Den uforbederlige bibliotekar

Niels Jensen

Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn

Udgivet af Johan Werfel (1804-09), S. Soldin (1810-25), derefter Fr. Thaarup.

Udkom 1804-31. Fortsat som Allernyeste Skilderie af Kjøbenhavn, 1831-37.

Papiret er spækket med mørke nistre og meget bulet, det sidste får siderne til at fremstå skæve, og beggte dele vanskeliggør OCR. På nogle sider kan OCR-teksten mangle, da siden har været for vanskelig at tolke.

Skønlitterære bidrag indekseret på Dansk Forfatterleksikon:

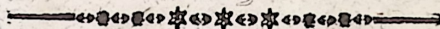
https://danskforfatterleksikon.dk/1850p/p173876.htm

Udarbejdet 2025 af Niels Jensen

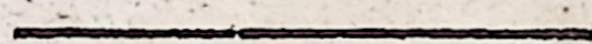

At samle paa ædle Ting er en varig Glæde
EX
BIBLIOTHECA
&
PINACOTHECA
IOHAN FRIEDRICH
ERICHSEN

Nyeste

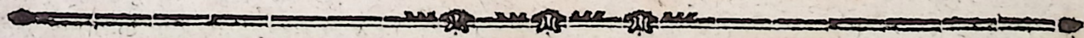
Skilderie af Kjøbenhavn.

Udgivet af S. Soldin.

Et og Fyrretyvende Bind.

Kjøbenhavn, 1824.

Trykt paa Udgiverens Forlag, hos J. H. Höecke.

FREDERIKSBERG · KOMMUNEBIBLIOTEKER

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 1.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 3 Januari 1824.

* * *

Skilderiet begynder i Dag sin een og tyvende Aargang. Mange, som gik i Ledebaand ved dets Fødsel, ere nu Mænd; mange, som da vare Mænd, nærme sig Oldingsalderen eller staae paa Gravens Bred. Tiderne have forandret sig, med dem tildeels Tænkemaaden og Grundsætningerne, men ingenlunde Sandheden. I sin evige Ungdom, med Uskylds uvisnelige Roser om sin Tinde, staaer den, som hiin Colos ved Rhodus, urokket midt i Tidens hvinende Storme, uforandret i Hændelsernes brusende Hav. Den kan miskjendes og mistolkes, men dens Guddomsglands kan Ingen berøve den. Den kan, som Solen, skjules for en Tid af formørkende Skyer; men tidligen eller sildigen maa disse briste, og den Herlige fremtræder atter i sin fulde Klarhed.

Nærværende Blad er, som et Foster af Tiden, underkastet dens Lod. Det kan gaae under, men ei de Sandheder, det har frembaaret og end vil frembære paa Fædrenelandets Alter. Disse, udødelige i sig selv, ville altid igjen opstande, var det endog kun lig Sommerfuglen af sin Larve. Det skal — det være nu kort eller længe — vedblive at vandre sin Vei, uskrækket af Spøgelser, ustandset af Anstodsstene. Saalænge det er til, skal det følge de Forskrifter, hvormed Filangieri ender den anden Bog af hans fortræffelige Værk La scienza della legislazione:

"Philosophen — saa lyde hans Ord — bør være Sandhedens Apostel, og ikke Opfinder af Systemer. Den almindelige Tale: at Alting allerede er sagt, er kun deres Sprog, der intet vide at frembringe, eller ikke have Mod til at gjøre det. Saalænge, som de Onder, der nedtrykke Menneskeheden, ikke ere afhjulpne; saalænge de Vildfarelser og Fordomme, der gjøre dem vedvarende, endnu finde Tilhængere; saalænge den af faa Privilegerede kjendte Sandhed vil være skjult for den største Deel af Menneskeslægten; saalænge den kun lader sig see i en Frastand fra Tronerne, er det Philosophens Pligt, at forkynde, understøtte og oplyse den. Naar det Lys, han udbreder, ikke er nyttigt for hans Aarhundrede og hans Fædreneland, vil det sikkert vorde det for et andet Aarhundrede og et andet Land. Borger af alle Lande, Samtidig af alle Tidsaldere, er Verden hans Fædreneland og Jorden hans Skole, hans Samtidige og Efterkommere hans Lærlinger."

I.

Sang
paa
afg. Hs. Excellence General v. Kroghens *)
Fødselsdag
af
Professor, Dr. Sevel-Bloch.

Fra Isen af Bierget, som Vandrende truer
Med Mulmen og Stormen i usikre Dal,
Er Veien tilbagelagt, Møien man skuer
Med Glæde, Løn Dyden selv bringe os skal.
Saa Nornerne skreve:
Hver Olding skal leve
Som opfyldte Pligter, skal leve som De!
Velvillige Hierter,
Ei digtede Smerter,
Din Gravhøi, gid sildig! veemodigen see!

*) Man efterfee om denne ypperlige Olding, Nyrups og Krafts Liter. Lexicon over Danske og Norske Forfattere. General Krogh, R. af Elephant- og Seraphiner Ord., døde i sit 92 Aar. Han havde været Adjutant hos Fridrik den anden af Preussen. — Sangen her indrykkes blev afsiunget paa Rotvold (en Avlsgaard et Stykke fra Throndhiem, hvor Nordahl Bruns Sørgespil Einar Tamheskjælver opførtes førstegang, tilhørende afg. Generallieutenant Carl Jac. Woldemar Schmettow, af sidstnævntes Døttre, som endnu leve, Hofraadinde Collin og Grevinde Amalie Trampe, gift med Stiftamtmand Gr. Trampe i Throndhiem.) — I Prof. Gubitzes Tidsskrivt: "Der Gesellschafter, Berlin, 1823, Side 353, i Maimaaned" siges i Anmeldelsen af Sal. Schmettows anseelige Bog-

Den Yndede sielden vil savne den Hæder,
Man ægte Elskværdige villigen teer;
Vor Jord saa vanartet var aldrig i Sæder,
At den jo vist græd ved det nedbrudte Leer.
Hvor Dyden et Tempel
Og Godhed sit Stempel
Dannede — trænger ei Barden til Digt,
Ei Phantasie-Toner;
Nei, i alle Zoner,
I sandeste Prosa sagde man sligt.

II.

Den rolige Uskyldighed.
En Oversættelse efter Digteren Utz.
(Den 9de October 1822. Tilegnet Hr. Prof. J. C. W. Wendt. *)

En Straale Munterhed
Opliver Sindet mit, naar Plager have Sted;
Imens blandt gyselige Tidsle
Opfyldt med troløs Dunkelhed
Bagtalelsens Hugorme hvidsle.

samlings og ypperlige Møntkabinets Salg i dette Aar i Throndhiem: "Seine mit großen Vorzügen des Geistes und Herzens ausgestatteten, liebenswürdigen beyden Töchter, sind die einzigen Erben dieses reichen und gelehrten Patrioten, u. s. w. — — — I Anledning af min Tilkiendegivelse i Bladet Dagen f. A. om at udgive en Samling af 3 smaae Bind af Vers og Prosa — tager jeg mig den Frihed at indrykke, som Prøve et trykt og utrykt Digt.

Bloch.

*) Man see om Prof. Wendts Skrivter Literat. Lex.

Den lurer frygtelig,
Som tause Midnat selv: dens Kogger skiller sig
Ved Pile, som ildrøde skinne,
Og deres Funker rundt om mig,
Fra Helveds Verksted flyve blinde.

Til Værn for mig flammer
Uskyldighedens Skiold, jeg ei til Skamme
Staaer; thi Dyden haver mig frikiendt;
Ondskaben, som fra Nid nedstammer,
Mig nedrighvislende blev eftersendt.

Den med sin skarpe Tand
Den Viises Dukketøi, men ei hans Skatte, tager,
Blot Dukkerne fra Børne-Aar
Fortrænger ham paa Ærens-Bane,
Og gnaver Laurbær paa hans Haar.

Jeg svinges ved din Haand
O Viisdom! langt op over stolten Daarskabs Tant,
Og Lykkens Vinter Soelskins-Hæder
Og dens troeløse Baand
Kun Dieblikkes Glæder.

Lad brøle af sin Nat
Den svangre Torden mig, imens kun Titan leer,
Og himmelsk Æther mig omgiver,
Mig over giftig Ondskab sat
Mig selv Bagtalelse opliver.

Høit op i Skyen seer,
En Ørn, hvis Blik ham Ravne-Hoben viser,
Som sig ved Aadslet snaksomt liger;
Men stolte Fugle-Konge tier,
Og lader Ravnene kun skrige.

Om Spaniernes Titelsyge.

Intet Folk i Europa besidder mere en saakaldt Honette Ambition, end Spanierne. Ei uden Grund har derfor Holberg hensat sin Titel- og Adels-Nar — Don Ranudo (O-Du-Nar!) til Spanien. Allerede længe førend ham havde Cervantes i sin Don Quixotte skildret sine Landsmænds ridderlige Hoffærdighed. Endnu førend den sidste Revolution, siger en nyere Forfatter, udgjorde den uhyre Titelsyge, den store Forkjerlighed for Ordensbaand, Stjerner, Vaaben og andre Tegn paa Feudalaristocratiet, et mærkværdigt Træk i den spanske Characteer. Især forfængelig er man paa sine Forfædre i Biscaya, Asturien og Navarra, hvor Enhver vil være af Adel. Selv over Hytternes Døre findes store Vaabenskjolde, til hvis Udziring man har sat hele Dyre- og Planteriget i Requisition.

For adskillige Aar siden var Adelsraseriet saa stort, at, efter de Beregninger, Grev Labordes havde gjort 1788, alle Familier i Biscaya og Asturien ansaae sig for adelige. I den første af disse Provindser gaves blandt en Befolkning af 308,090, 116,910 Adelige, og i den anden blandt 347,766, 114,740 Adelige. Adelsskabet var da tilfals. Laborde tæller 119 Grands, 535 Grever, Marquis og Vicomter, ialt 478,716 Adelige. Hertugerne af Medina Celis Navne, der optage en heel Side, ere Ubetydeligheder i Sammenligning med adskillige Andres. Man vilde ansee det i Spanien for en Fornærmelse, dersom man nævnte Stæderne Cadix, Barcellona Madrid uden det Tillæg: Muy heroica (meget heltemodige).

Holberg havde derfor meget Ret, at han lod sin Don Ranudo spille sin Rolle i Spanien, og Tode uden Tvivl meget Uret, naar han (i sin Hertha) siger, "at Don Ranudo er saa langt under Holbergs Mesterstykker, fordi Scenen er udenlands og Costumet fremmed; at det sidste er saa yderlig hermaphroditisk; at man seer og hører en ægte sjællandsk Bonde ved Siden af en spansk Hidalgo, og dennes daglige Spise siges at være Ærter, ligesom det kunde være een af vore Musketerer." — Ei at tale om, at der i Holbergs Tid vist gaves i hans Fædreneland adskillige Don Ranudor og Donna Olympiar, som han ikke vilde støde for Hovedet, saa gjør den Sjællandske Bonde midt i Spanien her netop en ret comisk Virkning, og muligen vilde Digteren ved ham lave sine Landsmænd føle, at han ikke aldeles havde tabt dem af Sigte. Dette synes ogsaa at fremlyse af de to Anecdoter, der findes anførte bag Stykket i Holbergs udvalgte Skrifter. Den første er, at, efter Wiwets Fortælling, en Kok i Frederik den Fjerdes Tid havde søgt at blive nobiliteret, og at Kongen skal have spurgt, hvilket Adelsnavn han ønskede? om han maaskee vilde hedde von Kohl und Braten. Dette skal have givet Holberg Anledning til Navnet Colibrados. Den anden er, at to høiadelige Rosamunder, efter Suhms Forsikkring, skulle have afhandlet samme Spørgsmaal, som Don Ranudo og Donna Olympia i 2den Acts 1ste Scene: om nemlig Folk af ringe Stand ogsaa kunne blive salige? og at den ene af dem, efter nogen Ventilation, skulde endeligen afgjort Sagen omtrent, som Don Ranudo med de Ord: Jo jeg troer nok, de i visse Maader kunne blive salige, men i samme Himmel, som vi Folk af Stand, komme de ikke, thi om vor Herre taalte det, taalte dog Broder Ivar det ikke." — Et lignende Svar mindes jeg at have hørt fortælle, en Degn engang skal have givet paa Spørgsmaalet, om da alle Mennesker kunne blive salige? "Min Søn, sagde han, om slige Ting kan man ikke tale saa bestemt. Men jeg tænker mig Himlen som et Huus, hvori der er Kjelder, Stueetage, første, anden, tredie Sahl, Qvist og Loft. Ligesom nu alle Huusfolkene boe i Huset, saa boe vel ogsaa alle Sjele i Himlen; men er der ikke stor Forskjel paa at boe i Kjelderen eller paa første Sahl?"

Naar Don Ranudo opregner for Bonden af sin Stambog alle dem, han descenderer af, som Antonio Prospero Alfonso, Gonzalvo Hippolito, Stephano Mustacho, Lopes Melchior Gusman Theodosio &c., saa viser han sig som en ægte Spanier, og naar han vil give Bonden et Aftryk af sit Vaaben til Erindring, og Erstatning for den tømte Madpose, saa røber han den ægte Grandezza; thi den spanske Adelsmand beraaber sig mere paa sine Forfædres end sine egne Fortjenester, og betaler heller med Vaabenaftryk end haarde Piastre. Don Ranudo svarer ogsaa ganske til den Skildring, som den forhen anførte Forfatter giver os af den spanske Titelsyge i nyere Tider. "Den forargelige Ødselhed med Ære og Belønninger i de sidste fyrgetyve Aar, medens Titlerne og Rigdommene næsten ere blevne de meest udsvævende Menneskers udelukkende Eiendom, er en tilstrækkelig Grund for den næsten almindelige Ringeagt, hvori Titler og Ordener ere komne. Ligesom Lovene blive latterlige og foragtelige, naar de forøges i det Uendelige, saa have ogsaa den Mængde af Titler og Æresbe-

visninger og den Lethed, hvormed de kunne opnaaes, allene frembragt denne Virkning i Spanien. Ogsaa gjorde den overordentlige Fattigdom, hvori adskillige Personer af høieste Adel ere nedsjunkne, af deres Titler en Kilde til Ydmygelser".

At Rangsygen i Holbergs Tid maa have været meget stor, sees af Langebeks Ord i et Brev til Brokman (dat. 20de Maj 1767, endog tretten Aar efter Holbergs Død). "Jeg har med al Jevnsindighed, ja med sand Fornøielse — skriver han — seet paa de mange Andres Forfremmelse ved denne Solennitet (Kongens Salving) og kanskee glædet mig ligesaa meget over at jeg er blevet det samme, jeg var, som de andre over deres formeente Lykke — — Alt det jeg kunde aastunde og som mine Venner vilde unde mig, var en høiere Characteer. Men jeg maa bekjende min Skrøbelighed, at jeg er ingen Kiender af den Ære, som søges ved Rang, især naar man skal betle sig den til. Jeg har nu og ingen Hustrue at skyde Skylden paa (som Jeronimus i den Honette Ambition?); jeg sidder ikke i noget Collegio med Nogen; jeg har ikke fornøden at trættes med Nogen om Rangen; jeg tager i Samqvem hellere den nederste end den øverste Plads. Jo høiere Rang, jo større Stat og jo flere Skatter og Udgifter." I et Brev fra 1768 siger han igjen: "Af vore Nyheder er denne, at Klevenfeldt nu ogsaa med mange Andre er bleven Etatsraad. Her regierer en utrolig Rangsyge hos os, og her er paa en kort Tid bleven en utallig Skare Etats- og Justitsraader. Jeg har uværdig været paa Slæbetouget med, men jeg har feiet fra mig, og attraaer alleneste at være semper idem."

(Jac. Langebeks Levnet af Dr. og Prof. J. Møller i Ny Dansk Magaz. 4de B. 1823.)

Indenlandske Efterretninger.

Ved Aarets Begyndelse er Antallet af de tjenstgjørende Kongel. Danske Søeofficierer: 1 Admiral, 1 Vice-Admiral, 7 Contre-Admiraler, 9 Commandeurer, 5 Commandeur-Capitainer, 21 Capitainer, 26 Capitain-Lieutenanter, 41 Premier-Lieutenanter, 38 Second-Lieutenanter.

Søe-Cadet-Corpset har sin Chef, 4 Subalterne-Officierer, 1 Auditeur, 1 Læge, samt 17 Lærere i de forskjellige Videnskaber og Sprog, og bestaaer af 10 Cadetter (af hvilke 6 ere Underofficierer) med 100 Rbdlr. Gage, 30 Cadetter med 50 Rbdlr. Gage, 6 uden Gage og 50 Indskrevne.

De under Admiralitets- og Commissariats-Collegium sorterende civile Kongel. Betjente bestaae, foruden 4 Justitsbetjente, af 13 Contoir-Chefer og Forvaltere ved Magazinerne o. s. v., 22 Fuldmægtige og 28 Copiister.

Ved de Kongelige Værfter ere ansatte: 20 Mestere og Mestersvende og 3 Skippere.

Ved Søe-Etatens 2 Divisioner ere ansatte: 2 Divisions-Chirurger, 2 Reserve-Chirurger og 4 Under-Chirurger.

Fra den 21. December 1822 til den 21 December 1823 er, ifølge en authentisk Fortegnelse, i Residents-Staden: copulerede: 816 Par; fødte: af Mandkjøn 1691, af Qvindekjøn 1574, tilsammen 3265 (af hvilke 974 paa Fødsels- og Pleie-Stiftelsen, og 5 i Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset); døde: af Mandkjøn 1600, af Qvindekjøn 1252, tilsammen 2852 (af hvilke 17 Qvinder og 339 Børn paa Fødsels- og Pleie-Stiftelsen, og 279 paa det almindelige Hospital, samt 179 Fattige, som ere døde udenfor Hospitalet). Ere altsaa 413 flere fødte end døde. [I Aaret 1822 vare 833 Par copulerede, altsaa 17 Par færre i 1823; i Aaret

1822 fødtes 3182, altsaa 83 flere i 1823; i Aaret 1822 døde 3345, altsaa 493 færre i 1823; i Aaret 1822 vare 163 flere døde end fødte, i Aaret 1823 ere 413 flere fødte end døde.] — De Døde ere bortrykkede af følgende Svagheder: Affindighed (Raserie, urolige Tanker) 5; Alderdom 273 (næstforrige Aar 330); Barselseng 45 (næstforr. Aar 72 og 1821: 111); Beenskade 5; Beenedder 1; Betændelsesfeber (Inflamation) 17 (næstf. A. 50 og 1821: 35); Blodstyrtning 13 (næstf. A. 4); Brok 4; Brystkrampe (Asthma) 30; Brystsyge (Lungesyge) 487 (næstf. A. 617 og 1821: 582); Brækning 1; Bylder 1; Cacherie 16 (næstf. A. 8); Druknede 35; Dræbt sig selv 20; Durkløb 28; Dødsødte 214 (næstf. A. 189, 1821: 171 og 1820: 127); Engelsk Syge 1; Falden til Døde 3; Feber (hidsig Feber, Forkjølelse, Flodfeber) 33; Forraadnelsesfeber 109; Forstoppelse (Obstruction) 7; Fundne døde 6; Galdefeber 2; Gigt (Værk, tør Værk) 25; Guulsot (Leversyge) 19; Halssyge 6; Hastig døde 10; Hjernebetændelse 1; Hoste 18 (næstf. A. 32); Hævelse 3; Indvortes Svaghed 31; Kighoste 10; Kirtelsvaghed 39; Koldbrand 9; Koldfeber 2; Krampe 329; Kræft 14; Lamhed 1; Langvarig Svaghed 1; Mavekrampe 4; Moersyge 1; Mæslinger 2; Nervefeber 59 (næstf. A. 87 og 1821: 124); Nervesygdom 55 (næstf. A. 75); Nyfødte 48; Orm 7; Rosenfeber 5; Rørelse (Paralysie) 1; Skjørbug 3; Slag (Krampeslag) 180; Slagflod (Apoplexie) 67; Slimfeber 7; Steen 5; Stikflod 2; Sting (Pleuris, Sidesting, Hold) 8; Strubehoste 17; Svindsot (Tæring, tærende Syge) 195 (næstf. A. 247); Tarmeslyng 2; Trødske 38; Tænder 68 (næstf. A. 82); Ulykkelig Hændelse 38; Vand i Hovedet 10; Vattersot 140 (næstf. A. 158 og 1821: 182); Venerisk Sygdom 2; Uangivne Svagheder 14.

Følgende er en Fortegnelse over Antallet af samtlige Lauges Interessentere og Mestere i Kjøbenhavn i afvigte Aar 1823, tilligemed en Angivelse af Nogle, ved hvilke Forandring har havt Sted, hvorledes sammes Antal var 1822: Bagere: 57 (næstforrige Aar 56); Barberere 17 (næstf. A. 12); Blytækkere 3; Bogbindere 42 (næstf. A. 39); Brændeviinsbrændere 242 (næstf. A. 251 og 1821: 307); Bundtmagere 12 (næstf. A. 9); Bødkere 51; Dreiere 17 (næstf. A. 18); Dugmagere 25 (næstf. A. 29); Feldberedere 3; Garvere 29 (næstf. A. 31); Gjørtlere 9; Glarmestere 38 (næstf. A. 39); Grov- og Kleinsmede 145 (næstf. A. 139); Guldsmede 90 (næstf. A. 88); Handskemagere 24 (næstf. A. 22); Hattemagere 20 (næstf. A. 19); Hjulmagere 20; Hørkræmmere 28 (næstf. A. 33); Isenkræmmere 24 (næstf. A. 22); Kandestøbere 6 (næstforr. A. 5); Knapmagere 13; Kobbersmede 27 (næstf. A. 26); Lygtemagere 13 (næstf. A. 12); Malere 70 (næstf. A. 68); Muurmestere, Gibsere og Steenhuggere 38; Møllere 31; Naalemagere 11 (næstf. A. 12); Naglesmede 9; Parykmagere 28 (næstf. A. 29); Posementmagere 10 (næstf. A. 8); Reebslagere 19 (næstf. A. 21); Sadelmagere 33 (næstf. A. 34); Seil-, Flag- og Compasmagere 9; Silke-, Ulden- og Lærredskræmmere 138 (næstf. A. 135); Silkevævere 3; Skippere 783 (næstf. A. 788); Skoemagere 446 (næstf. A. 444); Skorsteensfeiere 6; Skrædere 371 (næstf. A. 378); Slagtere 88 (næstf. A. 79); Snedkere 238 (næstf. A. 229); Stolemagere 27; Sværdfegere 2 (næstf. A. 3); Tobaksspindere (de privilegerede Fabriker iberegnet) 32 (næstf. A. 27); Tømmermestere 26 (næstf. A. 25); Tøimagere 39; Uhrmagere 24 (næstf. A. 23); Urtekræmmere 180 (næstf. A. 172); Viinhandlere og Fasbindere 42 (næstf. A. 41); Vognmænd 40 (næstf. A. 49); Vævere 17 (næstf. A. 18). Ialt 3715 Interessentere og Mestere (næstf. A. 3694). Hos disse vare i Arbeide og Tjeneste 3843 Svende (næstf. A. 3736), og 2410 Drenge (næstf. A. 2376); desuden aparte Arbeidere og faste Folk 1638, samt 234 faste Folk eller Karle, som bruges ved de for nærværende Tid her i Staden i Drift værende 50 Bryggerier.

Blandinger.

I The Pamphleteer for Mai 1823 læses en authentisk Beretning om den overordentlige Helbredelse af Barbara O'Connor, en Nonne i Klosteret i New Hall, nær Chelmsford, ved Fyrsten af Hohenlohe. Forfatteren er John Badeley, M. D., protestantisk Læge ved Klosteret. Den 7de Dec. 1820, fortæller han, var denne Nonne, 30 Aar gammel, bleven angreben af en pludselig Smerte, uden nogen synlig Aarsag, i det Tykke af den høire Tommelfinger. Den tog hurtigen til, og saavel hele Haanden, som Armen, hovnede indtil Albuen. Hovenheden blev snart rød og smertede ved Berørelse. Hr. Bartow, Klosterets duelige Chirurg, blev kaldet; han anvendte en lang Tid alle tilbørlige Midler, men uden synderlig Nytte. Den 5te Januar blev gjort en Incision i Tommelfingeren; der kom kun Blod, men ingen Materie. Hr. Carpue, en berømt Chirurg, blev nu kaldet d. 7de; han gjorde Incisionen større, ventede Materie, men der kom ingen. Den 15de blev en anden Incision gjort paa Bagdelen af Pegefingeren; der kom atter kun Blod, men med meget ringe Lindring. Da hendes Constitution syntes saare angreben, forordnede Dr. Badeley hende adskilligt Medicin; blandt andet Mercurius; den gjorde megen Nytte, men bevirkede ingen Salivation. Saarlægen anbefalede Armens Friction med Mercurial, som man vedblev med indtil Salivationen paafulgte. Derved faldt Armen meget og blev saaledes adskillige Dage. Man smigrede sig med noget Haab om Bedring; men det forsvandt snart igjen. Symptomerne vendte snart tilbage igjen, saa slemme som nogensinde, uagtet den almindelige Helbred var fuldkomment tilvejebragt igjen, og uagtet Alt, hvad i Raadførsel med Saarlæger fra London og Landet blev tilraadet, var skeet, i e e t og e t h a l v t A a r. — Hr. Gerard, Forstanderen for Klosteret, som havde hørt tale om mange af Fyrsten af Hohenlohes overordentlige Curer, anmodede en Ven om, at udbede sig hans Hjelp, som han ufortøvet ydede, ved at

sende følgende i det franske Sprog forfattede Skrivelse, dat. Bamberg, d. 16 Marts 1822.

"For den religiøse Novice i Engelland.

Den 3die Mai, Kl. 8, fremsiger jeg, overenstemmende med Deres Begjering, mine Bønner for Deres Helbredelse. De føie i samme Time, efterat have skriftet og communiceret, Deres til, med den evangeliske Iver og den fulde Tro, vi skylde vor Frelser Jesus Christus. De opvække i Deres Hjerte guddommelige Dyder af sand Anger, af Christen Kjerlighed til alle Mennesker, af en grændseløs Tro, at Deres Bønner ville blive optagne i Naade, og en urokkelig Beslutning, at føre et mønsterligt Liv; i det Øjemed, at De forbliver i en Naadens Tilstand. — Modtag Forsikkringen om min Agtelse.

Bamberg, 16 Marts 1822.

F y r s t A l e x a n d e r H o h e n l o h e."

Da Miss O'Connor havde faaet sit almindelige Helbred igjen, siger Forf., og Haandens chirurgiske Behandling laae uden for mit Fag, saa saae jeg hende ikke i adskillige Uger; men da jeg besøgte adskillige af Nonnerne d. 2 Mai, anmodedes jeg om at see til Miss O'Connors Haand og Arm, som jeg fandt ligesaa hoven og slem, som jeg nogensinde havde seet samme. Fingeren syntes at være nær ved at briste, og Haandleddet var femten Tommer i Omfang. — Doctoren vidste endnu intet af Fyrstens Skrivelse. — Den 3 Mai, en hos Catholikerne mærkelig Dag, efterkom Nonnen Fyrstens Forskrift. Da Messen næsten var tilende og hun ikke fandt den umiddelbare Lindring, hun ventede, udraabte hun: "Din Villie skee, o Gud! Du har ikke agtet mig værdig til Helbredelse". Næsten umiddelbart derefter følte hun en overordentlig Bevægelse igjennem hele Armen, lige til Fingerspidserne. Smerten hørte i Øjeblikket op, Hævelsen forsvandt gradeviis; men det varede adskillige Uger, førend Haanden fik sin naturlige Skikkelse. Nu, kan jeg ikke mærke nogen Forskjel mellem den og den anden. Det almindelige Rygte, at Armen var paralytisk, og at baade Haand og Arm vare igjen ligesaa slemme som før, ere aldeles ugrundede. Adskillige ube-

nævnte Forfattere ere gaaede saavidt: at erklære det Hele, fra Begyndelsen til Enden, for et Slags Bedragerie. Andre have paastaaet, at det er noget, man vil indbilde Publicum, og at Hr. Barlow og jeg selv (begge Protestanter) spille med under Dække. Men, siger Forf., antaget, at alle Nonnerne og Præsterne vare enige om et saadant nedrigt Opspind, saa er det dog ikke sandsynligt, at et saadant Bedragerie kunde udøves mod Lægerne i 1½ Aar, uden at opdages. Er det rimeligt, at forudsætte, at hiint Fruentimmer, der ikke er keithaandet, vilde den hele Tid opoffret Beqvemmeligheden, at gjøre Brug af sin høire Haand, naar det samme kunde udrettes med den venstre? Kan nogen oplyse mig om, hvilket Slags Konstgreb, der kunde bruges til at forlænge en saadan bestandig Smerte og Hovenhed i halvanden Aar, uden at et Lem eller Livet skulde mistes? Kunde man antage det for muligt, at taale Smerten i faa Uger eller Maaneder, saa maatte den dog i 1½ Aar have yderst skadelige Følger? Kan da Hovenheden eller Smerten vedligeholdes ved Forbind eller andre Midler, uafbrudt i en saadan Grad? — Det Hele synes mig for urimeligt til at fortjene noget Svar. — Den 3die Mai havde Nonnen forladt Capellet uden Smerte; Forf. saae hende ikke igjen førend d. 11te; thi da hørte han først om Fyrstens Cur. Hun traadte nu ind i Værelset med Haanden paa Ryggen og bevægede Fingrene uden Smerte, og med stor Virksomhed, naar man seer hen til Hovenhedens Grad. Haanden og Armen, hidtil ubevægelige, havde hun bestandigt baaret i en Slynge. Paa Spørgsmaalet: hvad hun havde gjort derved? svarede hun: "intet, undtagen fulgt Fyrsten af Hohenlohes Forskrifter." Hun kunde allerede bruge sine Fingre noget, uagtet kun otte Dage vare forløbne, og de endnu vare meget hovne. Paa Forf. Opfordring skrev hun nu et Brev til Chirurgen i London, hvori hun underrettede ham om Curen. — Strax efter at denne vidunderlige Helbredelse var bleven bekjendt, modtog Forf. utallige Forespørgsler om den sande Sammenhæng. Hans Svar blev modtagen paa forskjellige Maader af de forskjellige Folk. — Han gjennemgaaer nu de Indvendinger der gjordes, men synes at raisonnere mere

som Theolog end Læge. Iøvrigt beraaber han sig paa Sjelens Magt, baade i at foraarsage og helbrede Legemssygdomme. Han ender med: Lad Catholikerne beholde deres Mening, at det skete ved et Mirakel, som en Virkning af Bønnen, og Protestanterne, at det var ved Bønnen, uden Mirakel, eller ved den Magt, Sjelen udøver over Legemet. Alle maa tilstaae, at Curen bevirkedes ved fuldkommen Tro paa Midlet. Det viser: at Protestanter og Catholiker ere i det mindste enige i een Tro: at ved fast Tro Legemer frelses her og Sjele hisset.

Af en Skrivelse fra Staden Thronhjem, dat. 19de Nov. 1823, erfares, at Kornhøsten, som lovede rigt Udbytte, har for en stor Deel lidt af Lemænnene som, i visse Strøg, have oversvømmet Kornmarkerne i en saadan Mængde, at de ikke levnede en Haandfuld Korn, endog paa Gaarde, hvor Ejerne med Vished have kunnet beregne sin Høst til femti (50) a sexti (60) Tønder. — I Thronhjem koster nu fra Arkangel indført Rug 4 Spdlr. Norsk, bedste Byg 3½ Spdlr. Tønden. En hurtigt tililende Tilførsel af Korn til Stæderne Molde, Christianssund og Thronhjem har at forvente den heldigste Afsætning.

Kjøbenhavns Børs, d. 2 Januari.
Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmark. Oblig. (med Renter fra 11 Dec. 1823) 80 a 81. Nationalbank-Obligationer (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller 127½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler 14¾ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Svenske Sedler 58½ ß. — Disconto 5 pC.

Trykfeil i No. 104 forr. Aargang.
P. 1654, Lin. 5, istedetfor: No. 101 læs: No. 101 og 102.
P. 1657, Lin. 14 nedenfra, istedetfor: Millioner læs: Millioners
P. 1658, Lin. 2, istedetfor: 1801 til 1813, læs: 1807 til 1813.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 2.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 6 Januari 1824.

Om en hensigtsmæssigere Maade at hæve Skatter paa.

(Indsendt.)

I afvigte Aar er udkommet i Meissen af en Embedsmand i Østerrig, som, paa sin Regjerings Befaling, har gjort en Reise i statsoekonomisk Henseende, en Bog under den Titel: Reisen durch das österreichische Illyrien, Dalmatien und Albanien im Jahre 1818, Meissen 1822, 2 Th. Arealet paa Dalmatien er i Længden 75 tydske Mile og i Breden 14; af Nogle angives det til 274 □ Mile, af Andre til 304 □ Mile, hvori Øerne ere indbefattede. Efter den sidste Folketælling i 1818 var Befolkningen 305,642 Mennesker. I Budgettet for samme Aar var Statsindtægten beregnet til 955,330 Fl., og Udgifterne til 729491 Fl. Det er ikke Statsindtægten, som giver Dalmatien Værd for Østerrig, men det er Landets geographiske Beliggenhed, i merkantilsk Forstand, som gjør den vigtig. I Fred med Tyrkiet er Dalmatien uangribeligt fra Landsiden, og i Krig med Tyrkerne tilbyder det mange vigtige Angrebspuncter. Dalmatiens Beliggenhed hæver Østerrig til en Søemagt i Middelhavet; dens Venskab er vigtigt for England, med Hensyn til de joniske Øer, og ligeledes vigtigt for Frankrige, da den fra det østerrigske Littorale søger Skibstømmer og en Mængde Kjøbmandsskibe bygges her. Under østerrigsk Herredømme, som udmærker sig ved megen Mildhed, er Dalmatiens Befolkning forøget, som og Statsindtægten større end under den venetianske og paafølgende franske Bestyrelse. Imidlertid er Befolkningen og Landets Opdyrkning endnu langt tilbage. De øde Strækninger i Landet burde udparcelleres til ny Colonister, som vilde blive befolkede fra de tyrkiske Provindser, for at leve under en mild Regjering. Floderne gaae over deres Bredde, som forvandle flere frugtbare Strækninger til Sumpe, der gjøre Egnen usund. Aalefangsten, som er en væsentlig Indtægt, ligeledes Saltkogeriet, som og Tuskhandelen med de tyrkiske Caravaner, kunde meget udvides, for ei at tale om Jordbrug, Fiskerie, Skibsbyggerie og Handel, som det Locale meget favoriserer. Skriftet anfører Budgettet 1818 at være saaledes:

Indtægten.

I. Directe Skatter:

1. Aarlig Forpagtning af Tienden in Natura . . . 381999 Fl. 30 Kr.
2. Dito af Møllernes Toldkorn . . . . 1061 — 52
3. Huusskat . . . . 23055 — 55
4. Folkeskat . . . . 28500 — =
5. Industrie- og Patentskat . . . 697 — 28

II. Indirecte Skatter, nemlig:

6. Afgift af Hypotheker . . . 1400 — =
7. Af Passer . . . . 2000 — =
8. Af Rettens Gebyhrer . . . 14410 — =
9. Andre Afgifter (politische Taxen) . . . . 3940 — =
10. Sanitätstaxen . . . . . 19750 — =
11. Hafentaxen . . . . 3570 — =
12. Saltafgift (Netto) . . 232783 — 21
13. Tobaksafgift (Netto) . . 20664 — =
14. Veygefäll (Netto) . . . 116924 — =
15. Postindtraderne afgive intet Overskud.
16. Lottovæsenet og
17. Stempelskatten er nyligen indførte.

III. Domaineindkomsterne, nemlig:

18. Af Græsning i Skovene . . . 31230 Fl. 10 Kr.
19. Af Huse og Grundstykker . . . 42022 — 49
20. Af Fiskerier og Færgesteder . . . 3720 — 10
21. Af Krudt- og Blyværker . . . 2339 — 39
22. Mølleafgift . . . . 2577 — =
23. Herskabelige Rettigheder . . . 6506 — $3\frac{8}{12}$
24. Renter af Capitaler . . . . 6880 — $28\frac{3}{12}$

25. Canoni for vedblivende Investitur . . . . 2624 Fl. $11\frac{10}{12}$ Kr.
26. Registertaxen i Ragusa . . . 5453 — $29\frac{7}{12}$

IV. Særskilte Indtrader . . . 1285 — 10

Summa 955330 Fl. 18 Kr.

Udgifterne.

1. Lønningerne . . . . . . 198305 Fl. $19\frac{2}{3}$ Kr.
2. Pensioner . . . . 32333 — $49\frac{1}{2}$
3. Gratialer . . . . 3497 — 44
4. Reiseomkostninger og Diæter . . . . 79742 — $46\frac{1}{3}$
5. Udgifter ved at hæve de directe og indirecte Skatter . . . 8252 — $51\frac{1}{3}$
6. Udgifter ved at hæve Domaineindtægterne . . . . 3823 — $14\frac{1}{3}$
7. Bygningsvæsenet . . . . 30000 — =
8. Fængslerne . . . . 35440 — 15
9. Hospitalerne . . . . . . 36400 — =
10. Communehjelp . . . . . . 35793 — 20
11. Cultus og Clerus . . . . 56896 — 2
12. Livelli og andre Domainebyrder . . . . 2005 — 56
13. Andre Contributioner . . . 3000 — =
14. Overordentlig Sanitäts-Udgifter . . . . 200000 — =
15. Uforudseete Tilfælde . . . 4000 — =

Summa 729491 Fl. 18 Kr.

Det er en skjøn Indretning, som i adskillige Stater er indført, at der leveres et Budget hvert Aar, som giver en god Oplysning og Veiledning for Finantsetaten; men besynderligt er det, at man ikke søger Indtægten paa en simplere Maade, hvormed baade Skatkammeret og Undersaatterne vare vel tjente. Af anførte

Budget erfares, at de directe Contributioner udgiøre 44315 Fl. og de indirecte 415441 Fl., tilsammen 459756 Fl.; thi Indtægten af Domainer vedrører ei denne Sag, da det er en Indtægt Staten har af sine egne private Godser og Rettigheder. Naar nu den Sum, Skattebeløbet udgjør, fordeles paa Folketallet, udgjør det $1\frac{1}{2}$ Fl. pr. Menneske. Simplere vilde det være at sige, at i Dalmatien er under een Benævnelse de offentlige Statspaalæg $1\frac{1}{2}$ Fl., som indkræves med $\frac{1}{12}$ Deel maanedlig af hvert Sogns og Steds Rodemester (Skattekræver) og af ham indbetales i Districtets Ærarium (Amtstue, Zahlkammer). Da Alle ikke have lige Evne til at betale, har hver Skatteydende at svare saa meget som stemmer overeens med hans Formue, Fortjeneste og øvrige Forhold. Staten siger, saa meget vil den have; Fordelingen skeer af Stedets selv udvalgte eligerede Mænd. Saaledes hos os paa Øerne Føhr og Amrum, og det har saaledes været der fra de ældste Tider. Skatterne blive paa denne Maade ligere fordeelte, koste intet at indkræve, og ingen Revision behøves; thi saa mange Mennesker, efter sidste Folketælling, giver den Indtægt. Forhøies Skatterne, lægges saa mange Skilling til; formindskes Skatterne, drages saa mange Skilling fra, at regne pr. Menneske. Beboerne ere da aldeles fri med Hensyn til deres Næring; thi Statsbyrden fordeles af dem selv i Communen, uden Regjeringens eller dens Embedsmænds Deeltagelse. Skulde Nogen troe sig fornærmet, da appellerer han fra Repræsentanterne for sin Commune til Repræsentanterne for sit District. Denne Skattemaade kan finde Sted i ethvert Land, men Skatten for hvert Individ, eller per caput, blev i enhver Stat heel forskjellig. Den for

Dalmatien, $1\frac{1}{2}$ Fl. pr. Menneske, er en saare lav Ansættelse; den vilde for andre Stater blive meget høiere, især for Engelland og Holland, som ere høiest beskattede. I det Budget, som ved Rigsdagen i Stockholm senest er fremlagt, ere Statsudgivterne der 8,121,357 Rdlr. Sv. Bco., d. e. 3 Rdlr. svensk Bco. pr. Menneske, thi Folkemængden er der 2,640,000 Mennesker. Det er ogsaa en saare lav Ansættelse. I Kongeriget Norge var Statsindtægten, efter Budget af 1817, 1,985,085 Spd. 75 ß., deraf var den egentlige Statsskat 1,705,159 Spdlr. 19 ß.; fordeles den paa Befolkningen, efter Folketællingen af 1801, stor 883028 Mennesker, gjør Statsskatten paa hvert Menneske 1 Spdlr. 111 ß., eller med et rundt Tal henved 2 Spd. pr. Menneske. Skulde det ikke for Finantserne, som og for Landets Beboere der, være gavnligere, at der paabødes en almindelig Statsskat af 2 Spd. pr. Menneske, end at inddrage Statens Indtægter paa den sædvanlige Maade ved Told, Consumtion, Landskat, Brændeviinsafgift, Kjøbstædskat, stemplet Papir, Departements- og Retssportler, Rangskat m. v.? Den Maade at inddrage Skatterne paa er indviklet og vidtløftig, og kan ikke rette sig efter Beboernes Evne og Leilighed, da Statens Fordringer ere de samme, enten den Skatteydende besidder sin Ejendom med Gjeld eller uden Gjeld; enten han handler med egen Formue eller med laante Penge; enten han har en stor Familie at ernære, eller ingen. Dette er tilvisse urigtigt; men det kan afhjelpes, naar Staten siger: det vil jeg have til at dække Udgifterne; det gjør saa meget pr. Menneske efter sidste Folketælling. Deel nu denne Sum paa Beboerne, i Commune eller Stad, efter eders Folketal, ved eders Repræsentanter,

som kjender Enhvers Evne og locale Stilling. Den sidste Folketælling ansees som uforanderlig, thi i det Forhold den tiltager, bliver det lettere at udrede Paalæggene. Til Exempel Christiania; den havde d. 1 Febr. 1801: 11040 Mennesker a 2 Spd. pr. Menneske, gjør 22080 Spd. I Skatteregisteret har Byen uforanderlig det Folketal 11040 Mennesker, for at have en uforanderlig Maalestok. Forlanger Budget en Statsindtægt af $2\frac{1}{4}$ Spd. pr. Menneske, har Christiania at betale 27600 Spd. En tiltagende Folkemængde bliver til Lettelse for hvert Sted, men en aftagende bliver til Byrde; derved nødes ethvert District og hver Bye til at forbedre sine Vilkaar. Skatterne, det være til Stat eller Commune, bør hvile paa Mennesket, men ikke paa Jorden eller Varene. Fattige Egne, som mangle Penge, afdrage deres Andeel med Naturalier, nemlig deres Egns Producter, saaledes som Skattemaaden var i ældre Tider, for 200 Aar siden. Beboerne i Norge betale med tør Fisk, Trælast, Jern, Kobber, Huder, Skind, Kjød, Korn m. v., efter en Renterietaxt. Varene leveres paa det Sted, Statsdepartementet anviser for hvert Fogderie, og derfra forhandles de for Statens Regning.

Saavel Beboerne i Kjøbstæderne, som paa Landet, ere bedre tjente med at være told- og consumtionsfrie, end om man eftergav dem hele Landskatten. Hviler ingen Told eller Consumtion paa Varene, gives idelig Omsætning. Landmanden kan da altid sælge og det paa den fordeelagtigste Maade; derimod forhindrer Told og Consumtion Varernes Afsætning og fordyrer dem. Hævede man Consumtion og Laugstvang, vilde Prisen paa Rugbrød falde i Kjøbstæderne til

$1\frac{1}{4}$ Skilling Pundet, efter nuværende Priser paa Rugen, 13 Mark Tønden, i de mindre sjellandske Kjøbstæder; Kjødets Priis vilde være 4 ß. Pundet, og endnu lavere; Brændevinet 8 ß. Potten. Det samme gjelder med Udlandets Varer. En Tylt Bræder koster i Norge en norsk Speciedaler, d. e. $8\frac{1}{2}$ Mark Dansk Tylten. I de sjellandske Kjøbstæder koster den 27 Mark Tylten. Da nu Byggets Priis er i de mindre sjellandske Kjøbstæder 9 a 10 Mark pr. Tønde, skal der omtrent 3 Tønder Byg til at betale en Tylt Bræder med, hvorimod ved fri Handel en Tylt Bræder og en Tønde Byg vilde holde samme Priis. Et Halvanker Viin koster nu 10 Rbdlr., d. e. 6 Tønder Byg a 10 Mark; ved toldfri Handel vilde det koste under det Halve. Det samme gjelder om alle Livets Fornødenheder. Det er lige saa vigtigt for Bonden, som for alle Andre. Antages, at en Bonde paa 8 Tønder Hartkorn sælger 100 Tønder Korn om Aaret, eller Smør, Kjød og Uld til samme Beløb, og han ved told- og consumtionsfri Handel faaer sine Varer bedre betalte, og de Vare, han kjøber, forholdsviis lettere, er det for ham et føleligere Gode, end Eftergivelsen af hele Landskatten, som a $8\frac{1}{3}$ Rbdlr. Sølv pr. Tde. Hartkorn, udgjør paa 8 Tdr. Hartkorn om Aaret 67 Rbdlr. Sølv. Det forstaaer sig, at ved Toldens og Consumtionens Ophævelse, de ved sammes Oppebørsel ansatte Embedsmænd og Betjente maatte holdes skadesløse, og Statscassen sikkres dens hidtil havte Indtægt af Told og Consumtionen, ved at Handelsstanden i Stæderne udredede Tolden, og Consumtionen fordeeltes paa Kjøbstædernes Beboere ved deres Eligerede.

(Indsendt.)

Det er vitterligt og allerede noksom paatalt, hvor viderligt vort gode danske Sprog ofte voldtages eller mishandles i den saakaldte Embeds-Stiil, og det i Særdeleshed ved den heel lede Misbrug af Præsens-Participium istedenfor det os manglende Futurum-Participium passivum, hvorved da virkelig smukke adstadige Folk ofte publice gjøre sig skyldige i Sprogforvirrelser, som anden Classes Drenge borde privatissime faae en lille Ulykke for; at man saaledes jevnt hen læser baade i offentlige Kundgjørelser og Embedsbreve — ganske opbyggeligen — om byggende Huse og sælgende Sviin, hvor der dog, sandeligen, ikke er mindste Spørgsmaal om, at enten Husene har villet bygge, eller de syndige Sviin solgt — Noget.

Skulde nu eller er Begrebets Opfatning i eet Ord saa umaneerlig vigtigt, Dette dog ei kunne vindes paa en bedre og med Sprogets Aand meer beslægtet Maade? Jeg troer jo, og ville dertil foreslaae Præsens-Participium af Verbum vorde, vordende, hvilket allerede har Begrebet af noget Tilkommende i sig, hvortil nu blev føiet Perfectum-Participium af det Verbum, som ellers voldtages i Præsens-Particip. Man kunde da skrive f. Ex. istedenfor de byggende Huse "de bygtvordende Huse"; istedenfor den holdende Auction "den holdtvordende Auction"; istedenfor de sælgende Sviin "de solgtvordende Sviin"; hvorved man naturligviis kom meer paa det Klare med Auctionsdirecteurerne. Vist er det, at, kan der skrives, Husene vorde solgte, som noget Tilkommende,

maa dette Begreb ogsaa tydeligere kunne udtrykkes ved solgtvordende end ved sælgende.

Mageløs Kjerlighed.

Paa vor Colonie St. Thomas i Vestindien tildrog sig i Løbet af forrige Aar en lige saa mærkværdig som rørende Historie. Den er derhos lige vigtig for den grandskende Læge og den følende Menneskeven. En ung Engellænder af stor Formue ankom med sin yndige Mage, som han havde ægtet, mod sine Forældres Villie, til Øen. Begge fandt den bedste Modtagelse; men allerede kort Tid efter sin Ankomst blev han syg af den gule Feber. Da Sygdommen havde naaet den høieste Grad af sin Heftighed; da alle Tegnene paa en nær forestaaende og uundgaaelig Død havde indfundet sig, fattede den fortvivlede Mage en frygtelig Beslutning. Hun vilde ikke overleve den, hvis Tilværelse ene kunde binde hende til Livet, og som her i et fremmed, og fra Hjemmet saa fjernt, Land var hendes eneste Støtte. Hun indelukkede sig hos den Syge. Derpaa klædte hun sig ganske af, og kastede sig ved Siden af den døende Mand paa Sygesengen. Hun sluttede sig ømt i hans Arme, og knuede sig fast til den endnu neppe rallende Febersyge, som fortæredes af en dræbende Hede. Ikke førend efter ti Timers Forløb, som hun havde tilbragt i denne Stilling, blev Døren med Magt opbrudt og hun bortfjernet fra den Døende, der, efter faa Øieblikkes Forløb, opgav Aanden. — Hvilken Skjebne havde nu den trofaste Engellænderinde? Døden havde ingen Ret til hende; hun blev, trods den uophørlige Berørelse, hun i ti Timer var i med

den Febersyge, usmittet. Kun en dyb Sjelelidelse betog den smukke Ulykkelige, men som det sunde, ungdommelige Legeme modstaaer. Imidlertid vilde det falde vanskeligt, efter denne Begivenhed at paastaae, at den gule Feber ikke er smitsom. Kunde ikke selv den overordentlige Overspænding af alle aandige og legemlige Kræfter *) modsætte sig Giftens Virkning? Og kan eet heldigt Tilfælde gjelde mod tusinde uheldige?

*) Efter Systemerne antager man dog ellers, at Frygt og Angest gjøre modtagelige for Smitten. Altsaa atter et Puds, som Virkeligheden spiller Systemet!

Quodlibet.

"Det er sandt — siger en Rec. i Heidelb. Jahrb. d. Literat., No. 31, forr. A. —, der gaves en Tid, da man havde Aarsag til at klage over Recensentuvæsen. Der fandtes dem, som, uden Kald, dreve deres Fag, og holdt for, at Alt maatte beklikkes. Nu begynder det at blive anderledes. Vore Recensenter blive tildeels saa ultrahumane, og denne Aand hersker ogsaa i ikke faa Journaler; det er at befrygte, at denne Svaghed forraadende Moderantismus og denne saa yndet blevne Ultrahumanitet, vil skade Humaniora og de høiere Videnskaber. De maadeligste, ja ikke sjeldent slette Arbeider og de meest phantastiske Producter finde Modtagelse og slippe upaaankede, ja blive ikke sjeldent roste. Det gjøres Behov, at tilraabe disse Herrer med Lichtenberg: "Det er umueligt, at bære Sandhedens Fakkel igjennem en Trængsel, uden at svie her et Skjæg og hist et Hovedtøi, og forkrædelige Udtolkninger af Satirer maa man altid vente." Ved en anden Leilighed siger han: "Med sit Bifald maa en sat Mand ikke omgaaes som Børn med Penge. O svage, følsomme, bigotte Tidsalder, Videnskaben er en hellig Sag. Den staaer høit over al Personalitet! Betænker, I Mestere, hvad I skylde Disciplerne. Tallet af Vildfarelser og de Vildfarende er desuden stort nok!"

Boghandler Longmanns & Comp. Boghandel i London er nok uimodsigeligen een af de største, om ei den største, i den cultiverede Verden, og viser tillige, til hvilken Grad Læselysten er stegen i Engelland. Den sælger aarligen 5 Mill. Bind, har 60 Svende og Skrivere, og betaler aarligen for sine Bekjendtgjørelsers Indrykkelse i Journalerne 40—50,000 Rdlr. Den sysselsætter uophørligen 250 Trykkere og Bogbindere, og lader desforuden endnu meget trykke med Damppresser, der udkræve meget faa Hænder.

Den store franske Astronom Bailly's sidste Ord paa Skaffottet forherligede hans Liv. Da Regnen og Frosten opvakte en Skjelven hos ham, sagde een af Bødlerne: "Du ryster, Bailly." — "Ja, af Kulde", svarede Oldingen.

Beaumarchais lod sætte paa sin Hunds Halsbaand: "jeg hedder Florette; Beaumarchais tilhører mig."

Mad. Dudefont var bleven uenig med Voltaire. Da Een sagde til hende: "Denne Digter har kun opfundet Lidet", svarede hun: "hvad vil De da mere, har han ikke opfundet — Historien.

"Jeg maa give Dem et gavnligt Raad", sagde Turenne til en Officeer, der var en stor Sladdrer. "Saa ofte De vil tale, ti!"

En Engellænder havde den Forvovenhed, at lade sig nedhidse i en Deel af Ætnas Crater, der antages for at have en Dybde af 6—700 Fod, ved en Line, men gav Tegnet, at man skulde trække ham op igjen, for sildigt. Hans Ledsagere bragte ham vel op igjen, men den ny Empedocles var hensjunken i en Daanelse, han aldrig vaagnede mere op af.

Indenlandske Efterretninger.

I Søe-Etatens Hospital i Nyeboder var fra Aaret 1822 til Cuur og Pleie 48 Personer. I 1823 er indkommen 1016. Tilsammen 1064 Personer. Deraf ere udgaaede som restitueret 966 Personer, og døde 62, tilsammen 1028. Igjen tilbage 36 Personer. — I Stiftelsen er født 4 Børn.

Helsingøer, d. 3 Januari. I afvigte Aar 1823 ere følgende Nationers Skibe passerede Sundet:

	Fra Nordsøen.	Fra Østersøen.	Ialt.
Engellændere .	1517.	1499.	3016.
Hannoveraner .	159.	157.	316.
Danske . . .	331.	306.	637.
Svenske . . .	546.	587.	1133.
Norske . . .	484.	462.	946.
Preussere . . .	748.	787.	1535.
Russere . . .	154.	152.	306.
Hollændere . .	216.	245.	461.
Franske . . .	17.	15.	32.
Meklenburgere .	244.	252.	496.
Hamburgere . .	12.	11.	23.
Bremere . . .	20.	21.	41.
Lübeckere . . .	26.	33.	59.
Oldenburgere . .	24.	18.	42.
Amerikanere . .	77.	81.	158.
Portugisere . .	1.	1.	2.
	4576.	4627.	9203.

I Løverdags Morges ankom hertil Dampskibet Caledonia fra Kjøbenhavn, for at hjelpe til at bringe de her nyligen strandede Skibe af Grund, hvilket man haaber, ogsaa vil lykkes. Det bemærkes, til Ære for Dampskibets Eier, Hr. Etatsraad Hvidt, at han selv fulgte med Skibet herned.

Blandede Efterretninger.

Rossini har i denne Tid ved sit Ophold i Paris, ligesom i forrige Aar i Wien, funden den meest glimrende Modtagelse. Overalt i de fornemste Cirkler blev han modtagen, og utallige Fester bleve givne til hans Ære. Iblandt disse fortjener især een at omtales. Et Selskab af Pariser Konstnere, 160 i Tallet, blandt hvilke Lesueur, Boyeldieu, Herold, Aubert, forenede sig om at bevise den berømte Componist deres Hengivenhed og Agtelse ved en ham værdig Fest. En prægtig Sal blev i denne Anledning zirligen udsmykket og alle Pillerne behængte med Blomsterkro-

ner, i hvilke vare indflettede Navnene paa Rossinis Værker. Saasnart han traadte ind blev han hilset med Ouverturen af Gazza ladra (Skaden), som derpaa fulgtes af adskillige andre Numere af Rossinis Operaer. Siden reiste Lesueur sig og udbragte Rossinis Skaal i de meest smigrende Udtryk, hvilken denne besvarede med: "Leve det franske Conservatorium! Leve Musiken!" Nu lød atter Musiken, og flere Numere af Mozart, Lesueur, Paisiello o. a. satte Tilhørerne i den behageligste Stemning. Talma forelæste i denne festlige Anledning et Digt af Blagioli. Til Afskeed udførte Orchestret meget passende det bekjendte Thema af Barberen i Sevilla: Bona sera, miei signori, og Selskabet skiltes ad, indtaget af Rossinis elskværdige Lune, som de saa ofte havde beundret i hans Operaer. Hver Gang man gav en Opera af ham strømmede Parises Musikyndere hen til Theatre Italien, for at see denne deres Yndlingscomponist; ved Forestillingen af Barberen i Sevilla, som i Paris er givet henimod 100 Gange, befandt han sig i en Loge; man ydede Operaen det største Bifald, og Rossini maatte træde frem paa Theatret, for at modtage de utvetydigste Beviser paa Publikums Enthusiasme. Ved en Forsamling af Academie de beaux arts er han tilligemed vor Thorwaldsen bleven optagen til correspônderende Medlem. — Rossinis Nærværelse i Paris har givet Anledning til et Stykke: Rossini à Paris, som opføres paa Gymnase dramatique. Hans Levnet af M. de Stendahl, i 2 Bind, med Mozarts og Rossinis Portraiter, er udkommen sammesteds og vil blive oversat i London, hvor han er engageret, og hvorhen han har begivet sig med 4 nye Operaer af sin Composition.

Cardinal Consalvi lader for Pave Pius VII. ved Thorwaldsen forfærdige et Gravmæle, som skal koste 20,000 Scudi.

Universitetet i Moskou udsætter for 1825 en Priisbelønning af 250 Rubler for Undersøgelsen af det Spørgsmaal: "Er det i Florenz opbevarede Haandskrift af Pandecterne eet af de Exemplarer, som Keiser Justinian sendte til de forskjellige Provindser af sit Rige? er dette Exemplar ved Amalfis Erobring forefundet der, af Keiser Lotharius den Anden, foræret Staden Pisa, derfra kommet til Florenz, eller hvilken er den sande Sammenhæng med hiint Haandskrift?"

I den Warschauer Coureer anbefales den under Navn af Hundetunge bekjendte Plante, cynoglossum officinale, som et prøvet Middel til at fordrive Rotter, der ei kunne udstaae dens Lugt. Den voxer paa Enge og ved Grøfter, og samles bedst i Begyndelsen af Sommeren. Man presser Stengelene og strøer den der omkring, hvor man ønsker sig befriet for denne Plage. Naboer gjøre imidlertid vel i at forene sig om dette Middel, paa det ei den ene skal tilsende den Anden hvad han fordriver.

Kjøbenhavns Børs, d. 6 Januari.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmark. Obligat. (med Renter fra 11 Decbr. 1823) $80\frac{1}{2}$. Nationalbank-Obligationer (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller $127\frac{1}{2}$ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $14\frac{3}{4}$ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Svenske Sedler $58\frac{1}{2}$ ß. — Disconto 5 pC.

De i No. 100 f. A. af Skilderiet fra P. 1591 til 1594 indrykkede Stykker ere af Professor Dr. R. H. S. Bloch.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 3.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 10 Januari 1824.

Om Tumulten i Straffeanstalten paa Christianshavn, 1817.

Archiv for Historie og Geographie, Januar 1824, indeholder en udførlig og autentisk Efterretning om Tumulten i Straffeanstalten paa Christianshavn 1817 (d. 25 Juni), i hvilken Tumult den største Deel af Bygningen blev et Offer for Luerne. Hovedomstændighederne ved denne Brandstiftelse have vel allerede forhen været bekjendte, men for Juristen bliver det altid ligesaa lærerigt, at see her Gangen af et i sit Udfald saa vigtigt criminelt Tilfælde, som for Menneskekjenderen interessant at erfare, hvorledes Forbrydere, der ikke allene vare berøvede deres Frihed, men endog hvert Middel til at stifte betydelig Skade, ligesom Robinson paa sin ubeboede Øe, benyttede sig af de ubetydeligste Gjenstande til deres Hensigters Opnaaelse, og hvorledes Mytteriet her blev udført med en Samdrægtighedsaand, Fasthed og gjensidig Tillid, der var et ædlere Øjemed værdig. Det Anslag, at undvige fra Straffeanstalten, havde allerede længe været paatænkt og omtalt blandt Fangerne, men uden at staae i egentlig Forbindelse med den almindelige Undvigelsesplan. Den første, der stod i Forbindelse dermed, var det tumultuariske Optrin ved Kroningsfesten 1815, men som dog kun blev afbenyttet af Enkelte til deres Befrielse. Uden at der imidlertid var gjort nogen egentlig Bestemmelse om, hvorledes et Udbrud skulde skee, vare dog enkelte Redskaber og Midler, der kunde lette Flugten, forberedte af Raspehuuslemmerne, der ogsaa udtænkte Planen. Der blev tildannet Knipler af det leverede Raspetræ, syet Huer af gamle Klædningsstykker, sværtede og kantede med blaa Snorer; Træsabler bleve overstrøgne med Blyant, for at indjage Skræk ved Undvigelse i Mørke. Den berygtede Raspehuusfange M. J. Fredriksen havde endog foreslaaet, efter Trencks Exempel, gjennem Miner under Jorden, at komme ud paa Gaden, hvilket ogsaa fandt Bifald. I Foraaret 1817 blev det aftalt mellem alle Fangerne, paa fire nær, af hvilke to ansaaes for Forrædere (Spioner), at bane sig saaledes en Udvei. J. F. Foland begyndte Arbeidet og fortsatte det i fjorten Dage med en liden blik-

beslaaet Skovl. Den opgravede Jord blev paa Gaardtourene bragt i Poser til de andre Fanger, noget deraf sigtedes fiin og blandedes i Farvetræet; endeel henkastedes i Latrinerne, eller spredtes omkring i Gaarden eller andre Steder. De øvrige Fanger skulde, naar Minen var færdig, skaffe sig Udgang, ved lignende Gange, til Folands Kammer o. s. v. Men da Foland havde gravet saa dybt, som en Mands halve Høide, blev han kjed deraf, og nu fik han Besked om, at en ny Plan var aftalt. Den af to andre Fanger begyndte lignende Mine blev heller ikke udført. Den ny Plan var, at bane sig en Vei ved falske Nøgler til Sprøitehuset. De forfærdigedes af Fangen Risby, og da han selv ikke vilde undvige, maatte Arbeidet betales ham af de Andre. Paa een nær passede alle Nøglerne til Rasperienumerne. Planen skulde udføres Søndag Aften d. 22de Juni — fordi de da fik Ærter og Hestekjød, med hvilket sidste de vilde lokke Hunden i Rasperiegaarden, som derpaa skulde slaaes ihjel; Vægterne vilde de binde og lægge ned i Kjelderen. Paa Ildpaasættelse synes de endnu ikke at have tænkt. Naar de vare komne ud vilde de begive sig til den sydlige Strandkant af Sjelland, bemestre sig det første Fartøi, de stødte paa, og styre til Rostok. Men af Frygt for, at de vare blevne forraadte, udbrød Tumulten ikke førend fire Dage efter den først bestemte Tid. — En saadan Plan kunde naturligviis ikke bringes til Udførelse uden mange foregaaende Underhandlinger blandt Fangerne i de forskjellige Afdelinger, hvilke skete ved Sedler, skrevne med Ciffre, som nogle Enkelte indbyrdes kjendte, eller i et Sprog, som ikke kunde forstaaes af Andre, og een af Fangerne kaldte romansk, men som nok var det saa-

kaldte Cochemesprog eller Tyvemaal. Sedlerne bleve transporterede, ved at stikkes igjennem Dørsprækken, hvor Arbeidssalene stødte sammen, henkastes, indsvøbte med en liden Steen, til et vist Sted, eller pustes gjennem Pusterør eller hule Stokke ꝛc. Desforuden brugtes Tegn, især Fingersproget. Forblommede Ord hørtes ofte i den sidste Tid før Udbrudet. Paa Sovelоftet og i Sygestuen havdes især Leilighed til Aftaler; men Alt skete med største Forsigtighed, at ei de, man ikke vilde have til Deeltagere, skulde faae Nys derom. Ogsaa skulde Udbrudet skee om en Søndag, fordi man troede, at de fleste af Stadens Indvaanere da vare ud af Porten. Hvad der meget bidrog til, at Meddelelsen ikke kunde opdages, var, at den længe havde fundet Sted angaaende ubetydelige Gjenstande, især Kjerlighedsforstaaelser med de qvindelige Fanger. Men hvor hemmeligt Alting holdtes, kunde det dog ikke blive skjult for de Fanger, der ei gade deeltage i Anslaget, og dette var ogsaa Aarsag i, at det Forehavte meldtes for Stiftelsens Foresatte, førend det udførtes. En Aarsfange underrettede Mesteren Gundel om Indholdet af et Brev, han havde hørt oplæses, hvori det hedte, at Udbrudet skulde skee om Aftenen Kl. 8. Directionen sendte nu Bud efter en større militair Styrke end den sædvanlige Magt, og denne beordredes at lade skarpt. Da en Fange, A. D. Eggers, som for Opsætsighed var tilkjendt at sættes i Cachotten, førtes igjennem Gaarden og passerede imellem Rasphuset og Forbedringshuset, gav han det aftalte Udraab til Tumultens Begyndelse: Jeg skal i Daarekisten! De ved Vinduerne i den store Spindesal forsamlede Sammensvorne gjorde nu Allarm, Fangen Ludvig Arentz kastede et Vindue ned i Gaarden; Joh. Larsen svingede et Kosteskaft

med et derpaa fastgjort Haandklæde ud af Vinduet, og derpaa fulgte et almindeligt Hurra. Men paa 10—12 nær, der i Tumultens første Øieblik kom i Frihed, lykkedes det de Sammensvorne ikke, at slippe ud, da det Militaire spærrede dem Udgangen og tvang dem til at vende tilbage. Dog, harmfulde over deres mislykkede Plan, adspredte de sig. Nogle vedbleve i Forbedringshuset og de tilstødende Bygninger at udøve Voldsomheder; Andre gik i Tugthuset og iværksatte Ildspaasættelse, indtil de omsider bleve paagrebne. I Forbedringshuset var en stor Deel Fanger hverken indviede i Planen eller tilbøjelige til at undvige. Ved Ildens Udbrud i Tugthuset begyndte endog Nogle af dem at redde Klæde, Materialier rc. paa Opsynsmandens Opfordring. Men Rasphuusfangen Niels Olsen vilde forhindre dem deri, og tvang endog nogle til at høre op. Han foer som et vildt Dyr omkring i Forbedringshusets Arbeidsstuer og kastede derfra ned i Gaarden, hvor det Militaire og Directeurerne stode, en svær Væverstang og en stor Steen.

Om det sørgelige Udfald af denne Tumult vidne de endnu staaende Ruiner af de afbrændte Bygninger, endskjøndt det endnu er uoplyst, om det fra Begyndelsen af har været Mytteriestifternes Hensigt at stifte Brand. Deres Hovedøiemed har upaatvivleligen kun været at opnaae deres Frihed, og Antændelsen synes i alt Fald kun at have været paatænkt som et Nødmiddel.

De Personer, der spillede Hovedrollerne i denne Tragoedie, bleve, som bekjendt, dømte fra Livet. Men Hovedmanden for Brandstiftelsen var Johan Pedersen, der havde faaet det Tilnavn "Vovehals", ikke fordi han udmærkede sig

ved særdeles Mod eller Dristighed, men fordi han engang, for at undvige, havde gjort et farligt Spring fra Muren. For det følende Menneske er det skrækkeligt at tænke sig, at nogle Fanger, under Luernes Blussen og medens Alt var i Uorden, endog begik Utugt, udøvede Tyverie og søgte at tilfredsstille personligt Hevn. Men saadanne Afskyeligheder kunde ogsaa ventes af Menneskeskabninger, der fra deres Barndom af vare opvorne i Lasternes og Forbrydelsernes Skole. Saaledes kaldtes Søren Hansen, et Menneske paa 27 til 28 Aar, Gammelmand, fordi han alt som Dreng havde siddet længe i Politiearresten og været Senior for adskillige andre med ham indsluttede Drenge. Foland var eet af de Børn, som de saakaldte Natmændsfolk sætte fra sig til Opfostring, og havde fra sin Barndom af streifet omkring med Landstrygere og Forbrydere.

Om Emnet til det ny Sørgespil Jutta.

Den historiske Begivenhed, hvorpaa dette Sørgespil er grundet, henhører til en Tidsalder, da Fædrenelandet nyligen ganske havde forladt Hedenskabets Mørke, og da den geistlige Magt, frygtende fra alle Sider, for igjen at omstyrtes, søgte at befæste sig ved de dristigste Midler. Den havde fundet en mægtig Støtte i Svend Estrithsøn, bekjendt af sin overdrevne Lidenskabelighed for Qvindekjønnet. Ved Siden af hans Trone stode Bisko Wilhelm af Roeskilde med sin talrige Munkeskare, og hvad Paven var for den hele christne Kirke var Wilhelm for Danmark.

I Aaret 1054 blev Svends Dronning Gunhild forgivet af hans Frille Thora, uden Tvivl

af Harme over, at han havde forskudt hende. Men endnu i samme Aar ægtede han sin Stifdatter Gude eller Guthe. Dette stred ganske imod Kirkelovene, og bragte Geistligheden i Harnisk mod Kongen. Naturens Lov kjendte man ei mere; Kirkens Love gjeldte for Guds, og de saakaldte Dispensationer vare endnu ikke indførte. I Begyndelsen syntes dog Geistligheden at have overseet den i dens Øine syndige Handling; i det mindste forhindrede den ei samme, mueligen fordi den heller ønskede, at Svend skulde leve i ordentligt Ægteskab, end overlade sig til Løsagtighed; thi uden Bisp Wilhelms Medhjelp, kunde han neppe vies til sin Dronning. Det var heller ikke den roeskildske Bisp, men Erkebisp Adelbert, der først opløftede sin Stemme mod dette Ægteskab, som syndigt og stridende mod Guds Love. Denne heftige og myndige Klerkehøvding tilsendte Kongen et Brev, hvori Svend mindedes om, at han kun var sat for kort Tid at regjere i Guds Sted paa Jorden; at han for Syndens Skyld snart skulde henføres til Helvede, og derfor gjøre Bod; at Erkebispen, hvis han ikke omvendte sig, skulde drage Kirkens Sværd mod ham og hans Datter, som han, mod Kirkens Forbud, havde legemlig Omgang med, ved at bansætte ham; at Bispen, hvis han vilde modsætte sin Kongelige Magt, skulde, anraabende den apostoliske Magt og benyttende dens betroede Kald i Norden og de østlige Dele, lade Christi seierrige Kors svinges og prækes mod ham for hans misdædiske Forseelse; at han, som et raadent Lem skulde blive afskaaret og afhugget fra Christi og hans Kirkes Legeme. Men uvant til at taale geistlig Myndighed og som dansk Konge at lade sig befale af en fremmed Prælat, svarede Svend trodsig,

at dersom Erkebispen gjorde dette, skulde han opbrænde hans Stad Hamborg og nedbryde Kirkerne. Det syntes, som denne Trudsel virkede, og Erkebispen forflyttede sit Sæde fra Hamborg til Bremen. — Efter Crantzius's Beretning skal Svend endog have svaret, at han heller vilde forlade den christne Lære end sin Dronning, og dette gjør det ikke usandsynlig, at Adelbert virkeligen bansatte begge, saaledes som Lambecius og Cypræus paastaae, uagtet Saxo intet melder herom. Mueligen har den Spænding, der fandt Sted mellem Kongen og Geistligheden, bevæget Kong Harald af Norge til, samme Aar at gjøre et Tog til Danmark, for at fiske i oprørte Vande, uagtet han snart blev dreven paa Flugten igjen. Svends egne Biskopper, Wilhelm af Roeskilde og Egino i Dalby, vedbleve imidlertid at arbeide paa, at udvirke Skilsmissen imellem Kongen og Dronningen. De brugte først Overtalelser; men da disse ikke vilde nytte, henvendte de sig til Erkebisp Adelbert. Denne formaaede baade Paven Victor II. og Keiser Henrik til at tilskrive Kongen i den Anledning. Svend gav efter for Magten, og lod sig skille fra sin Dronning. Gude drog til Vestgotland, hvor hun førte indtil en høi Alder, et helligt Liv, og besluttede aldrig at gifte sig mere. Hun holdt her mange Møer, og brugte dem til at forfærdige Zirater til Kirken. Blandt andet forærede hun Roeskilde Kirke en kostbar Chorkaabe af konstigt Arbeide med paasyede Figurer. At hun skulde have stiftet Gudhems Nonnekloster af St. Benedicti Orden er saa meget uvissere, som Langebek, efter Gebhardi Beretning, forsikkrer, at Klosteret har været af St. Bernhardi Orden og stiftet hundrede Aar efter Dronning Gude. Endnu findes anseelige Levninger af Gudhem Kloster,

og Dronningens Ligsteen med hendes Figur i naturlig Størrelse, sees i Sognekirken, hvorhen den blev forflyttet fra Klosterkirken; dog skal Stenen være forfærdiget i det sextende Aarhundrede.

Blandinger.

Characteertræk af Carl den Tolvte.

(Af Handlingar hörende til Konung Carl XII's Historie.)

Grevinde M. A. Königsmark var, som bekjendt, Kongens Bisloperske og fulgte ham paa hans Krigstoge mod Polen og Rusland. Hun meldte sig engang selv hos Grev Piper, som Bryllupsgjæst, da denne var i Begreb med, i Leipzig at formæle sin Søn med Frøken Meyerfeldt, en Svigerinde af hiin Grevinde, paa hvilket Bryllup ogsaa Kongen havde lovet at komme. Piper befandt sig derved i en Forlegenhed, og gjorde i den Anledning Forespørgsel hos Kongen, som intet havde at erindre imod, at hun kom til Bryllupshoitiden. "Men, sagde Piper, hvilken Plads skal jeg anvise hende blandt de øvrige svenske Damer? Min Gemalinde, som Værtinde, indrømmer hende gjerne sin Plads; men Grevinde Rehnskiöld, Generalinde Marderfeldt, Oberstinde Hamilthon o. fl. ville ogsaa overvære Festen?" — "Hun kan ikke forlange, sagde Kongen, at have Fortrin for disse, thi hun er en Hoerkone (Horkona) og har ingen Rang." — "Imidlertid hører hun dog, sagde Piper, til vore gamle berømte Familier Königsmark og de la Gardie, og om det end engang hændte hende at komme paa Afveie, saa er det dog skeet med et kronet Hoved." — "Et kronet Hoved

og en simpel Mand ere i denne Henseende lige, svarede Carl; hun er og bliver en H—e og har ingen Rang." — "Men naar hun ikke maa betragtes som Rangsperson, tog Piper til Gjenmæle, saa kan hun aldeles ikke komme der." — "Saa bliver hun hjemme", svarede Kongen.

I Tydskland begynder man nu at levere i Tidsskrifterne kobberstukne Afbildninger af berømte Digteres Huse, hvortil Britterne nok have givet den første Idee, da de for længe siden have leveret Afbildninger af f. Ex. Shakespears gamle Bindingsværks Huus i Strafford. I to af de nye Hefter af Weimar Journ. f. Liter., Luxus u. Moden saae man Wielands, Goethes og Herders Huus. Det sidste, to Etager høit, er især smagfuldt, og ligner mere et Palais end et Privathuus. I Danmark sparer man denne Umage; thi ingen af dets udmærkede Digtere ejede nogensinde et Huus, og Ewald beboede i sin Tid nogle smaae Værelser i et Huus i Skindergaden, hvor siden det Venninghausenske Leiebibliothek var, og hvorfra han blev baaren til sin Grav paa Rundekirkegaard. Om Wessel, Danmarks største comiske Digter, vide kun Faa endnu hvor han har boet, og næsten Ingen, hvor han har sin Grav. I Engelland havde han faaet en Plads i Westminster Abbedie.

Den russiske Gesandtskabsreise til Khiva.

Hvor vigtig end Handelen mellem Europa og Asien er for Rusland, saa ere Veiene dog, formedelst de ved det caspiske Hav boende nomadiske Folkeslag, navnlig Kirgihserne og Tur-

komannerne, saa usikkre, at man mellem Buchariet, Orenburg og Astrachan ikke har kunnet oprettet nogen regelmæssig og stadig Caravangang. Allerede Peter den Store gjorde Forsøg paa, at bane en Handelsvei gjennem Turkustans uhyre Heder, og sendte Fyrste Bekewitsch med et Detaschement Tropper til Khiva; men Forsøget mislykkedes aldeles. Den ulykkelige Fyrstes Tropper bleve adsplittede ved Kihvanernes List og Forræderie, og han selv lode de, efter de grusomste Martrer, henrette. I Aaret 1813 fornyedes Forsøget. General Rtichtschew, Generalgouverneur i Georgien, sendte en Armeniansk Kjøbmand fra Derbend, Muratow, der stod i Forbindelser med hiint, til Turkemannerne, og virkelig indgik Underhandlinger med Sultan-Chan, der beherskede en Hovedstamme af Turkomannerne og ventede at blive Overhoved for dem alle. Denne affendte et Gesandtskab til den russiske General, hvilket traf ham i hans Leir ved Galistan i Karabog, netop da han var i Begreb med at slutte Freden med den persiske Gesandt Aboul-Houssein. Perserne, vel vidende, hvor farlige Turkomannerne, understøttede af Rusland, kunde blive dem, paastode, at dette aldeles ikke skulde indlade sig med dem i nogen Forbindelse, og General Rtichtschew maatte derpaa lade det turkomanniske Gesandtskab gaae med uforrettet Sag hjem igjen. Derpaa underkastede de Turkomanner, der ikke længer kunde modstaae Perserne, sig; men tildeels begave de sig til Egnen af Balkan, hvor de beskyttedes mod Persernes Angreb, eller til Khiva, hvor de hos Mohamed Robim, Kudjarernes Slægts fvorne Fiende, der nu sidder paa Persiens Trone, fandt god Modtagelse. Ogsaa Sultan-Khan begav sig til Khiva, som han siden den Tid ikke

har forladt. Den nuværende Generalgouverneur i Georgien, General Jermalov, besluttede paa ny, at gjøre Forsøg paa at træde i Forbindelse med Turkomannerne og Khivanerne, i det hans Hovedgrund gik ud paa, at grunde en fast Plads paa Ostkysten af det caspiske Hav, hvor de russiske Coffardieskibe kunde ligge sikkre for Anker, og bringe deres Ladning i Land. Han overdrog dette Hverv til Major Pomarev, og Hr. Mauraviev fik, i Egenskab af Officeer i den russiske Garde, Befaling, at ledsage ham paa Veien til det caspiske Hav og begive sig til Khiva, for at begynde Underhandlinger med den derværende Khan og beskrive hiin Egn. Reisen tiltraadte de i Juni 1819, og Beskrivelsen derover er nu udkommen under Titel af: Reise til Turkomanien og Khiva i Aarene 1819 og 1820, af Hr. Mauraviev.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Natten mellem den 6 og 7 d. M. døde her i Kjøbenhavn Chefen for det Kgl. Departement for de udenlandske Anliggender, Geheimestatsminister Hs. Exc. Niels Rosenkrantz, Ridder af Elephanten, Stokors af Dannebrog, Dannebrogsmand, Storkors af den ungerske St. Stephansorden, Ridder af den preussiske store sorte Orn, Storkors af den spanske Carl den Tredies Orden, og af Æreslegionen, Ridder af den russiske St. Andreasorden. Han nedstammer fra een af de ældste Adelsslægter i Fædrenelandet, af hvilken Mourits Ivensen til Høfringsholm allerede 1270 (i Kong Erik Glippings Tid) var Drost i Danmark. Ogsaa i Literaturlexiconnet optager Navnet Rosenkrantz en glimrende Plads. Især berømt af sin store Lærdom var Holger Rosenkrantz, Christian den Fjerdes tro Mand.

Blandede Efterretninger.

I Paris er udkommet: De la contrerevolution en France, ou de la restauration de l'ancienne Noblesse et des anciennes superiorités sociales dans la France nouvelle, par Ganilh, deputé du Canal, 1823. (Om Modrevolutionen i Frankrig eller Gjenoprettelsen af den gamle Adel og de gamle selskabelige Forrettigheder i det ny Frankrig ɔc.) Forfatteren, som er Medlem af det andet Kammer, og bekjendt som god Talet, søger i dette Skrift at belyse det nu i Frankrig mægtige Parties Tarv. Adelens Stilling mod Borgerstanden er i dette Rige af et ganske eget Slags. Under Republiken og under Napoleon havde Borgeren fortrængt Hofadelen, som udvandrede, og den rige Provindsialadel, der befandt sig for vel til at ville tjene en Regjering, som den hadede. Bourbonnernes Restaurationer i A. 1814 og 1815 foranledigede mange Udstødelser af borgerlige Statsbetjenter og mange Ansættelser, især af Hofadelens Familier, hvilket Ultraministerne nødvendigen kaldte Epurationer. — Disse med og uden Pension Afskedigede ønske at faae de Embeder igjen, de have mistet. Deres Skrifter bære Liberalismens Banner. Den rige Provindsialadel hersker i de Deputeredes Kammer, glæde sig ved Fortrængelsen af roture, men hader Pairie, der staaer stolt over den. — Nationalgjeldens store Bog er imidlertid Udlandets og Borgerstandens Ejendom. Hverken den høje eller lave Adel er rig paa Renter, tiers consolidé, naar ikke tilfældigviis samme udgjør Familiedotationen. Borgerstanden er derfor natürligviis interesseret ved disse Renters høje Cours og deres stigende Værd, og hverken Hoffet eller Provindsialadelen gider seet ved Statsrenternes Synken den saakaldte haute Banque og haute Industre blive fattigere. Revolutionen skilte aldeles den gamle Socialstorhed fra den ny. Fortjeneste, Yndest og Lykke skabte den ny og satte den høit. Nu maa den igjen see Modstanderne stige, der med sine Fødsels- og Yndestfordringer foragtede dem. Hiint Partie gjør tillige i det borgerlige Liv sin Seier overalt gjeldende og foragter den nye Rigdoms-Besiddere, som Kongefjender, Bonapartister og Jacobinere, ja, den siger lydeligen, at det er Skaansomhed, at de Emigrerte og Kirken ikke fordre de solgte Nationalgodser tilbage igjen, og at der tilkommer de udvandrede Familier Erstatning for deres tabte Ejendomme. Er nu den største Deel af Ejendomsbesidderes Tarv forbunden med Nationalejendommenes Uigjenkaldeligheď, saa følger heraf, at det saakaldte liberale Partie ikke af Republicanisme eller Bonapartismus, men kun af Egennytte, i den bogstavelige Fuldbyrdelse af Karte søger sin Frelse. Derimod afskyer det antiliberale Partie Karte som en Lov, der sætter et Maal for deres voxende Fordringer. Derfor stræber samme, saavidt muligt, at desoctroyere Karte og paastaaer, at dets Modification ligger i den Kongelige Myndigheds Beføjelse. Didhen kan det absolute Monarkie og endnu mere den rene Gjenoprettelse af de Kongelige indtil de Privilegeredes gamle Forrettigheders grændseløse Autoritet uden Vanskelighed føre dem. Hine de Privilegerede Corryphæers Hensigt er det imidlertid ingenlunde, at befrie Kongen fra Forfatningens Lænker. Han skal vedblive at være indskrænket i Naaden mod de lavere Stænder, og fri i Naaden mod de Privilegerede. Den Modrevolution, som de Privilegerede attraae, er, saa meget som muligt, Gjenoprettelsen af det selskabelige Frankrig, som før Revolutionen, af Corporationerne, Laugene, det arvelige Patriciat i Bysognene, og endeligen den uindskrænkede faderlige Magt. Dette gjenoprettede Frankrige skal ved de højere Privilegeredes Patronat og en uafhængig Magistratur faae sin Sluttesteen, i det hver Caste udøver visse Forrettigheder over og for de Andre. — Ganilh sætter for meget forud, naar han antager, at den gamle og ny Adel vil meget mere end den allerede har. Hvad den endnu ønsker er: 1) Erstatning for de ved Revolutionen tabte Ejendomme. 2) Den rene Erkjendelse af dens Fortrin for Borgerstanden i de højere Statsembeder, som Regel. 3) Den lavere Adels Concurrenz til alle Statsembeder med den høje Adel (Pairie). 4) Majorat og Seniorat. 5) En Corporation, der kan beslutte og forkaste Agregationen af nye Medlemmer. 6) Erkjendelsen af disse Rettigheder ved en for-

bedret Karte, og 7) for Geistligheden Styrelsen af Folkeopdragelsen til Lydighed mod Gud, Kongen og de grundede Statsforrettigheder. — Naar dette i Gjerningen er opnaaet og lovligt anerkjendt, haaber det franske Oligarchie, nøje at forbinde Trone, Adel og Kirke mod Borger- og Bondestandens Democratismus og mod Anmasselsen af det unge og gamle Talent og Intelligenz, at ingen ny Revolution, ingen utilladelig Ærgjerrighed fra de Lavfødtes Side i en saadan dannet Samfundstilstand kan finde Sted mere og gjøre Ærefrygten for Fødselsrettighederne Afbræk. — Forend disse Vilkaar ere af Monarken reent tilstaaede og af det øvrige Folk forfatningsmæssigt garanterede, er der, efter Forf. Mening, neppe at tænke paa nogen Rolighed i Frankrig, og er Regjeringen virkeligen overbevist om, at disse Fordringer, for dens egen Sikkerheds Skyld, maa tilstaaes Adelen, saa vilde det være visere, frimodigen at yttre dette, eller hvad ellers Retter, og til de Privilegeredes endelige Tilfredsstillelse at lade dem indromme, end som hidtil, at vakle. Vel vil dette være de øvrige Franske, paa de 45,000 privilegerede Familier nær, saare smerteligt, men Æresbevisningerne, Embeder for fornemme Fordringer og de fleste Pladser af de valgte Folkerepræsentanter ere allerede i deres Haand, da Regjeringen, som hidtil brugeligt var, har tilvendt de Privilegerede den ene Forrettighed efter den anden.

I Wien er udkommen et Skrift under Titel af: Das alte und neue Christenthum i 2 Hefter, der erklærer de bekjendte Andagtstimer for ubibelske, vantro og høist farlige, og ender med de Ord: Kirken maa fordømme denne Andagtsbog.

Theatercensuren i Paris har nyligen i en Vaudeville, hvori forekommer det Horazïske Vers: tellurem libero pede udslettet det Ord libero.

I Billedgalleriet i Maynz findes Modellen til den Rhinbro, som Napoleon, der i Alt elskede det Overordentlige, vilde anlægge, og som kun skulde hvile paa to Piller og hæve sig i en majestætisk Bue over Rhinen. Allerede Carl den Store lod opføre over Rhinen en 500 Fod lang Træbro, der blev et Offer for Luerne. Hans snare Død hindrede ham fra at lade bygge en massiv Bro.

Den berømte Nassack Diamant, der i den sidste Krig i Ostindien blev erobret, tilligemed andre Kostbarheder, og nu befinder sig i det engelsk-ostindiske Compagnies Hænder, skal veie 90 Karater og over 60,0000 Pd. (over ½ Mill. Rbdlr.) værd.

I Wien er fremtraadt et musicalsk Vidunder, List fra Ungern, som, skjønt kun ti Aar gammel, ikke allene spiller de smukkeste Compositioner med Færdighed, men ogsaa phantaserer over hvert Thema paa staaende Fod og endog componerer godt. Mage til dette Drengebarn i Virtuositet er en liden Pige, Louise David, fra Hamborg, elleve Aar gammel. Hun reiser allerede paa sin Konst, og har især gjort stor Lykke i Hannover, hvor hun blev indbuden af de fornemste Huse. Hun havde en Broder med sig paa 11 Aar, der ogsaa vandt stort Bifald ved sit Violinspil.

Kjøbenhavns Børs, d. 9 Januari.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a visto 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmark. Oblig. (med Renter fra 11 Dec. 1823) 80½ a 81. Nationalbank-Obligationer (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller 127½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler 14⅞ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Svenske Sedler 58¾ ß. — Disconto 5 pC.

(Indsendt.)

Gravskrift
paa Kirkegaarden i Sobradise.

Her ligger Kammerherren! Faae den Skam,
Der veed den mindste Smule meer om ham —
Han skrev en Bog, saavidt jeg kan erindre,
Men om den samme veed man endnu mindre.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 4.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 13 Januari 1824.

Om Befolkningens Tiltagelse.

Atque adeo nihil largiatur princeps, dum nihil auferat; non alat, dum non occidat; nec deerunt, qui filios concupiscant.

Plin. in Panegyrico ad Traian.

I Engelland er Overbefolkningen og dens Følger endnu stedse en Gjenstand for Statsoeconomernes Granskning. En Modstander af Malthus er fremstaaet i Skriftet: On population. An Inquiry concerning the Pover and Increase in the Numbers of Mankind, being an Answer to Mr. Malthus Essay on that subject by William Godwin, London 1821. (Om Befolkning: en Undersøgelse angaaende Kraften og Forøgelsen i Antallet af Menneskekjønnet; et Svar paa Malthus's Forsøg om denne Gjenstand.)

Malthus udgik fra den Grundsætning, at naar Befolkningen vedblev at tiltage og hver 25 Aar at fordobble sig, vilde Jordens Frugtbarhed ikke kunne holde lige Skridt med den i samme Tidsrum. Befolkningens Tiltagelse finder, efter ham, Sted i geometrisk, Jordens Frugtbarhed derimod i arithmetisk Progression. Medens den førstes Forøgelse er som 1, 2, 4, 8, 16, 32, er den sidstes som 1, 2, 3, 4, 5, 6. Derved vil Uligheden og Misforholdet imellem Fødemidler og Mennesketal ved hver videre Forøgelse tiltage. Sin geometriske Progression har Malthus grundet paa de nordamericanske Coloniers Erfaring, hvis Befolkning i de sidste 150 Aar hver Gang i et Tidsrum af 25 Aar har fordobblet sig.

Denne Maade at beregne Tiltagelse af Europas Befolkning efter Americas, er aabenbart urigtig; thi her maatte først fradrages, hvad den ny Verden har vundet i Tilvæxt, ved de saa hyppige Udvandringer fra andre Verdensdele, og den større Beqvemhed en ny fremblomstrende Stat, især af fri Forfatning, har til at fremme Folkeformerelsen, end en gammel, hvor hver Plads allerede er optagen, og ingen Udsigt til større Lykke synlig. Stater ligne heri Mennesket. Det voxer saalænge det er ungt og har

Safter i Overflødighed; det standser i Væxten, naar Legemet, saa at sige, har sat sig og dets Kræfter have naaet en bestemt Ligevægt.

Men ikke desto mindre kan det ei nægtes, at Befolkningen i Europa i de nyere Tider betydeligen har tiltaget. Kaste vi et Blik paa dets Befolkning i det Hele, saa var den for 10 Aar siden (1813, efter Gaspari) 160 Mill., men efter Gliemanns i Aaret 1822 udgivne statistiske Tabel 193,626,336 Millioner. Altsaa var den tiltaget omtrent ⅕ Deel.

I de fleste enkelte europæiske Stater er Befolkningen, især siden den sidste Krig, meget stegen. Frankrig, som før Revolutionen, i Aaret 1786, kun havde 25 Mill., tæller nu, skjøndt det ved Revolutionen havde mistet 8,526,476 og ved Napoleons Krigstoge, efter Chateaubriant, 5 Mill., omtrent 28 Mill.

Tydskland eller de tydske Forbundstater, hvis Befolkning i A. 1812 var sjunken til 26 Mill., har nu, efter Lichtenstein, 30,040,000 Sjele.

Østerrigs og Ruslands Befolkning lader sig vel ikke saa nøje bestemme, men at den i det Hele har tiltaget betydeligen, sees allerede deraf, at Böhmen, som 1772 kun talte 2,314,285, havde A. 1818 omtrent 3,200,000; Mähren, som havde A. 1785: 1,124,674, talte i A. 1815 1,689,955. — I Rusland var A. 1817: 1,498,606 Fødte og 828,561 Døde; og derimod A. 1818: 1,431,448 Fødte og 875,007 Døde; altsaa et Overskud af 556,441.

Ved Fredsslutningen i Wien var Preussens

Befolkning noget over 10 Mill., i Aaret 1820 derimod 11,274,482.

I Sverrig havde Befolkningen, efter de af Godwin anførte Tabeller, i en vis Periode en progressiv Tilvæxt, og, siger han, vi have god Grund til at antage, at denne Tiltagelse blot eller fortrinligen er en Følge af Forplantelsen. Efter det at dømme, hvad der i 54 Aar, eller fra 1751 til 1805, har fundet Sted der, kunde man sige, at det menneskelige Kjøn, i visse Stillinger og under visse Forhold, vil fordobble sig i omtrent 100 Aar.

See vi hen til vort Danmark, saa var dets Befolkning 1813, efter Gaspari, Holsteen iberegnet, 1 Mill. 500,000; derimod 1822, efter Glieman, de 11,000 udenfor Europa iberegnede, 1,910,000; altsaa en Forøgelse af omtrent ⅕ Deel.

Men undersøger man tillige Tidsrummet af de sidst henrundne 50 Aar, hvori denne Folkeformerelse har fundet Sted, saa finder man, at netop i den alt muligt fra Regjeringernes Side er skeet, for at tilveiebringe den. Allerede fra den Tid af, at Ludvig den Fjortende indførte staaende Hære, og det blev nødvendigt for andre Stater, at være betænkte paa lignende Forsynlighed, synes en forøget Befolkning at være det Maal, de sigtede efter. Mueligen har dette været den første Anledning til, at Folkeformerelsessystemet siden blev saa yndet.

Efter Pram var Danmarks Befolkning 1769: 1,315,807, og 1801: 1,528,432, altsaa Tilvæxten 212,625. Han antog, at de 2,410,344, de danske Stater da talte, ville, i Aaret 1830, være stegne, med en Tilvæxt af 473,120, til

2,883,474. Vi skrive nu 1824, og Danmarks og Norges Befolkning tilsammen, det Lauenborgske fraregnet, er allerede nu over 2,800,000, endskjøndt Norges siden 1801, da den var 881,912, kun er steget omtrent 39,000, og den største Tilvæxt altsaa er paa Danmarks Side.

Man seer heraf, at Folkeforøgelsen i Danmark har været betydelig. Dertil bidroge baade negative og positive Aarsager. Til de første regne vi et forbedret Sundhedspolitie, Vaccinationens Indførelse, Fattigvæsenets Organisation; til hine Stavnsbaandets Ophævelse, Godsers Parcellering, Udflytningen, større Laugsfrihed, f. Ex. Frimestere, hvorved saa mange fik Leilighed til at gifte sig. Sammenligner man Befolkningens Tilvæxt fra Aaret 1769 til 1801, og dens Tilvæxt fra 1801 til 1822, saa finder man, at den i de sidst henrundne 20 Aar har været dobbelt saa stor, som i de 30 foregaaende.

Men dette maa ikke undre os. Krigen, der har virket saa sørgeligen paa Landets Vel, bidrog naturligviis meget til Befolkningens overdrevne Tilvæxt, ved at befordre Leiligheden, som Tidsomstændighederne gave til Pengeerhverv og altsaa og til Ægteskaber. En blomstrende Handel og Skibsfart havde fremmet dem storligen i Forveien, men Speculationsperioden, Caperiet, Papirpengenes overdrevne Mængde maatte forøge dem i en endnu højere Grad. Endnu vedbliver denne ulykkelige Periode at vise sine Virkninger.

Det vil imidlertid neppe være rigtigt at tage begge hine saa overordentlige Perioder til

Maalestok for Befolkningens Tiltagelse i Fremtiden. De mange Offere for letsindige Ægteskaber i nyere Tider ville sikkerligen gjøre dem, der maatte føle Lyst til at følge deres Fodspor, mere eftertænksomme. Der er ingen Udsigter til, at Handel og Skibsfart saasnart ville vende tilbage. Savner Danmark disse, saa savner det ogsaa sit halve Liv.

Men uagtet Klagerne over Tiderne ere saa store og lydelige, saa have Ægteskaberne i de sidste Aar, i det mindste her i Kjøbenhavn, i det Heletagne, langt fra ikke formindsket sig. Efter autentiske Lister vare

1819	—	789 Ægteviede.
1820	—	771
1821	—	813
1822	—	833
1823	—	816

Hvad der nok bidrager meest hertil er uden Tvivl den Omstændighed, at Kjøbenhavn er en Kjøbmandshavn, ikke desværre for Handelen i det Store, men i det smaaligste Smaa. Alt skal her handle, som den letteste Vei til Udkomme. Amagerpigen er neppe bleven saa stor, at hun kan bære en Kurv, førend hun allerede begynder en Handel, ikke blot med Grønt, men ogsaa med Appelsiner, Holsteenssild, Nødder &c., og neppe drevet denne Handel i nogle Aar, før hun tænker paa at givte sig, og berige Staten med Smaa, der ere bestemte til samme Næringsvei. I den tjenende Classe gaaer det ikke bedre. Det første, en Tjenestepige anskaffer sig, er en Kjereste, og det sidste hun tænker paa, en Levevei. Med Bryllup begynde de gjerne en Haandtering i een af de mange Tusinde Kjeldere,

Kjøbenhavn er besat med. Det kalde de en Handel. Det første de nu igjen bære Omsorg for, er Folkeformerelsen, og kunne de ikke sørge mere for sig selv, saa maa Staten sørge for dem. Intet Under, at, under saadanne Omstændigheder, Folkemængden maa tiltage i geometrisk Progression.

I Kjøbenhavn har fra 1820 til 1822 de Dødes Tal bestandigen oversteget de Fødtes. 1820 Døde: 3418, Fødte: 3222; 1821 Døde: 3459, Fødte: 3219; 1822 Døde: 3395, Fødte 3182. Dette fandt Prof. Weber uden Exempel i andre Landes Dødelister. Men i Aaret 1823 har Tallet af de Fødte igjen oversteget de Døde, da der døde 2852 og fødtes 3265, og uagtet dette i det Hele ikke vidner om nogen stigende Befolkning, saa viser det dog, at en Ligevægt mellem Døde og Fødte finder Sted.

Men er det da saa stor en Lykke, at have saa stor en Befolkning? For Erobreren — men ikke for den fredelskende Fyrste. Denne sidste vil heller see en mindre og lykkelig, end en stor og ulykkelig Folkemængde i sine Stater. Malthus betragter imidlertid ikke Befolkningens Tilvæxt, som noget Ondt i sig selv, men kun forsaavidt som denne Tilvæxt er større end Forøgelsen af Fødemidlerne.

Ved Fødemidler kan denne udmærkede Tænker neppe forstaae den blotte Næringsstof til Livets Ophold. Han veed alt for vel af Irlands Exempel, at Folkemængden, naar det blot kommer an paa at leve, endog kan befordres blot ved Kartofler. Men der udkræves mere til at leve, end det blotte Livsophold. En veltænkende Fader skjøtter ikke om at avle Børn, hvis eneste Udsigt er at kunne opholde Livet; og

en viis Regjering ikke om Undersaatter, der blot kunne vedligeholde deres dyriske Tilværelse. Den ønsker en Befolkning, der kan føre et anstændigt og den menneskelige Bestemmelse nogenlunde værdigt Liv. Eller gaae Nationerne igjen tilbage til den Stand, de med saa store Opoffrelser af naturlige Friheder have vristet sig ud af? Raahed i Sæder maa Usselheden nødvendigen drage efter sig, og under Navn af Fattige kommer den vindskibelige og dannede Deel af Samfundet til at føde Bærmen af en i Utide forøget Befolkning.

Ved voldsomme Midler at standse Befolkningens Tiltagelse vilde være uklogt, for ei at sige ugjørligt; thi hvilket Indgreb i den borgerlige Frihed vilde en saadan Standsning ikke medføre og hvor sjeldent vilde den lede til det attraaede Øiemed? Vi leve i Tider, hvor den maa standse sig selv. De konstige Midler til at hemme den vilde ikke stifte færre Ulykker end de konstige Midler til at fremme den have anrettet. Meget rigtigen har allerede Plinius sagt: "Fyrsten bør ikke give, men heller intet tage; han skal ikke føde, men heller ikke dræbe, og det kan ikke mangle, at Børn ville avles."

Til de nyeste Tiders vigtigste Indretninger hører unægteligen et ordnet Fattigvæsens Indførelse. Mange have meent, at det havde været bedre, at de Fattiges Forsørgelse havde været overladt til den frivillige Goddædighed. Men er Fattigdom i en Stat et Onde, der let kan afføde Uordener og Misbrug, saa er det ogsaa vist, at Staten lige saa lidet bør overlade den virkelig uarbeidsføre Fattige, som den hjelpeløse Syge, til sig selv, og at den bør sørge for, at Hjelpen ydes ham paa en med det Heles Tarv

overenstemmende Maade. Det vilde være lige saa urigtigt at overlade den Fattige til den frivillige Veldædighed, som den Syge til den frivillige Helbredelse. Hvad der uomgjængelig hører til Statsborgerens Pligter, bør ogsaa fordres af ham som Pligt, ikke henstilles til hans frie Villie, var denne iøvrigt nok saa god. Men hvert Gode har ogsaa sine ufordeelagtige Sider. Nu, da Staten har gjort det til Pligt for Borgeren, at bidrage til de Fattiges Forsørgelse og bestemt hans Bidrag, ikke som Gave, men som Afgivt, nu troer Enhver, der bliver fattig, at have grundet Ret til at sødes af sine Medborgere. Dette giver Enhver af de lavere Classer, befandt han sig end i nok saa ussel en Forfatning, og var han end nok saa lidet istand til at gifte sig, en Udsigt til i det mindste, ikke at kunne omkomme af Sult, som i ældre Tider og endnu i visse Lande. Dette bliver lettelig en Fristelse til ubesindige Ægteskaber, hvis Frugter siden falde Staten til Byrde. Uden Tvivl var dette ogsaa Malthus's Mening, da han, ved at tilraade de brittiske Fattigloves Afskaffelse efterhaanden, paastod, at det var Pligt, som Præliminair-Forholdsregel, formeligen at nægte Erkjendelsen af de Fattiges Ret til Understøttelse. Denne Paastand kunde ved første Diekast forekomme Mange meget hjerteløs, og Godwin har ogsaa vidst at benytte den til sin Fordeel. Dog, ved Ret forstaaes her kun den moralske Ret, men der er, som Recensenten over det Godwinske Skrift meget rigtig anmærker, en Forskjel mellem moralske Rettigheder i Naturstanden og i Civilisationsstanden. I Naturstanden har Enhver en moralsk Ret paa sin forholdsmæssige Andeel i de frivilligen af Jorden frembragte Gjenstande, og det vil, i Følge heraf, være En-

hvers Pligt, der kom i Besiddelse af mere end Beløbet af hans Andeel udgjør, at give det til den, som havde mindre. Men i Naturstanden vilde Sædelighedens Magt være saa svag, at den raa Styrke allene vilde være Dommer mellem Mit og Dit. Har man grundet borgerlige Indretninger, for at tæmme den raa Styrke, saa maa man søge at forene moralske Rettigheder med de borgerlige Indretninger. Men skulde hine naturlige Rettigheder, i Henseende til Eiendom, i vor nuværende Selskabstilstand kunne aftvinges, saa ville vi med Rettighederne selv ufortøvet vende tilbage til Naturstand (nemlig den blotte raa Magts). Man vilde maaskee indvende, at det ikke er en lige Andeel i Eiendom med den Rige, der forlanges for den Fattige, men kun en til sammes Understøttelse bestemt Deel. Men giver man en Ret til en Andeel, hvo vil da bestemme dens Grændser, saavel med Hensyn til en saadan Understøttelses Natur, som til Antallet af dem, der skulle understøttes? Hine, som skulle limitere begge, indrømme Nødvendigheden, at indskrænke den almindelige Fordring, og gjøre den passende til Selskabets Indretning. Og alligevel indbefatter denne Understøttelse et saa stort Beløb, at det sætter de Fattige istand til at forøge de Fattiges Tal, og disse Tilkommende have en lige Ret paa lignende Understøttelse, der giver Anledning til lignende Fordringer, indtil al Landets Eiendom vil være fordeelt blandt de Fordring gjørende. Dette er sandeligen ogsaa Sagens virkelige Formaal, saaledes som det føles som Virkning af de engelske Fattiglove.

(Slutningen i næste No.)

Den russiske Gesandtskabsreise til Khiva.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Vi levere heraf til Prøve hans Skildring af

Mohamed=Rahim=Khan, Khivas Behersker.

Den Vei, som denne Tyran havde banet sig til Tronen, var meget blodig. Det var i Aaret 1802, han antog Titelen Khan. Ved Frygt og Rædsel, hvilke han ansaae for sin Vældes Støtte, lykkedes det ham at holde sig, og ved talløse Henrettelser at befrie sig for Fienderne af hans Herredømme. Endog hans egne to Brødre kunde ved Flugten ikke redde sig for hans Efterstræbelser; den ene lokkede han, under Skin af Forsoning, til sig, og lod ham, midt under et Gilde, ombringe; den Anden blev, ved en leiet Snigmorder, dræbt paa Jagten, hvorefter han lod dennes hele Familie henrette paa den grusomste Maade. — De uhørte Umenneskeligheder, han i sin Regjering lagde for Dagen, oprørte vel hans Undersaatter, men kun indbyrdes; ingen vovede aabenbart at gribe til Vaaben mod dette Uhyre, som i sin Broders Nærværelse lod opskjære Maven paa dennes frugtsommelige Koner, og sønderstykke Fostrene. Saa dybt var dette Folk sjunket, at det taust bar sit Aag, og Tyrannen omsider maatte ophøre med sine bestandige Henrettelser, ikke fordi han var kjed af Blodsudgydelse, thi det er han endnu ikke, men fordi ingen fandtes mere, der var, kunde blevet, eller syntes ham farlig, efterdi alle de, han endnu havde saadant at befrygte af, vare flygtede til Buchariet, medens Folket, berøvet alle Støtter, slavisk krøb for hans Fødder.

Saasnart han saae sig i afgjort Besiddelse af Herredømmet, begyndte han at sysselsætte sig med det Inderes Organisation, og søgte paa samme Tid at sætte sig paa en fast, ærefrygtbydende Fod i Henseende til de udvortes Forhold med Nabostaterne. Og endskjønt hans Regjeringsform endnu ganske bar Præget af den meest uindskrænkede Despotismus, maa man dog indrømme ham, at han, ved Bortryddelsen af saa mangen, under det tidligere Anarchie fremkommen, Uorden, havde gjort sig fortjent af Chivanernes Civilisation; ligesom det heller ikke bør glemmes, at han er Regent i Asien, hvis Beboere fra umindelige Tider kun synes at have Valget mellem to Yderligheder: Despotismus og Anarchie. Mohamed=Rahim indførte en Højesteret, ophævede Selvforsvar, tilintetgjorde Røverie og Veiran, forøgede Indkomsterne ved et regelmæssigt og stadigt Skattevæsen, anordnede en Told, anlagde en Mynt, hvor han allerførst lod præge Guld= og Sølvmynter, og stiftede endnu andre nyttige Indretninger. Ved alt dette, hvormed han rigtig nok kun søger at tilfredsstille sin egen Ærgjerrighed og Nytte, er det ogsaa virkeligen lykkedes ham, at danne af de modstridige Hovedbestanddele af det dværende Almeenvæsen, en særlig, næsten ganske ny Stat, der, endskjønt ikke bygt paa Retsgrundsætninger, dog maa regnes blandt de betydeligere i Asien, og sandsynligviis i Fremtiden vil spille en endnu vigtigere Rolle. — Mohamed=Rahim er næsten af en kæmpeagtig Legemsbygning, holder 6½ Fod, og besidder en urokkelig Sundhed. Han er nu nogle og halvtredsindstyve Aar gammel; hans Ansigtstræk ere regelmæssige, og hans indtagende Physiognomie røber aldeles ikke hans vilde grusomme Sind; hans

Øje er levende og hans Blik roligt; han bærer et lidet lyst Skjæg. Det er mærkeligt, at han ligner sine Landsmænd blot i Henseende til Øinene, men er iøvrigt, baade i Figur og Legemsdannelse, mere lig en Rus end en Khivaner; ogsaa hans lyse Skjæg udmærker ham fra hans Stammeforvandte, Ouzbekkerne, der alle uden Undtagelse have et sort Skjæg.

(Fortsættes.)

Blandinger.

I det 10de Aarhundrede vilde en dum Munk afskrive Augustins Forklaring over Psalmerne. Men han mangler Pergament. Hvad har han at gjøre? Han vasker Hedningen Ciceros Afhandling de republica (om Statsforfatningen) af, og skriver Kirkefaderens Psalmecommentar paa Ruinerne af Romerens Politik. Afhandlingen, skreven i det 4de Aarhundrede, og maaskee tidligere, altsaa 600 Aar gammel, forsvinder, og ikke førend 800 Aar derefter opdager Majo den gamle Codex, som har været skrevet med Unzialbogstaver, over $\frac{1}{4}$ Tomme stort hvert, paa Munkens Kragetæer. Men i hvilken Tilstand! Af de 6 Afdelinger, som Cicero har skrevet over denne Gjenstand, er her i det Hele kun fundet $\frac{2}{3}$ Dele af første Bog, med Huller i Begyndelsen og i Midten; af anden Bog neppe det Halve; af tredie, fjerde, femte, stedse mindre; af den sjette intet. En Lykke for Videnskaberne er det, at vi have Papirmøller og Trykkerier, thi hvo veed, om der ellers ikke kunde komme en Tid, hvor en Ultratroende, i sit fanatiske Had til alt Hedenskab, selv naar det kommer fra en Ciceros Haand, atter vil udvaske Levningerne af Værket de republica!

Vel gives der i vore Dage ikke mere saa mange Munke, som i det tiende Aarhundrede, men Folk nok, der, hvis det stod til dem, gjerne vilde styrte Menneskeslægten tilbage i det 10de Aarhundredes Barbarie. De undlade ikke at udstrøe Sæden dertil, og om den ikke kommer ret op, er det vist ikke deres Skyld. Hvo havde vel troet, i den første Fjerdedeel af det 19de Aarhundrede, at opleve hvad vi alt have været Vidne til? Hvad dumme Munke udrettede fordum ved Overtroens og Lettroenhedens Magt, det søgte man i nyere Tider at udvirke under andre Masker.

De to Chinesere, der for adskillige Aar siden af en engelsk Skibscapitain bleve bragte som Fanger til Europa og indtil Napoleons Død havde opholdt sig paa St. Helena, og derefter solgtes til en Mærkværdighedskræmmer, og for Penge fremvistes offentligen i Tydskland, have i den Grad fundet Kongen af Preussens Naade, at han har kjøbt dem fri, ladet dem bringe til Universitetet i Halle, bestemt hver af dem en aarlig Løn af 800 Rdlr., en Tjener og to Studenter, som Lærere, hvilke hver især nyder 250 Rdlr. Disse skulle lære dem, under Prof. Gesenius's Opsigt, Tydsk, og igjen af dem Chinesisk. Den ene af disse Chinesere skal være en Lærd og have Kone og to Børn i China. Da de, efter de chinesiske Love, under Livsstraf, ikke tør komme tilbage til deres Fædreneland, saa har Kongen af Preussen lovet dem, at lade dem desuagtet bringe til China og udvirke Sikkerhed for dem hos det chinesiske Hof.

Indenlandske Efterretninger.

Under 8 d. M. anmoder Directionen for det Kgl. Octroyerede Danske Asiatiske Compagnie, bemeldte Compagnies Herrer Interessenter at møde i en Generalforsamling, som holdes i Compagniets Huus, Torsdagen d. 22 næstefter, om Eftermiddagen Kl. 5, for: 1) at lade sig meddele de Efterretninger, som Directionen maatte have at foredrage; 2) at tage Beslutning angaaende Directionens Forslag om Renters Givelse af Compagniets Actier m. m.; 3) at anhøre Directionens Betænkning, angaaende et fra adskillige Interessenter indgivet Forslag betræffende oeconomiske Gienstande m. m.; 4) at tage Beslutning over den af en Kiøber, ved en af Compagniets Auctioner, indgivne Begjering om Eftergivelse af en Deel af hans Gield; 5) at anhøre Decisionen over det Europæiske Regnskab, fra 12 April 1822 til 11 April 1823, og meddele den sædvanlige Qvittering; 6) at tage Beslutning angaaende Directionens Forslag betræffende Pakhuusforvalter-Tienestens Besættelse og hvad i den Anledning til Compagniets Tarv kan reguleres; 7) at vælge en handelskyndig Directeur i Major og Grosserer Selmers Sted, blandt efterstaaende Herrer Interessenter: Grosserer H. St. Hagen, Grosserer A. Hoffman, Grosserer F. A. Lange, Major og Grosserer Selmer, Agent og Grosserer Zinn; og 8) at vælge en Revisor i Hr. Grosserer Larpents Sted blandt de dertil foreslagne Interessenter.

I Indledningen til det nyligen udkomne Skrift: "De lave Kornpriser, som Aarsag til den almindelige Standsning i Handel og Vandel", anfører Hr. Conferentsraad J. F. W. Schlegel følgende reelle Aarsager til Kornafsætningens Vanskelighed: 1) Den for nogle Aar siden aabnede store Concurrence, da der deels fra Odessa og de øvrige Tauriske Kjøbstæder udføres saamange Kornladninger, deels Kornudskibningen fra Barbariet saameget har tiltaget, at Spanien, Portugal og de øvrige Lande ved Middelhavet tilstrækkelig derfra kunne forsynes; deels den Nordamerikanske Hvede og Hvedemeel næsten have fortrængt den Østersøiske Hvede fra det engelske Marked; 2. Kartoffelavlens store Udbredelse, hvilken kan ansees, som fuld Compensation for det Kornbehov, den ved Vaccinationens Indførelse midt under blodige Krige saa betydeligt stegne Folkemængde kræver, saa at der endog gives en heel talrig Nation, Irlænderne, hvis Almueclasse næsten udelukkende lever af Kartofler; 3. mange Jorders Opdyrkning, som før næsten laae ubenyttede som Hede- eller Mosejord, eller anvendtes blot til Græsning, saa og megen Skovjords Forædling til Agerjord, hvilket dog for en stor Deel kan betragtes som temporairt, da Erfaring snart vil lære Eierne at det ikkun under meget høie Kornpriser kan lønne sig at opdyrke en ubeqvem Jordbund; 4. hvorimod Kjøbstædjordernes Udskiftning og omhyggelige Dyrkelse i de senere Aar stedse vil være en betydelig Hindring for Landmandens Afsætning af sit Kornforraad inden Landets egne Grændser, hvilket bliver da end mere trykkende for ham, naar man desuagtet vil overholde de Indskrænkninger, der i Fortiden bleve ham paalagte med Hensyn til sine Producters Forædling til Fordeel for Kjøbstædmanden; 5. ligesom Opdyrkningen af Jorder i de Lande, hvilke tilforn trængte til bestandig Korntilførsel fra Udlandet, saasom Norge, Sverrig, England og fl. 6. Endelig har Ophævelsen af de Baand, som i nogle Stater hindrede Communicationen imellem Landets forskjellige Provindser f. Ex. i Spanien, formindsket, og vil fremdeles formindske Kornafsætningen for de kornrige Lande ved Østersøen.

Kjøbenhavns Børs, d. 13 Januari.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmark. Oblig. (med Renter fra 11 Dec. 1823) 80½ a 81. Nationalbank-Obligationer (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller 127½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler 15½ a 15¾ Rbd. pr. 10 Specier norsk. — Svenske Sedler 58½ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 5.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 17 Januari 1824.

Noget mere om Thaarup, samt om Hr. O. D. Lütken, og om Rahbek, regnet iblandt "Døgnets Æsthetikere."

(Indsendt.)

Hr. O. D. Lütken har i dette Blads No. 103 for f. A. villet tage Digteren Thaarup i Forsvar mod en Recension over dennes samlede Digte (Lit. Tidenden 1823 No. 40. 41.). Da dette Forsvar især gaaer ud paa at giøre Gienstanden for en æsthetisk Bedømmelse til en Partistrid, vil Indsenderen ikke indlade sig i nogen egentlig Discussion med Anti-Recensenten, der ei synes at høre til de sindigste af Fortidens Æsthetikere (thi til disse maa den ville henregnes, der med saa megen Iver taler imod "en Modetone i Æsthetiken" og "Døgnets æsthetiske Viisdom"). Om Thaarup hørte til de største, de store eller de middelmaadige Digtere, og efter hvilken Skoles Grundsætninger dette bør bedømmes, maa Andre afgiøre. Indsenderen tillader sig kun nogle strøede Bemærkninger eller Randglosser ved Hr. Lütkens Antirecension; og deriblandt først denne: at han ei indseer paa hvad Grund Hr. L. vil tale om: "at frakiende en af et heelt Folk agtet og elsket Digter Digternavn", siden det blot er hos ham, der vil forsvare Thaarup, at den Slutning findes: Altsaa var Thaarup ikke Digter. I Recensionen er den ingensteds at læse; og det er enten et uheldigt Forsvar, eller et i Literaturen upassende Konstgreb, at frastrive den, man vil forsvare, mere af hvad han besidder i Navn, Værdi, Agtelse m. v. end den har giort, mod hvem den efter Formening Forurettede tages i Forsvar.

Recensenten har etsteds sagt: "Evald var Digter; Thaarup, maaskee født til Taler, maatte først blive det." Han har andensteds tilskrevet Thaarup: en ved Talent, Forstand, en vis Art Smag og flere Egenskaber meer end almindelig Evne til visse Slags poetiske Arbeider. Han har eet Sted nævnet Evald som "større Digter end Thaarup"; og paa et andet erindret: "at adskillige Romancer eller Viser i Thaarups Syngestykker (blandt hvilke den "classisk-simple og rørende Sang": I Dalens Skiød en Hytte laae, nævnes som Exempel) høre til deres virkelig poetiske Forskiønnelser." Hvorfra har da Hr. L. taget Grunden til sin Paastand (S. 1636 og flere Steder), at Thaarup, efter Recensentens Dom, ikke var Digter? Vilde han maaskee at Rec., under Straf at dømmes i Fyen til literariske Bøder, som en af "Døgnets Æsthetikere", skulde være pligtig til at sige om Thaarup: han var født til Digter, eller: han var ligesaa stor Digter, som Evald? Lidt mere Menings- og Skrivefrihed bede vi om, Hr. Lütken! og lidt mindre Fordom, — men mere, langt mere logisk Nøiagtighed, naar man vil give sig ud paa Kritikens Bane. Enhver vil vist gierne overlade Dem, med Abbt i hans classiske Værk at maale Dig-

terens Fortieneste, "efter den gavnlige Virkning, hans Arbeider have paa Mængden" (S. Skilderiet S. 1638), men tillad De ogsaa Andre, at mene og yttre: at Konst og Videnskab have andre Baner, end Haandværk og Næringsbrug; at en Forfatter af Spindeviser og Skræddersange kan være en maadelig Konstdommer; at en Bunkeslod som Digter staaer dybt under en Evald, skiøndt begge skrev rimede Vers; og at Thaarup, dersom han havde besiddet en høiere poetisk Kraft og Phantasie, end den, som yttrer sig i hans Værker, vist ligesaa gierne havde brugt den, som enhver heller end gierne viser sig for Verden til sin meste Fordeel.

Men om endog Hr. Lütken har Ret og Recensenten Uret, om Thaarup virkelig var ikke blot Digter (som hidtil kun er nægtet i Skild. No. 103), men endog ligesaa stor Digter, som Evald, eller hvem man behager — hvortil da den habefulde Vending, som Hr. Lütken giver sit æsthetiske Forsvar, ved at drage Recensenten fra sit literaire Værneting for et moralsk eller borgerligt? Af hvor maadelig en Qualitet maa den Patriotisme være, der endog vil formene Medborgere Frihed til at yttre sig over æsthetiske Gienstande; og paa hvor svage Fødder maatte Thaarups Digterære staae, dersom Hr. Lütken virkelig troer, den kan behøve saa slette Vaaben, som de, han S. 1638 i Skilderiet har fægtet med! — At han vil nedlade sig til at bruge saadanne Vaaben, i det han taler en patriotisk og frisindet Digters Sag, vilde forundre Indsenderen endnu mere, dersom det ikke fremlyste af Hr. Lütkens hele Anti-Recension, at den lidenskabelige Aand, der taler hos ham, maa have giort ham blind endog der, hvor han maaskee ellers i roligere Dieblik kan see.

Havde dette ikke været Tilfældet, da havde Hr. Lütken vel heller ei søgt at fremstille Recensenten i Literaturtidenden, som den første, der ei ansaae Thaarupske Syngestykker og Mesterstykker for eenstydige Ord. Han havde da vel og erindret sig selv og Andre om, hvor skarpt og vægtigt Foersom alt for 7 Aar siden paa Prent revsede Thaarup, i Anledning af dennes barnlige Udsald mod Kæmpen Shakspeare; ved hvilken Leilighed den brittiske Digters klassiske

Oversætter endog ligefrem siger Thaarup: "Jeg veed at Naturen, i det den gav Dig et ædelt Pund, dog nægtede Dig Vittighed, i det mindste den, I kalde attisk." Heller ikke frygtede Foersom enten plumpe Thaarupske Vittigheder, hvorfor Høstgildets Forfatter var saa bekiendt, eller andre Forfatteres Uvittigheder (Indsenderen vælger i Hast denne Oversættelse af det charakteristiske Svenske: Overt); men kaldte Thaarups tre Mester- eller Syngestykker: "Tre ret nydelige smaa Leilighedsstykker, som Leiligheden spillede for, og en smuk Musik hævede." Er dette mindre eller mere, end hvad Recensenten i Literaturtidenden har sagt om Thaarups Syngestykker? Har Thaarup selv, eller nogen anden fornuftig Mand for denne Dom kaldt Foersom: en slet Patriot? Har Stykkerne selv derved tabt noget i den Credit hos Mængden, de havde, inden Foersom vovede i Stedet for Mesterstykker, at kalde dem Leilighedsstykker? Eller ere de ikke siden den Tid paa ny bragte paa Skuepladsen, og givne med saa meget Bifald, som den nærværende Theatersmag (der ei engang ændser en Literaturtidendes Existents) kunde yde dem? — Hvor tankeløst og hvor grundløst overhovedet, er det, at bringe Recensenters Dom og Publicums Smag i en nødvendig Causal-Forbindelse, eller at statuere det Princip: at en Digter skulde tabe noget af sit Navn eller af den Hæder og Yndest, han virkelig fortiener og er i Besiddelse af, fordi hans Arbeide giordes til Gienstand for en æsthetisk Kritik. Bürgers sande Digterværd staaer endnu uanfægtet, og han tabte hverken i Agtelse eller Popularitet, fordi Schillers bekiendte Recension viste, hvor han havde faret vild, og maaskee nedstemte en og andens blinde eller overdrevne Beundring for Lenores phantasierige Sanger. — Dette være i øvrigt sagt uden al umiddelbar Sammenligning, enten med Thaarup eller dennes Recensent.

Ved at nævne et Ord, der er Hr. Lütken saa anstødeligt, som Phantasie, kommer Indsenderen endnu tilsidst til den Bemærkning, at Anti-Recensenten paa en besynderlig Maade blotter sin lidenskabelige Forbittrelse mod den æsthetiske Kritik, ved sin Declamation imod dem, han kalder "Tilhængere af Døgnets æsthetiske Viisdom." Man maa læse hos ham selv, hvor-

ledes han (S. 1635) i Mangel af hiemmegiort Tøi, bruger i en løierlig Forening Holbergs komiske Lune og La Motte Fouqués pandserklædte Sentimentalitet til Vaaben mod dem, der holde for, at en Digter maa have Phantasie. Den skabende eller poetiske Indbildningskraft er ham saa forhadt, at han vil tilskrive den de forhadte moderne Æsthetikere, som et ganske nyt Paafund. Det maatte dog falde ham ind, at Grækerne erkiendte denne frembringende Sielevnes Virksomhed hos Digteren; hvorom selv Slægtskabet imellem det græske ποιεω og ποιητης erindrer. Indsenderen har ogsaa allerede for nogle og tyve Aar siden læst hos en snart 1800 Aar gammel romersk Digter: at Studium, uden en rig Digter-Aare, hielper ligesaa lidt til et godt Digt, som det raae, udannede Nemme. Men er Horats for gammel en Autoritet, saa vil Indsenderen i det mindste fremkalde en dansk Digter og Æsthetiker, værdig ved Aar og Fortienester, og hvis længe berømte Navn tør haabe at være undtaget fra Hr. Lütkens Classification, det være nu blandt hans saakaldte "Tonangivere" eller "Følgesvende." Hvorledes Rahbek alt for 32 Aar siden betragtede Digterens Gaver paa samme Maade, som Thaarups Rec. i Litteraturtidenden, og paa hvor høit Trin han sætter den productive Phantasie blandt Poeternes Evner, derpaa vil Indsenderen anføre følgende Beviis og dermed slutte for denne (første og sidste) Gang. "En anden Sag var det med "Addison og Pope; begge tragtede efter det øver-"ste Sted paa det engelske Parnas; begge havde "omtrent eens Fortrin, Vittighed, Skarpsindig-"hed, og Smag; og (hvad der især vel giorde "Hovedsagen) begge havde omtrent samme Man-"gel: den skabende Aand, den levende "Indbildningskraft, denne mens divinior "& os magna sonaturum, som giorde Milton til "Milton og Shakspear til Shakspear, fattedes "dem begge; enhver af dem saae den andens "Mangel, og følte lønlig sin egen; følte, at "han dog ikke havde den fuldkomneste Adkomst "til det Sted, han giorde Paastand paa; og "Usurpatorer paa Parnas ere ligesaa mistænke-"lige og uforsonlige, som i den politiske Verden." Tilskueren 1791., I Bd., S. 301.

Om Befolkningens Tiltagelse.

(Slutning; see forr. No.)

Men med det, man i de fleste Lande kalder Fattigskat, er Sagen langt fra endnu ikke afgiort. Ved denne Skat afhjelpes kun, om jeg saa maa udtrykke mig, Gadetrangen. Den Trang der, forskyldt eller uforskyldt, findes i Husene, er derved langt fra endnu ikke afhjulpen. Er der nuomstunder een Familie, een arbeidsom og flittig Mand, der har erhvervet sig eller søger at erhverve sig noget, saa snoe ti dovne Snylteplanter sig omkring hans Stræbsomheds Stamme, og suge Safterne saa længe af den, indtil den selv maa gaae ud. Frygten for Skumleriet, der strax er beredt med at kalde hver, som ikke med sin Sved vil underholde Ladheden, haardhjertet og grusom, tvinger mangen Mand til at give hvad han enten selv kunde behøve, eller hvormed han i Grunden kun gjør den saakaldte Forarmede en ilde Tjeneste, da Gaven oste dræber den sidste Gnist af Virksomhed hos ham. Imidlertid er det disse Lade, der troe at have en uigjenkaldelig Ret paa Frugterne af den Stræbsommes Flid, og der befordre den saakaldte Befolkning paa Sædelighedens og Flidens Bekostning; der drømme sig ind igjen i en Naturstand og et Fællesskab, som, om de virkelig vare til, dog aldrig kunde existere længer, end Jorden frivilligen afgav sin Grøde, og ved Naturselskabets Forøgelse maatte ophøre af sig selv.

Skal den tiltagende Befolkning, hvis Fremskridt nu vel neppe saa let ville kunne standses, ei med Tiden blive ødelæggende for det Hele, saa bør Staterne ikke blande sig for meget i Opretholdelsen af de Pligters Udøvelse, som egentligen henhøre til Sædelighedens Værneting, og kun i det den forhindrer Ledig gang, sætte Skranke for tiltagende Fattigdom.

Man sporer aabenbar Guds Finger i Tingenes Gang, naar man seer hen til Folkeformerelsen. Det, som især Landmanden nu med saa stor Føie klager over, og i andre Henseender virker som et Onde, Producternes Overflødighed og deres lave Priser, bidrager netop til at opholde en saa stor Overbefolkning; thi denne

Overbefolkning er tildeels Aarsag i, at Producterne fremkomme i saa stor Overflødighed. Det Ordsprog, hvor Gud skaber Munde, skaber han ogsaa Brød, er netop anvendeligst i Statshuusholdningen. Overflødigheden maa nødvendigen voxe med de Hænder, der fremvirke den.

Ved Siden af Klagerne over Productoverflødighed høres ideligen Klager over Pengemangel, og man skulde af disse troe, at Staterne ikke ville gaae under af Hungersnød, men af Pengenød. At spilde flere Ord paa at bevise, at denne Pengemangel, som egentlig Mangel betragtet, er indbildt, vilde være overflødigt. Dog synes det ikke af Veien, at anføre her, hvad man i andre Lande tænker over denne Gjenstand. "Vi kunne ikke dølge, siger Prof. Weber i en Afhandling om Befolkningens Tiltagelse efter Krigen, i det tydske Maanedsskrift *Minerva* f. Juli 1823, at vor Tid ei er fri for Lidelser og Brøster; kun søge vi det falskeligen enten i blot almindelig Pengemangel, der aldeles ikke er saa stor, som Mange tænke, da Renterne ingensteds ere høje, og Rigdommen ofte kun har forandret sine Besiddere, eller i en almindelig Handelsstandsning, som jeg, uagtet de nu saa hyppige Handelsspærringer og Indskrænkninger, ikke kan antage, fordi der overalt forbruges mere end før, eller ved det stegne Folketal, i det ringeste, ikke mindre, og alt hvad der forbruges gaaer igjennem Handelen. Vi lide, efter min Mening, ydermere først og fremmest af en øjeblikkelig Overflødighed af Producter, men især af Fabricationen og en af mange Statsindretninger udsprungen falsk Gang og Drivt i Handelen; begge Dele bevirke, at Fordelen af samme deler sig alt for meget blandt det alt for store Antal af dem, der lægge Vind paa alskens Fabrication og Production &c." —

Det er naturligt, at alle de Hænder, der under Krigen have været sysselsatte deels i de med Krigsvæsenet forbundne Anliggender, deels i den Speculationshandel, som Krigen fremtvang, nu kaste sig paa de roligere Næringsveie, som forhen ikke agtedes synderligen af dem, der vare vante til at fortjene Penge paa en let og hurtig Maade. Følgen deraf maatte naturligviis være, at alle Næringsveie maatte blive overfyldte med Concurrenter. Dertil maa endnu lægges, at en vis Paaholdenhedsaand har afløst den forrige Overdaadighedsaand, i det mindste i en vis Kreds, og at Indskrænkninger og Afknappelser hos de mere Formuende finde Sted i alle Fag, som ikke ligefrem tilfredsstille Sandseligheden og Forfængelighedens Fordringer. Ogsaa ere Pengene for en stor Deel komne i saadanne Menneskers Hænder, som det er blot om at gjøre, at lade dem stedse vorde frugtbare og formere sig. Det er altsaa mere en Forvirring og Forstyrrelse i Forholdene og Anliggenderne, der frembringer saakaldt Nød, end virkelig Mangel. Man veed, hvor meget Menneskene, i det Store som i det Mindre, kunne forbittre hverandre deres Tilværelse, og der er ingen Tvivl om, at den nu herskende Trang tildeels er Fosteret af Mangel paa ædlere Følelser, af lav Avindssyge og uværdigt Brødnid. Vel er det sandt, at Skatterne i de fleste Lande ere høist trykkende, men disse Skatter komme jo dog ud igjen blandt Folk; de blive jo ikke i Regjeringernes Casser? Vare Pengene kun i et uophørligt Omløb, maatte Alle kunne leve; men det gaaer med Staterne, som med Legemer, de blive som oftest ikke syge af for lidet Blod, men af Mangel paa Blodets tilbørlige og frie Omløb.

Ogsaa ere Menneskenes Fordringer, ved slemme Vaner under en langvarig Krig, stegne alt for meget. De ere ikke mere, som i gamle Dage, nøisomme i deres Levemaade. Mange Tusinde ville leve paa en stor Fod, langt over deres Evne; derfor maa Alting sættes paa Spil: Rolighed, Ærlighed, Samvittighed, ja endog stundom Livet. Disse utilfredsstillede Fordringer avle meget ofte Klager uden Ende.

Men skal Befolkningen saaledes vedblive at tiltage, saa kunne disse Forhold umueligen vedblive at være evigen saaledes. De egoistiske Grundsætninger, der kun sigte til Selvbevaring, maa afløses af mere philantropiske, saavel fra Staternes, som fra deres enkelte Medlemmers Side. Saavel hine som disse bør erkjende, at naar ikke det ene Menneske vil tænke paa at lade det andet leve med, maa Samfundet tilsidst nedsynke i Elendighed og Forvirring.

(Indsendt.)

Forfatteren af Svaret i Politievennen paa det i Skilderiets No. 104 for forrige Aar indførte Stykke, har, for paa eengang at vinde Seier over Indsenderen af det sidste Stykke, sammenlignet ham med en Cadet og sig selv med Niels Juul. Hvad denne Sammenligning angaaer, da er nok Æren paa Forfatterens Side, men han bliver neppe Admiral i Lotterie-Etaten ved at kalde sig saaledes. Indsenderen derimod har ikke anmasset sig nogen Titel i Lotteriefaget, og ikke lagt Vægt paa nogen Autoritet, men anført Grunde, og, som han endnu formener, vægtige Grunde; da disse Grunde ikke ere gjendrevne, og da den svarende Forfatters Gjentagelse af hvad han før har sagt, hans Forklaringer over Lotterie og Mathematik, og hans Paaberaabelse af den tilkommende Erfaring, ikke kunne afgjøre Sagen, saa tør nok Indsenderen saalænge holde sin Paastand for rigtig, til der angives en anden Trækningsmaade for Lotteriet, hvorved: 1) ikke allene de for Lotteriet ansatte Embedsmænd, men ogsaa det tilstedeværende Publicum kan være forvisset om Trækningens Rigtighed; 2) Feil og Bedragerier, saavidt mueligt, forebygges, og Tab for Statskassen undgaaes; 3) Speculerende Collecteurer sættes ud af Stand til at indrette Under-Lotterier.

Da disse Betingelser, fra Regjeringens Synspunct af, synes at være af største Vigtighed, og enkelte Spilleres Morskab kun er et underordnet Diemed, saa turde der neppe være Grund til, istedet for den nu brugelige Trækningsmaade, at indføre en anden, med mindre den tillige fyldestgjorde de fremsatte Fordringer.

Kjøbenhavns Børs, d. 16 Januari.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmark. Oblig. (med Renter fra 11 Dec. 1823) 80 a 80½. Nationalbank-Obligationer (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 101½ a 102 Rbd. r. S. (uden Renter) eller 127½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler 15½ a 15¾ Rbd. pr. 10 Specier norsk. — Svenske Sedler 58½ ß. — Disconto 5 pC.

Regnskab for Bombebøssens 17de Qvartal.

(Oprettet 1819, den 11te August.) — (See No. 83 af Skilderiet forrige Aar.)

Ved Bombebøssens 15de Aabning i Directionens Overværelse, den 7de denne Maaned, fandtes i samme . . . . r. S. 21 Rbd. 16 ß. og S. o. T. 98 Rbd. = ß.

Ved denne Samling toges til Indtægt: Renter til 11te Decbr. f. A. af Bombebøssens Midler	55 —	=	—— 203 —	63
De fra Hr. Procurator Porth paa St. Thomas i en Vexel paa Handelshuset Blacks Enke & Comp. indsendte	500 —	=		
Fra en Mand, der ikke ønsker sig nævnet . . .	80 —	=		
Fra en anden Mand, der ei heller ønsker sig nævnet	10 —	=		
Fra en tredie ubenævnt Mand	6 —	=		
Fra Hr. Procurator Bjerring, paa en ubenævnt Huuseiers Vegne	= —	=	—— 15 —	=
Fra fire Personer, under Bogstaverne T. P. N. H.	= —	=	—— 4 —	=

Ialt rede Sølv 672 Rbd. 16 ß. og S. o. T. 320 Rbd. 63 ß.

Ved Samlingen den 10de dennes modtoges den af det oeconomiske Velfærdsselskab ved dets Ophævelse Bombebøssen skjænkede og i Kongelige Obligationer bestaaende Capital, til Beløb Sølv 6225 Rbdlr., af hvis Renter dog bemeldte Selskabs Betjente, saalænge de leve, skulle nyde deres Pension.

Bombebøssen eier nu:

1. I Obligationer for Banklaanet af 4 Febr. 1820, à 5 pCt.		rede Sølv 2200 Rbd.		= ß.
2. I Deposito=, Finants=, Creditcasse=, Prise= og Canal=Obligationer, à 4 pCt.		Sølv 5063 —		39½
3. I Hofraad Meyers Legat, à 4 pCt.		— 2500 —		=
4. I Directionen for Sparecassens Beviis for indsatte 1200 Specier, à 4 pCt.		rede Sølv 2400 —		=
5. I Præmie=Obligationer for Laanet i Hamborg af 1819, à 5 pCt.	Mk. Bco. 2520.			
6. I en Obligation af Laanet i London, à 5 pCt.	—— 1400.			
7. I den af det oeconomiske Velfærdsselskab skjenkede Capital, Kgl. Obligationer, à 4 pCt., til Beløb		Sølv 6225 —		=
Ialt	Mk. Bco. 3920. r. S. og	Sølv 18388 Rbd.		39½ ß.

(Ovenstaaende Obligationer ere alle i Bankens Bevaring.)

Directionen for Bombebøssen, den 12te Januarii 1824.

Sølling. Langberg. Lütken. Schack. L. Larsen.
Duntzfelt. Palme. Thomas Arboe. Møller.

*** *** *** *** *** ***

Dette, mine ærede Medborgere! er Directions=Regnskabet for dette udmærkede 17de Qvartals Bidrage, med hvilke mine Landsmænd, fjern og nær, have understøttet det vigtige Formaal, at forskaffe Redning og Forsørgelse for gamle udtrælte Sømænd. Jeg takker Forsynet, som lod det falde i min Lod, at blive et Redskab for Iværksættelsen deraf. Grundvolden er lagt. En Trediedeel, ifølge Planen (see Skilderiet No. 66 for 1819), er opnaaet —— en betydelig Fremgang i en Tid af 4 Aar! Der er nu allerede Udsigt til, at Hensigten skal fremmes, nemlig, at grunde en Stiftelse, som kan sikre Oldings=Sømanden et Tilflugtssted, for at afværge, hvad forhen, ifølge Listerne fra Kongens Fogeds Comptoir, har havt Sted, at aarlig mangen Sømand gjorde Ende paa sine Dage, fordi duelige Søefolk ere uskikkede til Landmandens Sysler. Hvo veed, om ikke Een eller Anden af vore 18 Gamle, saavidt som jeg af mine Samtaler med dem har kunnet skjønne, var gaaet samme Vei; men som nu føle sig friske, muntre og lykkelige. — Hvad der beroliger mig er, at Ingen skal kunne see skjævt til denne Idræt. Eiheller kunne de udstedte Bekjendtgjørelser i denne Anledning ansees for Tryglerie, eftersom Ingen bør eller maa give hertil, hvad han ei har Evne til at afsee.

Nu min individuelle Fremstilling af Bombebøssens Tilstand og Udsigter, især med Hensyn til dette 17de Qvartals overordentligt store Indtægter.

Ved Hr. Justitsraad og Dispacheur Langbergs, min afdøde Ven Admiral Fessens, samt afdøde Obetstlieutenant Kyes kraftige Medvirkning, kom Bombebøssen i dette Qvartal i Besiddelse af det ophævede oeconomiske Velfærds=Selskabs betydelige Capital — hvilken mærkelig vil hjelpe til vor Stiftelses Varighed. Dog skyldes det ikke disse Mænd allene at nævnes med Erkjendtlighed, men ogsaa den store Pluralitet af Selskabets Medlemmer, som med Velvillighed mødte dem. — Denne Capital udgjør i Kgl. Obligationer a 4 PC. . . . Sølv 6225 Rbdlr.

I dette Qvartal er det af Hr. Procurator Porth paa St. Thomas givne Løfte (see Skilderiet No. 83 f. A.), — hvilket jeg ansaae for Valuta annammet — bleven til virkelig Valuta ved Modtagelsen af den i Directions-Regnskabet anførte Sum, som jeg erholdt pr. Verel 90 Dage Sigt, men som Hr. Etatsraad Erichsen med sin sædvanlige Hengivenhed for Stiftelsens Fremme, uden Disconto, strax paa Sigt udbetalte. Samme Godhed fremlyser hos Hr. Porth, ved med Umage og vistnok med Opofrelse at omsætte Pataconerne til Specier, mod en Agio af 6½ pCt. . . . . r. S. 500 Rbdlr.

(Hr. Porth melder, at de Bidragende have været følgende Herrer: Oberstlieuten., Ridder v. Scholten 50 Patacons; Kammerraad Rhein 16 dito; Justitsraad Moe 8 dito; Kammerraad Dons 16 dito; const. Toldintendant Peitersen 8 dito; Capit. i Søetaten Rohde 8 dito; Secretair Bentzon 8 dito; Doctor Barclay 4 dito; Kammerjunker og Capit. v. Holten 4 dito; Brandmajor Wright 8 dito; Kjøbmand J. P. Nissen 8 dito; Major v. Einem 8 dito; Auditør, Advocatus Regius Wormskiold 8 dito; Justitsraad Giellerup 8 dito; J. A. Gravenhorst 8 dito; Procurator Porth 12 dito; Procurator Berg 8 dito; Pastor Prætorius 8 dito; Doctor B. Gartner 8 dito; Capit. Stakeman 8 dito; Capit. Goldmann 16 dito; Bergeest & Uhlhorn 8 dito; Grüner & Comp. 12 dito.)

Sø-Etatens store og gode Bidrag aarlig med omtrent 400 Rbdlr. rede Sølv, hvormed mine Herrer Superieurer og Camerader, som aldrig svigtede den trængende Sømand, ere komne hans Fribolig til Hjelp. Dette aarlige Bidrag anseer jeg som Renter af Capital . . . . r. S. 10,000 Rbdlr.

En Trediedeel af den nu ene tilbagelevende 84aarige Fisker Peder Jensens Formue, som nu ved lovligt Testament, af Notarius verificeret, er skjænket Bombebøssen, og som jeg derfor smigrer mig i Haabet, at der intet videre er i Veien for. Denne Andeel af hans 37 Lispd. Sølv og øvrige Eiendom vil jeg anslaae til circa . . . . 4000 Rbdlr.

Til Understøttelse for skibbrudne trængende Søemænd og deres Efterladte, har afg. Sognepræst Walther legeret en Kgl. Obligation, hvis Renter, à 4 PC., skulle anvendes til dette Øiemed, stor . . . . Sølv 500 Rbdlr.

Naar til disse Summer, som for største Delen ere aldeles utvivlsomme, lægges de i 16de Qvartal indkomne og ommeldte, vil Bombebøssens hele Capital kunne beløbe sig til — circa 33,000 Rbdlr. Sølv og rede Sølv, og 3920 Mk. Banco.

Hvilke trøstende Udsigter ligge heri for den gamle Sømand, og lignende ville vise sig for den ulykkelige Skibbrudne, naar Sal. Walthers Exempel blev efterfulgt; thi Bombebøssens Plan gaaer ei ud paa at sørge for de Forliste. Nylig ere 3de mig bekjendte Ulykker hændede her fra Staden: I forrige Maaneds rasende Storme mistede Capit. Bang sit eiende Skib, ei assureret, svømmede ½ Time, blev som død optaget, men bragt til Live igjen. 1 Mand druknede, 2 hængte 3 Timer paa Masten. Capitainen har Kone og 4 Børn, og er nu forarmet. — Ludvigsen: Skibet sank i Stormen under Fødderne af Mandskabet; en Engelskmand bjergede dem. — Kaalund, en Søn af Regimentschef, Oberst Kaalund, en stolt Sømand, der har pløiet Søen som oftest paa Vintertourer som Skibsfører, maatte blive paa Jydskekysten ved Ringkjøbing; kun 1 Mand bjergedes.

Kun Halvdelen af de faste aarlige Indtægter, nær 650 Rbdlr. N. V., er vedtaget at maa

anvendes til Friboligens løbende Udgivter; den anden halve Deel lægges til Capitalen, for at den med Sikkerhed kan voxe.

Bemærkninger ved de øvrige indkomne Gaver i og til Bombebøssen, samt til Mandskabet. — 1) I Bombebøssen fandtes ved dens Aabning de i Regnskabet anførte 10 Rbdlr. N. V. i et sammenlagt Papiir, hvori stod: Riego. — 2) Til Bombebøssen 80 Sølvdalere, modtaget Nytaarsdagen af en Embedsmand, som paa hiin Side det atlantiske Hav bidrog med 100, og paa denne Side med disse. — Den 22 Novbr. 10 Sølvdalere, hvormed fulgte de skjønne Linier, som man har læst i Dagen fra et ungt Menneske, der stod i Begreb med at drage over Havet. — D. 26 Decbr. 6 Rbdlr. fra Faderen til dette unge Menneske. — Nytaarsdag med Fodposten modtaget en meget høflig Billet, hvori fra 3 unge Mennesker 3 Rbdlr. og nedenunder Bogstaverne T. P. N., og Dagen efter ligeledes med Fodposten en dito med 1 Rbdlr. fra H., der vilde været med Hine i Gaar, men som, ifølge sin Billet, kom for silde. — Den 6 Jan. fra Hr. Procurator Bierring sendt 15 Rbdlr. Sedler, som vare ham tilstillede af en Huuseier, der af en fraflyttende Leier havde maattet modtage samme istedet for 40 Rbdlr., som han havde troet sig berettiget til at erholde. — Ved Bombebøssens Aabning, efterat Directionen af mig havde modtaget foranførte, lagde Hr. Consul Duntzfeldt 12 Rbdlr. til fra en Ven. — 3) I den røde Bog fandtes annoteret at være nedlagt i Bombebøssen den 3 Novbr. af en borgerlig Mand selv 1 Specie, og den 15 dito fra Capit. Juul, efter sin lange og besværlige 2aars Søreise, 5 Rbdlr. Forresten, som sædvanligt, fra Capitainerne og Besætningerne frivillige Bidrag. — 4) Hr. Assessor og Apotheker Pflugmacher og Hr. Amtschirurg Freese, begge boende paa Christianshavn, have ædelmodigen offereret deres Hjelp til vore gamle Sømænd i Friboligen. — 5) Politievennens Udgiver, Hr. Capit. Kristensen, har atter, ligesom forrige Aar, til Helligdagene sendt vort gamle Mandskab en Side Flesk, en Skjeppe Ærter, en Skjeppe Gryn, en Sæk Kaal, Rodder og Grønt, et Lispund Klipfisk, 4 Potter Brændeviin til Juul og Nytaar, som for hans og nogle gode Venners Bidrag er indkjøbt, samt 1 Rbd. til Peber &c. Desuden fra Bagermester, Lieuten. Müller 5 Rugbrød, og fra Dhrr. Brødre Siegumfeldt $1\frac{1}{2}$ Lispd. Skraaetobak. Hr. Capit. Kristensen har og skaffet fra en Ven 6 Couverts til de 6 sidst indlemmede Gamle. Bemeldte Fødevare kom vel tilpas i disse Hellig- og paafølgende arbeidsløse Dage, midt i Vinterstiden. — Hr. Viinhandler Barfred, der selv nedlagde 5 Rbdlr. i Bombebøssen, d. 18de Juli f. A., blev i forrige Qvartals Bemærkninger ei observeret.

Ifølge Hans Majestæt Kongens Udnævnelse er Hr. Skibscapitain og Dannebrogsmand Møller tiltraadt Directionen, istedet for Hr. Capit. Duntzfelt, som paa Grund af sine lange ostindiske Reiser ikke kan være tilstede og tage Deel i Bestyrelsen.

At revidere Regnskaberne have de Herrer Directeurer Justitsraad Langberg og Grosserer, Ridder og Dannebrogsmand Larsen paataget sig, og ere samme til Dato reviderede. Heri som i Alt ville de Mænd, hvilke Hans Majestæt allernaadigst har udnævnt til mine Medbestyrere, bestræbe sig at fyldestgjøre Alles Forventning, fra Monarken Selv og Hans Mænd indtil den ringeste blandt Hans Undersaatter, som gavmildt have understøttet denne for danske Sømænd velgjørende Indretning.

Vaterskouts-Contoiret, ved Holmens Canal No. 256, den 16de Januarii 1824.

P. N. Sølling.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kiøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 6.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 20 Januari 1824.

Til Publicum fra Chefen for Søecadet-Corpset.

Mere end et Quart Seculum er henrunden, siden jeg fandt mig forpligtet til at fremtræde for et agtbart Publicum, at værne om det Corpses Rygte mig er betroet.

Naar min Stilling medfører, at jeg ofte maae handle mod Forældres Følelser for det kiæreste de har i Verden, saa har jeg dog i det lange Mellemrum fundet et saadant Skiold i Academiets Love og i min Konges kraftige Beskyttelse mod de Angreb der ere giorte mod mig, at Academiet kun eengang i den Tid er offentlig angrebet. Sagen var af ringe Betydenhed. Den blev henviist til Retten, Redacteuren kom i Bøder.

Men i nyeste Skilderie af Kiøbenhavn af 27de December 1823, staaer, underskrevet af et Medlem af den agtbare geistlige Stand, Følgende: "at han for ikke længe siden hørte en "Søecadet med megen Bestemthed at tale med "Ringeagt om Niels Juul, og paastaae, at han "ikke var Søekriger; venteligt fordi Kiøgebugts "Seiervinder ikke havde lært at tegne, danse "eller voltigere saa smukt, som det nu fordres "af den, der dannes til Søekriger."

Dersom dette Udtryk virkelig var undsluppet en ung Mund i en privat Cirkel, hvor haardt da, at fremstille en Eleve saaledes for et Dansk Publikum, hvis Tiesteen Niels Juel maae være, at lade, i Uvisheden om hvo det var, dette flottere paa alle Individerne af et Corps, hvorfra exclusive den danske Søe-Etats Mænd udgaae; hvor udelicat at give Vink til, at Danmarks vordende Søekrigere holdt Niels Juel mindre i Agt, fordi han muelig ei havde lært at tegne, dandse og voltigere; ja, at det kanskee var i disse mindre vigtige Dele af Søekrigerens Dannelse, at de, eller endog deres Opdragere, grundede den nyere Opdragelses indbildte Fortrin, og derved kaste en Skygge paa Konster, der, omendskiøndt de blot høre til den æsthetiske Deel af Opdragelsen, dog have en relativ Vigtighed, som Ingen, der har øvet, eller tænkt over, Dannelsen af dem der ere bestemte til de høiere Stillinger i Livet, Ingen der kiender noget til det ypperste Folks ypperste Periode, kan nægte.

Men der er fuldkomneste Grund for, at dette Udtryk — hvis Offentlighed, da det, det er forverlet med, er faldet i en Familie-Cirkel, er et Brud paa Selskabelighedens helligste Baand — aldrig er brugt af den Søecadet, det er imputeret.

Denne kom strax til mig da han havde læst det oven af Skilderiet anførte, og forsik-

rede mig ikke alene helligen, men erklærede, at han havde Vidner paa, at hans Udtryk var, ved Enden af en Dispute, det høistforskiellige: Derfor var Niels Juel ikke Søekriger. Det er: ikke af de Grunde Opponenten anførte, skiønt det af Samtalens Gang var klart at den Unge høiagtede den store Mand. Han ansaae det bedst at han tilskrev Forfatteren. Og da jeg fandt dette en lempeligere Fremgangsmaade end om jeg giorde et saadant Skridt, bestyrkede jeg ham deri. Han sendte hiin et, uagtet hans smertelige Følelse, fuldkommen humant Brev. Han har modtaget hans Svar, hvori han beder ham ikke miskiende at han har misforstaaet ham, bevidner ham sin Agtelse, og giver endelig den mærkelige Oplysning, at det ikke er ham der har ladet det Paaankede indrykke i Skilderiet.

Han melder: at han pleier, naar en Gienstand i Litteraturens Rige levende interesserer ham, at opsætte sine Tanker derom for sig selv, men ikke for Publikum; at en Ven laante denne Opsats af ham, og at det er denne Ven der har givet den Publicitet; at Forfatteren erfarede først, ved at læse Skilderiet, at det var indrykket i dette; og han beder den Unge indsee, at det aldrig har været hans Hensigt, med den der anførte Yttring, at volde ham noget ubehageligt Øieblik.

Som jeg har anseet det Pligt i denne Sag at tage til Gienmæle, saaledes er det mig meget behageligt, at kunne disculpere et Medlem af den agtbare geistlige Stand fra at have bevirket en Publicitet, der har giort mig dette offentlige Skridt nødvendigt.

Jeg veed ikke hvem den Mand er, der har kunnet tillade sig at fremkalde offentlig en Eleve, for Udtryk brugte i en Familie=Cirkel for flere Aar siden, Udtryk der kunde kaste Skygge, ikke alene paa ham, men paa det Corps han tilhører, og hvorfra den Etat udgaaer af hvilken Niels Juel var Medlem. Jeg vil ikke vide det — og vidste jeg det, kunde jeg ikke nænne, uden allerhøieste Nødvendighed, at fremkalde ham

— eller hvad jeg anseer haardere: hans Stand — for Publikums revsende Domstol.

Søecadet=Academiet, d. 19 Januar 1824.

H. C. Sneedorff.

Den beqvemmeste Skiftetid.

Af T. M. B. Galskiøt.

Den danske Regjering vil altid handle paa den bedste og fuldkomneste Maade; men den er Menneske og kan ikke see ind i Fremtiden, ei heller formaaer Mennesket med et overskuende Blik at betragte alle, endog de mindste, Omstændigheder og Berørelser, saa det bedst udtænkte Foretagende altid kan naae sit forønskede Maal. Men naar Erfaring viser Hindringer for det tilsigtede Godes Erholdelse, saa er denne Regjering ikke bange for at gjøre sine egne Indretninger om til det Bedre. Men just det er baade Viisdom og Godhed.

Tyendets Skiftetid i de ældre Tider var Paaske og Michelsdag. Michelsdag var fast, men Paaske ustadig. Dersom Paaske det ene Aar kan komme den 22de Marts og et andet Aar den 25de April, saa er det omtrent en heel Maaned en Huusbonde enten kan betale for megen eller for liden Løn, og et Tyende enten uforskyldt mister den eller erholder den. Maaskee og man vilde sørge for Tyendet, at det ei den kolde Vinter skulde gaae tjenesteløs, og Skiftetiden blev forandret til 1ste Januari. Men denne Skiftetid havde sine betydelige Uleiligheder. Midt i Vinterens Hjerte at flytte, at kjøre ofte flere Mile med et Tyendes Kiste og Fløttegods, i hvad Veir og Vei det end maatte være, og var

undertiden umueligt, og at være tilovers et Sted, være udsat for at kjøbe Maden, betale for Huusly, Sengeleie, Varme, var ofte ikke ubetydeligt; derimod at være savnet et andet Sted til Karl, Røgter, Barnepige, Kokkepige rc., kunde være lige saa tungt, ofte flere Dage, indtil Vei og Veir kunde blive taalelig. Skiftetiden blev forandret til 1ste Maj og 1ste November; men denne Skiftetid har og sine betydelige Ufuldkommenheder, og det egentlig for Landmanden (thi for Kjøbstædmanden kunde det synes ligegyldigt). Markarbeidet om Foraaret begynder ikke 1ste Maj, men 1ste April; da maa der saaes Havre og Vikker, ofte Ærter med, allerhelst de tidlig modne. Da at have en loi Karl til Ploven og en doven Pige til Harven, som, fordi de skulle bort og skifte Tjeneste, ei gjøre mere, end de haardt ere tvungne til, og det dertil saa usselt, som muligt, er visselig ikke Spøg; det kan forvolde halv Misvert, da en Husbonde, i Henseende til disse Sædearter i April, kan faae Halvt istedet for Heelt. Faaer derimod Husbonden nye Folk 1ste April, saa vil de vise sig, og bruge sig alt hvad de kunne i denne meget vigtige Sædetid. 1ste April har og Husbonden ulige beleiligere Tid til at hente Tyendet, da det er Sædetidens Begyndelse, end midt i den, til 1ste Maj. Ligeledes har det sig om Efteraaret. 1ste November maa al Vintersæden være i Jorden. Den skiftende Karl og Pige kan da ligeledes forvolde Husbonden megen Skade. Skal han bruge Karlen i Loen til Tærskning, kan det være lige saa tungt, naar han skal have saa meget Korn til Føde, til Sæd, til Salg. Vil man sige: denne Beregning er ganske urigtig, thi Vintersæden maa være i Jorden inden 1ste October; saa kan dette være godt

nok og ganske rigtigt paa Herregaardene, hvor der er Hoverie nok og hvor der er indhegnede Marker til hvert Slags Sæd; men dersom Høsten kommer sildig, Herregaardene bruger intet Hoverie, og paa Præste- og Bøndergaarde, saa lader det sig ikke let gjøre. Overalt veed jeg ikke, om det er saa godt med den meget tidlige Vintersæd. Jeg har seet sildig Vintersæd, og mig synes, at den har til Udseende været lige saa god ved Høsten som den allertidligst saaede. Dernæst, dersom det er Bønder- og andre smaa Gaarde, hvor alle Lodder udgjøre kun een Mark og hvor Heste, Køer, Faar kunne i Ævret ligesaavel gaae paa Sædelodden, som paa de andre Lodder; saa er det der neppe tilraadeligt, at der saaes tidligt; thi dersom der saaes tidligt, kommer Vintersæden tidlig op, Sæden bliver grøn og stor, og da har den nok ingenlunde godt af, at alle Slags Kreature, naar Græsset paa de andre Lodder formindskes, nedtrædes og afædes, allerhelst enten paa side Marker eller i et regnfuldt Efteraar. Har saa en Husbonde Huusmænd at tjene sig om Vinteren, saa reise og skifte de alle Michelsdag, og skal han da have Huusmænd igjen om Vinteren, saa kan det være det samme; men skal han have Karle om Vinteren i Stedet for Huusmænd, og disse reise Michelsdag 1ste October, men Karlene komme derimod 1ste November, saa kan Husbonden hele October Maaned blive særdeles forlegen. Har Husbonden derimod om Sommeren Karl og skal have Huusmand om Vinteren, og denne kommer 1ste October men Karlen reiser først 1ste November, saa har Husbonden den ene tilovers en heel Maaned. Og saaledes kan og Husbonden om Foraaret en heel Maaned, ligesom Paaske kommer tidlig eller sildig, enten

havs Mangel paa et Menneske eller have een tilovers. Endelig, 1ste November er det allerede langt ud paa Aaret, Veiene som oftest opblødte til Bunds og yderst slette til at kjøre ofte lange Reiser efter Tyendets Kiste og Toi. Dette undgikkes, dersom Skiftetiden var 1ste October. — Det synes da klart i alle Henseender, at Skiftetiderne, i Stedet for 1ste Maj og 1ste November, bleve bestemte til 1ste April og 1ste October; thi da harmonerede Huusmænds og Indsidderes Flotning med Tyendets, da vare Veiene bedre, Sommerarbeidet begyndte og Vinterarbeidet endte paa Skiftetiden, ligesom Sommerarbeidet endte og Vinterarbeidet begyndte paa Skiftetiden; Skiftetiden blev den samme for Huusmænd og Ugifte; Husbonden kom aldrig i Forlegenhed, enten ved at faae for mange eller for faa Folk, og unyttig give Kost og Løn til et overflødigt Menneske; ligesom Tyendet aldrig behøvede at være tilovers hos een Mand og savnet hos en anden. Ved en saadan Forandring kunde Kjøbstæderne intet tabe, men, hvis de havde Avlsbrug, endog meget vinde. Dersom nu andre Kyndige anseer denne Forandring i Skiftetiden til 1ste April og 1ste October saavel for Karle og Piger, som for Huusmænd og Indsiddere, saavel i Henseende til at gaae i Tjeneste, som i Henseende til at leie sig Huusly og Værelser, saa vilde den ikke allene være meget ønskelig, men og at haabe af vor vise og gode Regjering.

Bøn om Maskerader.

Haistærede Hr. Udgiver!

Ingen veed bedre end De, at Mangelen paa Fornøjelser, næst Mangelen paa Penge, aldrig har været større i Kjøbenhavn, end netop i denne Tid. Undtager man den Smule Komedie og de fattige Baller, som gives i de endnu fattigere Klubber, saa gaaer Vinteren bort i Sorg og Kedsomhed. Veiret er trist, og hjemme hører man ideligen ikke andet end Klager over Tiderne, medens den ene Jobspost afløser den anden. Komedien, som skulde være Hovedfornøjelsen i Hovedstaden, bliver med hver Dag magrere. Holberg og atter Holberg — og i det Højeste den Mozartske Figaro eller gale Dag, som man tilsidst selv kan blive gal over. Og naar man vel har belavet sig paa at see et Stykke, saa bliver Hr. — eller Jomfr. — eller Mad. — syg, — og saa maa atter Holberg hjelpe os ud af Nøden. Klubballerne ere, som sagt, blevne til den rene Elendighed. Først maa Budet i fire Uger løbe med en Circulaire omkring blandt 200 Medlemmer, for at faae femten eller sexten til at tegne sig. Ballet maa da udsættes fra den ene Maaned til den anden, og der gjøres i det Hele et Væsen af denne Tegnen, som om det skulde være til Actier i en engelsk Canal eller i en Jernbro, til 100,000 Pd. St. Og naar man saa kommer paa Ballet, saa vrimler der af Damer, og er der Ti af dem om een Chapeau. Maskerader i Klubber er der ikke at tænke paa. De maa dog tilstaae, Hr. Udgiver, at dette er et kummerligt Liv, især for en Pige i min Alder. Jeg har derfor tænkt, at det kunde ikke være af Veien, om De i eet af de første No. af deres Blad skrev en liden ydmyg Afhandling om Hovedstadens store Trang til en offentlig Maskerade paa Hoftheatret eller et andet saadant Sted, f. Ex. Børssalen, der desuden i denne Tid staaer ledig. Nytten deraf er aabenbar og indlysende.

Ei at tale om, at Næringsveiene, over hvis Standsning saa meget klages, derved kunde ophjelpes, ved at skaffe Maskeforfærdigere, Dragtudleiere, Musicanter, Hyrekudske rc. noget at fortjene, saa kunde derved ogsaa Veien til Lykke aabnes for mangen giftemoden Pige, hvis Yndigheder nu mangle al Leilighed til at gjøre en Prise paa Kjerlighedens Hav. Rigtig nok kan man, for at blive seet, besøge Komedien, men det er et Farvand, hvor faa mange af dette Slags Corsarer krydse, og kommer man ikke at sidde paa første Bænk i første Etage, saa er det umueligt at blive seet. Men paa første Bænk ville alle sidde, om det end var Jomfruer paa 45 og Enker paa 55 Aar. Kommer man ikke i det samme Øieblik, der lukkes op, og trænger sig frem, saa maa man sidde bagerst, og saa er al Ens Umage spildt med Pyntning o. s. v. Paa Maskerader derimod, især paa Hoftheatret, kan alle og enhver forsøge sin Lykke, lige fra den fornemste Dame indtil den simpleste Tjenestepige, og jeg erindrer endnu, at for fem Aar siden vor Stuepige Else tog sin Støvkost i Haanden og Masken for Ansigtet, og gik saaledes paa Hoftheatermaskeraden og blev virkelig forlovet der. Det ugenerte Væsen og den Leilighed, her haves til Kommerts har altid behaget mig meget. Min Broder Klaus holder ogsaa meget af de offentlige Maskerader, for der har han ret Leilighed til at vise sine Talenter. Han kan f. Ex. efterabe alle Slags Folks Gebærder og Mæle, og naar han saa er paa Maskerade, saa kan han gjøre saa mange Løjer, at alle Folk blive nysgjerrige efter at faae at vide hans Navn. Det vilde være evig Skade, om hans store Talent skulde blive unyttet og ligge hos ham som et begravet Pund. Han har ogsaa

adskillige Kammerater, som ere rafke Fyre og kunne gjøre tusinde Løjer. De kan troe, at dersom vi ere saa heldige at faae den store Trang til en offentlig Maskerade afhjulpen, saa vil der blive en Kommerts, som man nok aldrig før har seet Mage til, for saadanne Genier, som man nu i dette Fag finder blandt vore Dages unge Mennesker, har man aldrig kjendt til i fordums Tid. Før bestod Vittigheden i det Høieste i at knække Lygter, flytte Skildter og gjøre Spektakler paa Gaden om Midnat; nu er Oplysningen stegen og Sæderne forfinede — nu giver man sig ikke mere af med slige Pøbelstreger. Hvorledes man bærer sig ad, behøver jeg ikke at sige Dem. Faae vi Maskerader, saa ville vi ogsaa faae Leilighed nok til at see Prøver derpaa.

Forglemmigei.

Om Hundeskatter.

I Weimar Journ. f. Liter., Luxus, Kunst u. Mode. Juni 1823, læses nogle Betragtninger over Hundeskatter. Disse, siger Forf., ere, som bekjendt, temmelig gamle i alle Staters Skattesystem; indbringe de end blandt alle Skatter mindst, især naar de ere saa rigeligen doterede med Biomkostninger, i Henseende til Tabeller, Registraturer, Præmier, Denunciationer, som et Mandat, jeg her har liggende for mig. Forf. anseer det for ubilligt at ikke den Fattige skal kunne have sin Hund, fordi han ei kan betale Skatten; og troer, at Usikkerheden befordres og Tyvenes Virkekreds udvides herved. At forebygge Følgerne af gale Hundes Bid, har vel altid været den vægtigste Grund for saadanne

Placater, men naar det er sandt, hvad nyere Læger have paastaaet, at Hovedaarsagen til Hundegalskab ligger i Mangelen eller Vanskeligheden af Kjønsdriftens Tilfredsstillelse, og at man derfor i Constantinopel, ved det uhyre Antal af herreløse Hunde paa Gaderne der, ikke skal finde noget Exempel paa nogen gal Hund, saa forøges endog, efter Forf. Mening, dette Onde ved Hundeskatter. Men Forfatteren har aabenbar Uret, og det vilde være beklageligt, om nogen Regjering skulde lade sig blænde af hans grundløse Raisonnement. Den eneste Maade at forekomme den skrækkeligste af alle Sygdomme, gale Hundebid, som ingen kan vogte sig for, naar Hunde løbe herreløse omkring, er at holde Control med samme. Men dette kan ikke skee, uden at Hundeeierne betale en Kjendelse, det være nu under Navn af Skat eller Godtgjørelse, til at bestride Omkostningerne ved en saadan Control. Derved overbevises man ogsaa om, at ingen uden saadanne Folk, der ville have den tilbørlige Omsorg for deres Hunde, holde samme. Og den vigtigste og første Aarsag til Hundegalskab, især om Sommeren, er nok Mangel paa Vand, som herreløse Hunde meest ere udsatte for. Der er ingen, der forbyder den Fattige at holde en Hund, men naar han er saa trængende, at han ikke kan betale den ubetydelige Skat, maa det antages, at han ikke heller er istand til at kunne lade sin Hund nyde den tilbørlige Pleie, hvorved denne da bliver saa godt som herreløs. Hvad Hundevæsenet i Constantinopel angaaer, da er det vel vanskeligt at give synderlig autentiske Efterretninger om disse Dyrs Sundhedstilstand i en Stad, hvor endog Mennesker behandles værre end Hunde hos os.

En Vanvittigs List.

I det nordlige Engelland hændte det sig nyligen, at en Vanvittig, der var almindeligen bekjendt som gal, skulde, efter en Befaling fra Øvrigheden i Manchester, bringes til Galehuset i Lankaster. Opsynsmanden over Fattiganstalten paatog sig dette betænkelige Hverv, og da Mandens Sindssvaghed ikke pleiede at være forbunden med farlige Udbrud, besluttede han, at føre ham uden Voldsomhed did, under det Paaskud, at gjøre med ham en Spadseretour til hans Paarørende. Men imidlertid havde den Vanvittige begyndt at fatte Mistanke om den sande Hensigt. Da de ankom til Lankaster var det for sildigt, endnu samme Aften at gaae til Hospitalet, og de bleve nu Natten over i et Gjestgiverhuus. Allerede i Dagbrækningen reiste den Vanvittige sig ganske sagte, gjennemsøgte Opsynsmandens Lommer, og fandt Befalingen fra Øvrigheden, at han skulde bringes i Galehuset. Han klædte sig strax paa, og ilede ufortøvet med Befalingen til Hospitalet, hvor han lod Inspektøren vække og erklærede, at han i Gjestgivergaarden havde en Vanvittig, som han gjerne i al Stilhed vilde bringe hid endnu samme Morgen, men at det skulde lade som om det var en Spadseretour. Det vilde være nødvendigt for det første at binde ham og rage ham Hovedhaaret af, da han letteligen kunde blive rasende; thi Patienten havde underveis sat sig i Hovedet, selv at være Opsynsmanden, og skulle bringe denne, som Vanvittig, til Daarehuset. Ved Tilbagekomsten til Gjestgiverstedet fortalte han den virkelige Opsynsmand, at han allerede havde gjort en Spadseretour, og da hiin yttrede, at han gjerne havde fulgt med, svarede den Van-

vittige, at det kunde skee endnu, da han aldeles ikke var træt. De spadserede affted, men da de kom til Hospitalet, raabte den Gale, med tilsyneladende Forundring: "hvilket smukt Huus"! — "Havde De vel Lyst til at gaae derind"? — "O, ja, naar det var tilladt." — "Kom kun med, jeg skal nok udvirke Tilladelse", sagde den Gale, og gik ind i Huset. Saasnart Opsynsmanden bliver Inspektøren vaer, som kom dem i Møde, føler han til Lommen og siger: "her bringer jeg Dem —" men forfærdet bliver han nu vaer, at Ordren var borte. Den Vanvittige traadte koldsindigen frem og sagde til Inspecteuren — "her er Manden!" I det samme blev Opsynsmanden holdt fast af fire Kæmpearme. Forgjeves forsikkrede han, at han var Opsynsmanden og hiin den Gale. Men det vidste man jo han vilde sige — og da han endnu ovenikjøbet begyndte at slaae, stampe og bide, bandt man Armene paa ham, og ragede ham Hovedet, for at stille Feberen. Den Gale vendte imidlertid rolig en tilbage til Manchester og sagde til dem, der spurgte efter hans Ledsager: "O, han er ganske forrykt; jeg har ladet ham blive i Daarehuset i Lankaster." — Da der ankom Befaling fra Øvrigheden om at løslade den arme Mand, var han virkeligen næsten bleven halv affindig, og efter et Par Dages Forløb kom han beskjæmmet, med forbundet Hoved, tilbage til Manchester.

Indenlandske Efterretninger.

Dr. og Prof. Lund, Stadsphysicus i Kjøbenhavn, har ladet bekjendtgjøre, at en Bryggersvend, Peder Nielsen, 30 Aar gammel, som d. 13 f. M. indkom paa det almindelige Hos-

pital, har, uden tilforn at have været vaccineret, overstaaet der Kopperne, og at han formodes at være bleven smittet i Havnen ombord paa et fremmed Skib. (Man læste i afvigte Sommer i tydske Journaler, at de naturlige Kopper havde hjemsøgt Adskillige i Hamborg.) Den 26de f. M. fik, efter samme Bekjendtgjørelse, en Studiosus Medicinæ, 22 Aar gammel, der havde været vaccineret i sin Barndom, Febertilfælde, ledsagede af heftige Brækninger, Hikke, Krampe 2c., og d. 29de opdagede man smaa, røde, begrændsede Pletter, først i Ansigtet og paa Hænderne, siden paa de øvrige Dele af Legemet. Under Udbruddet af dette Exanthem (Blegneudslet) ophørte lidt efter lidt Krampe- og Febertilfældene. D. 30te fandtes Pletterne fyldte med en klar, vandagtig Vædske. Den 31te fik Blegnene en rød, betændt Omkreds, og blev Vædsken, de indeholdt, uklar, af en guulagtig Farve. Alle Blegnene havde fuldkommen Lighed med de naturlige Børnekopper. D. 2den Jan. d. A. begyndte de at tørres i Ansigtet; d. 3—4de paa de øvrige Dele. Alle Skorperne vare affaldne d. 4 Jan., uden at efterlade Ar, og den Syge befinder sig nu fuldkomment vel. Hr. Prof. erklærer, at denne Sygdom, efter alle sine Phænomener, henhører under Rubriken af de i Engelland og andre Lande noksom bekjendte saakaldte formildede Smaakopper, mitigated small pox, og skjøndt de meget sjeldent skulle være farlige, og kun vise sig hos enkelte vaccinerede Personer, kræver Forsigtigheden dog, at de underkastes Quarantaine, i det mindste indtil Skorperne ere faldne af og Patienterne rensede ved varme Bade. — Anmeld. tilstaaer, at den Omstændighed, at man i Engelland har maattet kalde dette Slags Kopper, som her endog har smittet en allerede forhen Vaccineret, mitigated small pox — altsaa dog Kopper — alt for meget synes at vidne om, at Vaccinationen ikke er et saa aldeles fuldkomment Forebyggelsesmiddel for de naturlige Kopper, som man hidtil har troet; thi kan Een faae dem, saa kunne vel ogsaa Flere, især under visse udvortes Indvirkninger, smittes af dem, og hvo indestaaer for, at de altid ville blive mitigated? — Kunne Kopperne, i paakommende Tilfælde,

ikke afholdes uden ved Quarantaine, saa er den afværgende Sikkerhed, som Vaccinationen yder, ikke saa overordentlig stor, som den almindeligen antages for. Man bør imidlertid haabe det bedste; muligen kunne Phænomenerne eller Symptomerne ogsaa her, som saa ofte, skuffe, og de saakaldte mitigated small pox vel ligne, uden, efter deres egentlige Natur, virkeligen at være naturlige Kopper.

I Fridericia lever en Mand, der, som Barn paa 3 Aar, kom did med de første Lemmer af den reformeerte Menighed, og som nu er 107 Aar gammel. Menigheden, som har faaet en ny Præst, Hr. Doctor Stahlschmidt fra Dessau, bliver for Fremtiden tydsk, da Mange ikke mere forstaae deres franske Modersmaal. — De Reformeerte fik her deres Privilegier af Frederik IV., 20 Nov. 1720, efterat de et Aar i Forveien vare komne did fra det Brandenborgske. De opførte en Deel nye Huse, og anlagde Plantager af Tobak, Hvede, Reer, Kaal og deslige, men en ordentlig Kirke fik de først 1735. Denne er af Grundmuur og en Indskrift over Døren viser, at den er bygt ved Christian d. VI. og Sophie Magdalenes Naade. Den Løn, Præsten nyder, ere Renterne af 2000 Rdlr., som Greve Gyldenstern har givet, og 3000, som Kongen har skjænket.

Blandede Efterretninger.

I Morgenblatt f. Aug. f. A. læses igjennem adskillige Numere en Oversættelse af Frøken Jessens Eventyr Prindsessen med Roserne og Katten med Tornene, hvortil Originalen findes i Skilderiet f. 1822. Oversætteren siger blot, at den er oversat af Dansk, men ikke hvor Fortællingen har været at læse paa Dansk.

Det anføres som en Mærkelighed, at den engelske Minister Canning har i sin Ungdom skrevet et Digt om Grækenlands Befrielse.

I Tydskland spilles nu ikke blot Stykkerne af Skuespillerne, men skrives ogsaa af

dem. Repertoirerne ere bestandigt opfyldte med Arbeider af Holbein, Wolff, Weißenthurn, Lebrün, Lembert, Zalhans, Kühne, Schmidt ꝛc. Dertil kommer, at ogsaa Adel bliver mere og mere almindelig blandt dem, f. Ex. von Holbein, von Holtei, von Zahlhans, von Weißenthurn, von Klögen, von Busch o. fl.

Ligesom vi i Kjøbenhavn for adskillige Aar siden saae en nordisk Herkules, saaledes ere i London nu optraadte to Herkulesser, hvoraf den ene kalder sig den sydlige og den anden den nordlige, nemlig Elias og Roussel. De vise Stillingerne af de berømte antike Statuer, og ere af de fuldkomneste Former, man hidtil har seet i Engelland. Elias's Legeme viser alle de Indtryk, man finder paa Atletstatuerne, og som man erklærede for unaturlige; Roussel bærer den fuldkomne Character af Herkules Farnese.

Den Prædicant, som i denne Tid finder meest Yndest i Rom er Frate Pacifico, en Franziscaner. I een af hans nyeste Prækener var Hovedundersøgelsen: den fuldkomne Værdløshed af blotte Skikke, Hyklerie og Daarskab — at sætte Lid til pharisæisk Iagttagelse af ydre Andagtsøvelser og formaae Andre dertil. — Den holdtes i adskillige Cardinalers Overværelse.

Den ny af de Franske i de forenede Stater opførte Stad Ville de Joseph skal allerede have 3000 Indbyggere, der for det meste høre til denne Nation.

Kjøbenhavns Børs, d. 20 Januari.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmark. Oblig. (med Renter fra 11 Dec. 1823) $80\frac{1}{2}$ a 81. Nationalbank-Obligationer (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller $127\frac{1}{2}$ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $15\frac{1}{2}$ a $15\frac{3}{4}$ Rbd. pr. 10 Specier norsk. — Svenske Sedler $58\frac{1}{2}$ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Hoecke.

Nyeste
Skilderie af Kiøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 7.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 24 Januari 1824.

(Indsendt.)

Sang til Dannemark.

Velsignet vær du Plet af Jord,
Blandt alle Jordens Riger,
Som talte Friheds første Ord,
Som volder Mørket viger.

Dit Navn udødelig bevart
I Sagas Helligdomme,
Ved det, gid over Jorden snart
Lys, Held og Frihed komme!

Lig Hellas fordum, tændte du
Fra Nord, Lys over Kloden;
Til Retfærd stod vor' Fædres Hu
Hvorhen de satte Foden.

Med Græmmelse du Afkom *) saae
Forlade Retfærds Veje,
Der' Undergang imøde gaae,
Med Brødres Frihed lege.

Og ømme Moderhjerte brast
Omsonst! de bleve blinde;
Da svor ved Odin, du saa fast,
Ved Retfærd dem at binde.

Som Danmarks Drot *) for Secler stred
For Lys, mod Munkevælde,
Saae vi hans Æt kjekt rive ned,
Ei frygte Fordoms Ælde.

Og Bondens, Negers Lænke brast **),
Tom Lyd blev Arveadel;
Kun den, som holdt ved Lyset fast,
Sad fast i Ærens Sadel.

Ei Mandens Navn, kun ædel Daad,
Ham Hædersmindet satte;
Den Tappres Kraft, den Vises Raad
Vil Efterverden skatte.

Fuldender det begyndte Værk!
Gjør, Brødre, Eder værdig
Til Borgerkerkronen; værer stærk;
Til Kamp mod Mørket færdig.

*) Engelland holdt endnu længe ved Slavehandelen, efterat Dannemark havde proscriberet den.

*) Christian IV.
**) Ved Christian VII. og Frederik VI.

O, trefold lykkelige Land,
Som Drotter ejet haver,
Der saae en Broder i hver Mand,
Som Gud gav Sjelegaver.

Ei, som hos Hellas brave Folk
Først Borgerret skal vindes;
Her blinker ei Tyranners Dolk,
Her Lys og Frihed findes.

Vær glad, vær stolt da af dit Navn,
Bevart i Sagas Bøger!
Du tændte Lys til Verdens Gavn,
Held Hver, som det forøger!

Om de naturlige Kopper og Kokopper.

Blandt de Sygdomme, der i Aarhundreder have været en Svøbe for Menneskeheden, hørte unægteligen de naturlige Kopper. Europa antages at have tabt ved dem, siden deres Udbredelse der, i hvert Aarhundrede 45 Millioner Mennesker. De skaanede ingen Himmelegn, ingen Folkestamme. Hvor de bragtes hen rasede de i Begyndelsen med saadan Rædsomhed, at Adskillige sammenlignede dem med Pesten. Angaaende deres Oprindelse er man uenig. Nogle paastaae allerede at finde Spor dertil i Grækernes medicinske Skrifter; Andre nægte dette aldeles, antagende, at man i saa Fald havde over denne meget kjendelige Sygdom fundet en nøjere og tydeligere Beskrivelse, hvilken man nu forgjeves søger. Saameget er vist, at Rhazes, en berømt arabisk Læge og Philosoph (f. 860, d. 923), der udøvede sin Konst i Bagdad og Ray, har første Gang leveret en fuldstændig

Beskrivelse derover, uagtet han, efter sin egen Tilstaaelse, havde uddraget den af ældre arabiske Lægers Skrifter. I Aaret 622 eller 640 ere de først komne fra Arabien til Ægypten, og 714 til Spanien. I Aaret 1270 og 1280 vare de allerede almindelig bekjendte i Engelland. Fra Europa kom de til America; fra Danmark til Island, ved et dansk Skib, i det syttende Aarhundrede, og i Aaret 1734 til Grønland. I Island døde der 20,000 Mennesker af en Befolkning paa 50,000, og i Grønland henved Totrediedele af Indbyggerne. Af 200 grønlandske Familier, der boede 2 til 3 Mile i Omkredsen af den danske Colonie, bleve neppe 30 tilbage. Endnu har Landet ikke forvundet dette sit store Tab, der var saa meget naturligere, som Smitten kom saa ganske uventet, og man baade manglede Læger og Lægemidler. I de andre Lande af Europa kunde Dødeligheden vel ikke være saa stor, men sædvanligen bortrykkede Kopperne dog hvert syvende, tiende eller fjortende Menneske. De, som undgik Dødens Gab, mistede dog ofte deres Tækkelighed, Førlighed eller Brugen af deres Sjeleevner og udvortes Sandser. Mangen Skjønhed blev vanheldet af hæslige Kopar; mange bleve blinde. Men det var Mennesket, som Naturens ypperste Skabning, forbeholdet, at søge, og som oftest ogsaa at finde, ved sin Forstand og Eftertanke, et Skjold mod de meest ødelæggende Onder. I Africa, Georgien, Armenien og Circasien havde man saaledes allerede for Aarhundreder fundet paa, ved Indpodning, at formilde Koppernes ondartede Natur og formindske deres Fare. Men hvor overbeviist man end var om denne Opfindelses Gavnlighed, kunde den dog ikke blive almindelig. Fordommen, denne store stundom

uovervindelige Fjende af alt Nyttigt og Godt, lagde ogsaa her Hindringer i Vejen for Indpodningens Udbredelse. Man fandt det upassende, frivilligen at paadrage sig en Smitte, endog af mildere Art, og de enkelte uheldige Virkninger paa Een blandt Tusinde, afskrækkede Mængden, trods alle Kyndiges Opmuntring, til at foretrække en mildere frivillig for en farligere ufrivillig Koppesmitte. Man var fordomsfuld nok til at troe, at ethvert Menneske maatte have de naturlige Kopper, og endnu staae Mangfoldige i den uden Tvivl vrange Tanke, at Individernes Legeme ved denne Gift befriedes fra mange Usundheder. Smitten vedblev derfor længe at gaae temmelig ustandset sin Gang, og til ubestemte Tider at rase snart med større, snart med mindre Heftighed. Men selv efterat Indpodningen af de naturlige Kopper var bleven almindeligere, varede det længe, førend man ret lærte at indsee Sygdommens sande Natur og førend man gav Slip paa den overdrevne svedbrivende Helbredelsesmaade, hvorved saa mange Tusinde bortrykkedes. — Endeligen opstod Jenner og lærte Verden, ved Kokoppernes Indpodning, et lettere Afværgelsesmiddel for hiin rædsomme Sygdom, hvis Paalidelighed i Tiden imidlertid Erfaringen dog endnu ikke havde kunnet stadfæste.

Ligesom de naturlige Koppers Indpodning i sin Tid, saaledes fandt ogsaa nu Vaccinationen sine Modstandere. Den vigtigste blandt disse var den af sit Værk über den Schwindel allerede forhen berømte practiserende Læge i Berlin, Dr. Marcus Herz. Han fremkom i Aaret 1800 med sin Afhandling: Dr. Marcus Herz an den Leibartz des Prinzen August von Engelland über die Brutalimpfung und deren Vergleichung mit der humanen, med Motto: Homo sum, non humana a me aliena puto, først aftrykt i Hufelands Journal, og siden to Gange særskilt udgivet. Den Hovedaar, om hvilken hans skarpsindige Betragtninger dreie sig, ere: 1) at i Henseende til den muelige Indflydelse, som en dyrisk Miasmas Forplantelse til den menneskelige Organisme kan yttre, høre Kokopperne endnu til vilde Forsøgs Categorie; at de kun endnu er et Forsøg, der vel kan anvendes paa et enkelt Menneske, som vil underkaste sig det, men ei paa hele Menneskeheden, og 2) at de naturlige Koppers Indpodning, som stadfæstet af et heelt Aarhundredes Erfaring, bør foretrækkes Vaccinationen.

Hvad den første Indvending angaaer, saa har nogle Tyve Aars Erfaring gjendrevet den, da man, saavidt vides, i denne Række af Aar ikke har havt noget Exempel paa, at Vaccinationen har havt en eneste af de af Forfatteren befrygtede skadelige Virkninger paa de vaccinerede Individer, hvoraf mange allerede have opnaaet en Fuldvorenheds Alder. Saa svag kan man vel heller ikke tænke sig den menneskelige Natur, at en smittende Materie, som Kokopperne, skulde i saa mange Aar have ligget skjult i Legemet, uden at yttre sine Virkninger, og det skjønnes ikke, hvorfor en mildere Miasma, som Kokoppematerie, skulde have en værre Indflydelse paa Constitutionerne, end den naturlige Koppematerie, der saa ofte har været dræbende. Vil man indvende, at Kokoppematerie kommer fra et Dyr, og hiin derimod fra Mennesket, saa kan man svare, hvo kan da egentligen sige, hvorfra den

naturlige eller humane Koppegift oprindeligen er kommen? Kan den ikke mueligen være kommen fra Dyr, og siden udartet i det menneskelige Legeme? Overalt, hvor mange mineralske og vegetabiliske Gifter forplantes ikke i det menneskelige Legeme, uden at man just i Tiden sporer saa frygtelige Virkninger deraf, som Dr. Herz antager som muelige Følger af Kokoppematериens Forplantelse i samme?

Af større Vigtighed er Forfatterens Indvending, at det endnu (1801) er ganske uvist, om Kokopperne ere et bestandigt Beskyttelsesmiddel for de naturlige Kopper, og om disse ikke engang med Tiden paa ny ville udbryde hos de allerede Vaccinerede, medens man har den bestemteste Vished om, at den, som eengang har havt de naturlige Kopper, aldrig faaer dem mere igjen. Forfatteren mener, at om det end befindes bekræftet, at, kort efter de overstandne Kokopper, Indpodningen af de naturlige er frugtesløs, saa beviser dette endnu ikke i ringeste Henseende, at jo i Menneskets hele Levetid en muelig ei opdagelig Forandring i Safterne igjen kan give ham Modtagelighed for Koppegiften. Vel vil man vide, at Malkepigerne, der have overstaaet Kokopperne, i en Tid af tredive Aar ikke vare blevne smittede af de naturlige eller konstige Kopper; men Forf. mener, at der ikke bør sættes synderlig Lid til de engelske Landforpagteres Jagttagelsesaand, i Henseende til medicinske Gjenstande, der angaae deres Tyende. Forf. vil saaledes ikke antage, at Kokopperne ere en fuldkommen sikker Beskyttelse mod de naturlige, og troer, at man ikke bør lade sig vildlede af de Tusinde, som man foregiver at have vaccineret, thi hvor faa af disse har man vel, til Prøve, paa ny indpodet de naturlige? kun hos Nogle hist og her hører man at blandt disse Nogle allerede findes Nogle, som de have slaaet an hos. Forf. kjender en Stad, hvor paa en Tid, da endnu neppe Hundrede vare vaccinerede, flere Tilfælde af Betænkelighed ere indtrufne, end der, ved den sædvanlige Indpodning, plejer at finde Sted blandt Tusinde, uagtet han langt fra ikke med Vished vil antage disse Uheld, som Følger af Vaccinationen; men billig Betænkelighed maa de dog opvække.

(Fortsættes.)

Perpetuum mobile.

(Indsendt.)

At Dannemark i de senere Aar har gjort store Fremskridt, især i Meubelarbeide og i Forfærdigelsen af musikalske Instrumenter, er enhver noksom bekjendt, da vore Fabrikanter levere os Arbeider, der i alle Henseender kunde staae ved Siden af de bedste udenlandske Mesteres. Saaledes leverer Marschall os Pianoforter, og Richter & Bechmann Flygeler, som saavel i Tonernes Blødhed og Kraft, som ogsaa i Varighed, kunne maale sig med ethvert andet Lands bedste Producter, ja maaske i enkelte Dele endog overgaae disse. Til hvor høi en Grad af Fuldkommenhed saavel disse som andre af vore duelige Landsmænd have bragt det med deres mechaniske Instrumenter, have dog hverken de, ei heller nogen Udlænding, end ikke Englænderne, som dog ellers have gjort saa store Fremskridt i Mechanismen, endnu naaet at opfinde et Per-

petuum mobile, som vor store Konstner, Orgelbygger Openhagen i denne Tid har forfærdiget, i det han, ved til et af Richters Giraf-Flygeler, har forbundet et lidet Orgel med tvende Stemmer, hvorved han har indrettet Bælgen saaledes, at den, naar den først er sat i Gang, vedbliver bestandig at være i Bevægelse, saalænge indtil man selv standser den, og paa denne Maade føder Orgelet med Vind, uden at bruge anden Kraft end sin egen. Saaledes seer man, at det Problem endelig er løst, og det ved en af vore Landsmænd, hvis Vanskelighed man deraf kan indsee, da saa mange ypperlige Hoveder forgjeves have anvendt hele deres Skarpsindighed derpaa, og Englænderne, som i slige mechaniske Opfindelser have et stort Fortrin for andre Nationer, have udlovet en stor Præmie for Opfinderen. At denne Opfindelse, naar den af kyndige Mænd blev benyttet ved andre Maskinerier, vilde være fordeelagtig, omtvivles neppe, da derved baade mange andre langt kostbarere og mere sammensatte Indretninger kunde undgaaes og megen Menneskekraft spares. At en saadan Konstner har Krav baade paa enhver enkelt Borgers, som ogsaa paa det Offentliges Agtelse og Opmuntring, synes meget billigt.

Den russiske Gesandtskabsreise til Khiva.

(Slutning; see No. 4.)

HvadMohamed-Rahim's Characteer angaaer, da sees allerede af det Anførte, at han er ærgjerrig og grusom indtil Umenneskelighed, gjerrig, mistroisk og herskesyg; derhos besidder han meget Mod og en sjelden Ubøjelighed. Tilforn

var han meget henfalden til Udsvævelse i sandselig Kjerlighed og Drukkenskab, i hvilket sidste han ofte udtænkte de grusomste Pinsler, som han lod tilføje de ulykkelige Offere for hans Despotismus; men nu fører han et maadeholdent Liv, drikker sig ikke mere fuld, og har kun syv Fruentimmer i sit Harem. Istedetfor Brændeviin nyder han nu Eddike med Vand, røger ikke mere Tobak, og har endog forbudet sine Undersaatter, under Straf, saavel dette, som spirituøse Drikkes Nydelse. Naar denne overordentlige Mands aandige og sædelige Evner vare blevne tilbørligen ledede og uddannede, saa er der ingen Tvivl om, at han vilde optaget en æreful Plads blandt de store Mænd, der have civiliseret Folkeslag. Imidlertid er han ogsaa nu, i Sammenligning med sine Landsmænd, intet mindre end uvidende; foruden sit Modersmaal forstaaer han det Arabiske og Persiske, og læser og skriver ogsaa begge disse Sprog, hvilket i Asien allerede ansees for et betydeligt Dannelsestrin. Ligeledes besidder han nogle Indsigter i Medicinen og Astrologien (?). — Han er en stor Ven af Maadeholdenhed og Jevnhed i Alting; hans Garderobe indbefatter nogle vatterede Kjoler af Silke fra Buchariet og en Turban med et hvidt Baand. Hans Maaltid bestaaer blot af Riis med Kjødsuppe, en Vælling af Boghvedegryn, en tyk Safransuppe og Steg uden Sauce. Forøvrigt fører han endnu stedse et Nomadeliv, i det han bestandigt boer i en Kibitka, endskjønt han eier Huse, hvori han har sine Qvinder. Den største Deel af sin Tid tilbringer han paa Jagt i Hederne med sine Yndlinger; en Syssel, som han er saa meget mere hengiven til, som den synes at være ham et Billed paa Krigen, og giver ham Leilighed til, at lære at kjende

sine Folks Mod og Udholdenhed; han ynder ogsaa Falkejagt. Under hans midlertidige Fraværelse betroes Regjeringsroret sædvanligen hans Broder, Koutli-Mourad, eller een af hans fornemste Yndlinger, og disse vaage da over den offentlige Roligheds og Sikkerheds Bevaring.

Hans Liv ligner saaledes ikke i alle Henseender de Asiatiske Prindsers i Almindelighed. Et paafaldende Træk hos ham er endnu det, at han kun sover lidt, og det kun om Dagen, thi Natten tilbringer han med Regjeringsforretninger. Om han gjør dette fordi Natten formedelst hans Forbrydelser ikke levner ham Ro, eller af en anden, i hans Characteers Eiendommelighed liggende, Grund, er uvist. Han holder meget af Skakspil og er selv meget færdig deri; især morer han sig særdeles ved at see Andre spille; han lader derfor sine Yndlinger komme til sig og spille med hverandre, uden selv at tage Deel deri. Fredagen, Mahomedanernes Hviledag, høitideligholder han altid saare meget, og pleier sædvanligen paa den at forsamle hos sig de øverste Mollahs og holde med dem Gudstjenesten efter deres Ritual.

Mohamed-Rahims Familie bestaaer af hans to Brødre Koutli-Mourad og Mohamed-Nazar, og af hans tre Sønner, hvoraf den ældste, Alla-Kontoure, er sytten Aar, og den anden, Roman-Kouli, femten Aar; denne sidste udmærker sig meget fra sine Brødre ved paafaldende legemlige og aandige Anlæg, især ved overordentlige physiske Kræfter, som han lader sine Legekammerater temmeligt ubarmhjertigen føle; hans Fader glæder sig ogsaa meget ved, at hans udmærkede Egenskaber gaae over til en værdig Efterfølger. Efter de asiatiske Prindsers sædvanlige Opdra-

gelsesmaade ere de fra deres tidligste Barndom blevne vante til at see, uden Gysen, Blod udgydes, og at glæde sig ved de til Døden dømte Ulykkeliges Martrer. Hvad Roman-Kouli angaaer, da er der aldeles ingen Tvivl om, at han engang vil spille en stor Rolle, og at hans Navn vil gjenlyde i hele Mellem-Asien. Han kan, da han ikke har de samme Vanskeligheder at kjæmpe imod, som hans Fader, ved mildere Midler end denne, udvide sit Rige, og især som Ruslands Bundsforvandt indføre i sit af Naturen saa begunstigede, men kun alt for ofte med Undersaatternes Blod vædede Fædreneland en fast Organisation, og blive sit Folks Velgjører.

Statsforfatningen i Khiva er saaledes en Despotismus, som hverken indskrænkes ved en offentlig Mening eller Grundsætninger. Den beroer ganske paa Herskerens Lune, hvilken betragter Undersaatterne som sine Slaver, Staten som sin Privateiendom, og kun bestyrer den for sin Privatinteresses Skyld. Khivanerne ere allerede vante til at bære deres Aag, at see i deres Khan deres dødelige Fjende, og om noget egentligt Fædreland eller nogen Omsorg for Almeenvel kan der ikke være nogen Tale; hver Khivaner seer tvertimod sit Fædreneland kun i sin Kibitka og i sin Familiekreds, med hvilken han let udvandrer og flyer til Hederne, for at unddrage sig det utaalelige Aag. Det er ligeledes en uudblivelig Følge af en saadan Statsforfatning, at aldeles intet egentligt Velbefindende kan findes i nogen Classe af Undersaatter; at Enhver skjuler sin muelige Rigdom, og Lovene kun adlydes af Frygt for Straf. Af denne Aarsag aftager ogsaa Lydigheden ligesom man

kommer længer bort fra Residentsens Herredømme, skjøndt Despotismen kun forandrer sin Form, og overalt finder Sted. I de fjernere Egne udøves den med ikke mindre Strænghed af Underøvrighederne.

For at give sit Herredømme i det mindste et Anstrøg af Retfærdighed har Mohamed-Rahim indsat et Statsraad, eller en Høiesteret, der i sidste Instants afsiger den endelige Dom i alle Civil- og Criminalsager. Ved første Øjekast kunde man fristes til at troe, at Øiemedet af denne Indretning var til Bedste for Folket og til dets Beskyttelse mod Despotens muelige Luner; men ved nøjere Kundskab om dens hele Organisation og Virksomhed seer man strax, at Mohamed-Rahim, i det han synes at ville give Slip paa endeel af sin øverste Magt, kun i Grunden har befæstet den mere. Han sammensætter nemlig denne Domstoel af sine Yndlinger; hans Villie gjelder stedse som Regel for Dommerne, og de Medlemmer, der vove at være af anden Mening end han, blive paa en beskjæmmende Maade udstødte. Denne hele Indretning tjener ham kun til, at undgaae Folkets Knurren naar en uretfærdig Dom afsiges, i det han da skyder Skylden paa sine Raadgivere. — Antallet af dette Collegiums Medlemmer, hvori Chanen selv for det meste har Forsædet, er ubestemt og beroer paa Tallet af hans Yndlinger. Den første Vezier Joussouf-Mekhter-Aga beklæder Præsidentpladsen i samme. Han besidder sin Herres fulde Tillid og Naade; er stolt og mistroisk mod hver Anden, men slavisk og krybende mod sin Behersker. Den udøvende Magt har Chanen udelukkende forbeholdt sig og til at fuldføre sin Villie betjener han sig af sit Hofs

Yndlinger, blandt hvilke Nassaktshi-Bahi, Overskarpretteren, er en betydelig Personage.

Hvad Criminaljustitsen angaaer, da haandhæves samme af Chanen med Strænghed og Ubevægelighed. Dødsstraffen skjærpes ofte her ved de grusomste Pinsler. Den sædvanlige Henrettelsesmaade er Hængen og Spidden; det første finder enten Sted paa offentlige Pladser eller ved Slottets Pæle, og stundom hænges de Ulykkelige ved Fødderne, indtil de qvæles. Dette var Tilfældet med fire russiske Slaver, som Khanen havde mistænkt for, at en til deres Omsorg betroet stor Ved, som Chanen yndede meget, var kommen bort ved deres Forseelse. Den Straf, at spiddes, fuldføres i Khiva med saadan Grusomhed, at den Straffede ofte ikke førend efter to samfulde Dages Forløb befries ved Døden fra sine Qvaler.

Khivanernes Yndlingsdrik er Thee, som de nyde med Sukker paa hver Time af Dagen, og de Blade, der har været gydet Vand paa, spise de. De kunne heller paa Reiser taale Hunger, end Savnet af denne Drik. Ogsaa de russiske Kjøbmænd elske den i saa ubeskrivelig Grad, at en Læge med Møje kunde bevæge en Syg, under sin Sygdom, at drikke færre end tredsindstyve Kopper hver Dag.

Blandede Efterretninger.

Om det nuværende engelske Politie.

Londons City staaer under en egen Magistrat, sammensat af Lordmajor og Aldermen, og sammes Befalinger fuldbyrdes af Marshaller, Marshalmen og Constabler. I Mansionhouse og Guildhall modtages Klager angaaende Ran,

Bedragerie og Fornærmelser. For alle Dele af Hovedstaden, der ligge udenfor dens Værneting, ere 27 Embedsmænd ansatte. Themsepolitiet, Wapping, har næsten ene at bestille med Sømændene. Politieembedsmændene tages stedse af Advocaternes Classe, og hver af dem har en aarlig Løn af 600 Pd. St. Foruden Politieembedsmændene og Betjenterne ere ogsaa for hvert Kirkesogn særlige Constabler og Nattevægtere ansatte for egne Distrikter. Til Constablerne tages meget vanslægtede og brødløse Mennesker. Nattevægterne vælges i Almindelighed af endnu langt ringere Stænder. Dersom de ikke sov paa de Tider, hvor Røvere, Lommetyve, Nattesværmere vaage, saa kunde de vist nok være af nogen Nytte ved den Allarm, de gjøre med deres Skralder. Ofte tage de Stikpenge af Skjøger for Tilladelsen at drive omkring i Gaderne, og Drikkepenge for at indgive Klager mod foregivne Fredsforstyrrere. I Londons City er 768 Vægtere og 38 Patrouiller. De Constabler og Vægtere, som hver Nat ere i og udenfor Hovedstaden i Bevægelse, udgjøre over 2000. Overalt er der i tilbørlig Afstand anbragt Vagthuse, hvor Sognepatrouiller opholde sig, for at modtage Befalinger til at opbringe Misdædere. I Aaret 1817 kostede hele Politiet, tilligemed de ridende Patrouiller, Themsepolitiet ꝛc., 51,796 Pd. St. Foruden det sædvanlige Antal Constabler gives 100 Fodpatrouiller, under en egen Anfører, der i en Afstand af 3 engelske Mile gjennemstreife Omegnen af Hovedstaden. Vinteren over gjennemstreife ogsaa 14 ridende Patrouiller om Aftenen og Natten Hovedveiene indtil 10 til 15 Mile fra Staden. Uagtet London er saa opfyldt med Spitsbuber og Skjelmer, saa vil den Mand, der vandrer roligt sin Vei og afholder sig fra slet Selskab, dog sjeldent være udsat for nogen Uleilighed. Om Natten maa man altid, saavidt muligt, holde sig i store Gader, hvor der kun gives faa Smuthuller og altid Hjelp fra de Forbigaaende. Efter Colquhoun leve i London 30,000 Skjøger. I tre Sogne gaves 1818 blandt 9,924 Steder allene 360 offentlige Huse med 2000 løsagtige Fruentimmer. Af Folk, som kjøbe Tyvekoster, findes 300, og et lige Antal overalt i Landet, hvilke have aabne Boder, hvori de kjøbe Alt hvad der bringes

dem. C. anslaaer alt det, der stjeles aarligen i London, til 700,000 Pd. St. Falske Mynter og Banknoter ere udbredte i en utrolig Mængde, og saa vel eftergjorte, at man har Møje ved at skille dem fra de ægte. I London holdes i adskillige offentlige og private Huse regelmæssige Torve, hvor alle Slags Kjeltringer kunne blive forsynede med falskt Mynt, hvorpaa de vinde 100 pCt. (Jevnf. Picture of London, 1823, og Brans Miscellen, 10 H. 1823.)

Elisa von Höhenhausen fortæller i sine 1822 udgivne Reiseerindringer (Natur, Kunst und Leben), at fra Kiel af udbreder en religiøs Sværmerie-Aand sig over Hansestæderne og endnu videre. Oprindelsen dertil ligger i en vis ædel Mands Bryst, der sukkede over sin Tidsalders lette Moral og endnu lettere Sæder, hvilke han vilde forbedre. Af mange Exempler paa Selvmord, som dette Sværmerie har foranlediget, anfører hun følgende: En Handelsbetjent L— fra Bremen fattede den rædsomme Beslutning, at ville sulte sig ihjel. Han indelukkede sig i en Gjestgivergaard i Cassel i to Dage; man truede med at brække Døren op, og gjorde det, men forgjeves. Han styrtede sig ud fra tredie Etage og blev død paa Stedet, efterladende den Erklæring: at han var for stor en Synder til at ville leve længer. — En ung Skuespiller i Altona dræbte sig selv, fordi han befrygtede, i Fremtiden ikke at kunne beholde et reent Hjerte. — To unge Folk i Holsteen søgte paa lige Maade at opoffre hinanden, fordi de, for svage til Dyd, hellere vilde døe end synde.

Kjøbenhavns Børs, d. 23 Januari.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmark. Oblig. (med Renter fra 11 December 1823) 80. Nationalbank-Obligationer (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller $127\frac{1}{2}$ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $15\frac{3}{4}$ a 16 Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Svenske Sedler $58\frac{1}{2}$ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kiøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 8.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 27 Januari 1824.

Søgubrot med Efterklang.

Fama superstes erit, nec in ullum decidet æuum
Qvod perfecta suo patravit tempore virtus.

Biarkemaal.

. . . . . . og saaledes faldt der, samme Aften, mange besynderlige Taler over Bord, og mange livsalige Ord af Kongens Mund, og det var intet Under, aldenstund man veed, det var i alle Maader Folk af Vælgten, som her sad til Høibords, og Rolf var navnkundig trindt om Land for sine dybe Betænkninger, alt som for Venlighed og skiemtefulde Taler. Det gaaer og gierne saa med alle klare, milde Øine, at de spille fagrest, Timen før de briste, og lyse, saa at sige, Fred over Venne-Lag, som Solen, naar hun daler, og siger Mark og Skov og alle Smaa-Fugle venlig Godnat.

Da, vil Somme sige, det omsider kom paa Tale, hvem Konger og Kæmper vel maatte ønske helst at roses af, og hver sagde Sit, som ham syndes. Bjarke vilde roses af de Kiækkeste, Hjalte af de Bedste, Hjartvar af de Klogeste, men da det kom til Rolf, sagde han: jeg tænker dog, det var os alle kiærest at roses af den Længstlevende. Ja, sagde Hjartvar, med Skielmen bag Øret, det er i Grunden ogsaa mine Ord, men det sagde alle med een Mund, at Kongens Svar bar Prisen, som det pleiede. Vigge var den Eneste, som ingen Ting sagde, men sad, med begge Albuerne paa Bordet, og stirrede paa Kongen. Nu Vigge, sagde Rolf, hvad grunder du paa? Jeg, sagde Vigge, som gierne havde for Skik at rende med Gammen og slaae Alvor paa, jeg grunder paa Kongens gode Ege-Bord, thi det, tænker jeg, kan vare mig ud, og meer til. Ja, det kan nok være, sagde Rolf, men hvad kommer saa det vor Snak ved? Vel ikke synderligt, sagde Vigge, som jeg da ikke heller har nødig at bryde mit Hoved med, hvem jeg helst vil roses af, naar jeg ikke længer kan rose mig selv; men det faldt mig dog, i den Anledning, ind, hvem der vel skulde sidde sidst til Bords herinde, og hvad de Godtfolk vilde føre paa Tale? Saamæn, sagde Rolf, det var ikke saa dumt, men tænker du da, de vil tale om os? Det var hvad jeg gad vidst, sagde Vigge, og Kongen kunde hjelpe mig godt paa Spor, naar Han vilde sige mig, hvem der bliver den Længstlevende? Af os vel du, sagde Rolf, og af alle den, der har mest at giøre, og sig dog aldrig forhaster. Ja, sagde Vigge, dovne kan jeg som den Bedste, naar jeg maa faae Lov, men endda er jeg lige klog, og om jeg ogsaa

først døde af Anne Sot, var det dog kun en tynd Lykke at roses sidst af mig; men hvem af Guderne mon lever længst? Thor, sagde Bjarke, thi ham er der Tømmer i, som kan holde. Nei, sagde Hjartvar, dertil, siger Rolf, er han for hastig, og dertil, siger jeg, er Loke ham for klog. Da skulde jeg dog mene, sagde Bjarke, at Ærlighed varer længst. Det er, som den bruges til, sagde Hjartvar, men hvad der snoer sig bedst, det slides mindst. Ja, saa, sagde Bjarke, saa vil jeg dog heller nøies med at roses af den Kiækkeste, end af den Længstlevende. Siig ikke det, sagde Rolf, thi naar Trædsk hitter Viis, er han om en Hals, og saa gaaer det Loke med Heimdal. End du, Vigge, hvem mener du, lever længst? Det giør vel Balder, sagde Vigge, han staaer jo først op, naar de andre gaaer til Sengs. Nei, sagde Rolf, han lever nok sidst, men han døer længst. Det er jo ogsaa sandt, sagde Vigge, men hvem lever da længst? Det gjør vel Saga, tænker jeg, sagde Rolf, som de Gamle sang:

Død under Muld
Synker Æt som Guld,
Nidinger frygte!
Godt Navn og Rygte
Aldrig uddøer!

Død under Muld
Synker Æt som Guld,
Synker En og Hver,
Paa en Eneste nær,
Kun Efter=Mæle
Kan Ingen kvæle,
Hun aldrig døer!

Ære med Kongens Ord, raabde alle med een Mund, men dog kunde Hjartvar ei bare sig for at smidske i Skiægget, og da Kong Rolf det saae, sagde han: lad os høre, Svoger Huul! Hvad har du bag Øret? Det faldt mig ind, sagde Hjartvar, at hvor godt det Kvad end klinger i alle giæve Kæmpers Øren, saa kommer det dog paa en Prøve an, om det vil holde Stik, og da nu Ingen af os lever længe nok

til at giøre den Prøve, kunde man vel sige, at een Fugl i Haanden er bedre end Ti i Luften; men derfor siger jeg ligefuldt, af Hjertens Grund, Ære med Kongens Ord, thi det er vist, at saalænge man nævner Rolf, skal de berømmes, og Ingen under vist ham et længere Efter=Mæle end jeg. Det gik glat, sagde Bjarke, men, Kongens Ord i Ære, og mine ikke bag Dørren, jeg saae dog helst, at Brage kom til at leve længst; thi naar han er borte, bliver dog vort Eftermæle, paa en Maade, Kiærling=Snak, og det kan man dog knap kalde godt Navn og Rygte. Ja, min kiære Norske Bjørn! sagde Hjalte, der seer du Frugterne af Kvinde=Had, thi nu er du nok bange for, at Saga skal bruge Mund med dine Næver, naar de er bundet; men tag du dig derfor i Agt, og kys Riset i Tide; thi Rolf faaer sikkert Ret. Kysse, sagde Bjarke, nei, det overlader jeg til dig, men varst du ikke saa brav en Karl for Resten, skulde jeg snart vise dig, jeg dog endnu har Hænder paa Skaftet. Dog neppe til at lukke Sagas Mund, sagde Hjalte, thi her slaaer det til, som man siger, at der skal lange Arme til at lukke alles Mund; men det er ellers ligemeget, jeg skal da ogsaa, for Venskabs Skyld, kysse to Gange, og bede Saga lade vort Efter=mæle flyde sammen, saa det Ene kan bøde paa det andet. Det er et Ord, sagde Bjarke, og Skam faae den, os skiller ad, naar vi ei meer, med Ryg mod Ryg, kan selv sørge for at holde Stalbroderskabet vedlige; men, som sagt, jeg saae dog helst, at Brage kunde blive ved at føre Ordet, og hvad siger Kongen dertil? Han siger, sagde Rolf, det er vel tungt at skille dem ad, som gierne tilsammen ville være; men naar alle Kæmper ere døde, og Drapen udsjunget, da er Brages Tid forbi, og han maa love, Saga lever, ellers fik han intet Eftermæle. Men, sagde Vigge, saa lever jo dog Brage ogsaa i sit Efter=Mæle! Ja, med Saga, sagde Rolf, som vi alle, saamange, hun, naar Ondt er borte, og Balder opstaaer, og Jord, eviggrøn, opblomstrer af Bølgen, end lyster at mindes. Det er en Lyst, sagde Vigge, og det mærke alle Rolfs Mænd, at naar vi sjunge Bjarke=Maal, skal Omkvædet være:

Fru Efter-Mæle
Kan Ingen kvæle;
Hun aldrig døer!

Skjoldung-Kragens Ord i Ære!
De, saalænge Verden staaer,
Mellem Helte Prisen bære,
Som i Leire-Kongens Gaard!
Kæmper tidt i Hug de rinde,
Under Brages Harpe-Slag!
Tidt oplive deres Minde
Dane-Kongers Fødsels-Dag!

Blænd-Værk kun er Roes af Brage,
Ihvor lislig den saa klang,
Naar ei Saga vil gjentage
Omkvæds-Rimet af hans Sang!
Derfor, laan mig, Skalda-Spilder!
Harpen, du, paa sanddru Viis,
Slog ved Hakons Grav og Gilder!
Tone skal den Sagas Priis.

Hav-Fru! du som bly dig hæved
Op af Dybet, første Gang,
Da kun Harpe-Strænge bæved,
Og da Morgen-Stjerner sang,
Du, som da, i Morgen-Røden,
Drak, af Norners Gylden-Skaal,
Kilde-Vand, som trodser Døden,
Nemmed Odins Havamaal!

Du som blegned uden Brøde,
Du som blev med Æren graa,
Du, med hvem de Dvale-Døde
Skal forklarede opstaae,
Du som aldrig Strømmen følger,
Smiler, naar dig overgaaer

Skum af Øieblikkets Bølger,
Som forsølver kun dit Haar!

Du som altid Solen følger,
Og, i Aften-Rødens Skiær,
Gyngende paa gyldne Bølger,
Maler af dens Herre-Færd;
Du som, naar du dybest dukker,
Hæver dig ved Gladheims Kyst,
Hvor det jubler, som nu sukker,
Sukker dybt i Helte-Bryst!

Du som lindrer Støvets Vaande,
Naar det stunder til sin Grav!
Saga! født, ved Herrens Aande,
Af det sære Middel-Hav,
Hvor kun Tanke-Snekker seile,
Hvor hver kraftig Aand paa Ford
Vade over Mimers-Veile *)
Maa til Things, som Asa-Thor!

Du som vandre skal med Solen,
Aabenbare skjulte Raad,
Dømme frit, paa Dronning-Stolen,
Alle Drotters Færd og Daad,
Ja, med Klippen til din Tavle,
Og med Kridt af Mimers Klint,
Riste ret, med Hænder travle,
Om hver Trold end sprang i Flint!

O! hvor boe de milde Vaner,
Som har kiær din Rune-Stav,

---

*) Mimer, det angelsachsiske meomor og latinske memor, hukommelig, og saaledes er hele Nordens Mythologie en levende Anskuelse af det Aandelige hos Mennesket, og dets Heltekamp, mod det Kiødelige, i Tidens Løb.

Vil med Lyst de tamme Svaner
Spænde for din Karm af Rav;
Svanerne, som, alle Dage,
Svømmed under Ygdrasill,
Skal til Asgaard Karmen drage
Under Sang, som Klokke-Spil!

Ak, ei Paven blot og Tyrken
Ønske før dig lagt paa Baal,
Saa, hvem Sandheds Røst i Ørken
Laane vil sit Tunge-Maal,
Afkald maa paa Rosen give,
Som de Fleste beile til,
For udødelig at blive,
Sætte Hoved sit paa Spil!

Sikkert dog ensteds paa Jorden
Folke-Hjertet for dig slog,
Ja, det slog for dig i Norden,
Moders-Maalet du indtog,
Saa, før Tunge du kan miste,
Mangle Hjem i Øster-Søe;
Først maa Nordens Hjerte briste,
Først maa alle Daner døe!

Her, hvor du, fra Humbles Dage,
Dandset har paa Tilje blaa,
Hvor til Sky dig løfted Brage,
Saa du blevst med Æren graa,
Hvor dig hylded Skjold og Frode,
Rolf dig saae i al din Glands,
Hvor du Drotter fredegode
Kroned med Kiærminde-Krands;

Her, hvor Snorro var din Staller;
Her, hvor Saxo var din Præst,
Som i Salen af Coraller
Ordned dig en Folke-Fest,

Her, hvor du kan Drotter dømme
Retviis til et evigt Navn,
Her, paa Nordens Folke-Strømme,
Her har du din Fredrigs-Havn!

Her, som Hav-Fru, du og spaa'de
Altid Danmark Atter-Dag:
Dag paa Ny, af Himlens Naade,
Snekker nye for gamle Vrag;
Du i Dybet saae Margrethe
Perlen skabt for Dane-Land,
Bølge-Varslet og udbredte
Du om Fjerde Christian!

Altid vore Konge-Stammer
Elsked dig af Hjertens Grund,
Derfor dine Alter-Flammer
Blusse end i Bøge-Lund;
Drotter fra de sidste Dage
Komme skal du glad ihu,
Som, ved dig, vor Skjold og Krage
Mindes levende endnu!

Ja, du mindes det, med Glæde
Over Danmarks gode Kaar,
At i dette Ny og Næde
Fylder alt trehundred Aar
Første Fredriks Konge-Stamme,
Fredegod i Axel-Stad *),
Nærer end din Alter-Flamme,
Tager, mild, fra Mund dig Blad!

*) Det var 1524, den 16de Januar, Kong Frederik den Første holdt sit Indtog i Kiøbenhavn, og samme Aar udkom det første Danske Ny Testamente: den hellige Historie, der paa ingen Throne fandt saa gode Venner, som paa den, Kong Fredrik grundede. De staae og falde med hinanden!!

Ja, den Herre-Stamme vidste,
Som Rolf Krage, det er bedst,
Ret at roses paa det Sidste,
Paa den store Jubel-Fest;
Derfor valgde den at knæle
Dybt i Sagas Helligdom,
Og med Sandheds Efter-Mæle
Første Fredrik til os kom!

Længe leve Han, som fylder
Stammens Trilling-Jubelaar,
Indtil Aften-Sol forgylder
Krone-Skjoldet i Hans Gaard!
Leve Frederik den Sjette,
Sagakiær, til Dane-Gavn!
Ingen Alder skal udslette
Minde-Runen ved Hans Navn.

Haardt I sove, gamle Daner!
I den lange Vinter-Nat,
Drømme knap om Sagas Svaner,
Dog I vaagne skal nu bradt;
Høit skal Morgen-Hanen gale
Ryste Vingerne med Gny,
Naar, i hellig Morgen-Svale,
Solen sprænger sorten Sky!

Da skal Saga atter finde
Af den gamle Slægt et Kuld,
Glødende ved Fædres Minde,
Hævende sig over Muld!
Ja, det Kuld af ægte Daner,
Ammet op ved Bølge-Barm,
Urdur-Søens tamme Svaner
Spænde skal for Sagas Karm!

N. F. S. Grundtvig.

Miscelleer.

Pøbelen blandt Nationerne og Pøbelen blandt de Skrivende, sagde engang Hr. M., maa altid, ligesom visse Dyr i Menagerier, have noget at gnave paa, snart Adelen, snart Geistligheden, snart Regjerings- og snart Religionssystemer, snart den ene og snart den anden Classe af Selskabet. Uden dette Gnaverie kunne de ikke leve. Er Krigen derfor ikke godt for andet, saa er den dog godt til, at skaffe Pøbelharmen Gnavestof, om ei ved andet, saa ved det Nationalhad, som opvækkes derved. Men alting har sin Tid, og hvo, som roligen kan være Vidne til alle saadanne Optoge, vil ogsaa erfare, at alt saadant Gnaverie ophører, naar den Gjenstand, der begnaves, begynder at blive forgnaven.

Man har i vore Tider Lysestøber-, Frugthandler-, Spekhøker-Corporationer. Oprindelsen til Corporationer maa søges hos Romerne, især blandt de Haandværksfolk, der havde med Bygning at gjøre. Der forekommer hos dem Tignarii, Tømmermænd — Structores, Murere — Lapidarii, Steenbrydere — Quadratarii, Steenhuggere — Marmorarii, Marmorarbeidere, som alle vare forenede i Corporationer. — Fra disse Corporationer nedstamme uden Tvivl Bygningsbroderskaberne i Middelalderen. De bestode af Mestere i hver Konst, der er nødvendig til Bygningers Opførelse. Disse Mestere forenede sig, efter een Aand, efter lige Grundsætninger, og de paatoge sig ikke allene Forfærdigelsen af det Hele, men besørgede ogsaa de enkelte Deles Udarbeidelse. Broderskaberne ophørte med Begyndelsen af det attende Aarhundrede. Dem var det, som man skyldte Opførelsen af de store

Domkirker overalt. — Af hvilken Vigtighed Corporationerne ere i Engelland sees allerede deraf, at endog kronede Hoveder, som Christjan den Syvende under sit Ophold der, hædres med at optages til Medlem deraf.

Dr. John Reid beretter i sine Essays on Hypochondriarist and other nervous Affections, Lond. 1821, at Søvnløshed lagde under den americanske Krig Grunden til afdøde Georg den Tredies ulykkelige Sygdom. (Man seer heraf, hvor dybt denne Regent i sine lyse Dage følte de muelige Virkninger af Americas Forlis for Engelland. Nu ere de uberegnelige endog for hele Europa.)

Papegøier ere et Slags Fugle, som allerede for henved 800 Aar siden har været bekjendt i Danmark, men som en særdeles stor Sjeldenhed. Kong Svend Estrithsøn sendte Pave Leo IX. en rar og kostelig Papegøje, siger Krøniken, til Foræring. Underveis gjentog den ideligen ad Papam vado, og da den blev overgivet den hellige Fader, sagde den til ham: Papa Leo. Den samtidige Skribent Wibert gjør i Pave Leo's Levnet næsten et Vidunder deraf. Formodentlig var det en Kakadue, som kommer fra Ostindien. Dette vidner om, at de Danske, som Suhm ogsaa bemærker, i det mindste da havde Omgang med Folk, der handlede paa Indien. Rimeligviis have de faaet slige Ting over Rusland.

Man har længe arbeidet paa at gjøre Guld, uden at der kom noget ud deraf; nu

har Prof. Sillimann i Washington begyndt at gjøre Diamanter, der i det mindste synes at love noget. Han har nemlig med den engelske Professor Hares Brændeapparat slaaet Antheocit og Blyglands, og fundet i Slutningen af Forkullingen, der optog et Rum af $\frac{1}{4}$ Tomme, adskillige smaa sphæriske Kugler, fuldkomment smeltede Materier, ganske gjennemsigtige og saare skjønne. Nogle havde Obsidmas-sorte Vand, andre vare brungult farvede som Topas, atter andre glimrende som Perlemoer, Opal, Flintglas. De vare haardere end det stærkeste Glas. Forsøg viste, at de ikke havde ligget i Blyglasset og at de ikke vare en af jordagtige Dele smeltet Masse. De udsattes i en Flaske med Oxygengas for en stor Linses Focus, uden at det mindste forandrede sig deri. De ere ligesom Diamanter, absoluto negative Ledere for Electriciteten. Professoren mener, at disse Stene i det mindste komme Diamanter meget nær.

Fielding ligger begraven paa den engelske Kirkegaard i Lissabon, uden at nogen Steen fortæller, hvor hans Levninger hvile, — melder en tydsk Journal. — Men behøver Fielding anden Gravskrift end hans Tom Jones?

Indenlandske Efterretninger.

I Generalforsamlingen, d. 22 d. M., i det Kgl. Octroyerede Danske Asiatiske Compagnie, blev efterstaaende foretaget: 1) Directionen tilkjendegav, at Compagniet havde 1812 laant af Finantserne Bco. Mk. 62,000, til en Cours af 1760 PC., som da udgjorde en Sum i D. Cour. 356,000 Rdlr.; men at denne Sum nu er betalt

og Renterne af H. M. Kongen blevne Compagniet eftergivne. — 2) Ifølge den i Generalforsamlingen d. 25 Sept. f. A. tagne Beslutning, er en Evaluation bleven gjort, for deraf at kunne see Actiernes Værdie, og efter denne Evaluation har hver Actie en Værd af 150 Rbdlr. S. — Uagtet Compagniet i de sidste Aar ikke havde havt nogen egentlig Handelsgevinst, saa har dets Tilstand dog i andre Henseender forbedret sig, deels ved Indskrænkning af Udgivter, til Beløb omtrent 9000 Rbdlr. aarligen, deels ved Eftergivelsen af ovenanførte Renter 2c., saa at man seer sig istand til at lade Interessenterne nyde, indtil Aaret 1831, til hvilken Tid Renterne af Gjelden i Holland kan dækkes ved dets Tilgodehavende hos den nederlandske Regjering, Overskudet af de Renter, der indkomme af Compagniets Capital, over 900,000 Rbdlr. i Obligationer, eller noget over 19,000 Rbdlr. i Sedler aarligen, efterat Udgivterne til Bestyrelsen og Betjenterne ere fradragne. Dette udgjør 4 Rbdlr. i Sedler for hver Actie aarligen. Dernæst foreslog Directionen, at maatte bemyndiges af Generalforsamlingen til at opkjøbe Actier til en bestemt Priis. Efter en lang Deliberation blev balloteret paa det Spørgsmaal: "Bør Forslaget udsættes?", hvor da vare 108 Stemmer Nei mod 30 Stemmer Ja. Derefter blev endnu engang balloteret om det Spørgsmaal: "Bør Forslaget antages?", hvor da fandtes 111 Stemmer Ja mod 24 Stemmer Nei. Forslaget angaaende Actiers Opkjøb blev i denne Generalforsamling endnu ikke afgjort. — 3) Til Directionen var fra 36 Interessenter indkommet et P. M., bestaaende af 8 Poster: 1. at Compagniets Regnskab i Fremtiden maatte blive trykt og uddeelt blandt Interessenterne; 2. at en Fortegnelse over deres Navne og Antallet af de Actier, hver af dem eier, ligeledes maatte vorde trykt og uddeelt blandt Actie-Eierne; 3. at ved Valget af Revisorer, Decisorer, Contoirchefer, Capitainer og Negotieassistenter ogsaa de af Interessenterne, der besadde fornøden Duelighed dertil, maatte komme i Forslag; 4. at saavel nu ved den ledige Pakhuusforvaltertjeneste, som ved vacante faste Tjenester i Fremtiden, enhver dertil duelig Interessent maatte kunne concurrere med de af

Compagniets Betjenter, der søge derom; 5. at ligesom der 1813—16 ikkun vare to Directeurer, ogsaa nu, da ingen Udsigt er til, at en Expedition saa snart vil blive foretagen, ingen Directeurer vælges, naar Major Selmers Tid er udløben d. 11 April d. A.; 6. at Decisorernes Tal forandres fra 5 til 3; 7. at naar i Fremtiden en Directeur afgaaer, sammes Gage nedsættes fra 1000 til 500 Rbdlr. r. S.; 8. at Compagniets Factorie i Bengalen, hvis Bekostninger ere uhyre, maa opløses og Betjenterne hjemkaldes. — Herpaa svaredes blandt andet foreløbigen følgende: at Trykningen af Compagniets Regnskab, som desuden altid ligger til Eftersyn for hver Interessent, vilde deels medføre stor Bekostning og kun forøge Udgivterne istedet for at de bør indskrænkes; deels skade Compagniet, der maa betragtes som et Handelshuus, der ikke kan være tjent med at offentliggjøre alle sine Anliggender; at Compagniets Betjenter i Forhold til deres lange Tjenesteaar ogsaa have billigt Krav paa Befordring ved ledigt blivende Tjenester, især da de maa ansees meest bekjendte med Forretningernes Natur; at Compagniet ikke kan undvære to Directeurer foruden Justitsdirecteuren, da ellers, i Tilfælde af den Enes Sygdom, ingen kan møde i hans Sted; at en Directeurs Lønning lige saa lidet her, som ved andre Embeder, kan rette sig efter de PC., der vindes, men at han bør lønnes i Forhold til hans Embedsforretninger og efter hvad eengang er indført; at Factoriet i Bengalen hverken koster saa uhyre eller med Føie bør opløses. — Generalforsamlingen formeente, at disse Forslags egentlige Afgjørelse burde udsættes til en Extra-Generalforsamling, ifølge hvilken Formening hele 3die Post i Convocations-Billetten blev udsat til næste Extra-Generalforsamling. — 4) En Kjøber ved een af Compagniets Auctioner, som er fallit og i hvis Boe intet er at vente, blev Gjelden til Compagniet eftergivet med 10 PC. — 5) Efter anhørt Decision over det Europæiske Regnskab fra 12 April 1822 til 11 April 1823, blev meddeelt den sædvanlige Qvittering. — 6) og 7) Da disse to Poster i Convocations-Billetten staaer i nøie Forbindelse med 3 Post, blev sammes Afgjørelse ligeledes udsat til at fo-

retages i en Extra-Generalforsamling. — 8) Til Revisor blev valgt Hr. Grosserer Larpent. — Generalforsamlingen varede fra om Aftenen Kl. 6 til henimod Kl. 10.

Blandede Efterretninger.

En Tydsk, ved Navn Jacob Schulz, som i Begyndelsen erhvervede sig sit Underhold som Skipper og Lods, har nu seet sig istand til at grunde, lige over for Staden Augusta i Georgien, en Stad, som har den gunstigste Beliggenhed. Han har kaldet den Ny Hamborg; den tager meget til og vil engang dele Handelen mellem Overlandet og Søstæderne med Staden Augusta. En Deel af den Expedition, der finder Sted over Savannah, skal nu gaae over Charlestown, der ligger landværts 120 Mile fra Ny Hamborg. Ogsaa har Staten Syd-Carolina forstrakt Hr Schulz med 50,000 Dollars. En ny Landevei er anlagt mellem Charlestown og Ny Hamborg, og en Damphaad underholder Vandsamfærslen.

Kjøbenhavns Børs, d. 27 Januari.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmark. Oblig. (med Renter fra 11 December 1823) 80. Nationalbank-Obligationer (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller $127\frac{1}{2}$ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $15\frac{3}{4}$ a 16 Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 100. Svenske Sedler $58\frac{1}{2}$ ß. — Disconto 5 pC.

(Indsendt.)

I Anledning af Frue Kammerherinde, Baronesse Stampes Fødselsdag, feiret paa Nyesøe, den 3 Januari 1824.

Melodie: Du som svøbt i Skjønheds Rosenklæde ɾc.

Nyesøe! høie skjønne Dannesæde,
Herlig, mild, du i dit Eden staaer.
Siig, hvi vinker du til Høitidsglæde,
Hvi de festlig Smykte til dig gaaer?
Det er Borgens ædle Drot, som fryder
Sig paa hulde Mages Fødselsdag!
Det er Egnens Ædleste, som hylder
Sjeldne Dyder under giæstmildt Tag!

Hvad i Hjertet dybt sig monne røre,
Svagt gjentoner i konstløse Sang.
Men vil Ædlinge ei skaansomt høre
Og den matte Harpes stille Klang?
Ydmyg Tanken høie Par omsvæver,
Ønsket stiger fyrigt for dets Vel,
Følelsen i rørte Hjerte bæver,
Løfter from i Bøn til Gud min Sjel.

Aldrig mørke, tunge Sorger flagre
Om de Ædle — Festens høie Pryd!
Blid og mild, som Aftensol, den fagre,
Lyse om dem Fremtids rene Fryd!
Hæderkronte! de som huldrigt sprede
Om dem Lys og Held og stille Fryd,
Over dem vi, glade, Held nedbede:
Sign dem Gud! Løn altid deres Dyd!

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Eenogtyvende Aargang. No. 9.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 31 Januari 1824.

Sang
paa
Hans Majestæt Kongens Fødselsdag,
den 28de Januari 1824.

Melod.: I Brødre, her er Enighedens Sæde rc.

Kom, Ven, vi vil studere Almanaken!
Tak være dem, som gav os denne Bog!
Men, fremfor Alt, bør Aarets Skaber Takken;
Thi hvorhen vi end Øjet slog

Chor
Hvert Aar os forkynder, dets Skaber er stor,
Med Godt det begyndte, Godt endte i Fjor.

Da feired' vi, med hellig Andagts Lue,
Vor Jesu mild, din Fødselsdag.
Da Aarets Morgen stod paa Himlens Bue
Vort Hjerte slog saa glade Slag;

Chor.
Thi Sorgernes Stund svandt som Taage i den,
Og Haabet i Pragtdragt os smilte igjen.

Selv Almanakens første Blad frembyder
Et Skue, som jager Sorger væk.
Er Hjertet dansk, det stoltelig sig fryder
Ved Fjerde Christians Navnetræk.

Chor.
Som hist paa Hans Rundetaarn varigt det staaer
Det aldrig hos Daniens Sønner forgaaer.

Om ved den Julianske Periode
Lidt Vantro kommer med i Spil,
Saa tro vi dog at Jordens runde Klode
Ved Godheds Vink er bleven til.

Chor.
Saalænge paa Jordkloden runde du gaaer
Priis Godhed, som skabte os Dage og Aar.

Af Bibelkilden først vi Sandhed øste
Ved den lyksalige Reformation,
Da djerve Luther Aandens Lænker løste;
Thi signe vi og hans Person.

Chor.
Ja, vældige Kæmper! Du aabnede Vei
For aandelig' Frihed, — vi glemme Dig ei.

Vær, Dana, stolt! Du Aarsag har at bramme;
Thi vandrer du al Kloden om,
Ei Konger, som vor Oldenborgske Stamme,
Du finder, hvor du hen end kom.

Chor.

Den Fremmede undrende selv skal tilstaae,
En ædlere Kongeslægt aldrig han saae.

Sig, Dannemand, om Sjette Fredrik ikke
Er sine store Fædre værd?
De see med Fryd og gode Engles Blikke
See venlig til Hans Kongefærd.

Chor.

Thi juble vil Alle med Hjerte og Mund
Og signe Kong Frederiks Fødselsstund.

Et Secel halvt, ser Aar er lagt tilbage
Fra Stunden, da Han Lyset saae.
Velsign vor Gud, Hans Huus, Hans Daad, Hans Dage,
Med Fryd Hans Isse vorde graae.

Chor.

Et Secel halvt, Konge og Fader, Du fro
Endnu iblandt Daniens Sønner skal boe!

J. M. Jessen.

Hvad var Øjemedet af Stadens Brændemagazins Oprettelse? Hvilken er Virkningen af Foranstaltningen, saaledes som den nu er, og hvad ville de rimelige Følger deraf blive i Tiden?

Frimodige Betragtninger over denne, ikke uvigtige Gjenstand, kan sikkert ikke stride, hverken mod den Agtelse, man skylder Vedkommende,

eller mod deres sande Fordeel, der øjeblikkeligen nyde Godt deraf. Upaatvivlelig var Hensigten med Oplaget denne: i haarde Vintre at betrygge Byen mod Mangel paa Brændsel; tillige var der sikkert taget Hensyn til, at den mindre Formuende, der ikke havde Raad til om Sommeren at forsyne sig med behørigt Vinterbrændsel, kunde fra Oplaget erholde Hjelp, mod en efter Omstændighederne passende Betaling. Uden saadan Hjelp vilde de Trængende undertiden været udsatte for en aldeles Mangel, og oftere vilde disse have været underkastede, da denne Fornødenhedsvare kræver et stort Locale, de enkelte dermed Handlendes vilkaarlig trykkende Behandling. Hvo skjønner ei det Vise og det for Byen Velgjørende i denne Foranstaltning? Landmanden kunde ei heller beklage sig over Indretningen; tvertimod var den Godsejerne til Gavn; et saa betydeligt Qvantum, som Oplaget krævede, hjalp til om Sommeren at holde Priserne i Veiret, da dette Qvantum ellers i Havnen, paa visse Tider, vilde have frembragt en Overflødighed, som de Handlende, der ene kunde gjøre Indkjøb i det Store, vilde have afbenyttet til Godsejernes Skade. Den Handlende, der enten for egen eller for store Godsejeres Regning gjorde Vinteroplag, havde ei heller den Gang billig Grund til at klage; thi Magistraten solgte aldrig, undtagen til saadanne Priser, at den, foruden at have alle sine Udgifter dækkede, beholdt et lidet, efter Omstændighederne, større eller mindre, Overskud, hvormed den i haarde Vintere ofte kom den ganske Fattige til Hjelp, eller paa anden Maade dækkede en nyttig Udgift. De Privates Oplage vare fornøjede med samme billige Fordeel; et Beviis derpaa var, at Bodenhoff, der i sin Tid havde det

første Privatoplag, almindeligen solgte 1 Rigsdaler under Magistratens Priis. Saaledes var denne Indretning, ved at være velgjørende for Mange, ikke til Skade for Nogen.

See vi derimod hen til Indretningen, saaledes som den er nu, da ville vi finde den meget forskjellig fra hvad den var da. Men førend vi gaae videre, bør vi ikke undlade at veje Tingenes nuværende Tilstand imod hvad de da vare. Den Tid huggede, paa enkelte Undtagelser nær, ingen Skovejer mere, end hvad hans Skov planmæssig til Hugst kunde afgive; nu ere Skovene den eneste Resource for Godsejerne til at dække deres Underballance med, og jo lavere Brændepriserne ere, jo mere maa der hugges. Den Gang var Tørveskjæringen langtfra ikke saa udbredt, som nu; det viste og de daværende Tørvepriser, der, i Forhold til Brændeprisen, stode meget høje, skjønt sjelden før Krigen en Favn godt Brænde i Havnen var at erholde under 6 Specier. Med Ejerne af Tørvemoser gaaer det som med Skovejerne; de overordentlige lave Priser gjøre, at de ikke kunne stoppe Udgifterne, med mindre de tilvirke et større Qvantum end ellers, skjøndt Tørvemoserne, ligesom Skovene, lide frygteligen ved denne overdrevne Afbenyttelse. Den lave Priis paa Tørv, i Forbindelse med den Lethed, at kunne erholde denne i smaa Qvantiteter fra første Haand, har i et saare betydeligt Forhold fortrængt Brændet fra de Fattiges og de mindre Formuendes Ildsteder, selv i de Velhavendes Huusholdninger bruges nu megen Tørv fremfor før. Endeligen have vi i de senere Aar havt flere milde Vintere, som have bidraget med til at Vinterbeholdningerne ikke ere blevne forbrugte.

Saaledes synes Tingenes naturlige Gang i den senere Tid ganske at have gjort det offentlige Brændeoplag overflødigt. Det er ogsaa bekjendt, at dets Tilværelse i den senere Tid har foranlediget meget betydelige Tab, som ved et almindeligt, ikke ubetydeligt, Paalæg i Consumptionen, igjen maa indvindes. Den Forlegenhed, som Bestyrelsen, ved saadanne forandrede Omstændigheder, ofte maa komme i, gjør det ei heller altid mueligt for samme, at træffe de Midler, der stemme baade med Indretningens Tarv og Landets almindelige Vel. Indretningens oprindelige Øjemed synes nuomstunder vanskeligen at opretholdes, ligesom dens nuværende Virken synes at fremtvinge det Modsatte af hvad dens oprindelige Bestemmelse har været. Istedetfor blot at afhjelpe Mangel og beskytte mod overdrevne Priser, fremvirker den nu ved store Offere, paa det Almindeliges Bekostning, en unaturlig Nedsættelse i Brændepriserne. Synet af det paa Magazinets Plads fra i Fjor overblevne store Oplag, skjønt den forgangne Vinter ikke hørte til de milde, virkede naturligen i Sommer paa Brændepriserne i Havnen, især da man saae, at Oplaget forøgedes med et betydeligt Partie nyt Brænde. Middelprisen paa godt Brænde i Havnen, Sommeren over, var 9½ Rbd. Favnen. Naar fra denne Priis trækkes en nøisom Fragt af 3 Rbd., Consumption circa 1 Rbd., Skovning, Kjørsel fra Skovene til Ladepladsene, Pramning og øvrige Udgifter, samt Havnepenge til ombord, saa bliver neppe for Skovejerne en reen Indtægt af 2 a 3 Rbd. pr. Favn af Bøgebrænde, der behøver over Hundrede Aar til at voxe op igjen; ja Indsenderen veed med Vished, at en stor Godsejer, i Sommeren 1822, af et stort Partie

Brænde, der i Havnen blev solgt for circa $9\frac{3}{4}$ Rbdlr., beholdt kun i reen Indtægt 5 Mk. pr. Favn. Slige Priser kunne man vel ikke kalde overspændte. Senere ud mod denne Vinter, i Novbr. og December Maaned, da Fragt, Risico og alle Udgifter vare større, stege Priserne i Havnen paa de der saaledes sildigt ankomne Skibe til 11 Rbd. pr. Favn. Til samme Priis solgte og de Handlende deres i Sommer for egen eller for Godsejernes Regning oplagte Brænde, hvilket kan sees af Aviserne. Naar man regner fra Midsommer til ud paa Foraaret 9 a 10 Maaneders Rente, Pakhuusleje, Brandassurance, samt Favnsætter- og Oplæggelses-Omkostninger, tillagt Havneprisen $9\frac{1}{2}$ Rbdlr., saa var sikkert 11 Rbd. ei her heller noget ubilligt Forlangende. Med alt dette udsolgtes der fra Magazinets Oplag, i flere Uger før Julen, et betydeligt Partie underhaanden til 9 Rbd. pr. Favn, og senere, efter Nytaar, i Følge offentlig Bekjendtgjørelse, til samme Priis. Magazinets Brænde er ret godt, og ligger der for hver Mands Øine. Det er nu saare begribeligt, at denne Foranstaltning hæmmer alt privat Brændeudsalg, med mindre de private Ejere ville beqvemme sig til et positivt Tab af 2 Rbd. pr. Favn. Beqvemme de sig ikke dertil, saa maa de overgjemme Brændet, om de kunne, til næste Aar, som i saa Fald, uden Forringelse i Værd, med et heelt Aars Rente, Pakhuusleje og Brandassurance kommer dem til at staae, efter Omstændighederne, 10 a 12 Mk. dyrere. Havde det maaskee ikke været rigtigere, først at lade de Private udsælge deres Forraad til 11 Rbd., og siden, da disse Forraad dog ikke ere meget store, at sælge fra Magazinet til samme Priis. Vilde de Private forsøge paa at opskrue Prisen,

da var Magazinet jo altid et sikkert Middel derimod. De 4000 Favne gammel Beholdning, som siges fra Magazinet at være bestemte til Udsalg a 9 Rbdl. pr. Favn, kostede i Indkjøb, saavidt vides, i Sommeren 1821, circa 12 Rbd. pr. Favn; tilføjes dertil omtrent 1 Rbd. Oplæggelses-Omkostninger, samt Renter, Pladsleje og Administrationsudgifter for 3 Aar, saa kunde en Priis af 11 Rbdlr. pr. Favn vel behøves, ei heller vilde nogen fornustig Tænkende have Grund til at klage derover. Man siger, at Vedkommende skulde frygte for, at de til Salg bestemte 4000 Favne skulde tabe for meget ved at henstaae længere, og paa Grund deraf have fattet den Beslutning, at skille sig af dermed til en lav Priis; men Indsenderens og mange flere Kyndiges Mening er, at Stablerne, saaledes som de ere opsatte, meget godt kunde henstaae endnu 1 a 2 Aar, uden synderlig Skade for Brændet, især med Hensyn til den Risico man løb med hvad der mindre kunde erholdes end 9 Rbd. pr. Favn. Ved og saaledes at lade den gamle Beholdning henstaae, undgikkes Tabet paa nyt Indkjøb, hvilket letteligen kunde blive Tilfældet med de i Sommer indkjøbte 12 a 1300 Favne.

Vil man, som rimeligt er, paa alt dette svare, at ved de Offere, som Magazinet gjøre, opnaaes det Gode, at Kjøbenhavns Indvaanere erholde deres Brænde og Tørv for en meget lav Priis, saa svares derpaa, at de Tab, som Landmanden ved saadan Foranstaltning lider, ere langt større, end de Fordele, Kjøbenhavnerne have deraf, og ligesom Landmanden forarmes, følger Kjøbstædmanden directe bag efter; desuden strider det ganske mod vor gode Konges

Villie, at den ene Stand skal lide for den andens Fordeel. Maaskee vil man og anmærke, at de Tab, Oplaget hidtil har lidt, ere dækkede ved den forhøjede Consumption af 3 Mk. pr. Favn, og de nye Tab kunne dækkes paa samme Maade, hvilket maa falde Byens Indvaanere igjen til Last? Var dette for Tiden virkeligt Tilfældet, da kunde man svare: Byen maatte dyrt betale den Lettelse, at faae en kort Tid Brændsel under dets naturlige Priis; men med et rigtigt Blik i Tingenes Sammenhæng vil man finde, at Landmanden for Tiden ene bærer denne Consumption, hvilket altid er Tilfældet, naar der af et Landsproduct er Overflødighed paa Markedet; kun af udenlandske Frembringelser falder Tolden eller Consumptionen Forbrugeren allene til Last. Naar engang Brændetilførslen fra Landet aftager og Mangel derpaa føles, saa at hidført Brænde fra Pommern bestemmer Markedsprisen, da vil Consumptionen af alt Slags Brænde allene blive udredet af Byen. Denne Tanke leder os til den sidste Deel af denne Undersøgelses Indhold: Hvad ville de rimelige Følger blive af de nuværende Forhold?

Forfatteren ønsker oprigtigen, at hans Følgeslutning maatte være feilende; thi han frygter for, at naar en haard og langvarig Vinter skulde indtræffe, da vil en overordentlig trykkende Mangel paa Brændsel i Kjøbenhavn finde Sted. Grunden til denne Frygt er følgende: Hvor trykkende endog Tidsomstændighederne ere for Landmanden, saa kan man dog ikke vente, at han skulde nedhugge sin Skov eller opskjære sine Tørvemoser aldeles for ingen Ting. Med Hensyn til de nuværende Brændselspriser og de

mange Forraad, som den milde Vinter har levnet, ville de Godsejere, der nogenlunde kunne slaae sig igjennem, fraholde sig at skove mere, end hvad høist nødvendigt er; det samme vilde blive Tilfældet med dem, der eje Tørvemoser. Der vil altsaa tilvejebringes et mindre Forraad, dog dette mindre Forraad vil for det første neppe reise de nedtrykte Priser, og rimelig endog finde en langsom Afsætning; thi de overblevne Beholdninger ville i Begyndelsen hjelpe til med at fyldestgjøre Trangen, dernæst vil man fristes til, paa Grund af denne Vinters Erfaring, ikke at forsyne sig med mere, end det Allernødvendigste, da man vil finde det urimeligt, Midsommers at gjøre store Udlæg for Vinteren, naar man om Vinteren selv, for en ringere Priis, fra Oplaget, til alle Tider kan forsyne sig med det Nødvendige, efter sin Beqvemmelighed; følge endog ikke Alle dette Princip, saa ville dog Mængden gjøre det. Indkjøb til Vinteroplag, som Gjenstand for Handel, ville endnu mindre finde Sted, og altsaa ei heller hjelpe til at hæve Prisen; thi man kan dog vel med god Grund antage, at de Kjøbmænd eller Andre, som til denne Vinter havde gjort Oplag af Brænde, og som, ikke ved Conjuncturernes naturlige Gang, men ved den fra Magazinet udgaaende Foranstaltning, saa haardt ere blevne medtagne, ikke oftere ville udsætte sig for saadanne uberegnelige Tilfælde.

Sandsynlig vil der desaarsag ikke blive i Byen andre Forraadsoplag end Magistratens, og hvorvidt denne, naar alle Huusholdninger ere slet forsynede, ene, i en paakommende streng Vinter, kan afværge Mangel, overlader jeg til Enhvers egen Betænkning. Muligen kunde

næste Vinter blive ligesaa mild, som denne; Trang, forbunden med Haab om muligt bedre Priser, kunde og tilvejebringe i Sommer et større Forraad, end man med Føje burde gjøre Regning paa. Saaledes kunne endnu et, ja maaskee et Par Aar til, hengaae; men eengang vil man ikke kunne nægte, synes det, som Slaget maa komme, og da vil det sikkerligen ramme haardt. Det vilde derfor neppe være raadeligt, ganske at hæve Magazinoplaget; men derimod søge, saa meget som muligt, at bringe det tilbage til sin oprindelige Bestemmelse, i Forbindelse med det Heles Vel. En Yttring vil man endnu tillade: Det synes, som om et saadant Oplag egentlig kun burde være et Reservoir for Byens Fattige og de mindre formuende Borgere, men ikke, som det er nu, et offentligt Udsalgssted, hvor de rigeste Familier og Borgere til deres Næringsdrift, efter Behag, kunne forsyne sig med store Qvantiteter.

Ere disse Betragtninger urigtige, da falde de bort af sig selv; skulde derimod blot nogle deraf fortjene Eftertanke, da vilde det glæde Forfatteren, om han derved havde bidraget til at virke Gavn.

Om de naturlige Kopper og Kokopper.

(Slutning; see No. 7.)

Forfatteren anstiller følgende Sammenligning mellem Menneskekopperne og Kokopperne: 1) Indholdet af Menneskekopperne er en tyk blæbrig Materie; af Kokopperne en tynd blaalig Flydenhed. 2) For Menneskekopperne have begge Kjøn blandt Menneskene lige Modtagelighed; for Kokopperne blandt Qvæget kun det

qvindelige. 3) Menneskekopperne sætte sig paa alle Dele af det menneskelige Legeme; Kokopperne kun paa den eneste Deel af Koen, Yvrene. 4) Menneskekopperne komme kun eengang i hele Livet hos Mennesket; Kokopperne kunne oftere vise sig hos eet og samme Menneske, endog naar de allerede eengang ere blevne ham indpodede. 5) Menneskekopperne besidde noget Flygtigt, hvorved de allerede smitte ved Uddunstningen; Kokopperne smitte kun ved den saarede Huds umiddelbare Berørelse. 6) Efter overstandne Menneskekopper er Sikkerheden, ikke at faae dem endnu engang, den største; efter havte Kokopper gives der adskillige Tilfælde, at hine dog have indfundet sig igjen. 7) Kokoppegiften frembringer hos Mennesket Kokopperne; Menneskekoppegiften ikke hos Qvæget Menneskekopperne. 8) Hos Menneskekopperne kan man skjælne de godartede fra de ondartede og vælge til Indpodningen Materien af de bedste; Kokopperne kunne vi i den Henseende aldeles ikke skjælne imellem, og vi maa ved Valget ganske lade det komme an paa Lykke og Fromme. 9) Ved den menneskelige Materie kunne vi undersøge Sundhedstilstanden af den, vi tage den fra, og følgeligen vælge saadanne, som vi ere visse om, at vi ikke forplante noget andet Sygdomsstof dermed; Koens indvortes Sundhedstilstand derimod er os fuldkommen uudforskelig, og ingen kan indestaae for, ikke ved Indpodningen af dens Materie tillige at forplante nogen Fordærvelighed. 10) Endeligen frembringer den menneskelige Koppematerie, ved tilfældig eller forsætlig Smitte, stedse de egentlige Menneskekopper; men Kokoppematerien en ganske fremmed Sygdom. — Det sidste Heterogenitet anseer Forf. især for den vigtigste. Hovedresultatet af Forfatterens Undersøgelser er: at Kokoppematerien ikke, som Menneskekoppematerien, er et Middel for Koppesygdommen, men imod den, ikke som hiin udtømmer Modtageligheden for de naturlige Kopper, men kun undertrykke den; at der ved Menneskekoppernes Indpodning, som nu ikke mere er vovelig, da den har Aarhundredes Erfaring for sig, og Dødeligheden, som den foraarsager, forholder sig som 1 mod 50,000, er for det første at foretrække Kokopperne, som deels intet sikkert Afværgelsesmiddel ere, deels ere

af ganske ubekjendt Natur, hvis muelige Indflydelse paa det menneskelige Legeme man ikke veed. Blandt 500, som Forfatteren har indpodet de naturlige Kopper, var ikke et eneste ugunstigt Tilfælde mødt ham, og adskillige af hans Venner have blandt 12 til 1500 havt samme Held. — Men, siger Forfatteren, skulde man i Følge mine Grundsætninger, foranlediget af de engelske Landiagttagelser, aldeles ikke foretaget Forsøgene med Kokoppeindpodningen? Skulde man nu aldeles ophøre dermed? Ingenlunde. Jeg kjender det Værd, som denne Opdagelse engang kunde have i sit hele Omfang, agter Nytten, som Menneskeheden engang kan have deraf i Henseende til Koppesygdommens fuldkomne Udryddelse, høiere end Alt, og jeg vilde derfor være den første, der med den varmeste Iver stræbte at udbrede dens Anvendelse, naar sammes bebudede Velgjørenhed allerede nu var noget mere end blot Formodning; naar det bestemt var afgjort, at Kokopperne ikke blot paa adskillige Aar, men for bestandigt beskyttede mod Smitten af de naturlige; naar det var sat uden for al Tvivl, at ved Tilintetgjørelsen, ikke Udtømmelsen af Modtageligheden for naturlige Kopper, ikke meddeles det menneskelige Legemes Organisme nogen maaskee først efter lang Tid sig yttrende Uorden af større Vigtighed end Koppesygdommen selv er; naar vi vare sikkre paa, at Kokoppematerien ikke virkede som en skadelig Potenz i det menneskelige Legeme og efterhaanden frembragte Forandringer, der kunde være af skadelig Indflydelse ved mange Slags Svagheders Opvækkelse, eller endog paa Livets Varighed selv; naar man først i Henseende til de selv blandt Tilhængerne af den ny Indpodningsmaade endnu stridige Punkter var bleven enig, d. e., naar man med Sikkerhed kunde gjøre Regning paa, at Kokopperne aldeles ikke ved Uddunstning, men blot ved Berørelse, smitte en saaret Hud; at man tilbørligen kunde skjætne de sande Kokopper fra de ondartede; at Sygeligheden ved Smitten altid bliver ubetydelig, aldrig er forbunden med Fare, og at Dødeligheden ved denne Koppesygdom virkelig forholder sig som 1 til 50,000, det er, næst lig Zero. — Naar det var lykkedes (ved anstillede sindige Forsøg) at have listet

sig en Generationstid igjennem og af de samtlige Iagttagelser at erfare det Ugrundede i Frygten for de fjerne Følger af Kokopperne, da kunde vi med den varmeste, af Fornuften selv optændte Iver drive paa den almindelige Udbredelse af deres Indpodning og med den bestemteste Dristighed, som en fuldkommen Overbevisning overalt indgyder, af alle Kræfter paatrænge denne vore Medmennesker o. s. v.

Denne Tidspunkt synes nu at være kommen. Vaccinationen har ogsaa i Danmark siden 1801 staaet sin Prøve. Efter de Erfaringer, der allerede længe ere gjorte, lider de Vaccineredes Helbred intet ved Indpodning og blive ingen andre Sygdomme derved frembragte. Det Udslæt, som er en ikke almindelig Følge af Vaccinen, er sædvanlig af den Beskaffenhed, at det enten i kort Tid gaaer bort af sig selv eller ved simple Midlers Brug letteligen helbredes. (Jvf. Vaccinationscommissionens første Indberetning til Kongen f. 1802.) Fra 1802 til 1808 vare allerede ialt vaccinerede i Dannemark og Norge 111,722 Mennesker. Hvad Dr. Herz i sit ovenanførte Skrift siger om den ringe Farlighed ved de naturlige Koppers Indpodning, gjendrives ved det, vor berømte Callisen siger i den Anledning. Efter den af ham paabergaabte Liste sees, at i Kjøbenhavn fra 1749 til 1798 ere døde af de naturlige Kopper 12,231, og maaskee deres Tal, som vel ikke ere døde under Sygdommen, men blevne sygelige og svage o s. v., var endnu større. Listen viser ogsaa, hvor lidet Indpodningen af de naturlige Kopper har gavnet Hovedstaden. Den har aldrig vundet blandt Almuen den Tillid, som Vaccinationen. Man indpodede ikkun Enkelte, og vedligeholdt derved en bestandig vedvarende, skjøndt svagere Børnekopper-Epidemie, som bortrev i en Række af Aar lige saa mange, som enkelte og stærkere Epidemier forhen dræbte. Den viser fremdeles, at i de senere Decennier, uagtet Stadens Folkemængde betydelig har tiltaget, og uagtet man indpodede de naturlige Kopper, dog ligesaa mange ere døde af Børnekopper, som forhen, da Indpodningen ikke blev anvendt. De enkelte, som i nogle Aar findes anførte at være døde af naturlige Kopper, maa vel antages at have havt

falske Kopper, eller andre Huudsygdomme, da de genuine Børnekopper nok kunne formodes at vilde have udbredt sig videre. Om de faa, som i Aarene 1805, 1806 og 1807 ere anførte at være døde af Kopperne, er det ved nøiagtig Undersøgelse beviist, at de ikke have havt de naturlige Kopper, men andre Sygdomme. (Jvf. Physisk Medicinske Betragtninger over Kjøbenhavn, 2den Deel, S. 148—49.)

Pierre Charron.

(Meddeelt af Dr., Prof. Sevel-Bloch.)

Pierre Charron, hvis Bog de la Sagesse skattes høit, var et skarpsindigt Hoved, men forelsket i Skepticismus, hvilken han paa alle Maader i samme sin Bog søger at tage i Forsvar. Nogle have villet beskylde ham for Atheisterie, men Niceron viser at de tage mærkelig Feil, og at han philosopherer vel nok, alene han iblandt har nogle paradoxe Meninger, og behøver derfor en billig og ædeltænkende Fortolker. Han holdt et fortroligt Venskab med Michel Montaigne, der elskede ham saa høit, at han paa sit yderste overdrog ham Rettighed til at føre sit Familievaaben. Han har og meget efterlignet Montaignes Aand, og i sin Bog de la Sagesse udskrevet mange philosophiske Sprog og Meninger Ord for Ord af Hiins Essais de morale *). Denne Charron var fød i Paris 1541, og var der en Stund Parlaments-Advocat, men som han fandt kun liden Fordeel derved, lod han denne Post fare, og valgde Theologien og Prædikestolen, hvorpaa han, ved at lade sig høre i adskillige af Frankrigs fornemste Stæder, indlagde sig stor Ære og Berømmelse. Han vilde have givet sig i Cartheuser-Ordenen, men Prioren undskyldede sig for at antage ham der, fordi han allerede var nu noget ved Aarene, saa at han ikke kunde udstaae denne Ordens strenge Disciplin, og et lignende Afslag fik

*) Oversatte af Prof. O. Wolff.

han og, da han siden attraaede Antagelse blandt Coelestiner-Munkene. Han blev derpaa en Presbyter secularis, og holdt sig til nogle Biskopper, der brugde ham som deres Vicarius. Han døde meget hastig Aar 1603, som han gik paa Gaden i Paris, hvor han faldt død ned til Jorden. (Man læse om Charron Nicerons Memoires, T. XVI.)

Kjøbenhavns Børs, d. 30 Januari.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 249. — Specier solgtes til 14 Rbmk. 15 ß. a 15 Rbmk. Oblig. (m. Renter fra 11 Dec. 1823) $79\frac{1}{2}$ a 80. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbd. r. S (uden Renter) eller 127 Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $15\frac{3}{4}$ a 16 Rbdlr. pr 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 100. Svenske Sedler $58\frac{1}{2}$ ß. — Disconto 5 pC.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 10.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 3 Februari 1824.

Nogle Bemærkninger,

foranledigede ved Hr. Kammerraad Drewsens Anskuelser af de saakaldte frie Forpagtninger.

(See: Landoeconomiske Tidender, 5 Binds 1ste Hefte, Kjøbenhavn 1822, Pag. 1—29.)

Hvad I ville at Andre skulle gjøre imod Eder, det gjører imod dem. Jesus.

Meget vel veed jeg, at hverken min Tid eller min uvante Pen tillader mig at behandle dette Emne, som det fortjener. Jeg havde derfor foresat mig, at lade disse Bemærkninger henligge utrykte, saa meget mere, som Sagen desuden er behandlet af Mænd, der ere den mere voxen. En Ven fik dem at see, og fandt, at de dog indeholdt Noget, som muligt kunde være nyttigt, naar det kom til tænkende Mænds Kundskab. Og naar jeg kun kan bidrage nok saa Ubetydeligt til noget Nyttigt for mit Fædreneland, bør jeg jo gjøre det.

Pag. 3 siger Hr. Kammerraaden: "Ikke agter jeg, om jeg end kunde, at forsøge at føre Beviis for, at Proprietairen tilkom fuldkommen Raadighed over Bønderjorderne." *) Jeg forestiller mig Sagen omtrent saaledes: Jeg antager, jeg vil kjøbe en Hovedgaard, hvortil er 500 Tdr. Land Hovedgaards-Taxt, 3,600 Tdr. Land Bønderjorder. Nu veed jeg jo efter de gjeldende Love med hvilken Eiendomsret jeg kan kjøbe hver især. Jeg gjør derefter min Beregning, hvad Godset er værd, og slutter efter samme Kjøb. Jeg har altsaa ingen Aarsag til at haabe en større Rettighed derover, end forrige Eier var tilstaaet, og faaer jeg den større, skeer det paa Andres Bekostning. De omtalte 500 Tdr. Land med samt Hovedgaarden er min fuldkomne Eiendom, dem kan jeg bruge som jeg bedst veed, vil og kan. Driver jeg dem selv, eller anvender Kundskaber og Capital til deres Forbedring, da er jeg lovlig berettiget til de Indtægter, som mine anvendte Kundskaber og Capitaler forskaffe mig. Anvender jeg derimod hverken Capital eller

*) Interessant maatte det dog være at see dette Beviis.

Kundskab derpaa, er jeg ikke berettiget til at haabe større Indtægt deraf, end det afgav, da jeg kjøbte det. At tilfældige Tidsomstændigheder kunne fremvirke en tilsyneladende større Indtægt, kan her ikke komme i Betragtning. De omtalte 3,600 Tdr. Land Bønderjord veed jeg, før jeg kjøber, at jeg ikke kan benytte som jeg vil, men maa holde mig Lovene efterrettelige. Disse Jorder betaler jeg altsaa efter en anden Norm end de frie Jorder; jeg har altsaa ingen Ret til at fordre en større Rettighed derover, end der var forrige Eier tilstaaet, og faaer jeg den desuagtet, da faaer jeg den altsaa paa Andres Bekostning.

Pag. 4 siger Hr. Kammerraaden, at "sjelden kan en nyttig vidt indgribende Indretning iværksættes, uden at Enkeltes Fordele derved lider"; men dette blev den omvendte Lidelse, da Mange her kom til at lide for Faa.

Pag. 5 siger Hr. Kammerraaden, at "Nutidens Aand vil sikkre os for, at den Slags Trældom, der før Stavnsbaandet fandt Sted, ei atter kan indføres". Han har da altsaa en Ahnelse om Trældom; men af en anden Slags. Dog har jeg, som han, det Haab, at Regjeringens Grundsætninger ville sikkre os derfor.

P. 19 siger Hr. Kammerraaden, at "Godseierens Indtægter forøgedes i Forhold til den kraftfuldere Dyrkning, da den tiltrædende Forpagter kunde give mere end den fratrædende". Hertil seer jeg ingen Aarsag, undtagen at man regner en Deel af Forpagterens Formue og Kundskaber med til Proprietairens Eiendom. Mine Grunde herfor ere følgende. En Forpagter, der i sig forener kyndig Virksomhed og har fornøden

Formue, til ham forpagter jeg Gaarden med de 500 Tdr. Land saa dyrt, som dets nuværende Tilstand tillader at give. Forpagtningstiden være nu kort eller lang, saa er der ingen Grund til, at Forpagteren skal aflevere Jorderne eller Gaarden i bedre Stand end den, hvori han har modtaget det, og er han en forsigtig Mand, vil han og vide at indrette Driften derefter saaledes, at den ved Forpagtningens Udløb omtrent vil komme til at staae paa samme Trin, som ved Modtagelsen. Er han derimod mindre forsigtig end dristig, og lægger en Forbedringsplan, som rækker uden for hans Forpagtningstid, og Eieren faaer det at vide, da skruer han ham den tilkommende Forpagtning op. Vil Forpagteren nu have nogen Nytte af sin Forbedring, maa han betale den endnu engang, og Eieren faaer en Indtægt paa denne Mands Bekostning. Er Forpagteren derimod af modsat Tænkemaade, er det næsten umueligt, at det Modsatte ikke skulde finde Sted, og da bliver Eieren bedraget. De 3600 Tdr. Land antager jeg at være bebygget med 60 Bøndergaarde, hver med 50 Tdr. Land, og lige saa mange Huse, hvert med 10 Tdr. Land. Af Gaardene gjøres følgende Hoverie til Hovedgaarden, nemlig: hver af dem skulle pløie, saae og høste 6 Tdr. Land af bestemte Sædarter med en bestemt Behandling, gjøde $1\frac{1}{2}$ Tdr. Land, høste $1\frac{1}{2}$ Tdr. Land Kløver, og desuden gjøre et vist Antal Span- og Gangdage. Af hvert Huus maa ligeledes gjøres et bestemt Antal Gangdage til bestemte Tider af Aaret. Dette Arbeide kan jeg overlade til Forpagteren ved enhver ny Forpagtning saa dyrt, som Tiderne tillade det, uden at jeg derved fornærmer enten Forpagteren eller Bønderne; thi Forpagteren har ingen Ret til at haabe, at han skal have

dette Arbeide lettere, end han kan tilveiebringe det selv, og Bønderne skulle præstere det, om jeg faaer lidet eller meget derfor. Jeg kan overlade det til Bønderne selv, enten paa visse Aar eller for bestandig, ganske eller for en Deel; jeg kan sælge Bondergaardene til Bønderne eller Andre med samme Rettighed, som jeg selv har eiet dem, saa dyrt som jeg kan. Alle disse Maader staaer mig frit for at forbedre mine Indkomster paa, uden at anvende enten Kundskaber eller Capital dertil, uden at Nogen derved skeer Uret.

Ved Forpagtning eller Fæste kan jeg derimod let fornærme Vedkommende, og tilsidst mig selv. Er jeg dum og gjerrig, bær jeg mig omtrent ad paa følgende Maade: Ved Indfæste seer jeg kun paa, om Fæsteren har Penge, og er brav dum; begge Dele troer jeg at være Vand paa min Mølle; er han tillige forliebt, er det saa meget bedre; da opskruer jeg ham Fæstet saa høit mueligt; jeg lader udspionere, hvor mange Penge han har, gaaer ham paa det Yderste, slaaer lidet af i Indfæste, for at faae nogle Tønder Sæd mere i Landgilde aarlig, for paa denne Maade at dræbe ham langsomt, uden at bekymre mig, om det kan udredes eller ei; thi jo før Fæsteren bliver forarmet, jo før faaer jeg atter Indfæste (Forpagtning er endnu bedre, den gjorde jeg saa kort som mueligt, for des oftere at faae Leilighed til at vinde). Har jeg en flittig og fornuftig Fæster, og denne opbygger Gaarden, anskaffer god Besætning, sætter Jorderne i god Drift, og han saa døer, da er her noget for mig at fiske: Der kommer en Frier til Enken; jeg skildrer ham denne og Gaarden saa fordeelagtigt som mueligt; har Konen noget Tiltrækkende, er det mig ogsaa Penge værd,

jeg fortæller ham, at han har flere Rivaler, og driver ham det op til det Yderste, endelig komme vi til Accord; jeg glemmer nu ikke at lade ham modtage Gaarden og Alt, hvad mig tilhører (og mere til, om det lader sig gjøre) efter Syn og Taxation*). Er der lidt Midler og Børn, beholder han Midlerne til Børnenes Opdragelse. Han bliver nu Mand, kan ikke præstere, hvad der er ham paalagt, maa betale mig af de Midler, som Børnenes duelige og stræbsomme Fader har samlet; han bliver forarmet, kommer fra Gaarden, og jeg har de Midler, som tilkom Børnene, og disse maa nu søge Fremmede eller Fattigvæsenet. — Jeg skal fortælle et mig bekjendt Exempel af den Natur, men som mislykkedes. En Mand af mit Bekjendtskab, der i sin Ungdom havde lært Mølleriet og Møllebyggeriet, faaer en Møllers Datter, og med det samme en Mølle til Fæste; Værket var gammeldags og daarligt. Den unge virksomme Mand, der tillige var kyndig i, hvad der kunde forbedres, lægger Plan til at sætte Møllerne i den bedst muelige Stand; han bygger et nyt Møllehuus, nye Vandhjul, efter en bedre Indretning, til at spare Vand, anlægger Stampeværk, indlægger Meelsigte, Skalleqværn og Grynværk; anskaffer Rhinske Møllestene istedetfor de gamle Kampestene. Under Vindmøllen sættes ny Fod; indlægger en ny Qværn og Kamhjul i Møllen selv; faaer udskiftet og indhegnet Lodden, og beplantet Grøfterne. At alt dette medtog Aar, fordrede Kundskaber, Flid og Penge, vil vel Ingen nægte.

---

*) See C. Colbjørnsens Betragtninger i Anledning af de jydske Jorddrotters Klage. Kbhvn. 1790. 8vo. Pag. 46—47.

Imidlertid, som Manden har udført alt dette, døer han. Nu troede Ejeren at her var noget for ham at fiske. Her var en smuk Enke, og en Mølle i saa god Stand; han gjorde sig nu Haab om et Indfæste, som hele Møllen ikke var værd, da den omtalte Mand modtog den. Dog, Konen var ham for klog, hun blev hensiddende Enke; eet af Børnene, som hun ellers vilde have afstaaet Møllen til, maatte ligeledes forblive ugift, og paa denne Maade har hun nu næsten i 20 Aar fristet Proprietairens Taalmodighed. Tiderne have nu forandret sig, Konen og Børnene have hidtil havt den Nytte af Mandens og Faderens Duelighed, som dem tilkommer, og Proprietairen har nydt den Indtægt af sin Ejendom, som den var værd, da den omtalte Mand imodtog den; den er nu forbedret og vedligeholdt, hvilket sandsynlig ikke havde blevet Tilfældet, dersom Konen havde giftet sig; Proprietairen havde da opskruet baade Indfæstet og de aarlige Afgifter saaledes, at Fæsteren ikke skulde faaet noget tilovers, og i de senere Aar vilde det blevet umueligt at subsistere, da Vandmøllerne have manglet Vand, og Sæden (deres Maleløn) næsten ingen Værd har havt. Konen og Børnene vare blevne ruinerede; havde ingen Nytte havt af hvad deres Mand og Fader havde virket for dem — og Stedet var igjen forfaldet. Nu spørges der: Havde her været Forpagtning, vilde da saadanne Forbedringer have fundet Sted, og var det skeet, vilde det da ikke skeet paa Familiens Bekostning og til dens visse Ruin? — og er det overenstemmende med de udgangne Kongelige Anordninger og Statens Tarv, at dens Borgere skulle sikkre sig deres retmæssige Ejendom paa saadan Maade, som her er omtalt? — og er det menneskekjerligt, endog

at ville berøve dem dette Nødværge, ved at indføre Forpagtning?

Jeg vil nu vende tilbage til min Proprietairstand. Endelig faaer jeg gjort alle Bønder til Prakkere; de kunne ikke længere betale enten mig eller Kongen; Besætningerne blive forhutlede; Gaardene forfaldne og Jorderne i slet Drift. Nu er min Klokke slaget; jeg skal indestaae for Skatterne; kan ingen faae af Bønderne; Godset bliver udraabt for slet; ingen formuende fremmede Fæstere ville tage ind paa Godset, for at lade sig udplyndre af mig, og ingen er der paa Godset selv. De Penge, jeg forhen havde sammenskrabet, har jeg og vidst at sætte overstyr; jeg kan nu ikke subsistere; vil sælge; Ingen vil kjøbe en Ejendom, der vilde koste lige saa meget at faae i Stand, som den er værd. Panthaverne see, at de ere bedragne, ved at jeg har forringet Pantet, opsige mig Capitalerne; jeg kan ikke betale; Godset stilles til Auction, og jeg er lykkelig, om anden eller endog første Panthaver sørger saa meget for min Sikkerhed, at han ved Rettens Middel og for sine Penge skaffer mig Huus og tarvelig Tæring for Eftertiden.

Er jeg dum, men ikke egennyttig, overlader jeg Alt til min Forvalter, og han vil nok, som en tro Tjener, sørge for, at Alt kommer i Rigtighed.

Nu kommer endnu dette til, at mangen ellers fornuftig og oplyst Proprietair beklæder et eller andet offentligt Embede i Staten, der ikke tillader ham selv at bestyre sine Godser, men maa overlade saadant til Andre, hvis Interesse

det er, at der ofte skeer Forandringer, som forøge Sportlerne. Dette maa for det Første være nok sagt, for at vise, hvorledes endog Fæste kan misbruges; at det endnu vilde blive værre med Forpagtning, derom kan vel ingen Tvivl være. At saavel Fæste, som Forpagtning, kan være til, og være godt, hvor oplyste og menneskekjerlige Mænd styre Sagen, er ligefrem; men her er kun Spørgsmaalet, hvilket der dog bedst sikkrer den mindre Formaaende for den mindre menneskekjerlige Mægtiges Optrækkerier?

(Fortsættes.)

Mosaik.

(Udaf Prof. F. W. Gubitzes Tidsskrift: "Der Gesellschafter, oder Blätter für Geist und Hertz. Berlin, 1823." 77stes Blatt. Side 371.)

(Meddeelt af Dr. Prof. Sevel-Bloch.)

Paa Wellingtons Skiold, tilegnet og skienket Storbrittaniens Helt udaf Taknemmelighed og Ærefrygt af Londons "Bankers and Merchants" (forfærdiget for 12000 Pund hos Green og Wards i London, begyndt paa 1814, fuldendt 1821), indeholder det midterste Felt Helten Wellington med tretten af hans Ledsagere og Krigskammerader tilhest. Over ham svæver den ham med Krandse prydende Seiersgudinde; foran ham ligger hans Modstander, betegned ved Lighed og den franske Ørn, nedkastet under hans Hestes Hov; til hans høire og venstre Side trampes to findbilledlige Væsener, Mord og Usammendrægtighed (Tvedragt) ihiel af Hestefødder. — Skioldets Indbefatning er deelt i ti

Felter. Ethvert af disse fremstiller en Seiervinding eller en og anden berømmelig Tildragelse i Wellingtons Liv. Slaget ved Waterloo findes ikke derpaa. Men med denne (med Flid øiensynlige) Udeladelse synes den, kun i dette eneste Feltslag af Wellington personlig overvundne, og her af ham under Fødderne traadte Bonaparte at staae i aabenbare Modsigelse.

Under den Titel: "Le la Rochefoucauld des dames" er nylig en Samling kommen ud i Paris af berømte franske Skribentinders Læreregler, Kiernesprog og Tanker. To Trediedele af Verket skyldes afdøde, en Trediedeel levende Koner. Vi ville her meddele Noget udaf dette lille Skrift: Egenkierlighed. Hos hardtad alle Mennesker ligner den Achilles's Hæl. (Mad. Necker.) Den er det Ømfindtligste, af hvad vi føle i os; og dog begribe og giette vi næsten aldrig, at den findes hos Andre. (Frue v. Stael.) — Skinsyge. Man kalder den Elskovs og Ømfindigheds Datter, og den er langt oftere Egenkierlighedens og Mistænksomheds Datter. Den sætter Frygten forud, at skuffes; en Frygt, som passer slet til den Agtelse, hvilken man er den Gienstand skyldig, som man værdiger sin Tilbøielighed. (Mad. Riccoboni.) — Kummer. Kummeren, som søndergnaver Livet, søger næsten stedse at skiule sig. (Mad. Cottin.) Man være ingensinde bekymret for dem, hvilke i Modgang have Taaregaven. (Fru Sevigné.) — Eensomhed. Leve i Vrimmelen, er det samme som at jage igiennem Livet; Rolighed forlænger det. Verden stieler os udaf os selv, Eensomhed tilbagebringer os det Frarapsede (Entwendete). I Verden seer man kun en Hob Mennesker, som

stræbe efter at bortflye fra sig selv. (Fru v. Lambert.) — Haab. Kun de, som have tabt meget, vide, hvor Mennesket trænger til Haabet. (Fru v. Krüdener.) — Venskab. Man maa elske sine Venner, ligesom sande Kunstelskere Malerierne; de hefte Oinene paa de smukke Steder og oversee de andre. (Fru v. Epinay.) — Elskov. Elskov er ligesom Frygt; begge troe letteligen Alt. (Fru v. Aunoy.) — Aand (esprit). Forstandens og Aandens Nydelser ere skabte til at stille Hiertets Storme. (Fru v. Stael.)

Hvorfor ere Stratenrøverne sieldne i civiliseerte Lande? Fordi man ikke alene bestraffer dem, men endog straffer dem med Skam og Skændsel. Hvorfor er der saa stort et Antal Stratenrøvere i Engelland? Fordi man vel straffer, men ikke brændemærker dem. I Engelland giør Stratenrøveren sig til af sin Haandtering, som af et ærligt, indtil han — bliver hængt. Overhoved siger Infamie intet i Engelland. Der gives kun Penge- og Legems-, ingen Ærestraffe. Ægtemanden, som treffer sin Hustrue i Hoer, lader sig af hendes Boler — give Penge: og hans Kone og Hoerkarlen blive — ærlige som tilforn: med den offentlige Menings Undtagelse. I Engelland er i Grunden Alt — kun Pengeanliggende.

I Paris spurgte man ved Hoffet, kort efter Bourbonernes Igienindsættelse: Kommer man igien til at bruge Pudder? — "Nei!" svarede en Hofmand: "Ludvig XVIII. vil regiere à la Titus! — (Hentydning til Titus-Hovederne.)

En lang Tid førend Goethe havde allerede (1784) Cagliostro det Begreb om Valg- og Siele-Slægtskaber. Han sagde engang til Cardinal Rohan, Stor-Almisseplejer af Frankrig: "Vôtre ame est digne de la mienne, et vous méritez d'etre le confident de tous mes secrets."

Utaalsomhed (Intolerance) er enten et Tegn til Dumhed eller Ondskab; den er Smaaesieles eller ukierlige Hierters Tyrannie.

---

* * *

Man har nylig i Kjøbenhavns Skilderie No. 7 for indeværende Aar læst den Bemærkning, at vore Fabricanter af musicalske Instrumenter leverede os Arbeider, som kunde staae ved Siden af de bedste udenlandske Mesteres, og til Exempel anført, at Marschall leverede Pianoforter, og Richter & Bechmann Flygeler. Saa ærefuld denne Dom nu er for disse, som for hiin, og saa umiskjendelig, som Bedømmerens gode Villie er, byde dog Sandhed og Retfærdighed at tilføje en liden Erindring. Det er nemlig ikke blot Flygeler og Giraffflygeler, men ogsaa de mindre taffelformige Pianoforter, Richter & Bechmann, ligesom Marschall, forarbeide, og om hvilke den deres Flygeler tillagte Roes for Tonens Blødhed og Kraft, saavelsom for Varighed, i samme Grad gjelder.

Indenlandske Efterretninger.

De for Aaret 1824 ved Universitetet udsatte Priismaterier ere følgende:

IN THEOLOGIA.

Quæruntur observationes philologicæ ex singulis Veteris Testamenti libris apocryphis ad usum loquendi Novi Testamenti illustrandum, habita imprimis recentioris sermonis Græci atque dictionis hellenisticæ ratione.

IN JURISPRUDENTIA.

Quænam sententiæ judiciales nullæ ex earum natura et indole censendæ sunt, quaque ratione querela nullitatis ab appellatione differt? quidque hac de re cum jus patrium, tum Romanum, Canonicum et Germanicum, juraque potissima extera statuunt?

IN MEDICINA.

Exponere sigillatim, quos fructus ceperit Physiologia humana ex vivisectionibus animalium, his ultimis decenniis frequenter institutis?

IN PHILOLOGIA.

Cum Plutarchus longa inter Romanos commoratione uberem mores populi hujus cognoscendi occasionem habuerit, et cognoscere studuerit, sed idem, utpote Græcus, non potuerit non pleraque Græco oculo spectare, ostendatur, illustrando graviora quædam antiquitatum Romanarum capita, quænam auctoritas Plutarcho, de institutis Romanis disserenti, sit tribuenda.

IN PHILOSOPHIA.

De origine et ratione distinctionis inter notiones et ideas ita disserere, ut varietas sententiarum in scriptis præstantissimorum philosophorum hac de quæstione obvia illustretur.

IN HISTORIA.

Cum ex historia constet, Carolum Magnum partem tractus, qui Albi flumini a septentrione est (Nordalbingiæ), imperio Francorum reddidisse, desideratur, ut quam maxima fieri posset accuratione, cum historica tum geographica, explanetur, quomodo et ad quos usque terminos illam regionem armis occupaverit, quibus artibus et institutis eam tueri laboraverit, et quatenus ipsius regionis status illa occupatione mutatus sit.

IN MATHESI.

Si functionem quamlibet ipsius x indicemus charactere φx, nec non per $\varphi^2 x$ intelligamus $\varphi(\varphi x)$ per $\varphi^3 x$ i. qu. $\varphi(\varphi^2 x)$ et ita porro, tum sumtis pro φx formis $A+Bx$ et $A+\frac{B}{x}$, quæritur expressio functionis (gyrantis nomine apud recentiores Anglorum Analystas insignitæ) $\varphi^n x$ ita comparatæ, ut fiat pro quovis numero

integro atque positivo n, $\varphi^n x = x$; nec non desideratur curva, e qua petendæ sint formæ posterioris constructiones geometricæ.

IN ÆSTHETICIS.

Hvilken er Forskjellen imellem den ældre og den nyere Veltalenhed?

IN HISTORIA NATURALI.

In circulo sangvinis in crustaceis decapodibus describendo, præsertim si naturam truncorum sangviferorum cordis, et modum, quo circuitus sangvinis per branchias, respirationi inservientes, continuetur, diligenter spectes, haud parum discrepant scriptores zootomici; postulatur, ut novâ harum partium anatome, quæ in species nonnullas indigenas et scalpello et siphone injectorio est conficienda, illæ dubitationes quam maxime illustrentur.

Hans Majestæt Kongens høje Fødselsdag høitideligholdtes den 28de Januar i samtlige Underviisningsanstalter for Underofficerer og Spillemænd, samt i de Børneskoler, der ere under Bestyrelse af Directionen for Garnisonsskolevæsenet, ved et godt Middagsmaaltid, ifølge Hans Majestæts allernaadigste Befaling.

179 Voxne og 205 Børn deeltoge i denne Fest.

Hjerteligt yttredes glad Taknemmelighed for denne Hans Majestæts store Naade, der virker saa velgjørende ogsaa paa denne Classe af Undersaatter.

Blandede Efterretninger.

I Nebenstunden für die innere Staatenkunde von August Niemann, 1823, læses 1) en Beskrivelse over den danske Andeel af Hertugdømmet Lauenborg. Stænderne i Lauenborg, siger Forf., ere mægtigere end noget andet Steds; Ridderskabet og de 3 Stænder danne samme og repræsentere hele Landet. Over Amtsundersaatterne udøver Landsherren godsherlige Rettigheder. Den danske Regjering har ladet Alting blive i den Stand, det forefandtes. Det høieste Forvaltningscollegium er Regjeringen i Ratzeburg med Gouverneuren (Grev Reventlow) og

to Raader. Af den afhænger Alt og selv den anden Instantses Justits, undtagen i Hofrettens Reservater. Denne bestaaer af en Hofdommer, to Regjeringsraader, to Landraader, en herskabelig og en Landskabsassessor. Den sidste udnævner Stædernes Corporation. Den er den første Instants for Ridderne og Landskabet for deres Person, og den anden for de adelige Retter i alle Sager over 50 Mk. Værdie, men den første, naar Embedsmænd i Amtets eller herskabelige Anliggender skulle sagsøges. Consistoriet bestaaer af Gouverneuren, en Regjeringsraad, en Landraad, en Superintendent, en geistlig og verdslig Assessor. Landraadet præsenteres af Ridderskabet, den anden Geistlige foreslaaer Collegiet, den sidste Assessor vælge Stæderne. Den højeste Justitsinstants er nu Overretten i Glückstad. — Bondens Forhold i de adelige Retter ere blidere end i Holsteen, men hans Afgivter ere saare taalelige. Hvad der trykker ham er hans egen Skyld; han kjører sig fattig ved Fragter og ødelægger sit Tyende og sit Kjøretøi derved. Intet var mere at ønske for den Lauenborgske Bondestand end Forbedringen og Udgravningen af Steckenitz-Canalen og Delwau, paa det Befordringen af Gods til Hamborg og Lübeck til Vands kunde gaae saa hurtigen, at de sig saa usselt lønnende Fragtfarter kunde ophøre. — Landets Størrelse er 22 □ Mile (rigtigere 19⁵), Befolkningen 34,000, en Følge af den for lidt fordeelte Grundeiendom og de Eiendomsløses Lyst til Udvandring i Conscriptionsalderen. Foruden Træhandel og Klædeværerie i Lauenborg lever Bonden og Borgeren af sin Jord og sædvanligt Arbeide. Den ridderlige Godsejer, tildeels forgjeldet (3—4 Riddersæder have opgivet deres Bo), fortærer sin Indtægt for det meste udenlands, følgeligen kunne Fabriker ikke blomstre der. Det rene Overskud af Landets Indtægter er 130,000 Rd. — 2) Samlede Efterretninger til Fangeanstalternes Historie og Kundskab om deres nuværende Forfatning. De ere, siger denne Afhandlings Forf., i Danmarks Stater endnu ikke det, hvad de kunde være. Efter Tumulten i Tugt- og Forbedringshuset i Kjøbenhavn i Aaret 1817, hedte det, at saadanne Fanger skulde henscettes paa en lidet beboet Øe i Nordsøen og der holdes til nyttige Arbeider. Planen var viis og lod sig udføre. Ved den stigende Cultur af den derværende Jordbund kunde man sysselsætte det største Antal Forbrydere ved Landarbeider og i den strængeste Vinter med Spinden, Reebslagerie &c. I Hovedstaden due saadanne Mennesker ei; de henhøre til de ødeste Dele af Staten; saaledes forflyttede man Landtugthuset i Sachsen til Waldheim og saaledes høre de i Bayern til de ødeste Skovegne, hvor naturligviis Menneskene kunne underholdes for godt Kjøb. — Sørgeligt, hedder det under "Miscellerne", er det, at i Island 1821 Antallet af de Døde oversteg de Fødtes 165. Aarsagen er, at det i de nordlige Egne falder de Arbeidslystne saa tungt, at ernære en Familie ved Industrie uden Formue, og at de fleste Haandteringer deels i Øjeblikket ere forbundne med Fare, deels ved Forkjølelse under Udøvelsen af Næringsvejene, f. Ex. Fiskerie, kunne foranledige en dødelig Sygdom. — Paafaldende er det, at man i Kjøbenhavn kives om, hvorvidt det kan være godt, at indføre paa Færøerne en fuldkommen Handelsfrihed. Det er vist nok Tilfældet: thi da Monopolerne ikke troe at kunne hente der noget mere, saa kan man let tilstede den øvrige Verden, at indlade sig i Handel med et lidet Folkeslag paa 5000 Sjele i hver nyttig Handelsforbindelse. Den spærrede Handel har allevegne draget Øerne Irlands, Siciliens og Islands Forfald efter sig. Meget langsomt kommer et eengang aldeles forarmet Folk sig igjen, især naar Lovgivningen ikke opbyder alle sine Konster for at møde Forarmelsen og ingenlunde at fremme enkelte Familiers for store Berigelse.

Kjøbenhavns Børs, d. 3 Februari.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 249. — Specier solgtes til 14 Rbmk. 15 ß. Obligationer (med Renter fra 11 December 1823) 79½ a 80. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbd. r. S. (uden Renter) eller 127 Rbdlr. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler 16 Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligat. Bcomk. 100 a 100½. Svenske Sedler 58½ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste

Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 11.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 7 Februari 1824.

Heinrich Callisen.

Fædrenelandet har atter mistet een af sine høit fortjente Mænd, Heinrich Callisen, Conferentsraad, Generaldirecteur for det chirurgiske Academie, og Commandeur af Dannebrogen. Han var født den 11 Maj 1740, i Pretz i Hertugdømmet Holsteen, hvor hans Fader var Præst ved det derværende Frøkenkloster. Indtil sit 13de Aar nød han Privatundervisning af sin Fader, men fra dette indtil det 15de gik han i Latinskolen i Slesvig. Ved sin Afgang fra Skolen besad han en ualmindelig Færdighed i at tale det latinske Sprog, som paa den Bane, han siden betraadte, kom ham meget til Nytte, uagtet han fra Skolen ikke blev dimitteret til Universitetet. Som Yngling paa femten Aar kom han (1755) til Kjøbenhavn, hvor han vel havde en Anbefaling til Generaldirecteuren over Chirurgien, Justitsraad Krüger, men iøvrigt savnede Opmuntring til at studere Saarlægekonsten, som da ikke stod i tilbørlig Agtelse, og efter hvilket Studium han, efter Faderens Valg og eget Ønske, nu lagde sig. Han blev ansat som Lærling hos Regimentschirurg Spierling, men maatte, efter de Tiders Skik, tillige indskrives som Dreng i Barbeeramtet. I Aaret 1758 blev han af Oldermanden med al muelig Ceremonie gjort til Svend. Men medens han var i Spierlings Huus, blev Frederiks Hospital oprettet, og hiin ansat derved. Her havde Callisen Leilighed til at benytte denne værdige Mands Undervisning i de Syges Behandling, og, ved kort derefter at optages i Justitsraad Krügers Huus, ogsaa til at øve sig et heelt Aar i at dissecere Cadavera og forrette chirurgiske Operationer. Efterretningen om hans Faders da indtrufne Død bragte ham tillige det Sørgebudskab, at han ingen videre Understøttelse kunde vente hjemme fra. Han maatte desaarsag forlade Generaldirecteurens Huus og tjene et heelt Aar som Assistent hos en Chirurg for 2 Mark ugentligen. Da nu ogsaa Krüger døde, kunde hans Stilling letteligen have gjort ham modløs. Han var egentlig Svend ved Regimentet, thi Compagniechirurger kjendte man da endnu ikke, og for den usle Løn 6 Rdlr. maanedligen maatte han dagligen løbe omkring hos Soldaterne i deres adspredte Qvarterer, medens han i militair Værdighed gik i Rang med Underofficerer. Men det algode Forsyn leder ofte Menneskets Skridt gjennem de forunderligste Labyrinther, og tidt hænger vor Skjebne ved den fineste Traad. En ubetydelig Hændelse aabnede vor Callisen Veien til hans Livs Lykke. En Lieutenant, som talte med ham (1760) paa Kongens Nytorv, fandt sig fornærmet over, at Callisen ikke blev staaende med Hatten af for ham, som han meente Subordinationen krævede, tillod sig Uartigheder, og efterat have truet Compagniechirurgen med Fugtel, begjerte ham hos Chefen straffet med Arrest for den begangne Subordinationsovertrædelse.

Men Callisen forlangte i sin ædle Selvfølelse strax sin Afsked, og udbad sig Justitsraad Hennings's Anbefaling til en anden Post. Imod at aflægge sit Tentamen eller den lille offentlige Prøve paa den chirurgiske Candidats Fremgang i Anatomie og Chirurgie, blev han, efter Hennings's Anbefaling (1761), ansat som Overchirurg paa Cadetfregatten; 1761 udnævntes han til Kgl. Pensionair ved det anatomisk-chirurgiske Amphitheater, og omtrent paa samme Tid til Reservechirurg ved Frederiks Hospital. Disse to Poster beklædte han i fem Aar. Denne Stilling var den sande Skole for hans store Anlægs Udvikling, hvor han nu, baade practisk og theoretisk, kunde udvide sine Kundskaber. 1764 aflagte han offentligen sin anatomisk-chirurgiske Cursus og 1765 og de følgende Aar holdt han, som Pensionair, Forelæsninger over forskjellige Dele af Anatomien og Chirurgien. Han tog nu, hvad Ingen før ham havde vovet, uden engang at være inskriberet som Student, Examen medicum rigorosum med største Udmærkelse, ja aabnede Examinationsforretningen med en latinsk Tale om de mange Hindringer, der møde den fattige Studerende paa hans Bane. I Aaret 1767 tiltraadte Callisen sin Udenlandsreise, med Kgl. Stipendium af 500 Rd. Den gav ham rig Leilighed til hans videre Uddannelse. Men da hans Stipendium ikke var tilstrækkeligt, især i en saa dyr Stad, som London, saa anlagde han der, i Forening med Tandlægen Marchetti, en Boutik, hvori der udsolgtes Lægemidler, og hvorved hans Indkomster meer end fordobbledes. Efterat han d. 5 Febr. 1771 havde ganske uventet modtaget et Brev fra det Kgl. Admiralitets- og Commissariats-Collegium, med Udskrift: "Til H. Callisen, Kongel. Overchirurg for den danske Flaade og Søqvæsthuset og første-Chirurg for den 2den Divisions Søfolk", hvorved han havde faaet Vished om et sikkert Udkomme i Fædrenelandet, vendte han i Juli s. A. tilbage til samme, hvor han modtoges med den Velyndest, hans utrættelig Flid fortjente. Nu vilde han give sine Landsmænd talende Prøver paa sin Duelighed, Frugten af hans fem Aars Udenlandsreise, og han begyndte med at holde Forelæsninger over Chirurgiens almindelige Grundsætning, eller den

saavel medicinske som chirurgiske Behandling af alle didhørende Sygdomme, hvorved en væsentlig Trang i Videnskaben blev afhjulpen. Samme Aar sendte ham Selskabet for Konsterne i London et Diplom, som dets correspondenerende Medlem.

Følende den nøje Forbindelse, hvori Medicinen og Chirurgien staae, var det Callisen ikke nok, at have offentligen godtgjort sin Duelighed i den sidste; han vilde paa samme Maade overtyde sin Regjering og sine Medborgere offentligen om, at han heller ikke stod tilbage i den første. Dertil troede han sig saa meget mere forpligtet, som han i Qvæsthuset havde ti Gange flere indvortes end udvortes Sygdomme at behandle. Han forsvarede derfor i Aaret 1771 sin Inaugural-Dissert. Præsidii classis regiæ sanitatem tuendi methodo, og erholdt den medicinske Doctorværdighed. Uagtet hans mange Forretninger havde han dog udarbeidet denne Afhandling i faa Maaneder. I samme Aar giftede han sig med en Datter af Justitsraad Braun, Kong Frederik den Femtes Livchirurg. Da C. Berger 1771 blev forflyttet til Kiel, udnævntes Callisen i hans Sted til Professor Chirurgiæ ved Kjøbenhavns Universitet, dog uden Løn, og fik tillige Bestalling paa at succedere Hennings som General-Directeur ved Chirurgien. Næste Aar blev han Medlem af Landets øverste Medicinalcollegium.

Callisen er Medstifter af et Selskab, der lige fra 1774, da det blev til, altsaa i et halvt Aarhundrede, har bidraget saare meget til at fremme Lægevidenskabens Flor — det Kongelige medicinske Selskab, hvis Præsident han havde været i tyve Aar. I Selskabets Samlinger findes af ham nitten forskjellige Afhandlinger om vigtige Gjenstande, foruden de endnu utrykte, som han oplæste i dette lærde Samfund. Ogsaa stiftede han s. A., i Forening med sin Ven, Professor Saxtorph, et Disputeerselskab for den studerende medicinsk-chirurgiske Ungdom, som holdt sig indtil 1782, og ved hvis Disputatser han ofte præsiderede. Samme Aar blev han Medforstander af et af Prof. Tode stiftet chirurgisk Disputeerselskab, og her var han Præses ved syv og tredsindstyve Disputatser. Saaledes var det Callisens første Id, at virke paa den fremvoxende Slægt af Læger, og fremme

endog Fædrenelandet tilkommende Held. — 1776 fik han Kgl. Befaling, at indtræde i den Commission, der i Anledning af Indfødsretten skulde foreslaae Midler til Chirurgiens Ophjelpning og unge indfødte Chirurgers Dannelse til chirurgiske Poster. Samme Aar blev han Medicus ved Søcadetcorpset. 1778 giftede han sig anden Gang med Jomfru Walker. 1780 blev han Medlem af det Kgl. danske Videnskabers Selskab, 1784 udnævntes han til virkelig Justitsraad.

Indtil Henningsens Død 1794 havde Callisen ikke nydt nogen Løn som Professor ved Universitetet; men nu tiltraadte han Generaldirecteur-Embedet og kom til at nyde den for samme bestemte Løn. Sit Embede som Divisionschirurg saavelsom Overchirurg ved Flaaden og Søqvæsthuset havde han allerede tidligere forladt. Men det blev ham nu befalet, at tiltræde Directionen for Frederiks Hospital.

I dette hele Tidsrum blev hans Virkekreds meget udvidet. Han var Meddirecteur ved Søqvæsthuset og Assistentshuset, deeltog i Regleringscommissionens og Quarantainecommissionens Forhandlinger, var Medlem af Commissionen for Fattigvæsenet, for St. Hans Hospital, for det medicinske Politie, for Vaccinationen og af Sundhedscollegiet. Under hans Decanat i det sidste bleve omtrent 300 Sager afgjorte. Da han begyndte at føle Alderens Vægt, ansøgte han om og fik Tilladelse til at fritages for at holde Forelæsninger og examinere som Professor Chirurgiæ, imod at vedblive sine som Directeur for Chirurgien og ellers paalagte Embedsforretninger. — Rørende var hans Afsked, som academisk Lærer, da han holdt sin sidste Forelæsning, den 29 Marts 1805, for 300 til 400 Tilhørere, efterat han paa denne Bane med saa udmærket Iver havde virket i 40 Aar. Han modtog til Belønning en til hans Hæder præget Guldmedaille med hans Brystbilled paa den ene og en Egekrands paa den anden Side. Blandt hans Skrifter er hans Systema chirurgiæ hodiernæ Hovedværket, og dets fortrinlige Værd erkjendt af hele Europa. Det blev endog lagt til Grund for Forelæsninger ved adskillige udenlandske Universiteter.

Som practisk Læge var han lige saa utrættelig som i hans Læreembeder og andre offentlige Forretninger. Han udøvede dette sit hellige

Kald lige til en Alder af 78 Aar. For at nyde den forfriskende Landluft, tilbragte han vel Sommeren paa sit Lyststed Mariendal ved Strandveien; men han opholdt sig der kun om Natten og Aftenen. Om Morgenen saae man ham forlade sit Yndlingssted og i sin lille Karet ile omkring i Hovedstaden, for at komme den Lidende til Hjelp med sine Raad og sin Bistand. Han betragtedes af Alle, Høie og Lave, som et Orakel i sit Fag, og i vanskelige Tilfælde forsømte hans Konstbrødre aldrig at tye til ham, for at erfare hans Tanker og nyde hans paa saa lang Erfaring grundede Veiledning. Selv fra Norge og Danmarks fjerneste Provindser søgte ikke faa Syge hans Hjelp. Saavidt havde Tilliden til hans Kundskaber og Genie udbredt og befæstet sig. — 1809 blev han Ridder. 1812 Conferentsraad, og 1813 Commandeur af Dannebroge.

Virksomhed var hans Lyst lige til hans høie Alderdom. Endnu i en Alder af 67 Aar udgav han et Værk, hvortil der udfordredes Ynglingens Fyrighed og Mandens Kraft, de ypperlige Physisk-Medicinske Betragtninger over Kjøbenhavn, som han i Fortalen kaldte "sit rimeligen sidste literaire Arbeide," hvilket de ogsaa bleve. Han nedlagde deri en uvurdeerlig Skat af Erfaringer angaaende den Kongestad, hvis værdige Borger han da i et halvt Aarhundrede havde været, og hvor han i 27 Aar havde virket som Divisionschirurg og i 23 Aar som Overchirurg ved Flaaden og Søqvæsthuset.

Fra sit 80de Aar af holdt han sig næsten bestandigt hjemme, men i Besiddelse af alle sine Sandser og Sjeleævner, gjennemlæste og underskrev han dog lige indtil sidstafvigte Vinter de Papirer, der sendtes ham fra Sundhedscollegiet. Iøvrigt afgav han sig nu kun sjeldent med egentlige Studier. Han søgte Tidsfordriv og Moro i at læse Tidender og offentlige Blade. Midt i Kredsen af dem, der vare hans Hjerte dyrebare, opgav han sin store Aand, den 5 Februari d. A. Hans Hedengang lignede den dalende Sol, der ikke forlader Jorden førend den har udspredt Held og Tilfredshed rundt omkring sig. Hygea sørger ved hans Grav og Danmark velsigner hans Minde. (Jvf. Heinrich Callisens Biographie af Prof. J. D. Herholdt i Lahdes Portrætsamling, 2det H., og Nyerups Liter. Lexicon.)

Nogle Bemærkninger,

foranledigede ved Hr. Kammerraad Drewsens Anskuelser af de saakaldte frie Forpagtninger.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Jeg vil nu fremsætte, hvorledes jeg, som en fornuftig og veltænkende Proprietair, omtrent vilde bære mig ad. Jeg vilde sørge for at Bønderne bleve underviste i de Forbedringer i Agerdyrkningen, som kunde være dem nyttige, hvilke omtrent kunde være følgende: 1) At faae Jorden reen for Steen. 2) Mærgle, hvor det er muligt. 3) Godt Sædfølge. 4) Reen Sæd. 5) Brakfrugter. 6) Saameget muligt at faae Markerne indhegnede og Grøfterne beplantede. 7) Sørge for, at nødvendigt Vand var i Marken og Byerne. 8) See til at faae indført Staldfodring, hvor det lod sig gjøre. 9) Paasee, at Møddingevandet samledes og benyttedes til Gjødning. 10) Faae udbredt Hør- og Hampeavl, samt Haandindustrie. 11) Forædle Besætningen og flere saadanne nyttige Ting. Jeg vilde see til at faae duelige Fæstere til Gaardene. For at opnaae dette vilde jeg opmuntre de flittigste og meest formuende Bøndersønner til at reise i andre Provindser, for ved Sammenligning at lære bedre Agerdyrkning. Paa Godset vilde jeg sørge for, at der i alle Byerne bleve indrettede Aften-Industrieskoler, hvor Drenge, Karle, ja selv fornuftige Mænd kunde blive underviste i at forfærdige Alt, hvad der hører til en Gaards Forbrug af Skovler, Grebe, Kurve, Grimer, Seler o. s. v., hvor de tillige kunde faae Kundskab om, hvorfor ethvert Stykke er saadant og ikke anderledes; jeg vilde sørge for, at hos mig paa Godset var en god udsøgt Bog-

samling, som kunde bestaae af følgende Fag: 1) Agerdyrkning. 2) Technologie. 3) Naturhistorie. 4) Naturlære. 5) Chemie. 6) Fædrenelandshistorie; og 7) Alle Landboen vedkommende Kongelige Forordninger, med hvad dertil hører o. s. v.; fremdeles, at disse Bøger, i fornøden Orden og under Opsyn, udlaantes til dem, der maatte ønske at benytte disse. Var der tillige en Modelsamling af de bedre Agerdyrkningsredskaber, en Samling af Jordarter, Sæd- og Græsarter, var det og godt paa sit Sted, og var der en liden physisk Instrumentsamling og Laboratorium, var det og godt. Jeg vilde sørge for, at Smede og Hjulmænd, som vilde nedsætte sig paa Godset, forstode at gjøre gode Agerdyrkningsredskaber, eller lade dem reise til Steder, hvor de kunde lære dette tilgavns; jeg vilde paasee, at Fæsterne til Gaardene havde de Qvaliteter, man fordrer af en god Bonde; jeg vilde derfor selv lære at kjende ethvert Individ paa Godset; være bestandigt omkring imellem dem; gaae dem tilhaande med Raad og Daad, søge at vinde deres Tillid, og paa denne Maade med mine Kundskaber, og undertiden med Forskud, søge at fremme nyttige Ting; ikke udpine Bønderne ved Indfæste, men heller sørge for, at den Capital, jeg paa denne Maade lod dem beholde, blev anvendt til Nytte, baade for dem og mig i Tiden; thi paa denne Maade var det billigt, at jeg ved mine anvendte Kundskaber og Midler kunde faae en større Indtægt af et saadant forbedret Gods, end det kunde afgive, da jeg kjøbte det; dog at Bonden ogsaa burde have en større Fordeel, til Belønning for hans udviste Flid, mere Arbeide og større Duelighed. At der ere Proprietairer, der tænke og tildeels handle saaledes, har jeg med inderlig

Fornøjelse erfaret, og kan ikke nægte mig den Fornøjelse at nævne Hr. Kammerherre Grev Holstein til Holsteenborg, som en mig bekjendt af dette Slags. Gid Alle tænkte og handlede saaledes, da kunde det være ligegyldigt, om der var Fæste eller Forpagtning *).

Jeg vil nu betragte Hr. Kammerraad Drewsens Skudsmaal for de danske Fæstebønder, som er følgende: "slette Agerdyrkere — bruge ingen Brak — slet Sædfølge — saae ingen Kløver, eller saae den for silde — bortrydde ingen Steen — afgrave ikke Vandet — indhegne ikke Jorderne — avle ikke tilstrækkeligt Foder — forqvakle og forsulte Qvæget — stride for Ævret og trodse Lovgiverens Villie." Dernæst siges: "At vore Bønder næsten ingen Kundskab have om et forbedret Agerbrug." Men heri ligger jo Grunden og Aarsagen til alle de andre Synder, om de ogsaa virkeligen fandt Sted (hvilket dog benægtes). Den, som mangler

*) I den Mellemtid, Manuskriptet til nærværende Bemærkninger blev leveret til Trykken, og medens de trykkes, har jeg med Fornøjelse læst denne Menneskevens Betragtninger over Landmandens og især Godseiernes nærværende Stilling, og Ønsker, foranledigede ved samme, hvoraf jeg seer, at han ogsaa er af den Mening, at Jordens Dyrkning bør overdrages paa Livstid. Jeg tiltræder tillige mange af de af Hr. Greven fremsatte billige Ønsker, især dette, at Proprietairerne fritoges for at indestaae for Skatterne af det Bøndergods, hvor Bønderne have Arvefkjøde paa deres Gaarde; det vilde ellers blive en sand Straf for de Proprietairer, der have gjort denne gode Handling, og vilde forhindre dens videre Udbredelse.

Kundskab om en Ting, hvorledes kan han anvende alle de Midler, som ere hensigtsmæssige, for at fremme den; ja, hvorledes endog kunne indsee, hvortil alt dette vilde nytte? Var vor Bondeungdom virkelig saa vankundig, som her paastaaes om Bønderne, skete sandeligen vort Skolevæsen en saare slet Compliment. Hvorvidt iøvrigt vort nyere Skolevæsen giver nogen Underviisning i Agerdyrkningen, veed jeg ikke; men i min Barndom gik det saaledes til i min Egn. I mit 4de Aar kom jeg i Skole. Om min Skolelærer havde været eller var Skytte, kan jeg ikke erindre; men han var en stor Liebhaver af at pudse Geværer, og den Adspredelse, som dette foraarsagede mig, gjorde, at det kostede mig forskrækkelig Umage, at lære at kjende Bogstaver; dog arbeidede jeg mig saa temmelig igjennem ABCen i de tvende første Aar; nu kom jeg til Degnen, en god ærlig gammel Mand; men hvor meget jeg lærte, veed jeg ikke; han døde, og vi fik en anden, som, saavidt jeg kunde skjønne, var en bedre Musicus end Pædagog. Her gik det løs paa Luthers Catechismus og Pontoppidans Forklaring; det varede kun kort, og vi fik Balles Lærebog istedet. Min Fader fik nu en anden Gaard i en anden By, og jeg kom i Skole hos en god ærlig Bødker; dennes buldrende Arbeide kom os tilpas; naar han bankede, taug vi Andre, og naar vi skulde høres i vor Lectie, bankede han igjen paa os. Skrivning og Regning blev der kun lidet tænkt paa. Det hele lærde Bibliothek var paa saadan Maade snart til Livs, og man var forlegen for, hvad man nu skulde byde min Læseappetit. Jeg fik Bibelen. Her stødte jeg strax paa Ting, som man ikke kunde forklare mig; nemlig, da Cain og Abel vare Adams og Evas første Sønner, og

Cain havde slaget sin Broder ihjel, saa blev han af Herren forviist til et øde Land, og der avlede han med sin Hustrue en Søn, Hanoch; nu vilde jeg vide, hvor hun var kommet fra, og hvis Datter hun var; men hertil var min Bødkers Kundskaber ikke tilstrækkelige. Jeg læste, at man blæste Jerichos Mure om med Trompeter af Væderhorn, men kunde ikke begribe, hvortil det nyttede. At den barmhjertige Josua, efterat have ladet dræbe alt Levende i Staden, forbød Krigsfolket at tage noget af Byttet; dertil kunde jeg omtrent gjette Aarsagen; men at den samme Josua siden fik baade Sol og Maane til at staae stille og skinne for sig, medens han pryglede Cananiterne ved Gibeon; dette blev først flere Aar derefter forstaaeligt for mig. Jeg læste hvorledes Samson med Ræve havde opbrændt Philisternes Korn, men jeg havde ikke lært et Ord om, hvorledes jeg skulde dyrke vort eget. Udrustet med saadanne Kundskaber, hvorom jeg ikke havde det mindste sammenhængende Begreb, blev jeg i mit 15de Aar confirmeret, og med det samme, saa fattig som jeg var, baade paa Sjel og Legeme, stødt ud i Verden, og valgte en Stand, hvori jeg fandt mere Føde for min forhutlede Aand. Saaledes var omtrent Skolevæsenet de fleste Steder paa Landet dengang, og det er fra den Tid, at den største Deel af de nuværende Bønder have faaet deres Underviisning. Hvorfra skulde de nu have faaet de Kundskaber, som man fordrer af dem. Man vil vel sige, at de skulle blive ved at læse og afbenytte det Læste; dertil have de kun liden Tid, kunne de fleste Steder heller ingen Bøger faae, og til at læse og afbenytte det Læste; at vide at skjælne mellem det Nyttige og Skadelige; at vide, hvor ethvert kan anvendes eller

ikke; dertil høre allerede Forkundskaber, som man ved saadan Skoleunderviisning, som den forommeldte, ikke faaer. Er Skoleunderviisningen bedre nu, som vel neppe kan omtvivles, saa vil jo den kommende Generation blive klogere; NB. dersom de lære det, som er dem virkeligen nyttigt, nemlig Kundskab i det, hvormed de skulle ernære sig og gavne Staten. Men om den og var den allerfuldkomneste nu, vilde det dog ikke virke paa de nærværende Bønder. Det gaaer med Oplysningen, som med anden Opdragelse; der maa Decennier til, førend der kan ventes Frugter efter den saaede Sæd. Lærlingerne maa først opnaae en modnere Alder og komme i en Stilling, hvor de selvstændigen kunne anvende deres Kundskaber, førend Nytten deraf kan spores. (Det er ellers paafaldende, at man klager over Mangel paa Oplysning, paa samme Tid, man vil nedlægge Seminarierne; jeg ønskede heller Seminaristernes Tid forlænget, for at de kunde lære nogle af de Videnskaber bedre, som de nu kun lære lidet af, eller maaskee var det endnu bedre *), om de vordende Præster først øvede sig som Skolelærere, da man paa denne Maade kunde vente videnskabelig dannede

---

*) Kunde der ikke ved ethvert Seminarium kjøbes endeel Jorder, som i Forpagtning overlodes til en videnskabelig dannet Landmand, der tillige kunde ansættes som Lærer i Landvæsenet, hvorved Seminaristerne tillige fik Leilighed til, practisk at øve sig i det theoretisk Foredragne. Bekostningerne derved kunde ikke blive saa store, da Forpagtningsafgiften jo maatte kunne forrente den udlagte Sum, og en betydelig Deel af Folkelønnen sparedes ved Seminaristernes Arbeide.

Mennesker til dette vigtige Kald. Men at lade det komme an paa, at Præsterne skulle danne Skolelærere for Intet, var vist ikke raadeligt.

Er Vankundigheden virkelig saa stor, som Hr. Kammerraaden paastaaer, hvor skulde da alle de oplyste Forpagtere komme fra? Mon det Navn Forpagter skulde forvandle den vankundige Fæster til en oplyst Forpagter, der har Kundskab nok til at taxere, hvad der kan svares af en Gaard, han kun kjender af den blotte Beskuelse; der har Kundskab nok til at indrette en Forpagtningskontract, eller paasee, at han ikke bliver besnæret ved Tvetydigheder eller andre Rænker, der kunne anvendes, for at paabyrde ham Forpligtelser, som han ikke directe vilde indgaae? Hvor megen Kundskab og redelig anvendt Møje kostede det ikke de Ædle, der arbeidede i Landbocommissionen, for at sætte Skranker for snedige Godsejeres vilkaarlige Behandling og deres Bedragerier ved Fæste; maatte ikke den ædle Chr. Colbiørnsen selv erfare, at alle deres med Kundskab og ædel Villie anvendte Bestræbelser uagtede, var det dog ikke tilstrækkeligt til at sikkre den fortrykte Bondestand for Proprietairernes Bedragerier *). Skulde maaskee Regjeringen nu igjen ødelægge, hvad den med saa megen Møje og Bekostning har grundet, eller skal den igjen selv nedbryde den Dæmning, den selv har sat for Vold og Undertrykkelse, og stille Totrediedele af Nationen blot for Entusindedeels vilkaarlige Behandling? Jeg har nylig seet Fæstebreve af den Natur, at jeg

*) See Chr. Colbiørnsens Anmærkn. til de jydske Jorddrotters Klage, P. 17 o. fl.

som Fæster ikke vilde have underskrevet dem, da deri ere paalagte Fæsteren Forpligtelser, som Proprietairen siden kan bestemme, som han selv vil. Jeg kjender desuden for mange Familier, der, endog udrustede med fornødne Kundskaber, forbande Forpagtningen for Tabet af deres Formue, til at jeg kunde raade til at gjøre alle Bønder til Forpagtere.

(Slutningen følger.)

V. Hogendorp.

En Dag, fortæller J. Arago i den 1822 udkomne Reise omkring Verden med Corvetterne Uranie og Physicienne, paa et efter den franske Regjerings Befaling foretaget videnskabeligt Tog, havde han, under sit Ophold i Rio Janeiro, fattet den fortvivlede Beslutning, at vandre allene omkring, men frygtende den store Mængde Insecter, tyede han til en grønmalet Hytte. Han overraskedes her ved at see hængende paa Væggen Portraitet af en fransk General i Legemsstørrelse, prydet med forskjellige Ordener. "Medens jeg anstillede Betragtninger, siger han, over min Stillings Besynderlighed, følte jeg Nogen pikkede mig paa Skuldren, og en gammel Mand, udmattet af Arbeide, og støttende sig paa en Spade, spurgte mig paa Fransk: hvo jeg var, og hvilken Forretning jeg havde? Jeg sagde ham, hvilket Tilfælde der havde bragt mig did, og spurgte ham derpaa, hvad den Mand, hvis Malerie hang paa Væggen, hedte? Denne Mand, sagde han, har været en fransk General, Napoleons Adjutant og Gouverneur i begge Hemisphærer. Han har engang været i Besiddelse af Æresbevisning, Værdigheder og Agtelse. Nu har han mistet dem alle. Han er flygtet fra Menneskenes Had, Stædernes Tummel og Hoffernes Intriger, og kom herhid, for at døe fjernt fra Alt, der bandt ham til Livet. Hans Haand har ophørt at svinge Sværdet; hans Bryst er berøvet Ærens Kjende-

tegn; Smerterne, foranledigede ved en Mængde Saar, minde ham end allene om hans Lykke og hans Hæder. Den Kriger, som De seer paa dette Lærred, er nu en Landmand og Kulsvier; det er General Hogendorp; mig selv. Jeg trykte uvilkaarligen Veteranens Haand og ledte ham hen til hans Lænestol.

Hvor dog Landsforvisning forandrer Menneskene! Jeg kunde neppe overtale mig selv til at troe, at jeg saae her den ædle Kriger, hvis Træk jeg beundrede nogle Øjeblikke i Forveien. De vare rynkede og indkrøbne; hvor meget maa han ikke have liidt!

"De synes at være træt", sagde han et Øjeblik førend jeg gik; "tag et Glas af min tynde Orangeviin. Jeg ønskede at kunne tilbyde Dem Brød; men den franske General mangler det i Dag." Det skjar mig i mit Hjerte, og jeg begav mig bort.

Her, siger Arago, i det mindste, har "den upartiske Retfærdighed" udført sit Kald. Denne Hogendorp er ingen Franskmand, men hans Navn røber, at han er en frafalden Hollænder, der, efterat have beklædt den hæderlige Plads af en Ambassadeur ved Hoffet i St. Petersborg og Gouverneur paa Java, nedrigen mishandlede sit Fædreneland, og 1806 blev Kong Louis Bonapartes Krigsminister. I 1811 blev han Divisionsgeneral, og i det næste Aar Gouverneur i Breslau, hvor han udmærkede sig ved en Fete, i Anledning af Napoleons Fødselsdag. Det ulykkelige Udfald af Moskou Feldttoget drog ham tilbage, for at commandere i Hamborg, hvor, efter hans Talsmands Sigende, il s'y conduisit avec une sévérité, qui parut excessive (han opførte sig med en Strænghed, som syntes overdreven). Ja visselig excessive! — og blandt andre Gjerninger, formedelst hvilke Hamborgs Indbyggere sikkert ikke ville glemme ham, er den, at han lod adskillige meget agtværdige Qvinder pidske, til største Ærgrelse, ikke allene for alle Borgerne, men ogsaa for hele Armeen. Intet Under altsaa, at efter Slaget ved Waterloo, myn Heer van Hogendorp ikke saae sig sikker paa denne Side af det atlantiske Hav.

Indenlandske Efterretninger.

Løverdagen den 31 Januar høitideligholdtes i Regentskirken Universitetets aarlige Fest, i Anledning af Hans Majestæt Kongens høie Fødselsdag. Den latinske Tale, som holdtes af Universitetets Rector, Hr. Professor og Dr. juris Bornemann, gik ud paa, at fremstille en Skildring af den sande Fædrelandskjerlighed, som Dyden selv, levende og virkende for Fædrelandet. Han oplæste derpaa Bedømmelserne over de i forrige Aar indkomne academiske Priisskrifter, og bekjendtgjorde de Studerendes Navne, som havde vundet Præmier. Talen endtes med Bøn til Gud for Kongen, Kongehuset og Fædrelandet. Det af Hr. Etatsraad og Professor Thorlacius, R. af D., forfattede latinske Program handlede om M. T. Ciceros nyelig fundne Skrift: de re publica, især om hans Grundsætninger i Henseende til Statsstyrelsen, og hans Bedømmelse af de forskjellige Statsformer, af hvilke han med flere Grunde godtgjør, at den monarkiske er, blandt de 3 i Oldtiden meest brugelige, den i alle Henseender fortrinligste. — De Studerende, som de academiske Præmier tilkjendtes, vare: i Lovkyndigheden Henrik Hertz, Studiosus juris; i Medicinen J. L. J. H. Gundelach Møller, Candidatus chirurgiæ, og Isaac Peter Larpent, Cand. medicinæ; i Mathematiken Christian Friis Rottbøl Olussen, Cand. philosophiæ; i Æsthetiken Thorleifr Gudmunsen Repp, Candidatus philosophiæ.

Kjøbenhavns Børs, d. 6 Februari.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 249. — Specier solgtes til 14 Rbmk. 15 ß. Obligationer (med Renter fra 11 December 1823) $79\frac{1}{4}$ a $79\frac{1}{2}$. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbd. r. S. (uden Renter). eller 127 Rbdlr. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $16\frac{1}{8}$ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 101. Svenske Sedler $58\frac{3}{4}$ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höcke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 12.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 10 Februari 1824.

Om Høflighed.

Er end Høflighed en Talisman, som Enhver kan faae for Intet, uagtet man med den kan kjøbe saa Manges Venskab, saa er den dog sjeldnere, end man skulde formode. Hundrede Mennesker kan man støde paa, uden at træffe en eneste Høflig. Høflighed maa derfor være en Egenskab, som vi sjeldent fødes med, men i de fleste Tilfælde ved Opdragelsen maa erhverves.

Romerne gjorde urbanus stadsmæssig eller fra Staden, og civilis, borgerlig, synonyme med høflig. Derimod betegner rusticus i deres Sprog baade landagtig og uhøflig. De ansaae altsaa Staden og Borgerlivet for Høflighedens og den gode Levemaades Skole. Uden Tvivl har ogsaa Spøgenavnet paa en ganske ung Student, Rus, samme Oprindelse, det være nu fordi han ansaaes for endnu ikke tilfulde dannet i Videnskaberne, eller fordi de fleste unge Studerende kom fra Landet, og havde i deres Væsen noget landligt. Efter Romerne have de Franske og Engelske optaget i deres Sprog samme Begreber, og hver af dem siden Bibegreberne. Franskmændene bruge: honnette, civil, poli, gracieux, affable, og Engelskmændene samme Ord under andre Former. I det Tydske og Danske siges höflich og høflig (engelsk courteous). Ordet kommer aabenbart af Hof, fordi man troede, at kun ved Hoffet og i Hovedstaden Høfligheden havde sit sande Hjem. Uhøvisk og høvisk ere det Modsatte af Høviskhed eller Høflighed, ligesom Rust citas af Urbanitas. Saaledes have Land og Stad, eller Hof altid i Henseende til Maneerlighed, været Antipoder. Men Hof selv betyder i det gamle Nordiske Maadehold og Velanstændighed. Høviskhed var sikkert i de ældre Tider den første Anbefaling, selv for en Fyrste, men siden gik Ordet af Brug, og man betjente sig af Naadig, som dog egentligen kun tilkom Gud. Med den stigende Forfinelse fjernede Ordet høvisk sig saa langt fra sin oprindelige Bemærkelse, at man endog benævnte utugtige og tølperagtige Udtryk med uhøviske.

At udvikle her hvori Høflighed egentlig bestaaer, vilde være at udskrive en stor Deel af

Kigges Bog om Omgangen med Mennesker. Men at man kan være høflig, uden at være krybende; at man kan iagttage den saa agtværdige Velanstændighed, uden at nedlade sig til Falskhed og Forstillelse, det veed Enhver. Dog, selv Diamanten maa slibes, førend den kan give Glands fra sig, og skjøndt Alting vel, som Rousseau siger, er godt, naar det kommer fra Naturens Haand, kan dog ofte selv det Gode have visse raa Ydrekanter, som Culturen maa afslibe.

Det kan ikke nægtes, at vore Dages Ungdom har en større Grad af Aandsslebenhed end den fordums. Ingen Øltappers eller Børstenbinders Sønner forsømme nu i Skolen og hjemme at lære, hvad der i ældre Tider henregnedes til en høiere Dannelse. Men Sædernes Cultur staaer langt fra ikke altid i tilbørligt Forhold til Aandens. Den fordum maaskee overdrevne Blyhed, Beskedenhed og Tilbageholdenhed er bleven afløst af en Frihed, Selvfølelse og Overgivenhed, der stundom alt for meget overstiger Velanstændighedens Grændser. Maaskee ligger Grunden dertil i et Slags Overforfinelse. De fleste Forældre, især af Middelclassen, ønske, som oftest, at deres Børn skulle komme til at staae paa et højere Culturtrin, end de selv. Derfor lade de dem lære det, som Skjebnen havde nægtet dem selv at undervises i. Drengen bliver snart sin Fader og Pigen sin Moder overlegen i saakaldt Aandscultur. Er deres Moralitet ikke tilbørligen befæstet, saa giver dette dem Leilighed til at see med et vist ringeagtende Blik ned paa deres Forældre. Men for unge til at skjønne, at man, selv med mange erhvervede Kundskaber, i det practiske Liv kan være meget uforstandig

og uerfaren, avler dette besynderlige Forhold imellem Forældre og Børn en Selvfølelse og Indbildskhed, der letteligen gaae over til Uhøviskhed og Kaadhed.

Betragtet som en Opdragelsesfeil er Uhøviskhed vel altid undskyldelig, og et uhøfligt Menneske fortjener stedse mere Ynk end Harme. Men i Samfundet er Høflighed dog stedse en Egenskab, der gjør dens Besidder elsket og Livet selv behageligt. Den fornuftige Mand foragter Tølperen, men Tølperagtigheden opvækker dog hos Menneskevennen en høist ubehagelig Følelse, da han lever i et Samfund med civiliserede Mennesker, ikke med uciviliserede Vilde. Tølperen selv graver sin egen Grav, som han tidligen eller sildigen dog maa falde i.

Men ikke altid kan selv den Forstandige foragte Uhøviskheden. Kommer den fra Mennesker, der staae paa et langt høiere Trin, og som han med Ret kunde fordre større Dannelse af, saa bliver den i høi Grad krænkende. Skrækkeligt er det, naar selv de, der have Magten, henrevne af Lidenskabelighed, overskride ikke allene Høflighedens, men endog den simple Anstændigheds Skranker. Jo mindre den Fornærmede tør vove at besvare den, desto utilbørligere er den. Virkningerne deraf kunne være frygtelige, og dette beviser blandt andet efterfølgende Begivenhed.

François Michel le Tellier, Marquis af Louvois, var en Søn af den franske Statskantsler, Michel le Tellier. Han gav Ludvig XIV. det Raad, at beleire Philipsburg, istedetfor, som denne tidligere vilde, at angribe Nederlan=

dene. Da Kongen saae den ulykkelige Vending, som hans Anliggender med Engelland derved toge, blev han heftigen forbittret, og sagde Marquis Louvois i et Ministerconseil, han d. 16 Juli 1691 holdt i Versailles, i alle de øvrige Ministeres Overværelse, meget ubehagelige Ting; især bebreidede han Louvois med Heftighed, at ved de falske Skridt, hvortil han havde forledet ham, Prindsen af Oranien havde besteget den engelske Trone, og at derved var opstaaet en saare nøie og for ham farlig Forbindelse mellem Nederlandene og Engelland, der lagde Hindringer i Veien for alle hans store Planer. Louvois, der var meget heftig og pirrelig, forsvarede sig med vægtige Grunde, men opbragte Kongen derved saaledes imod sig, at han gav Ministeren et Drefigen. Denne Mishandling rammede ham som et Tordenslag. Han fik derover saa Ondt, at han ikke længer kunde blive i Forsamlingen. Med Møje reiste han sig op af Stolen, og bad Kongen med skjelvende, afbrudt Røst om Tilladelse, at maatte begive sig bort. Men Ludvig, som det foraarsagede Glæde, at have ydmyget ham, bød ham at blive, og den dybt krænkede Mand maatte adlyde. — Men hans Ildebefindende tog saa synligen til, at Alle vare bekymrede for ham; bleg som Døden, uden at kunne frembringe et Ord, sad han der, og først nu tillod Monarken ham at forlade Værelset. Kun med største Anstrængelse kunde han gaae gjennem de forskjellige Gemakker, der førte til Slotsporten, hvor hans Vogn holdt. Da han var kommen hjem, aarelod man ham, og da dette endnu ikke forskaffede ham nogen Lettelse, aarelod man ham endnu engang, men i det Øieblik Blodet kom, opgav han Aanden i sin Læges Arme. — Det eneste, hvad der nogenlunde for-

soner os med Ludvig XIV. er, at han, efter St. Simons Vidnesbyrd, kun denne eneste Gang skal have gjort sig skyldig i en saadan Ubesindighed, og at han ellers, naar han misbilligede eller vilde rette noget, altid gjorde det med et stærkere eller svagere Skin af Godlidenhed, næsten aldrig med Tørhed, og sjeldent med Vrede.

Friedrich den Anden af Preussen var med alle sine store Egenskaber hverken gallant eller poli, naar han kom i Lidenskab, uagtet han dog ellers holdt saa meget af franske Sæder, fransk Literatur og franske Genier. Jeg har hørt af een af hans Samtidige fortælle et Træk, der vel ikke nogensinde har været trykt, men ei desto mindre er sandfærdigt. Kongen lod, under eller efter Syvaarskrigen, en Livrandeur kalde, for at eftersee hans Regnskab. Monarken, da han saae det, meente, at han ikke havde viist den redeligste Fremgangsmaade. I sin Harme udraaber Friedrich: "I fortjente at hænges!" Man kan let tænke sig hvilken Virkning saadanne Ord, udtalte med en Friedrich den Andens Tordenrøst, maatte gjøre paa den Truede. Neppe var han kommen ud i Forgemakket, førend han fik et Slag og — døde. Kongen kan mueligen have havt Ret; men det er skrækkeligt, naar en Monark gjør sin Ret gjeldende paa saadan en Maade.

Ligesom i den physiske Verden Faldkraften tiltager, jo høiere den faldende Gjenstand befinder sig, saaledes bliver og i den moralske ubesindige Ord i samme Forhold sønderknusende, som den, de yttres af, staaer høit til.

Trøstende er, ved Siden af hine, i deres Følger saa sørgelige, Exempler paa Tilsind, at læse et skjønt og virkelig h ø v i s k Træk, som

Professor Büsch fortæller om Hertugen af Meklenborg. Paa en Spadseretour paa Bakkerne mellem Hamborg og Altona, siger han, traf jeg paa den nu forevigede Hertug af Meklenborg, der nød den skjønne Udsigt ved Elben, paa hvilken store Skibe seilede. En Sømand stod ved Siden af Hertugens Phaeton. Han havde formodentligen gjort Manden adskillige Spørgsmaale angaaende Skibene. Men denne havde saa meget at fortælle og forklare, at Tiden maa have blevet Fyrsten lang. Sømanden brød sig intet om at Hertugen tog Hatten af og vilde sige Farvel, men lagde Haanden paa Vognen, som om han vilde holde den fast, blev ved at tale, indtil han formodentligen selv var kjed deraf, og endte med den Bøn, at Hertugen dog endeligen maatte an den leven Sienigen grüssen. I det samme Hertugen kjørte bort vendte han sig med et glad Ansigt til de Omkringstaaende. Dat is mal een Herzog, sagde han, da man noch en Wort mit snacken kann.

I Embedsstillinger er Høflighed ikke blot mod dem, der staae over os, men og mod dem, der staae under os, en vigtig Egenskab. Selv Dommeren bør paa sit Dommersæde, med al den Alvor og Upartiskhed, hans Kald fordrer, hvor det kun er mueligt, iagttage Høflighedens Forskrifter, naar han ikke vil vise sig under sin egen Værdighed. Ligesaa Sagføreren, selv der, hvor hans Pligt kræver at være Anklager. Sarcasmer og Uhøviskheder vække altid Ideen om en forsømt Opdragelse.

At Skribenten mindst af Alle burde tillade sig Uhøfligheder, er indlysende. Vel kildre Grovheder og Uartigheder Hobens Øren, men

hvad er dennes skingrende Bifald mod en eneste dannet, sindig og forstandig Mands Mishag? Skribentens Uhøviskhed er saa meget skadeligere, som den smitter, og ved den pøbelagtige Aand, den udbreder, ikke allene bringer Literaturen i Vanrygte, men ogsaa bidrager til at fordærve hele Slægters Sædelighed.

Indenlandske Efterretninger.

Ærøeskjøbing. Vor Konges Fødselsdag, den 28de Januari 1824, festligholdtes i det herværende dramatiske Selskab paa følgende Maade. Efter at der af Selskabets Medlemmer var givet Comedien: Arrestanten, i 1 Act, af Kotzebue, saaes, da Teppet atter var optrukken, nogle af Selskabets Medlemmer, der, klædte som Søemænd, fiirstemmigen sang den bekjendte: "For gamle gode Dannebrog: Hurra!" Dernæst blev Sangen No. 1 afsjungen. Herpaa forandredes Scenen fra en Stue til en Skov, i hvis Baggrund en Obelisk var opstillet med Kongens Navnetræk i Transparent, omkrandset med Laurbær og Egeløv. Paa begge Sider af Obelisken var opstillet et fuldstændigt Chor af begge Kjøn, og tæt ved samme fire smaae hvidklædte Piger. Choret istemmede derpaa Sangen No. 2. Efter dens Slutning sang de fire smaae Piger Sangen No. 3, hvorpaa Choret atter faldt ind med det første Vers af No. 2. Dr. Med. Fangel var Forfatter af Texterne og havde selv componeret Melodierne; Stemmerne vare udsatte af Stadsmusikant N. Kjellerup. Høitideligheden endtes med et Aftensmaaltid, hvorved, under Canoners Affyring, Sangen No. 4, forfattet af ordineret Catechet, Hr. Pastor Leth, blev afsjungen. Derefter var Bal, som varede til den lyse Dag.

No. 1.

Vor Hjertenskjær er Danien,
Og Fødelandets Drot,
Den elskte Fredrik, Folkets Ven,
I Hytte som i Slot.

End fjern fra Tronen, Dannemand!
Er du hans Hjerte nær;
Thi hil dig, elskte Fødeland!
Og Fredrik, Hjertenskjær.

Vor Hjertenskjær er Danmarks Møe,
Som gav os huld sin Troe.
Hoit elske vi den vilde Søe,
Og Landets blide Roe.
Paa vreden-Bølges hvide Ryg
Tidt svæver Døden nær;
Men raske Søemand styrer tryg
Hjem til sin Hjertenskjær.

Vor Hjertenskjær hver Hædersmand
Med virksom Borger-Id,
Som villig offrer Drot og Land
Sin Stræben og sin Flid.
I Stormens Hyl — ved Glassets Klang —
Vor første Tanke er,
Vort Løsen i vor Jubelsang:
Du danske Hjertenskjær!

No. 2.

Stræb vor Jubel op mod Himlens Bue!
Det er gamle Danmarks Høitidsdag.
Barnlig Kjærlighed i Barmen lue,
Fryd fordobble vore Pulses Slag!
Ædle Spire fra den stærke Stamme,
Skud af Nordens Skjoldung — Kongerod,
See, o Fredrik! vore Hjerter flamme
Høit for Dig, vor Fader, Fredegod!

Du, som hisset over Stjerner troner,
Himles Hersker, hør vor varme Bøn!
I vort Hjerte, i vort Qvad den toner:
Skjenk den elskte Fyrste Dydens Løn!
Lad i Strid ham Seirens Laurbær vinde!
Dannebroge vaie frit mod Skye!
Lad i Fredens Stund ham stedse finde
Elskte Børn i Borgerengens Lye!

No. 3.

Ei straaler Krandsen lys og skjøn,
Den kun af simple Eviggrøn
Dig spæde Hænder vinde;

Men kommer først den blide Vaar,
Naar blomsterprydet Marken staaer,
En skjønnere vi binde.

Da vi Kjærminden himmelblaae,
Og Liliens hvide Klokker smaae
I Krandsens Bue slynge.
Ei ukjendt er for os din Roes;
Thi Fædre, Mødre lærte os,
Om Fader Fredrik synge.

Modtag vor Hylding, Fader kjær!
Vel vide vi den simpel er,
Men Evnen er kun ringe;
Dog, Dine Børn jo elsker Du,
Og see! de her med barnlig Hu
Dig deres Hjerter bringe.

No. 4.

Melod. Hver Glædens Ven o. s. v.

Lyd høit vor Sang!
Lyd høit i Jubeltone!
Til Bægerklang
Du, Glæde! venlig trone!
Her, hvor vort Fædrelands skjønneste Dag
Kaldte i Qvæld os til Sæde;
Her, hvor vi danne i festlige Lag
Venskabs og Kjærligheds Kjæde.

Fra hver en Kyst,
Som danske Vover krandse,
Gjentone Lyd
Og Sang og glade Dandse!
Og fra hver ærlig Dannemand
Skal sig, paa Kjærligheds Vinge,
Brændende Ønsker for Konge og Land
Høit imod Himmelen svinge.

Skjænk bredfuldt Maal!
Saadant sig her vil sømme,
Vor Konges Skaal
Med Jubel vil vi tømme!
Himlen velsigne og styre hans Id
Danmark til Held og til Ære;
Skjenke ham Styrke i Trængsels Tid
Konningebyrden at bære!

Er Kronen svar,
Det Spiir heel tungt at holde,
Sød Løn dog har
Kong Frederik, den Bolde.
Dronning Maria, Dannebod,
Med Kongedøttre saa blide,
Kjærlig og mild, og øm og god,
Trofast ham stander ved Side.

Og luevarm
Den Kjærlighed mon flamme
I Danskes Barm
Til gamle Kongestamme.
Saa har det været i henrundne Old.
Kommende Tider skal sande:
Kjærlighed den er Dankongens Skjold,
Kjærlighed skjærmer hans Lande.

Ja Fædreland!
Du Fædres Aand skal finde
Hos Danske Mand,
Hos favre Danneqvinde.
Bægrene fylde vi nu paa Stand,
Alt efter Fædrenes Skikke.
Og for vort herlige danske Land
Skaalen vi jublende drikke!

Blandede Efterretninger.

Europas Opmærksomhed er i denne Tid henvendt paa Spaniens Besiddelser i America. Nogle Efterretninger om Mexicos og Cubas nuværende Tilstand ville derfor ikke læses uden Deeltagelse.

Mexico lader sig letteligen spærre for Fremmede, da Strandbredden er grund og Kystlandet kun lidet befolket og dyrket. Adgangen dertil behersk̃es af Krigshavnen Havanna paa Øen Cuba, hvor ogsaa Sædet for dets Handel er. I Høilandet findes Frugtbarheden i vild Overflødighed, og den har opholdt Landboernes og Indianernes Liv i Skovene og Bjergkløfterne, medens deres Marker og Boliger stedse paa ny bleve ødelagte. De have nu vel skiftet Herrer, men ikke Undertrykkere, og dog synes de at have formeret sig under Urolighederne, fordi man

vel fratog dem hvad de ejede, men levnede dem frie Hænder til Erhverv og Handel, og opmuntrede til Agerdyrkning, ved de høje Priser paa Levnetsmidler, hvilke endnu reddede dem, ligemeget om Ven eller Fjende bragte samme til Stæderne og Fæstningerne. Førend Urolighederne fik de ei engang at see en Guldmynt, og da de gjorde samme til Bytte, meente de, det var forgyldte Skuemynter, som man bærer paa Halsen, og solgte Guldstykkerne for en Gylden. Denne Uvidenhed kom Spanierne netop tilpas, der vogtede sig vel for at være deres Læremestere, men som strænge Tugtemestere holdt dem til Arbeide og Bøn. De ere virkeligen ogsaa vante til Arbeide, men Haandens frie Værk lykkes ikke hos dem. De tale med Færdighed Spansk, men blive tillige ved deres Modersmaal. De iagttage med Omhyggelighed de catholske Skikke, men holde ogsaa deres hedenske Vedtægter hellige. De hade Spanierne, som de kalde Gatzopia, Dobbelthoveder, eller, efter en anden Forklaring, Spitsbuber, og de hade den spanske Afkom, Creolerne. En af Caciquernes Efterkommere anseer sig for vanadlet ved europæisk Slægtskab. Ved det første Oprørsløsen rev Hidalgo 100,000 Indianere med sig indtil Nærheden af Hovedstaden, men de havde ingen andre Vaaben end Kasteslynger, et Reb, som de forstaae at kaste saaledes, at det slynger sig fast omkring Legemet og naar det af Rytteren trækkes frem og tilbage, kan han saaledes kaste den stærkeste Oxe omkuld. Hvor meget de end ere vante til Undergivenhed, var det dog ikke muligt, at give den tilstimlede Hob endog kun et Skin af Orden, og den adspredte sig, af Frygt for den Forbandelse, som Erkebispen af Mexico med høitidelig Prunk, lyste over Oprørerne, og for den Helvedsstraf, hvormed den spanskfindede Geistlighed truede. Man havde vogtet sig meget for, at anlægge Skoler for Indianerne, for at holde dem ved Uvidenhed og Overtro i Tømme. Den største Deel af Creolerne deelte Indianernes Uvidenhed, og almindelig Dannelse og Videnskabelighed, traf man kun blandt de Faa, der vare blevne opdragne hos deres Paarørende i Spanien, eller havde havt Omgang med Fremmede. Imidlertid havde under Landets lange dybe

Rolighed stor Formue og Velleveet udbredet sig iblandt dem; Adelen levede med fyrstelig Indkomst og Overdaad; den gamle Godseier var bleven Herre af indianske Landsbyer og holdt paa sit Gods, ligesom Borgherrerne i Middelalderen, Professionister og Varemagaziner; Kjøbstædsfolkene dreve deres Næring med uhyre Fordeel, og havde rig Andeel i Udbyttet af Bjergværkerne. Spansk Prunkesyge herskede overalt med smagløs æventyrlig Overlæsning. Man fik Varerne enten fra Spanien, eller i det mindste gjennem spanske Kjøbmænd; Smughandelen var vanskelig og farlig. Herrerne i Cadix sørgede for, at Torvet ikke blev overlæsset, og Varerne solgtes til den højeste Priis. Embedsmændene havde lige Fordeel med dem, og begunstigede ingenlunde indenlandske Konstneres og Haandværksfolks Opkomst, men lode ikke engang Agerdyrkningen frembringe det, man hidtil havde faaet fra Cadix, fordi de solgte den indenlandske Tobak for Statens Regning, ved hvis Afsætning de havde deres Profit. Men om end dette har forandret sig, og om Engellænderne have aabnet sig de mexicanske Torve, saa ville de dog vanskeligen blive rige der, fordi den spanske Smag altid begunstiger Afsætningen fra Cadix. Rosenkrandsene, Helgenbillederne, Bønnebøgerne, de geistlige Gevandter, den hele Kirkemusik vil kun Spanien kunne levere, og neppe vil nogen engelsk Gallanteriehandler give sig af med den hellige Jomfru fra Guadeloupe, uden hvilken Mexicanerne ikke kunne leve, og som selv paa Hatten bevares i Glas og Ramme. Fremdeles indskrænkes den europæiske Handel der til det ikke store Antal velhavende Stæder og Godseiere, da menig Mand lever i den beklageligste Fattigdom. I Stæderne og paa Godserne have under Urolighederne Hovedudgiverne været anvendte paa Befæstningerne og Besætningernes Underhold. Spanierne have baaret sig ad i Mexico, ligesom hos dem selv hjemme, og anseet det for det bedste Forsvar, naar enhver forsvarede sig selv. De lode enhver, der holdt med dem, bevæbne sig, og saaledes have de velhavende Borgere og Godseiere bevæbnet sig, sørget for Skyts og Mandskab, og opnaaet i Stæder og Borge Selvstændighed. Den meest yndede Varesort vilde derfor nok være Krigsfornødenheder, og den store Mangel derpaa beviser nok bedst, at Spanierne skjøde med Piastre, fordi de manglede Kartætscher. Nøden har ogsaa lært dem, selv at forfærdige meget, der tidligere hentedes fra Europa, da i lang Tid Varetogene til Stæderne og Borgene ikke kunde bringes over det i Oprør værende slade Land, og man nu maatte hjelpe sig selv saa godt, som man kunde. Naar iøvrigt Indianernes Uvidenhed og Undertrykkelse endnu ikke noksom oplyser, at de ved Arbeidsomhed og Maadeholdenhed kommer der ingen Veie, saa vil det forklares ved deres Spillesyge, der leder til andre Laster, og en fra Grunden af fordærvet Husholdning. (Fortsættes.)

I Ergänz. Bl. zur Hall. Lit. Zeit. recenseres Tab. 25—47 af Supplementtafeln zu Hübners geneal. Tabellen, Copenhagen 1823. Rec. gjør opmærksom paa en offentlig Meddelelse, efter hvilken disse Supplementstavler hidrøre fra en fyrstelig Haand. De ville derved, siger Rec., ikke allene ved deres Fortræffelighed, være et Hædersminde for Udgiveren, men ogsaa ved sammes Personlighed for Videnskaberne.

I Anledning af den Holbergske politiske Kandestøbers Opførelse paa Theatret i Dresden, som Vaudeville-Opera, yttrer Tieck det Ønske, at ogsaa adskillige andre af samme Digters Arbeider, som den Stundesløse, Gert Vestphaler, den pantsatte Bondedreng, Pernilles korte Frøkenstand, Henrik og Pernille, Hexerie og blind Allarm, maatte blive givne paa tydske Theater. Han klager over Forkjelelsen af det nuværende Publicum, der ikke kan taale nogen drøi Spasmere.

Den store von Hallers ældste Søn, Forfatter til raisonnerende Bibliothek over Skrifter, vedkommende den schveizeriske Historie, bekjendtgjorde 1760 et Udtog af Saxo, som beretter Historien om Toke, der skyder Æblet bort fra sin Søns Hoved, efter Harald Blaatands Befaling, og som opvækker megen Tvivl om Fortællingen angaaende det Æble, som Wilhelm Tell paa

samme Maade skulde have bortskudt, og hvilken Haller betragter som fabelagtig. Men Folket i Waldstetten fordømte hans Bog, som nu er meget sjelden — til Ilden. Det kan man kalde en Ejendrivelse, som har Klem!

En Landværn, Østen Olsen Hougen, af det Tellemarkiske Jægercorps, anklaget for Mishandling mod sin Fader, har paa en Gaard i Øvre Tellemarken nyligt begaaet et afskyeligt Mord. Han ankom om Aftenen til et Huus, hvor ingen uden Konen og nogle Børn vare hjemme, hvoriblandt en voxen Pige, som han forlangte at tilbringe Natten med. Medens Pigen, af Frygt for Mishandling, flygter til nærmeste Nabo, og Konen med Børnene havde skjult sig i Kjelderen, kastede han sig i Sengen, hvor han strax faldt i Søvn. Ved hiin Støjen vaagner Østen, og finder Ingen, uden en liden Dreng, som ikke endnu var bleven gjemt. Han griber Barnet, lægger det paa Ilden og steger det en Tid, og Barnets varmeste Bønner om Skaansel for sit Liv, rører ikke Uhyret. Han griber atter Drengen, og, efter Sigende, afskjærer først Næsen, og dræber ham omsider. Derpaa ilede han bort med Liget, og begravede det i Sneen. Dagen derefter blev han, men ikke uden efter en rasende Modstand, paagreben.

I Bergen har man d. 6 Jan., mellem Kl. $5\frac{1}{2}$ og $5\frac{3}{4}$ om Morgenen, mærket først et stærkt Drøn, og derpaa et Stød af et Jordskjelv, som var meget stærkt, og øjeblikkelig ledsagedes af et derpaa følgende svagere. Begge varede omtrent 1 Secund eller lidt derover. Husene bevægedes og Møblerne i Værelserne flyttedes et Stykke fra deres Sted. Stødet syntes at virke paa det menneskelige Legeme, som et af en Electriceermaskine.

Blandt Hr. Cornelius Suhrs nyeste Panorama-Prospecter er en Prospect af Sundet. Som Landskab betragtet skal den være fortræffelig. De fjerne Gjenstande og Luftperspectiven ere mesterligen behandlede, og Synspunktet valgt

med Indsigt. Haugerne paa Cronborgs Volde gjøre et særdeles behageligt Indtryk.

I Quarterly Review for Juli 1823 hedder det om den nordamericanske Handel: "Endnu i dette Øjeblik forsynes det faste Land af Europa næsten aldeles ved Americanernes Skibe med ostindiske Producter, og i en meget betydelig Grad med vestindiske. Fra Sumatra, Java, Mocha, China føre deres Skibe de forskjellige Producter lige til Europa, og fra Engellands Besiddelser komme de først til de forenede Stater, hvis Havne ere de Oplagssteder, hvorfra Europas Forbrug for det meste forsynes. En Act udstedtes i Forsamlingen 1821, at tillade vore Skibe fra Ostindien at gaae directe til Nabo-Fastlandet; men Indskrænkning i Henseende til Tøndeafgivt, Licensformen og andre Baand, som denne Fribed var paalagt, gjorde, at neppe en Ladning er bleven afsendt, medens hver Dag Skibe fra de forenede Stater ankomme i Europas Havne, ladede med Producter fra vore ostindiske og andre fremmede Besiddelser. Vi kunne paalægge deres Skibe, saavidt det staaer i vor Magt, i Samfærslen med vore Colonier, Nødvendigheden, først at indløbe i America (maaskee mageligt for dem til Gjenindskibning), men Fordelene af smaa Skibe og af Befrielsen for al Control, ere saa store, at de hurtigen ville faae Almeenskibsførere.

Kjøbenhavns Børs, d. 10 Februari.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 249. — Specier solgtes til 14 Rbmk. 15 ß. Obligationer (med Renter fra 11 December 1823) $79\frac{1}{2}$ a 80. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbd. r. S. (uden Renter) eller 127 Rbdlr. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $16\frac{1}{3}$ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligat. Bcomk. $100\frac{1}{2}$ a 101. Svenske Sedler $58\frac{1}{2}$ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 13.

Udgiver, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 14 Februari 1824.

Nogle Bemærkninger,

foranledigede ved Hr. Kammerraad Drewsens Anskuelser af de saakaldte frie Forpagtninger.

(Slutning; see No. 11.)

Pag. 7 siger Forfatteren: "At en Deel af Bøndernes lille Formue, om ikke den hele, maa anvendes til det Indfæste, han maa give til Godsejeren." Her viser han jo selv, hvem der er første Aarsag til Bondens Ruin; ved Fæste skeer det kun een Gang; hvad vilde der blive af, naar saadanne fik Leilighed til at bestemme, hvor ofte han vilde operere?

Det Bevis, Forfatteren Pag. 8 anfører for Bondens Nøisomhed, og med hvor Lidet han kan behjelpe sig, er interessant nok; han behøver altsaa ikke at forraade Konge, Fædreneland eller sine Medborgere, for at tilfredsstille Fornødenheder, han ikke kjender. Lær ham altsaa blot at erhverve, og det bliver jo en ypperlig Borger i Staten.

Hvad der fra Pag. 10 til 13 er anført om Hoveriet, er for en Deel rigtigt, og det var at ønske, at det kunde hæves, uden at fornærme enten Proprietairen eller Bonden; men det vilde snarere forøges end ophøre ved Forpagtningen.

Vi ville nu see, hvad Nytte den projecterede Forpagtning vilde bringe Godsejerne og Staten. Jeg vil holde mig til Hr. Kammerraadens Plan, at af 12 Bøndergaarde, hver paa 60 Tdr. Land, skulde udklækkes een stor Gaard paa 500 Tdr. Land og 22 Huse, hvert med 10 Tdr. Land. Dette antager jeg vil koste Følgende:

For at opmaale og udstykke Jorder til en stor Gaard og 22 Huse	100	Rbd. Sølv.
For at ombygge 12 Gaarde til 22 Huse	4400	——
For at opbygge en ny Avlsgaard	8000	——
samt for at indgrøfte Markerne	1000	——
	13,500	Rbd. Sølv.
De 12 Gaardes forrige Værdie anslaaes til	18,000	——
Det Hele skulde altsaa være værd	31,000	Rbd. Sølv.

Heraf svares nu af 22 Huse, hver 150 Gangdage, som anvendes paa Gaarden, og det er det hele Hoverie; nu skal Forpagteren selv besørge alle Kongereiser; Veiarbeide og andre Ægter af 12 Bøndergaarde; skal tiende baade til Kongen, Kirken og Præsten af Alt, baade Levende og Dødt, han producerer. Gaarden og Jorderne ere uden Drift og Cultur, man vil endog ansætte det meget høit, 1 Tde. Byg af Tde. Land, altsaa 500 Tdr. Byg, à 2 Rbd. 2 Mk. Sølv, den hele Indtægt altsaa:

r. S. 1166 Rbd. 64 ß.

Herfra afgaaer for Følgende, som blev ydet af de 12 Bøndergaarde nemlig Landgilde af hver Gaard, 8 Tdr. Byg, er 96 Tdr. Byg à 2 Rbd. 2 Mk., er Rbd. 224.		
Hoveriepenge, af hver 38 Rbd., er	456.	
For 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns, 20 Æg af hver, er	28.	
Tab for Fæste aarlig *) . .	200.	
		908 —
		258 Rbd. 64 ß.

Disse 258 Rbdlr. 64 ß. Sølv skulde være Rente af de ovenmeldte 13,500 Rbd., som vare anvendte til den projecterede Forandring; ikke fuldt 2 pCt., sandelig en tarvelig Rente, men som nok ingen fornuftig Mand skjøttede om at sætte sine Penge ud for.

Vi ville nu lidt eftersee de store Fordele, som Staten skulde have af store Gaarde. Forfatte-

*) Jeg har her brugt virkelige Data, for ei at regne for høit. Iøvrigt bemærkes, at dette er skrevet 1822.

ren siger: "Der produceres mere, og mindre forbruges." Om der produceres mere, er problematisk, da det kommer an paa, hvorledes baade de store og de smaa Gaarde drives. Derpaa vil jeg altsaa ikke indlade mig; men hvad Forbruget angaaer, da troer jeg, at her vilde forbruges mere, nemlig: Før var der kun 12 Bønderfamilier, à 8 Personer, er 96 Personer. Nu bliver der 22 Huusmændsfamilier, à 5 Personer, er . . . . 110 Personer.

En Forpagterfamilie med fornødne Folk til at drive en Gaard paa 500 Tdr. Land	30 —
Her bliver istedetfor 96,	140 Personer.

Og nu kommer dette til, at i saadan stor Familie gjerne ere nogle tærende Personer, med hvis Formerelse Staten ikke kan være synderligen tjent, og at de 22 Huusmænd bleve forvandlede til Dagdrivere, den halve Deel af deres Liv. Og nu Hestenes Antal, som det, efter Forfatterens Raisonnement, skulde være saa statsoeconomisk at faae udryddede, da antager jeg, at af de 12 Bønder holde hver 7 Heste, altsaa 84 Heste. 22 Huusmænd, hver med 10 Tdr. Land, vilde dog hver holde 2 Heste, blev . . . . 44 Heste.

En stor Gaard paa 500 Tdr. Land, som skulde forrette alle publike Kjørsler af 12 Bøndergaarde, kunde ikke have mindre end	50 —
Her blev nu, istedetfor 84,	94 Heste.

Hr. Kammerraaden mener, at den nordamericanske Ploug skulde fordrive de 44 Heste, men jeg troer det Modsatte, og det var vist ogsaa den sletteste Ploug, man kunde anbefale

til almindeligt Brug, og godt vilde det sikkerligt være, om man lærte selv at kjende den først, førend man anbefalede den til andre.

Jeg maa tilstaae, at jeg forresten godt lider disse smaa Lodder paa 10, 20 à 30 Tdr. Land, der vilde formere Folkemængden. For Folk med mindre Kundskaber og Evne er det godt, at de kunne faae en Lod, passende til deres Evner, men, saameget muligt, til Eje, da det er bedre at have 10 Tdr. Land i Eje, end 100 Tdr. Land i Forpagtning, og skulde der skee nogen Forandring i det nuværende Fæste, da vilde jeg snarere raade, at det blev til Arvefæste eller Eje; thi Den arbeider med meest Lyst, der arbeider for sig selv og Sine paa sin egen Ejendom; den, der arbeider med Lyst, arbeider meest, og den, der arbeider meest, er Staten nyttigst.

At en stor Deel af Statens nyttigste Borgere, efterat have tjent Fædrenelandet til Forsvar i deres bedste Aar, paa deres Alderdom ikke skulde nyde den Glæde, at dyrke egen Jord, men skulde til deres Livs sidste Øjeblik trælle for en anden Classe; — at der skulde lægges Plan til, at dette skulde skee, var ubilligt, og vinder sikkert aldrig vor gode Konges Bifald. Og naar man endnu i det saakaldte oplyste 19de Aarhundrede kan høre den Sætning paastaaes, at en vis Menneskeclasse ikke maatte kunne fremtræde som selvstændige Væsener, men at de skulle trælle til Fordeel for en Anden, da maa vi med den ædle Bourke sige: "Vi maa dog være glade, at ikke Alle forstaae Dansk"; da det røber en Tænkemaade, som selv det meest ucultiverede Menneske burde blues ved. (See Hr. Kammerraadens Pag. 23.)

At der under saadanne Omvæltninger, som de, der i de sidste Decennier have rystet den største Deel af Europa, maa findes Øjeblikke, hvori snart den ene, snart den anden Statsborger maa føle Trykket, kan vel ingen Regjering forebygge. Hvor trykkende var det ikke f. Ex. under Krigen for den Embedsmand og andre, der kun havde bestemte Pengeindtægter, hvor disse neppe vare tilstrækkelige til den blotte Huusleje. Freden vendte tilbage til vore Kyster, og med den mangfoldige virksomme Borgeres visse Ruin; der opstod en Concours med ældre og mægtigere Rivaler; den Unge, som endnu ikke havde samlet Kræfter, blev undertrykt af Fremmede i sit eget Fædreneland; Forsagthed og Næringsløshed blev deres sørgelige Lod. Agerdyrkeren, som Krigen syntes at være gunstig, traadte ved Fredens Tilbagekomst ogsaa ind i andre Forhold, og det tildeels Forhold, som Krigen havde frembragt; han maatte søge andre Markeder med sine Producter, hvor der var ældre Rivaler at concurrere med. Endeel af Producterne vare ved gamle Monopolier blevne skjødesløst behandlede, vare i slet Rygte, hvorfor de første, endog forædlede, næsten maatte gives bort, for om muligt at skaffe Afsætning for Eftertiden. At dette maatte virke tilbage paa Producenten, er meget naturligt, og da Proprietairerne ere de, der høste den største Fordeel af Agerdyrkningens Flor, bør de ogsaa taale Trykket med af dens ublide Kaar, især naar de ved deres overdrevne Gjerrighed udpine Bonden, og derved sætte ham ud af Stand til at drive sin Dont med Kraft; at de da bør føle Virkningen med af denne deres Fremfærd, er billigt; men ikke at de ovenikjøbet skulle vælte hele Byrden hen paa dem, de selv have undertrykket.

Hr. Kammerraaden mener, at det er bedst, at Formuen er samlet hos Proprietairen. Jeg er af den modsatte Mening, og vover at troe, at det Land er det lykkeligste, hvor Formuen er bedst fordeelt imellem dets producerende Indbyggere. Der kan vel intet Spørgsmaal være om, at 100,000 Rdlr. vare mere paa deres rette Sted i 200 Bønderfamiliers Hænder, end hos een Proprietair; hos de første bliver dog altid den største Deel nyttigen anvendt.

Dette er nu saaledes mine Bemærkninger over denne Sag; jeg overlader til Kyndigeres Bedømmelse, hvorvidt de ere rigtige; har jeg feilet, ligger Skylden ikke i Uvillie enten imod Proprietair eller Bonde, da jeg ønsker dem begge alt muueligt Held, naar kun den Ene ikke høster Fordeel paa den Andens Bekostning eller Ruin.

O. J. Winstrup.

Indenlandske Efterretninger.

Forordning angaaende en extraordinair Korn-Leverance af Ager og Engs Hartkorn i Danmark, m. m. — Kjøbenhavn, den 6te Februar 1824.

Vi Frederik den Siette, af Guds Naade Konge til Danmark, rc., giøre vitterligt: For at lette Besiddere af Landeiendomme i Vort Rige Danmark Udredelsen for indeværende Aar af de Os tilkommende Skatter af Landeiendomme, byde og befale Vi herved, som følger:

§. 1. Af hver Tønde privilegeret Ager og Engs Hartkorn i Vort Rige Danmark maae leveres 4 Skiepper Rug og 4 Skiepper Byg, og af hver Tønde uprivilegeret Ager og Engs Hartkorn sammesteds 6 Skiepper Rug og 6 Skiepper Byg, men paa Vort Land Bornholm ikkun 2 Skiepper Rug og 2 Skiepper Byg af hver Tønde Hartkorn. Dog bliver herved at iagttage, at

saafremt det Skattebeløb, hver enkelt Yder haver at udrede til Vor Kasse, efterat Godtgiørelsen for de $\frac{5}{6}$ Dele af Bankhæftelsens Renter af Jorder og Tiender er Landskatten fradragen, skulde i noget Tilfælde udgiøre en mindre Sum i Penge, end den for de ovennævnte udskrevne Kornvarer i efterfølgende §. 4 bestemte Betaling, da blive i saadanne Tilfælde ikkun saa mange Kornvarer at levere, som ere tilstrækkelige til ved Liquidation at berigtige den saaledes efter forommeldte Fradrag tilbageblivende Deel af Skattebeløbet.

§. 2. Da denne Udskrivning skeer alene til Lettelse for Yderne, saa skal det være disse tilladt, forsaavidt de ønske det, at frasige sig Leverancen, naar Frasigelsen skeer af en Godseier, enten for det hele samlede Gods, eller for Hovedgaarden alene, eller for Bøndergodset alene, eller af enhver anden Skatteyder, der directe betaler Skatter til Amtstuen, og Frasigelsen derhos inden næstkommende Marts Maaneds Udgang anmeldes til vedkommende Amtmand, som derefter giver Amtstuen den i saa Henseende fornødne Ordre, og uopholdeligen, saasnart bemeldte Maaned er forløben, indberetter desangaaende til Vort Rentekammer. Saa skal det og, under lige Betingelse, som nysnævnte, i Henseende til Anmeldelse for vedkommende Amtmand, være dem af fornævnte Ydere, som ønske det, tilladt at levere enten Rug i Stedet for alt eller en Deel af det udskrevne Byg, Skieppe for Skieppe, eller Hvede i Stedet for alt eller en Deel af den udskrevne Rug eller Byg, Skieppe for Skieppe, eller Havre i Stedet for alt eller en Deel af det udskrevne Byg, ligeledes Skieppe for Skieppe, hvorimod ingen Tilladelse kan ventes meddeelt til at levere enten Byg eller Havre i Stedet for Rug. I øvrigt bliver, i Overeensstemmelse med hvad i foregaaende §. 1 er foreskrevet, at iagttage, at saafremt Betalingen for de Kornvarer, der efter nysnævnte Valg maatte ønskes leverede, i noget Tilfælde skulde udgiøre en høiere Sum, end det Vor Kasse tilkommende Skattebeløb, efterat Godtgiørelsen for de $\frac{5}{6}$ Dele af Bankhæftelsens Renter er Landskatten fradragen, da leveres ikkun saa mange Kornvarer, som ere tilstrækkelige til ved Liqui-

dation at berigtige forommeldte tilbageblivende Skattebeløb. Efter næstkommende Marts Maaneds Udgang modtages ingen Frasigelse af Leverancen, ligesom heller ikke nogen Anmeldelse om Forandring i Henseende til de udskrevne Kornarter, saa at altsaa Vedkommende, fra hvilke ingen slig Frasigelse eller Anmeldelse er skeet til Amtmanden inden forommeldte Tids Forløb, antages at ville yde Leverancen aldeles i Overeensstemmelse med foregaaende §. 1. Og kunne de efter den Tid ikke vente nogen Fritagelse derfor eller Forandring deri.

§. 3. Kornvarerne skulle være gode, sunde og dygtige. De bør derhos være vel rensede saaledes, at de ere frie for Ukrudsfrøe og al anden Ureenlighed; ligesom de i det Hele bør være af den Beskaffenhed, at de for forsvarlige Kiøbmandsvarer kunne passere. Desuden bør Rugen være vel tørret. Af Havre kan ikkun leveres af den saakaldte hvide Havre. Den Vægt, som Kornvarerne skulle have for at kunne modtages, bestemmes til 11 Lpd. 12 Pd. pr. Tønde Rug, 10 Lpd. 8 Pd. pr. Tønde Byg, 13 Lpd. pr. Tønde Hvede og 8 Lpd. 8 Pd. pr. Tønde Havre. Og leveres Kornvarerne overalt med løst og strøget Maal, samt uden noget Opmaal, hvad enten Maalingen skeer med heel eller halv Tønde, Skieppe eller Fierdingkar.

§. 4. For de Kornvarer, som leveres, tilstaae Vi Yderne følgende Betaling, der bliver dem at godtgiøre ved Liqvidation i Vore Skatter for indeværende Aar: for hver Tønde Rug, som veier 11 Lpd. 12 Pd., men under 12 Lpd., 2 Rbdlr. 90 ß. Sedler og Tegn; for hver Tønde Rug, som veier 12 Lpd., men under 12 Lpd. 2 Pd., 3 Rbdlr. 32 ß. Sedler og Tegn; desuden godtgiøres 8 Skilling Tegn for hver fulde 2 Pd., som Rugen maatte veie mere pr. Tønde, end 12 Lpd.; for hver Tønde Byg, som veier 10 Lpd. 8 Pd., men under 10 Lpd. 14 Pd., 2 Rbdlr. 26 ß. Sedler og Tegn; for hver Tønde Byg, som veier 10 Lpd. 14 Pd., men under 11 Lpd., 2 Rbdlr. 56 ß. Sedler og Tegn; desuden godtgiøres 6 Skilling Tegn for hver fulde 2 Pd., som Bygget maatte veie mere pr. Tønde, end 10 Lpd. 14 Pd.; for hver Tønde Hvede, som veier 13 Lpd., 5 Rbdlr. Sedler; desuden godtgiøres 10

Skilling Tegn for hver fulde 2 Pd., som Hveden maatte veie mere pr. Tønde, end 13 Lpd.; for hver Tønde Havre, som veier 8 Lpd. 8 Pd., men under 8 Lpd. 12 Pd., 1 Rbdlr. 64 ß. Sedler og Tegn; for hver Tønde Havre, som veier 8 Lpd. 12 Pd., men under 8 Lpd. 14 Pd., 1 Rbdlr. 88 ß. Sedler og Tegn; desuden godtgiøres 6 Skilling Tegn for hver fulde 2 Pd., som Havren maatte veie mere pr. Tønde, end 8 Lpd. 12 Pd. (Fortsættes.)

Ligeledes er, under 6te Februar d. A., udstedt en Kongel. allernaadigst Forordning, saa lydende: "I Henseende til Ydelsesmaaden af den paa Jorden og Tiender i Vort Rige Danmark hvilende Landskat, ville Vi allernaadigst have bevilget en midlertidig Forandring saaledes, at det Beløb i Sølv, hvortil denne Skat er bestemt, nemlig indtil den 1ste Juli 1825 ved Vor Forordning af 10de Januar i forrige Aar, og for den derefter følgende Tid ved Vor Forordning af 15de April 1818, skal, fra den 1ste Januar i dette Aar at regne og indtil Vi anderledes derom anordne, erlægges med Sedler og Tegn, Daler for Daler og Skilling for Skilling. Forestaaende Bestemmelse bliver ogsaa at anvende ikke alene paa den Landskat, der, i Overeensstemmelse med Vor Forordning af 11te September 1822 §. 6, er vedbleven at hæfte paa uprivilegeret Annex- og Mensal-Godses Jorder, men tillige paa den Afgivt af 1 Rbdlr. Sølv pr. Tønde Hartkorn, der ved nysnævnte Vor Forordnings §. 2 er paalagt Præstegaards Jorder i Almindelighed og andre, Geistligheden tillagte, privilegerede Jorder."

I Onsdags Formiddag bleve de jordiske Levninger af Conferentsraad Callisen bragte til deres Hvilested i St. Petri Kirke. Følget ledsagede Liget i nogle og Tredsindstyve Vogne. Alle Læger og Chirurger i Hovedstaden, saavel som en Deel af Statens første Embedsmænd ledsagede den Hedengangne til Jorden. Liget blev baaret af Chirurger. I Kirken holdt Hr. Pastor **Adeler** en rørende Tale, og følgende af

Hr. Professor og Ridder Oehlenschläger forfattede Sang blev afsjungen.

"Naar skal da min Tid faae Ende?
Naar min Aand tilbagevende?
Brister dog I Baand itu!
Slipper løs omsider nu
Siælen af sin Fængselsmuur,
Fuglen af sit Fuglebuur!"

Saa hin fromme Olding sukked.
Da ham Døden Øiet lukked.
Han sov ind med sneehvidt Haar,
Danmark græder ved hans Baar.
Ingen Sorg dog trykker ned,
Taaren er kun Kiærlighed!

Lykkelig og alderstegen
Stod han kongelig som Egen.
Kun Beundrings Taareglands
Falder i Cypressens Krands.
Yngling, Gubbe, Viv og Mand, —
Hører dem ved Kistens Rand!

Jeg var Barn, Forældres Lykke,
Solens Glæde, Vaarens Smykke;
Da kom Døden med sin Lee,
Trued mig med bittre Vee;
Callisen i Favn mig tog,
Døden til sin Hule jog.

Jeg var Brud; min Brudgom smilte,
Vi til Herrens Altar ilte.
Mat jeg standsed paa min Vei;
Rosen blegned, dufted ei.
Callisen sin Hielp mig bød —
Rosen blussed atter rød!

Jeg var Fader! Døden trued,
Ved min Seng jeg Flokken skued.
Arme Pige, stakkels Dreng!
Da treen Helten for min Seng,
Har mig Liv af Kilden øst;
Barnet blev ei faderløst.

Du, som trøstet har saa Mange,
Hør Taknemlighedens Sange!
Længe Døden skaante Dig,
Ei han turde nærme sig;
Han har ikke Leen brugt,
Du faldt af som moden Frugt.

Verden skatter Lægens Lære.
Skal ham Ormen nu fortære?
Sønderlemme disse Been,
Under denne kolde Steen?
O kun Jorden vorder Jord,
Siælen til sin Skaber foer!

Krandser Graven, Søn og Datter,
Som fik Fader, Moder, atter.
Sundhedsurter! voxer skiønt,
Dækker ham med Haabets Grønt!
Lærke! sæt paa Graven dig,
Siung: Han er udødelig!

I Onsdags Aftes lod Sangerinden Jomfru Josephine Frölich sig med udmærket Bifald høre paa det Kgl. Theater. Huset var propfuldt. Jomfru Frölich er egentlig fra Wien, og har i nogle Aar nydt Undervisning her i Kjøbenhavn hos Hr. Siboni; det er ham hun har at takke for sit Talents Udvikling. Hr. Siboni dirigerede den Aften Orchestret.

Næstkommende Søndag giver Wilhelm Carlsen, tretten Aar gammel, en Søn af Capelmusicus Carlsen, en musicalsk Soirée i den bestandige borgerlige Forenings Locale, hvor han lader sig høre som Violinist. Han skal behandle dette vanskelige Instrument med en, i Forhold til hans Alder, høist sielden Færdighed.

I Kjøbenhavn udkomme i denne Tid, forsaavidt i dette Øieblik mindes, følgende Dag- og Ugeblade: 1) Statstidenden; 2) Adresseavisen; 3) Collegialtidenden; 4) Handelstidenden; 5) Dagen; 6) Skilderiet; 7) Borgervennen; 8) Politievennen; 9) Statsvennen; 10) Brevduen; 11) Harpen (med Literatur-, Konst- og Theaterbladet); 12) Literaturtidenden; 13) Aftenbladet; 14) Freja; 15) Telegraphen; 16) Momus; 17) Den almeennyttige Samler; 18) Spøgefuglen; 19) Kjøbenhavns Priscourant. — Prof. Rahbeks Tilskuer, som, paa adskillige Aars Standsning nær, har været til siden Aaret 1791, er ophørt med 1824.

Blandede Efterretninger.

Man har nu Haab om at leve længer end fordum. En Engellænder, Finlaison, een af de bedste Regnemestere, beviser, at Forholdet af de Døende til de Levende i de sidste 30 Aar meget fordeelagtigen har forbedret sig.

Naar fra 1693 til 1789 Middeltallet af Levetiden beløb:

For 5aarige	42	Aar.
10 —	38	—
30 —	31	—
40 —	22	—
50 —	17	—
60 —	12	—
70 —	7	—

saa kunne nu, siden 1798, i Gjennemsnit haabe

For 5aarige	50	Aar.
10 —	48	—
20 —	41	—
40 —	36	—
50 —	22	—
60 —	15	—
70 —	10	—

Brøkene ere her udeladte. Engellænderen søger Aarsagen til denne fordeelagtige Forandring i den større Reenfærdighed. Men uden Tvivl have de forsvundne Børnekopper havt den største Indflydelse herpaa.

Henriette W. i B., 22 Aar gammel, led i Mai 1822 af Melancholie og deelviis Forstandsforvirring. I een af disse Paroxismer nedslugede hun et Knivskaft med et endnu derved siddende afbrudt Bladstykke af omtrent 1 Tommes Længde; fremdeles to tiirgrenede Ferngafler, hver 7 Tommer lang med skeeagtige Jernskafter. I Mai Maaned opkastede hun Knivskaftet. Den 13 Febr. 1823 søgte hun Hjelp hos den derværende duelige Saarlæge Hr. St., i Anledning af en yderst smertelig Hævelse i Underlivet i Egnen af den høire Lænd. Ved Undersøgelsen befandtes snart, at i Hævelsen indeholdtes et fremmed Legeme. Der blev foreslaaet hende en Operation; den Syge samtykkede deri, men Omstændighederne forhalede den. Den 27de Marts blev den samme Saarlæge igjen kaldet til Patientinden, der nu led af utaalelige Smerter. Hævelsen, som allerede havde to Byldaabninger, blev endnu mere aabnet; det fremmede Legeme blev nu uddraget, og see — den ene Jerngaffel — hvortil Magen strax derefter blev hentet frem. Tarmen, hvorigjennem begge Gafler havde arbeidet sig ud, blev forbunden, og den Syge erklærede nu paa eengang at være fri for Smerte. Den 17 April indtraf hos hende en galdeagtig Opkastelse, hvori Forbindstykkerne fandtes. Helbredelsen gik nu saa rask for sig, at Henriette W. allerede er traadt i sin Condition igjen som Tjenestepige.

Det spanske Monarkie indbefatter endnu, efter de nyeste Beretninger, det americanske Fastlands Colonier fraregnede, i Europa og de fire øvrige Verdensdele, et Areal af 13,549 □ Mile og en Befolkning af 14,990,400 Indbyggere. Hovedlandet, eller Kongeriget Spanien selv, indeholder deraf 8,440½ □ Mile med 11,412,000 Indbyggere. — Statsindkomsterne vare, efter Budgettet fra 1822: 562,800,000 Realer; Statsudgifterne 664,813,324 Realer. Deficiten omtrent 102,013,324 R. — Den hele rentebærende og ikke rentebærende Statsgjeld var 5,561,976,555 R. Den circulerende Seddelmasse, vales-reales, men som der tabes paa 84 til 90 pC., udgjorde 750,579,202 Gylden. — Flaaden var 1821 forringet til 12 Linieskibe, 19 Fregatter og 30 smaa Fartøier, og disse vare ikke engang equiperede. Folkemængden 1821 var 11,412,000 med 1,451 Mennesker paa hver □ Miil, og deriblandt 148,242 Geistlige og 484,200 Hidalgos eller Adelige. Jordbunden er saa forsømt, at neppe en Tolvtedeel dyrkes. Handelen er for det meste i Udlandets Hænder, Spanieren er dets Factor. Skibsfarten er i Forfald og blot Kysthandelen i Middelhavets Havne, der underholder 1500 Fartøjer, levende. Spanien har blot Udførsel af Viin, Brændeviin, Uld (339,400 Centner af 13 Mill. Faar, hvoriblandt 5,130,000 Merinos), og den beløb sig 1808 til 28,597,500 R.; Indførslen derimod

udgjorde 67,567,500. Deficiten blev dækket med Americas Guld og Colonialvarer. Men uagtet Riget fra A. 1500 til 1805 har faaet 10,168 Mill. Guld og Sølv, er det fattigt, og vil gjøre Laan. — Den offentlige Underviisning er ganske i Klerkenes Hænder, og de 11 Universiteter ere uden literarisk Virksomhed.

Kjøbenhavns Børs, d. 13 Februari.

Cours. Hamb. 2 M. 245, à visto 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (med Renter fra 11 December 1823) $79\frac{1}{2}$ a 80. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbd. r. S. (uden Renter) eller $127\frac{1}{2}$ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $16\frac{1}{8}$ a $16\frac{1}{4}$ Rbd. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 101. — Svenske Sedler $58\frac{1}{2}$ ß. — Disconte 5 pC.

Om en af de ældste Runologer.

(Meddeelt af Dr., Prof. Sevel-Bloch.)

Den ældste Skribent, hos hvem man finder talt om Runerne, er Venantius Fortunatus, der levede ved Pas Aar 560; thi han skriver Lib. 7 Epigr. 18 saaledes til Evodii Broder:

Barbara fraxineis pingatur Runa tabellis,
Qvodqve papyrus agit, virgula plana valet.

For at forstaae disse Vers maa man vide, at de gamle Gother løseligen indgrove deres Runer, eller Bogstaver, i Træ-Tavler, der meest vare af Bøg, hvilket de kaldede at rita eller rista. Af den Beskaffenhed var Fengons Brev til Kongen af Britannien om hans Søn Amleth, hvorom Saxo melder i sin tredie Bog. Nogle udlede deraf Oprindelsen til det Ord Bogstav, nemlig at det er sammensat af Bøg, som var den Materie, man fordum skrev paa, og Stav, som betydede hos de Gamle det samme, som nu en Bogstav. (See Bircherods Disqv. 4 circa Antiqv. Daniæ.) Didhen kan man ogsaa henføre Solons Axones (eller Love), hvilke Athenerne kaldede saa, fordi de vare indgravne i Træetavler, som Suidas og andre vidne.

(Indsendt.)

I Anledning af den foretagne Forandring i Bladet "Dagen", at Optegnelserne om berømte og bekjendte Personers Fødselsdage, siden den 28de f. M., indføres paa den sidste Side, istedetfor at de i Januari Maaned begyndte Bladet, tillader Indsenderen sig at gjøre Redacteuren opmærksom paa, at denne vist ikke uinteressante Artikel udentvivl, i det mindste for det større Publikum, vilde vinde i Interesse, dersom nogle udførligere biographiske Efterretninger meddeeltes om de mere udmærkede Mænd, hvorimod Andres mindre bekjendte Navne gjerne aldeles kunde udelades. De, der samle "Dagen" vilde da i een Aargang finde over tusinde korte Biographier af mærkværdige Personer, der for ethvert dannet Menneske maatte have en Interesse, som en simpel Navnefortegnelse, om ogsaa for størstedelen af berømte Navne, ikke kan skjenke. For dem, der finde en Morskab i at vide hvilke fortjente Mænd, der ere fødte paa samme Dag som de, vilde det maaskee være behageligt, dersom den biographiske Liste stedse meddeeltes en Dag forud.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 14.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 17 Februari 1824.

Machiavel.

Nicolo Machiavelli har, som bekjendt, udgivet en Bog, il Principe (Fyrsten), der er bleven og endnu bliver høist forskjelligt bedømt. Nogle ansee den for Despoternes Bibel og have gjort machiavellistisk for synonymt med despotisk, og A. W. Schlegel undskylder den Anachronismus hos Shakespear, at Richard III. taler om Machiavel, dermed, at Navnet her bruges som Ordsprog, fordi Indholdet af Bogen Fyrsten har været til, siden den Tid, der gaves Tyranner, og Machiavel kun har optegnet samme; Andre, sluttende af Forfatterens øvrige, det reneste Frihedssind aandende, Værker, paastaae, at han i sin Principe kun har villet fremstille det samtidige italienske politiske Liv, og derfor ikke kunnet givet andet end en Skildring af sit eget Livs politiske Erfaringer. I det i London 1822 udkomne Værk: The Travels of Theodore Ducas in the various Countries in Europe, at the Revival of Letters and Art, Edited by Charl. Mill., Part. I., Italy., finder man nu en fyldestgjørende Oplysning om denne Sag. Et Brev fra Machiavel til hans Ven Francesco Vettori, dateret December 1513, leverer en Udsigt over denne berømte Forfatters Privatliv, og udvikler Grundene til hiin ligesaa berømte som berygtede Bogs Udarbeidelse. Forfatteren har forandret Brevformen til mundtligt Foredrag.

"Den florentinske Secretær — hedder det — har ofte beskrevet mig de politiske Storme han har oplevet; men han siger, at hans lykkeligste Aar ere blevne henlevede paa hans lille arvede Landsted, i Nærheden af San Casciano, paa Landeveien fra Florents til Rom. Om Morgenen, naar Aarstiden tillod det, sysselsatte han sig med at fange Kramsfugle i Garn. Til andre Tider spadserede han i Skovene, og var Vidne til Skovhuggernes Arbeider og Spøg. Han gik derpaa til en Kilde og gjennembladede Dante og Petrarca, eller Digtere af anden Rang, som han kaldte Ovidius og Tibullus. Han forføiede sig til Kongeveien nær Kroen, samtalede med de Reisende, og lagde Mærke til Menneskenes forskjellige Luner og Lidenskaber. Hans Maaltid var tarveligt, og saasnart han var færdig dermed, gik han til Kroen, og

gjorde Selskab med Verten og hans sædvanlige Staldbrødre, nemlig en Slagter, en Møller og en Liimmager. Han tilbragte derpaa det Øvrige af Dagen med Kortspil og Damspil med Tærninger, eller i støjende Ordstrid, hvis Allarm sædvanligen naaede S. Casciano. "Denne uædle Levemaade, vedbliver Machiavel, bortdrog min Sjels Varme; jeg overgav mig til min Skjebne, i det Haab, at den dog engang vilde rødme over sin Haardhed. Om Aftenen gik jeg hjem, kastede min Landsbydragt til Side, klædte mig paa som en florentinsk Adelsmand, og begyndte min Studering. Jeg læste Oldtidens Philosopher og Historieskrivere. Jeg paakaldte de Krigere og Statsmænd, hvis Aarbøger jeg gjennemløb, at forklare mig Bevæggrundene til deres Handlinger. Jeg undersøgte Aarsagerne til Selskabets forskjellige Tilstand, og i de fire Timer af denne liberale Syssel, glemte jeg alle mine Smerter, og frygtede hverken Fattigdommen eller Døden." Men trods dette Pralerie med Uafhængighed, vedbliver Førf., var Machiavel dog ikke uden Frygt for Fattigdom. I det samme Brev tilstaaer han Nødvendigheden af at skrive en Bog, og af at tilegne den en eller anden udmærket Person, som det eneste Middel til at undgaae ubetinget Armod. Tidsomstændighederne understøttede hans Evner, og han meente, at Værket, der, efter al Sandsynlighed, maatte gjøre Lykke hos de Store, vilde blive en Afhandling om Maaden, hvorpaa Stater kunne vindes, bevares og mistes. Denne sørgelige Aarsag, af Machiavel selv stadfæstet, er en fuldkommen Gjendrivelse af alle de fiint spundne Hypotheser angaaende Oprindelsen til il Principe, som ere blevne udtænkte af adskillige Skribenter, der,

kjendende Forfatterens private Dyder, nødigen vilde anklage ham for politisk Usædelighed."

Saavidt den engelske Forfatter. — Dette være nu, som det vil, saa har man endnu mere Aarsag til at drage Reenheden af Machiavels Hensigter i Tvivl, naar man læser Slutningen af hans Tilegnelse til Fyrsten Lorenzo di Pierre de Medici, som lyder saaledes: "Eders Naade modtage altsaa denne lille Gave med samme Sindelav, som jeg fremsender den, af hvilken, naar den bliver omhyggeligen overveiet og læst, I vil erfare mit brændende Ønske, at I maatte opnaae den Storhed, som Eders Lykke og andre Egenskaber love. Og naar Eders Naade fra Pynten af Eders Høihed stundom skuer ned til hine lave Steder, vil I erfare, hvor ufortjent jeg frister en saa stor og uophørlig Forfølgelse af Skjebnen." — Har Machiavel nydt nogen Belønning for den skjændige Misbrug af sine store Naturgaver, saa har hans Minde ogsaa maattet dyrt bøde derfor; thi Machiavellismus er blevet et Haan-Udtryk, som selv erklærede Despoter blues ved at tillægges.

Man behøver kun at læse Machiavels florentinske Historie (Historie fiorentine) og hans Betragtninger over den første Decade af Livius (Discorsi sopra la prima Deca di T. Livio) for at overbevises om, at han var een af de største Frihedsvenner, og kun naar oeconomisk Trang forledte ham dertil, nedlod sig til at være Tyranners Talsmand. I Indledningen til hans Discorsi, hvor han udvikler sit Værks Formaal, hedder det: "Naar jeg seer, hvilken Ære man viser Oldtiden, og hvorledes man ofte kjøber Brudstykket af en antik Billedstøtte til en høi Priis, for at have det nær hos sig, hædre

dermed sit Huus, og for at kunne lade det efterlignes af dem, der finde en Fornøjelse i Konsten; hvorledes disse siden gjøre sig al Flid for at fremstille det i deres Værker, og naar jeg seer paa den anden Side, at de dydigste Værker, Historien fremviser, og som ere blevne frembragte i Kongeriger og Fristater, af Konger, Hærførere, Borgere, Lovgivere og Andre, der vare utrættelige for deres Fædreneland, mere beundres end efterlignes, end ydermere endog i den Grad, at den af Alle fra hver Side flyes, at der af hiin antike Dyd ikke er blevet noget Spor tilbage, saa kan det ikke andet end baade forundre og smerte mig, og det saa meget mere, naar jeg tvertimod seer, at man i de Stridigheder, der blandt Borgerne opstaae, eller i de Sygdomme, Menneskene kunne hjemsøges af, stedse tager sin Tilflugt til de Domme, eller til de Midler, som de Gamle have afsagt eller anordnet. Derfor ere de borgerlige Love endnu Forskrifter, givne af de gamle Retslærde, og som, ordnede i vore Dage, vore Lovkyndige foredrage; og Lægevidenskaben endnu ikke andet end de af de gamle Læger gjorte Erfaringer, hvorpaa de nuværende Læger grunde deres Domme. Men i Republikernes Bestyrelse, i Staternes Opretholdelse, i Kongerigernes Regjering, Troppernes Anførelse og Krigens Bestyrelse, i Skatternes Bedømmelse, i Herredømmets Udvidelse, findes hverken Fyrster eller Fristater, hverken Hærførere eller Borgere, der tye til de Gamles Exempler. Dette kommer, efter min Overbevisning, ikke saa meget af den Blødhed, hvortil den nuværende Opdragelse har ført Verden, eller den Skade, som hoffærdig Ladhed har tilføiet mange christelige Provindser og Stæder, som deraf, at man ei har rigtig Kundskab om

Historien til, ved dens Læsning, deraf at uddrage hiin Sands og nyde den Velsmag, den indeholder. Derfor finde de Utallige, der læse den, Fornøjelse i at høre den Afvexling af Begivenheder, den indbefatter, uden iøvrigt at tænke paa at efterligne dem, anseende Efterligningen ikke allene for vanskelig, men endog for umuelig, som om Himlens, Solens, Elementernes, Menneskenes Bevægelse, Orden og Kraft ikke ere de samme, som de have havt i Oldtiden. Da jeg imidlertid vilde drage Menneskene ud af denne Vildfarelse, har jeg troet at skrive over de Bøger af Livius, som i Tidernes Fordærvethed ikke ere blevne adsplittede, det, som jeg efter de gamle og nyere Anliggender ansaae for at være nødvendigt til bedre at forstaae samme, paa det de, der læse mine Betragtninger, maatte kunne høste den Nytte deraf, for hvis Skyld man bør søge at faae Kundskab om Historien." — *)

Hvo skulde troe, at den store og frie Romers Fortolker vilde nedlade sig til at skrive Bogen Fyrsten?

*) Havde Napoleon raadført sig med Historien førend han drog til Rusland, saa havde han af Carl den Tolvtes Skjebne kunnet lært at undgaae denne Grav for hans Vælde. Havde han betænkt at Folket, Jordbunden og Climatet endnu vare de samme, som i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, saa vilde han ikke opoffret en Hær af en halv Million Mennesker paa Ruslands isbedækte Heder.

Indenlandske Efterretninger.

Forordning angaaende en extraordinair Korn-Leverance af Ager og Engs Hartkorn i Danmark, m. m. — Kjøbenhavn, den 6te Februari 1824. (Slutning; see forr. No.)

§. 5. Forsaavidt Yderne ikke, i Overeensstemmelse med den dem i foregaaende §. 2 givne Tilladelse, frasige sig Leverancen, skulle Kornvarerne af dem holdes, fra næstkommende Marts Maaneds Udgang, i Beredskab til Aflevering, naar det af vedkommende Oppebørselsbetiente, ifølge de Ordrer, som dem derom tillægges, maatte paafordres. Derhos blive Yderne, hvad enten Leverancen skeer for privilegeret eller uprivilegeret Hartkorn, pligtige til, uden videre Godtgiørelse, end den i foregaaende §. 4 bestemte Betaling, at besørge, enhver for sin Deel, Kornvarerne henførte til de under Oppebørsels-Districtet henhørende Magaziner eller det Sted i Oppebørsels-Districtet, som af bemeldte Betiente anvises dem. Ligesaa skulle ogsaa Yderne være pligtige til, naar forlanges, at besørge, enhver for sin Deel, Kornvarerne transporterede udenfor Oppebørsels-Districtet, imod at dem da godtgiøres 8 Rigsbankskilling Tegn pr. Tønde Rug, 6 Rigsbankskilling Tegn pr. Tønde Byg og Havre, og 10 Rigsbankskilling Tegn pr. Tønde Hvede for hver Miil, som Transporten skeer udenfor Oppebørsels-Districtets Grændser. Dog skal det være vedkommende Skatteydere, naar derom fra dem inden næste Marts Maaneds Udgang skeer Anmeldelse til Vort Rentekammer, tilladt at giøre Leverancen i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn, imod at de, forsaavidt de ikke ere i det Tilfælde, at Leverancen, ifølge forestaaende Bestemmelser, kunde have været fordret at ydes af dem i forнævnte Stad, erholde en saadan billig Godtgiørelse for Fragten, som Vort Rentekammer i hvert enkelt Tilfælde efter Omstændighederne bestemmer. Denne Godtgiørelse, saavelsom den ovenanførte Godtgiørelse for Transporter udenfor Oppebørsels-Districterne, liqvideres i Vore Skatter paa samme Maade, som Betalingen for Kornvarerne efter §. 4. I øvrigt skeer Leverancen uden Udgivt for Yderne til Magazin-Leie eller andre Omkostninger.

§. 6. Naar nogen Yder, der ikke, efter Frasigelse paa den tilladte Maade, er fri for Leverancen, maatte, efter betimelig Tilsigelse, udeblive med samme paa bestemt Tid eller Sted, bliver Leverancen, efter Omstændighederne, af

Vort Rentekammer at foranstalte anskaffet for Yderens Regning, hvorefter det, som Bekostningen paa denne Anskaffelse udgiør mere, end den i foregaaende §. 4 bestemte Betaling, bliver uden Ophold hos Yderen at indkræve, og i fornødent Fald ved de for Skatters Betaling anordnede Tvangsmidler at inddrive.

§. 7. Med Betalingen af de Restancer af Vore Skatter, som Besiddere af Landeiendomme i Vort Rige Danmark have paadraget sig for den Tid, der er forløbet fra den 1ste Juli 1822 indtil sidstafvigte Aars Udgang, ville Vi allernaadigst have bevilget saadan Udsættelse, at bemeldte Restancer maae fordeles til Afdrag i fire, paa hinanden følgende, Qvartaler, hvergang med en Fierdedeel af Restancens nuværende Beløb i Sølv, og saaledes, at det første Afdrag forfalder til Betaling tilligemed Januar Qvartals Skatter i næstkommende Aar.

Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette.

Blandede Efterretninger.

Om Mexicos og Cubas nuværende Tilstand.

(Slutning; see No. 12.)

Creolerne ansee sig for det meste for fornemme til Haandarbeide, og, fri for den spanske Tugt, overladte til sig selv, dreve de deres Væsen, under Torres, omtrent paa samme Maade, som det gik til ved Iturbides saakaldte Keiserhof. Torres var Høvdingen for den mexicanske Fristat, ved Minas Ankomst. Han beskattede Indbyggerne i hans Gebet vilkaarligen, og behandlede enhver ham mishagende Creol saa uværdigen, at mange flygtede til Spanierne. Den store Landstrækning, i hvilken han drev sit Spil, havde han fordeelt, ligesom i Lehn, og givet dem til Folk, der, i deres Raahed og Uvidenhed, betragtede sig selv som blinde Redskaber for hans Egenraadighed. Gjorde de hvad han vilde, saa kunde de paa deres Side igjen gjøre hvad dem tykkedes. Enhver af dem var Despot i sit District, betrag-

tede Landboerne som sine Livegne, Afgivterne som sin Eiendom, det udtagne Mandskab som sine Krigsknegte. Han selv levede i al den Overdaadighed, Landet var istand til at forskaffe; den store Hob ærede i ham Præsten, havde intet Øie for hans Forbrydelser, og havde den end dette, ingen Vaaben til Hevn. Vel bør man ikke slutte fra disse Creoler til alle; tvertimod er det et Bevis paa Fleerhedens retskafne og rolige Sindelav, at Hidalgo ikke begyndte Urolighederne med dem, men med Indianere; at altid Geistlige, som Hidalgo, Morelos, Matamoros, Torres ledede Urolighederne og ved deres indianske Tilhængere bleve Anførere. Men i Frygten for Kjetterretten, i Bekymringerne for Forvaltningsautoriteternes og Domstolenes Vilkaarligheder, i Harmen over de hoffærdige Embedsmænd kunde vel umueligt aandigt Opsving, Retsfølelse og selvstændig Duelighed blive herskende blandt Creolerne. De havde kun det sørgelige Valg imellem at glemme Uvæsenet i sandselig Lyst og Fornøjelsessyge, eller tage Deel deri, som spanske Hjelperes Hjelpere, og de sidste, Underbetjentene og de egentlige Arbeidere, vare Oprørsstifterne og vilde træde i Spaniernes Sted. De havde intet at miste uden Hovedet, og at sætte dette paa Spil, var for stor en Priis. — Bleve Creolerne f. Ex. Biskopper af Guadalaxara, Valladolid, Puibla, saa havde de 100,000 Piastre Indkomster, og bleve de end kun Stiftsherrer, saa havde de 7 til 8000 Piastre i Renter og Tiender; da de derimod under Spanierne ikke engang kunde opnaae at faae et indbringende Landsbykald. Ligesom ved Kirketjenesten gik det i Krigstjenesten, i Bestyrelses- og Dommerembeder. De unge ærgjerrige Embedsmænd begyndte vel nu i Stilhed at gjøre fælles Sag, da der opstod Strid om den spanske Trone, men de velhavende Creoler i Kjøbstæderne og paa Landet bleve i det Hele rolige og kun Indianerne lode sig misbruge. Det kunde aldeles ikke kommet til Uroligheder, dersom de derværende Spaniere ikke havde for størstedelen været foragtelige Creature af Fredsfyrsten, og dersom den spanske Junta ikke havde søgt om Kap med den efterfølgende spanske Regjering at udstede despotiske Befalinger. Spanierne gik

frem med al Grusomhed og lode de Uskyldige lide med de Skyldige. Da de ikke kunde erstattes fra Moderlandet, saa maatte de stedse blive svagere, og tillade Creolerne Selvbevæbnelsen, der nu havde ført de derværende Godseiere til en Selvstændighed, som i Middelalderen. Paa det flade Land drive Sværme omkring, der ikke ere Kosakkerne ulige, dygtige Ryttere, der godt vide at behandle Lantsen, men hverken vove sig mod sluttede Fodfolk eller Skandser. Stæderne og Borgene have altsaa intet af ham at befrygte, men heller ikke Vold fra Skinherrerne i Mexico. Spanierne formaaede neppe under Besiddelsen af Cuba at foretage smaae Borges Beleiring, hvorledes skulde de have Kræfter dertil, da Cubas Tøihuse ere lukkede for dem? Mere synes der at mangle dem Midler, hvorved en Krigsfyrste kan holde sig, og naar et Statsforbund ikke med Magt lader sig befæste, saa vil det vel endnu mindre danne sig ved Almeenaand af sig selv. Et Almeenvæsen i Stæderne og paa Landet er i sin Vorden, og har ikke ladet sig overvælde af Soldaterne, hvorpaa Torres pønsede, der kun vilde have Soldater og Bønder, og lod derfor Stæderne nedbryde; men menig Mand er alt for meget sysselsat med sig selv, og med sin Hovedstad Mexico i alt for svag Berørelse og Vexelvirkning, til med gjennemtrængende Nødvendighed at føle Trangen til et Statsfælledsskab; saaledes er det da hverken kommet til Tvangsherredømme eller Fristat, men til en Statsskygge, der vakler usikkert mellem begge. Det Eneste, som ved Umueligheden, ikke at kunne undvære de europæiske Varer, blev uomgjængeligt fornødent, var Handelsforbindelsen, som man vedligeholdt midt under Urolighederne; man tilstaaer hverandre endnu mere nu, og dens Lettelse var vel det Første, man kunde blive enig om. Dog er Hovedsædet for hele Landets Handel ikke i Hovedstaden Mexico, men paa Cuba, hvortil den ved Naturnødvendighed er fængslet. Her samle de Varer sig, der fra det indere Mexico, med stor Besværlighed, skaffes til den golde, lidet befolkede Kyst, hvor ingen Havn til deres Forening findes; her indtager man Ladninger for Kystlandet, naar der den rette Tid er til videre

Forsendelse, og denne Tid maa vælges med Klogskab, da fem Maaneders Regn afvexler med syv Maaneders Hede, hvor man kun kan reise om Natten. Her beherskes desuden den hele Fart til Kysten. Saalænge altsaa Spanierne ikke mister Cuba, have de heller ikke mistet Mexico, hvis Befolkningshistorier ere af en anden Beskaffenhed end i deres øvrige americanske Lande, og hvis borgerlige Stilling, indere og udvortes Handel staaer i omvendt Forhold til den derværende. Der er Kysten mere dyrket end i det Indere, de store Stæder ligge ved Kysten og ikke i det Indere, de forsyne Landet og staae aabne for Fremmede, uden at den spanske Sømagt formaaer at forhindre det. Mexico har derimod sine store Stæder i det Indere, som Forsamlingspladser for Landets Frembringelser, og sin Handelsstad paa Cuba; af denne afhænger dets Forsynelse med europæiske Varer, og den spanske Sømagt i Havannah kan lukke samme for Fremmede. Det bedste og tillige sletteste Begreb om den oeconomiske Tilstand faaer man unægteligen, ved at erfare, at lige i det frugtbare Mexicos Øine Cuba forsynes af Nordamericanerne med Kornvarer; at Mexicanerne ikke engang benytte den nærmeste og naturligste Afsætning af Korn, som de formedelst deres seilbare Floder kunde have, om end den hede Sandkyst ikke leverede Kornet dertil, og den spanske Bestyrelse har taalet Cubas Afhængighed af den nordamericanske Kornudførsel, da den kunde befale, eller rettere, let befordre Forsynelsen dermed fra Mexico. Nu er Cuba ikke istand til at holde sig i tre Maaneder, naar en fjendtlig Flaade spærrer Korntilførslen. Det synes, som Americanerne ere i Lysten efter Vestindien og Mexico, og frygte for, at Englænderne skulle tage samme under deres Beskyttelse. Fra denne Havn bliver den mexicanske Havbugt behersket, og det ligeoverfor liggende Land selv holdt i Handelsafhængighed. Cuba selv tilbyder det rigeste Torv; det er under den almindelige Forvirring blevet i Orden; det høster mere Sukker, ja endog Caffe, end Jamaica, og det har allene i de to Maaneder af 1816 til 1817 havt en Negerindførsel af 12000 Hoveder. Her beviser Kornmangelen Landets

Frugtbarhed, Overflødighed og Drivtighed, og den kan kun ogsaa blive til Virkelighed, naar en herskende Sømagt spærrer Tilførslen. Derimod formaaer Cuba ikke at beskytte sig ved egen Kraft, og dette synes at have undertrykt her Ønsket for Uafhængighed, som kun kunde sikkres ved, at forvandle Caffeplantagerne til Kornagere, og opgive den sikkre Indtægt for at faae en ringere, og ombytte de sikkre Handelsfordele med usikkre Forfatningsforsøg; hvorved de store Negerskarer kunde blive meget ukaldede Mæglere. Desuden har man allerede Selvbestyrelse og en offentlig Indkomst af 3,300,000 Pesos. Forfatteren troer desuagtet ikke allene paa Cubas Uafhængighedsønske, men endog paa broderlig Hengivenhed for Nordamericanerne, skjøndt end ikke engang en spansk eller fransk, mindre en engelsk Søspærring kan beskytte dem; heller ikke endnu ere de ved Tro, Sprog, Sæder traadte i Broderskab med Indbyggerne, og vanskeligen ville de, ved deres høje Kornpriser og øvrige Vindingskonster, anbefale sig dem. Derimod synes hans Mening at være meget grundet, at ved Cubas Beskyttelse af den engelske Sømagt dette blomstrende Land længe vilde være i Sikkerhed. Saa dunkel den sydamericanske Sag er, saa synes det dog vist, at den spanske Handel, der er af anden Natur end den øvrige europæiske Handel, intet vinder, naar hiin taber, men at hiins Forstyrrelse skadeligen tilbagevirker paa Spanien, og over dette paa det øvrige Europa; at Vedvarelsen af Forbindelsen mellem Spanien og America er ønskværdigt, og for Tiden endnu har sin Borgen i Cuba; at dette ikke kan frafalde, naar dertil ei rækkes Haand af en Sømagt, der er den spanske overlegen; at dette ikke kan skee, naar Spanien staaer i Forsvarsforbund mod Engelland, og altsaa Spaniens Magt i dets americanske Lande, og Haabet, at komme i Orden dermed, beroer paa dets gode Forstaaelse og Forbund med Engelland. Spanierne have vel forregnet sig i, hvad de ventede af Jesuiter og Banditer, men de altid beredte Forfattere i Fristatsmagerie have ligeledes forregnet sig i, at vente af de sydamericanske herske- og prunkesyge Store, de grundfordærvede Underembedsmænd og et Tiggerfolk,

hvad de fordums nordamericanske Franklin, Washington, de jevne, vindskibelige Borgere og en dygtig Bondestand ydede. (Memoirs of the mexican Revolution &c., by Will. Dav. Robinson, London 1821, 2 Vol.)

Blandt eet af vore Tiders mange Særsyn kan ogsaa regnes det, at Mexico, Guldets egentlige Hjem, nu har gjort i London et Laan af 3,200,000 Pd. Sterl. Engellænderne have det Ordsprog: to carry coals to Newcastle (føre Kul til Newcastle), hvormed de udtrykke det samme, som vi, med at bære Vand i et Sold til Havet. Længe kunde man sige i samme Forstand, at føre Guld til Mexico. Men nu er Tiden, da dette langtfra ikke mere hører til de forgjeves Arbeider, efterdi, som man seer, den mexicanske Regjering ret godt kan behøve, at der tilføres dens med saa mange Guld- og Sølvgruber forsynede Land, noget af dette Metal fra Europa. — Iøvrigt fortjener det her at anføres, hvad Montaigne allerede i Aaret 1580 bemærkede angaaende Americas Rigdom, at den ikke svarede til de Forventninger, man i Begyndelsen gjorde sig deraf, og til den Overflødighed, man ved Opdagelsen forefandt; "thi uagtet, siger han, man endnu faaer meget derfra, saa er det dog mod det, man skulde have ventet derfra, som intet. Dette kommer deraf, at Brugen af Mynt var aldeles ubekjendt hos dem, og følgeligen deres Guld fandtes samlet, uden at bruges til andet end til Stads og Pragt, som en Ting, bevaret fra Fader til Søn, af adskillige mægtige Konger, der uophørligen udtømte Minerne, for at lade forfærdige den store Mængde af Vaser og Billedstøtter til deres Borges og Templers Prydelse, istedetfor at vort Guld stikker i Entrepriser og Handel. Vi forarbeide og forandre det paa tusinde Maader; adsprede og fordele det. Man tænke sig, naar vore Konger saaledes vilde opdynge alt det Guld, som de kunde sammenbringe i adskillige Aarhundreder, og opbevare det urørt!" — Paa denne Maade besvares ogsaa i vore Dage det ofte opkastede Spørgsmaal, hvor alt det Guld og Sølv er blevet af, som bragtes i tre Aarhundreder fra America? Handel, Manufacturer, Skibsfart adsplitte det. Meget har ogsaa Havet i en saa lang Række af Aar opsluget.

I the Pamphleteer læses et Brev fra J. Lowe, angaaende Politiken at erkjende Sydamericas Uafhængighed. Forfatteren kan ikke noksom anbefale de heldige Følger deraf for Engellands Handel. I et meget kort Tidsrum have Forsendelserne til Columbia været betydelige, og de vilde vedblevet med langt større Virksomhed, havde Handelen ikke havt saa mange Vanskeligheder at kjæmpe imod. Foruden to Privatladninger, til Beløb 70,000 Pd., har Forf. sendt, for Forskjelliges Regning, to Ladninger til 60,000 Pd. til Murayeabo; den høje Assurance, som Sørøverne have givet Anledning til, var tildeels Aarsag i, at ikke en tredie Ladning blev sendt umiddelbart derefter. Forf. anseer Handelen paa Sydamerica for saa meget nødvendigere, som Engelland ikke har mere noget Haab om at faae sin forrige Handel paa Fastlandet i Europa tilbage igjen. Vi faae, vedbliver Forf., aarligen fra Rusland en Tarif, der viser, hvor megen Umage dette gjør sig for, tvertimod sin egen Interesse, at udelukke os. I Preussen er det ikke bedre; i Østerrige har man forbudet vore Varer; i Frankrig, Spanien og Portugal møder vor Handel samme Vanskeligheder; vi kunne ikke sende et Stykke Calico eller et Skib til nogen af deres Havne, uden at træffe paa samme, eller saadanne uhyre Toldafgivter, at det næsten grændser til Forbud.

Til denne milde Vinters Særsyn hører, at man endnu den 22de Januar falbød paa Stockholms Gader Violer, plukkede paa Marken, og Nässel- (Nelde-) Kaal, som ellers kun faaes ved Paasketider. Til at forstaae det sidste Udtryk Neldekaal, er det nødvendigt at vide, at man i Sverrig bruger de unge Spirer og Blade af Nelder, ligesom vi bruge Spinat til Mad. De have tillige en blodrensende og mildt afførende Kraft. Nelden er overalt en Plante, der kan haves

langt større Nytte af, end man virkeligen drager deraf hos os. Foruden at de kunne nydes som Spinat, kunne Stænglerne ogsaa tilberedes som Hamp og bruges baade til Garn og Papir. De afskjæres naar Frøet er guult, udbredes paa en Eng, og behandles i alle Henseender som Hørren og Hampen. De Trevler, der faaes paa denne Maade, blive kartede og spundne paa Rokke, som Bomuld. Fordum kaldte man det deraf vævede Toi Netteldug, hvilket Navn er vedblevet indtil den Dag i Dag; uagtet man nu forfærdiger Tøiet af Bomuld.

Bergen, den 26de Januar. Ved en den 31te Decbr. f. A. i Støle-Hovedkirke i Etne Præstegield afholdt Gudstieneste indtraf følgende ulykkelige Begivenhed. Strax efterat Præsten havde oplæst Evangeliet fra Prædikestolen, brast tvende Nagler i et Bræt under Taget i den Afsætning, som er imellem Træekirken og det murede Chor. Med en skrækkelig Bragen faldt foruden Brættet 3 til 4 Hestelæs Kalk og Steen ned i den Stoel, hvor Præsten sidder. Af den nedfaldne Mængde Steen og Kalk opstod i Kirken en Støvskye saa tyk, at Lyset af Dagen i Kirken betydelig formindskedes. Soelstraalerne tilligemed de paa Alteret tændte Lys, der glimtede frem igiennem Kalkstøvet, giorde, at det for dem, der stode nederst i Kirken, saae ud, som der med det Nedfaldende fulgte Ild. Nu raabtes der: Brand! og det samme Optrin, som for et Par Aar siden fandt Sted i Grue Kirke, begyndte nu ogsaa her. Mange af den forvirrede Folkemængde sprang igiennem Vinduerne, men den største Deel trængte igiennem den store Dør paa Kirken, som er dens eneste Udgang. I denne Tumult bleve 2de Koner, hvoraf den ene var frugtsommelig, saa nedtraadte, at man ikke har Haab om deres fuldkomne Helbredelse; en Kone gik fra Forstanden; et 7 til 8 Aars gammelt Barn bragtes død ud af Trængselen, men skal dog siden være bragt tillive; en Mand blev betydelig saaret i Hovedet. Saaledes ere 5 Mennesker komne til Skade, men Ingen omkomne.

Kjøbenhavns Børs, d. 17 Februari.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a visto 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (med Renter fra 11 December 1823) 80. Nationalbank-Obligationer (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbd. r. S. (uden Renter) eller 127½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler 16½ a 16¾ Rbd. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 102½. — Svenske Sedler 58½ ß. — Disconto 5 pC.

Misceller.

Vi have ofte hørt sige, at Sproget meget forsømmes paa Skuepladsen, og at det er der, hvor dets Regler burde iagttages med største Samvittighedsfuldhed, fordi de Fremmede komme der for at lære Fransk. Det, som har skadet de skjønne Videnskaber meest var den Lykke, adskillige Stykker, formedelst enkelte Skjønheder, have bragt til at glemme, at de vare skrevne i en barbarisk Stiil. Man veed, at Boileaux døende beklagede dette skrækkelige Forfald. De uhyre Lovtaler over dette Barbarie have tilsidst fordærvet Smagen. (Jevnf. Avertissem. de Oeuvres de Voltaire, T. I.)

Skuespillerne troe, at Lovene for den Konst at skrive, Zirligheden, Harmonien, Sprogreenheden ere unyttige Ting; de beklippe, de afskjære, de omsætte Alt efter eget Tykke, for at skaffe sig Situationer, hvori de kunne gjøre sig gjeldende. (Samme Bog.) — (Man har Forskrifter for Digteren, hvorvidt han skal gaae, men ei for Skuespilleren. Imidlertid burde denne, ligesaalidet som Oversætteren, ikke tillade sig alt for store Friheder, naar der ei skal fremstaae frie Skuespillere, ligesom en Tidlang frie Oversættelser, hvis Friheder Originalens Forfatter neppe altid vil vedkjende sig.)

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 15.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 21 Februari 1824.

Om den engelske Nationalgjeld.

I det engelske Tidsskrift The Pamphleteer for Marts 1823, læses en Afhandling under Titel: Opinions as to the real State of the Nation, hvoraf vi anføre følgende af Forfatterens Tanker om den engelske Nationalgjeld.

Jeg vil ikke her, siger Forf., anstille Betragtninger over Nationalgjelden, for at besvare dem, der rask hen, og, efter min Mening, med største Ukyndighed, paastaae dens pludselige Betaling for en Deel, eller dens partielle Tilintetgjørelse. Jeg kan ikke andet end lykønske Landet til de sidste financielle Forholdsregler, der synes at have bortmeiet, lig et Antal Spindelvæve, de forskjellige Planer til at plyndre de offentlige Creditorer, fordi deres Eiendom er offentlig. — Jeg forbigaaer med sand Foragt Forslagene til at udbrede en Mængde eftergjorte Banknoter, eller andre voldsomme Angreb paa Nationalcreditorernes Eiendom; de kunde ene være opfundne eller blevne forsvarede af Personer, der ingen Eiendom besidde. Men nu og da ere tilsyneladende samvittighedsfulde Forslag til en billig Reduction af Betaling til den offentlige Creditor blevne gjorte.

Det bedste og rosværdigste var Forslaget, at betale 500 Mill. af Gjelden og 29 Mill. af Indkomsten ved en Afgivt af 15 pC. af al Eiendom, af hvilken 125 skulde betales af Fondseierne og 375 af de øvrige Eiendomsbesiddere i Kongeriget. Men dette Forslags Uhensigtsmæssighed troer Forf. tilfulde at kunne godtgjøre.

Forf. antager; at det brittiske Riges Capital ikke kan anslaaes til ringere end 4000 Mill. og det aarlige Product deraf til 900 Mill. Gjelden forholder sig da til Capitalen, som 1 til 10, og, sammenlignet med den aarligen frembragte Eiendom, som 8 til 9; men Renten af Gjelden og Beløbet af Skatterne, i Sammenligning med Indkomsten af Industrien, som 1 til 15 — som altsaa neppe er 7 pCt. — Denne Beregning, der er saa nøje, som den, efter sin Natur, siger han, kan være, vil vise vore Landsmænd Gjenstandens Storhed, og i det mindste gjøre dem skamfulde, ved at tale om eller laane Øre

til nogen Plan til en Nationalbankerot. Virkningen af et saadant Brud paa Tro og Love synes Mange at være en uvigtig Sag; men hvilken Forvirring paa Pengemarkedet havde ikke en saa ubetydelig Forhandling som det Columbiske Laan frembragt, da det befrygtedes at blive uautoriseret eller tvivlsomt, i Henseende til Ratificationen? Man sammenligne dette, der kun er en Vandboble mod Oceanet, i Forhold til Storbritannien, med Virkningen af et Brud paa Tro og Love, fra det brittiske Riges Side! Om Havet, vi omgives af, opslugede os, vilde det neppe frembringe et mere electrisk Stød i hele den skabte Verden, end i Handelsverdenen en Plet paa Storbritanniens Credit; thi saa stor som dets Gjeld er, bringer dets Handels Drivt og Letheden af Omsætningen, dog en Masse af Capital saa uophørligen i Omløb, at den kan ansees for en Mønt af rede Penge.

Forf. forsikkrer, at han langt fra ikke er nogen Talsmand for uophørlige Paalæg; men han er forsaavidt deres Talsmand, som de ere nødvendige til at betale hele Nationens Gjeld. Nationalgjelden betragter han som en Depositobank af største Omfang og Vigtighed, som et simpelt, lovligt Middel til Indkomst, som et til regelmæssig Tid betalt Circulationsmiddel; blandt de lavere Stænder tjener den til en Sparecasse for det mindste Overskud af Industrien. Tusinde, der skraale paa Fondeiernes Ruin og Nationalgjeldens Reduction, modtage, uden selv at vide det, fra hine og denne, gjennem Mellemcanaler, deres vigtigste Underhold. Uagtet dens aarlige Tryk maa Gjeldens Opsamling betragtes som et Bevis paa Nationalsikkerhed; thi naar en saa stor Masse af Penge

er bleven laant af Regjeringen og givet ud, kunde den da laanes, uden Midler til at laane? Rigdomme opvoxe ikke som Skampioner i een Nat. Der maa have været visse Kilder, hvorfra denne opdyngede Gjeld er kommen. Den er kommen fra Industriens Frembringelse — jeg burde snarere sige, fra Fordelen af Industrien; fordi den er en Overskudscapital, forskjellig fra alle andre Eiendomme.

Lad os antage, at 400 Mill. kunde betales af Gjelden. Hvad skulde der gjøres med Pengene? Jeg kjender intet andet Middel, end at sætte dem i Landeiendomme, for at faae 1 pC. i Rente deraf, eller lade det forarbeide i Sølv, for at smelte det, naar det behøvedes. Desuden vilde en saadan Tilbagebetaling blive værre end unyttig — den vilde blive ødelæggende. Vist nok er der en Grændse, som at overtræde er Ødelæggelse. Til denne Grændse nærmer Engelland sig; det skulde ikke gaae videre — men det behøver ikke at plyndre sine tillidsfulde Creditorer. — Saa uhyre som dets Gjeld er, vil den dog synke ved en voxende Befolkning, sat i Virksomhed og fordeelagtigen anvendt, og forbrugende afgivtsvarende Artikler. I saadan en Forfatning er Engelland. Uden noget nyt Paalæg maa et Overskud af Indkomst fremkomme af alle Accise-Artikler.

Antages, at Laanene ere contraherede til 75 for 100, saa er Beløbet af den nuværende Gjeld, saaledes som Regjeringen har modtaget den, omtrent 600 Mill. Regjeringens Contracter betales i Almindelighed med Vexler paa Skatkammeret til 19 Dages Sigt. Under en udbredt Handel maatte lettelig 15 pCt. kunne vindes.

Der er blevet talet saa meget om Stock-Jobbernes og Fondseierne — en Profit, aldeles forskjellig fra den oprindelige Contract mellem Laaneren og Regjeringen, som ene kan beregnes, naar Betalingstiden kommer; men den Fordeel, som Landets offentlige Handel, Manufacturer og Agerdyrkning have deraf, er bleven overseet; dog denne kan, som anført, ikke antages for ringere end 15 pCt. i Forhandlinger, hvor der gives 19 Dages Credit. Saaledes ere 19 Mill., under Skikkelse af en Profit af Industrien, komne tilbage til Publicum.

Parabel.

Naturen og Konsten.

Hiram af Tyrus var en i hele Østerland navnkundig og konsterfaren Mand af Naphtali Stamme. Hans store Ry naaede Salomos Hof. Kongen, sysselsat med at bygge sig selv et Huus, efterat have fuldendt Herren en Borg, lod Hiram kalde til sig og forfærdige for sig de konstigste og kostbareste Arbeider. Han var saa opfyldt med Visdom, Forstand og Kundskab til at gjøre alle Slags Gjenstande af Kobber, at Salomo, ikke nøjet med at belønne hans Gjerning med Guld, ogsaa overøste ham med Hæder. Men Hiram var ligesaa hoffærdig, som konsterfaren. Han betragtede sig som den ypperste blandt alle tænkende Væsener, og kunde ikke taale nogen Stjerne ved Siden af hans alt fordunklende Sol.

En Dag, da Konstneren, efterat have fuldendt alt Arbeide i Kongens Huus, førte Salomo og hans første Hofsinder omkring i Borgen, for at vise ham hans Hænders Værk, og

Kongen, beundrende dette, ogsaa roste een af de første Gibliters ypperlige Arbeide i Templet, blev Hirams Stolthed fornærmet, og han udbrød i sin ubetvingelige Harme: "Store Konge! ypperlige Arbeider kunne ikke komme fra Gibliters Haand!" Den Selvfølelse og Stolthed, hvormed Hiram sagde disse Ord, stødte Monarken. Da Konstneren havde viist Kongen og hans Følge alt det Mærkværdige, der var at see, tog Salomo ham ved Haanden, trykkede den med Varme, og ledte ham ud i Haugen. "Hiram, sagde han, jeg beundrer Din Konst, og føler mig for svag til fuldkomment at belønne den. Jeg seer Du er den eneste i Dit Fag, og at Din Konst er meer end menneskelig. Men efterat Du nu har viist mig Din Konstfærdighed i det Store, kan Du nu ogsaa vise mig den i det Smaa?" — Hiram studsede, og kunde ikke indsee, hvad Kongen sigtede til. "Her i dette Palmetræ sidder en Edderkop, sagde Salomo, som har spundet sig et Væv. Dens Forstand mod Din, er, hvad Myggen er mod Elephanten — Draaben mod det umaalelige Verdenshav. Gjør mig et saadant Spindelvæv, men ligesaa fiint, ligesaa konstigt og nøje afmaalt og inddeelt, som hiint." — Hiram forstummede, og alle Hofsinderne ventede med Længsel paa hans Svar. "Hvorledes, Hiram" — udraabte nu Kongen — "en saa liden Skabning beskjæmmer Din Konst"? — Hiram taug. Da Kongen endelig mærkede hans store Forlegenhed, afbrød han denne Taushed og sagde: "Lær deraf, stolte Dødelige, at intet ypperligt frembringes af Menneskehænder, som jo overgaaes af Naturen, der er og bliver den største blandt alle Konstnere."

Miscellker.

Som Exempler paa Indbildningens Magt anføres i J. P. Falrets Bog: De l'hypochonderie et du suicide, at unge Læger, som henvende en udelukkende Opmærksomhed paa en enkelt Sygdom, ikke sjeldent blive hypochondriske; at Baumes Forelæsninger over Lungesvindsot fremkaldte paa denne Maade den imaginaire Sygdom selv hos Forfatteren; at Corvisart gjorde blandt sine Tilhørere Hjertesygdommene næsten epidemiske, og Broussais's Disciple lede ved den ubetydeligste Foranledning af en Betændelse i Maven og Tarmene.

Over Callisen læses i Adresseavisen fire Linier, hvoraf de to lyde saaledes:

Ei sørger Hygæa; thi Du efterlod
en Skat,
Meer værd end Politicas kløgtigste Krige.

Kunde man ikke her spørge: sørger da Moderen ei over sin elskte Søns Død, fordi han efterlod hende en stor Formue?

Det er mærkværdigt, hvilken Amalgamation Negerblodet maa undergaae, førend det kan blive til upaaklageligt og ubesmittet Europæerblod. Avler en Europæer et Barn med en Negerinde, saa bliver det en Mulat; avler han et Barn med en Mulatinde, saa bliver det en Mestiz; avler en Mestiz et Barn med en Blank, saa bliver det en Creol; og avler endelig en Creol et Barn med en Blank, saa ophører Negerracen. — Negerne og Negerinderne paa de danske vestindiske Besiddelser mangle imidlertid ikke Forfængelighed.

Paa de Baller og Selskaber, de give, især om Søndagen, ere de meget pyntede, og antage deres Eieres og Eierinders Titeler, f. Ex. Justitsraaden, Kammerraadinden, Notariussen o. s. v.

Esquimaux Sneehuse.

Capitain Franklin havde paa sin Reise til Kysterne af det nordlige Ishav to Esquimaux, to Tolke, som Peltshandlerne kaldte Junius og Augustus, og som meddeelte ham Efterretning om de af i det mindste en Deel af Esquimauxnationerne beboede Sneehuse.

De til Churchill kommende Esquimaux have beqvemt indrettede Sneboliger. Man vælger dertil et Sted ved Strandbredden, hvor Sneen ligger omtrent 20 Fod høit, og er temmelig fast. Man gjør en Kreds af 12 Fod i Omfang. Sneen i det Indere af Kredsen sønderskjærer man med en Kniv, der har et langt Skaft, i Plader, der ere 3 Fod lange, 6 Tommer tykke og 2 Fod brede, som er et Lag Snees Tykkelse. Disse Plader ere saa faste, at man kan gaae omkring paa dem, uden at de brækkes. De have en ubetydelig Krumning, der svarer til Kredsen, som de ere skaarne ud af. — Disse Plader lægger man i Kredse, som Rader tilhugne Stene, paa hinanden; de forskjellige Lag gjør man med Kniven glatte, og skjærer dem saaledes, at Muren faaer en ringe Bøining ind ad, hvorved Huset faaer Skikkelsen af en Kuppel. Denne slutter man paa den Maade, at man skjærer de øvre Plader kileformig. Taget er omtrent 8 Fod høit, og den sidste Aabning bliver lukket med et lidet kegleformigt Stykke Snee. Bygningen har ingen videre Støtter. — Naar Huset er færdigt, kaster man noget løs Snee derpaa, for at lukke Sprækkerne. Gjennem Væggene skjærer man med Kniven en lav Dør. Sengestederne ere ogsaa af Snee, og paa det de ikke skulle smelte af Legemets naturlige Varme, bedækker man dem med et tyndt Lag Grene. Paa hver Kant af Sengen findes

en Sneestøtte, paa hvilken man sætter en Lampe. I en Aabning, man skjærer i Muren som Vindue, sætter man et Stykke gjennemsigtigt Is. — Saadanne Huse ere meget skjønne og, formedelst Gjennemsigtigheden, have et Udseende, der endog overgaaer en af Marmor opført Bygning. — Ved disse Sneehuse ere ogsaa et Kjøkken og andre Værelser.

Indenlandske Efterretninger.

I Torsdags opførtes første Gang paa det Kongelige Theater, for fuldt Huus, Skaden, eller Uskylds Seier, Opera semi-seria i tre Acter, efter den italienske Original til Rossinis Musik, af N. T. Bruun. — Dette Stykke, som i Originalsproget hedder la Gazza ladra (den stjelende Skade), erklæres i Vie de Rossini, par M. de Stendrhal, Paris 1824, T. 2. for eet af Rossinis Mesterværker. Han componerede det, hedder det der, i Mayland 1817. Den første Gang, det blev givet, var et Parti fuldkomment forudberedt paa, at udpibe Componisten, saafremt hans Musik i ringeste Maade skulde mishage. Rossini var ikke ubekjendt med denne ugunstige Stemning imod ham, og frygtede meget. Men Stykket blev modtaget med støjende Bifald, og hvert Øjeblik blev Spillet afbrudt med Udraabet: bravo maestro! e viva Rossini! Skuespillerne og Skuespillerinderne gave sig al muelig Umage for at hæve Stykket ved deres ypperlige Spil og Sang. — Texten, som kaldes i hiin Biographie "ce vrai drame noir et plat", er sammensat af Gherardini fra Mayland, efter et Melodram, forfattet af Daubigny og Caigniez. Indholdet skal grunde sig paa en virkelig Begivenhed; en fattig Tjenestepige blev virkeligen hængt i Palaiseau, og til hendes Ihukommelse en Messe, der kaldes Skade-Messen, stiftet. For dem, der ikke have læst eller seet Stykket, bør det anmærkes, at en uskyldig Pige, efter Landets gjeldende Love, dømmes her til Døden, som mistænkt for at have stjaalet en Sølvskee, men at denne til Lykke endnu findes, førend Henrettelsen fuldføres, i et Kirketaarn, hvor

Skaden, der er den egentlige Tyv, har henlagt samme. — Det er siden ideligen opført i Europas vigtigste Stæder med udmærket Bifald.

I Torsdags fangede nogle Fiskere ved Torbek, en halv Miil ude i Søen, en i vore Farvande høist sjelden Fisk, som Prof. Reinhardt har erklæret for en Lopheus piscatorius, og som formedelst sin usædvanlige Størrelse nu offentligen forevises. Da den blev fangen, bed den Garnet i Stykker, og vilde været undsluppen, dersom ikke een af Fiskerne havde grebet den med Haanden i Gabet; men den bed ham saa stærkt tvers over Haanden, at han endnu gaaer forbunden dermed. Den levede i et Kar lige til i Gaar Morges, er omtrent $1\frac{1}{2}$ Alen lang og $\frac{3}{4}$ Al. bred paa det bredeste Sted. Dens uhyre Hoved udgjør den største Deel af Kroppen, og dens kjødagtige Angletrevler ved Munden giver den et besynderligt Udseende. Øinene ere violette, med gule Striber, og see ud, som om de vare emaillerede. Gabet er uhyre stort; Underkjæven er meget længer end Overkjæven, og forsynet med forskjellige Rader skarpe Tænder; nederst i Munden ere endnu to Rader, og ved Tungeroden ere to Been af elliptical Form, ligeledes med meget stærke Tænder. Paa Kanterne af Legemet findes mange smaa Skinddusker i lige Frastand fra hinanden; Aabningerne for Gellerne ere bag til, og hver af dem saa viid, at adskillige Forfattere have meent, at de gjemme der i Farens Tid deres Unger. Kroppen bliver smal henad Halen, hvis Ende er ganske lige. Overdelens Farve er mørk, men Underdelen hvid. Brystfinnerne ligne Hænder eller Fødder, og disses Skind er haardt og skarpt. Gellernes Tal ere fem. Af de sorte, temmelig spidse Horn, som denne Fisk ellers pleier at have foran Hovedet, og hvis Krumning falder hen paa Ryggen, ligesom Væderes, findes paa den nærværende kun Levningerne, og det er at formode, at den har mistet dem ved et Tilfælde, da den var ung. Den kaldes paa Engelsk Frog-Fish og paa Tydsk Froschfisch, fordi Sidefinnerne og Hovedet have nogen Lighed med Frøens Fødder og Hoved, og i ældre Tider indbildte man sig

endog, at den avledes af Frøer, eller var en til en Fisk forvandlet Frø. Navnet Sødjævel (sea-devil) har dens vanskabte Skikkelse givet Anledning til. De Gamle kjendte den under Benævnelsen Βατραχος og Rana. Plinius siger om dens List i Fangst, at den ved at udstrække de to tynde Horn lokker smaa Fiske til at spille omkring sig, indtil den kan naae og snappe dem. — Den findes i de engelske Vande, og Fiskerne paa de engelske Kyster have den Overtro, at den er en Fjende af Haven, og naar de fange den i deres Garn, slippe de den igjen. Paa Norsk kaldes den Straaulk, Havso, Hvidtaske; paa Dansk: Ulk, Bredflab.

Blandede Efterretninger.

J. H. Campe beretter i den 5te Deel af hans ny Samling af Reisebeskrivelser, følgende om Misbrugene ved Parlamentslemmers Valg i Engelland: "Det er utroligt, hvilke Summer der forøbes af dem, som ville være deelagtige i den Ære, at blive valgte, for at forsikkre sig de fleste Stemmer! For Nogle beløbe disse Omkostninger sig til mere end 100,000 Pund Sterl. Hoffets Parti og Oppositionspartiet ligger derved i offentlig Uenighed. Enhver af dem sætter Himmel og Helvede i Bevægelse, og udstrøer Guld med fulde Hænder, for at faae de Mænd valgte, hvis Tænkemaade er overeensstemmende med deres. Vel er der Love, som skarpt forbyde Bestikkelser; men man veed at undvige dem. Snart kjøber man noget hos den, som har en Stemme at give; lader, naar det er en Haandværker, noget gjøre hos ham, og betaler det Hundredfold; snart forærer man deres Kone, Datter eller Søn noget, eller lader dem give Foræringer paa tredie eller fjerde Haand, uden at sige, at man ønsker at kjøbe deres Stemme. I alle disse og lignende Tilfælde maa Loven tie ved Bestikkelsen, fordi den, som alle engelske Love, kun maa forklares og anvendes bogstavelig. — Som en Prøve paa slige maskeerte Bestikkelsesmaader meddeler Forfatteren følgende latterlige Begivenhed, som skal have tildraget sig ved sidste eller næstsidste Par-

lamentsvalg. Stemmerne i et Sogn vare fuldkommen deelte imellem tvende Ansøgere. Kun en Haarkonstner og Barbeer — thi her, saavelsom i Frankerig, ere begge Værdigheder forenede i een og samme Person — havde endnu ikke stemt. Denne skulde altsaa gjøre Udslaget. En af de tvende Ansøgere forføjede sig til ham, med den Anmodning, om han vilde tage Skjægget af ham. Det skete; den Barberede bevidnede ham sit højeste Bifald om den fortræffelige Maade, som han var bleven betjent paa, og forsikkrede, at han aldrig havde troet, at Barbeerkonsten kunde være bleven bragt til en saa-høi Grad af Fuldkommenhed; og tilføjede, at en saa fortrinlig Konstner ikke burde belønnes paa den sædvanlige Maade. Ved disse Ord trykkede han ham en Pung i Haanden med 50 Gujneer i, og gik bort. Først i Døren anbefalede han sig foreløbig i hans Yndest ved Valget, og fik igjen den Forsikkring, at man ikke skulde forglemme en saa høimodig Maade. Medbeileren, som belurede ethvert Skridt af hans Rival, havde neppe hørt hvad der var skeet, førend han ogsaa gik hen i Barberens Huus. Samme Paaskud, samme Lovtaler, derpaa det Dobbelte af hiin Belønning, nemlig 100 Guineer, og nu til Slutningen samme Anbefaling ved Bortgangen, og fra den smigrede Konstners Side samme Forsikkring. Den første, som ikke heller lod det mangle paa omhyggelig Opsyn med sin Medbeiler, og for hvem det følgelig ikke heller blev skjult, hvad denne havde gjort, besøgte paa ny sin Velynder Haarkrølleren, og det kort før den Tid, paa hvilken den sidste Stemme nødvendigt skulde gives; forsikkrede, at han endelig endnu engang maatte nyde den Fornøjelse, at blive barberet af ham, og bad ham derfor, at han endnu engang i Hurtighed vilde vise ham denne Velgjerning, da der netop endnu var et tilstrækkeligt Antal Minutter tilbage inden den afgjørende Time slog. Hans Ønske blev opfyldt, og under hundrede Samtaler og Taksigelser skjenkede han Konstneren denne Gang ligeledes 100 Guineer. Nu var det den højeste Tid at gaae til Valgpladsen. Begge løbe derhen, og den Togangebarberede fik Barberens Stemme. I dette Øjeblik sprang den Bedragne

frem, greb Barberen ved Armen, og sagde: kjender han mig? Meget godt, svarede denne; De er den ædle Herre, som i Gaar belønnede mig saa høimodigt for min ringe Tjeneste. Og erindrer han sig, min Herre, hvad han ved Bortgangen lovede mig? O ja, var hans Svar; men jeg havde ogsaa lovet hiin Herre det samme, og denne — lod sig to Gange barbere af mig. Derpaa gik den ene hjem med sine Guineer og den anden med en lang Næse. — Lignende Optrin tildrage sig ofte ved denne Leilighed. Selv de, som enten blot for Æren, eller ogsaa af reen Hensigt at tjene Fædrenelandet, ønske at blive valgte, maa, naar de ellers ikke ville forfeile deres Maal, nedlade sig til dette uværdige Middel. Under 3—4000 Pund opnaaer ingen denne Ære. Naar Bestikkelserne have opnaaet deres Øiemed ved Valget, saa komme de uværdigere Bestikkelser af Ministrene til, som vide at vinde, eller meget mere at tilkjøbe, Hofpartiet, den ene ved en Titel, den anden ved et betydeligt Embede uden Arbeide, eller andre Gunstbevisninger."

I the Edinburgh Review f. Octob. 1823 læses en Bedømmelse over den autentiske Fortælling om den af Prinds Alexander Hohenlohes paa Barbara O'Connor udøvede Mirakelcuur, udgivet af J. Badelly, M. D. (See Skilderiet No. 1 f. 1824). Recens. begynder saaledes: Efterat Lord Bacon, i eet af hans Forsøg, har viist, at i sine praktiske Følger Overtro er skadeligere og mere nedværdigende for Guddommen, ved de Lærdomme, den indprenter, end Tvivlesyge og Atheismus, fremsætter han dens Aarsager, blandt hvilke: Stratagemata Prælatorum, quibus utuntur ad ambitionem propriam et lucrum have en fortrinlig Plads. Men disse Geistlige kunne mere philosophisk betragtes som ikke sjeldent deeltagende i det Bedrag, de ville befordre; — i en vis Forstand, som Bedaarede af deres egne Konstgreb, og forenende en vis Grad af Enthusiasme med Hyklerie. Til hvilken af de to Classer, Prinds Hohenlohe henhører, eller i hvilket Forhold Enthusiasten og Hykleren er blandet i hans Adfærd (som Biskop Burnett

siger om Cromwell), ville vi her ikke nøje undersøge. Men vist er det, at en stor Classe af Folk (saa rodfæstet er hos Menneskene Tilbøjeligheden til det Vidunderlige, og saa stor deres Tørst efter et Samqvem med en højere Verden) er beredt til at troe, at han besidder overnaturlige Evner. Og uagtet vi aldeles ikke befrygte, at denne Daarskab vil gjøre synderlige Fremskridt i vort Land, er det dog umueligt, ganske at forbigaae den, naar vi see saadanne Fortællinger, som den, der ligger for os, sendes ud i Verden, under et agtværdigt Navns Sanction. — Rec. ender med: Lykkeligviis er der kun liden Leilighed for Bedrageriet, at gjøre nogen Virkning. De Tider ere forbi, da det var let at faae hele Nationer til at troe paa Underværker, til Fordeel for en Fyrste eller en Præst, og det uvidende Folks Forstand skuffedes, paa det man desto beqvemmere kunde svige dets Rettigheder og Eiendom. Den menneskelige Aands almindelige Udvikling er en tilstrækkelig Borgen mod saadanne Rænker; men der findes en anden i den stadige Virkning af det mægtige Undervisningsværk, som, fremfor alle andre, dens Oplysning maa tilskrives. Intelligenzens hurtige Befordring, saavelsom Drøvtelsens lette Meddelelse gjennem Pressen — i Særdeleshed den periodiske, gjør de meest vidunderlige Begivenheder og de bedst udtænkte Planer lige uskadelige i at forurolige eller bedrage Massen af Menneskeslægten, endog de mindst oplyste. Naturbegivenheder, som selv i Livius's Dage vilde forfærdet Hoben, og figureret i Historiens Aarbøger som Underværker, blive nu saa hurtigen bekjendtgjorte blandt dem, der kunne videnskabeligen forklare samme, eller som ere bekjendte med den bestemte Kjendsgjerning, der angiver Grunden derfor, at et Vidunder aldrig kan vare længe nok til at kunne tjene til Formaal for Bedragere. Og de, som udtænke hellige Rænker til deres egne Hensigters Fremme, istedetfor at lægge Grundvolden til deres Lykke, ved lønligen at gjøre nogle Fremskridt blandt de Svage og Uvidende, maa, førend de ere udsatte for Videnskabernes Lys og Forstandens Kamp, fra Begyndelsen af, udøve deres Operationer aabenlyst og under Kampen af tusinde Modstanderes Angreb. At indføre

en falsk Religion er blevet umueligt, at indsætte en Usurpateur vilde blive ligesaa haabløst. Disse ere Frugterne af fri Undersøgelse, og fremfor Alt af en ulænkebunden daglig Presse. Lad os føie til dens ligesaa lovlige Frembringelse, den Offentlighed, den giver Lovene den Magt, hvormed den bevæbner dem, og de Hindringer, den lægger i Veien for deres Overtrædelse, ved at tilstæde alle Folk Adgang til Retterne, og vi ville blive istand til at vurdere, hvormeget Religionen, Regjeringen, Landets Øvrighed har den periodiske Presse at takke for deres Sikkerhed. Men den samme Presse er det, som Tronen, Alteret og Retterne kun alt for ofte findes i Forening at dadle, som deres Fiender. Den kan visseligen have sine Feil, og der kan gives dem, som have Aarsag til at føle og stille den Blot. Men de høre sikkert ikke til deres Tal, som have nogen særdeles Interesse for Befæstelsen af Loven, Regjeringen og Statens Religion.

I London er udkommen: Travels through Denmark, Sweden, Lapland, Finland, Norway and Russia, by the late E. D. Clarke, L. L. D. 1823. (Reiser igjennem Danmark, Sverrig, Lapland, Finland, Norge og Rusland o. s. v.) — Døden bortrykkede Forfatteren førend han fik mere færdigt af sit Værk end tolv Capitler. Resten blev forfattet efter de Jagttagelser, hans haandskrevne Dagbog indeholder, og Bemærkninger, fundne blandt hans Papirer, meddeelte af hans Venner, som havde besøgt det nordlige Europa. Bogen begynder med Efterretninger om Christiania, og leverer en Skildring af Selskabelighedens Tilstand i denne Stad og dens Indbyggeres Sæder, tilligemed adskillige Efterretninger om Landets Handels- og oeconomiske Kilder. Nordmændene modtage Fremmede paa den meest gjæstfrie Maade; i ingen Deel af Europa gives mere kostbare og afvexlende Underholdninger end i Christiania; men adskillige af Dr. Clarke optegnede Skikke, siger Skriftets Rec. i Edinburgh Review, og som skulle herske i de første selskabelige Cirkler, saasom at skrive i Kortspil Stikkene med Kridt paa Bordet, at røge Tobak, spytte paa Gulvet, røber en liden Grad af Barbarie og Mangel paa Finhed og Belevenhed. Det maa imidlertid bemærkes, at især den sidste Skik, den fornærmeligste af alle, er almindelig i et Land, hvor man roser sig af en udmærket Civilisation og Kundskab om fiin Levemaade. Da der ikke gives noget Marked i Christiania, saa er det nødvendigt endog for de første Huse, at forsyne sig i rette Aarstid med Forraad af Fødemidler for hele Aaret. Denne store Forberedelse gjøres i Høsten, og Slagtningen af Qvæg i October Maaned er forbausende. Endeel af Kjødet saltes, Resten tørres. Det engelske Sprog forstaaes allevegne, og Fruentimmernes Dragt i de bedste Selskaber er engelsk. Formedelst Antallet af Tyende, Huusholdningernes Vidtløftighed og Uleiligheden ved at bestyre Husets Anliggender, udfordres saa stor en Deel af Konernes Tid, strax efter at de ere gifte, at de ikke faae Leilighed til at tage Vare paa andre Ting. — Norges Befolkning udgjorde, da Dr. Clarke var der, 920,000 Indbyggere. De fattige Arbeidsfolks Kaar vare blevne forbedrede, og de lavere Classer syntes at leve der lige saa godt som de i Engelland, med den Forskjel, at deres Brød var bagt af Byg istedet for Hvede. (Fortsættes.)

Kjøbenhavns Børs, d. 20 Februari.
Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (med Renter fra 11 December 1823) 80½. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 101¾ a 102 Rbd. r. S. (uden Renter) eller 127½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler 16½ Rbdlr. pr 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 102. — Svenske Sedler 58½ ß. — Disconto 5 pC.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 16.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 24 Februari 1824.

Erklæring i Anledning af det i Skilderiets No. 5 og 6 og i Hempels Avis No. 22 for d. A. Indrykkede.

Da jeg erfarede, at den Sammenligning, hvormed jeg havde sluttet min Opsats mod Recensionen af Thaarups samlede Digte, var i Skilderiet No. 6 bleven optaget og fortolket paa en Maade, der var mig uventet, og som en Følge deraf havde vakt en Sensation, der var mig høist ubehagelig, holdt jeg det for christeligt og ret at tie, for ikke at begaae eller foranledige nogen Overilelse. Men da nu en Unævnt og mig Ubekjendt i Hempels Avis No. 22 paa nye har bragt denne Sag paa Bane, anseer jeg det for nødvendigt at erklære: at jeg aldrig skriver noget offenligt, uden hvad jeg ved mit Navns Underskrift vedkjender mig.

Fremdeles troer jeg at burde underrette mine fraværende Venner om:

1) at det humane Brev, som Skilderiet No. 6 omtaler, virkeligt var meget humant og aldeles privat; hvorfor jeg ogsaa besvarede det som er saadant, uden at formode, at noget Ord deraf vilde komme Trediemand end sige Publikum for Øine.

2) at mit Samtykke til at offentliggjøre dette mit Svar, eller, (hvad der maatte være mig langt ubehageligere) udtogsviis og med Kommentar at bekjendtgjøre et enkelt af sin Sammenhæng udrevet Stykke af dets Indhold, aldrig er forlangt, end mindre givet; og

3) at Forfatteren af det humane Brev, deri viiste en saare agtværdig Sindighed, der fuldkomment har forvisset mig om, at det har været aldeles imod hans Villie og Ønske, at mit private Brev til ham er blevet brugt paa en Maade, som i det mindste jeg, (hvem man dog ved den Fortolkning, man har givet mine Ord, og ved den Brug, man har gjort af private Breve, har troet sig beføiet til at beskylde for et Brud paa Selskabeligheds Love, og som heller ikke staaer i nogen af de høiere Stillinger i Livet,) ikke vilde have tilladt mig.

Endelig maa jeg fremføre det Ønske, at dersom Nogen skulde have mere at afhandle med

mig i dette Anliggende, hvori jeg mod mit Ønske seer mig indviklet, det da maatte skee paa den mindre lempelige Maade ved direkte Breve; thi saa taknemmelig som jeg bør være for den Skaansel man ved en mere lempelig Fremgangsmaade har villet vise mig, saa ønsker jeg dog for Fremtiden helst at vide, med hvem jeg egenligt har at gjøre.

Ved samme Leilighed tillader jeg mig, at forsikkre Indsenderen af Stykket i Skilderiet No. 5, at dersom han er den samme som Recensenten, da glæder det mig at erfare, at han anseer Thaarup for Digter; hvilket Resultat hverken jeg eller Flere, som havde læst Recensionen, kunde uddrage af denne. Ligeledes har det været mig meget kjært, at see ham at bevise Udgiveren af Thaarups samlede Digte en Ære, som denne, efter at have læst Recensionen, vist neppe havde ventet sig. At jeg kun er en Landsbyepræst i Fyen, og hverken Digter eller Kunstdommer, derom kan ingen være mere overbeviist end jeg; ligesom mine Bestræbelser for at udbrede Sange blandt Landalmuen have haft et andet Formaal og en anden Løn, og aldrig have gjort Fordring paa at erhverve mig noget af disse Navne. Men derfor har jeg ligefuldt kunnet føle, at Recensionen over Thaarups samlede Digte var skreven i en nedsættende og nedværdigende Tone; og derfor troer jeg ligefuldt, at Agtelse for den afdøde Digter kunde byde mig at sige, at jeg følte dette. — Phantasie, naar den styret af Besindighed, viser sig i ægte Digterværker, er mig saare kjær; men de æsthetiske Eftersnakkeres Skraal paa Phantasie har rigtigt nok ofte været mig modbydeligt. For god Underretning om ποιεω og ποιητὴς vil

jeg efter Reglen i Abrahamsons Vise takke med at tie og bukke. Og slutteligen vil jeg raade Indsenderen, naar han ved en anden Leilighed skriver noget mod en navngiven Mand, ikke at blive anonym. Thi en saadan eensidig Anonymitet er dog stedse, om ikke en Kamp med skjulte Vaaben, dog en Kamp fra et Baghold eller med ulige Vaaben, og vidner i det mindste ikke om nogen ridderlig Aand.

Norup ved Odense, den 16 Februari 1824.

O. D. Lütken.

Om Agerdyrkernes ulykkelige Forfatning i Engelland.

(Af: A Postscript to Observations on the present agricultural and national Distress, by Vindex.)

(I Skilderiets forrige No. har man i Stykket med Overskrift: Om Engellands Nationalgjeld, faaet en Anskuelse af Fondseiernes Tanker om Nationalgjelden. Her leveres nu det modsatte Parties, Godseiernes og Forpagternes Klager over Agerdyrkningens ulykkelige Tilstand, hvilke de betragte som en Følge af Statsgjelden og Coursforbedringen. For en tænkende Læser er det interessant at anstille en Sammenligning mellem det saa lykkelig priste Engellands og andre Landes, især vort Fødelands, Stilling. Dertil ville især disse Stykker kunne give ham tilstrækkeligt Æmne. Resultatet af hans Betragtninger maa da nok blive, at eet Sværd — Krigen — har rammet alle Stater i Europa, og at de Saar, det har hugget, vel ere større og mindre, men alle dog, som oprindende af een Aarsag, ogsaa eens i deres Virkninger.)

"Agerdyrkningens Elendighed har nu næsten udtømt Forpagternes Capital fra den ene Ende

af Riget indtil den anden. Hidtil have disse ulykkelige Mænd udholdt, hvor det var mueligt, at fortsætte en med Tab forbunden Handel; deels af Vane, deels fordi de ikke saae sig istand til, ved nogen anden Næringsvei at fortjene deres Brød, og deels fordi de haabede, at Tingene vare komne til det Yderste, og maatte begynde at forbedre sig. Men Udfaldet har viist det Skuffende i dette Haab, og hver Frembringelsesartikel vedbliver, istedetfor at stige i Prisen, bestandigen at falde. Korn er faldet betydeligen, uagtet det sidste Aars Høst (1821) langt fra ikke var overordentlig; og Faar og Qvæg solgtes altid forholdsviis til lavere Priis, da de vare fede, end da de vare magre, og efterat have fødet dem i henved 12 Maaneder, fik man neppe sine udlagte Penge igjen. Ost er faldet fra 90 eller 95 Shill. pr. Cwt. til 40 eller 45.

I de forrige Aaringer have utallige Forhandlinger angaaende Agerdyrkerne fundet Sted i Parlamentet, og Committeer have gjentagne Gange været udnævnte, men da de bestode for største delen af Kjøbmænd, Fondseiere ꝛc., saa have de gjort saadanne Indberetninger om Sagen, som kunde ventes fra den Kant, og som bleve lige utilfredsstillende og unyttige for Jorddyrkeren. En Million eller to af Skatter bleve vel eftergivne, men Beløbet egner sig aldeles ikke noksom til at gjenoprette Forpagternes Lykke eller afværge Godseiernes Undergang.

Agerdyrkningen befinder sig i en saa ulykkelig Forfatning, at dersom Lindring skulde søges ene i Afgivternes Nedsættelse, saa kan den ikke tilveiebringes, uden at Afgivterne og Betalingerne sættes paa samme Fod som 1793, og at

alle Privatcontracter og Pengeforpligtelser, der ere indgaaede efter en slettere Cours, bleve revi derede og ordnede. Coursforbedringen trykker med grusom Uretfærdighed en uhyre Deel af Samfundet, som derved er bleven berøvet mere end en Halvdeel af sin Eiendom, og sat ud af Stand til at røgte sit vante Hverv og betale sine Tjenestefolk. Denne billige Reduction af Contracter er af større Vigtighed end Afgivternes Reduction selv. Forf. mener, at det er ubilligt, at hele Vægten af Krigsudgivterne, ved Coursforbedringen, skulde kastes paa een Classe af Samfundet allene, og at en anden Classe, som i høi Grad har draget Fordeel deraf, skal være fritagen. Han betragter Papirpengenes Forbedring som en Hovedkilde til al den store Elendighed. Førend en passende Ligevægt er tilveiebragt mellem Penge og Jord — mellem Debitor og Creditor, mellem Afgivtsyderen og Forbrugeren, mellem Fondseieren og Nationen, er det taabeligt at tale om Eftergivelsen af 1 Mill. i Afgivter, eller drømme om Nationallykke. Det er en uhyre Uretfærdighed og Grusomhed, at f. Ex. 10,000 Stykker Papir, kaldede Pundnoter, laante for 10 Aar siden, den Gang til en Værdie til 13 Sh. 4 Pence i virkeligt Metal, nu skulle tilbagebetales med 20 virkelige Sølvshillings, d. e. at der for modtagne 6,666 Pund skulle tilbagebetales 10,000 Pd. i Metal. — Det vilde være overflødigt at bevise Umueligheden af at oppebære i Guld Beløbet af de nuværende Afgifter, paalagte til en langt slettere Cours, uden at inden fem Aars Forløb alle Agerdyrkere skulde gaae til Grunde. 1793 vare Producternes Priser næsten de samme som nu; men Afgivternes Beløb neppe ¼ Deel af det, de ere nu. Det er altsaa klart, at naar 4 Gange

eller blot 2 Gange saa mange Skatter skulle svares, saa kunne de ikke betales af Indtægten, men af Capitalen, hvilket maa bringe Vedkommende til Bettelstaven. Forpagternes hele, og ¾ Dele af Godseiernes Capital er virkeligen allerede tabte. Skal hiint ubillige System vedblive, maa alle Jordeiere forlade deres nuværende Eiendomme.

Som et Exempel paa Landeiernes ulykkelige Forfatning, anfører Forf. eet blandt mange Tusinde af samme Slags. I Aaret 1813 kjøbte een af hans Venner en Landeiendom for 70,000 Pd. St., som paa den Tid indbragte henved 2,500 Pd. Paa Grund af Omstændighederne fandt han det passende, at tage 30,000 Pd. i Prioritet, indtil han havde solgt et andet Gods, for at betale dem igjen. Freden kom uformodet; Indtægten faldt, og er nu under 1200 Pd. aarligen, og Eiendommen kan nu faaes for Prioritetssummen, saa at 40,000 Pd. tabes, som en Følge af Coursforbedringen. Aarsagen til alle saadanne Ulykker tilskriver Forf. Bankrestrictionen og Banknoternes forbedrede Værdie.

Det vilde blive for vidtløftigt her at anføre alle Forfatterens Klager over Regjeringens Misgreb, Landmandens deraf flydende høist ulykkelige Forfatning og Fondeiernes og Capitalisternes blomstrende Stilling paa hans Bekostning. Nationalgjelden og Papirpengene have, efter hans Formening, tilintetgjort Landeiendommenes Værdie. Jordeiendomme, fri for al Gjeld, kunne maaskee endnu en Tidlang være værd ½ Deel eller ¾ Deel af deres Værdie i 1793, men Eiendomme, behæftede med Prioriteter, eller paa andre Maader bebyrdede, maa, naar der ikke ufortøvet skeer en Forandring i

Systemet, uundgaaeligen være tabte for deres nuværende Eiere. Disse ere Virkningerne af Papirpenge-Systemet, begyndt ved Bankens Standsning, og fuldendt ved Mr. Peels Bill, og man vil forgjeves søge i Historien nogen Revolution i Eiendom, der i Størrelse og Almindelighed ligner samme *). Tyrkernes, eller Gothernes, eller Normannernes Erobringer vare intet, naar de, i Omfang af Formues Fortabelse, sammenlignes med denne. Og naar Tiden har lagt Lidenskaberne, Fordommene, og de sammenstødende Interesser af de nuværende Skuespillere i dette store Drama, tilligemed deres Legemer, i Graven, vil den næste Slægt see med Forbauselse de sidste tyve Aars financielle Løbebane; see, at den Minister, der har udtænkt Bankrestrictionsacten, har bibragt Landet et dødeligere Saar end Nogen, der nogensinde før ham har levet."

---

*) I den temmelig officielle Bog: Administration of the affairs of great Britain &c. of the year 1823, tales der meget om den Ulykke, der har rammet Agerdyrkeren, at maatte sælge til ringere Priser end før. "Men dette Salg af Jordens Frembringelser", hedder det deri: "til lettere Priser, har udbredt sig overalt, og rammer i Engelland for Dieblikket vel Forpagteren, men især de store fideicommissariske Grundeiere af mange Forpagtergaarde. Uagtet den sidste Classe nu maa gaae tilbage til Indkomsterne som for 20 Aar siden, saa anses vi det dog ikke for nogen stor Ulykke, at denne blot fortærende Classe forbruger færre Penge, og at den arbeidende Classe kan dække sine tarvelige Fornødenheder for bedre Kjøb. En stor Deel af disse Herrer leve for deres Fornøielse i Frankrig og det sydlige Europa, for der at kunne tilegne sig endnu mere Livsnydelse end i Fædrenelandet."

Indenlandske Efterretninger.

I disse Dage er udkommet: Regnskab over Nationalbankens Indtægter og Udgivter for Bankaaret fra 1ste August 1822 til 31te Juli 1823, tilligemed vedføiet Forklaring, som viser Bankens Status til bemeldte 31te Julii. Heraf udmærkes følgende Hovedresultater:

Bankhæftelsens Beløb til 31te Julii 1823 er for Danmark 17,013,321 Rbdlr. 41 ß., og for Hertugdømmene til samme Tid 12,259,447 Rbdlr. 93 ß.

Den nuværende paa Banken hvilende Seddelgjeld udgjør 21,859,919 Rbdlr. 69 ß.; men denne Sum vil endvidere for dette Bankaar blive formindsket med et Beløb, stort 534,200 Rbdlr. 20 ß., saa at Bankens Seddelgjeld, efterat denne Seddel-Inddragelse er effectueret, ikkun vil udgjøre 21,325,719 Rbdlr. 49 ß.

Bankens ved Octroyen paalagte Obligationsgjeld udgjorde efter sidste Regnskab ialt 6,060,824 Rbdlr.; heraf er i dette Bankaar indfriet Beløbet af de for de indløste schleswig-holsteenske Speciesbanksedler indtil den 31te Juli 1822 udstedte Obligationer, lydende paa 6¼ PC. Rente, med 297,724 Rbdlr., og udgjør altsaa denne Deel af Bankens Gjeld den 31te Juli 1823: 5,763,100 Rbdlr. — Paa Financernes Reservefond i uopsigelige Obligationer resterer nu 6,048,585 Rbdlr. 40 ß.

I Sølv eier Banken eller har tilgode: 3,409,929 Rbdlr. 77 ß., og skylder: 972,219 Rbd. 68 ß., hvoraf for Indlaan 712,683⅞ Rbd; Saldo 2,437,710 Rbd. 9 ß., som bestaaer i Bco. Mk. 980,162. I. 6. = 653,441 Rbd. 38 ß. Sølv, og Sølv 1,784,268 Rbd. 67 ß.

I Obligationer eier Banken: 5,920 Rbdlr. Sølv, og skylder: 6,107,800 Rbdlr. Sølv, hvoraf 5,826,700 Rbdlr. udstædte for Laanet efter Indbydelsen af 4 Febr. 1820.

I Sedler og Tegn eier Banken: 6,410,278 Rbdlr. 48 ß., og skylder: 3,746,536

Rbdlr. 10 ß., (hvoraf 2,680,686 Rbdlr. 40 ß. for Indlaan); Saldo 2,663,742 Rbdlr. 38 ß., hvorfra bliver at drage Bankens Overskud for dette Aar: 662,126 Rbdlr. 63 ß.; hvorefter Bankens Capital-Conto i Sedler bliver 2,001,615 Rbdlr. 71 ß.

1822 eiede Banken i Sølv 2,303,634 Rbdlr. 65 ß., og i Sedler 2,710,410 Rbdlr. 51 ß.

1823 eier Banken i Sølv 2,437,710 Rbdlr. 9 ß., og i Sedler 2,001,615 Rbdlr. 71 ß.

Forøget i Sølv 134,075 Rbdlr. 40 ß.

Formindsket i Sedler 708,794 Rbdlr. 76 ß.

Endnu har Banken følgende Restancer: i Danmark for 1818: 9,730 Rbdlr. 1 ß., for 1819: 7,686 Rbdlr. 93 ß., for 1820: 37,527 Rbdlr. 85 ß., for 1821: 80,237 Rbdlr. 15 ß., for 1822: 245,967 Rbdlr. 76 ß.; — i Hertugdømmerne: for 1818: 181,174 Rbdlr. 72 ß., for 1819 & 20: 84,891 Rbdlr. 12 ß., for 1821 & 22: 64,578 Rbdlr. 67 ß. — alt Sølv.

Blandt Bankens Udgivter for dette Bankaar er: 48,700 Rbdlr. Sølv til Omkostninger ved dens Administration, nemlig Lønninger til Directionen, Embedsmænd og Betjente, samt Vartpenge til Rigsbankens Direction og Administration; 7,506 Rbdlr. 75 ß. Sølv og 92 Rbdlr. 88 ß. Sedler til Omkostninger ved Seddel-Fabricationen, bestaaende af Papirets Indkjøb, Trykning, Stempling og Lønninger til Numeranter og Underskrivere, samt 1,281 Rbdlr. Sedler til Godtgjørelse for falske Sedler.

Extract af Regnskabet over Indtægt og Udgivt ved Institutet for Metalarbeidere, i Aaret 1823. — Indtægt til de løbende Udgivter, 526 Rbd. 48 ß.; Udgivt 429 Rbd. 72 ß.; bliver 96 Rbd. 72 ß. mere Indtægt end Udgivt, hvilket Overskud er beregnet Institutets Fond til Indtægt, som nu er, med hvad der ellers er indkommet til samme, 7,700 Rbd. Sølv i rentebærende Obligationer, og 77 Rbd. 33 ß. i Repræsentativer.

Hr. Studiosus Brandt har i disse Dage foræret Museet for de nordiske Oldsager det Signet, som den pavelige Legat og Afladshandler Jacob Angelus Arcimboldus havde brugt at besegle sine Afladsbreve med. Det er af Kobber og har den Indskrift: S. Fabrice. Basil. S. Peter. De. Vrbe. I. A. Museet har allerede i Forveien været i Besiddelse af et Exemplar af den originale Placat, Arcimboldus lod udgaae angaaende Aflad. Denne Placat, som er trykt, og bag paa hvilken man endnu seer Levninger af Klistret, hvormed den har været fastheftet, vidner om, at Afladshandelen den Gang allerede maa have begyndt at komme i Forfald, thi efterat Syndsforladelser ꝛc. have været opregnede deri, anføres endnu adskillige andre Beneficer, som Arcimboldus af Paven bemyndiges til at meddele, saasom Notariustitel, Doctorværdigheden og endog Pfalzgrevetitelen. Foruden disse to Oldsager er Museet endnu i Besiddelse af en tredie Mærkværdighed af dette Slags, nemlig et i Aaret 1554 trykt Afladsbrev, der er det eneste Trykte med Aarstal, som man fra den Tidspunkt eier, thi Alt hvad der ellers findes fra den Periode, er i Almindelighed uden Aarstal. — Arcimboldus var den sidste Afladskræmmer, som med pavelig Tilladelse, har drevet denne i sin Tid saa indbringende Handel i vort Norden. Han ankom til Danmark 1517, og havde, foruden dette geistlige Ærinde, ogsaa et politisk, nemlig, som Legatus a latere og Commissionair for Paven, hos hvem Christian den Anden havde indgivet en Klage over, at han, formedelst den yngre Steen Stures Intriger, ikke kunde komme i Besiddelse af Sverrigs Trone, at mægle Fred mellem Christian og hans oprørske svenske Undersaatter. I Jylland aabnede han først sin Syndforladelseshandel mod Vederlag af jydsk Smør og Ost. I Efteraaret 1517 forflyttede han derfra sin Boutik til Kjøbenhavn. Men da Christian mærkede, at denne Handel gav mere af sig end mangen anden, saa ansaae han det for billigt, at Legaten skulde dele med ham Profiten. Arcimboldus forpagtede derpaa Afladshandelen omtrent, som man nu forpagter en Bom paa en Landevei eller ved en Port, for 1220 rhinske Gylden. Der indfandt sig saa

mange Lysthavende til at kjøbe Aflad, at Legaten kunde sende en heel Skibsladning af Smør, Jern, Kobber ꝛc., som han havde faaet i Betaling i Sverrig, til Danmark, for der at gjøres i Penge. Men der mødte ham det Uheld, at hans Varer, da de vare ankomne til Helsingøer, bleve tagne under Beslag, hvilket ogsaa allerede var skeet i Forveien i Fyen. Tilsidst blev han endog selv arresteret, men efterat han og hans Broder Antonellus havde siddet paa Nyborg Fæstning i halvfjerde Aar, blev han frigiven 1522.

Pontoppidan anfører i den anden Deel af hans Kirkehistorie en Afskrift af et af Arcimboldus udstedt Afladsbrev. Under Originalen, siger han, findes et Segl, noget større end en Rigsdaler (Specie?) hvor St. Peter med Nøglerne er aftrykt i rødt Vox. Ovenover staaer Pavekronen med to Nøgler, og deri det mediceiske Vaaben, formodentlig fordi Pave Leo var af Huset Medicis.

Blandede Efterretninger.

Udtog af Dr. Clarkes Reise.

(Fortsættelse; see forr. No.)

De norske Bønder og Fattige ville ikke spise Caniner; de indbilde sig, at disse ligne Katte. Ethvert Land leverer Exempler paa Indbyggernes Modbydelighed for visse Fødemidler. Araberne spise Græshopper, men forundres over, at andre Nationer holde af Østers, Krabber, Hummer. Hvo kunde formaae en Engelskmand, siger Forf., at spise en Rotte eller en Igel? Imidlertid ere disse dog en lækker Spise i de Lande, hvor Indbyggerne ikke have samme Fordom. Den synderlige Smag at nyde Rotter, have adskillige Forfattere urigtigen paastaaet at have været herskende blandt de gamle Romere, men det var Markmusen, ikke Rotten, og spises endnu af Italienerne, der kalde den Ghiro efter det latinske glis, der udgjorde en Ret hos Romerne. — Lovene angaaende Giftermaal vare i Norge blevne forandrede kort førend Dr. Clarkes

Afreise. Enhver Bondefødt skulde tilforn være Soldat; og de, der vare af Sømandsfødsel, Matros. Efter denne kunde intet Mandfolk gifte sig, uden et af Sognepræsten undertegnet Vidnesbyrd, at han var istand til at ernære Kone og Familie. En Bondekarl kunde vel førend han var indrolleret, gifte sig, uden at fremvise et saadant Vidnesbyrd, men han udsatte da Kone og Familie for at omkomme af Sult, naar han siden blev indrolleret, og Forældre vilde ikke tillade deres Døttre at gifte sig, uden Udsigt til Udkomme. Denne Foranstaltning var en stor Forhindring for Befolkningen, og Aarsag til dens ringe Tilvæxt. Den viste ogsaa, hvorfor de lavere Classer befandt sig i en bedre Forfatning, end der kunde ventes af Jordbundens Ufrugtbarhed. Stiftsamtmanden (Governor) klagede for Dr. Clarke over denne Lovs Forandring, og sagde, at Bønderne nu vilde gifte sig, uden Udsigt til at kunne underholde en Familie; at Følgen heraf vilde blive, at flere Mennesker vil fødes, end Landet kan ernære. Forf. er af den Mening, at adskillige Omstændigheder gjøre, at Norges Befolkning i en ringe Grad bør tiltage. Deriblandt regner han den store Mængde Græsgange, i Sammenligning med de Jorder, hvorpaa der kan avles Korn; alle Manufacturernes maadelige Tilstand; den Skik, at Kjøbmændene tilhandle sig store Skovstrækninger, for at beskytte det voxende Tømmer, hvilket forhindrer at opdyrke Landet og bringe mere deraf under Ploven. — Forf. besøgte ogsaa Kongsberg. Det engang her fundne Stykke gediegne Sølv af 600 Pd. Vægt, anseer Forf. for det største, der nogensinde er fundet, det af Brogniart omtalte, fra Schneeberg i Mismu bragte undtaget. Uagtet den danske Regjering havde et betydeligt Tab derved, bliver Gravningen dog fortsat, for at sysselsætte et stort Antal Indbyggere, som ellers vilde savne alt Udkomme. Der er ikke færre end 14,000 Familier, som middelbart eller umiddelbart maa leve af Værkerne. — En halv dansk Miil fra Magnor gaaer gjennem Skoven en Vei, der betegner Grændsen mellem Norge og Sverrig. Forf. forbausedes over Synet af denne Stræknings Indbyggere, der vare alle klædte i Sort, og

over Landets usle Udseende. Det foregaaende Aar havde der herstet blandt dem en D..rtid, større end de ældste Folk kunde mindes. Mennesker frelstes fra Hungersdød ved at spise Barkbrød og Syreskræppe Rumex acetosa. — I Dalekarlien bemærkede Forf. Ligheden mellem Ceremonierne ved et af denne Provindses Indbyggere høitideligholdt Bryllup og de gamle Grækeres Sæder, hvilket vidner om en fælles Oprindelse, nemlig fra Østen. — Upsals Universitet fandt Forfatteren i en høist maadelig Tilstand. Afzelius, nyligen hjemkommen fra sin Reise, var vel ansat som Lærer paa ti Aar, men ved hans Forelæsninger fandtes kun et halvt Dusin kluntede Ynglinger, hvoraf den ældste ikke kunde være over 14 Aar. Den Gjenstand, han paa een af Forelæsningerne foredrog, var Linnæus's Superba Palmarum Samibia, og den hele Interesse, Tilhørerne syntes at tage deri var, at de længtes efter de Øieblik, Professoren kastede en Palmegreen iblandt dem, som de gramsede efter, begjerligen ønskende, at kunne skjære en Spadserestok deraf. Ved de chemiske Forelæsninger, som en Broder til Ovennævnte holdte, vare 20—30 Studenter, men han læste saa lavt og uhørligt, at end ingen opmærksom Tilhører kunde forstaae ham. Den største Deel af Auditoriet var uopmærksom, og sad der mere for Formalitets Skyld, end for at nyde Undervisning. Deres skjødesløse Dragt og Væsen gave dem Udseende af Haandværkssvende. Da Hr. James var i Upsal, fandt han Linnées fordums Høresal optaget af en Marionetspiller, der gav Forestillinger af Don Juan, til Morskab for svenske Bønderfolk, der stimlede til fra Markedet. En Student paa Upsals Gader er ikke bedre klædt end en Tømmersvend i Engelland. Enhver studerer hvad ham tykkes. Om Eftermiddagen er en offentlig Kjelder den almindelige Samlingsplads. Der mangler aldeles paa Disciplin, Energie og Kappelyst, og Alting synes at tilkjendegive den gradvise Undergang og Opløsning af det, som Stillingfleet kalder den store og hidtil uopnaaete Skole for Naturhistorie. Universitetets Lærere ere deelte i fire Classer: Professorer, Assistenter, Magistri docentes (eller privilegerede Lærere) og en Deel Personer, der

give Undervisning i de nyere Sprog, Ridning, Dans, Malning, og Musik; disse sidste kaldes magistri artium, equestrium et cultiorum. En Fegtemester bekjendtgjør sine Forelæsninger saaledes paa Latin: Johannes Meier, Palæstræ Athleticæ Præfectus, artem arma dextre tractandi, et strenue vibrandi, eos docebit qui suam expetunt manuductionem. — Domkirken i Upsala er een af de skjønneste Kirker i hele Sverrig; uagtet den indbefatter mange Gjenstande og Monumenter, der, med deres Hensyn til Landets Historie, ere interessante, findes dog ingen mærkværdigere end Linnées Grav. Indskriften er ossa caroli a Linné. I et lidet Capel er der oprettet et Gravmæle til hans Hukommelse. Det er udført i Porphyr og har den Indskrift: Carolo a Linné, Botanicorum Principi, Amici et Discipuli. — I Stockholm staaer det Kongelige Bibliothek aabent for Publicum. Det indbefatter mange kostbare og mærkværdige Haandskrifter, og den identiske Copie af Vulgata, som har tilhørt Luther, med hans Anmærkninger i Margen og paa de blanke Steder. Forf. paastaaer ved denne Leilighed, efterat have nævnt Kong Gustav Adolf, Dronning Christine, Lovise Ulrika, som Videnskabernes Opmuntrere, at ingen uden Malere, Musici og Skuespillere ynde Gustav den Tredies Minde; og at det er vel bekjendt, at han tillod, at den Linnéiske Samling, der kun var vurderet for 1000 Pd. St., blev kjøbt af en Engellænder og bragt til hans Fædreneland. — Paa Øland skulle Ulvene have tiltaget saa meget, at deres Udryddelse fortjener Regjeringens Opmærksomhed. Denne Forandring begyndte i Linnées Tid, som, efter at have i Fauna Suecica nævnet Ulven, som et i Sverrig almindeligt Dyr, tilføjer, at den tyve Aar i Forveien var sjelden der. — Universitetet i Aabo foretrækker Forf. for det i Upsala.

Senator Somoinoff og Dr. Fuchs, Prof. i Medicinen ved Universitetet i Casan, ere i Færd med en videnskabelig Reise i Uralbjergene. Der har man siden tre Aar fundet Spor til Guld, og af de af hine to Reisende anstillede nærmere Undersøgelser sees, at paa Østsiden af disse Bjerge, nemlig i Egnen af Kuschtumkoi, paa en Strækning af 300 Verster, at Guld i Korn,

næsten lige under Grønsværden, i adskillige Archiner stærke Leerlag findes i saa betydelig Mængde, at tusind Pund af denne guldholdige Leerbund, ved blot Vaskning, leverer indtil 5 Solotniks Guld; ja man har fundet hele Klumper af 6 Mark Guldvægt. Grundeieren, paa hvis Jorder den righoldigste Bund af dette Slags findes, vil endnu i forrige Aar sende sit Udbytte, der ikke beløb sig til mindre end 30 Pud (1,200 Mark) til den Keis. Mynt i St. Petersborg, og af de øvrige guldholdige Strækninger i hiin Egn haabede man ligeledes samme Aar at faae endnu andre 130 Pud (5,200 Mark) Guld.

Kjøbenhavns Børs, d. 24 Februari.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (med Renter fra 11 December 1823) $81\frac{1}{2}$. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) $101\frac{3}{4}$ Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller $127\frac{1}{2}$ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $16\frac{1}{2}$ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. $102\frac{1}{2}$. — Svenske Sedler $58\frac{1}{2}$ ß. — Disconto 5 pC.

Nordiske Kæmpe-Historier, efter islandske Haandskrifter fordanskede ved Lieut. C. C. Rafn. Af dette Skrift, hvis Bestemmelse er at give Fordanskninger af de islandske mythiske og romantiske Sagaer, er nu andet Bind sluttet. De tvende udkomne Binds Indhold er følgende: 1 Bind 1 Hæfte, Kong Hrolf Krakes Saga, 1 Rbd. 4 Mk.; 1 Bind 2 Hæfte, Volsunga Saga, 1 Rbd. 1 Mk.; 1 Bind 3 Hæfte, Kong Ragnar Lodbroks Saga, Krakemaal eller Kong Ragnars Sang i Ormegaarden, Fortælling om Norna Gest, Brudstykke om dansk-norske Konger, 1 Rbd. 4 Mk.; 2 Bind 1 Hæfte, Kong Didrik af Berns Saga, første Afdeling, 2 Rbd. 3 Mk.; 2 Bind 2 Hæfte, Kong Didrik af Berns Saga, anden Afdeling, 1 Rbd. 4 Mk. Subskription paa dette Skrift, som erholdes paa de vigtigste Boglader her i Byen og i Provindserne, staaer fremdeles aaben, og den som befordrer det, ved at samle 5 Subskribentere, erholder bestandig sit eget Exemplar uden Betaling.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Høecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 17.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 28 Februari 1824.

Om Classelotteriets nyere og nyeste Indretning.

Mod Classelotteriets nyere Indretning med Amber har man hyppigen gjort den Erindring, at Gevinsterne ved den ikke blive noksom fordeelte, da man som oftest finder, at flere store Gevinster udkomme i een og samme Collection, hvorimod der i de fleste andre Collectioner ikke falde andet end smaae Gevinster og Frilodder.

Ligeledes har man fundet sig utilfreds med, at alle Spillets betydeligere Fordele, strax ved de første Udtræk, blive afgjorte, saa at, naar man undtager Bestemmelsen af een eller faa Amber, der vinde Præmie, det for Øvrigt er ligegyldigt, i hvilken Orden alle de andre Numere udkomme.

Endeligen har man paa den allernyeste Forandring, ifølge hvilken fire særskilte, af hinanden uafhængige, Lotterier, aarligen skulle trækkes, med Vedligeholdelse af Ambeindretningen, foruden det Foranførte, ogsaa fundet dette at udsætte, at Gevinsterne ere uforholdsmæssigen høie, hvorfor kun saa faa af de Spillende kunne vinde noget Betydeligt.

Hvad Ambeindretningen i og for sig selv angaaer, da kan Undertegnede ikke nægte, at den altid er forekommet ham at være en meget sindrig og tillige nyttig Opfindelse. At Gevinst og Tab fordeles paa saa stort et Antal Spillende, ved en saa kort og simpel Operation, hvormed der saa let kan haves Tilsyn, og hvorved der ikke i fjerneste Maade kan være Tvivl om nogen Urigtighed, maatte, synes mig, for alle dem, der spille i Lotteriet, være meget ønskeligt. Derimod kan det, efter min Formening, heller ikke nægtes, at Ambeindretningen, saaledes som den nu er, medfører den ovenfor omtalte Uleilighed, at Gevinsterne ikke synderligen fordeles, men at de falde klyngeviis. Aarsagen hertil er let at indsee.

Lad de ved Lotteriets Trækning først udtrukne sex Tal være a, b, c, d, e, f, saa vinder, efter den nyeste Plan:

Amben ab	—	30000 Rbdlr.
ac	—	10000
ad	—	3000
ae	—	1000
af	—	1000

Man seer heraf, at fem Amber, hvoraf een vinder den høieste og de andre nogle af de næsthøieste Gevinster, alle have eet Tal tilfælles. Vil man gaae til de efterfølgende mindre Gevinster, finder man, at af de Amber, der vinde 300 Rbd., har 3, og af de, der vinde 100 Rbd., har 5 Tallet a tilfælles. Nu er det i Almindelighed Tilfældet, at hver Collection har et mere eller mindre betydeligt Antal af Lodder, der have eet og samme Numer tilfælles, hvorover det let kan hænde, at den Collection, som har det først udtrukne Numer — a — til Fællesnumer for et betydeligt Antal Sedler, iblandt disse ogsaa har dem, hvorpaa a og b, a og c, a og d, a og e findes combinerede, og saaledes faaer en heel Klynge af høie Gevinster, hvorimod de Collectioner, hvis Fællesnumere ikke ere iblandt de først udtrukne, hermed ganske udelukkes fra alle de høiere Gevinster.

Nu er det vistnok sandt, at for enhver enkelt af de Spillende Probabiliteten at vinde bliver den samme, enten Gevinsterne udkomme i forskjellige Collectioner, eller de for større eller mindre Deel forblive samlede i een Collection; men unægteligt er det alligevel, at naar dette Sidste er Tilfældet, Lysten at forsøge sin Lykke i dette Spil hos Mange maa tabe sig. De, der gjentagne Gange ikke see en eneste nogenlunde betydelig Gevinst udkomme i de Collectioner, der ere dem nærmest, og hvorfra de have deres Lodder, hvilket jo naturligviis paa mange

Steder maa blive Tilfældet, naar Gevinsterne saaledes sammenklynge sig i en eller anden enkelt Collection, opgiver lettere Haabet om, nogensinde at vinde, end om de af og til saae nogen klækkelig Gevinst udkomme i den Collection, hvori de spille, og vindes af Nogen, de kjende. Skeer dette jevnt hen, nu i een, nu i en anden Collection, vil Folk i Almindelighed troe sig Lykken nærmere, og blive i det Haab, at det Held, der traf denne eller hiin af dem de kjende, ogsaa engang vil træffe dem.

Meget ønskeligt var det derfor, om Ambeindretningen, der for sine ovenfor omtalte Fordeles Skyld, efter mine Tanker, ingenlunde burde opgives, kunde modificeres saaledes, at Gevinsterne bleve mere fordeelte, end de, saaledes som den nu er, kunne ventes at blive; og til dette Diemed vover jeg herved at gjøre følgende Forslag.

Aarsagen, hvorfor Gevinsterne sædvanligen falde klyngeviis, er, som i det Foregaaende er viist, denne, at de Amber, der vinde de høie Gevinster, tildeels have eet Tal tilfælles. Hvad om man nu bestemte alle de Amber, der vinde de høiere Gevinster, saaledes, at de slet ingen Tal havde tilfælles? Dette lod sig jo meget let gjøre. Sæt f. Ex. at der, som ved nedenstaaende Plan antages, af Tallene 1 til 280, der lægges i Lykkehjulet, kun udtrækkes 150, og at der var 75 Gevinster, hvoraf de laveste vare paa 500 Rbd., saa kunde til disse 75 Gevinster letteligen findes 75 Amber, som ingen Tal havde tilfælles, naar man af de omtalte 150 Tal gjorde 75 Par saaledes: 1 og 2, 3 og 4, 5 og 6, 7 og 8, 9 og 10 o. s. v.; hvor 1 betegner det ved første, 2 det ved andet, 3 det ved tredie

v. s. v. Træk udtrukne Tal. Amben 1 og 2, ɔ: den Ambe, der combineres af første og andet Udtræk, kunde man lade vinde den høieste Gevinst; 3 og 4, ɔ: den der combineres af tredie og fjerde Udtræk, een af de næsthøieste, og saa fremdeles. Der maatte da trykkes en for bestandig gjeldende Tabel over Gevinsterne, omtrent efter følgende Schema:

Amben No.		Combineret af Udtrækkene No.				Vinder
1	—	1	og	2	—	10000 Rbd.
6	—	3	og	4	—	5000
15	—	5	og	6	—	5000
28	—	7	og	8	—	5000
45	—	9	og	10	—	5000
66	—	11	og	12	—	2500
91	—	13	og	14	—	2500
120	—	15	og	16	—	2500
153	—	17	og	18	—	2500
190	—	19	og	20	—	2500
231	—	21	og	22	—	2500
276	—	23	og	24	—	1500
325	—	25	og	26	—	1500

og saa fremdeles.

Tallene i den mellemste Rubrik betegne Udtrækkenes Orden; 9 f. Ex. det Tal, der udkom ved niende, 10 det der udkom ved tiende Udtræk; 9—10 den Ambe, der combineres af de ved niende og tiende Udtræk udkomne Tal. Rubriken ved høire Side viser hvad enhver Ambe vinder efter den nedenfor meddeelte Plan. I Rubriken til Venstre staaer ved forbemeldte Ambe, No. 45, som betyder, at den af 9de og 10de Udtræk combinerede Ambe, efter den vedtagne Maade at tælle Amberne, er den 45

Ambe *). Til de mindre Gevinster paa 300 og 100 Rbd. kunde man jo let finde en passende Række af Amber. At disse fik Tal tilfælles med de høiere Gevinstamber, blev uundgaaeligt, men kunde heller ikke skade. Over alle disse Gevinster, med de Amber, paa hvilke de faldt, og disses Ordenstal, maatte man, som ovenfor er bemærket, have en trykt Tabel, der vilde være gjeldende for bestandig; hvori enhver Spillende, naar han blot agtede paa hans udkomne Numeres Ordenstal, strax kunde see, om han havde vundet, og hvor meget? Alle de Amber, der ikke fandtes i Tabellen med vedtegnede Gevinster, men hvis begge Tal i Øvrigt ved Trækningen var udkommen, vandt Frilodder. De af hvis combinerede Tal kun det ene, eller intet, udkom, tabte.

Ved denne Modification af Ambeindretningen vilde, efter mine Tanker, den saa ofte paaankede Uleilighed, at Gevinsterne sammenklynge sig i enkelte Collectioner, ganske hæves; der var da aldeles ingen Grund til, at, fordi den høieste Gevinst udkom i een Collection, et større eller mindre Antal af de næsthøieste Gevinster skulde udkomme i samme Collection. Vinding og Tab vilde, under alle Omstændigheder, blive jevnere fordeelt.

---

*) Her kan mærkes, at enhver Ambes Tal x findes efter den almindelige Formel $x = \frac{n \times (n-1)}{2} - n + m + 1$, naar m betegner det tidligere, n det sildigere Udtræks Ordenstal. Saaledes findes den af 23 og 48 Udtræk combinerede Ambes Tal at være $\frac{48 \times 47}{2} - 48 + 23 + 1 = 1104$.

Den samme Forandring vilde ogsaa ophæve Grunden til den anden Indvending mod Ambe-lotteriet, at de først udtrukne Numere afgjøre alle Spillets Fordele, og at det er ligegyldigt, i hvad Orden de andre udkomme.

Hvad endeligen den Paastand angaaer, at ved den med Lotteriet senest foretagne Forandring, den høieste og de næsthøieste Gevinster ere gjorte alt for store, og at det er alt for ringe et Antal af de Spillende, der kunne vinde noget Klækkeligt; da kan Undertegnede ikke nægte, det jo ogsaa forekom ham meget ønskeligt, om den høieste og de næsthøieste Gevinster bleve satte ned, og det derved blev mueligt, at Flere kunde blive lykkelige. Jeg troer, at man med rimelig Grund kan antage, at der iblandt de i Lotteriet Spillende ikke just ere saa mange, der behøve 30,000 Rbdlr.; det vil sige, hvis timelige Velfærd, saavidt dette kan skee ved Penge, ikke med en ringere Sum kunde ophjelpes og befæstes; men at der derimod ere Mange, der, ved at vinde mindre Summer paa 2500, 1500, 1000, ja endog 500 Rbd., kunde blive lykkelige. Mangen en Huusfader, som derved kunde faae en trykkende Gjeld betalt, eller see sig sat i Stand til at fremhjelpe sine Børn; mangen Begynder, som derved kunde sættes i en god Vei! Hvor ofte derimod har ikke Erfaringen lært, at saa høie Summer, som 30,000 Rbdlr., ikke ere blevne dem til Velsignelse, i hvis Hænder de faldt, helst naar disse vare Mennesker, der manglede den til saa mange Penges rette Anvendelse fornødne Erfaring og Indsigt. Følgende med Hensyn hertil forfattede Lotterieplan, vover jeg derfor herved at meddele og underkaste offentlig Bedømmelse.

Lotteriet skulde, ligesom forhen, bestaae af 39060 Lodder, og hvert Lod koste 5 Rbd., og betegnes med en af de af Tallene fra 1 til 280 inclusive fremkommende Amber. Lotteriets Indtægt blev altsaa, efter Fradrag af de 12 pCt., 171,864 Rbd. Ved Trækningen skulde af de i Lykkehjulet indlagte 280 Numere kun 150 udtrækkes, hvorved 111,751 Amber fremkom, som erholdte Gevinster og Frilodder i følgende Forhold:

1	Gevinst	à	10000	Rbd.	er	10000 Rbd.
4	—	à	5000	—		20000
6	—	à	2500	—		15000
12	—	à	1500	—		18000
16	—	à	1000	—		16000
36	—	à	500	—		18000
40	—	à	300	—		12000
75	—	à	100	—		7500
10985	Frilodder	à	5	—		54925
11175	Gevinster og Frilodder					171425 Rbd.
1	Præmie					439
						171864 Rbd.

Til de 75 høieste Gevinster, hvorunder de paa 500 Rbd. ere indbefattede, kunde af Tallene fra 1 til 150 bestemmes 75 Amber, der ingen Tal havde tilfælles, hvortil ovenstaaende Tabel viser Begyndelsen; thi derved alene kunde Gevinsternes jevnere Fordeling opnaaes. Til Gevinsterne paa 100 Rbd., som ogsaa ere 75, kunde man tage de 75 Amber, som man erholder ved at combinere det 1ste og 150de, det 2det og 149de, det 3die og 148de Udtræk o. s. v. Til de 40 Gevinster paa 300 kunde man vilkaarligen bestemme 40 fra de forrige forskjellige Amber. En trykt Tabel over det Hele vilde

sætte Enhver istand til strar at komme til Kundskab, om noget, og hvormeget, der paa hvilkensomhelst given Ambe var bleven vundet.

H. A. Brolund,
Sognepræst til Svindinge
i Fyen.

---

* * *

I Tirsdags opførtes paa det Kongelige Theater tredie Gang: Skaden eller Uskylds Seir. Allerede da dette Stykke anden Gang blev givet, lode enkelte Piber sig høre, men deres Lyd qvaltes af Klap og Bravoraab. I Tirsdags havde Piberne meget forøget sig, og der opstod en saa frygtelig Kamp mellem støjende Pibere og klappende Bravoraabere, at Gongongen — summum Jus i den Kjøbenhavnske dramatisk-æsthetiske Verden — maatte frem og ende Kampen. Gemytterne vare meget forbittrede, og det kom endog til Mundhuggerie mellem adskillige Rossinianere og Antirossinianere. Stykket i sig selv betyder, som de fleste italienske Operaer, der sædvanligen kun ere til for Musikens Skyld, ikke meget, og mueligen har Oversætteren ogsaa bidraget sin Skjærv til, ved utidige Friheder at forøge Plathedernes Tal. Der burde dog endeligen engang gjøres Ende paa hiin Oversætter-Licenz, som tillader sig at skalte og valte med Originalen efter Behag, og hvis indskudte Flauheder, eller om Anmeld. saa maa udtrykke sig, forplattede Platheder, ofte faae et Arbeide til at falde, som ellers maaskee i en ligefrem Oversættelse havde kunnet staae fig. Saaledes lader Oversætteren af Skaden, formodentlig for at hæve Stykket, den deri forekommende Bissekræmmer tale et Jargon, som sikkert hverken Forfatteren eller Componisten har tænkt paa, og som Sagkyndige neppe ville finde passende til Musiken.

Spørgsmaalet bliver: hvorfor skal Skaden udpibes? For Stykkets Skyld kan det ikke være, thi vi have seet og see endnu dagligen

saa mange Syngestykker opføre og vinde Bifald, der i Værd staae langt under hiint. Det maa altsaa være paa Grund af Musiken; men er denne da virkelig saa slet, at den fortjener at udpibes? Rossinis Modstandere ville uden Tvivl svare: slet er den just ikke, men den er ucorrect, paa mange Steder upassende til Textens Indhold o. s. v. Om man end, for at føje den Deel af Publicum, vilde for et Øjeblik indrømme dette, saa ere disse Grunde dog ikke tilstrækkelige for, at det Kjøbenhavnske Theater skal være i Europa det første og eneste, der udpiber en Musik, der er optaget med Bifald paa de vigtigste Skuepladse. Hvad skal Udlændingen dømme om en saa stræng Smag i Norden? — "Lad ham kalde den stræng, naar han kun tillige nødsages til at kalde den retfærdig", ville Antirossinianerne maaskee udraabe! Men vi svare: han vil ikke kalde den retfærdig, naar han har mindste Kundskab om den nuværende Theatersmag — naar han seer, at man applauderer Stykker, hvori endog Blinde og Lemlæstede gjøres til Gjenstande for Latter *).

Er end Striden mellem Piben og Applaus en Kamp med aldeles ulige Vaaben, saa kan et saadant skingrende Organs retfærdige Anvendelse dog maaskee finde Undskyldning; men det Værste er, at Pibens Misbrug altid maa opvække Mistanke om ethvert siden dermed yttret, endog nok saa grundet Mishag.

---

*) Den ligesaa fiint følende, som berømte Dr. Jenisch har med faa, men kraftige, Ord, viist det Uædle i al Spotten med Legemsfeil, i sine Bemærkninger over den Linie:

"Auf der Krücke läuft fichs nicht geschwinde."

"Dette Udtryk, siger han, maler i Vendingen, hos den Talende eller Skrivende, som den her staaer, i det mindste en vis Ligegyldighed og Mangel paa Følelse for Alderdomssvagheder. Ogsaa vi kunne blive gamle, og han kunde ogsaa mod vore u-

Indenlandske Efterretninger.

I Slesvig er nyligen udkommet et interessant lidet Skrift, under den Titel: Wie, und auf welche Art und Weise können die Haupt- und Nebenstraßen in den Herzogthümern Schleswig und Holstein radical verbessert und fortdaurend im gutem, fahrbarem Zustande erhalten werden? von A. C. Gudme, Landinspector. Efterat den sagkyndige og patriotiske Forfatter har viist, hvor megen Umage de Gamle gjorde sig for at have gode Handelsveie, baade til Lands og Vands, og hvorledes Napoleon har anvendt paa at forbedre samme i Frankrig og Tydskland, 277 Mill. Franker, gaaer han over til Gjenstanden for hans Undersøgelse: Landeveienes Forbedring i Hertugdømmene. Allerede for længe siden, siger han, har den danske Regjering værdiget Samfærslen i det Indere af Landet sin Opmærksomhed. De igjennem Sjælland og Fyen gaaende smukke Landeveie tjene Posterne, Fragtvognene, saavelsom de Reisende, paa enhver Tid af Aaret, til let og beqvem Befordring. I Jylland arbeides i denne Tid ligeledes paa lignende Landeveie fra Colding af. For saa meget som muligt at lette og sikkre den almindelige Sammenfærsel i Hertugdømmene Slesvig og Holsteen, formedelst beqvemme og brugbare Veie og Chausseer, er det ved den udgivne Veianordning bestemt, hvorledes Veiene skulle istandsættes og vedligeholdes, og af hvem de dertil fornødne Ydelser skulle skee, paa det alt det Mangfoldige og Modstræbende kan forbindes til Samdrægtighed og holdes i organisk Eenhed. — Den landsfaderlige Hensigt, der fremlyser af Veianordningernes Aand, og som tydeligen yttrer sig, kan og bør ei miskjendes, om end Klagerne over de slette Landeveie i Holsteen overalt gjenlyde; thi en nøjere Efterlevelse af Veianordningernes Forskrifters Bestemmelse og Veiledninger vilde bøde paa Mangelen af Chausseer. Dette bevise tildeels Tilstanden af de slesvigske Veie, hvis Farbarhed *) (Fahrbarkeit) den offentlige Stemme roser. Forf. fremsætter derpaa hensigtsmæssige Midler til Formaalets Opnaaelse.

---

forskyldte Svagheder yttre samme Følesløshed. Han fornærmer altsaa vort moralske Jeg; han viser sig ligegyldig og i en vis Henseende fræk, hvor andre Mennesker røres." — Det samme kunne vi med end større Grund sige om en Digter, der gjør en Blind til Gjenstand for Latter.

I Mandags (d. 23de) solgtes ved 4de Auction Gaarden No. 52 paa Høibroplads til Silke- og Klædekræmmer N. C. Harreschov, for 20,100 Rbdlr. Sølv. Den var assureret for 43,200 Rbd. S. — Før Krigen blev Grunden allene betalt med 10,000 Rdlr. D.-C. (16000 Rbd. Sølv).

Blandede Efterretninger.

I denne Tid ere endeel Børne-Virtuoser i Begreb med at reise eller lade sig offentligen høre. I Leipzig var den 16aarige Violinist, Otto Gerke, en Eleve af Spohr; i Wien den 12aarige Leopoldine Blahette, og den 10aarige List fra Ungern; i Berlin den lille Mendelsohn; i Hamborg Sødskendene David, Luise 11 Aar og hendes Broder 12 Aar; i Frankfurt a. M. den 9aarige Delphine Schuroth, alle Pianofortevirtuoser; Carl og Anton Ebner, Violinister, befinde sig i dette Øieblik paa en Konstreise.

---

*) Det tydske fahren har samme Oprindelse, som det danske fare. Det skjønnes derfor ikke, hvorfor man ei langt heller skulde bruge farbar og ufarbar end det i sig selv urigtige fremkommelig og ufremkommelig. En Vei kan jo gjerne være ufarbar eller vanskelig at færdes paa, endskjønt man nok med Nød kan komme frem derpaa.

I Edinburgh Review for Oct. 1823 læses en skarp Bedømmelse over den i f. A., efter en Befaling fra Underhuset, udgivne Finance-Efterretning om det forenede Kongerige for 5te Jan. 1823. Recensenten gaaer især løs paa det synkende Fondsystem, og søger at bevise dets Uhensigtsmæssighed, ja endog Skadelighed. Hvorledes Statsgjelden siden Pariserfreden 1763 har tiltaget, viser følgende Oversigt:

	Capital.	Renter.
Gjeld ved Pariserfreden 1763 ..... L.	138,865,430.	L. 4,852,051
Afbetalt und. Freden	10,281,795.	380,480
Gjeld i Begyndelsen af den nordamericanske Krig 1775	128,583,635.	4,471,571
Gjeld stiftet und. den nordameric. Krig ...	121,267,993.	4,980,201
Gjeld v. Slutningen af den nordamericanske Krig	249,851,628.	9,451,772
Betalt under Freden fra 1784 til 1793...	10,501,380.	243,277
Gjeld v. Begyndelsen af den antijacobinske Krig 1793	239,350,248.	9,208,495
Gjeld, stiftet under den antijacobinske ell. Bourbon Restaurations Krig	608,932,329.	24,645,971
Totalbeløb af den uindfriede, fonderede og ufonderede Gjeld, d. 5 Jan. 1817 L.	848,282,577.	33,854,466

Deraf var i Aaret 1823 ubetalt fonderet Gjeld 796,530,145 L., ufonderet Gjeld 41,485,770, og Omkostningerne af begge 30,921,494.

Forfatteren paastaaer, at Nationen, ved synkende Fondsystemet, siden den sidste Krig, har tabt 146,167,549 L. Recensionen ender med, at enhver af Ministerne siden 1816 fremsat Beretning, angaaende Landets Financetilstand, har været barnagtig, falsk og ugrundet. Istedetfor at formindske Gjelden, have de betydeligen forøget den. Deres synkende Fonds, Stock Overdragelser og andre Hocuspocusstreger og Konstgreb have kostet Almeenheden 7,528,,000 L. af overskydende Indkomst og 700,000 L. nye Byrder. Maaskee det er nok, vedbliver Rec., for at vise Nødvendigheden af at forlade dette System af Bedrag, Gøglerie og Skuffelse. Og nu tvivle vi ei paa, at dersom Publicum vedbliver at vise mod Ministernes Finantsqvaksalverie samme dorske Ligegyldighed, som hidtil, vil det, som det fortjener, forundes adskillige endnu mere paafaldende Exempler paa den synkende Fonds Kraft, selv at synke end dybere i Gjeld og Forlegenheder. — Forfatteren documenterer, at Storbritanniens Indkomster have i Aaret 1821 oversteget Udgivterne 2,150,789, og i 1822: 2,908,617 L., og paastaaer, at dersom der ikke havde været nogen synkende Fond, vilde Gjelden have været formindsket omtrent 5 Mill. i to Aar; men istedetfor at en saadan Formindskelse har fundet Sted, er den virkeligen bleven forøget.

En Kiste med en to Hundrede Aar gammel Rhinskviin (fra 1624) var fra Blykjelderen i Bremen ankommen paa Goethes 74de Fødselsdag, d. 28 Aug. f. A., i Weimar.

Miscceller.

I Aaret 1694 udkom i London en Afhandling om "Jordens Anatomie" i 4to, hvis Forfatter søger at godtgjøre, at Materien i Begyndelsen bestod af utallige Partikler, af forskjellige Figurer og forskjellige Egenskaber, løbende rundt i mørk Forvirring, indtil Verden, ved en levende Aands Indblæsning, blev et stort Dyr, havende Huud, Kjød, Blod ꝛc., og han anvender et Capitel paa Beskrivelsen af hver Deel deraf. I det ottende Capitel skildrer han "Jordens Mave", med en Undersøgelse af Aarsagerne til

Jordskjelv, der, mærkeligt nok, nærmer sig visse nyere Theorier. Efterat have forsikkret, at Skatte og Metaller ikke udgraves fra de inderste viscera terræ, og at Bjergmændenes Værker mere ere Ridser i Jordens Hud end "Saar i dens Indvolde", tilføjer han, at Tingenes Tilstand er saaledes, at den nødvendigen maa gjøre os tilbøjelige til at troe, at der midt i Jorden er en uhyre Huulhed af mangekantet Figur, som er opfyldt med en ufordøjet Materie, der har forskjellige indbyrdes modstridende Egenskaber. Derover er Skorpen eller den kjødagtige Deel af Jorden, som Lagene af Steen, Mineralier &c. udgjøre, tilligemed Canalerne og Gruberne, eller Sener og andre Baand. Naar nu i Indvoldene nedentil Luftpartiklerne herske, saa udbryde de gjennem Jordens Ledemode i Storme, men naar derimod Ildpartiklerne ere de herskende, bane de sig samme Vei og foraarsage derved Ildudbrud og Jordskjelve, stundom med saadan Voldsomhed, at de brække Jordens Ribbeen, og opsluge Bygninger og Stæder. Og disse Convulsioner ere ligesaa naturlige for Jorden, som Febere og andre Sygdomme ere det for andre Dyrs Legemer.

I Slutningen af Dr. Clarkes Reise (see Skild. No. 15 og 16) taler Forf. om Peter den Tredies Død, og fremsætter, som sin Mening, at Peter var bekjendt med Fortroligheden mellem hans Gemalinde og Orloff, og med de Planer, de havde udkastet, for at bemægtige sig Regjeringen; — at han var sindet at gjøre nogle Skridt til at kuldkaste deres Planer, men at Keiserinden og de Sammensvorne vare i en vis Henseende blevne tvungne til de Forholdsregler, der endtes med hans Undergang. Cathrines Venner bestræbe sig for, ganske at frikjende hende for al Deeltagelse i Peters Drab, og Prindsen af Ligne beraaber sig, for at vise, at hun ikke kan have havt den Hensigt at begaae Forbrydelsen, paa følgende Anecdot. En Dag kaldte Panin, Peter, som just var Gjenstanden for Samtalen, "den store Tyrk". "Dersom han er det, sagde Cathrine leende, maa vi qvæle ham", og Prindsen af Ligne slutter af denne

lette og aabne Maade at tale paa, at hun ikke kunde have nogen alvorlig Tanke om, at begaae en saadan Forbrydelse.

Kjøbenhavns Børs, d. 27 Februari.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a visto 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (med Renter fra 11 Dec. 1823) 83 a $83\frac{1}{2}$. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller $127\frac{1}{2}$ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $16\frac{1}{4}$ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 104. — Svenske Sedler $58\frac{1}{2}$ ß. — Disconto 5 pC.

---

* * *

Ved den paa det Kongelige Theater af Sangerinden Jfr. Frölich givne Concert, bemærkede man med Forundring, at Orchestret ikke efter Sædvane dirigeredes af Musikdirecteuren, Hr. Professor og Concertmester, Ridder Schall, hvilket var saa meget mere paafaldende, som man fra sikker Haand har bragt i Erfaring, at han ikke ved Upasselighed var forhindret derfra. Da det sikkert ikke kan være et Konstnersamfund, der endogsaa i Udlandet har erhvervet sig et berømt Navn, og som har havt en Naumann, Schultz og Kuntzen i sin Spidse, ligegyldigt, under hvis Direction det offentligen fremtræder, maatte man i flere Henseender ønske et tilfredsstillende Svar paa det Spørgsmaal, hvorfor Hr. Professor Schall ikke ogsaa ved denne Concert forestod den ham tilkommende Function?

Plures.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Eenogtyvende Aargang. No. 18.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 2 Marts 1824.

Bemærkninger over den i No. 175 og 176 for d. A. i Altonaer Merkur bekjendtgjorte tredie Beretning fra den administrerende Direction for Fattigcolonien Frederiksgabe, af Gudme.

En af reen Velvillie for Landets og Menneskehedens Vel stiftet Indretning, fortjener vist nok vor største Opmærksomhed, og, fri for alle Fordomme, nøiere at prøves og overveies. Ligesom den tænkende Læge henvender sin Opmærksomhed paa de indere Livsdele, ved hvis Mangler eller Meen den Syge lider, saaledes maa ogsaa den tænkende Statsoeconom henvende sin fulde Opmærksomhed paa det Væsentlige, og derved udfinde Conjuncturerne for det Heles Gang og de nærmeste Følger. — Udfindelsen og Realiseringen af Midler, hvorved Dagløunere, der forgjeves umage sig for at faae Arbeide, sættes istand til at aftvinge Jorden de nødvendige Fornødenheder, og hvorved Diemedet, at standse Fattigdommen, kan opnaaes, bliver nu saa meget vigtigere og alvorligere, jo flere Midler den saa tiltagende Befolkning kræver.

Fattiganstalter, der grunde deres Anseelse paa store Bekostninger, uden Udsigt til reel Erstatning og Forrentelse, staae tilbage for de Anlæg og Indretninger, der, ved Forskud, uden overordentlige Hjelpemidler, hæve sig og sikkre en for deres Forhold fordeelagtig og ved de anbragte indere Forbedringer for stedse fast grundet Indtægt; thi hine bortlede fra Diemedet, da Frugterne deraf ikke svare til Bekostningerne; men disse finde Fortrinet i sig selv. Tak og Høiagtelse fortjene derfor de Mænd, der bestræbe sig for, at lægge Grunden til Indretninger, der ikke allene sikkre den Flittige og Forstandige et Udkomme, men ogsaa aabne ham Udsigt til, ved Duelighed og Arbeidsomhed, at erhverve for sine Børn en Eiendom. Paa denne Maade vindes Mennesket ikke allene for Staten, men ogsaa for Menneskeheden; thi ligesom Fliden formaaer at forvandle ufrugtbare Ørkener til frugtbare Marker, saaledes er ogsaa Arbeide et Værn mod alle Laster. Den, som har seet hiint oprindelige Sandhav, den saakaldte Campine i Brabant, ligge øde og ufrugtbar, og nu seer denne fordums Ørks skjønne Cultur, vil tilstaae, at alt

Land er istand til Dyrkning. Er Folkevirksomheden vakt og oplivet, og et Folks Næringsflid og Intelligenz tilbørligen ledet og beregnet, saa er der sat Skranker for Fattigdommen.

Betydelige Strækninger udyrket Land indbefatte vore Hertugdømmer Men Mangel paa Foder forhindrede disse Jorders Opdyrkelse. Kartoffelblade, især Kaalroer, Runkelroer og Stikkeroer bøde paa Mangelen af naturlig Gjødning; thi i deres Forraadnelse viser den reneste Svovel-, Phosphor- og Kulstof sig. Særdeles virksom er desuden Spærgel, da den store Masse af nærende Æggehvidestof, som denne Plante indeholder, bevirker og befordrer Melkens Godhed og Overflødighed; saaledes gjør ogsaa dens stærke Indhold af Extractivstof, Slim og saltsuur Kalk — med Æggehviden (et den dyriske Natur meget lignende Stof, der ikke gaaer over i en suur, men umiddelbart i forraadnende Gjæring) — den saa fortrinligt skikket til grøn Gjødning. Denne fortræffelige Plante fortjente al muelig Opmærksomhed af dem, der agte at dyrke sandet og moset Hedeland; thi Spærgel er for sandet Jord det samme, som Klever for den mere frugtbare. Uden Klever vilde Culturtilstanden overalt endnu være i sin Barndom, og uden Spærgel vilde Campinen endnu være en Ørk.

Der finder en nøie Forbindelse Sted imellem Agerjordens øverste Lag og dens Undergrund; Productionskraften beroer væsentligen paa Undergrundens Beskaffenhed, ligesom denne er bindende eller porøs til. Har den ingen directe, saa har den dog en indirecte Indflydelse paa Planternes Vext og Trivelse. Betegnelsen af begges Natur, saavel af Undergrundens som af Overfladens, er altsaa Opgaven ved Undersøgelsen af en Jordbund og en

deraf udledet Vurdering af samme, og for hvilken enhver overfladisk chemisk Undersøgelse af Jordbunden, som et svagt Attentat, maae staae langt tilbage. En løs Undergrund begunstiger Planternes Vegetation i samme Grad, som den begunstiger Markarbeidet. Den forbedrer den paa den hvilende Jordbunds alt for stærkt absorberende Naturs Ufuldkommenhed; den befordrer Gjødningens Virkning og er Borgen for, at Planterne ville trives. En porøs Undergrund lader ikke allene de fiberøse Dele af Vegetationen trænge dybere ind, for i Dybden at søge Næring og Fugtighed, men bortleder ogsaa den overflødige Væde. Er altsaa Agerjordens Overflade, som moset Hedejord, skilt fra en løs, porøs Undergrund, og især Sand formedelst en Steenskorpe, saa er det yderst fordeelagtigt og høist nødvendigt, om mueligt, at gjennembore denne Steenskorpe og blande Sandet med Mosejorden. For en fuldkommen sandet Jordbund er derimod en tæt Undergrund, der hverken drager Vandet til sig eller lader det sie igjennem, af yderste Vigtighed; thi savner den samme, eller findes den i stor Overflødighed, uden Mellemanlæg, der modstaae Vandet, saa frembringer den den største Ufrugtbarhed. Ogsaa ved den Egenskab, at lede Varmen i forskjellige Grader, virker det faste Underlag paa Temperaturen af den løse Bedækning og derefter paa Vegetationen paa forskjellig Maade.

Af Opgivelsen af Bestanddelene og Resultaterne af den anstillede Undersøgelse af Underlaget paa Frederiksgabe maa man slutte, at den der stedfindende Blanding af Jorden er fortræffelig og særdeles hensigtsmæssig. (Fortsættes.)

Herrens Sanger.

Luther han qvæded' og Ordet han tolked',
Som det for Sjelen ham klarligen stod,
Og til hans Tale da lyttede Folket;
Ordene fæsted' i Hjerterne Rod.
Stormene ofte hans Tinding ombrused',
Herrens Mand kaster paa Herren sin Sorg;
Det gjorde han og fra Harpen det sused':
Gud er vor Støtte og Gud er vor Borg!

Ordet saa herligt og trøsterigt bredte
Atter blandt Jorderigs Slægter sig ud;
Mulmet og Taagen og Mørket sig spredte,
Lyset, som sendtes kom ene fra Gud!
Secler henrulled', det fjerde begyndte,
Intet dets hellige Flamme har slukt;
Ordet fra Herren, os Luther forkyndte,
Blomstrer i Hjerterne herligt og smukt.

Stort er og herligt Guds Sanger at være,
Held den, hvis Lod vorded' Sangerens Kald;
Luther fik Kaldet fra Guddommens Sphære,
Luther var Herrens den udvalgte Skjald.
Derfor høilovet han være blandt Skjalde,
Jordiske Attraae ei aanded' hans Sang.
Luther skal mindes til Kloder nedfalde!
Synger hans Psalmer til Orgelets Klang!

Og siden mangen Ædling sang,
Hvis Qvad vi og ei glemme:
Vi mindes Kingo mangen Gang;
En Gutfeldts blide Stemme;
Thi begge sang saa sødt, saa smukt,
At Hjertet maatte være lukt,
For ei det at fornemme.

Men Davidsharpen Ingen slog
Med saadan Kraft og Styrke:
Som naar vor Grundtvig Strengen drog
For Frelseren at dyrke;
Og qvad os mangen Davidssang,
Skjøndt ei som David han betvang,
Altid vor Fjendes Mørke.

Men selvklog Folket ei og viis,
Var da som nu tilbage;
De yded' Herren større Priis,
Skjøndt stundom mere Klage.
De vare mere Børn i Aand,
Derfor Gud ledte ved sin Haand
Til Canaan dem tilbage.

Skjøndt Klage tidt i Ørken lød,
Gud lod sig dog ei trætte;
Ei vil han grum en Synders Død,
Mod Synd kun gaae irette!
En Fader glemmer Barnet ei:
Han førte dem, ad rette Vei,
Did som han lod forjætte.

Ja! faaer Du ei med Fjenden Bugt,
Lad dog ei Modet svinde!
Seer her Du af Din Flid ei Frugt,
Du hisset den vil finde!
Den Sæd, som her Du lægger ned,
Den spirer kun for Evighed;
Der skal vi Axet binde.

Da Du hiin Advents Søndag drog
Ind i vor Frelsers Kirke,
En lønlig Fryd mig da betog:
For Ham Du skulde virke!
I Kirken selv, hvis Hjørnesteen
Er Ham, som fra al Synd var reen,
Du saae Dit Dannevirke!

Mit Hjerte ved Din Læbe hang,
Saa tidt Du Ordet taled';
Og dybt det i min Sjel gjenklang,
Og sødt det mig husvaled'.
Mig Luther da for Øje stod,
Thi Du har Luthers Kraft og Mod,
Som ei for Mismod daled'.

Og Mildhed udgaaer fra Din Mund,
Og Blidhed fra Dit Øje;
Og Ordet dybt fra Hjertets Grund,
For Hjerterne at bøje.
O! troe ei at jeg smigre vil:
Mit Hjerte længst Dig hører til!
Min Sjel den Evighøie!

Saa gaa da frem i Christi Spor,
Forkynd hans blide Lære!
Og vord en Luther for vort Nord,
Du Præst til Herrens Ære!
Da elske vil Dig alle Folk,
Som følge Dig — o Sandheds Tolk! —
Og god som Du vil være!

Og syng i Herrens Helligdom,
Du Herrens gode Sanger!
Held os om vi hans Straffedom
Formilde kan ved Anger!
Bliv stedse hos os, Hyrde god,
Og virk paa Hjerterne til Bod,
Indtil Din Sjel hjemganger!

S. C. F.....nn.

Om Dødsstraffe.

I Okens Isis, 9de H. for f. A., læses et Stykke med Overskrift: Gefahr des Justizmordes, und Abschaffung der Todesstrafen, von Prof. Grohmann in Hamburg. "Saaledes svæver, siger Forf., hver muelig Dom over Liv og Død i et mueligt Justitsmords Traade. Thi, hvor Retfærdigheden søger at hæve sig selv til sin højeste Reenhed, kommer den ogsaa let paa den Tanke, heller at lade Sværdet synke, end at svinge det, og hvor den ei kan tage Fodfæste, heller at forlade den usikkre Bund, hvor Dødsdommen skal fældes. Har Staten andre Midler end Dødsstraffe, for at sikkre sig og straffe blodige Forbrydelser — har den Sikkerheds- og Arbeidshuse, hvor Forbryderen selv kan fastholdes til moralsk Forbedring og Statens Tjeneste, saa burde den aldrig sætte sig i Fare for Collisionen, at dømme uretfærdigen eller for haardt. Alle Paaskud for, at saadanne Forslag kun ere Imaginationer og uudførlige, ere selv tomme og intetsigende. Saa mange Mordere og Forbrydere have vi dog vel ikke endnu, at intet Tugt- eller Arbeidshuus skulde have Plads for dem. Eller vil man i den Grad fortvivle paa Humaniteten, at Mennesket er et glubende Dyr, hvis Lizens, naar ingen Dødsstraf mere finder Sted, vil blive aldeles tøileløs? Saa bevise man denne Humanitetens største Inhumanitetshypothese, og godtgjøre ved et Bevis, som aldrig lader sig føre, at de hidtil fuldbyrdede Dødsstraffe virkeligen have ydet en saadan psychologisk Gavnlighed, som paastaaes i saa mange forunderlige Retstheorier om Dødsstraffen, hvilke i Nødsfald, naar de ei de jure kunne begrunde deres Paastande, tage deres Tilflugt til saadanne Hjelpemidler. De øvrige Indvendinger, som jeg mod min Paastand om Dødsstraffenes Uretmæssighed og Uhensigtsmæssighed har erfaret —

ere af den Natur, at de neppe trænge til Gjendrivelse. Min Paastand, at hine blodige Forbrydelser for det meste ere Tilstande eller Følger af Insaniæ mentis, kuldkaster ikke Moralens eller Villiens Frihed, saa lidet som Lægen, der helbreder Legemets Insanier, nægter den muelige Sundhed. Min Paastand, at ogsaa Villien har, ligesom Forstanden og Sandserne, sine uforskyldte Abnormiteter — tilintetgjør ikke den fri Villie, hvor den er og kan yttre sig, ikke Dyden. — Hos os Tydske maa først Alting ret practisk indføres. Vi ere bange for vore egne Ideer — "vil dette eller hiint, hedder det, ikke medføre Fare? — styrte Statens og Menneskenes Vel?" Og saaledes gaaer det sædvanligen efter gammel Sædvane. Denne maa bære og bøde for alt det Onde. I det Hele synes Talen her ogsaa at være om en Ubetydelighed — hvor hele Masser Folk i Krig, uden Omstændigheder, hengives, hvorfor der gjøre saa megen Ophævelse angaaende et Par Menneskeliv paa Rettersstedet? Dog, her handles jo ikke om den onde Historie, men om den gode Ret. Og vore Retsinstitutioner, vore gode Fyrsters eenstemmige Villie yttrer sig ubetinget i den utrættelige Stræben efter, stedse at finde hvad Ret er. Den praktiske Sætning, om Dødsstraffen ikke vil medføre Fare, dynge Forbrydelser paa Forbrydelser, at man dog heller vil leve slet i et Tugthuus, end ved Dødsdommen aldeles ikke at ville leve — at altsaa en saadan mindre Straf er aldeles betænkelig — kan kun ved Erfaringen selv bestemmes. Jeg søger saadanne Exempler i Staten. Forøger Dødsstraffens Ophævelse eller Undladelse — dens Forvandling til Tugthuusstraf Mordere og Drabsmænd? — Jeg glæder mig at have fundet et

Exempel, jeg med det første bestemtere skal opgive, hvor den vise og humane Regent i fire i et Tidsrum af 40 Aar forekommende Tilfælde har forandret Dødsstraffen til Arbeidsstraf. Og Staten vedbliver i sin Integritet, i sin Lykke. Man skulde troe, at saa kort end dette Tidsrum af fyrgetyve Aar er til hiint erfaringsmæssige Spørgsmaals Afgjørelse, dog allerede i dette korte Tidsrum de ualmindeligt betænkelige Følger af den mildere Straf og mildere Retfærdighed maatte have yttret sig. Saaledes viser den guddommelige Naades Ret ogsaa i Fremtiden Forherligelsen af Justitsen til Benaadigelser, hvor Dødsstraffen er et saa skarpt, saa ubetinget, aldrig mere opretteligt Middel, og hvor — om end blandt ti Tusinde Gange eengang — den afsagte Dødsdom berører de skrækkelige Grændser af et mueligt Justitsmord.";

Om Dødsstraffes Retfærdighed har der hidtil været skrevet saa meget saavel for, som imod, at al videre Drøvtelse synes overflødig. Næsten kan der intet egentligt Nyt mere siges om denne Gjenstand. Men hvad dens Gavnlighed for Samfundet angaaer, paa hvilken saa mange, byggende alt for meget paa Exemplets afskrækkende Kraft, sætte en høi Værdie, da har man endnu mindre kunnet blive enig derom. Dog, Sandheden af den Mening, at en Forbryder heller vil leve i et Tugthuus slet, end efter en Dødsdom aldeles ikke, beroer ganske paa Individets særegne Temperament og paa Tidsalderens herskende Tænkemaade. Endskjønt de Fleste foretrække, som Erfaringen har viist, endog det forsmædeligste Liv, for Døden paa Rettersstedet, viser dog Forordningen af 18 Dec. 1767, at paa

den Tid forsætlige Mord bleve begaaede af Personer, der ønskede sig Døden. Kongen tegnede med egen Haand, siger Stampe (Erklæringer, T. 5, S. 426—27), paa en Memorial, som en Moder havde indgivet for sin efter Forordningen fra 1749 dømte Datter, "At som Erfarenhed viste, at den nuværende Forordning ikke hæmmede en saa umenneskelig Fanatismus, saa skulde Cancelliet foredrage en ny Forordning om slige Tilfælde, og Datterens Dom formildes." — Derpaa udkom den forhen nævnte Anordning, i Følge hvilken den, som med frit Forsæt og beraad Hu, uden nogen foregaaende dertil af den Dræbte given Aarsag eller Anledning, allene i Tanke at gjøre en Ulykke og derved at miste sit Liv, havde myrdet eller omkommet nogen uskyldig Person, ikke skal strax miste Livet, men straffes med at kagstryges og brændemærkes paa Panden, derefter hensættes til Arbeide i Jern paa Livstid, Mandfolkene i Raspehuset og Qvindefolk i Tugthuset, og eengang hvert Aar, paa den samme Dag Mordet var forøvet, kagstryges. Anordningen vil, at disse Misdædere skulle betragtes som de meest udædigste, farligste og foragteligste blandt uærlige Slaver, uagtet de dog i Præmisserne kaldes "melankolske og tungsindige Mennesker." — Grunden til hine Misgjerninger, som da vare saa meget hyppige, maa søges i det Religionssværmerie, der havde taget saa meget Overhaand, at eenfoldige Mennesker troede, at det var større Synd at lægge Haand paa sig selv, end paa Andre, og i den vanærende Maade, hvorpaa Selvmordere, efter deres Død, bleve behandlede. Ved den stigende Oplysning forandrede disse Begreber sig, og i Mandsminde er den i Anordningen bestemte Straf ikke bleven fuldbyrdet. Derimod

ere Selvmord uden Tvivl blevne ligesaa hyppige. Endskjøndt heraf sees, at der gives Tider og Forhold, hvor Døden langtfra ikke er saa frygtelig for Mennesket, saa findes der dog i Almindelighed nu mod een, der ikke frygter den, Hundrede, der foretrække endog det forsmædeligste Liv for Dødsstraffen. Denne vil derfor altid blive Maximum for alle Straffe, og skjøndt det vist nok er viseligst at gjøre, saa sjeldent som muligt, Brug deraf, er den dog stedse i visse Tilfælde nødvendig til den offentlige Sikkerheds Betryggelse. Vist nok har man Sikkerheds- og Arbeidshuse, hvori saadanne Forbrydere kunne fastholdes, men hvilken Straf vil man da f. Ex. egentligen anvende paa den for Livstid Inddømte, som i disse Sikkerheds- og Arbeidshuse selv begaaer Mord?

Hvorfor læser man i alle Lande saa gjerne personlige Stridsskrifter?

Det er en Sandhed, som ogsaa i vor Literatur har fundet tidt nok Stadfæstelse, at Strid og Feide er noget, som den store Hob helst læser. Om end Gjenstanden for Striden er nok saa ubetydelig, og Maaden, hvorpaa den føres, nok saa lav og aandløs, gives der dog altid en Deel af Folket, som værdiger den Deeltagelse. Man har allerede havt Stridsskrifter, hvoraf der afsattes nogle Tusinde Exemplarer. Hvo erindrer ikke den Lüttichauske Feide, den liturgiske ꝛc. i sin Udartning? Aarsagen er ikke vanskeligen at opdage. Hvorfor samles saa mange Folk omkring to skjændende Fiskermatroner? Hvorfor opvækker hvert Skjældsord, hver Forbandelse, de udstøde, en lydelig Latter blandt den omkringstaaende Hob? Fordi alt Skjænderie er Conversationens Carricatur og gjør Mennesket selv til Carricatur. Hvor

Lidenskaben taler, tier gierne Fornuften, og da der sjeldent skjendes uden Lidenskab, saa er det naturligt, at man leer over de Skjændende, ligesom Pøbelen leer over en Beskjænket, der ravende trækker igjennem Gaderne. Lichtenberg er endog gaaet saavidt at paastaae, at den uvilkaarlige Latter, som et faldende Menneske aftvinger saa Mange, ikke hidrører fra andet, end den besynderlige og uvante Stilling, hvori den Faldende kommer til at ligge. Bajaz finder derfor altid sit Publicum og savner sjeldent Bifaldslatter. Bajaccio, hvoraf Benævnelsen i det Italienske er taget, betegner enfoldig Spas; jo enfoldigere Spasen er, desto mere bliver den i Almindelighed ogsaa beleet og beklappet.

De tappreste literaire Stridshelte spille gierne en offentlig Bajazrolle. Man morer sig, ikke saa meget over deres Vittighed, som over deres Dristighed og Indbildskhed; ikke saa meget over deres Yttringer, som over deres Person. De staae her offentligen som Jacob v. Tybo, naar han gjentager sit i egen Indbildning saa vittige: "Monsiør Christophersen er saa ma foi en Nar!" Ikke leer man over Vittigheden, men over Tybo, der kan være en saadan Nar, at indbilde sig, at dette er en Vittighed. Hoben vil gierne lee, og hvor kan den have bedre Emne til Latter, end naar den seer en Fægtning imellem to Haner, der ofte stride om Keiserens Skjæg? eller en literair Bajaz vrippe, og støbe Kolbøtter, og gjøre sig til Nar i hele Folkets Aasyn, stundom ei engang for at fortjene nogle Penge, som, fra en vis Side betragtet, kunde være mere tilgiveligt, men af daarlig Forfængelighed, af dum Indbildskhed over sin Vid og sine Kundskaber, og som heller vil at Folk skal sige om ham, at

han er en Nar og en Karl, der har bidt Hovedet af al Skam, end see sig nødsaget til at sætte sin Praas under Skjæppen. Desuden er det en alt for bekjendt Sandhed, at intet er lettere, endog for det enfoldigste og vankundigste Menneske, end at irettesætte Andre. Derfor sagde allerede den vise Thales: "Intet er vanskeligere end at kjende sig selv; intet lettere end at formane Andre."

Al Strid morer saaledes ikke blot dem, som den endog er aldeles uvedkommende; men den kildrer ogsaa, især hos svage og udannede Mennesker, den saa almindelige Tilbøielighed til ikke at ville see noget Udmærket og Fortræffeligt uformørket. De gide nok qvæge sig i Solens velgjørende Straaler, men de holde ikke destomindre meget af, stundom at see den bedækket af en Sky eller formørket af en anden langt ubetydeligere Planet.

Misceller.

Napoleon befandt sig for Toulon ved et Batterie, netop da en Artillerist, der var i Færd med at lade, blev skudt. Han tog dennes Ladestok og vedblev at betjene Canonen 10 eller 12 Gange. Nogle Dage derefter saae han sig behæftet med en meget ondartet Fnat; og grundende paa, hvorledes han egentligen var bleven smittet, opdagede omsider hans Adjutant, Muiron, at den faldne Canoneer havde været befængt dermed. Hans ungdommelige Sind og Tjenestens virksomme Livfuldhed gjorde, at han lod sig nøje med en ganske let Behandling af Smitten. Den forsvandt, men Skarpheden var endnu bleven tilbage. Den nagede længe paa hans Sundhed og kunde kostet ham Livet. Derfra

hidrørte ogsaa hans Magerhed, hans Skrankenhed og hans sygelige Huudfarve i Feldttogene i Italien og Ægypten. Først meget sildigere, da han var kommen til Rolighed i Thuillerierne, skaffede Corvisart ham hans Helbred igjen, og først da begyndte han ogsaa at blive før.

Efter en meget blodig Dag i Italien red Napoleon med et Følge af tre eller fire Personer over Valpladsen, hvorfra man endnu ikke havde bragt de Døde bort. Det var — fortalte han — et herligt Maaneskin; rundt omkring Nattens dybe Taushed. Med eet krøb en Hund under Klæderne af et Lig frem, gjøede og sprang op mod os, for da igjen tudende at vende tilbage til sit Leiested. Han slikkede afvexlende sin Herres Ansigt og gav sig igjen i Kast med os, ligesom om han baade vilde søge vor Hjelp og tage Hevn. Det være nu en øjeblikkelig Stemning, det være Stedet, Tiden, Begivenheden selv, eller hvilketsomhelst andet — nok er det, jeg maa tilstaae, at aldrig noget paa alle mine Valpladser har gjort et lignende Indtryk paa mig. Jeg standsede uvilkaarligen, for at betragte dette Skuespil. "Denne Ulykkelige — sagde jeg til mig selv — har maaskee Venner, selv maaskee i Leiren og i Nærheden, og alligevel ligger han her, og kun hans tro Hund er bleven ved hans Side." — Hvorledes er det dog egentligen beskaffent med Mennesket og med den hemmelighedsfulde Magt, hvis Indtryk beherske ham! Jeg har med rolig Fatning kunnet anordne Feldtslag, som Hærens Vel beroede paa, har med tørre Øine ladet udføre Bevægelser, hvori utallige af vore Folk maatte falde som Offere, og her gjorde en Hunds Skrig og Tuden et saa dybt Indtryk paa mig! I det mindste veed jeg, at jeg aldrig har været mere tilbøjelig til at tilgive en knæfaldende Fjende, end netop i dette Øjeblik. Jeg kunde nu begribe den store Pelides Følelse ved Synet af Hectors Lig.

"Ligesom vel ellers falske Kronprætendenter fremtraadte, fandt blandt den let optændelige Masse Tilhængere, rystede den selskabelige Forfatning paa nogen Tid, og siden som Raketter adspredtes i deres oprindelige Intet; saaledes fremkomme ogsaa nu i Konstens og Videnskabens Rige revolutionaire Masker, der efterabe Geniets Rolle, lempe deres mimiske Gøglespil efter de mindste Begreber, Fornødenheder og Lidenskaber, nægte som Anførere for den tankeløse Hob, Kraften af alle Love og Forbund, hvorpaa Skrift-Almeenvæsenets Værdighed, Characteer og Vel beroer, og tilsidst tage samme beklagelige Ende, som Stjerneskud, medens de evige Lys paa Literaturens Himmel, med uformørket Klarhed, skue ned paa det skjændige Falds Stade. Det lydeligste Løsen af en saadan forbigaaende Bevægelse have nyligen Wilhelm Meisters Pseudo-Vandringsaar givet." (Hermes XIX. 1823.)

Kjøbenhavns Børs, d. 2 Martii.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (med Renter fra 11 Dec. 1823) 83 a $83\frac{1}{2}$. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) $102\frac{1}{2}$ Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller 128 Rbdl. Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. — Norske Sedler $16\frac{3}{4}$ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 104. — Svenske Sedler $58\frac{1}{2}$ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 19.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 6 Marts 1824.

Bemærkninger over den i No. 175 og 176 for d. A. i Altonaer Merkur bekjendtgjorte tredie Beretning fra den administrerende Direction for Fattigcolonien Frederiksgabe, af Gudme.

(Slutning; see forr. No.)

Undersøger man Omfanget af Kornplanterne paa Marken, saa finder man, at deres bladede Stengel, under iøvrigt lige Forhold, blive i samme Grad mindre, som Agerne ere magere til, saa at de omsider kun skyde en eneste Halm, om de end ikke staae saa tæt sammen. Paa frugtbar Jord fremspire Kornplanterne fra alle Sider og danne en stor Stok. Staae de for tæt sammen, saa have Bladene eller Kornstokken saa indskrænket Plads paa Overfladen, som Rødderne i Jorden, thi Rødderne udbrede sig lige saa langt i samme, som Stokkenes Væxt paa Overfladen. I mager Jordbund faae Kornene næsten aldeles ingen Stængle; staae de derfor ikke tæt sammen, saa bliver der store Mellemrum; i disse groer kun Ukrud, der aldeles berøver de desuden svage Planter deres Næring. Saaer man paa en god velgjødet Ager for tykt, saa mangler Planten Rum, og saaes paa slet Jord for tyndt, saa tager Ukrudet Overhaand. Vist nok have paa en mager Græsgang kun faa Creature Næring, og paa en feed ulige flere; men det er intet Bevis paa, at paa en feed Ager mange Planter, og paa en mager derimod færre maa saaes; thi Planterne hefte sig i Jorden og deres Rødder optage, ved Mangel paa Næring, kun ringe Plads. Naar den magere Bund end besaaes nok saa tyndt, saa leverer den dog kun stedse svagelige Planter, fordi disse er anviist et bestemt Rum, og ikke kunne drage Næring længer borte fra end deres Rødder naae, medens paa magere Græsgange Creaturene ligefuldt kunne faae deres Næring, naar kun et lidet Antal befinde sig paa samme, fordi de afgræsse dagligen et stort Rum, hvoraf de vilde behøve et forholdsmæssigt mindre, naar det havde været planterigere; i hvilket sidste Tilfælde flere Creature havde fundet Næring derpaa. Jo mere den physiske Beskaffenhed af Jorden svarer til Naturen af de Planter, der

skulle dyrkes, desmere befordres deres Vært, og desto mindre maa Ageren besaaes, fordi hver Plante optager mere Rum; og omvendt, jo mindre Jordbunden egner sig for Planten, desto tættere maa den besaaes, thi hver enkelt Plante bliver i et saadant Forhold mindre og svagere. Maaskee er Rigtigheden heraf bleven miskjendt, og dette Aarsagen til den i Beretningen omtalte ringe Fordeel af Rugen og Boghveden.

Gjødning er nervus rerum gerendarum in re oeconomia. Paa en mager Jord mangler det paa Gjødning, fordi de fornødne Creature, af Mangel paa Foder, ikke kunne holdes, og der mangler paa Foder, fordi man ikke formaaer at udvide Foderplanterne. Yderst vigtigt er det derfor at forekomme Fodermangelen derved, at Engbund, hvor det kun er muligt, vindes, saaledes som Opdyrkelsen af den i Nærheden af Frederiksgabe liggende Tørvemose, ved Spærringen af en liden Bæk eller Standsningen af Kilderne, nu iværksættes.

Men skal Opdyrkelsen af Hedeland overalt i vort Land gjøres muelig, saa maa Fodervæxter dyrkes; dette er ogsaa blevet erkjendt af det Kgl. danske Videnskabers Selskab ved den af samme for Aaret 1823 udsatte Præmie af det Thotiske Legat: "Hvorledes Fodermangelen, som een af de største Hindringer for udyrket Lands Opdyrkelse, kan afhjelpes, især efter en paa Erfaring grundet Anvisning, hvorvidt Boghvede, Spærgel eller Rug kunne bruges som Foderplanter, og hvorledes disse Planter i den Henseende ere at behandle?"

Forsaavidt Udsigten til at erhverve en Eiendom er en Spore for Colonisten til at anvende

Besparelse, for at forbedre sin Jord, maa man ogsaa formode, at han vil anvende den Tid, Markarbeidet levner ham, til at gjøre og reparere Agerdyrkningsredskaber, og til andre industrielle Producter, og at hans Kone og de opvorende Børn, ei allene ville forfærdige de nødvendige Klæder af Linned og Uld, men ogsaa overhoved ved Spinden og Væven, fortjene mere end det der udfordres til Klædebon.

Af Beretningen erfare vi, at Colonisterne ikke allene have forfærdiget de til eget Brug fornødne Klædningsstykker, men ogsaa uldne Tepper til Salg, og at overhoved Directionen for Fattigcolonien har det Øjemed, at forene Huusflid med Agerdyrkning. Er en Colonie paa denne Maade organiseret, ledes den fremdeles til dette Formaal, saa har Etatsraad og Ridder Niemann Ret, naar han i Blättern für Polizey und Cultur, 1807, 6 St., S. 395, siger: "Blandt alle Forbedringer i Fattigvæsenet fortjener, efter mit Skjønnende, de Fattiges Colonisering den første Plads. Der gives ingen bedre, et ædelt Folk værdigere, ingen almeennyttigere, til at sætte de Fattige i en lykkeligere Stilling, og gjøre en overtallig Mængdes productive Kræfter nyttige for Nationen."

Med Glæde og med sand menneskekjerlig Deeltagelse har jeg, og sikkerligen Enhver, i hvis Bryst Følelsen for Menneskevel ikke er ganske qvalt, læst Efterretningen om de Fremskridt, denne velgjørende Indretning har gjort i Cultur og Dannelse. Overbeviist om den Sandhed, at Consumtion uden Production, ligesom denne uden Kraftyttring og Virksomhed, er umuelig; at Rolighed er Træthedens Priis og Behagelighed

Arbeidets Løn, vil Drivtigheden og med denne Evnernes Udvikling forøges og udvides.

Paa den middelbare og umiddelbare Bestyrelse beroer aldeles Fattigcoloniens Fremvæxt. Denne veldædige Indretning vil saa meget mere svare til alle Menneskevenners Forventning, som vi ligesaalidet kunne nægte de af Beretningen fremlysende sande menneskekjerlige og patriotiske Hensigter og Sindelav vor højeste Agtelse, som vi ikke uden Deeltagelse kunne læse de skjønne Virkninger, der allerede krone agtværdige og ædeltænkende Menneskers Bestræbelser. Enhver, der besøger Colonien Frederiksgabe, kan umueligt forlade den, uden at yde de Mænd, der lede dens middelbare og umiddelbare Bestyrelse Taknemmelighedens billigste og reneste Tribut.

Maatte man dog fæste et stadigt Øje paa vor Tids Erfaring! Maatte man erkjende de Fordele, som prøvede velgjørende Instituter kunne forskaffe det Hele, da vilde Staten ikke have nogen Tigger at føde, men tvertimod lette denne fattige Menneskeclasses Kaar.

Kjel, i December 1823.

Om Hertugdømmenes Befolkning.

I Aaret 1819 udgav Hr. Landinspecteur Gudme et med megen Flid samlet og af autentiske Kilder øst Skrift: Die Bevölkerung der beiden Herzogthümer Schleswig u. Holstein in früheren und späteren Zeiten, 58 S. Text, med 22 S. Tabeller i 4to. En Fortsættelse af dette Skrift, om Hertugdømmenes Befolkning fra 1818 til 1823, af samme Forf., læses i det af Over- og Landretsadvocat C. F. Carstens og Dr. og Prof. N. Falk udgivne

Staatsbürgerliches Magazin, 3 B., 4 H. Man seer af den sidste Afhandling, at Befolkningen i de forløbne fem Aar har havt en Tilvæxt af 36,173 Mennesker, og ikke uden Forundring, at denne i Aaret 1823 udgjorde 9969 Mennesker i begge Hertugdømmene, thi den sidste Sum overstiger Middeltallet af de sidste fem Aar 2735, og efter et Middeltal fra Aaret 1804 til Aaret 1818, altsaa i 13 Aar, har det aarlige Overskud af Fødte været 5199, hvorimod i de sidste fem Aar Middeltallet har udgjort 7234 Mennesker. Men Befolkningen har ikke af sig selv forøget sig saaledes; den er en Følge af statsoeconomiske Indretninger; thi ligesom i tidligere Tider betydeligere Hindringer, som den productive Krafts Svækkelse og den personlige Friheds Indskrænkning, modstræbte og standsede Befolkningen, og derfor fra Aaret 1734 til Aaret 1788, altsaa i 53 Aar, Befolkningen kun havde forøget sig 50,158 Mennesker, saaledes blev ogsaa i de sildigere Aar Folkemængden betragtet som en Kilde til Nationalrigdom og alle Statsvældens Hæverter satte i Bevægelse, for at fremme Befolkningen. Denne ubegrændsede Tendenz til Befolkning foranledigede ogsaa, at fra Aaret 1787 indtil Aaret 1823 en Tilvæxt af 151,338 Mennesker. — Ved at slutte fra Ægteskabernes Forhold til de Levende, og de Fødtes til de Døde, i Sammenligning med andre Lande, maa vi oprigtigen tilstaae, at vi ingen Grund have til at klage over de hyppige Ægteskaber, men ydermere bør glæde os over, at Halvdelen af de Fødte naaede det 20de Aar; thi Malthus siger, at det bedste Kriterium paa en Stats Lykke og dens Regjerings Godhed er Forholdet af dem, der døe inden Mandbarhedsalderen. — Saalænge der er Udsigt til Velstand og Stof for den productive Kraft,

vil Befolkningen altid stige. Da i Hertugdømmene Dagløn̄nen ikke staaer i noget Forhold til Kornpriserne, men næsten er ligesaa høi, som den var stegen til paa den Tid, disse Priser næsten havde naaet den højeste Punkt, saa kan Daglønneren, ved de nuværende lave Kornpriser, kjøbe sine Fornødenheder billigere, og maa befinde sig vel derved. Deraf lader den i de sidste Aar tiltagne Folkemængde sig forklare. — Men naar Kornpriserne ikke stige, saa er Landmanden tvungen til, at formindske Productionen. Arbeidernes Concurrenz vil bringe Arbeidslønnen til at falde, og der maa paafølge en øjeblikkelig Standsning i Befolkningen, indtil Ligevægten mellem Erhverv og Forbrug er tilveiebragt. — At Tallet af Fattige saa betydeligen og aarligen formerer sig i vort Land, kunde man maaskee tilskrive følgende Aarsager: først den i Revolutionskrigen ved den saa viisligen bevarede Neutralitet frembragte Søgning efter Arbeide, der snart derpaa blev afbrudt; dernæst Maskinernes Opfindelse, der pludseligen have fortrængt Arbeiderne, førend ved samme Fordelen og Arbeidet kunde forøges, og endeligen Indbyggernes Mangel paa Industrie, da Arbeiderne paa Landet kun i nogle faa Sommermaaneder finde Arbeide, i hvilken Tid de ei fortjene saa meget, at de den øvrige Deel af Aaret igjennem kunne ernære sig med en Familie, og ikke vide, eller, af Tilbøjelighed til Dovenskab, ikke gide anvende de ledige Timer til Industrie, for at fortjene deres Underhold. Mærkeligt er det, at Overskudet af Qvindekjønnet i Hertugdømmet Schlesvig nu kun er 447, istedetfor, at, efter den i Aaret 1803 foranstaltede Folketælling, befandtes at være 5194, ligesom og at Overskudet af Mandkjønnet i Hertugdømmet Holsteen kun har forøget sig 942. Ogsaa Frugtbarheden er der ringere. Dette Overskud af 4481 Mandsfolk maa nok tilskrives Aarsagen, at næsten hvert 14de Barn i Hertugdømmet Schlesvig er uægte.

Om de geographiske Anmærkninger til Statstidenden.

Statstidenden begynder nu at levere geographiske Anmærkninger til sine politiske Efterretninger. Hvor meget end Anmelderen heri erkjender Redactionens gode Villie for at fremme sine Læseres Tarv, og hvor lidet han end vil nægte, at enkelte af disse maaskee ønske samme, saa troer han dog, at kun den allermindste Deel kan have Nytte af disse Anmærkninger. For hvilke Læsere ere de egentligen bestemte? Neppe for dem, der ville trænge dybere ind i Politiken; thi de kunne jo let finde i deres Geographie og paa deres Kort de Stæder, Floder ꝛc., Talen er om, og skulde disse Anmærkninger være tilfredsstillende, saa kræve de en større Vidtløftighed end en Avis har Plads til. Læg Folk kunne have endnu mindre Nytte deraf. Siger man dem f. Ex. (see Statstidenden No. 17 for d. A.), at "Anatolikon (Antolien) formodentlig er det samme som Anafoliko, det gamle Doliche, en Øe med en Bye inde i en Bugt, som dannes tildeels af den Landtunge, hvorpaa Mesolongi ligger", saa ere de, der lige saa lidet kjende de Gamles Doliche, som Mesolongi, jo lige kloge. Hvor er det overalt muligt, at give den, der mangler de fornødne Forkundskaber, til fuldkommen at forstaae alle Artiklerne i en Avis, de Oplysninger, han kunde behøve? Det vilde i alt Fald

ikke være nok, at man gav ham geographiske Oplysninger, men han maatte ogsaa finde historiske, militariske, statistiske og, Gud veed, hvor mange flere Anmærkninger, hvorved Noterne altsaa bleve vidtløftigere end Texten. Vilde man gaae videre, saa maatte selv medicinsk-chirurgiske Anmærkninger ikke mangle, naar læg Mand, med virkelig Nytte, skulde kunne læse de i Statstidenden jevnligen indrykkede Efterretninger om det medicinske Selskabs Forhandlinger. Veed en Kromand og hans Gjæster f. Ex. hvad os sacrum — Vener — aud. pyrolignos. er? — Neppe vide de engang hvad sub poena præclusi & perpetui silentii er, skjøndt det ugentligen læses en Halv Snees Gange i Tillægget til Statstidenden.

Vel er det en politisk Tidendes Bestemmelse at læses af alle, men neppe at forstaaes af alle; thi til at forstaae enhver af dens Artikler udfordres Forkundskaber, som man ikke lærer ved simple Anmærkninger.

Om Declamatorier.

Hvad er Declameren? — At foredrage et poetisk Arbeide paa den muueligst fuldkomne Maade og med de Gesticulationer, som Digtets Natur udfordrer. At declamere er altsaa en Konst. Men at oplæse et poetisk Arbeide, saaledes som man ved Trommeslag oplæser en Placat, eller Lysning efter bortkomne Sager i Kjøbstæderne, fortjener neppe denne Benævnelse. —

Kun under den Forudsætning, at de, som declamere, forstaae deres Konst, og at det, som

declameres, fortjener offentligen at foredrages, kunne de saakaldte Declamatorier baade gavne og fornøje. Men mangler Declamateuren et bøjeligt og behageligt Organ, kjender han intet til de Regler, hvorpaa Declamation er bygget; kort, kan han ikke tilfredsstille de Fordringer, som man med Ret kan gjøre, naar Nogen tilbyder sig at foredrage et Mesterværk paa en mesterlig Maade, saa seer jeg ingen Forskjel mellem en saakaldt Declameren og en simpel Oplæsning. Et Declamatorium, der skal behage Kjenderen, lader sig derfor ikke saa let organisere, som mange troe. Det er en aandig Udstilling af aandige Konstværker. Det Foredragne bør være virkelige Konstværker og den Foredragende en virkelig Konstner. Mangler een af Delene, eller endog begge, saa gjør man rigtigst i at holde sine Udstillinger i Eenrum og indenfor lukte Dørre.

Blandinger.

Borgermester og Raad i Staden Crempe vovede engang at beslutte, at der ikke skulde ringes for den gemene Mand med Byens store Klokke, og lod lægge en Lænke for og lukke samme med en stærk Laas. Det hændte sig at en Skomagers Barn døde og han forlangte at der skulde ringes for det. Raadet vilde ikke tillade det. Borgerne bleve enige om at slaae Laasen fra. Raadet sendte en Betjent did, for at forbyde saadant. Borgerne pryglede Betjenten bort fra Taarnet og sloge med store Stridsøxer og Smeddehammere Laasen af. Borgermester og Raad klagede herover hos Kong Christian den Fjerde. Bor-

gerne bleve krævede til Ansvar. Kongen og hans Geheimeraad hørte begge Parter, og gave følgende Kjendelse: "Eftersom Klokken af hele Menigheden betales og vedligeholdes, og desuagtet Borgermester og Raad have fordristet sig at fastlukke denne store Klokke, saa betale de derfor til Hans Majestæt 1000 Rdlr. Og eftersom Borgerne med Vold have afslaaet Laasen og ikke tilbørligen have klaget derover hos vedkommende Øvrighed, saa bøde de ligeledes 1000 Rdlr." Dette har Kongen ladet støbe paa fire halve Cartauver. Derpaa hang en Lænke med en Laas omkring. Derved stode to Mænd, een med en stor Øxe, den anden med en Smedehammer, og sloge Laasen af. Der stod end to, som havde hinanden i Haartoppen og sloges. Derpaa stode atter to, forsynede med Baadshager, ligeledes i Strid sammen. Paa Canonerne vare desuden støbt to Løver, mellem hvilke læstes de Ord:

Lewen will gy hören den Klokkenklang
Der streue (?) Katt singet ein ander Gesang.

Disse Stykker ere de første, der bleve lagte paa Glyckstads Castel, til dermed at beskyde Elben. I Begyndelsen af den Keiserlige Krig bleve to deraf sendte til Greven af Mansfeldt. 2. (Af Peder Hobes Mindebog, meddeelt af Candid. jur. H. Schröder i Staatsbürgerl. Mag. 3 B. 4 H.)

Særlinger.

Store Mænd ere ikke altid uden store Svagheder. Jo større Manden, desto større synes de sidste. Her nogle Træk. Blandt Regenterne af Orleans fandt en Abbed, d'Entragues, sin Glæde i, at klæde sig som et Fruentimmer, sye

og brodere. — Carl den Femte havde en Mængde Uhre, som han trak op og stillede, for at faae dem til at gaae lige, hvori han lige saa lidet var heldig, som i Henseende til sine Undersaatter. — Colbert, den berømte Minister, arbeidede aldrig i sit Cabinet, uden at et Antal unge Katte legede omkring ham. — Crebillon, den store Digter, holdt derimod en Mængde Hunde, der havde latinske og græske Navne. Han befandt sig omgiven af sin Perikles, Alcibiades, Marius, Scævola, Trajan &c. At midt i en Scene, som han skrev, Marius og Sylla viste Tænder mod hinanden, Pompejus og Cæsar udbrøde i Klager, Vitellius lydeligen snorkede, havde intet at betyde. — Friedrich den Store af Preussen, der i sine Krige just ikke altid satte saa udmærket Værd paa Mennesker, holdt saa overordentligen af Hunde, at han, da det 1785, ved den schlesiske Revue, berettedes ham, at hans Yndlingshund Alcmene var syg, befalede, at der hver Dag skulde sendes ham en Estaffette med Efterretning om Hundens Befindende. Da den var død, blev den hensat i en Ligkiste i Kongens Bibliothek i Sanssouci, og da Friedrich kom tilbage, lukkede han sig en heel Dag inde, tog Laaget af og græd bitterligen. Han lod den nedsætte i den murede Begravelse, hvor hans egne Levninger skulde staae efter hans Død; men det sidste skete dog ikke. — Mezeray, Historieskriveren, lod ved høi lys Dag Skudderne lukke, og arbeidede ved Lys. Fik han et Besøg, han ikke kunde afvise, saa lysede han hyppigen den Fremmede ned ad Trappen. — Skribenten Retif de la Bretonne, fandt ei Behag i nogen Pige eller Kone, som ikke havde høihælede Skoe. — Af saadanne Træk lode sig sikkert endnu opregne mange. Endeel

forekomme hver Dag, men man lægger kun ikke Mærke dertil. Saaledes troer mangen Skuespiller at være en Fleck, fordi han — spiller Helteroller; mangen Yngling at have naaet Schiller, fordi han har ladet indrykke en Vise i en Almanach.

Pestscherskey Klosteret ved Kiew.

Det blev til i det 11te Aarhundrede og har faaet sit Navn efter de Munke, der forhen have levet i Pestschera d. e. Huler. Udenfor er det bemalet med en Mængde Djævler, men indvendig findes Rigdomme, som kun faa andre Klostere overgaae det i. Overalt prunker Guld og Sølv i Væggenes Zirater, Malerierne, Billederne, Alterne, Gevandterne, og de sidste ere endog besatte med Perler og Ædelstene af hvert Slags, da snart de gamle Czårer, snart de store Kneser have foræret Messegevandter, for at kjøbe sig en Plads i Himmelen. Et eneste saadant Gevandt vurderer Marie Holderneß, der nu udgiver sin Reise i Rusland, for 250 Rubler. Den hele Skat, som dette Kloster eier, anslaaer man til 25 Mill. Rubler. En stor Deel af disse Rigdomme har Klosteret sine Katakomber at takke for, som hvert Aar besøges af mange Tusinde Russer. Enhver, som vil gaae derind, maa kjøbe et Vorlys, for ved sammes Skin at besee Beenlevningerne, der ere indsvøbte i Guld- og Sølvstof. De fleste ligge i Kister af Cypressetræ; Hovedhelgene derimod i massive Sølvkister, rigt besatte med Stene og andre Zirater. Man finder her ogsaa adskillige Celler, hvor Munke, til Straf for deres Synder, levede af Vand og Brød lige indtil deres Død. Af En seer man Hovedet og Skulderne stikke frem af Jorden, hvor han havde ladet sig nedgrave og hvor han endnu le-

vede i fem Aar, til sine Synders Affoning. Ved hans Hoved brænder endnu Dag og Nat en Lampe, som vagtholdende Munke allerede have underholdt i 6 til 700 Aar. Denne Helgens Hue skal gjøre store Underværker, og Syge drage derfor did langt borte fra, for at blive helbredede. Munkene paastaae, at hvert Aar Helgenen synker dybere i Jorden, og naar han ganske er forsvunden, gaaer Verden under. 60 til 100,000 russiske Pillegrime komme aarligen fra alle Rigets Dele, for at offre Sølvrubler og Imperialer. Hvad Klosteret koster at underholde, indbringe allene Vorlysene.

Literatur.

"Vor Literatur, bemærkede nyligen en Recensent meget rigtigen, er i de senere Aar blevet saare rig paa det farveløse Steentrykkerarbeide, som ved utallige Aftryk mangfoldiggjør de snart opfalte Mesterværker. Det er kommet saavidt, at de begyndende Digtere alt besidde en Række af stereotypiske Emner, blandt hvilke de troe at burde vælge deres Svendestykker. Dertil hører f. Ex. en Havmand eller Havfrue, en Underblomst (Kjerlighed, Venskab, Troskab), en Pige i flagrende Slør (Haab, Erindring, Poesie, Religion). En Kjender skjelner let mellem de levende Værter, der staae i deres Fædrenejord og et i fremmede Haver og Marker samlet herbarium" — (Næsten er det ikke gaaet et Haar bedre med den nyere saakaldte periodiske Literatur. Tilforn hørte der store Forberedelser, mange Medarbeidere, et lykkeligt Sammenstød af gunstige Omstændigheder, et forhen i det mindste ikke ufordeelagtigt bekjendt Navn til at grunde et saadant literairt Institut, der kunde

overleve Generationer. Nu er det som Fod i Hose. Man opretter det, ligesom tilforn een af de rullende Boutiquer paa Amagertorv. En oversat Fortælling af van der Velden, eller Clauren, eller Prätzel, nogle Brudstykker af Walter Scott, et Par Leilighedsvers, en Charade, nogle tørre Theaternoticer, og see — man har Hovedingredientserne til et Uge- eller Maanedsskrift. Dett anmeldt i Aviserne med stort Skryd, med Løvte om at stoppe et væsentligt Hul i den periodiske Literatur, med bittre Klager over alle de andre Tidsskrifters Usselhed og Ubetydelighed, er den Madding, der udkastes for at lokke fire, fem Snese Abonnenter til at holde Liv i en Vantrivning, hvis Fødsel er Død, og som druknes i den periodiske Literaturs Hav, lig visse Unger, der kastes i Vandet førend de endnu have seet Verdens Lys.)

Indenlandske Efterretninger.

Udgiveren af det i Aaret 1822 udkomne Skrift: "Nicolaus Helvader's Chronik der Stadt Schleswig, vom Jahre 1803 bis zum Jahre 1822 fortgeführt", er Mechanicus i Schleswig, og har i 50 Aar beskjæftiget sig med Forfærdigelsen af musicalske, optiske og mathematiske Instrumenter, saasom Claverer, Fortepianoer, Orgeler, Lynafledere, Briller, Teleskoper, Mikroskoper, periskopiske Glas, Soeluhre og adskillige andre Maskiner. Hans ældste Søn har helliget sig samme Fag, og forfærdiger Fløiter efter den nyeste Opfindelse, hvilke have fundet Bifald.

I September 1822 kom Skibscapitain Sivert Levsen fra Føhr, som var den første Japanfarer fra denne Egn, tilbage Han havde i hollandsk Tjeneste fra Batavien af, to Gange, i Aaret 1820 og 1821, ført eet af de to Skibe, som Hollænderne aarligen sende til Japan, didhen. Desværre blev han snart efter sin Hjem-

komst syg, da han allerede medbragte Spiren til sin Sygdom, som han havde paadraget sig ved Strabadser, Clima og Ærgrelse, og døde til sin Families største Bedrøvelse og virkeligen beklaget af sine Landsmænd, i sit 37te Aar. Hr. Landfoged von Coldiz vil bære Omsorg for, at det, som Levsen har medbragt af Kort, Tegninger og Efterretninger om Japan, skal blive samlet, og, om muligt, offentligen udgivet.

I forrige Aar vilde man sælge de parcellerede Jorder af den saakaldte Moorsee ved Kiel, ved hvis Udtørring der er vundet 300 Tønder Land; men den Sum, der blev buden, var imidlertid saa ubetydelig, at Salget ikke fandt Sted.

I Staatsbürgerliches Magazin forsikkres, at det danske Sprog endnu er saa ualmindeligt i Hertugdømmene, at de Bestallinger (f. Ex. Præsters) som, i Følge Kgl. Befaling af 4 Dec. f. A., uden Undtagelse skulle være forfattede paa Dansk, og offentligen forelæses, kun forstaaes af meget faa blandt Tilhørerne.

Maleren Begasse i Rom har malet Thorwaldsens Portrait med saa stort Held, at det blandt de forskjellige, som gives, skal være det fortrinligste. Hovedet er efter en Tegning af Begasse med megen Nøiagtighed og Zirlighed nu stukket i Kobber af Hr. Amsler.

Kjøbenhavns Børs, d. 5 Martii.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a visto 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (med Renter fra 11 Dec. 1823) 83 a 83½. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102 a 102½ Rbd. r. S. (uden Renter) eller 128 Rbdl. Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. — Norske Sedler 16¾ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 104. — Svenske Sedler 59½ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Eenogtyvende Aargang. No. 20.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 9 Marts 1824.

En Barselstue 1824.
Et Sidestykke til den Holbergske 1724.

(Et mahogeniemøbleret Værelse med nye Pariser Tapeter paa Væggene. En Tronseng, med Silkegardiner. I en etrurisk Sopha sidder Barselkonen ved et Sybord, med en Sølv Bordklokke for sig.)

Den kloge Maren (bondeklædt). Barselkonen.

Maren. Naa, hvor staaer til med Helsen, lille Frue?

Barselkonen. Kun maadelig, min gode Maren. Jeg har derfor ladet hende hente, for at høre hendes Raad.

Maren. Jeg har heller ikke tøvet med at komme. Jeg har aget hele Natten, for at kunne være her paa Blixen.

Barselk. Tak skal hun have, min gode Maren, for hendes Uleilighed.

(Det ringer.)

En Pige (træder ind). Jeg skal hilse fra min Frue og høre hvorledes det er med Fruen og den Lille?

Barselk. Vær saa god og hils hendes Frue, at det er meget vel.

(Pigen gaaer.)

Maren. Jeg blev ganske konkelfus i Gaar, da der kom Bud fra Fruen, og kunde nok mærke, at det ikke var saa rigtigt fat.

Barselk. Nei, desværre! Jeg har ikke sovet i tre Nætter for bare Gigtsmerte.

Maren. Ei hvad Gigt — det er et Ogenavn, som de indspekulerede Doktere har givet den tørre Værk. Disse Bakketrolle skal nu altid give den ubetydeligste Skrøbelighed et høitravende Navn. Saaledes grasserede der forleden stærk Snue i vor By, og vor Distrælæge kaldte det paa Blixen Gribs eller Grib, og sagde at det var en Omgangssyge. Han kjørte saa mange Piller i de stakkels Syge, saa de Halve var nok. Men jeg kurerte mine Børn og mine Folk for denne Mutter Gribs med varmt Øl i to Dage, mens Distrælægen ikke kunde raade dermed i to Uger.

Barselk. Men hvad troer Moer jeg skal bruge for min Værk?

Maren. Fruen skal have Plaster paa Armen.

Barselk. Men Doctoren vil ikke lide, at jeg skal bruge Plaster.

Maren. Ja, naar Fruen vil kjere sig om hvad Dokteren siger, saa bliver De aldrig af med Deres Værk. Men vil De lyde mit Raad, saa skal vi nok hamse med den.

Barselk. Han har forskrevet mig nogle Draaber, som har kostet 4 Rbdlr.

Maren (lugter til dem). Fy, for en Ulykke — man kan blive syg baresten af at lugte til dem! Det er det ubeskedeligste Middel De kan bruge, lille Frue. Nyder De ellers noget?

Barselk. Intet synderligt. Doctoren har forbudet mig at nyde andet end en Spølkom Havresuppe med et Par Skiver Franskbrød.

Maren. Fy for en Ufærd! Og intet Brændeviin? Og intet Øl? Og ingen Kjødmad? De maatte jo blive syg, lille Frue, ved saadan Levemaade, om De ogsaa var saa sund som en Tærsker?

Barselk. (stønnende). Jeg føler mig ogsaa saa mat —

Maren. Det tro'r Sku jeg — Naar en dullherrig Karl som Doktren saaledes lader Dem, med Skam at tale om, drøne som et Qvæg paa Stalden, saa maa De jo endelig blive mat. Han tager jo de sidste Kræfter fra Dem.

Barselk. Hvad mener Moer Maren da jeg skulde gjøre?

Maren. Fruen skal kaste Draaberne ad Helved til, og gjøre som jeg siger.

Barselk. Men saa bliver Doctoren vred.

Maren. Lad ham det. De Karle bravere nok med deres Konster, men naar de længe nok har ligget og lappet paa deres stakkels Pasjenter, saa sender de mig dem paa Halsen, og saa skal jeg hjelpe hvad de har forfusket. De Fiobusser fare ikke med andet end med Favel, og bytte og kytte hvert Øjeblik med deres Kurmanerer.

(Det ringer.)

Barselk. Det er sikkert Magnetiseuren. Der vil vist blive Klammerie. Løb bag Skjærmbrædtet, Maren!

(Maren skjuler sig bag Skjærmbrædtet.)

Magnetiseuren. Barselkonen.

Magnetis. Ydmygste Tjener, Frue!

Barselk. Tjenerinde, Hr. Doctor.

Magnetis. Licentiatus, Madam — slet og ret, om jeg tør bede. Som Magnetiseur er Doctornavnet mig en Pest. Hvorledes er det med Sundheden?

Barselk. Kun maadelig, Hr. Licensiat. Det vil alt ikke blive bedre.

Magnetis. De maa lade Dem magnetisere.

Barselk. Doctoren siger nei.

Magnetis. Ja, saa sige næsten alle Doctorer. Hvorfor? Fordi de da ikke kunne trække Sygdommen saa langt ud, og male alenlange Recepter.

Barselk. Han har givet mig nogle Draaber.

Magnetis. (lugter til Draaberne). Br—rr! Jeg har nok af Lugten. Dersom De vidste,

Frue, hvad man har givet Dem, saa vilde Haarene reise sig paa Deres Hoved. Det er det rene Asa foetida.

Barselk. Det lyder jo som Asensfidt paa Dansk.

Magnetis. Nei, Madam — det kaldes paa Tydsk Teufelsdreck — og er, reverenter talt, paa Dansk det samme som Djævelsdræk, men for ikke at sætte for megen Skræk i Patienterne, har man forandret Djævel til Düvel. Dog det er idem per idem. Düvelsdræk er en Medicin, der ligesaalidet burde bruges indvortes, som Arsenik eller Mercurius. Bliver De ved at bruge disse Draaber i fjorten Dage, saa er det hele medicinske Facultet ikke mere istand til at curere Dem.

Barselk. Men hvad skal jeg da bruge?

Magnetis. De skal lade Dem magnetisere. Magnetismen er det souveraine Middel for alle Sygdomme. I Bortehude har jeg cureret Halte, Lamme, Værkbrudne, Døve, Blinde ved den magnetiske Kraft, og i Berlin har jeg, under Statsraad Hufelands Opsigt, magnetiseret Epilepsien bort fra en Jomfru, der havde været plaget dermed i ti Aar. Tak skee vor store og udødelige Mester Dr. Mesmer! Han har virket samme Revolution i Menneskets physiske Tilstand, som Dr. Faust, ved Bogtrykkerkonstens Opfindelse, i dets aandige Forfatning.

(Det ringer.)

En Dreng (træder ind). Jeg skulde hilse fra Madamen og høre, hvorledes Fruen og den Lille befinde sig?

Barselk. Hils Madamen og siig meget vel. (Til Magnetiseuren.) De talte om Mesmer og Hufeland. Min Doctor fortalte mig

netop nyligen, da jeg spurgte ham, om jeg skulde lade mig magnetisere, at Hufeland havde i sin berømte Konst at forkorte Livet, troer jeg den hedder, kaldet Dr. Mesmer en banquerotteret, foragtet og til Sværmerie henfalden Læge.

Magnetis. Det var den Gang, og Deres Doctor handler uforskammet i, at beraabe sig paa Mandens tidligere Skrifter. Nu er Hufeland den ivrigste Mesmerianer. Han gaaer i Ilden for Mesmer og hans Opfindelse.

Barselk. Men hvorledes kunde han saaledes skifte Mening?

Magnetis. Fordi han er en anden Paulus i Medicinen, og en stor Læge; det er kun de smaa, der holde saa fast paa deres Meninger og de gamle Systemer. Desuden maa De vide, Hufeland bryder sig ikke mere om sin Praxis. Han er Statsraad og ikke Sygeraad. Derfor anbefaler han saa meget Magnetismen, som den meest statsoeconomiske Curmethode. Som sagt, De maa lade Dem magnetisere.

Barselk. Jeg vilde nok, men jeg frygter det kunde gjøre for megen Opsigt i Byen.

Magnetis. Aldeles ikke. Det skeer altsammen indenfor lukkede Døre. Naar jeg har sat mig i Correspondents med Dem, saa gaaer Alting ligesom af sig selv. De har kun fire Grader at gjennemgaae. Har jeg Dem først i den magnetiske Søvn, saa er Curen snart tilendebragt.

Barselk. (studsende). Magnetisk Søvn — inden lukkede Døre? Hvad vil Folk sige til det?

Magnet. Det er ikke saadan en Søvn, som De formoder, Madam. Søvn er her kun Terminus technicus. Det er egentlig kun en

Extase, en Dvale, en Exaltation af den hele Livskraft.

Barselk. Men naar jeg saa ligger i denne *magnetiske* Søvn, hvad skeer saa?

Magnet. Saa kan De see med det indere Øje. De kan bedømme Deres Svaghed, ordinere Dem selv Lægemidler, sige paa hvilken Hylde i Apotheket de staae, bestemme paa en Tusindedeel Gran, hvor meget deraf man skal give — kort, De er en Prophetinde, der kan fortælle os, hvad der foregaaer Hundrede Mile herfra.

(Det ringer.)

Barselk. Det er ganske sikkert Doktoren. For Himlens Skyld — bag Skjærmbrædtet, Hr. Licensiat! faaer Doktoren Dem at see, er jeg ulykkelig.

(Magnetiseuren skjuler sig bag Skjærmbrædtet.)

Barselkonen. Doctoren.

Doctoren. God Morgen, min søde Frue. Hvorledes staaer det til med Sundheden?

Barselkonen. Kun maadeligt, Hr. Doctor. Jeg har bestandig saadan Benauelse. Imellemstunder maa jeg ordentlig græde, uden at vide hvorfor.

Doct. De maa søge at opmuntre Dem.

Barselk. Det vil jeg gjerne; men jeg veed ikke hvorledes jeg skal bære mig ad.

Doct. De skal forjage hver sørgelig Tanke og ikke tænke paa andet end Munterhed og Lystighed. Saasnart der melder sig hos Dem en mørk Tanke, saa lader De den ikke komme over Dørtærskelen. Og kan De ikke faae den paa Døren, saa byder De den en Flaske Champagner.

Barselk. Men for vort Kjøn passer det sig ei —

Doct. Fordom, Frue! I gamle Dage ansaae man det vel for en skrækkelig Ting, at tilraade en Patient at beruse sig. Men siden Brown er fremstaaet med sit System, curerer man med Viin og Brunsuppe langt bedre end med den kostbareste Medicin.

Barselk. Det er nok ham, der har opfundet Brun= eller Braunsuppe?

Doct. Ingenlunde. John Brown var en berømt skotsk Læge, hvis Elementa medicinæ have frembragt en stor Revolution i Lægekonsten. Han fulgte ogsaa practisk de Læresætninger, han forkyndte. Han holdt saa meget af de styrkende og pirrende Midler, at han ved sine Forelæsninger altid havde staaende ved Siden af sig en Flaske Rom og Laudanum, som han fire, fem Gange under Læsningen tog en Portion af.

Barselk. Men De har jo hele Tiden forbudet mig at nyde andet end Havresuppe og Franskbrød?

Doct. Hele Tiden brugte vi ogsaa den antiphlogistiske Methode; nu bruge vi den phlogistiske. Kjender De ikke min Vens og Collegas, Statsraad Hufelands Makrobiotik? Han raader netop til, engang imellem lidt Uorden i Levemaaden. Hvorledes staaer det ellers med de øvrige Livsfunctioner?

Barselk. Jeg har i to Dage havt Obstruction.

Doct. Maa jeg bede om Pen og Blæk, saa skal jeg foreskrive Dem noget.

Barselk. Men De veed, Hr. Doctor, jeg holder ikke af de sædvanlige Midler for Obstruction.

Doct. Dem skal De ogsaa blive fri for. Nu er det ikke mere Skik at give almindelige Midler. Tak skee Konstens gode Genius! Vi have noget, som vi kalde Cretonolie, hvoraf et Fjerdedeel Gran er nok til at skaffe Beneficium ventris.

Barselk. Et Fjerdedeel Gran! Det maa jo være en stærk Medicin!

Doct. Tilvisse. Een Draabe curerer — tre derimod dræbe.

Barselk. Man maa jo gyse ved at tage sligt ind.

Doct. Aldeles ikke. Man veed jo hvorvidt man gaaer. Nu tildags betjener man sig overalt af heroiske Midler. Vi bruge f. Ex. et nyt Lægemiddel, som kaldes Narcotin eller Derosnesk Stof. Det er saa kraftigt, at det endog frembringer et Slags Epilepsi. Men naar jeg i min Praxis bruger stærkere Dosis deraf, saa blander jeg det med Eddikesyre, da frembringer det i det Høieste kun convulsiviske Bevægelser med Skum for Munden.

Barselk. Hjelper det da?

Doct. Det er probat. Enten cureres Patienten fra Grunden af, eller han døer. I min Praxis har jeg hidtil brugt det syv Gange.

Barselk. Og hvorledes gik det Patienterne?

Doct. De døde.

Barselk. Saa kunde Hr. Doctoren jo have sparet det heroiske Middel.

Doct. Troer De da ikke, at der er Forskjel paa at døe, lige saa godt som paa at tabe sin Proces? Ligesom man kan tabe sin Proces med Honneur, saaledes kan man ogsaa døe med Honneur.

Barselk. Men bruges saadanne heröiske Midler uden videre?

Doct. Ih, bevar's! Vi gjør først Forsøg dermed paa Dyr. Saaledes gjorde jeg med Blaasyren først Forsøg paa en Hund. Den havde neppe faaet en Draabe deraf i Halsen, førend den creperede paa Stedet. Men paa Mennesker gjør det den fortræffeligste Virkning, især i Asthma, nærvøs og chronisk Hoste, ja selv i Svindsot. Jeg har altid været saa heldig, at ingen døde deraf for mig.

Barselk. Men bleve Patienterne curerede?

Doct. Restaurerede, Madam. Det Ord curere er alt for ubestemt. Egentlig kommer det af curo, sørger for. Naar jeg altsaa for en Syg har baaret al den Omsorg, som stod i min Magt, saa har jeg cureret ham. Selv den, som døer, cureres.

Barselk. Det er da en besynderlig Forklaring.

Doct. Slet ikke besynderlig, Madam. Det er det urimeligste, der kan tænkes, naar læg Folk vil, at vi Doctorer skulde absolut kunne hjelpe. Vor Konst kaldte de Gamle Medicina, hvilket kommer af medeor, hjelper; men Helbredelsen selv kaldte de med velberaadt Hu Cura. Naar De vidste, Madam, hvor mange søvnløse Nætter vi opoffre for denne Cura; hvor meget vi pine vore Hjerner med at opfinde ny Midler til at gjøre den saa fuldstændig, som muligt, saa vilde De forbauses. Foruden den nævnte Cretonolie og Blaasyre har man i de sidste Aar opfundet: Strychnin, Morphin, Chiaconin, Solanin, Gentianin, Jodine og Opiumextract. Af Jodine anvendte jeg nyligen en dobbelt Dosis paa en Saugskjærer, der havde en Krop, som hang ham lige ned til Beltet.

Barselk. Saa haaber jeg nok, at han døde deraf.

Doct. Ja, hvad andet! men Kroppen forlød ham ganske; thi det var mig kun at gjøre om at fordrive denne. Beviset for Jodinens kraftige Virkning var her materia substrata: hic Rhodus hedder det, hic salta! — Men hvad er det for en Allarm jeg hører bag Skjærmbrædtet? Det lader som Klammerier.

Barselk. Det er Ammen; hun bliver ligesom gal i Hovedet, naar hun hører enten Latin eller Græsk.

(Skjærmbrædtet falder om; Magnetiseuren og Maren oven paa hinanden.)

Doct. Ei, ei! jeg seer, lille Frue, hvad Folk De consulerer med. De har en examineret og autoriseret Doctor og henvender Dem alligevel til Qvaksalvere. I Morgen den Dag lader jeg disse to Personager stevne, og de skal begge komme til at sidde fire Dage paa Vand og Brød. Jeg har længe foresat mig at statuere et Exempel paa saadanne Markskrigere. Det er godt, at jeg denne Gang har faaet to Gamle Ræve paa eengang i Saxen. Jeg skal vise saadant Pak hvad det har at betyde at fuske i en Konst, som har havt en Æsculapius og Hippocrates til Stifter. Skomagere og Skræddere jage efter Bønhaser, der i det Høieste kun kunne forfuske et Par Støvler eller et Par Buxer, og vi legitimerede og promoverede Doctores skulle taale Qvaksalvere, der forfuske det Kostbareste, Mennesket eier, Sundheden? Bi I kun, godt Folk, jeg skal snart vise Jer noget andet.

(Gaaer.)

Magnetiseuren. Bryd Dem om ingen Ting, Frue, jeg er Magnetiseur og kan opvise Attester paa min Habilitet fra Academiet og de

berømteste Læger i Boxtehude. Doctoren er selv en Qvaksalver, men en promoveret og legitimeret.

(Gaaer.)

Maren. Oh! jeg gier Doctoren en god Dag. Han har saa ofte truet med at faae mig paa Vand og Brød; men han barer sig nok! — den Karl! Det er just ham, som forfusker Folk, og mig, som hjelper dem paa Benene igjen.

(Gaaer.)

Indenlandske Efterretninger.

Boghandler Besser i Hamborg har for en Tid siden foræret det Kjøbenhavnske Konstacademies Bog- og Kobbersamling, som han under et Besøg her i Hovedstaden havde taget i Dieſyn, en Deel fortræffelige Stykker i Steentryk, bestaaende af Portraiter, historiske Stykker ꝛc., der nu udgjør een af Samlingens skjønneste Prydelser.

Endeel af det Kongl. Konstkammers Sjeldenheder er nu opstillet i den dertil kjøbte Gaard i Dronningens Tvergade. Det Locale, hvor Konstkammeret siden 1680 eller Kong Christian den Femtes Tid har befundet sig, skal indrømmes det Kgl. Bibliothek, som da faaer saa meget bedre Leilighed til at ordne sin saa berømte og i nyere Tider saa meget forøgede Samling.

Som et mærkeligt Exempel paa Bygningspladsers lave Priser i Hovedstaden, fortjener det at anføres, at nyligen solgtes til Magistraten i Kjøbenhavn, ved offentlig Auction, Grunden paa Hjørnet af Skindergaden og lille Kannikestrædet for 53 Rbdlr. 24 ß. S., og Grunden i Skindergaden No. 22 for 10 Rbd. S. og 65 Rbd. 9 ß. S. og T. — Det synes, at næsten Ingen, under Gaardes og Huses nuværende lave Priser, har Lyst til at bygge, da man er blevet afskrækket

af de Uheldiges Exempel, som for adskillige Aar siden have bygget til en slet Cours, og derved have tabt betydelige Capitaler og tildeels ovenikjøbet ere komne i en Gjeld, som de ikke see sig istand til at betale.

Blandede Efterretninger.

Efter et offentligt Regnskab ville de aarlige Statsudgivter, for de 3 Aar fra 1ste Juli 1824 i Norge overstige Indtægterne 81,484 Sp. 78½ ß. aarlig, hvilken Mangel man haaber at dække ved Forhøielsen af nogle af de vigtigste Indførsels-artikler, som Caffe, Tobak, Viin, Druebrændeviin og nogle flere. I Tilfælde, at Forhaabningerne om denne Forhøielse ikke opfyldes, venter man at finde Resourcer i de endnu udestaaende Skatterestancer af omtrent 600,000 Sp., og i den Beholdning, Statscassen maatte have til 1ste Juli 1824; men da paa Tilstrækkeligheden heraf ikke tør regnes, saa er der gjort Forslag, at Storthinget skal fornye for Kongen det Creditiv til Optagelse af et Laan hos Banken indtil 345,000 Sp., imod derfor at stille til Sikkerhed 600,000 Sp., i de Staten tilhørende Panteforskrivelser for dens Fordringer hos Private, hvilke det overordentlige Storthing i Aaret 1822 udstedte, men som H. M. K. ikke har benyttet.

Den berømte Mineralog og Geolog W. L. v. Eschweg gjorde, under sit Ophold i Brasilien, en Reise fra Villa Rica af over Maianna til den fra Østen til Vesten løbende Bjergkjæde, hvis Bearbeidelse siden Opdagelsen har leveret Europa saa mange Millioner Guld. I dette Fordstrøg fandt han alle Bjergleierne saa rige paa Guldgehalt, at endog Støvet og Skarnet medfører Gulddele, som fattige Slaver ofte møisomt søge at drage Nytte af. Hovedsædet for det hidtil vundne Guld er let sønderrivelige Qvarzstene (Panellas) af overordentlig Rigdom; under andre Skikkelser agter man kun lidet paa Indholdet og forstaaer sjeldent at benytte den. Hvorledes Tilladelsen til Bearbeidelsen fra Statens Side erholdes og hvorledes der i Landet

Guldets Gravning drives paa tre forskjellige Maader, som alle tre vise Konsten i sin største Barndom, erfarer man her af en technisk=indsigtsfuld Jagttager. Han fandt overalt, at jo større Guldudbyttet var, desto større er Menneskeslægtens Fornedrelse indtil Dyriskhedens dybeste Trin og den meest trykkende Elendighed; først i de Egne, hvor man ikke forstaaer videre at eftergrave de underjordiske Skatte, udvikles Sporene til Civilisation og Velstand. Den Classe af Indbyggerne, som deels endnu leve i de oprindelige Skove, deels sukke under Portugisernes forsmædelige Herredømme, give Menneskevennen Anledning til de billigste Klager. Medens Regjeringen i fortræffelige Love yttrer de bedste Grundsætninger og Hensigter for Indianernes Foredling, griber hiin Folkestammes Udryddelse rask om sig, da der hidtil manglede paa Kraft til at sætte Skranker for Europæernes og Embedsmændenes Skjændselsdaad. Saaledes fortæller Eschweg, at umiddelbart efter den Kongelige Families Ankomst i Brasilien blev i Villa Rica 1808 stiftet et eget Selskab til Indianernes Betvingelse og Civilisation, der istedet for de paabudne hensigtsmæssige Midler, med Opoffrelsen af 100,000 Cruzader, i syv Aar førte en Mordkrig mod Botecudos, uden at beseire dem eller trænge ind i deres tætte Skove. — Med Rette spørger nu Eschweg: hvad har man vunden? — Efter min Mening har man tabt; thi derved, at endeel Godser igjen beboes af deres bortrømte Besiddere, kun i den Hensigt, saaledes som Charta regia lover, at blive i ti Aar befriet for Afgivter, og hvoraf den største Deel, naar atter ti Aar ere forløbne, igjen vil rømme, synes man ikke at have faaet nogen Erstatning for de paa den ene Side til Unytte ødelagte Penge, og paa den anden for det dobbelte Had, som man ved denne grusomme Krig indgyder Botecudos mod Portugiserne. — Naar man søger at lokke de Vilde til sig, sætter Mad for dem, og nu, medens de stille deres Hunger, fyrer paa dem; naar en Trop saadanne Banditsoldater trænger frem i Skovene og udspeider en Botecudosfamilies rolige Bolig, overfalder den om Natten, og da ubarmhjertigen ombringe Qvinder og Børn; naar et Umenneske, drevet af religiøst Raserie, først døber

de af List sig døde anstillende Vilde, og derpaa afskjærer dem Hovedet, saa maa alt dette opvække et uudslukkeligt Had og en stor Afsky hos følende Mennesker. At denne Grusomhed, denne Ringeagt fra de civiliserede Folkemassers Side mod de stakkels Indianere maa udledes af Mangel paa Religion og af vildfarende Religionsbegreber, trænger til intet Bevis. Indianerne agtes ikke bedre end Dyrene, og man troer at gjøre Gud og Religionen en Tjeneste, ved at udrødde denne Menneskerace. En rig Godseier i den Egn, hvor Puris nyligen nedsatte sig, foreslog Directeuren, at man skulde blande Spanskgrønt i deres Mad, og paa eengang rydde dem af Veien. Commandanten i Districtet Sta Ana dos Ferros sagde ved denne Leilighed til Eschwege, da han underholdt sig med ham angaaende hine Puris, ligefrem, at nu var den skjønneste Leilighed til at udrødde hiint Folk paa eengang, ved at udbrede Kopperne iblandt dem. En inderlig glad Følelse stod derved malet i hans Ansigt. Jeg kjender selv nogle Geistlige, der understøtte denne Idee. — Saaledes leve vi endnu stedse i Cortez's og Pizarro's Rædselstider, og talløse Folkestammer nedbede Himlens Hevn for den grændseløse Elendighed, som de sig saa kaldende civiliserede Europæere, med og uden Bibeluddeling, efter deres hele Stilling, haane alle Begreber af sand Menneskekjerlighed.

I München døde d. 21 Febr. Hertugen af Leuchtenberg (Eugen Beauharnois), født d. 3 Sept. 1780. Han var en Søn af Vicomte Alexander Beauharnois og Josephine Tascher de la Pagerie, siden Napoleons Gemalinde og Keiserinde af Frankrig. Han var opdraget til Kriger. Som tolvaarigt Barn ledsagede han sin Fader, der anførte Rhinarmeen, og siden fra sit sextende Aar af sin Stiffader Napoleon paa alle hans Feldttoge i Italien. Tidligen smilede Lykken til ham i disse saa gunstige Forhold. Allerede i sit 25de Aar (1805) var han ophøjet til Prinds og Vicekonge af Italien, og derpaa, efter endt Feldtog mod Østerrige, hvori han udmærkede sig, formælet med Prindsessen af Bayern. Napoleon havde adopteret ham som sin Søn og

Arving til Italien. Efter Napoleons Skilsmisse fra Josephine blev han Fyrsteprimas af Frankfurt. Han commanderede og under sin Stiffader i Rusland og aflagde der Prøver paa store militaire Talenter. Han havde saaledes fulgt Napoleons lykkelige Stjerne lige fra det, den oprandt i Italiens yndige Dale, indtil den dalede og for evigen forsvandt paa Ruslands Isslætter. Ved en Forordning af Kongen af Bayern blev han 1817 erklæret for Hertug af Leuchtenberg, Fyrstendømmet Eichstädt, under bayersk Landshøihed, ham indrømmet, og hans Efterfølgere, i Tilfælde af den bayerske Linie skulde uddøe, for arveberettigede. — Han efterlader en Søn og 5 Døttre, hvoraf den ældste Prindsesse er formælet med Kronprinds Oscar.

Da for omtrent ni Aar siden nogle Bønder ved Rom vilde plante Viinstokke, stødte de paa et Gulv af Mosaik, som de i Midten sloge i Stykker for at nedsætte deres Viinstokke deri, uden at betænke, at denne Finding var tusinde Gange saa meget værd, som hele Viinhøsten. I forrige Aar er denne Mosaik paa ny kommen tilsyne og bleven kjøbt af Antiqvitethandler Vescopali for 112 Scudi. Han solgte den paa Stedet igjen til en Engellænder for 700 Scudi. Denne lod den sønderstykke for at gjøre Bordplader deraf!

Kjøbenhavns Børs, d. 9 Martii.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (med Renter fra 11 Dec. 1823) 85½ a 86. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102½ Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller 128 Rbdl. Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. — Norske Sedler 16¼ a 16¾ Rbd. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 105½. — Svenske Sedler 59½ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 21.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 13 Marts 1824.

Indsendte fra Landet.

I min lille Afkrog er det een af mine behageligste Sysler i de lange Vinteraftener, at læse de vigtigste Tidsskrifter. Uagtet jeg i flere end halvtredsindstyve Aar har betragtet Levnetsbeskrivelser, som det bedste Bidrag til Menneskekundskab, og for een af de interessanteste Læsninger, saa have dog de for hver Dag i Aaret indførte smaa Biographier i Dagen, som Reminiscenser, været mig, og, som jeg haaber, mange Andre, saa behagelige, at jeg ikke kan andet end opmuntre Bladets Redacteur, at vedblive. Slige smaa biographiske Noticer have den Nytte, 1) at hos den, som har læst de udførligere Biographier, Erindringen derom opfriskes; 2) at menig Mand paa en let og behagelig Maade bibringes saare mange interessante historiske Kundskaber, som ellers maaskee vare blevne aldeles fremmede for ham; 3) at naar i een Aargang, saaledes som lovet er, Tusinde historiske Biographier in nuce kunne anbringes, den Masse af Kundskaber, som paa denne Maade kan udbredes, er af stor Vigtighed; 4) at de yde os den Behagelighed, at kunne mærke sig den Dag, paa hvilken den eller hiin af vore Venner har fælles Fødselsdag med os. — Men paa det hvert omtalt Navn desto bedre maatte kunne indprægge sig, vilde det være godt, at der, hvor det er gjørligt, tillige maatte anføres den verdenshistoriske Mærkelighed, som samme Dag er forefalden.

Da der i vor Tidsalder sættes meer end almindelig Værdie paa Fødselsdage, og de ere saa vigtigt et Vehikel for Familiefester; ja, da man endog har begyndt i Adresseavisen, at lykønske Folk paa den Dag, de første Gang saae Verdens Lys, er en saadan staaende biographisk Artikel i et yndet Tidsblad af dobbelt Nytte. Den kan give Stof til mange Ideer og Indfald, som ellers, naar et saadant Repositorium ikke havdes, vilde undgaae de Flestes Opmærksomhed. Jeg antager, for at nævne et Exempel, at Nogen vilde skrive et Lykønskningsvers til en Maler, som hedte Peter Odoardo, og som just var født samme Dag, som Leonardo da Vinci, saa kunde man begynde Verset omtrent saaledes:

O lykkelige Dag, der saae to Lys oprinde,
Som fast man ei paa to og mindst paa een vil finde;
Du Dag, som Livet gav den store Leonardo,
Og desforuden og til Peter Odoardo.

Saaledes kunne mange behagelige Allusioner anbringes, naar man er bekjendt med den Dags mærkværdige Fødsler, paa hvilken den Mand, man vil gratulere, er født.

Jeg kunde maaskee fremsætte flere Beviser paa Gavnligheden af saadanne biographiske No-

ticer, men jeg lader mig nøje med de her anførte, overtydet om, at ingen Upartisk vil drage deres Nytte og Hensigtsmæssighed mere i Tvivl.

Nogle Bemærkninger til Recensenten af Vaarviolerne i Dansk Literaturtidende for 1824, No. 6.

Wie komts, o Voß, daß jeder seichte Narr
In Deutschland deutsche Dichter richten will,
Und richten darf? daß ihm, so oft ers thut,
Ein seidner Pöbel lächelt, und die Zunft
Der hochgelahrten Schwäzer Beifall schielt?

F. L. Stolberg.

Naar vi med et opmærksomt Blik betragte den menneskelige Viden og Aands Virken, saa maa vi komme til den Erkjendelse, at Literaturen og dens større eller mindre Grene, ligesom alt øvrigt, hvad der tilhører os, bevæger sig i store Bølger fra en Tid i en anden, fra et Folk til et andet, fra en Erkjændelses Maade til en anden, ligesom det Stød, Tiden giver den, jevner og sletter den menneskelige Aands Folder; men i denne almindelige Bølgegang finder endnu en underordnet Bevægelse Sted, som mindre Svingninger i de større Bølger, der ikke saa meget beroe paa de virkende Kræfters Styrke, som den Maade, hvorpaa de forskjelligartede Kræfter indvirke paa hinanden, og den Synspunkt, hvorfra deres virkelige eller tilsyneladende indbyrdes Kamp betragtes. Det er ganske nødvendigt, at der tages Hensyn hertil ved Bedømmelsen af ethvert Aandsarbeide, hvis Værd dog ikke med mathematisk Nøiagtighed lader sig beregne; endskjøndt Erfaringen lærer, at dette ligesaa lidet finder Sted i Poesiens, som ethvert andet af Literaturens Riger, uden Hensyn til at Arbeider i det poetiske Fag maa staae tilbage

for det Sandselige i Formen, Billedhuggeren kan give sine Frembringelser, eller Maleren, der desuden, ved at lægge sit stumme Digt paa en Flade, sætter Betragteren istand til i en eneste Overskuen at modtage Totalindtrykket af Compositionen og Farvernes Tryllerie, uden Hensyn til, at Poesien heller ikke kan tilegne sig Tonekunstens Bestemthed og Præcision, men fremfor enhver af disse, ved Nydelsen, maa speile sig i Læsernes Tankegang og Bedømmernes meer eller mindre individuelle Synsmaade. En æsthetisk Recensent er derfor ubillig, naar han ved Bedømmelsen af ethvert Arbeide fordrer, at man, ligesom paa et Kobberaftryk af Leonardo's Nadvere Apostlerne sees at sidde tilbords, skal vise ham Vingolf aaben og Freia i en Kreds af Asynier, bered til at modtage Sjelene af de Piger, der døe af Kjærlighed til Mænd, hvilke de vare alt for dydige til at lyksaliggjøre her paa Jorden, eller paa den anden Side, at stilles paa Spidsen af en Klippe og see Afgrunden under hans Fødder, imedens Underverdnen aabner sine Svælg og Helvede frembyder alle sine Rædsler. Forfatterne skulle nu, som Megara siger om Alciden, Senecas Hercules furens, act. II. v. 423:

Inferna tetigit, posset ut supera assequi.

stige personlig ned i Helvede, for siden at kunne komme i Himmelen; ellers er deres Arbeide ikke originalt, træffende, stort, høit, imposant, Hjertet gribende, og dets Værd maa da staae i samme Forhold til Recensentens Fordringer, som Skrattet af den døende Oldings forstenede Hjertekammer til Ungdomsfyldens fuldblodige Pulsslag i de udvidede Aarer, og Forfatterne være unge Mennesker med opvakte Hoveder, men ufordøiet Læsning, som paa den uskyldige Kunsts Ruin bygge sig et Tempel for barnlig Naivitet.

Men den lyriske Poesie kan lige saa lidet vente sin største Seier, den episke eller tragiske Muse sin høieste Triumph i et Bind af Smaadigte, som man med Føie kan gjøre de samme Fordringer til den, der skriver et Stykke til en elskværdig Gjenstand, og den, der har bebudet en Fremstilling af den yderste Dag; og naar en

Recensent derfor med saadanne Fordringer tager et Arbeide for sig og gaaer det igjennem, saa kan man ogsaa let, uden endnu at see noget deraf, slutte sig til Udfaldet. Lad Recensenten derimod nedstemme overdrevne Fordringer; istedetfor vilkaarlige og spidsfindige Distinctioner, give en kort Fremstilling af Poesiens Væsen, t. Ex. Aristoteles lærte, at Poesien bestod i en skjøn Efterligning af Naturen, som efter Batteux's Mening skete ved at overføre Træk, der findes i Naturen, paa Gjenstande, hvilke de ikke oprindelig tilkom, og Simonides hos Plutarch gav den Forklaring derover, at den var et talende Malerie; bad ham erindre sit Kald, ikke blot at opremse et Arbeides Svagheder, hvilket kun avler Misnøie og Mistillid til Recensenten, kyser Publicum og svækker de Forfatteres Mod, der endnu ikke have vundet noget Navn, men vise ethvert Arbeides saavel gode som onde Sider, de sidste for at Forfatteren kan undgaae de Ufuldkommenheder, han er meest tilbøielig til, og de første for at de, som have Grundlag, kunne fatte Mod til noget bedre, kort: hvad Forfatteren absolut og relativ, d. e. efter Omstændigheder og Forhold, burde og kunde levere; saa vil Sagen faae et andet Udseende og man ikke saa let være udsat for en mislig Bedømmelse. Da det derimod viser sig, at Recensenten ikke har gaaet denne Vei, finder jeg mig beføiet til nærmere at gjennemgaae de af Recens. gjorte almindelige Bemærkninger og anførte Exempler.

(Fortsættes.)

Badeanstalt paa Føhr.

I Bladet Dagen stod nyelig en særdeles anbefalende Beskrivelse over Badeanstalten paa Føhr. Saaledes gaaer det i Verden, selv det Bedste bliver lastet. Og over bemeldte Bekjendtgjørelse har man her gjort nogle bittre Bemærkninger. Jeg staaer aldeles ikke i nogen Forbindelse med denne Anstalt, men det gjør mig dog ondt, naar den gode Sag bliver angrebet. Derfor finder jeg mig forpligtet at bekræfte hiin

Bekjendtgjørelse. Det lader sig aldeles ikke bestride, at der nu i Badekassen er indgaaet 10352 Mk. $6\frac{1}{4}$ ß. Courant. Mueligen havde det været nøiagtigere, dersom circa 3000 Mk. som Gjeld paa de indkjøbte Huse havde været anførte; men man indseer, at dette og mere er en aabenbar Forglemmelse, som Ingen, der veed at det er menneskeligt at feile, kan laste. Derimod ville Værdien af denne Anstalt, ved et gunstig Salg, neppe blive større, end at der i det høieste for samtlige Interessenter vilde udkomme en Deficit af 10000 Mk., og hvad er det for saa mange? Overhovedet maa man, efter min Mening, ved saa gavnlige Anstalter, ikke tænke paa Kjøbmandsviis, eller ansee det for et slemt Forvarsel, at de ikke kunne bestaae ved sig selv. Saalænge der er Credit, og der er Penge at faae, kan ethvert Foretagende lykkes. Og hvorfor skulle man ikke her kunde erholde Penge, da Renterne stige hvert Aar, ja forrige Aar endog til $13\frac{1}{2}$ pC.? Vel kunne disse ikke udbetales contant, da Anstaltens Opretholdelse fordrer meget. Imidlertid blive de lagte til Hovedstolen, og Enhver veed, hvorledes en Capital voxer, naar Renter lægges til Renter. Euler har beregnet, at en eneste Rigsdaler i 500 Aar til 5 PC. beløber sig til mere end 39 tusind Millioner. Hvem kan nu udtale det Tal som af ovennævnte Summa, i et saadant Tidsrum, vil udkomme? Vel vil dette Tal blive negativ, og Tidsrummet er særdeles lang; men alt dette siger jo i Grunden intet. Anmærkningen, i det Schleswig-Holsteenske Provincialblads sidste Hæfte, saavel over Nutidens mangfoldige Bade i Almindelighed, som over det Føhrske Bad i Særdeleshed, fortjener særdeles Tadel. Havde Forfatteren været sandrue og upartisk, saa havde han fra Klysteer- og Aareladsperioden, maatte have gjort en langt bedre Prophetí. Hvo der derimod, som en Moliere, overalt finder det Onde og Latterlige, han er aldrig tilfreds med Tidsaanden. Men mod saadanne Folk vilde det være den største Daarlighed at tale et eneste Ord. Nok er det, i Henseende til det Føhrske Bad er aldeles Intet at befrygte. Vandet er chemisk undersøgt, anstødelige Skrifter blive ikke trykte, og alle hidtilværende Badegjæster ere, saavidt jeg hører, i Haab om deres kommende

Helbredelse derfra bortreiste. Nogle have endog allerede fundet samme, og ere for stedse befriede fra deres Qvaler. Gives der derfor nogen Anstalt paa denne badefulde Jord, der er velgjørende, saa er det Badeanstalten paa Føhr. Bladet Dagen har derfor med megen Grund anbefalet samme, og opmuntret til sammes Understøttelse, i Besynderlighed for at anbringe en liden Capital paa en fordeelagtig Maade. Ingensteds staaer den sikkrere end der. Jeg forener derfor min Opfordring med Forfatteren af hiin Bekjendtgjørelse, hvorhos jeg ikke kan forbigaae at udtrykke min Længsel efter den belovede Beskrivelse af Øen Føhr, tilligemed Kort og Kobbere. Beskrivelsen vil være saa meget sandere, som Hr. Udgiveren ikke staaer i nogen Berørelse med Øen. En Beskrivelse over Føhr i det tydske Sprog kan læses i hiint Hefte.

Skrevet i det Slesvigske, i Marts 1824.

Indenlandske Efterretninger.

Søndagen den 7de Martii gav Selskabet for Musikens Udbredelse den sædvanlige aarlige Concert til Fordeel for Bombebøssen, som særdeles skjønt og heldigt udførtes, især No. 4 i første Afdeling: Introduction og Variationer for 2 Pianoforter, af Wortschitscheck, hvori de Herrer Lüders og Gerson lagde deres udmærkede Talenter for Dagen, ligesom Mad. Goldschmidt i en Sopran-Arie af Rossini. Ogsaa de andre Numere, hvoriblandt Evalds skjønne, aldeles nationale Sang: "Kong Christian stod ved høien Mast", og "Fredsfyrsten" af Guldberg og Kunzen, bleve saare heldigt udførte. En ny Decoration, forestillende Friboligen for værdige gamle danske Sømænd, udgjorde Baggrunden, og i Forgrunden var opstilt en Piedestal, med en Figur liig Bombebøssen. Efter Concerten afsang et Chor af danske Søfolk Heibergs og Oehlenschlägers bekjendte Sange: "Fra Chinas Kyst til Østersøens Grændser", og: "Vi Sømænd gjør ei mange Ord". Til den første var af Hr. P. F. Friis føiet følgende skjønne Vers, for at bringe i Erindring,

at den danske Sømand tillige er Søkriger, naar Fædrelandets Tarv og Farer kræve det:

Paa Danmarks Kyst,
Der stod hans Fædres Hytte;
For Danmark gik han glad i Dyst;
Det var hans høie Lyst,
Og den skal evig knytte,
Som Yngling og som gamle Mand,
Ham til det elskte Fødeland.
Men mange haarde Toure
Tilsidst giør Kraften svag,
See Pandens dybe Fure;
Snart gamle Skrog er Vrag.
Han skuer kiere Fødestavn,
Men Oldingen seer ingen Havn —
Dog! Bombens rige Bytte
Ham atter skal til Verden knytte;
Hans Danmark gav
Ham Brød og Grav.

Ogsaa Hr. Professor Oehlenschläger havde forstørret sin Sang med følgende tvende Vers, som hentyde paa, at allerede 18 gamle Sømænd nyde Godt af Stiftelsen, og at dennes Capital snart vil være tilstrækkelig til, at anskaffe en egen Bolig for Danmarks værdige Søfolk, naar Kræfterne ikke længer tillade dem at erhverve deres Ophold:

Den som et Æg af Fuglen Rok
Vel Unger ei udklækker,
Men derimod en Oldingsflok
Staaer frem af Skallens Sprækker.
Tolv Gubber kun iffor I saae,
Af dette Rok-Æg kommen;
I Aar alt Atten for Jer staae,
Som nære sig af Blommen.

Og seer I Huset malet der?
Veed I hvad det vil sige?
Det tyder, at den Tid er nær
I Dannerkongens Rige,
Da gamle Sømand faaer en Vraa,
I egne varme Stue,
Hvor ingen Bølger ind kan slaae,
Og slukke Arnens Lue.

Til Slutning fremstod en blandt hine 18 Gamle,

hvilke ogsaa vare tilstede paa Scenen, og takkede i sit og sine Medbrødres Navn Bombebøssens Velgjørere. Denne, en Olding paa nogle og 70 Aar, er den Ældste iblandt dem, og har gjort 21 Reiser paa Indien, foruden en Mængde Reiser paa andre Farvande.

I disse Dage er udkommen: Nogle Efterretninger om Børnekopper, Kokopper og de formildede Kopper, oplæst i Selskabet Nordia af J. C. W. Wendt, M.D., Prof., Overmedicus ved almind. Hosp., R. af D. og D.M. 69 S. IV. Dette interessante lidet Skrift, som sælges til Fordeel for Bombebøssen, har til Øiemed at berolige den Ængstelige og med sandfærdige Facta at hævde og stadfæste Vaccinationens Værd. Det, der nærmest har givet Forfatteren Anledning til dets Udarbeidelse, var den Koppesmitte, som yttrede sig hos nogle Individer her i Kjøbenhavn i afvigte December Maaned, og som ikke opvakte liden Urolighed hos Indbyggerne. Forf. forfølger i Korthed Børnekoppernes Historie i Danmark, saavelsom andre Lande; viser hvad der var alt gjort for at formilde deres ødelæggende Virkninger i de forskjellige Perioder; gaaer derpaa over til Kokopperne og alle de velgjørende Anstalter, der, til deres Udbredelse, bleve føiede i Danmark. Man erfarer her den fuldkomne rigtige Sammenhæng med den i Dec. 1823 opkomne Koppesmitte i Kjøbenhavn. Smitten var først bleven meddeelt fra en Bryggerkarl, som befængtes ombord paa et fremmed Skib i Havnen, formodentlig fra Hamborg, hvor Kopperne allerede havde grasseret i adskillige Maaneder, fra Juni f. A. af. Han laae nogle Dage i Byen, indtil et mistænkeligt Huududslet viste sig hos ham, hvorpaa han blev forflyttet til Frederiks Hospital d. 12 Dec., men d. 13de derfra igjen til Almindeligt=Hospitals saakaldte Koppekjelderværelse. Paa Frederiks Hospital besøgtes han af mange Studerende, da de virkelige Kopper kun kjendtes af Navn. 12 til 13 Dage derefter blev Volontair ved det almindelige Hospital, Stud. Med. L., angreben af en Sygdom, der i Stadsphysicus Lunds Bekjendtgjørelse kaldtes formildede Kopper. Af ham bleve igjen to andre unge Mennesker, der besøgte ham hjemme i hans Bopæl, smittede af en lignende Sygdom. Ovennævnte Stud. Med. L. havde ikke havt sin Fod paa det almindelige Hospital, men havde, som flere Andre, for hvilke det var vigtigt at udvide deres Kundskaber, besøgt Patienten paa Frederiks Hospital. Paa det almindelige Hospital blev Quarantainen med Bryggerkarlen holdt saa strængt, som Localet tillod, uden dog at udelukke Lægevidenskabens Dyrkere. Af denne Patient bleve af de paa Hospitalet liggende syge Børn, der nyligen vare indpodede med Vaccinen, som ikke havde slaaet an, fire smittede med virkelige Smaakopper, sandsynligviis ved en liden Hund, der havde sneget sig ind i Quarantainen, og som tilhørte en Pige hos Hospitalets Portner. Endeligen blev denne Pige ogsaa angreben af Smaakopperne. Saavel Bryggerkarlen, som de 5 anførte Individer have ikke gjennemgaaet Vaccinen. Pigen havde dybe Ar paa Brystet, og hendes Moder forsikkrede, at hun havde havt Børnekopperne, hvorfor Vaccinationen ikke var bleven foretaget. Af disse 5 Koppepatienter, hvoraf ingen havde været vaccineret, døde een, nemlig det lille Barn paa 1½ Aar, der var svageligt, og hvis Kopper vare sammenløbne. To Pigebørn fra samme Værelse, hvor dette Barn havde ligget, bleve angrebne af formeentlige formildede Kopper, men disse vare saa milde, at naar man ikke vidste, at hine Børn havde været i Berørelse med Koppesmitten, vilde man have erklæret samme for Skoldkopper. Af de tjenestegjørende Candidater og Volontairer ved det alm. Hospital blev Candidat N. angreben med Huududslet, der antoges for formildede Børnekopper. Candidat T., Reservecandidat W. og Volontair H. fik alle en Huderuption, der lignede Variceller. 4 af de Studerende, der besøgte baade Frederiks og det almindelige Hospital, skulle ogsaa have gjennemgaaet en lignende let Huudsygdom. Siden den Tid er ingen af Hospitalets Personale bleven smittet. En Commission til at træffe de fornødne Anstalter til den udbrudte Epidemie blev nu nedsat, og de 10 med Børnekopper og formildede Kopper Befængte, efter Kgl. Befal., bragte fra det almindelige Hospital i en Barcasse med Telt

over til Qvæsthuset paa Christianshavn, hvor man var betænkt paa at indrette 400 Senge, men heldigviis bleve neppe 20 brugte. De Syges Helbredelse blev overdraget til Hr. Candid. Medicinæ Møhl. Man taler med ham fra Gaarden af, og med Reconvalescenterne i det de gaae til et Vindue. — Saaledes er nu for den videre Udbredelse af Koppesmitten sat de bedst muelige Grændser, og de mange Skolkopper og Huududslet, som i dette milde og fugtige Veir have hersket, længe før den virkelige Koppepatient indtraf, vedblive at vise sig.

Beregning

over det ved Sehestedt oprettede Monument, til Minde om den, i Aaret 1813 den 10de December, der stedfundne Fægtning, imellem det kongelige danske Armeecorps — under Befaling af Hans Durchlauchtighed Prinds Friderich, Landgreve til Hessen — og de Allierede.

Indtægt.

	Sølv Rbd.	ß.
1. Hs. Majestæt Kongen, foruden 12 Canoner, som tjene til Grundpiller for Indhegningen	230.	
2. Hs. Høihed Prinds Christian Frederik	200.	
3. Hs. Høifyrstl. Durchlauchtighed Landgreve Carl til Hessen: de bornholmske Stene til Pyramiden.		
4. Hs. Høifyrstl. Durchl. Hertugen af Augustenborg	160.	
5. Hs. Høifyrstl. Durchl. Hertugen af Holsteen-Beck	80.	
6. Generaladjutant-Staben Sedler Rbd. 20 og	22.	
7. Generalqvarteermester Staben	35.	
8. General-Commissariats-Collegiet Sedler Rbd. 40.		
9. Søetaten ..... — 85.		

	Sølv Rbd.	ß.
10. Ingenieurcorpset i Kjøbenhavn	20.	
11. Ingenieurdetachementet i Rendsb.	11.	19.
12. Artilleriecorpset i Kjøbenhavn ...	58.	
13. Artilleriebrigaden i Rendsborg ...	28.	38.
14. Officeercorpset af H. M. Kongens Regiment	36.	
15. — Hds. M. Dronningens Liv-Regiment ..	56.	
16. — H. H. Prinds Christian Frederiks Regiment	42.	
17. — 1ste Jydske Inf. Regt.	28.	
18. — 2det dito	24.	
19. — 3die dito	46.	
20. — 2det Livregiment	30.	
21. — Slesvigske Inf. Regim.	81.	$57\frac{3}{5}$
22. — Oldenborgske dito	98.	
23. — Holsteenske dito	42.	
24. — Fyenske dito	49.	
25. — Kronens Regiment Sedler Rbd. 39.		
26. — Livgarden t. Fods — 10.		
27. — Kjøbenhavns Borgervæbning — 312. og	1.	
28. — Jydske Jægercorps	16.	
29. — Livjægercorpset	14.	
30. — Lauenborgske Jægercorps	30.	
31. — Slesvigske Jægercorps	36.	32.
32. Hr. Oberst v. Michaelsen af 1ste Livregiment	5.	
33. — Oberstlieutenant Grev Harthausen af samme	5.	
34. — Major v. Enserud	4.	
35. — Major, Grev Danneskjold-Løvendahl	3.	
36. — Kammerherre v. Lasson	20.	
37. — Kammerherre v. Preen	20.	
38. Det borgerlige Artillerie og Brandcorpset i Rendsborg	139.	
39. Officeercorpset af Livgarden t. Hest	35.	
40. — det Sjællandske Landseneer Regiment	23.	
41. — det Holsteenske dito ...	30.	
42. — Husarregimentet	70.	
43. — Livregimentet Cuirasserer	50.	
44. — Slesvigske dito	24.	
45. — Livregt. lette Dragoner	99.	$71\frac{4}{5}$

	Sølv Rbd.	ß.
46. Officeercorpset af H. H. Prinds Frederik Ferdinands Regiment lette Dragoner .... Tegn 64 ß. og	31.	32.
47. — Jydske Regt. lette Drag.	50.	
48. — Fyenske dito	110.	
49. Hr. Kammerherre v. Schack Staffeldt, Amtmand i Slesvig	10.	
50. — Kammerherre v. Levetzow, Amtmand i Steinborg ...	8.	
51. — Amtmand v. Rosen i Segeberg	4.	
52. — Courländer i Kjøbenhavn, for Adskillige	14.	29.
53. Hr. Etatsraad Schäffer	8.	
54. — Etatsraad Krickauff	4.	
55. — Cantsler Spies	6.	
56. Fru Geheime Domaineraadinde Pauly	4.	
57. Hr. Oberstlieutenant v. Lesser	4.	
58. — Generalkrigscommissair d'Aubert	8.	
59. — Justitsraad Røttjer i Itzehoe	2.	6$\frac{2}{5}$.
60. — Major og Toldforvalter v. Bülow	4.	
61. Flere af Hrr. Professorer i Kiel	17.	
62. — Hrr. Studenter i Kjøbenhavn	4.	
63. Hr. Kammerherre og Forstmester v. Warnstedt i Kiel	4.	
64. Staden Altona	240.	
65. — Rendsborg	200.	48.
66. — Slesvig	64.	
67. — Oldeslohe	47.	72.
68. — Tønningen	41.	6.
69. — Segeberg	36.	
70. Amterne Kiel, Bordesholm og Cronshagen	46.	32.
71. — Travendal og Reinfeldt	18.	
72. — Lügumkloster og Apenrade	42.	16.
73. — Reinbeck, Trittau og Tremsbüttel	37.	25.
74. Amtet Rendsborg	56.	13.
75. — Hadersleben	42.	
76. — Tøndern	20.	
77. — Sønderborg og Nordborg	19.	
78. — Ahrensböck	28.	48.
79. — Pløen	5.	
80. De oldenborgske adelige Godsers District	10.	
81. Preetzer	16.	

	Sølv Rbd.	ß.
82. De landgrevel. Fideicommis Godser	26.	
Summa Sedl. Rbd. 506. 64. à 263 pC.	385.	28$\frac{3}{5}$
Ialt rede Sølv Rbd.	3675.	95.

Udgivt.

	Sølv Rbd.	ß.
1. Prænumerations-Planernes Trykning, for Steentrykket, Rammer til nogle Aftryk, Porto og Told	61.	86$\frac{2}{5}$
2. Skjødet paa Grundstykket	1.	70$\frac{2}{5}$
3. Udgravning til Pyramidens Fundament, samt Kjøreløn	16.	
4. At lægge Fundamentet, hvortil brugtes 11 Favne slagne Stene; de 3 Trappetrin, dertil 91 Fod hugne Qvaderstene; samt Jernklamre, Bly og Kjøreløn	438.	76$\frac{2}{5}$
5. 44 Tønder Kalk à 2 Rbdlr. 64 ß.	117.	32
6. Muurarbeide ved Fundamentet og Trinene, samt Segeberger- og Muskelkalk, rc.	185.	18
7. Planker, Lægter, Laase, Kramper og Hængsler, samt Tømmerarbeidet til Indhegningen under Arbeidet	53.	22$\frac{2}{5}$
8. En i Fundamentet indsat Blykasse, indeholdende historiske Efterretninger om Fægtningen og Monumentet; for Afskrivning, Pergament og Lodning	17.	16
9. Billedhuggerens Regning for at opreise Pyramiden	74.	14
10. 4 Bronzeplader	700.	
11. Omkostninger herved, samt Fragt fra Kjøbenhavn, Kanaltold, Transport, rc.	55.	24
12. At indsætte Pladerne med Tilbehør	53.	70$\frac{2}{5}$
13. At grave Hullerne til de 12 Canoner, 5 Fod i Tvermaal og 6 Fod dybt for hver Canon, samt for at borttage og atter hensætte Træhegnet rc.	20.	51$\frac{1}{5}$
14. 25 Tønder Kalk til at indmure Canonerne i slagne Stene ...	66.	64

	Sølv Rbd.	ß.
15. 6½ Favne Klippesteen til Canonernes Indmuring; 12 Stkr. store Stene med Huller, for deri at indsætte Canonernes Druer; 96 Fod hugne Sokkelstene under Jerngitteret, samt Kjøreløn	276.	
16. At indmure de 12 Canoner og de 96 Sokkelstene, befæste Kuglerne paa Canonerne, samt Bly dertil	150.	48
17. 2743 Pd. Jern til Indhegningen, samt dets Forarbeidelse til Stakit og Lænker; for at bore 48 Huller i Canonerne og 230 i Sokkelstenene; for Bly i Stakittet; Laase, Skaadder, rc., og for Maling	721.	83⅘
18. Adskillige Kjørsler, Porto af ufranquerte Breve og Penge, Circulairers Affkrift, Drikkepenge til Bud for at indcassere Penge, rc.	33.	35⅕
19. Planker, Brædder, Lægter rc. til Stilladset, samt Transport fra Rendsborg til Sehestedt og tilbage, Drikkepenge, rc.	10.	64
20. Bekjendtgjørelser i nogle Ugeblade, betræffende Monumentets Indvielse	2.	73⅕
21. Vagt og Opsyn over Materialierne og siden over Monumentet, indtil Invaliden, der i Fremtiden ansættes til at have Opsyn, flytter ind	23.	35⅕
22. Et Huus til den til Opsyn med Monumentet ansatte Invalid	544.	
23. Den i Behold blivende Rest af de indkomne Penge vil vorde anvendt til det nødvendigste Huusgeraad for Invaliden, og til at sætte hans Have istand	51.	74⅖
Balance Rbd. Sølv	3675.	95

* * *

Denne Beregnings offentlige Kundgjørelse er ved tilfældige Omstændigheder bleven forsinket. Da Monumentet var fuldendt og det blev indviet, vare alle Bidragene endnu ikke indkomne;

imidlertid turde man allerede gjøre Regning paa et Overskud, der, efter Fleres Ønske, skulde anvendes til en liden Bolig for en gammel udtjent Militair, som kunde have Tilsyn med Monumentet. Da alle Bidrag vare indløbne, blev Overskudet ikke tilstrækkeligt til fornævnte Øiemed, og først i denne Sommer, da Hans Majestæt Kongen allernaadigst tog Monumentet i Øiesyn, bleve vi, ved Allerhøistsammes Ædelmodighed, satte istand, til at udføre det Tilsigtede. Det lille Huus er fuldført i dette Efteraar; en dertil hørende Have — hvortil Grunden, omtrent 35 □ Roder, er foræret af Sehestedts Eier, Hr. v. Ahlefeldt — bliver nu sat istand, og til Foraaret vil en gammel Militair vorde ansat der som Opsynsmand. Indtil den Tid er der paa anden Maade sørget for Tilsyn.

Slutteligen bemærke vi, at Originalberegningen med alle Special- og Originalqvitteringerne ere forelagte Generalcommandoen i Hertugdømmerne og derpaa nedlagte i dennes Archiv. Hvo, af de Herrer Subscribenter, som maatte ønske det, kunne tage dem der i Øiesyn. Iøvrigt tillade vi os, at aflægge vor underdanige, ærbødige og forbindtligste Tak til de høieste og høie Personer, til vedkommende Authoriteter og til Enhver, som ved Bidrag har sat os istand til at lade fuldføre et Arbeide, vi, i Tillid til det iblandt os herskende Fædrelandssind, foresloge: Monumentet selv er det skjønneste Vidnesbyrd om den Aand, som lod det fremstaae.

Slesvig og Rendsborg i Novbr. 1823.

Joh. v. Ewald. Krohn.

Kjøbenhavns Børs, d. 12 Martii.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (med Renter fra 11 Dec. 1823) 87 a 87½. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102½ a 103 Rbd. r. S. (uden Renter) eller 128¾ Rbd. Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. — Norske Sedler 16½ a 16¾ Rbd. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 105½. — Svenske Sedler 59½ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 22.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 16 Marts 1824.

Om Boghandlere.

Der forløb sikkert et heelt Aarhundrede efter Bogtrykkerkonstens Opfindelse, førend der, som i vore Dage, gaves Boghandlere og Bogtrykkere. De sidste handlede selv med de Skrifter, som de trykte og tildeels skreve. Siden fremstode, under Navn af Bogførere, Folk, der egentligen handlede med Bøger. En saadan var i det sextende Aarhundrede i Tydskland Johann Rainmann, født i Oehringen, hvis Forlagsskrifter ere trykte fra 1508—1524. Men han var selv oprindelig Bogtrykker og en berømt Skriftstøber. Boghandlermesser bleve først holdte i Frankfurt am Mayn, og den første, der lod trykke et Messecatalog over sine Forlagsskrifter (1564) var Bogføreren Georg Willer. — I vort Fædreneland søgte man ikke at drage Nytte af Bogtrykkerkonsten, førend temmelig længe efter dens Opfindelse. Den første Bogtrykker i det egentlige Danmark, var Cotfried fra Gehmen, i det Schaumborgske; den første Bog, som blev trykt i Kjøbenhavn, en Donat uden Aarstal, og det første Skrift med Aarstal, en latinsk Grammatik fra 1493. I Tydskland havde derimod allerede 1459 det Faustiske Trykkerie leveret en med bevægelige Lettere trykt Bog. Den, som først i Danmark tog sig med Iver af Bogtrykkerkonsten, var den, som Kjøbenhavns Universitets Vicekantsler 1517 afdøde Petrus Alberti, Licenciatus Medicinæ og Magister, som Kong Christian I. havde sendt til Cölln, hvorfra han 1449 kom tilbage med Magistre, Baccalaurer og Scholarer, og med hvilke Grundvolden til det af Paven bevilgede Kjøbenhavnske Universitet blev lagt. Det var formodentligen paa hans Reise i Tydskland at han fattede Ideen, at indføre Bogtrykkerkonsten i Danmark, da den allerede var bragt til Frankrig og Italien. Cottfried fra Gehmen havde en viid og aldeles udyrket Mark for sig; de Skrifter, han udgav paa sit Forlag, uden Tvivl efter Andres Raad, vare af almeennyttigt eller underholdende Indhold. Han trykte den danske Rimkrønike, den skaanske og sjællandske Lov, den Wisbyske Waterret; den ældste danske Roman: Christen Pedersens Historie om Keiser Carl og de tolv Jevninger (Pairs), Per Lolles

Ordsprog o. fl. Men stor Lykke maa han ikke have gjort ved sin Boghandel, thi fra 1510 afnævner Krøniken hverken ham eller hans Bogtrykkerie mere. Smag for Literatur kunde vel heller ikke ventes i en Tidsalder, hvor Reformationen endnu ikke ret havde udbredt sit velgjørende Lys i Danmark.

Uagtet Gotfried havde ladet trykke omtrent en Snees forskjellige Skrifter, hvorpaa hans Navn findes, saa lode danske Lærde dog trykke ligesaa mange Bøger udenlands, som indenlands: et Bevis paa, at vore Bogtrykkerier endnu ikke havde opnaaet nogen synderlig Fuldkommenhed. Christen Pedersen lod 1514 trykke den første Udgave af Saxo i Paris; ligeledes Olger Danskes Krønike, Vocabularium in usum Dacorum og flere Skrifter. Endog Jertegns Postil lod han trykke der 1515. Ogsaa i Cölln, Antwerpen, Leipzig, Magdeborg, Rostok og Lübek lode Danske trykke deres Skrifter. Efter Gotfried fra Gehmen fik Kjøbenhavn en lærd Bogtrykker, Povel Ræff, Cannik sammesteds, som 1508 havde været Universitetets Rector. Ikke usandsynligt er det, at denne Ræff var en Broder eller nær Beslægtet af Johannes Reff, Cannik i Trondhjems Capitel og Erkebisp Erik Valkendorfs Secretair, som 1516 var reist til Paris, deels for at studere, deels for at lade trykke det trondhjemske Breviarium, hvoraf der endnu haves et defect Exemplar paa det store Kgl. Bibliothek. Danske Lærde interesserede sig overalt meget for selv at have Bogtrykkerier. Saaledes havde Tycho Brahe eet paa Uranienborg og Andr. Sørensen Wedel eet i Ribe. Ellers er det mærkeligt, at næst Kjøbenhavn var Ribe i Danmark den ældste By, som havde et Trykkerie.

Børsen har lige fra sin første Indretning (1624) havt Boglader, thi Ogier fortæller, at han første Gang saae Longomontanus i en Boglade paa Børsen. — I Kong Christian den Fjerdes og Frederik den Tredies Tid havde Bogtrykkerkonsten allerede opnaaet en temmelig Grad af Fuldkommenhed. 1655 trykte Joachim Moltken, som da allerede kalder sig Boghandler, Folioudgaven af Arild Hvidtfelds Krønike, hvis Tryk vidner om en forbedret Smag. Moltken var blot Forlægger, thi han lod trykke hos Jørgen Lamprecht. Men lige indtil det 18de Aarhundredes Begyndelse kan man ikke sige at Boghandelen hos os spillede nogen udmærket Rolle. Holberg, der næsten var den første, der vakte Smag for Almeenlæsning, var selv Forlægger af sine Skrifter, og forenede saaledes Forfatter og Boghandler i een Person. Først i Midten af det 18de Aarhundrede blev det Godicheske Officin udmærket ved de Værker, det trykte baade for andre og paa eget Forlag. Men Boghandlens egentlige gyldne Periode begynder med Agent Gyldendal. Han kom som en fattig jydsk Skoleholders Søn til Kjøbenhavn, giftede sig nogen Formue til med en Lærredshandlers Enke og begyndte i sit tredivte Aar en Boghandel, men meget smaat. Den ældre Sneedorff, Bastholm, Balle o. fl., vare de, der lagde Grundvolden til hans Lykke og hans siden saa navnkundige Boghandel. Bogtrykkerie eiede han aldrig selv, men Lillies Bogtrykkerie i Sorøe, samt F. W. Thieles og J. R. Thieles i Kjøbenhavn vare næsten ene sysselsatte med at trykke hans Skrifter, ligesom den Drewsenske Papirmølle med at levere Papiret dertil. Han var saa heldig i sin Handel, at ved hans dødelige Afgang 1802, altsaa efter tredive Aars Virksomhed,

hans efterladte Formue ansloges til 180,000 Rd. D. C. (360,000 i Rigsbankpenge), uagtet Bogladen kun vurderedes som Maculatur til 50,000 Rdlr. D. C. Allerede førend Gyldendal havde Mad. Godiche samlet ved sit Bogtrykkerie og sin Forlagshandel 60,000 Rdlr., og Pelt, der dog meest drev Sortimentshandel, 70,000 Rd. Men ingen af dem alle har efterladt saa meget, som den i nyere Tid afdøde Bogtrykker J. F. Schultz, der fra en fattig Bogtrykkersvend af havde opsvinget sig til Directeur over det Kgl. Bogtrykkerie, og i en Tid af neppe 25 Aar samlet baade ved Trykkerie og Handel en Formue af omtrent en halv Million.

Men vist nok ere disse Exempler kun enkelte, og naae overalt kun indtil en vis Periode. Imidlertid kan det ikke nægtes, at i Forhold til Befolkningens Størrelse har Boghandelen i Danmark nydt i mange Aar stor Opmuntring. Men at ligeledes den maatte, som alle andre Næringsveie, føle Virkningen af uheldige Tidsomstændigheder, er naturligt. Dog gives der ogsaa adskillige andre Aarsager, der meget have bidraget til dens Forfald. Dertil høre blandt andre, Læseselskaber, Leiebibliotheker og Klubber, hvor een Kjøber forvandles til adskillige Hundrede Læsere, og dernæst den Mangel paa Enighed, der næsten i alle Perioder har hersket blandt Forlæggere og Boghandlere indbyrdes. Istedet for at Boghandlerne i Frankrig, Engelland og Tydskland gjøre Alt for at befordre en gjensidig Affsætning, saa har man hos os meget ofte søgt at standse den. Offentligen bestræbte man sig for at skade dansk Literatur, deels ved overdreven Roes, bygt paa Privatforbindelser, deels ved ubeføjet Nedrivelse, for at tilfreds-

stille Privathevn eller endog blot af Nid og Avindsyge.

I Danmark ansees Boghandel eller Forlagshandel for en egen borgerlig Næringsvei, som der maa tages Borgerskab paa. Boghandlere holde ogsaa Drenge og erklære dem efter visse Læreaar for Udlærte. Men noget egentligt Laug, end ikke nogen Corporation, have de nogensinde udgjort. I Forordningen af 27 Septbr. 1799 hedder det vel, at Bogtrykkere, men ei at Boghandlere, skulle erhverve Privilegium. Man seer deraf, at Lovgivningen til alle Tider har betragtet Boghandelen som en fuldkommen Frihandel. Det er ogsaa naturligt, at Enhver bør og maa have Lov til at sælge de Skrifter, han selv forfatter eller lader trykke; thi Tvang i saa Henseende vilde medføre al for stor Ulempe i Aandens frie Rige. Da Boghandelen opstod i Tydskland i Tider, hvor de med Laugsindretninger forbundne borgerlige Forrettigheder vare tilintetgjorte og kun Tvangen deraf tilbage, saa er denne Handel heller ikke der underkastet Laugslove, som al anden Handel. I Paris derimod udgjøre Boghandlerne et Slags Laug, som kaldes le Corps de la librairie, hvortil, efter et Edict fra 1686, ogsaa Skriftstøberne høre. Der er dem foreskrevet visse Qvarterer af Staden, hvor det er dem tilladt at have deres Lader; de maa udholde en Examen, der varer to Timer; deres Læredrenge maa forstaae Latin og i det mindste kunne læse Græsk; de maa kun tage een Dreng i Lære, og i Aaret 1741 blev det dem endog forbudet i en Tid af ti Aar at antage nye Læredrenge, fordi Boghandlernes Tal i Paris var steget alt for meget. Hvorvidt hine Bestemmelser, som ere fastsatte i Statuterne for-

Boghandlere, Bogtrykkere og Skriftstøbere 1623 endnu gjelde, vides ikke.

Uagtet Boghandlerne i Tydskland heller ikke udgjøre noget egentligt Laug, saa er deres Handel dog een af de betydeligere Handelsgrene, og ved den fælles Berøringspunct, som de, ved de halvaarlige Messer, faae, blive de dog til et Slags Handelssamfund, der seer sig istand til at vaage over eengang indbyrdes fastsatte Handelsvedtægter. Man kan ikke faae nogen bedre Forestilling om den tydske Boghandels Vigtighed, end ved at kaste et Blik paa Brockhausens Conversationslexicon. Af dette Værk ere hidtil afsatte 50,000 Exemplarer til 10 Rdlr. C. hvert, altsaa for ½ Mill. Rdlr. Boghandler Crusius har for Fordelen af den paa hans Forlag trykte latinske Grammatik af Bröder bygt sig en prægtig Gaard i Leipzig, over hvis Indgang han har ladet dette skrive med gyldne Bogstaver. Goethe sendte under en forseglet Convolut sin Forlægger et Manuscript paa 500 Linier, som han forlangte betalt med 1 Sølvdaler for hver Linie, og hvilket han, i Fald denne Betaling ei tilstodes ham, ønskede sig uaabnet tilbage. Forlæggeren havde Mod og kjøbte saa at sige Katten i Sækken, men ved at aabne Sækken fandt han, at den indeholdt det deiligste Musefoster — hiint herlige Digt: Herrmann und Dorthea, som han siden gjorde gjentagne Oplag af.

Men endnu langt betydeligere end den tydske er den engelske Boghandel. Af Encyclopædia Britannica, 20 Vol. i stor Qvart med 500 Kobbere, er der, efter Forlæggerne A. Bell & C. Mecfarquhar egen Forsikkring, 50,000

Exemplarer afsatte. Regnes hvert Exemplar blot til 50 Pd., saa udgjør det en Sum af 2½ Mill. Pd.

I Kjøbenhavn have Boghandlerne for størstedelen hidtil bestaaet af Studenter, der ikke vilde gaae Embedsveien, som Gyldendal, Buch, S. Poulsen o. fl., eller og af saadanne, der havde lært hos de saa kaldte Sortimentshandlere, der vare komne herind fra Tydskland, som Rothe, Proft o. fl. Forlags-, Sortiments- og Commissionshandel har imidlertid sædvanligen været forenet.

Det er vist, at Boghandelen hos os, uagtet der dog maa tages Borgerskab derpaa, er en Næringsvei, som enhver uden Forskjel kan vælge. Her behøves hverken nogen foregaaende Examen eller visse Læreaar: man er det i det Øjeblik, man har taget sit Borgerskab derpaa. Aarsagen dertil maa nok ogsaa hos os søges deri, at denne Handel opstod i en Tidspunkt, da Laugene i alle andre Fag allerede vare oprettede, thi ellers skjønnes ikke, hvorfor det skulde være Enhver, uden Forskjel, mere tilladt, at handle med Bøger end med Kramvarer, Specerier ꝛc., thi er Hensigten med Laugene, at sikkre dem, der have opoffret sig til Faget, et anstændigt Udkomme og forekomme Misbrug, saa indsees ikke, hvorfor Boghandlerne og Boghandelen ei ligesaa vel skulde kunne gjøre Fordring paa en saadan Beskyttelse, som hver anden Handel. Men det synes, som man i de fleste Lande ikke har anseet Boghandlere og Boghandel for saa vigtige, som de dog i Grunden ere. Det kan langt fra ikke være Staten ligegyldigt, om de, som hele Slægters Aandscultur er betroet til, og som ved de Varer, de lade fabrikere og sælge, kunne virke saa meget paa den offentlige Stemning, bestaae af oplyste, sam-

vittighedsfulde og retsindige Mænd, eller af udannede, samvittighedsløse og uretsindige Personer, der vælge dette ellers saa hæderlige Fag, naar alle andre Udveie slaae Feil, gjøre deres pecuniære Fordeel til det højeste Formaal for deres Stræben, og opoffre Medborgeres gode Navn, Ro og Lykke for en ussel Vindings Skyld. Den Maade, at lade enhver, som vil være Boghandler, saaledes som i Paris er Tilfældet, tage en foregaaende Examen, og i Forveien at forvisse sig om, at han besidder en uplettet Characteer og de fornødne Kundskaber, fortjente sikkert at efterlignes i flere Lande.

Nogle Bemærkninger til Recensenten af Vaarviolerne i Dansk Literaturtidende for 1824, No. 6.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Recens. gaaer ud fra den Hurtighed, hvormed den lyriske Poesie i enhver Periode overlever sin Guldalder, om hvilken samme Idee de paa to og en halv Side fortsatte indledende Bemærkninger dreie sig, og taber sig i en Distinction mellem den primitive og derivative Kunst. Hvor rigtige endeel af disse Betragtninger i og for sig selv ere, troer jeg dog ikke at de ere passende anbragte i indledende Bemærkninger over ovennævnte Arbeide. Det er vel næsten aldrig falden nogen Kunstdommer ind, at betragte et Ungdomsforsøg fra denne Synspunkt, og Forf. har i Fortalen hertil udtrykkelig bemærket, at de deri indeholdte Smaastykker ikke havde den Fuldendthed, som han ønskede, eller under andre Omstændigheder troede at kunne have givet dem, ja, at deriblandt vare saa gamle og ubetydelige Stykker, at de gjorde ham tvivlraadig, om han skulde optage disse med i Samlingen. Imidlertid lod han dem følge med for det, de vare, i Haab om velvillig Overbærelse med deres Mangler,

uden at betragte det Hele som et Arbeide, hvorfor han med Sophocles kunde vente at blive Feldtherre paa Samos, eller i fjerneste Maade tage Deel i den af Hjarne Skjald for hans Epicedium over Frode Fredegode modtagne Belønning, uden at ansee det for andet end, som han kaldte det, en Samling af Smaadigte, der ikke kunde regnes iblandt Produkterne af den lyriske Poesies Guldalder; ligesom det er vist, at denne sidste ligesaa lidet er hos os forsvunden, fordi Forfatterens og flere Smaasamlinger ikke høre dertil, som det er et Beviis for, at Grækere og Latinere kjendte og brugte Riimbogstaver, fordi der iblandt Exempler hos Flere findes et saadant hos Plautus:

Non potuit paucis plura plane proloqui.

Hvad Distinctionen mellem primitiv og derivativ Konst angaaer (ad modum primitiv Kirke ɔ: den kristne Kirke i de første Aarhundreder), da lader den til at staae her for et Syns Skyld; thi hos et Folk, som har havt Sprog og Poesie i omtrent 2000 Aar (jvfr. Betænkn. over det cimbr. Sprog, Kbh. 1663, Pag. 7 og 8., Olafsen om Nordens g. Digtekunst, 1786, Pag. 3, 4, og fl.), maa vel begge Dele være deriverede. Naar derimod Recens. hermed vil udtrykke, som det af Contexten er tilladt at slutte, de af Naturen rigere udstyrede Aander, i Modsætning til dem, der ikkun besidde en aaben Modtagelighed for digterisk Paavirken, men af Mangel paa Subjectivitet maa borge hos Hines stærke Skaberevne, for saaledes at kunne prange med laante Fjedre; da forekommer det mig, som Recens. forfalder til det Gaadefulde, han paa et andet Sted bebreider Forfatteren (see nedenfor, og imiterer en pythisk Præst, der, efter at have besteget Trefoden og Guden er kommen, tumler om og giver dem, der fordybede i hellig Andagt oppebie Orakelet, et dygtigt Slag paa deres Sandseredskaber, og dermed forsvinder i Helligdommen.

Sin egentlige Bedømmelse aabner Recens. med den Bemærkning: "En Oversættelse af Körners ubetydelige Drama Haß und Liebe, samt 5 a 6 af Middelalderens Viser, aftrykte med

nogle Forandringer, der ei fortjene Navn af Forbedringer, indtage den største Plads i Samlingen." Det vilde blive for vidtløftigt at indlade mig paa Værdet af Körners Singspiel, og det kan være tilstrækkeligt, naar det bemærkes, at dette lidet Stykke sædeles interesserede Forf. ved sine Characterer, Holdning og Colorit, og jeg troer ikke det har tabt ved Omarbeidelsen; hvad Viserne fra Middelalderen angaaer, da maae jeg ved disse opholde mig noget længere. Jeg maae tilstaae, at jeg anseer det for agtværdigt og fortjenstligt at foretage en Recension af ældre Stykker af det nævnte Slags, naar de gjennemgaaes med Flid, naar det Uordentlige ordnes, det Overflødige afskjæres, det Utydelige nøiere udtrykkes, Lakkerne udfyldes og det Vanbede udelades, det er, naar de behandles med Critik og Smag, hvorved disse, der indeholde meget Nationalt og gjærne have almeen Interesse, gjøres skikkede til at læses og nydes af dem, der ikke have Lyst eller Taalmodighed eller skkert Øie nok, til i de ældre overflødige Former at finde hvad der er smukt og interessant. Dette gjælder fornemlig om de Stykker, som udmærke sig ved et poetisk Grundlag, f. Ex.: Den Dødes Igjenkomst, eller noget særdeles Eiendommeligt eller Nationalt, som Tyre Dannebod, Hr. Alf, Svend Vonved og flere. Hvo der blot løseligt vil sammenligne min Behandling af Alf, Jarl af Tønsberg, med de 2de Stykker, vi have om ham i Samlingerne, hvoraf det ene er behandlet i Stropher af 2de Vers med Omquæd og det andet i Stropher af 4re Vers, men begge saa uregelrette og uordentlige, at Dannede maatte besidde megen Forkjærlighed for gamle Sager, dersom de skulde læse dem til Ende; vil ogsaa erkjænde, at Forfatt. har behandlet disse Stykker med critisk Flid og Nøiagtighed. Recens. gaaer ikke blot frem med en Overfladiskhed, som man ikke kunde vente hos en Recensent, der bedømmer et Arbeide saa ufordeelagtigt, men Recensentens Paastand, at disse Stykker ere optagne i Samlingen, uden at have modtaget nogen Forbedring, er ubillig og vilkaarlig; hvilket Bemærkningerne til de af Recens. anførte Exempler nærmere ville oplyse.

Recens. siger her: "I de gamle Viser findes ofte Forandringer, som det falder svært at finde Grund til. Den fuldtonende Begyndelse paa Visen om Svend Vonved:

Svend Vonved sidder i Bure,
Han slaaer Guldharpen prude.

har maattet vige for de trivielle Strofer:

Svend seer sig ud saa vide,
Alt fra sin egen Borg."

Saaledes er det, Hr., Recens.! og det kunde ikke godt være anderledes. Forfatt. har behandlet sit Stykke i regelrette Stropher af 4re Vers, hvoraf det 1ste og 3die bestaaer af 7 Stavelser med qvindelige Riim og det 2det og 4de af 6 Stavelser med mandlige Riim, hvor den ovenanførte Begyndelse af det gamle Stykke, med Hensyn til sin Form, aldeles ikke var brugelig, og Recens. behøver desuden ikke at søge sin fuldtonende, ældre Begyndelse længere end i den 2den Strophes 1ste Halvdeel af Forfatt. Behandling, hvor det hedder:

Svend slaaer Guldharpen prude,
Alt i sit eget Buur. —

Videre siger Recens. "Det 25de Vers af det bekjendte Digt om den Dødes Igjenkomst, hvor den af Graven opstegne Moders Syslen med sine Børn saaledes beskrives:

Det Ene hun børsted; det Andet hun fletted;
Det Tredie hun løfted; det Fjerde hun letted;

har givet Plads for følgende Linier:

Den Ene hun børsted' de onde Saar,
Den Anden hun fletted' de lange Haar.
Den Tredie løfted' hun Kjortelen paa,
Den Fjerde, Femte gjorde ligesaa."

Foruden hvad der er bemærket ved Exemplet af Svend Vonved, tør jeg lade enhver Sagkyndig dømme, om ikke, hvad der staaer i Forfatt. Recension tydeligere udtrykker, hvad der her skulde udtrykkes, kun indseer jeg, at der er en Feil i Exemplets sidste Hemistichion, som Forfatt. ønsker rettet saaledes:

Ved andre To gjorde hun ligesaa.

I det af Recens. anførte Exempel har han, uden at rose sig deraf, forandret Kjortelen til Kjolen og jeg takker derfor for Rettelsen af Forfatt. Ortographie. Endelig siger Hr. Recens. i Anledning af Forfatt. Recensioner af ældre Stykker, og som et Exempel paa, at den Sidste ikke har forbedret disse: "I Paris og den skjønne Helena har Hr. A. aldeles af sit eget Forraad skjænket den Bemærkning, at

Kong Nilaus blev i Sindet saa mod,
Han slog sin egen Næse tilblod."

Men dette er ikke rigtigt; Forfatt. har ikke øst dette Vers af sit eget Forraad. Recens. kan finde Rimet og Ideen i det 25de Vers af Digtet: Allegast, i udvalgte d. Viser fra Middelalderen, 4 T., 1813, pag. 332, af hvilket sidste Stykke Forfatt. har laant flere Vers til Paris og den sk. Helena, som han fandt best passede sig dertil, efter den Maade, han behandlede det paa, hvorom han har forklaret sig i Fortalen til sit Arbeide; det følger altsaa af sig selv, at Recens. derved videre gjorte Bemærkning bortfalder. "Ved Forfatt. originale Arbeider", ytrer Recens. sig, "kan der ei være Talen om noget digterisk Værd. De bestaae i en aldeles forvirret Sammensætning af poetiske og upoetiske Phraser, hvori tit mangler fornuftig Sammenhæng." Videre: "I de originale Arbeider findes endeel Oltidsklude fra Vedel og Peder Syv; men sammenflikkede, uden al Skjønsomhed."

Recens. har, som rimeligt er, glemt Beviset, og det vilde vel ogsaa være vanskeligt at bevise; men et Exempel har han anført i Romancen om Hr. Mogens (Pag. 8 i Saml.) hvoraf han endogsaa giver en Extract i Prosa. Forfatt. har, som ovenfor allerede er berørt, i Forerindringen til sit Arbeide anført, at deri fandtes enkelte Stykker, som gjorde ham tvivlraadig, om han turde forelægge dem Publicum, og af disse er Hr. Mogens det, der mindst kunde udholde en stræng Critik; dette kan ikke undgaae en Kjænders Øie, men det maae snarere ansees for et Beviis paa Recens. Retfærdighed, at dette Stykke er valgt som et Exempel, der skulde bestemme Samlingens Værd. Hvo som derimod

vil læse Til Ingeborg, Verona, Skjaldens Trøst, Kong Frode, Varselet, Daphnis til Phyllis, De to Skorstene, Til den Ubekjændte, Til Baaren, Krandsen, Staerens Svar paa Efterlysningen, Mødet i Skoven, Navnet og fl., vil ikke med Føie kunne nægte, at Versemaalet i disse er let og Billederne malede med livelige og friske Farver. Men Recens. vil endelig, at Samlingen skal høre til den lyriske Poesies Guldalder, og i det han vilkaarlig tvinger den ind under denne Maalestok, glemmer han, hvad han i sine indledende Bemærkninger selv har antydet, at der kun ere faa Ax at sanke paa de Marker, hvorfra en riig Høst allerede er hjemført. Man maae indrømme Rigtigheden af hvad Propertius siger, Elegiar III. 8:

Naturæ sequitur femina quisque suæ,

og dertil maae endnu den udvortes Verden føie sig, thi kun

De milde Vestenvinde
Gjør' at man efter Kuld
Igjen kan Blomster finde,

dersom man ikke skal kunne see paa Arbeidet, at det kryber paa alle Fire, som Lope de Vega sagde om de ældste spanske Comødier. Saaledes mener ogsaa Lessing i hans Laokoon, at man, ved at sammenligne Maler og Digter med hinanden, fornemlig maae tage Hensyn til, om de have havt deres fuldkomne Frihed, det er, om de uden udvortes Tvang have kunnet arbeide paa den høieste Virkning af deres Kunst. Recens. Paastand: "Ogsaa de gammeldags Gloser findes i slige Digte flittigen sammenhobede, men undertiden lægges en fuldkommen Ubekjendtskab med deres Bemærkelse for Dagen, f. Ex. Han svared' de Dværge quær." er neppe rigtigere, uden at tale om, at der i Recensionen staaer ham istedetfor han, hvilket maaskee er en Trykfeil. Quær betyder stille, taus; saaledes forekommer det i den 53de Strophes 3die Vers af Digtet: Vidrik Verlandsøn og Ulf van Jern, i den Talemaade, at tie quær ɔ: være aldeles taus, ikke give den ringeste Lyd fra sig; i samme Bemærkning forekommer det i den 62de Strophes 1ste Vers af Digtet: Hr. Tønne; lige-

ledes i den 15de Strophes 2det Vers af Digtet: Ridder Stig og Findal, (jfr. ovenanførte udvalgte Viser T. I, Pag. 435. og Betænkninger over det cimbr. Sprog Pag. 88). Men maaskee det er saadanne Steder, Recens., der øser af sig selv, kalder Oltidsklude fra Vedel og Peder Syv, hvortil jeg Intet haver at svare.

(Fortsættes.)

Blandede Efterretninger.

I London Chronicle for 11 Febr. d. A. læses følgende mærkelige Stykke om Napoleons projecterede Flugt. "Det er ikke almindelig bekjendt, at Smugleren Johnson var i Færd med at bygge i Battersea et Skib, i det Øiemed at befrie Napoleon fra Øen St. Helena. Skibet var over 90 Fod langt og af 100 Tønders Drægtighed. Det var bygt af halvtomme Planker. To saadanne Planker blev lagt i en vertical og de andre to i en horizontal Stilling. Plankerne vare saa vel sammenføiede med Cement, at Skibets Sider ikke vare tykkere end et almindeligt Vaskerkars. Masterne vare saaledes indrettede, at de kunde nedlades lige med Dækket, og hele Skibet kunde sænkes, tilligemed sin ombordhavende Besætning, uden Fare. Der var gjort betydelige Indretninger til at forsyne Fartøiet med frisk Luft. Planen var, at seile en Nat indtil en kort Afstand fra St. Helena og sænke Skibet indtil den næste eller følgende Nat, naar Bonaparte saae sig istand til at udføre sin Flugt til Strandbredden; thi da skulde Skibet reises igjen, tage Ex-Keiseren ombord, og seile bort med ham i Mørkningen. Men det hændtes imidlertid, at Napoleon døde førend Skibet var ganske færdigt. Efterretningen om hans Død indløb samme Dag, Skibet skulde kobberforhudes. Johnson skulde have 40,000 Pd. St. saasnart Skibet havde stukket i Søen, uberegnet den Belønning, han kunde vente sig, naar Planen lykkedes." — Denne Johnson havde i Forveien tilbudet Admiralitetet sin Tjeneste, og forsikkret, at kunde lade ethvert Skib flyve op uden selv at beskadiges. Paa Grund heraf skulde han gjøre en Prøve paa Themsen, ledsaget af Baadsmanden fra eet af Orlogsskibene, som en Uge forhen var bleven gift, i en Baad af samme Bygning, som det forhen beskrevne Fartøi, til en midt paa Strømmen liggende Barcasse. De sænkede deres Fartøi ved denne og lettede Masten. Da Johnson saae, at hans Fartøi forblev fast, tog han sit Uhr op, og sagde til Baadsmanden, at han kun endnu havde to Minutter at leve i. Derpaa begyndte Baadsmanden at raabe jamrende: "O, min stakkels Nancy! Hvad vil hun sige!" "Skynd Dig, Kjerling", sagde Johnson: "træk Trøien af, og hold Dig bered til at putte den i Krydshullet, medens jeg overhugger Ankertouget". Sigende dette tog Johnson en Øxe og overhuggede Ankertouget. Baadsmanden puttede sin Trøie i Hullet, og da de vare komne i en tilbørlig Frastand fra Barcassen, fløi den op.

I en Recension over den 1ste Deel af den ny tydske Oversættelse af Holbergs Lystspil i Gött. Anz. No. 137 f. A. hedder det, "at den egentlige vis comica, der er det Holbergske Lystspils fortrinligste Fortjeneste, intet har tabt i den ny Oversættelse, og at mange Platheder, som den ældre Oversætter har paabyrdet denne kraftige Comiker, kunne nu ikke mere lægges ham til Last af tydske Læsere. Men om han derfor nu ogsaa i denne ædlere Skikkelse bør sættes saa høit, som den ny Oversætter giver at forstaae; om den talende Naturlighed i hans Fremstillinger ikke saare ofte falder i det Gemene, og hans Dialogs Munterhed ikke lige saa ofte gaaer over i bred Snaksomhed, er et andet Spørgsmaal."

Kjøbenhavns Børs, d. 16 Martii.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a visto 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (uden Renter) 87 a 88. Nationalbank-Obligationer (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 102½ a 103 Rbd. r. S. (uden Renter) eller 128½ a 128¾ Rbd. Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. — Norske Sedler 16½ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 106. — Svenske Sedler 59½ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 23.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 20 Marts 1824.

(Indsendt.)

Forfatteren af det i Skilderiet No. 2 denne Aargang indrykkede Stykke "Om en hensigtsmæssigere Maade at hæve Skatter paa", har vistnok gjort sig fortjent ved at henvende Opmærksomheden paa en Gjenstand, der, netop i vor Tidspunct, i alle Stater er af yderste Vigtighed, da det tydelig nok sees, at man ved de almindelige Skattesystemers Indførelse er geraadet paa vildledende Afveie, der nødvendigen maa fraviges, naar ei en voldsom Explosion til Ligevægts Gjenerhvervelse skal fremkaldes. Men, mod Veien paa hvilken han søger det hensigtsmæssigere, maatte vel blive Adskilligt at indvende, og det Princip "at Skatterne — det være til Stat eller Commune — bør hvile paa Mennesket (Folkemængden) men ikke paa Jorden eller Varene" (Eiendommene), vil neppe blive antageligt.

Statsborgerens Forpligtelser mod Samfundet blive vel i Almindelighed: Med sin Person — naar det gjøres fornødent — at afværge Vold paa Enkelte eller det Hele, og med sin Formue at bidrage til at dække de Bekostninger, Statsbestyrelsen nødes til at gjøre, for at sikkre Enhver i Samfundet den muligst rolige Besiddelse og Nydelse af sin lovlige Eiendom.

Til sidste Øjemed er Statsbestyrelsen berettiget at kræve Skatter, men stedse under den Betingelse, at disse — som enhver Præmie der betales for en Forsikkring (Assurance) — staae i Forhold til det Forsikkrede, der her er den rene Indtægt.

Ene denne er det, hvorpaa, til Skatters Ydelse, Retfærdighed og rigtig National-Oeconomie anvise (begge af Grunde, som klarlig og udførlig findes optegnede i Statsraad von Jakobs klassiske Værk: Die Finanzwissenschaft, §§. 460 til 465, hvortil man, for her ei at blive for vidtløftig, maa henvise enhver Læser, der føler Interesse for dette Emne). Men ved at tilraade, af Communerne eller Districtsviis at hæve Skatter efter Folkemængden, fraviges dette, upaatvivlelig eneste rigtige Grundprincip om Skatteydelse efter den rene Indtægt og i Forhold til samme, uagtet Forfatteren af Stykket "Om en hensigtsmæssigere Maade at hæve Skatter paa", ved at paalægge Communerne Fordelingen af den krævede Totalsumma, igjen søger at indlede dertil.

En folkerig Commune kan lettelig have og har ofte en langt ringere reen Indtægt end dens Nabo, der er mindre folkerig; der kan altsaa af første ei kræves saa meget, som af sidste, uden at træde Retfærdighedens og National-Oeconomiens Grundsætning for nær.

Forholdet til Skatteydelse mellem Mand og Mand er unægteligen vanskelig nok paa en til-

fredsstillende Maade at kunne fastsætte; mellem Communer eller Districter bliver det endnu vanskeligere, og dog maatte det skee, naar ei grundet *Klage* over uforholdsmæssig Beskattelse skulde finde Sted. "Skulde nogen (siger Forfatteren) troe sig fornærmet, da appellerer han fra Repræsentanterne for sin Commune til Repræsentanterne for sit District"; men om Communen selv eller endog Districtet, i Forhold til andre Communer eller Districter, fandt sig fornærmede ved, af den rene Indtægt at maatte afgive maaskee 3 Gange saameget som disse, til hvem kunde da appelleres?

Man vil af disse faa Vink udentvivl indsee, at den blotte Folkemængde ikke bør bruges til Maalestok for Skatters Bestemmelse, men at denne e n e kan og bør søges i den rene Indtægt — uanseet hvorfra denne sidste har sit Udspring — og at man vist neppe feiler, ved at betragte Skatter af alle Slags som en Præmie, der ydes Statsbestyrelsen for dens Beskyttelse af lovlige Eiendomme mod alle directe og indirecte Angreb derpaa; hvorved det bliver en Selvfølge, at da Midlet maa staae i Forhold til Hensigten, maa ogsaa Præmien, der ydes, staae i Forhold til Værdien af det Forsikkrede. Dette blev tillige en ikke upassende Gjendrivelse af den Machiavellistiske Grundsætning, som Ildesindede, eller snarere Kortsynede, endnu tillade sig undertiden at yttre, "at det bør være Regjeringen ligegyldigt, enten denne eller hiin kommer i Besiddelse af Formuen og Eiendommene, naar kun disse svare Skatterne, der kræves", da R e t til at oppebære disse er betinget i Forpligtelsen at sikkre, saavidt muligt, e n h v e r den rolige Besiddelse og uforstyrrede Nydelse af sin lovlige Formue og Eiendom, mod ethvert — aabenbart eller underfundigt — Angreb derpaa, og denne (Ret) ifølge Sætningen "cessante causa, cessat effectus" ophørte, naar Regjeringen ingen Vægt lagde paa, fra sin Side at opfylde den gjensidige Forpligtelse, men erklærede sig ligegyldig ved at see en ved Flid og Anstrængelse erhvervet Formue springe fra den godmodige — undertiden kortseende — Erhververs Hænder i den Snues, som ikke havde gjort andet derfor end

med snedig Kløgt at benytte en Leilighed, som Omstændighederne tilbøde, og hvortil Veien ei var bleven lukket.

Istedetfor først at bestemme Communers og Districters Skattebidrag efter deres Folkemængde — hvilken Maalestok skulde blive gjeldende for stedse — og derefter repartere den paa hver enkelt efter dens rene Indtægt, synes det under alle Omstændigheder rigtigere, strax at gribe hertil, ved at bestemme, at enhver Skatteydelse skulde skee i mueligste Forhold til den rene Indtægt; hvorved netop alle de samme — unægtelig store — Fordele vandtes, som Forfatteren af meerbenævnte, i Skilderiets sidste Aargang No. 2 indførte Afhandling, ved sit Forslag tilsigter, og som hver Upartisk vist med ham, inderlig maa ønske sit Fædreneland erhvervede.

At et saadant, paa en urokkelig Grundvold opført, Skattesystem — der passede til Tidens Aand, som forkaster alt Vilkaarligt, og fordrer Indretninger, der bygges paa Fornuftslutninger; der kun kræver, hvor virkelig noget er at faae (altsaa ei efter Nominalitet, men stræng Realitet); der, inden kortere eller længere Tid, dog maa indføres, da allerede nu, for Mange, den fuldkomne Umulighed viser sig, at k u n n e yde de Paalæg, der, efter nærværende Beskatningsmaade, tilkommer dem at udrede — maa blive et almindeligt Ønske, er upaatvivleligt; men Mange frygte for de med Udførelsen forbundne Vanskeligheder, der endog af Nogle formenes at grændse til Umuligheder. Imidlertid vil man, ved at læse Statsraad von Jakobs før nævnte "Staats-Finanz-Wissenschaft", hvori endog Detaillen af et saadant paa den rene Indtægt grundet Skattesystem saaledes er angivet, at det kan tjene til Ledetraad ved enhver, efter Omstændighederne modificeret, Udførelse, bemærke, at denne Frygt er ugrundet; hvortil Retfærdighedens, som den fornuftige Friheds Ven og Vilkaarlighedens Fiende inderlig vil glæde sig.

Om Forfattere.

Vi talte i forrige No. om Aandsfosternes Jordemødre: Boghandlerne; vi ville nu tale et Par-Ord om dem, der undfange og føde disse Fostere: Forfatterne.

Der gaves Forfattere længe førend der gaves Bøger. Digterne vare de første, og de ældste Digte forplantedes fra Mund til Mund, fra Slægt til Slægt af Nationer, der hverken kunde læse eller skrive. Digterne qvade ligesom Sangfuglene synge, af en ubevidst Naturdrivt, og deres Toner fandt en Gjenklang i medfølende Hjerter. Det være nu Sandhed eller blot Poesie, at een af de første blandt Digtere var en Tigger, saa viser det dog, at man i de ældste Tider ikke stemte den gyldne Harpe for at behage og smigre en Mæcen.

Jo mere den saakaldte Cultur steg, desto mere blev det en Næringsvei at digte og at skrive. Vi forbigaae hvad de romerske Hofpoeter fornedrede sig til, endog i nok saa guddommelige Vers og mesterlig Prosa. Fra den Tid af man begyndte at dyrke Konst og Videnskaber, ikke for deres egen Skyld, men for at skaffe sig jordiske Fordele, maatte al sand Konst og Videnskabelighed om just ikke synke, saa dog blive afhængig af Herskernes Luner og Tidernes Omskiftelighed.

Bogtrykkerkonstens Opfindelse har, i det Hele taget, været en stor Velgjerning for Menneskeheden, men den har ogsaa medført sine Ubehageligheder. Saalænge den ikke var til kunde rigtig nok Massen af Folket lettere holdes i Uvidenhed og hver Lysstraale hindres fra at trænge ind. Men ved dens Indførelse blev det igjen muligt, at lede den offentlige Mening efter de herskende Partiers Ønske. Uden Bogtrykkerkonsten havde en fransk Revolution neppe kunnet opstaae.

Ligesom det Gode ved den let lader sig forplante, saaledes lader sig ligeledes det Onde ogsaa ved den let udbrede. Derfra de mange forunderlige Særsyn, man saa ofte er Vidne til; derfra de hurtige Overgange fra Vantro til Overtro, fra Terrorisme til Aristocratisme, fra Frihedsraserie til Trældomsaand. Derfor er ogsaa, med al den Oplysning, Aarhundredet roser sig af, Alting tænkeligt, Alting muligt i vore Dage.

Ved Bogtrykkerkonsten er Boglæsning efterhaanden bleven til en Fornødenhed blandt de fleste Classer. Ganske undværes kan aandig Føde lige saa lidet som den legemlige. Derved er Skriverie blevet til en Industrie, der lige saa vel har sit Moderige, som Klædedragten. Nyt skal der bestandigen leveres, lige meget om det Nye er godt eller slet, gavnligt eller skadeligt. Som oftest seer man sig af Mangel paa Nyt nødsaget til at tage det Gamle frem igjen, og give det et nyt Snit eller en anden Udstaffering. Maaskee er den lærde Industrie, naar den misbruges, den skadeligste blandt alle Industrier, da den griber saa meget ind i Menneskelivet. Bogfabricanten vil leve, og skal han leve, saa maa han ikke allene smigre sin Tidsalders Yndlingsfordomme, men endog finde paa ny eller fremdrage halv forglemte, for at prøve, om han derved kan faae Læsere til at bide paa Krogen. Man see engang et Leipziger Messecatalog. Hvilket broget Kaleidoscop! Hvilken Trængsel om, at komme først til Møllen i Ideernes Rige! Man snuser efter Læsesmagen ligesom Sporhunden efter Vildtet. Falder en Kæmpe som Napoleon, saa styrte Legioner skriblende Dverge løs paa ham. Tales der om Constitutioner, saa er en Hær af constitutionelle Penne i Bevægelse. Skriver endog kun en Forfatter en Bog, som gjør Lykke, saa faaer han, lig en Comet, en lang Hale af Efterlignere i Hælene. Kort, man seer saa aabenbart den Aandsfattigdom, den Forlegenhed for at ville tale, skjønt man baade mangler Æmne og Evne dertil, at de fleste Læsere dog tilsidst maa væmmes ved denne elendige Industrie.

Mange af de Lærdes trange Kaar, især i Tydskland, bidrager til, at de maa gribe til Pennen, og at Konsten saaledes virkeligen "maa søge efter Brød." Dette er ogsaa den vigtigste Aarsag til Litera-

turens Forfald. Hver Boghandler vil have sit bestemte Antal Artikler færdigt til hver Messe, omtrent som en Skomager, der reiser til Markedet, maa have et vist Antal Sko og Støvler syet. Derfor blive sædvanligen Bøgerne ligesom Støvlerne, og Støvlerne ligesom Bøgerne: Varer uden Hold. De graadige Læsecirklers og Læsebibliothekers Gab staaer altid aabent, og skal fødes med lutter Nyheder. Derfor maa Himmel og Jord sættes i Bevægelse og Phantasmens uhyre Rige gjennemseiles fra et Hjørne til det andet, for at opdage, ligesom i Polarsøen, nogle hidtil ubekjendte Øer, eller som i det indere Africa, nogle nye Landstrækninger. Over en ny Roman af Walter Scott falde de hungrige Oversættere ligesom en Flok Høge over en stakkels vildfarende Due.

Nogle Bemærkninger til Recensenten af Vaarviolerne i Dansk Literaturtidende for 1824, No. 6.

(Slutning; see forr. No.)

Hvad der har stødt Recens. i Slutningen af det lidet Stykke over Fidelle, som han finder hypernaiv, indseer jeg ikke; men hvo der vil læse et Exempel paa Hypernaivitet kan finde det i Heldenbuch, 1590, Folio 89, b. V. 8, hvor Wolffdieterich beseer Hedningens Datter:

Jr seiten waren reine
Und auch jr Brüstelein
Er sah zwey weisse beine
Was möchte besser sein
Er sah jr zwischn die B....
Ein Flecklin wolgethan
Da ward der Fürste reine
Gar Teuffelichen stahn.

"I det sentimentale Stykke: Den forladte Pige", hedder det, "falder denne Affectation (ↄ: paatagne Eenfoldighedsmine) temmelig i det Komiske. Heltinden yttrer sin fortvivlede Beslutning at tage sig selv af Dage med de Ord:

Mig visker Flodens Bølgeleeg:
Hernede er godt Lotte."

Naar man saaledes lægger sin egen Mening ind i en udpillet Deel af et Stykke, saa kan man faae Exemplet til at bevise, hvad det skal være. Forfatt. har i dette Stykke villet skildre den Forladtes Vanvid; at hun deri tager en fortvivlet Beslutning, er naturligt, og ovennævnte Udtryk, da hun bliver hindret i sit Forsæt, passende til hendes Tilstand. Recens. har heller ingen Grund til at frygte, dette Sted skulde give Anledning til Sværmerie. Recens. vedbliver: "I stærk Modsætning hertil staaer en anden Art af Poesie, hvori findes endeel brammende Talemaader, men uden fornuftig Tankegang." Til Exempel herpaa anføres heelt det "gaadefulde" Stykke til den Ubekjændte, Pag. 32, med den Bemærkning: "Anm. har ikke turdet paatage sig, efter Gisninger, at tilføie de i dette Stykke manglende Skilletegn." Med den Oplysning, at den deri forekommende Kirsten er Kirsten Piil, bestaaer det Gaadefulde nok kun deri, at Stykket er skrevet til en Ubekjændt. Dersom Recens. havde sagt, at Stykket hørte til Forfatt. private Forhold og burde ikke optages i en Samling, som forelagtes Almeenheden, saa havde jeg Intet imod Rigtigheden heraf at erindre; men da det ikke er almindeligt, at man udelader saadanne Stykker af mindre Samlinger, saa kunne denne strænge Fordring vel heller ikke gjøres til Forfatteren. Den, der kunde skrive en Recension, som den nærværende, behøvede heller ikke at undsee sig ved at sætte de Tegn til, der efter hans Mening manglede i anførte Stykke, hvoriblandt formodentlig det Comma, Recens. selv har glemt ved Slutningen af 12te Vers, bliver det første; nødvendige ere de ikke, og jeg maa kun ansee Recens. Paastand for et Beviis paa, at Recensenterne endelig ville vide Alting bedre end Forfatterne, hvori vor Luxdorph med Rette søgte Grunden til Recensenternes Anonymitet. (Jfr. Skand. Museum for 1803. I B. Pag. 57.)

Videre: "Mod Metriken findes utallige Feil. Reisen til Jægerspriis, Pag. 33, er af-

fattet i et Stavelsemaal, der ligner Hexametret; men man støder ogsaa paa Strofer, som disse o. s. v." Exemplet staaer nedenfor; men jeg kunde ikke lade det aftrykke her, da det vilde være vanskeligt at give de 5 lige Streger, der ere anbragte under Versene, den Plads, de have i Recensionen. Udentvivl vil Recens. dermed betyde 2 og ½ Spondæe i Begyndelsen af Versene, hvorefter Rigtigheden af Recens. Paastand vil oplyses. Hexametret, siger Jac. Baden (see hans lat. Grammatik, 1821, Pag. 313, jfr. med Sammes Forelæsninger over det danske Sprog, 1804, Pag. 272), bestaaer af 6 Fødder, hvoraf de fire første kunne være uden Forskjel Dactyler eller Spondæer, men den femte bør være en Dactyl og den sjette en Spondæe eller Trochæe. Følgende Vers, af Ovid:

— — — ∪∪ — — — ∪∪ — ∪ ∪ — ∪
Non est in medico semper relevetur ut æger,

af Ingemann:

Døgnets Throne er eng paa den kan ei tvende
forliges,

Stolberg, Gedichte, Carlsruhe 1783, Pag. 20:

— — — — — — — — — ∪
O wie schmolz uns dann das Herz in sanfter
∪ — ∪
Empfindung!

Pag. 169:

Lebte Sveno hier mit seinem Weibe Gotilde,

Pag. 21 og 22:

— — — — — — — ∪∪ — ∪ ∪
So schlich Wehmut oft in unsere Freuden so
— ∪
sprosset
Ach nun fliehst du! verweil! daß in der lezten
Umarmung

Pag. 173 og 174

— — — — — ∪∪ — ∪ ∪
Warum säumt die leuchtende Schwester im
— ∪ ∪ — ∪
purpurnen Lager?
Und die zwanzig Seen mit Eichen und
Buchen umkränzet.

Pag. 188:

Unserm Volke singen; wir lieben den Gött-
lichen Beide!

Baggesen, Parthenais, Pag. 61 og 124:

— — — — — ∪ ∪ — —
Links und rechts! Weingärten und Höf' und
— ∪ ∪ — ∪
Wiesen und Wälder
Ach und bald kein Räthsel! gedrängt her
schwebte der Sturmzug,

ere, efter min Mening, ligesaavel Hexametrer som disse, af Baggesen l. c. Pag. 151:

— ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ ∪ — —
Aber am Rande des sprudelnden Quells blühn
— ∪ ∪ — ∪
Alpenranunkeln,

Stolberg, l. c. Pag. 162:

Sinkendes Abendroth weilte noch über
Schwedens Gebirge,

Pag. 161 og 163:

— ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ ∪
Die mir begegnet' auf hangenden Pfaden der
— ∪ ∪ — ∪
heiligen Alpen
Über mich wehten, auf hohem Gestade, die
heiligen Buchen,

eller det Virgilske, Ecl. VIII. 68:

— ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪∪ — ∪∪ — ∪∪
Ducite ab urbe domum mea carmina ducite
— ∪
Daphnin.

Jeg holder endogsaa for, at de her anførte Exempler bevise, hvad J. Baden bemærker i ovennævnte Forelæsninger, Pag. 273: "Dactyliske Vers, som bestaae af lutter Dactyler, have en ubehagelig Klimpren, som i Længden bliver uudstaaelig for Øret. Man søger derfor at blande dem med andre Fødder, og sørger alene for, at den næstsidste Fod bliver en Dactyl. De have desuden den Vanskelighed for os, at, da vort Sprog har faa rene Dactyler, staaer man stedse

i Fare for at støde an imod Prosodiens Regler og Velklangen, naar man ikke bruger den største Forsigtighed." Det lader da til, at Forfatt. Vers ere Hexametrer, men det gaaer formeentlig Recens. her

Som naar ved et uventet Argument
En Præses seer sin Mening at gaae under

Storms Fabler og Fort. S. 46.

Iøvrigt scanderer jeg det ovenomtalte af Recens. anførte Exempel saaledes:

— — — ∪ ∪ — — — ∪ ∪ —
Høit mod Himlen din Top du strækker, som din
∪ ∪ — —
Beboers Aand,
— ∪ ∪ — — — — — — —
Hvi deler Skjællet dens Ryg? Det til Een
∪ ∪ — ∪
er formeget,
— ∪ ∪ — ∪ ∪ — — — ∪ ∪ — ∪ ∪
Beskeden Frederichssund sig nede i Dalen ud-
— ∪
breder,
— ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ ∪ — ∪ ∪ —
Da du snaksomme Skov ei efter Vane letfær-
∪ ∪ — ∪
dig maae røbe
— ∪ ∪ — — — — — ∪ ∪ — ∪ ∪
Sværdet end henlagt er blot i pergamenerne
— —
Gevandt, —

og troer mig hertil beføiet, da vort Sprog eier en betydelig Deel Eenstavelses- og Fleerstavelsesord, som ere communes eller ancipites, og altsaa kunne bruges snart lange og snart korte, efter den poetiske Behov eller Nødvendighed, uden Vold paa Sproget eller Skade for Velklangen; jeg henviser til Betænkninger over det cimbriske Sprog, 1663, Pag. 125, S. Povelsens Prosodia danica, 1671, Pag. 373, 382, 385 og 386 ff., Gerners Epitome philologiæ danicæ, 1690, Pag. 71 og 72, Olafsen om Nordens g. Digtekunst, 1786, Pag. 191, og J. Badens Forelæsninger over det d. Sprog, 1804, Pag. 245, 248 og 250, 2. Allerede Aristoteles, om den poetiske Kunst, Cap. 13, stemmede i Almindelighed for

denne Forandring og Frihed med Udtrykket. Dog kan Recens. i en vis Maade have Ret, naar han i sine indledende Bemærkninger siger, at Forfatt. Arbeide har sin Oprindelse fra Bøger. Recens. vil ikke uden Spidsfindighed kunne bevise, at Forfatt., som han paastaaer, falder i bekjændte Spor, og at Forfatt. i sit Stykke: Navnet, skulde have laant sit Billede fra Ingemanns Digte, finder jeg ingen Nødvendighed i; Fortroelighed med Dryadens Natur og tillagte Egenskaber maatte jo ligesaavel staae Forfatt. aaben, som enhver anden, der kjænder den græske og romerske Fabellære, og tvivler jeg meget paa, at Forfatt. tænkte paa den nævnte, blide Digter, da han skrev sit Stykke og skjar det i Barken paa et Træe.

Recens. yttrer sig sluttelig: "Man kan overhovedet uden Ubillighed sige om Hr. A's. Digte, at de kuns ere Opstigelser af ufordøiet Læsning i poetiske Skrifter."

Epictet sagde: Enhver Ting har tvende Hanker, det beroer kun paa, i hvilken man tager den, og Marcus Aur. Antoninus lærte os, fra hvad Side vi skulle betragte Tingene i Livet; jeg kunde derfor gjærne spise Recens. her af med Verset:

Hvad kan han for at Maven er saa slet.

Ikke desto mindre, jeg kan gaae en anden Vei. Forfatt. har, som tilforn omtalt, i Forerindringen til sit Arbeide ligefrem yttret sin Mening om enkelte Stykkers æsthetiske Værd, som tillige vare saa gamle, at Forfatt. ikke behøvede at undsee sig ved, paa den Tid endnu ikke at have fordøiet sin Læsning; hvilket desuden senere maae indtræffe hos den, der arbeider efter en større Plan. Men dersom Recens. ikke i Slutningen af Recensionen havde kaldt Forfatt. Fortale høitidelig, som jeg forsikkrer, at han ikke har søgt at gjøre den, men blot stræbt efter Tydelighed, saa maatte jeg troe, at Recens. slet ikke havde læst den; saalidet tager han i Bedømmelsen af Forfatt. Arbeide Hensyn til den, endskjøndt det er dennes, som enhver Fortales Hensigt, at modificere Recensenternes Bag- eller

Eftertale. Denne Recens. Paastand gav mig derfor Anledning til at erindre et gammelt Vers, som passer paa en opblæst Recensent saa nøie, som en duelig Skræder kan skjære en Kjortel efter en skikkelig Mands Rygstykker, og som i rettet Ortographie lyder som følger:

Man troer, du er til os af Himmelen nedfløiet,
Og saadan Mageløs, som har al Kunst fordøiet:
Det sandt er, derfor har du Himmelen forgjætt'
Og agter ingen Kunst meer end du selv har ædt.

Hermed slutter jeg da mine Bemærkninger; men agter ikke at indlade mig, forudsat at Rec. ogsaa skulde finde dette værdt, i nogen Pennefeide, deels fordi jeg troer, at jeg i foreslaaende Bemærkninger, saagodt som jeg fortiden kan, har modbeviist Recens. og godtgjort, at han i Bedømmelsen af Forfatt. lidet Arbeide har været ikke blot overfladisk, men tillige haard og ubillig, uden at have gavnet Sandheden eller Kunsten, deels fordi jeg ikke er skikket til Strid med ubillige Fordringer, der gjærne avles af Selvtilfredshed og Eensidighed imod Andre. Det er kun mit fromme Ønske, at Recens. heraf vil tage Anledning til, enten ingen Uleilighed at gjøre sig, eller ogsaa ikke for kort affærdige de Arbeider, hvis Forfattere ikke have det Held at interessere ham med personlig Elskværdighed, hvortil hjælpe ham Sancte Knud for Broderskabs Skyld. Amen.

Indenlandske Efterretninger.

Den 15de d. M. døde Conferentsraad Peder Wormskjold, Deputeret i Rentekammeret og for Financerne, Storkors af Dannebrogen og Dannebrogsmand, i en Alder af 74 Aar. Han havde studeret i Sorøe, og især lagt sig efter Cameralvidenskaben. I den for Landbosagen nedsatte Commissions Acter læses en Afhandling fra hans Haand, denne Sag angaaende. Ogsaa har man af ham en trykt latinsk Tale paa Kongens Fødselsdag. Han var rørig og virksom lige indtil sin høje Alderdom, og man saae ham næsten hver Morgen gaae fra sin Bolig i Frederiksbergallee

ind til Staden. — Hvad Familien Wormskjold angaaer, da nedstammer den fra en Thüringsk Slægt, af hvilken indkom Jørgen Womb, gift med Margr. Biørn, hvis Søn, Jørgen Ernst, var med ved Hyldingen i Odense 1580. Af den formodes at nedstamme Henrich Christian Worm til Bramminge, Secretair i det danske Cancellie, som blev adlet 1757 med Tilnavn Wormskiold.

I Magazin for militair Videnskabelighed, 7de Aarg. 1ste Hefte, findes et Fac simile af et Brev fra Helten Peder Skram. Det er dateret "thend 26 Dags agusti Aar (efter Christi Byrd) 1565" og meddeelt Magazinets Redaction til Afbenyttelse af Hr. Professor Nyerup. Skriften er meget tydelig og solid.

Ved den sidste Opførelse af Rossinis Opera Skaden, for fuldt Huus, lod atter en Deel Pibere sig høre; men i Adresseavisen læses en Opfordring til Theaterdirectionen, hvori det hedder, at "Directionen vilde gjøre sig den største Deel af det musikelskende Publicum forbunden, ved at lade Skaden gaae endnu engang Abonnenterne rundt".

Dampskibet Caledonia er bestemt til, for første Gang i dette Aar, at afgaae fra Kjøbenhavn til Kiel den 13de April.

I Obligationshandelen har det i disse Dage været meget levende paa vor Børs. Kongelige Obligationer vare i en Tid af nogle Uger stegne fra 80 til 88, de paaløbne Renter fra 11 December f. A. uberegnede. De Handlende ere blevne enige om, at i Fremtiden danske Obligationer, ligesom de udenlandske, skulle sælges uden Renter, og at Renterne fra den sidste forløbne Termin af, indtil Salget skeer, altid skal godtgjøres Sælgeren. I Gaar vare de igjen gaaede ned til $86\frac{3}{4}$ uden Renter. — Ogsaa de asiatiske Actier ere stegne fra 75 til 85 Rbdlr., fordi disse Papirer nu svare 4 Rbdlr. af hver Actie, altsaa omtrent 5 Rbdlr. af hvert Hundrede, og have det Fortrin for Obligationer, at deres Værdie betydeligen kan stige. Allene derved, at Kgl. Obligationer, hvoraf Compagniet eier en Capital

af 1 Million, i den sidste Tid ere stegne, har denne Deel af sammes Eiendomme forbedret sig over en Sextendedeel.

Mariboe, den 12te Marts. Hvorledes de omreisende Haandværksburscher i den senere Tid ere tiltagne i Antal, til stor Besvær for Landboeren i Særdeleshed, sees heraf, at i Aaret 1823 allene fra Gaabense ere overførte til Sjelland 1426, og fra Nytaar indtil Dato 187, og det, uden at disse have erlagt nogen Betaling for deres Overførelse. Det gaaer endog saa vidt, at de af Sognefogderne ordentligen maa indqvarteres i Byerne omkring paa Falster, 12 a 16 ad Gangen, og det maa da befrygtes, hvis de blive gjort Noget imod, Udøvelsen af deres Ondskab paa en eller anden Maade. De ere for størstedelen Udlændinger. (Mariboe Av.)

Blandede Efterretninger.

Den Uforstand og Skjødesløshed, hvormed man i Egnen af Rom tilintetgjør de kostbareste Oldtidslevninger, overgaaer al Beskrivelse. Opdagede Bygninger, hvor mærkværdige de end maatte være i Henseende til Alder og Historie, blive sædvanligen ødelagte, efterat man har borttaget det, som findes deri. Finder man hverken Statuer eller Kar, saa søger den, der har paataget sig Gravningen, at holdes skadesløs ved Teglstenene eller Marmorbeklædningen; thi disse Materialier ere i Almindelighed, endog efter Aartusinders Forløb, endnu bedre, end de man nu forfærdiger, og erstatte gjerne Omkostningerne ved Gravningen. Saaledes blev Serviliernes skjønne Gravmæle, som man velbeholdent fandt ved Via Appia, hvori Statuer og Sarcophager befandt sig paa deres oprindelige Sted, gjort ryddeligt, Basrelieferne nedtagne fra Loftet, og derved eet af de mærkværdigste Monumenter ødelagt. (Sammenligner man den Vandalisme, som i Rom moder de udødeligste Konstværker, med den Liberalitet, hvormed man i de nyeste Tider i Danmark hegner om Minder fra en konstløs og raa Old, saa kan man ikke andet end forundres over den besynderlige Gang, Culturen har taget.)

I London er 1823 udkomne Efterretninger om en vis J. Hunters Fangenskab blandt de nordamericanske Vilde fra hans Barndom af indtil hans nittende Aar.

En Enke brændes.

Den 14 April f. A. døde i Serampore Ramkoomoursen en indfødt, meget høit agtet Læge. Han har ideligen været brugt af vore indfødte Brødre og har betjent vor elskede Khrishnoo paa hans Dødsseng. Samme Dags Aften blev hans Enke brændt tilligemed hans Liig i Ballushpore Ghaut i Nærheden af Serampore, med de sædvanlige Grusomheder. — Vi maa beklage, at vi ikke havde mindste Efterretning om denne Omstændighed, førend Baalet blussede og Samqvemstiden var forbi. Han var omtrent 45 Aar og hun 37. Hun havde kun en eneste Datter, som er gift. Hendes sidste Ønske at see hendes Barn, blev hende nægtet; maaskee frygtede man at hendes Moderfølelse vilde have bragt hende til at forandre sin ulykkelige Beslutning, og dette vilde berøvet disse blide og medlidende Hindoos den Nydelse, at være Vidne til at see hende blive levende brændt.

Kjøbenhavns Børs, d. 19 Martii.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (uden Renter) 86. Nationalbank-Obligationer (af Laanet den 2den Febr. 1820) 102½ a 103 Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller 128½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. — Norske Sedler 16½ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Beomk. 105. — Svenske Sedler 59½ ß. — Disconto 5 pC.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 24.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 23 Marts 1824.

Forsvar for Borgerstanden, i Anledning af Professor J. Møllers "ny theologisk Bibliothek, 4 Bind, Pag. 317 og 18."

(Indsendt.)

Neppe søger Nogen i et Viisdomsbibliothek Daarskaber, og finder han dem, da gjør han Ret i at forundres. Hvo skulde vel drømme om, at udi et theol. Bibliothek kunde findes triviale spidsborgerlige Bemærkninger over en enkelt Stand — Borgerstanden; til Exempel: "Den Gang (i Holbergs Tid) var det endnu Brug i Kjøbenhavn og andre danske Kjøbstæder, ligesom det endnu er i Paris og London, at Borgerkonen og de voxne Døttre af Huset stode i Boden og besørgede det daglige Udsalg, medens Kjøbmanden eller Kræmmeren besørgede de Forretninger uden for Huset, hvortil han nu holder en Betjent, efterat han i Boden har maattet afløse Fruen og Frøkenen, der med saadan Rang (en Følge deels af Hjeronymussernes honette Ambition, deels af det borgerlige Militaires Deelagtiggjørelse i Armeens Officerers høie Rang) *naturligviis ikke længer kunne nedlade sig til at kjøbslaae med Peer og Povl"* — og Pag. 118: "Rang uden Dannelse opblæser Mennesket; selv dannede Mænd have ondt nok ved at bære Rangtitler (her staaer et Exempel, hentet af den geistlige Stand; hvorfor ikke heller af de med høi Rang benaadede Professorer, hvor Exempler vist ikke vilde mangle, og laae nærmere ved Forfatterens Synskreds og Sphære) — endsige at Skræderkoner og Skomagermadammen skulde æquo animo finde sig i at kaldes — Frue!"

Vi ville nu drøfte disse hans Sætninger. Hos hvem findes Hovmoden eller blot Forfængeligheden i største Grad — hos Borgeren, der maa see op til saa mange over sig, eller hos den Boglærde, der troer saa let, at Skomageren og hver anden Haandværker staaer dybt under ham, endskjøndt han er Staten saa vigtig — for ei at sige mere — som den Skriftkloge? Hos hvem findes i Sandhed den største Forfængelighed? Mon en Skomager, hvis Arbeide, som han var forfængelig af, dadles, bliver endog kun

en Tiendedeel saa fornærmet, som en Boglærd, hvis Værk forkastes. — Vi overlade til Professoren selv at besvare sig og os dette Spørgsmaal, for ei at fornærme, ved at ponere vor individuelle Formening som Dom. — Men, vil man sige, Spørgsmaalet er, hvor skader den meest? Der tør vi bestemt svare: i Aandens Verden! Bekæmp den aandelige Luxus først, saa vil det Øvrige vel findes overvindeligt med. Tag Bjelken af dit eget — saa Skjæven af din Broders, Skomagerens Øie, lærde Mand!

Borgerstanden, der tilforn ikke stod meget over Bondestanden, har i den senere Tid, ved Regjeringens landsfaderlige Foranstaltninger til dens Børns bedre Dannelse og Cultur, hævet sig langt over sin forrige Sphære: hvo der kan tænke og vil tænke sig blot 20 til 30 Aar tilbage, vil, med ligesaa stor Forundring som Glæde, see dens Fremskridt, der upaatvivlelig meget ved Underviisningsanstalterne, ligesom ved aandelig Stavnsbaandsløsning, er foranlediget og begrundet. Æresfølelsen, om den endog stundom vildleder, er det her Staten vigtigt, ikke blot ei at knuse — men og at oplive og vedligeholde; thi den er det, som, for at nævne en forhen saare almindelig Last i Borgerstanden, skal holde Borgeren fra Suus og Duus i Krohuset. Tænk og see tilbage! Og skulde den Skik, at Konerne ei mere saa almindelig — thi ofte gjøre de det endnu — staae i Boden, skulde den end være i Aftagende — hvad da? Har Fruen og Frøkenen da Evne til at sidde ved Rammen — vel! lad dem sidde Dagen lang; men have de ei Raad til Rammen tage de vel fat paa Rokken og sidde ved den til Natten bliver kort, hvis Ordsproget ei svigter: at Nød driver nøgen Qvinde til at

spinde. Overhovedet gjør Forfatteren visselig de danske borgerlige Mødre og Døttre stor Uret: Rokken er og bliver, i Almindelighed taget, Qvinden kjer, selv i Adelstanden, og det omendskjøndt Rok og Teen ikke kunne give Fortjeneste til de første Fornødenheder. Tag tiltakke med dette Ræsonnement: jeg har Intet bedre at give, og troer det er ikke falsk eller ugrundet.

Men vi komme nu til hans Parenthesis: (en Følge af — — høi Rang).

Skulde Borgerstanden maaskee være aldeles udelukket fra enhver Slags Rang, den civile som den militaire?

Under Hjeronymusser forstaaer nemlig Forfatteren upaatvivlelig dem af Borgerstanden, som søge civil Rang: ikke at tale om Statens Indtægt herved, som vel neppe i alvorligt Fald maatte komme med i Calculen, saa er det vist nok den eneste rigtige Maade for Staten at behandle Rang paa, da den nu eengang er opfundet, og vel, saalidt som endeel andre Onder i Staten, kan afskaffes — at lade enhver Mand have Adgang dertil, naar han kan og vil kjøbe den, baade Narren og den Vise. Men ogsaa paa det Militaires Tarv indlader vor ærede Autor sig. Professoren ville nu behage at skifte Plads, og stille sig i Spidsen af et Borgercorps. Commandeer! — Hvad? — Adlyde de ikke? Hvorledes det? Skulde Borgere ikke være lettere at commandere end Soldater? — Nei! Den strængeste Krigslov er for disse. Just derfor, at han let troer sig friere end den simple Soldat i Tjenesten,

er det fornødent, at Borgeren har tilbørlig Agtelse for sin Anfører, der jo er taget af hans Midte. Han maae see op til ham, agte ham som en af Regjeringen hædret Mand, og den Tanke, at hans Anfører, skjøndt han fører Navnet som Officeer i Armeen, dog ikke kan maale sig med den selv yngste subalterne Officeer, svækker lettelig den Respect, som et saadant Forhold fordrer. Og hvad? skulde den første iblandt en Kjøbstæds Borgere, der fordum var deres Borgemester, og som, førend han anbetroes saadan Post, maa være en allerede prøvet, brav og agtet Mand, ikke kunne gives Rang, passende til hans Stilling i Staten, forøgende hans Virksomhed og Lyst? Og med hvad Frimodighed kan Borgeranføreren fremstaae for sit Corps, naar den Tanke er hos ham: "Du har ikke den fornødne Autoritet, som militair Mand; du staaer paa en Post, hvor du ei staaer fast" — og hvor trykkende for den første Borger, naar han, med en høiere Officeers Navn, i Samstød med Subalterne af Armeen, skjøndt han maaskee er en aldrende Mand, overalt skal cedere Pladsen for den Unge? Skal overhovedet Borgerstanden ikke hæves; nedtrykkes bør den neppe. Kunde Rangen end skade Konens Huusflid: derpaa kan Staten ei indlade sig. Manden maa sørge og styre for sit og sin Hustrues Tarv. Men, vil Forfatteren sige: hvortil det borgerlige Militaire? Da svare vi: Nødvendigheden indsees let og er begrundet i Reglementet af 4 Juni 1802, hvor dets Hensigt §. 1 er fremsat: Opretholdelse af Orden i Byerne. Antage vi endog, at der i alle Kjøbstæder laae Garnison, da er dennes egentlige Bestemmelse jo Landets Forsvar mod udvortes Fiender.

Opstaaer Tumult, særdeles ved overordentlige Leiligheder, f. Ex. Markeder, hvor en stor Mængde af Omegnens Beboere af alle Classer, i forskjellig Hensigt, ere forsamlede; hvad skal da en Politiemester med 1 a 2 Betjente, aldeles uden Vaaben, eller om de endog føre Vaaben, udrette? Staaer ei i et saadant Øieblik den almindelige Sikkerhed i Fare? Paa Garnisonen tør man ei forlade sig, thi Ordre til dens Afmarsch kan hurtig drage den bort. Paa hvis Assistence kan Politiemesteren da, under sin Embedspligts Udførelse, med Tryghed forlade sig? Paa Borgercorpsets. Men dette maa i det mindste, hvis denne for den offentlige Sikkerhed nødvendige Indretning ikke skal lide derunder, have een Mand i Spidsen af sig, som kan indgyde det den militaire Subordinationsaand. I Kjøbstæderne udenfor Kjøbenhavn synes Sagen at føre dette indlysende med sig; ja langt mere, forekommer det os, behøver der Borgeranføreren en Rang, end en Professor, der for det første ikke kan stædes i en saa øieblikkelig vanskelig Stilling; for det andet ikke har Behov, at fordre den høieste Grad af Lydighed af sine ham Undergivne, og for det tredie har med Mennesker at gjøre, der fra Barndommen af ere bibragte Høiagtelse og maaskee Skræk for Titlen Professor alene. Anderledes forholder det sig med Borgeranføreren aldeles uden Rang, taget af sin Midte.

Erkjender nu Professoren, at det ikke er blot tom Forfængelighed, men sand Fornødenhed, at Borgerofficeren, efter sit Navn, Capitain o. s. v. ogsaa gives Værdighed for at kunne virke? Vi troe nu at have viist Nødvendigheden af det organiserede borgerlige Militaire, og følgeligen

at Officerer skal være; skulde da han, som repræsenterer Borgerskabet, ei kunne sættes ved Siden af den alleryngste Officeer i Armeen? Vi mene, saalænge han er paa en saadan Post maa han ei kunne betragtes som levende død, eller blot skinlevende. Vi kunne ei heller troe Andet, end at Forfatteren, og med ham de Flere, der muligen have deelt hans ugrundede Anskuelser af Tingene, indrømme os Ovenstaaende. Iøvrigt finde vi Udtrykkene om Skrædderkonen og Skomagermadamen usømmeligen brugte i en dannet Mands Mund til Fornærmelse, som det lader. At tale koster kun Lidt — men er ofte ogsaa kun Lidt værd.

Cicero, som practisk Philosoph.

See, du har underviist Mange og styrket de trætte Hænder. Den Faldne have dine Ord reist op, og bøjede Knæer har du styrket. Men nu det kommer til dig bliver du ukaalmodig; nu det har rammet dig selv forfærdes du.

Job. C. 4. V. 3-5.

Jeg læste nyligen i Bladet Dagen et Stykke med Overskrift: Hæderlig Alderdom, af Cicero, som gjorde stort Indtryk paa mig. Saa megen Veltalenhed, forenet med saa megen practisk Viisdom, kan ikke andet end røre hvert følende Hjerte. Den romerske Philosoph antager her fire Aarsager, hvorfor Alderdommen ansees for besværlig. Da han kommer til den sidste siger han: "Nu er den fjerde Aarsag tilbage, der især synes at ængste og forurolige vor Alder, nemlig den nærforestaaende Død.

Alt hvad der stemmer overeens med Naturen bør ansees for godt; og hvad er mere naturligt, end at Oldinger maae døe? Det samme hændes og Ynglinger, uagtet det strider mere mod Naturens sædvanlige Orden. En Ynglings Død forekommer mig at ligne en blussende Lue, der dæmpes ved Vand. Oldinger derimod døe, som en Ild, der fortæres af sig selv, og ei dæmpes ved Magt. Ligesom umodne Frugter maa rives af Træerne med Vold, men de modne derimod falde af, af sig selv, saaledes berøves ogsaa Ynglinger Livet med Magt, da Oldinger derimod fældes af Modenhed. Denne er mig saa behagelig, at, som jeg kommer Døden nærmere, synes jeg ligesom at øine Land, og engang efter lang Seilads at skulle komme i Havn."

— — "Jeg fortryder ei at jeg har levet; thi jeg har levet saadan, at jeg troer, jeg har stiftet Nytte i Verden. Jeg forlader Livet som et Hærberg, ei som en fast Vaaning. Thi Naturen har givet os et Opholdssted at leve i nogen Tid, men ei for bestandig. — Disse ere mine Trøstegrunde, min Overbeviisning. Derfor er min Alderdom mig ei allene ikke besværlig; men endog behagelig og blid."

Da jeg havde læst disse Linier, tænkte jeg ved mig selv: Med største Ret gjelder Du for den Viseste blandt Vise, for Veltalenhedens Fader, store, udødelige Marcus Tullius! Din henrivende Veltalenhed, Din gjennemtrængende Skarpsindighed er ene istand til at lade os see Døden i Møde som en venlig Engel, og at tilbagetrylle den Tidsalder, da "den skjønne Verden" endnu var til, om hvilken Schiller siger:

"Damals trat kein gräßliches Gerippe
Vor das Bett des Sterbenden. Ein Kuß
Nahm das letzte Leben von der Lippe,
Still und traurig senkt' ein Genius
Seine Fackel" —

Med største Tilfredshed lagde jeg de to Numere af Dagen til Side, hvori hine Viisdomsregler for Oldingen fandtes, fast besluttet at opbevare dem som en Skat, for ved deres gjentagne Læsning, at forberede mig en lykkelig og rolig Alderdom. Endeligen faldt det mig ind: Hvorledes teede sig da den store Philosoph selv ved Dødens virkelige Nærmelse? Fulgte han de Forskrifter, han gav os? Stod han urokket som en Eeg i Stormen, da Døden med sit røde Glavind truede ham? — Jeg søgte blandt mine Bøger nogen Oplysning herom, og stødte paa J. M. Gesners Chrestomathia Ciceroniana, hvori Romerphilosophens korte Biographie findes, forfattet af den lærde Samler. Her træffer jeg da paa følgende mærkelige Slutning: "Næsten aldrig har Cicero lagt sin Frygtsomhed mere for Dagen, og næsten aldrig kunde denne mindre undskyldes, end i det sidste Optrin af hans Liv. Han gik i sit fiirogtredsindstyvende Aar, og kunde altsaa ikke mere gjøre sig Haab om endnu at leve længe. En tapper Mand, som havde befundet sig i hans Sted, vilde enten endnu engang have prøvet sin Lykke, eller, hvis dette ikke havde ladet sig gjøre, dog ei undveget Døden. Men see, Cicero flygter, og kan, af Frygt, ikke engang beslutte hvorhen? han græder og ængster sig saa meget, at han, den sidste Dag af hans Liv, ikke ligner mere noget Menneske, og glemmer paa eengang alle de skjønne Ord om Foragt for Døden,

hvilke han saa ofte med største Fryd havde fremsagt og skrevet. Han var endog sig selv saa lidet mægtig, at hans Tjenere, næsten mod hans Villie, maatte slæbe ham bort. Og havde han i sin sidste Time ikke været ligesom bevidstløs og sine Sandser berøvet, vilde man ufeilbarligen endnu have havt nogle mærkværdige Ord eller Handlinger af ham, da de daværende Skribenter vist havde agtet det Umagen værd at optegne de ubetydeligste Omstændigheder ham angaaende."

I, som uophørligen plage os med eders Visdomsforskrifter, eders Advarsler, eders Formaninger — lærer her af een af de Viseste blandt Dødelige, at eet er at præke Moral, og et andet at udøve den!

(Indsendt.)

En liden Historie,

Alle nyttelig at læse, om end ei Alle lige let at fordøie. *

For nogle Aar siden befandt Hr. S......t sig med en reisende Lærdmand, for hvem han gjerne gad lagt sit Kjendskab til Kunsten for Dagen, i Hans Sachsens Gjæstgiversted, den forgyldte Musefælde, i Nürnberg. Paa den anden Side af Værtshuusbordet sad der en

* Side 164 og 165 af Wanderbüchlein eines reisenden Gelehrten nach Salzburg, Tirol und der Lombardey von Dr. G. H. Schubert. Erlangen 1823.

Borgermand, som pegede hen paa Væggen bag Kakkelovnen og spurgte Værten: "Hr. Höger! hvad har De for et Billed der?" Værten var just ifærd med at gjøre en Regning op med Budet fra Bach og kunde, saasom han talte Penge efter, ikke dengang svare paa Spørgsmaalet. Strax var Hr. S......t vedhaanden, stillede sig hen for Stykket, besaae det paa høire, besaae det paa venstre Side, ovenfra og nedenfra, for, som det hedder, først at finde det rette Lys, men kunde ikke ganske blive klog paa, om det var malet i gammelhollandsk, eller nyhollandsk Maneer, i græsk, eller i latinsk Stiil. Tilsidst faldt det ham lykkeligviis ind, at den forgyldte Musefælde maatte være et meget gammelt Værtshuus; tillige havde Billedet noget Antikt og Eget i Foldekastet, saadan en sær Holding og sodet Colorit fra Siden af, at han ikke troede at skyde farliglangt forbi, om han foreløbigt svarede Borgermanden og den reisende Lærde, der stod ved ham: "Billedet er et meget gammelt Stykke og maa i det mindste være malet "af Bedstefaderen til Albrecht Dürers, eller "maaskee endog Bedstefaderen til Raphaels "Læremester". Værten, der imens var bleven færdig med sin Sammentællen, gjorde imidlertid dengang hans Kundskab tilskamme; thi han kom smilende til og sagde: "nu skal jeg "sige Dem det; Billedet har min Gudfader, "Tobaksdaasemageren i Gostenhof, malet, "han, der før har boet paa Hospitalskirke-"gaarden".

O, I Kunstkjendere! I Kunstdommere! læser! læser! læser!

Misceller.

"Hvorledes gaaer det til — spurgte nyligen en Mand i et Selskab — at nu, da der klages saa meget over Mangel paa Afsætning, levere vore Presser af alle mulige Slags Blade og Journaler langt flere end i de meest glimrende Tider?" — "Hvoraf kommer det — svarede en Anden, at min Gjenbo Hattemageren, saalænge han var formuende, ikke kunde opnaae den Lykke at faae en Livsarving, og derimod nu, da han er saa fattig som en Kirkerotte, hvert Aar seer sig beriget med en Glut?"

Mærkeligt er det, at the Scool for Scandal, Bagtalelsens Skole, der endnu bestandigen sees med Begjerlighed paa vor Skueplads, i England selv, hvor den først fremkom, ikke gjør nogen Lykke mere. Mon det er gaaet dermed, som med Moderne, der, naar de allerede ere gamle udenlands, betragtes som nye hos os?

Blandede Efterretninger.

I Morgenblatt læstes for ikke længe siden en Correspondentartikel, hvori det hedte, at Fængslerne i Altona, under Hs. Majestæt Kongens Ophold i denne Stad, befandtes usunde; at Johann Heinrich Viehlmann, Advocat Rathgens formeentlige Morder, siden den Tid er bleven mildere behandlet, og at han havde faaet et andet, bedre Fængsel, istedet for den næsten tilmurede underjordiske Hvælving, hvori han didtil havde siddet og ingen Solstraale kunde trænge ind. Mod disse Yttringer har en af Altonaes Indbyggere taget til Gjenmæle. Den Bygning, hvori Criminalfængslerne findes, er af ny opbygt for 25 Aar siden og indrettet til dette Øiemed. De syv i mellemste Etage værende Fængsler ere forsynede med store Vinduer, for hvilke der rig-

tig nok er Jernstænger, ud til Gaden; dog ere de ikke allene tilstrækkeligt lyse, men ogsaa passende høie og rummelige; ogsaa findes der Indretning til Natteleie og Varme om Vinteren. To andre paa Bagsiden af Bygningen liggende Kamre, der ere bestemte for farligere Fanger, som man især maa befrygte at ville udbryde, ere til dette Formaal indrettede med endnu større Forsigtighed, af hvilken Aarsag Vinduerne, som vende ud til Gaarden, ere mindre og høiere oppe end de andre. Men heller ikke mangle disse Lysning eller Varme om Vinteren; begge undersøges aarligen eengang af Politiemesteren. Monarken havde saa meget mindre Anledning til at yttre Mishag, som Han har fundet Fængslerne, paa tre, af Viehlmann, hans Kone og en tredie her opbevaret Fange nær, ubesatte. Viehlmann befinder sig endnu i samme Fængsel, som ved hans Ankomst til Altona. Hovedvagten, i hvis anden Etage de herværende Criminalfanger sidde arresterede, har aldeles ingen Kjelder, og endnu langt mindre en tilmuret Hvælving. Under Slutterens lige over for liggende Bolig findes vel en Kjelder, der kan benyttes til Fængsel; men i mange Aar er denne ikke bleven brugt, uden af de franske og hollandske Tropper, som 1808—9 havde hobeviis opbevaret der deres Fanger. Viehlmann holdes fast paa det forhennævnte Sted, paa Grund af hans tidligere Undvigelse og hans Forsøg at bestikke de i Meklenborg arresterede Personer. Viehlmanns Sag ventes nu snart paadømt. Der er største Sandsynlighed for, at han allene er Ophavsmanden til det paa Advocat Rathgen begaaede Ran og Mord.

Ved sidste Udstilling i Louvre i Paris behøvede den berømte Fabricant Ternaux en heel Sahl blot til sine Shawler og fine Klæder, og havde endda saa lidt Rum dertil, at han maatte have en Udstilling hjemme i sit Huus. Naar man seer hans mange Producter, saa begriber man først, hvorledes det er mueligt, at han kan sysselsætte 6000 Mennesker. Hidtil fandt overdaadige Damer, at hans Shawler ikke vare saa gode som de ostindiske, fordi de ikke kostede saa meget. For at afhjelpe denne Feil har Ternaux ladet forfærdige adskillige Shawler, som alle Damer ere henrykte af og som koste *adskillige Tusinde Franker*. — I en anden Sahl havde *Haarkonstnerne* deres Sager, som Haarlokker, Haartourer ꝛc. opstillede. I en tredie Parfumeurerne deres forskjellige Arter lugtende Vande og Sæbe. I en fjerde Syerskerne deres Konstværker, f. Ex. et under Glas opsat Snørliv, som var tiltænkt Hertuginden af Berry, der opvakte det smukke Kjøns Beundring. Lampehandlerne havde i et eget Værelse udstillet deres Opfindelser af de smukkeste Glaslamper, i Form af Slanger, smukke Arabesker ꝛc. En stor Sahl glimrer med de kostbareste musikalske Instrumenter af forgyldt Mahogenie. Bogtrykkerkonsten havde leveret smukke Pragtværker og Mønstere af alle Slags Typer. Ved Siden af de typographiske Mesterværker fortjene de af Bogbinderne udstillede at nævnes. De Pariser Bogbindere kunne snart, som Thomas Paine i London, føie Beskrivelser til deres Bind og lade sig betale nogle Louisd'orer for et Bind. Hovedproducterne af den Lyoner Konstflid ere Silkestoffer, over 80 Slags, fra den simpleste Taft indtil svære Guld- og Sølvbrocader til Prydelser for Kirker og Palladser. Af Hattemagerarbeider leverer Lyon de første i Frankrig. I de tilstødende Sale fandtes Vaser og Toiletter af Chrystal med forgyldt Indfatning, konstigt indlagte Møbler, ligeledes med Bronze, bemalet Porcellain, uhyre Sourtouts af forgyldt Bronze og Chrystal for Fyrstetafler, Tapeter, adskillige Slags Arbeider af Elfenbeen, Perlemor ꝛc., et bølgeformigt stribet Glas til Fyrtaarn, en Glascylinder, 52 Tommer høi; deilige Statuer af Carton-pierre.

Julius Klaproth har i det asiatiske Selskab oplæst en Afhandling om Oprindelsen til Papirpenge, hvori han af chinesiske Skribenter beviser, at Papirpengene ere opfundne i China. Den ældste Finantsspeculation, opfunden af de chinesiske Ministere til at dække de store Statsudgivter, skriver sig fra Aaret 119 før den christelige Tidsregning, under Keiser U-Ti af det store Dynastie, da phi-pi eller Huudværd blev indført. Det var Stykker Skind af en vis hvid

Hjort, som fødtes i Palladsets indere Park. De holdt en chinesisk Fod i Qvadrat og vare prydede med Malerier og fine Broderier. Enhver af Prindserne eller af de Store, og selv Lemmerne af den Keis. Familie, der vilde gjøre Keiseren Cour, eller som bleve indbudne til Ceremonierne og spiste i Palladset, vare forbundne til at bedække sig med en saadan Huud. Keiserpalladsets Minister havde fastsat Prisen for en saadan phi-pi til 40,000 Dinar, (300 Fr.). — 605–17 efter Chr. F., da Forvirringen havde naaet den højeste Grad, bleve alle Slags Ting, som smaa runde Jernstykker, Stumper Klæde, ja endog Lapper Pap brugte som Penge. 807 efter Chr. F. tvang Keiseren Kjøbmændene og de rige Familier til at deponere Penge i de offentlige Casser, mod at faae Beviser, som circulerede overalt og kaldtes flyvende Mynt. 997 udstedtes paa samme Maade Beviser, der kaldtes begvem Mynt. Deraf havdes 997 i Forraad 1,700,000 Unzer Sølv, som 1021 forøgedes med 1,130,000 Unzer. Fra Aaret 1160 til 1166 havde man forfærdiget for 28 Mill. af et Slags Assignater, som siden endnu blev forøget med 15 Mill. 600,000. Desuden havde man endnu andre Papirer, og hele Riget var saaledes oversvømmet med Papirpenge. Aaret 1264 havde man Sølvobligationer. Man seer af den hele Beretning, at Papirpengesystem har været indført og brugt i China siden mange Aarhundreder.

I forrige Aar er udkommet en ny Oversættelse af Swedenborgs theologiske Skrifter, ved Dr. J. F. J. Tafel. Oversætteren er kommet saa vidt i sin Tro paa Swedenborg, at han paastaaer, at den, der vægrer sig for at troe ham, ikke allene handler uforstandigt og inconseqvent, men endog i høieste Grad usædeligt og uretfærdigt. Swedenborg er altsaa troværdig; det er sandt, at Herren selv har aabenbaret sig for hans aandige Synsorganer, og umiddelbart afsendt og udrustet ham, at forkynde det Ny Jerusalems Lære; at han i 28 Aar har seet Himmel, Helved og Hades, og givet os den samme Lære, som Englene have i Himlen — at hans Lære er ufeilbar og guddommelig ꝛc.

Det Hollandske Videnskabers Societet i Harlem udsatte i A. 1820 et Priisspørgsmaal om de saakaldte modificerede (formildede) Kopper, nemlig om sammes Væsen, Gang, Aarsager, Følger og Forebyggelse, saavelsom om Kokoppernes Varighed og Børnekoppernes Udryddelse o. s. v. med det Ønske, at faae et Svar derpaa, ikke indeholdende bekjendte Ting, men en fyndig, paa Forsøg og Jagttagelser grundet, Fremstilling af benævnte Gjenstande. For en fyldestgjørende Besvarelse bestemte Selskabet en Guldmedaille af 30 Ducaters Værdie, og endnu desuden en overordentlig Præmie af 30 Ducater. Denne Priis er nu bleven tilkjendt en Afhandling, hvis Forfatter er Hr. J. W. Giltermann, Doctor i Medicinen, Chirurgien og Fødselshjelperkonsten, og Læge i Emden i Østfriesland. Den vil med det første blive trykt i Selskabets Skrifter.

Den russiske Statsraad og Prof. Carl Morgenstern har udgivet et lidet Skrift: "Ueber Rafael Sanzio's Verklärung", som er Frugten af hans gjentagne Beskuelse af dette Mesterstykke, under hans Ophold i Paris i Foraaret 1809. Alle Figurerne beskrives deri efter deres Stillinger, Træk, Udtryk, Klædedragt og Farver; selv Belysningen omtales. Denne Beskrivelse over Rafaels Mesterværk, Kronen for den nyere Malerkonst, opvækker, sammenholdt med Kobberstykkerne, især det af Dorigny, der bedst fremstiller det Væsentlige af Originalens Stiil og Kraft, et langt fuldstændigere og værdigere Begreb om Forklaringen, end man ellers, uden at have seet samme, er istand til at have.

Kjøbenhavns Børs, d. 23 Martii.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (uden Renter) 85½. Nationalbank-Obligationer (af Laanet den 2den Febr. 1820) 102½ Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller 128½ Rbdlr. Sedler pr. 100 Rbdlr. r. S. — Norske Sedler 16½ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 106½. — Svenske Sedler 59 ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kiøbenhavn.
Eenogtyvende Aargang. No. 25.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 27 Marts 1824.

Conferenceraad
Peder Wormskiold.

I Skiebnens Bog staaer engang skrevet:
Vort Kiød skal vorde Muld;
Held den, som da har dydigt levet,
Ham vorder Graven huld;
Et Havblik efter Stormens Aar,
Et Forbud paa en himmelsk Vaar.

Bag simple Muur i Dødens Have,
Der staaer en lille Grav;
Her lagde mellem Fædres Grave
En Vandringsmand sin Stav,
Hvis Liv var Dyd, hvis Død var Ro,
Hvis Aand var Gud og Danmark tro.

Med Fryd han Dagens Hælding skued',
Thi ædel var hans Id;
Reen Vil'ie i hans Hierte lued',
Og skarp var Mandens Vid;
I Pligten tro, i Hiertet mild,
Ei Alder mørkned' Aandens Ild.

I syvti Aar vi saae ham vandre
I Støvets Kredse her;
I dem han virked' skiønt for andre,
Og vandt sit Danmark kier.
Giv' Gud at hvert et Adelsnavn,
Som hans maa følge almeent Savn.

O, Wormskiold! stor Du var som Fader,
Som Ven, som Embedsmand,
Derfor et Navn Du efterlader,
Som grønnes i Dit Land;
Og gid hver Mand ved Thronens Fød,
Som Du, maa vorde viis og god!

Sov sødt da i Dit lune Giemme,
Ei Stormen rækker Dig;
Et næste Old vil Dig ei glemme,
Dets Ord er vore liig:
"Hans Liv var Dyd, hans Død var Ro,
Han var sin Gud og Konge tro."

Om Casser.

Det Ord Casse synes ofte at være en Gjenstand for Omtale. Oprindeligen hedder Cassa i det Italienske en Kiste, Koffert, ja endog Ligkiste. At mangen Casse bliver en Ligkiste for dens Bestyrer, har Erfaringen noksom lært, men dog næsten aldrig før den er tom. I det engelske kaldes Cash, som aabenbart kommer fra Cassa (Fr. Caisse) ligefrem Penge, men at en Casse just ikke altid behøver at indbefatte Penge, veed Enhver. Cassepenge kaldes alle saadanne Penge, som findes i en Regents, Stads, Communes eller selskabelig Forenings offentlige Casse. Den, som har at indkræve og svare Regnskab for saadanne Penge, kaldes Casserer, og efter de fleste Staters Love have de store Fortrin for andre Fordringer i Concourser; en Forgribelse derpaa ansees, naar det Manglende ikke erstattes, for et Tyverie. Visse Lovkyndige have endog villet paastaae, at den, som blot udlaante saadanne Penge, burde erstatte dem firefold. Men denne Mening grunder sig paa romerske Love, og Romerne synes især at have havt Grund til at være saa strænge i den Henseende, da der hos dem nok blev udøvet Underslæb med Cassepenge, som overgaaer al Forestilling. Cicero bebreider f. Ex. Antonius (Phil. II.) at han i kort Tid havde stjaalet og sat overstyr septies millies H. S. d. e. over 23,333,333 Sølvdalere i vore Penge. Er dette grundet, som man har største Føje til at troe, da ellers en Mand som Cicero ikke vilde paastaaet det, saa er denne Cassemangel nok den største, der nogentid har fundet Sted.

Mærkeligt er det, at (ind-) cassere (oppebære) Penge og cassere, erklære for tilintetgjort, er af saa forskjellig Bemærkelse. Den, som indcasserer i Dag, kan mueligen i Morgen blive casseret. I Kjøbmandssproget betyder cassere det samme som udslette eller tilintetgjøre en Gjeldsfordring; indcassere Penge, derimod at oppebære eller inddrage Penge. I Lovgivningen er det den Handling, at tilintetgjøre et Document, eller og afsætte en Betjent for begaaet Utroskab. I denne Bemærkelse kommer Ordet ikke af Cassa (Skriin), men af det latinske cassare, tilintetgjøre, erklære for ugyldigt. Staten er vist nok tjent med det Slags Casserere, som den roligen kan overlade til at indcassere, uden at see sig i den sørgelige Nødvendighed, at cassere dem.

Hvorledes det Offentlige skal kunne undgaae denne sørgelige Nødvendighed, er et høist vigtigt Spørgsmaal, hvis Besvarelse vilde udkræve en større Udførlighed end Rummet denne Gang tillader os. Maaskee troe Mange, at det bedst kunde skee ved at revidere Casserne saa ofte som mueligt. Det er let sagt, men vanskeligt at udføre. Deels er mangen Casse af den Natur, at det er umueligt, endog naar den er i den bedste Orden, at foretage en tilfredsstillende Revision dermed førend en vis Tids Forløb, naar Pengene, som ikke med Magt, men kun med Lempe, kunne inddrives, ere indcasserede; deels vilde en saa idelig Overrevision medføre alt for stor Bekostning for Staten, naar den skulde strække sig til alle Casser. Det rigtigste var nok, aldrig at antage nogen til at forestaae Casser, især hvor det gjelder om betydelige Summer, med mindre han kunde stille en saa tilstrækkelig Sikkerhed, at det Offentlige i hvert Tilfælde var betrygget. Saadanne Poster burde derfor aldrig betroes til

andre end til vederheftige eller med tilstrækkelig Caution forsynede Mænd. At overlade en anseelig Casse i Tider, som de nuværende, til Folk uden mindste Formue, synes betænkeligt. Fristelsen kan let blive her for stor. Langt være det fra os at ville hermed paastaae, at jo den strængeste Redelighed ret godt lader sig forene endog med Uformuenhed, og tusinde Erfaringer have viist, at Mænd, der døde, uden at efterlade noget, have i deres Liv forestaaet de betydeligste Casser med største Ærlighed, i en lang Række af Aar. Men naar Staten har Valget mellem en Uformuende og en Formuende til Besættelsen af en Casserer- og en Bogholderpost, saa synes det dog altid fornuftigst, at vælge den første til Bogholder og den sidste til Casserer. Fristelserne for den Fattige ere overalt langt større end for den Formuende; thi hans afhængige Stilling bringer ham let i de besynderligste og farligste Collisioner. Har han eengang forgrebet sig, saa gaaer det ham som den faldne Mø; det første Feiltrin leder let til flere. — Der gives overalt Mennesker, der hverken forstaae at omgaaes eller holde tilraade med Penge. Der gives Andre, som besidde et saa let Sind, eller rettere, en saa stor Letsindighed, at de altid lade den næste Dag sørge for sig selv, eller, som det almindeligen hedder, hver Dag have sin Plage. De betragte stundom de Penge, som de have i deres egen Casse og de Penge, som de have i Statens, for Unger af fælles Kuld. Begyndelsen skeer med en Ubetydelighed, som de ikke bære nogen Tvivl om at kunne erstatte igjen. Men have de en stor Familie, ønske de gjerne at vise sig overalt, hvor man ikke kan vise sig uden Penge, saa bliver det mindste Hul, deres Letsindighed har skudt paa den dem betroede Casses Volde,

snart til en uhyre Bresche, som deres egen, deres Kones, deres Døttres og Sønners Forfængelighed og Modesyge løbe Storm igjennem, og snart udsætte de den ellers uindtagelige Fæstning for aldeles Overgivelse og Plyndring. Er Utroskaben først begaaet, saa kan det Offentlige sjeldent eller aldrig vente sig nogen virkelig Erstatning. Den opdages for det meste ei førend det er for sildigt. Enten opoffrer da den Ulykkelige sig selv, eller forfølges og dømmes af Lovenes straffende Arm. Men hvad vinder Samfundet derved? En ulykkelig Familie mere at ernære, en Overtræder mere at bevogte, er Virkningen deraf.

Man har lastet meget Embeders Sælgelighed (Venalitet). Det er sikkert skeet med Grund, naar Salget gjeldte Embeder, der udkræve særegne Kundskaber og Erfaringer. Saaledes fortjente det vel den høieste Dadel, at man i Spanien og Frankrige i sin Tid solgte endog Dommerembeder. Men ganske anderledes er det med de Poster, hvis Hovedforretning blot er at udbetale og modtage Penge. Burde saadanne ikke overlades til formuende eller vederheftige Mænd, der ønskede en rolig Beskjæftigelse, og som vilde erlægge en vis Sum for den Post, de erholde? Derved kunde Staten vinde betydeligen baade i positiv og negativ Forstand. Positiv ved at faae anseelige Summer ind i sin Casse, negativ ved at spare de Capitaler, den ved mødende Utroskab ofte maa tabe. Forøvrigt forstaaer det sig af sig selv, at de ved Stilling og Tjenesteaar nærmest berettigede Embedsmænd, naar de kunne stille tilstrækkelig Sikkerhed, altid maatte have Fortrinet.

Der er intet Slags Utroskab, som lettere kan gjøre Regning paa at finde Medlidenhed hos

Medborgere, end netop den, der begaaes med anbetroede Penge. Det hedder strax: "den stakkels Mand! Det har altid været et saa honnet og godt Menneske! Han maatte just være saa uheldig at komme i Forlegenhed." Man har hundrede Undskyldninger i Beredskab for den, som, trods den gode Indkomst han nyder, sætter i faa Aar mange Tusinde overstyr, medens man grusomt fordømmer den Stakkel, der, maaskee af virkelig Nød, har skilt Nogen ved ti Rigsbankdaler. Dette Capitel lod sig meget videre udføre, men vi standse her, thi fornøden Sandhed er i vore Dage desværre næsten Hvermand for broget.

Et Par Ord
i Anledning af Stykket "Cicero som practisk Philosoph" i Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn Num. 24.

Forfatteren til hiint Stykke i Skilderiet har af J. M. Gesners Chrestomathia Ciceroniana erfaret: at Cicero døde som en gammel Kjærling. Han laane nu Øre til en langt paalideligere Efterretning, den herlige Middletons romerske Historie, og see, hvad han der kan erfare! Hedder det da som saa i samme Bogs 4de Bind. "Cicero opholdt sig "med sin Broder paa sin Villa i Tusculum, da "han bekom Underretning om den Proscription, "der rammede ogsaa ham og hans Broder. Tri"umvirerne ønskede at holde det hemmeligt, om "muligt, lige til Executions-Dieblikket, for saa"ledes at overfalde Dem, de havde dømt til

"Døden, inden disse kunde undflye. Men nogle "af Ciceros Venner udfandt Midler, til betids "at give ham et Vink derom. Strax reiste han "da med sin Broder til sin Villa, Astura, der "laa Kysterne nærmest; og deres Hensigt var, "ufortøvet at fjerne sig fra deres Fiender til et "meer betryggende Sted. Broderen Quintus "var just ikke forberedet paa en saa iilsom Reise; "han besluttede altsaa, at vende om med sin "Søn til Rom, i det Haab, at kunne forblive "skjult der, indtil han fik Penge og andre For"nødenheder til deres Underholding samlede sam"men. Cicero fandt imens et Fartøi seilfærdigt "i Astura og gik flux ombord; men Vinden var "ham hæftigt imod, og han maatte, efterat "være seilet to Miil langs Kysten, lande i Cir"ceium. I Nærheden af dette Sted tilbragte "han een Nat ængsteligen og i Ubestemthed. "Spørgsmaalet gik ud paa, hvor han skulde tage "hen, om han havde at flye til Brutus, eller "til Cassius, eller og til S. Pompeius; men "efter al Overveielse tykkedes ingen Udvei ham "saa kjær, som Døden *. Den Tanke op"steeg hos ham, som Plutarch siger, at gaae til "Rom og dræbe sig selv i Cæsars Huus; "men hans Tyendes utrættelige Bøn"ner bevægede ham endeligen, til at seile videre "til Cajeta. Her steeg han atter iland, for at "hvile ud, een Miil fra Kysten, paa sin formi"anske Villa; kjed af Søfarten og Livet er"klærede han, at han vilde døe i det Land, "han saa tidt havde reddet **. Han sov nu "aldeles roligt nogle Timer, uagtet,

* Senec. Suasor. 6.

** Liv. Fragm. apud Senec. Suasor. I. it. Plutarch. Cic.

"som nogle Scribentere fortælle, en Mængde "Krager skrege udenfor hans Vinduer, ret som "de vilde vække og advare ham mod den nære "Fare, ja! uagtet een af dem fløi ind i Væ-"relset og rystede i Puden under hans Hoved, "til endeligen hans Slaver, skrækkede ved dette "Varselstegn og beskjæmmede over, at see u-"fornuftige Dyr omhyggeligere for ham, end de "selv vare, tvang ham til, at lade sig bære "ad Lønveie gjennem Skoven til Skibet; thi de "havde erfaret, at der alt var Soldater, som "havde spurgt om ham, i Egnen og ikke langt "fra hans Villa. Da disse Soldater nu hørte, "at Cicero var flygtet, ilede de efter ham ned "til Kysten og indhentede ham endnu i Skoven. "Anføreren for Commandoet var en vis Popi-"lius Lænus, Tribun, eller Oberst i Armeen, "hvem Cicero engang havde forsvaret og frelst i "en Livssag. Da Ciceros Tjenere saae Solda-"terne, satte de sig til Modværge og vilde vove "eget Liv for hans; men Cicero befoel dem "at sætte Børen, de bare ham paa, ned "og ikke værge sig. * Han saae sine "Bødler ind i Øinene med en Fatning, "der skrækkede dem tilbage, rakte der-"paa sin Hals, saa langt han kunde, "udover Børen og befoel dem fuldende "deres Dont og tage det, de søgte. De "huggede nu hans Hoved og begge Armene af "og ilede med Jubel til Rom, for at bringe "Antonius den kjæreste Foræring, de muligen "kunde give ham."

Men, ikke nok endnu; Middleton, den lærde, den upartiske Middleton, der kjendte

* Liv. Fragm. ibid.

Cicero af Andet, end en Skolebog, siger endnu i samme Bind, der nemlig, hvor han betragter Cicero som Statsmand, følgende sanddrue Ord: "Var end Ciceros Død voldsom, til Utide kom "den dog ikke; just paa rette Tid endte han et "Liv, der var blevet mindre ærefuldt, om Naade "af Antonius havde sparet hans Dage. Ei "alene ventede Cicero dets Ende, men under de "Omstændigheder syntes han endog at ønske "samme. * Den Mand, der forhen havde "været frygtagtig i Fare og nedslagen i Ulykke, "blev efter Cæsars Død vakt ved Republikens "sørgelige Stilling ** og besjeledes af et "Mod, en Helt værdigt; han foragtede "hver en Fare, kjendte ei til Frygt, og, da "han ei magtede at befrie sit Fædreland for Ty-"ranniet, æggede han Tyrannerne til at "rane ham Livet, det han ei længer "gad eiet. Som den store Skuespiller paa "Scenen sparede han sin fulde Kraft til "Slutningsacten; og, efterat have fuld-"ført sin Rolle med Værdighed, besluttede han "at ende den priseligt".

Beviset for "at Eet er at præke Moral, og et Andet at udøve den" vilde altsaa Forfatteren herefter søge andetsteds!

Indsenderen.

Miscceller.

Til Konstdommerne. "Beskeden, men ikke ydmyg; med aaben Pande, men ikke stolt; uden Frygt og uden Indbildskhed, fremtræder jeg

* Ad Att. 10. 4. ** Ep. Fam. 5. 21.

for Deres Domstol. — Jeg vil hverken tilsmigre mig Deres Roes eller tiltrygle mig Deres Dadel. Den første forlanger jeg kun, naar jeg fortjener den, den sidste opfordrer jeg Dem til. Den sande Critik er ubestikkelig; den er retfærdig og upartisk. Den roser, hvor den kan; dens Roes og Dadel er lærerig." (J. F. Schink.)

Parodie. Ikke beskeden, men uærbødig; med haard Pande, ikke ydmyg; med Frækhed og fuld af Særhed, fremtræder jeg for Deres Domstol. Jeg vil enten tilsmigre mig Deres Ros eller frapukke mig Deres Dadel. Den første forlanger jeg, om jeg end ikke fortjener den; den sidste vil jeg afværge ved min hvasse Tunge. Den Critik, der i vore Dage vil kunne bestaae og gjøre Lykke, maa bære Kappen paa begge Skuldrene. Den maa rose dem, den frygter, og laste dem, den ikke er bange for. (Anonymus.)

Man siger: "Ærlighed varer længst", og man har Ret. Men varer ogsaa "Høflighed" længst? Det synes ikke saa. I det mindste seer man de beskedneste Forfattere gaae under, medens de groveste svømme ovenpaa. Næsten skulde man troe, at det kun er paatagen Penhed, naar man seer Folk slaae Rynker paa Næsen ad Uhøviskheder, Gemeenheder og Plumpheder. Den Regel: "Min Søn, om du vil i Verden frem, saa buk!" gjelder i det mindste ikke for Forfattere. For disse maa det hedde: puk — puk atter, og puk! Der gives Forfattere, der saaledes have pukket sig frem paa deres hele literaire Bane.

Indenlandske Efterretninger.

Torsdagen den 25 Marts holdtes en extraordinair eller Continuations-Generalforsamling i det Kongel. Octroyerede Danske Asiatiske Compagnie, hvor følgende Puncter bleve forhandlede: 1) Tilkjendegav Directionen, at den havde indgivet en Ansøgning til General-Toldkammer- og Commerce-Collegiet, om at erholde en Kongelig Approbation paa det i forrige Generalforsamling Vedtagne, nemlig at tilstaae Interessenterne 4 Rbdlr. pr. Actie aarligen, og som skulde vedvare i 8 paa hinanden følgende Aar. General-Toldkammeret svarede, at "herpaa behøvedes ingen Approbation". — 2) De af 36 Interessenter i forrige Generalforsamling indgivne Forslag om oeconomiske Gjenstande 2c. 2c. (see Skilderiet No. 8 d. A.), bleve alle 8 oplæste, tilligemed Directionens og den bestandige Commissions Betænkning over samme. Syv Interessenter forlangte, at der skulde balloteres paa disse 8 Forslag til Antagelse eller Forkastelse. Man ballotterede; der befandtes kun at være 36 Stemmer Ja imod 84 Stemmer Nei ved første, og saaledes fortfaredes med de 7 øvrige Forslag, hvoraf ethvert blev oplæst, uden at der blev ballotteret paa samme. Det forblev med alle 7 Forslag efter Directionens og Commissionens Betænkning, de faldt nemlig bort. — 3) Directionen tilkjendegav, at den har constitueret Hr. Buch til Pakhuusforvalter isteden for forrige Pakhuusforvalter Mauritzen, hvilken, efter Directionens Forslag, blev af Generalforsamlingen bevilget 200 Rbdlr. aarligen i Pension. — 4) Til handelskyndig Directeur blev Hr. Major Selmer paa ny valgt med 74 Stemmer.

I Kjøbenhavn ere i disse Dage ankommen fra Wien den berømte Fløitenist Joseph Wolfram, som agter med det første at give en offentlig Concert. Han har forhen ladet sig høre med Bifald i Paris, London, Brüssel, Wien og Frankfurt am Mayn, og spiller paa den af Professor Bajer forbedrede Fløite.

Den af Hr. Literatus Blok Tøxen forhen bebudede Samling er nu udkommen under

Titel af: Blok Tørens udvalgte Pennestrøg, ordnede efter Tidsfølgen. Bogen, 190 Sider stor, foruden X S. Forord og Indholdsliste, er tilegnet Dankongen Frederik den Sjette. Samlingen bestaaer ialt af 104 poetiske og prosaiske Stykker, hvoraf Adskillige ere forfattede i det tydske Sprog. De ere skrevne i Tidsløbet 1800 til 1824. Personlige Feider ere aldeles udelukkede.

Blandede Efterretninger.

Det er mærkeligt nok, at trods de uhyre Ulykker og Plager, der have hjemsøgt Kongeriget Spanien i Løbet af det 19de Aarhundrede, har Befolkningen dog, efter autentiske Beretninger, stedse tiltaget; thi naar man fraregner 215,106 Sjele for Canarieøerne, og 9800 for Præsidios, saa bestod den 1820 dog af 11,405,124 Sjele; 1787 taltes kun 10,201,785 og 1767: 9,309,104.

For ikke længe siden fandt den store femaarige Musikfest Sted i York, der, i de fire Dage, den varede, indbragte 15,000 Pd. St. Antallet af Musici og Sangere i de Oratorier, der gaves i Domkirken, beløb sig til 491, hvoriblandt mange blot Yndere af Musik; men desuagtet udgjorde Udgivterne dog 8000 Pd. De øvrige 7000 Pd. bleve uddeelte blandt de derværende Hospitaler. — Ogsaa de aarlige Musikfester i Glocester og Birmingham vare mere besøgte og indbringende end ellers, hvilket Altsammen vidner om tiltagende Smag for Musik.

Et ungt musicalsk Vidunder, ved Navn Aspull, har nyligen ladet sig høre i Windsor Slot for Kongen og hele Hoffet med udmærket Bifald. Han spillede fra Kl. 8½ af hele Aftenen paa Pianoforte udvalgte Stykker af Beethoven, Mozart, Himmel, Kalkbrenner, Moscheles, Kreuzer og Clemente ganske mesterligen. Kongen sad den meeste Tid ved Siden af ham og afbrød ideligen hans Spil med Bravo og klappede den unge Virtuos opmuntrende paa Skuldren. (Lond. Chr.)

I Biblioth. univ., Dec. 1822, læses en af W. Allen forfattet Plan til at oprette i det Indere Fattigcolonier af samme Indretning som den i Fredericksoord. I Selskabets nuværende Tilstand, siger Forf., gives der Mange, som ønske at arbeide, og som ere istand dertil, men som ikke kunne forskaffe sig Arbeide, mangle Livets første Nødvendigheder og ere en Plage for de øvrige Medlemmer. Men naar disse Mennesker bruges til at dyrke Jorden, under en tilbørlig Bestyrelse, kunne de ikke allene forskaffe sig alle deres Fornødenheder, men endog have et Overskud til at svare Afgivterne af deres Jorder og Bygninger, og tilbagebetale de dem gjorte Forskud. Forf. foreslaaer at anlægge Landsbyer, hver indbefattende 50 til 100 Familier og udgjørende en Commune. (Paa en Tid, da Capitalisterne ere saa forlegne med at anbringe deres Penge endog kun til 5 a 6 pC., maatte det ikke være vanskeligt, at bringe en saadan Plan til Udførsel. Det maatte være besynderligt, om saadanne Colonier, begunstigede af Regjeringen, ikke skulde kunne skaffe Actieeierne, thi uden Actier kunne de ikke skaffes tilveie, i kort Tid deres Capital tilbage med Renter og det, som er tusinde Gange mere end Renter, den glade Bevidsthed, at have frelst mange hundrede Ulykkelige fra Elendighedens Svælg. Der anvendes jo saa mange Tusinde om Aaret til at stifte Forlystelses- og Overdaadsselskaber, hvorfor ikke engang anvende en Deel af disse Summer til at fremme sand Menneskevel!)

Den Pariser Skak-Klub Le Cercle de Philidor, opfordrede nyligen den Londoner Skak-Klub til et Partie Skak, hvis Træk skulde blive tilmeldte med Posten eller overordentlige Estafetter. Opfordringen blev modtagen, og den Sum, der skulde spilles om, bestemt til 50 Guineer. Efter et fra Hr. de la Bourdonnaye, anden Skakspiller i Paris, indløbet Svar, var Partiet gaaet overstyr, da den franske Klub er paa Veie at opløses, i Følge en blandt dens Lemmer opkommen Strid. To Partier skulde spilles paa eengang; de Franske havde Trækket i eet og de Engelske i et andet, og det var be-

regnet, naar Trækkene havde været tilmeldte med Posten, vilde disse Partier have varet i tolv Maaneder. En enthusiastisk Skakspiller i den Londonske Klub havde foreslaaet, at, da det i en vis Henseende gjeldte Nationalæren, saa skulde Ministerne, i dette Diemed, formaaes til at oprette en Telegraphforbindelse imellem begge Riger. Denne Plan vilde betydeligen have forkortet Spilletiden og ikke kostet Landet mere end 10,000 Pd. St. (Lond. Chr.)

Forbryderskibet Chapman er afgaaet fra Portsmouth med 180 Forbrydere ombord, der skulle føres til Ny-Sydwales; Phoenix indtager i Sheerness 200 og Grevinde af Hartcourt 170 i Woolwich, for at bringe dem til deres Bestemmelsessted. Hunt er ombord paa det sidste. (S. Bl.)

I Nærheden af Grinstead, i Sussex, er nyligen begaaet et græsseligt Mord paa et ti Maaneders Drengebarn. Faderen er første Staldmester i en Gjæstgivergaard og Moderen driver Handel der i Byen. Barnet var betroet til en femtenaarig Pige, Esther Gorringes Omsorg. Efterat Moderen havde givet det Die, lagde hun det i Vuggen, hvor det strax faldt i en fast Søvn, og hun gik derpaa ud i Kjøkkenet. Esther var paa samme Tid i Kjøkkenet, og fik Befaling at gaae ind og vugge den Lille. Da Moderen en halv Time derefter kommer ind i Stuen igjen, savner hun Barnet i Vuggen. Hun løb nu forfærdet ind i det næste Værelse, hvor Pigen børstede Sko, og spurgte, hvor Barnet var? men Esther svarede med paatagen Forundring, at hun ikke vidste det. Man søgte overalt efter Glutten, men forgjeves. Over 300 Mand til Hest vare i alle Retninger i Bevægelse, for at opspore den Savnede, men Alt til Unytte. Naboerne søgte at udfritte Pigen, men hun nægtede Alt, og hvad der bortvendte al Mistanke fra hende, var, at hun skreg og vred Hænderne, og bejamrede Savnet af "den søde Unge". Men da hun blev siden sendt efter en Pot Øl til et Vertshuus i Nærheden, og Verten talede til hende om hendes Hosbonds og Madmoders Lidelser, loe hun og viste en Ligegyldighed, der var meget afstikkende mod hendes forhen yttrede Sorg. Endeligen, efterat man paa ny havde begyndt at søge om Barnet, fandt man det i et Vaskerhuus, druknet i et Kar. Mistanken faldt nu paa Pigen, men hun vedblev at nægte Gjerningen. Omsider maatte hun dog bekjende, at hun havde kastet Barnet i Karret. Man veed endnu ikke, hvad der har været Aarsag til hendes Forbrydelse. Hun har i de $1\frac{1}{2}$ Aar, hun tjente der, ikke yttret mindste Tegn paa Sindssvaghed. (S. Bl.)

I engelske Blade læses en ny Indskjærpelse af Parlamentsacten til at forebygge Dyrs Mishandling. Efter samme skal den, der overmodigen eller grusomt slaaer en Hest, et Asel, Faar ɪc., ansees med Pengemulct. Det skal være Enhver, der er Vidne til en saadan Mishandling, tilladt, at anholde og lade arrestere den Skyldige.

Kjøbenhavns Børs, d. 26 Martii.
Cours, Hamb. 2 M. 245, a visto 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (uden Renter) 87. Nationalbank-Obligationer (af Laanet den 2den Febr. 1820) $102\frac{1}{2}$ a 103 Rbd. r. S. (uden Renter) eller 128 Rbdlr. Sedler pr. 100 Rbdlr. r. S. — Norske Sedler $16\frac{3}{4}$ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. $106\frac{1}{2}$. — Svenske Sedler $59\frac{1}{2}$ ß. — Disconto 5 pC.

Rettelser.
I No. 21, 1ste Side, 1ste P., Lin. 19 nedenfra, for: Reminescencer, læs: Reminiscencer,
I No. 23, P. 380, Lin. 13, for: Scool læs: School

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höcke, i store Helliggeiststrædet No. 144 Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höcke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 26.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 30 Marts 1824.

Om Høitideligholdelsen af Børsens Jubilæum.

Vi have i forrige Aargang af Skilderiet (No. 28) gjort opmærksomt paa, at i Aaret 1824 er Børsens Jubilæum, og vi endte de i den Anledning anstillede Betragtninger med de Ord: "Om Kjøbmandstanden i Kjøbenhavn paa een eller anden Maade i næstkommende Aar vil høitideligholde Børsens Jubilæum, maa Tiden lære: At det er en værdig Anledning til Høitideligholdelse, derom kan vel neppe være nogen Tvivl. En Bygning, der saa at sige, er Sjelen for hele Rigets Handel; der er eet af vore største Kongers herligste Minder; der har overlevet tre af Danmarks skrækkeligste Catastropher, fortjente dog vel paa sin to Hundredeaarige Fødselsfest en saadan Opmærksomhed."

Denne Opfordring uagtet have vi hidtil dog ikke erfaret, at der er føjet den mindste forberedende Foranstaltning til at feire en saadan Fest. Man har ikke engang hørt noget ymte derom. Skulde da virkeligen vor Handel være sjunken saa dybt, at der enten ikke haves Evne til eller Sands for en saadan Festligholdelse? Den mindste Klub høitideligholder jo sin Stiftelsesdag, og en Bygning, ved sin Bestemmelse saa vigtig, ved sin Alder saa ærværdig, som Børsen, skulde lade det andet Seculum henrinde og indtræde i et nyt, uden at den Stand, der i disse to Aarhundreder har høstet saa meget Gavn deraf, skulde bevidne dens store og udødelige Stifter den skyldige Taknemmelighed? Regentsen høitideligholdte i Fjor sit Jubilæum paa en værdig Maade, som en Stiftelse, der har bidraget saa meget til Videnskabelighedens Fremme og hvorfra saa mange Lærde ere udgaaede, og Børsen, hvis Indflydelse paa hele Statens Vel er saa uberegnelig, hvis Indvirkning paa Handelens Flor, uden hvilken hverken Videnskaberne eller Konsterne, i et Land som Danmark, kunne bestaae, skulde stiltiende forbigaae sit Jubelaar? Krøniken skulde blot sige: "I Aaret 1824 var Børsens to Hundredeaars Jubilæum, men det blev ikke ihukommet i Danmarks Hovedstad"? — Nei, det vil vist

ikke blive Tilfældet. Den danske Handelsstand vil sikkert paa een eller anden Maade lægge sine Taknemmelighedsfølelser ved denne Leilighed for Dagen. Er end Neptuns Trefork og Merkurs Slangestav hos os omhyllet med Sørgeflor, saa maa dette dog ikke nedslaae vort Mod, ikke udslette Erindringen om henrundne lykkeligere Tider. Netop fordi Handelen befinder sig i en saa beklagelig Forfatning, bør man, ved behagelige Tilbageblik paa Fortiden, søge at gjenopreise det sjunkne Mod.

Man tillade os derfor at gjøre nogle Forslag til Børs-Jubelfestens Høitideligholdelse.

Fremfor Alting maatte den saa mærkværdige, af alle Fremmede saa beundrede Børsbygning, saavel udvendig som indvendig, istandsættes. Det gothiske Billedhuggerarbeide udenpaa, her i Hovedstaden det eneste i sit Slags, der begynder temmeligen at forfalde, maatte restaureres. Begge Façaderne, saavelsom det høist mærkelige Taarn, oppudses og istandsættes. Med Taget maatte der foretages en Hovedreparation, paa det det ei skulde regne ned i Kræmmernes og Boghandlernes Lader. De stygge, i Bly indfattede Vinduesruder, maatte borttages, og i deres Sted klare og store Ruder, saaledes som allerede er Tilfældet der i adskillige Boutiquer, indsættes. — Naar Bygningen nu saaledes udvendig og indvendig havde faaet et anstændigt Udseende, kunde man nærmere raadslaae om, hvorledes og hvilken Dag Jubelaaret skulde høitideligholdes. Rigtigst var det nok, at Grosserer-Societetet paatog sig at ordne Festen. At den burde feires i Børssahlen, der i nyere Tider har faaet en saa smagfuld Indretning og Udziring, falder af sig selv. Sahlen kunde til

Høitidsdagen udpyntes med Blomsterguirlander og Festoner, hvilket let lod sig gjøre, om Høitideligheden fandt Sted i Slutningen af næstkommende Sommer. Christian den Fjerdes Bystbillede maatte staae øverst i Sahlen paa en høi Piedestal. Paa Væggen maatte Navnene paa Handelens vigtigste Forfremmere i Danmark være anbragte i Transparent. Festen maatte aabnes af en, ved Alder, Kundskaber og Redelighed, lige udmærket Grosserer med en passende Tale, hvori Christian den Fjerdes store Fortjenester af den danske Handel i Særdeleshed, hans Stiftelse af det ostindiske Compagnie, og Handelens Skjebne, lige fra hans Tid indtil nu, med Liv og Kraft maatte skildres. Taleren maatte ogsaa i Korthed vise, hvilke Kjøbmænd, der fortrinligen have gjort Epoche i den danske Handelsverden, og hvad Handelen overhovedet har bidraget til at hæve Danmarks Rang blandt Europas Stater. Derfra maatte han gaae over til at skildre Handelens og Skibsfartens Vigtighed, især for en Stat som Danmark; bekjæmpe de Fordomme, der ville nedsætte Handelen saa dybt, og som ville indbilde os, at Fædrelandet hverken trænger til den eller Skibsfarten. Han burde søge at godtgjøre, at ligesaalidet som nogen Biekube kan bestaae af lutter Vandbier, saa lidet kan en Stat bestaae af blot fortærende Medlemmer. Derved vilde det blive ham let at overtyde mange Lærde og Konstnere om, at det er ubeskedent, at see med Ringeagt ned paa den Stand, der dog skal bidrage til at føde dem; at Lærdom og Konst blive til en ufrugtbringende Skat, naar ikke Fabricanten, ved at forædle Producterne og Kjøbmanden, ved at afsætte dem og skaffe dem ombyttede med andre, søger at tilveiebringe den første Betingelse for

den Lærdes og Kunstnerens Virken og Stræben. Kort, Taleren maatte udpege Handelsstandens Vigtighed for Staten og den Ret, som ogsaa den har til at nyde for sit Arbeide nogle af de større Fortrin, Samfundslivet medfører. Han kunde ved den Leilighed beraabe sig paa den Fuggerske Families Lemmer, som fra Kjøbmænd bleve Fyrster; paa en Hope, Necker og flere, der spillede saa vigtig en Rolle i Europa. Til Thema for sin Tale kunde han vælge de Ord, der læses paa Latin over Børsens Portal: "at Christian den Fjerde, som Landets Fader og Statsoeconomiens heldige Bestyrer, følgende andre Potentaters priselige Exempel og brændende af Begjerlighed efter at forøge Danmarks Folkemængde, Velstand og Handel, indviede 1624 Kjøbenhavns Børs." — Efter endt Tale maatte et vist Antal af Kjøbenhavnske Grosserers Døttre, alle hvidtklædte med Myrthekrandse om Hovedet, bekrandse, under Ledsagelse af en passende Musik, helst componeret af en Kjøbmand, i hvis Stand der nu findes saa mange talentfulde Mænd, Christian den Fjerdes Billedstøtte. Høitideligheden kunde endes med et Bal. For ogsaa ved Velgjørenhed at forskjønne Dagens Festlighed kunde der ved Subscription samles Bidrag til en Stiftelse for fattige Grosserer- og Kjøbmændsenker, der fandtes værdige til en saadan Understøttelse. Derved vilde de Baand, som nu kun alt for slapt sammenholde de Handlende, stærkere knyttes, og mangen værdig Medborger, der er bleven et Offer for ulykkelige Tidsomstændigheder, finde nogen Hjelp i disse for Handel og Skibsfart saa høist ugunstige Tider. Skrækkeligt er det at tænke sig, at en Mand, der under Krigen førte en betydelig Handel, og stiftede i sine lykkelige Dage meget Vel, skal

for ikke længe siden næsten være omkommen af Sult paa et Loftskammer. Saadanne Scener kunde neppe finde Sted, dersom de Handlende holdt mere sammen, og vare betænkte paa en Indretning, der i Nødens Time kunde række den Ulykkelige en hjelpsom Haand; thi hvo er i Grunden i Modgang mere ulykkelig end den ødelagte Kjøbmand? Har han mistet sin Credit og sin Formue, saa har han mistet Alt. Hvad han har virket for Staten, var det end nok saa fortjenestligt, kommer da ikke i Betragtning. Han staaer ene, ligesom om han ikke hørte til Samfundet mere; thi dette kræver vel Pligter af ham, saalænge han er istand til at opfylde dem, men er han ikke mere istand dertil, saa kan han gjerne gaae og tigge for hver Mands Dør, uden at Samfundet troer at være ham nogen Bistand skyldig.

Mueligen kunde Børsens Jubelfest bidrage til at bringe mere Sammenhold blandt Handelsstandens Lemmer og befæste dens Anseelse i Staten.

---

* * *

Forfatteren af Stykket: Cicero som practisk Philosoph, i No. 24, vil saa meget mindre gaae i Rette med den ærede Indsender af "Et Par Ord i Anledning af samme" (see No. 25), som han af sit ganske Hjerte ærer Indsenderens ædle Iver for at forsvare en stor og udødelig Mands Minde, endog henved to Aartusinder efter dennes Død. Ogsaa erkjender jeg den af ham paaberaabte Autoritet for meget vægtig. Men ikke desto mindre troer jeg dog,

at var Middleton en lærd og upartisk Mand, saa var J. S. Gesner det ikke mindre. Begge have vel elsket Sandheden lige højt, hædret Cicero's Minde lige varmt. Spørgsmaalet bliver her kun, hvo af dem, der har været heldigst i at opdage det Sande.

Gesner siger i en Note til den af mig paaberaabte Biographie: "Blandt den store Mængde, der have beskrevet Cicero's Liv, er Franciscus Fabricius den, som vi fortrinligen have fulgt, og dem, som kræve Bevis for hver Ting, henvise vi til ham, fordi han næsten har leveret det ved hver Linie, og det hele Værk næsten ene er sammensat af Ciceros, Plutarchs, Dionysius's ꝛc. Ord. Hans Historia Ciceronis per consules descripta er saavel adskillige Gange særskilt udgiven, som indført i adskillige Udgaver af Ciceros Værker. Ciceros Levnet af Middleton, i det engelske Sprog, er en meget lærerig Historie af de daværende Tider".

Man seer heraf, at Gesner meget vel har kjendt Middleton, og det maatte være meget besynderligt, om ikke allene den lærde Fabricius, men ogsaa den lærde Gesner skulde saa ganske have bedraget sig i deres Dom om en Mand, for hvem de især, som Philologer, maatte bære saa ubegrændset Agtelse. Har Forfatteren af hiint Stykke i Skilderiet feilet, og for den gode Sags Skyld ønsker han intet mere end at dette maatte være Tilfældet, saa er det vist ingen Skam at feile med to saadanne Mænd som Fabricius og Gesner.

Men selv af Middletons Beretning kan jeg i det mindste ikke saa let indsee, "at Ciceros besjeledes af et Mod, en Helt værdig." Lad os engang upartisk betragte hans Adfærd, da Catastrophen nærmede sig. For at undgaae Triumvirernes Anslag flygter han. I Nærheden af Circeium tilbringer han en Nat ængsteligen og i Ubestemthed. Her — ikke i Rom — opstiger Tanken hos ham, at dræbe sig selv i Cæsars Huus; men han lader sig dog bevæge af sit Tyendes utrættelige Bønner at seile videre til Cajeta. Her erklærer han atter at ville døe i det Land, han saa tidt havde reddet; men han lader sig dog af sine Slaver tvinge til at lade sig bære til Skibet. Først da han saae sig indhentet af sine Bødler rakte han sin Hals ud og befoel dem fuldende deres Dont og tage det, de søgte. — Er dette en Heltedød? — Døde saaledes Sokrates eller Cato?

Muligen havde den physiske Kraft forladt den af Tænkning og Hovedarbeide, Sorger og Forfølgelser svækkede store Aand. Maaskee maa man skrive hans Frygtsomhed mere paa Omstændighedernes end paa hans Sjelekrafts Regning. Men som Helt døde han neppe.

Napoleons Tanker om Krigen med Rusland.

"Efter Alt hvad der var skeet, sagde Napoleon til Las Cases, burde denne Krig have været den populæreste af Verden; den var efter Alles sande Tarv, til Alles Roligheds og Lykkes Fremme. Den havde ene Freden og Vedligeholdelsen til Formaal, og var aldeles europæisk og continental. Dens lykkelige Udfald havde grundet en Lighed og nye Forbindelser, for hvilke Tidens

Farer vilde forsvinde, i hvis Sted en rolig Fremtid skulde træde, og Ærgjerrigheden havde ingen Deel i mine Planer. I det jeg gjenoprettede Polen, denne den hele Hvælvings sande Slutteſteen, havde det været mig ligemeget, om Kongen af Preussen, en Erkehertug af Østerrige, eller enhver Anden havde besteget dette Lands Trone; jeg vilde intet vinde og forbeholdt mig kun den gode Sags Ære, Fremtidens Velsignelse. Skulde man troe at jeg vilde her strande, her finde min Undergang? Aldrig havde jeg gjort noget Bedre, aldrig foretaget noget Fortjenstligere; men, ret som om ogsaa Meningen havde sine Epidemier, der var i eet Øjeblik kun eet Skrig, kun een Følelse imod mig. Man betegnede mig som Kongernes Tyran, mig, som atter havde befæstet deres Tilværelse; jeg var kun Folkerettighedernes Forstyrrer, jeg, som havde gjort saa meget for dem, som agtede endnu at gjøre saa meget for dem, og Nationerne og Kongerne, disse uforsonlige Fjender (?!) forbandt og sammensvore sig imod mig. Ingen af alle mine tidligere Handlinger blev mig regnet mere til Onde. Jeg sagde vel til mig selv, jeg vilde igjen have vundet Nationerne med Seirene; men disse udebleve, og jeg bukkede under. Saaledes ere Menneskene! Det er min Historie. Men Nationerne og Kongerne ville smerteligen føle mit Tab, og Efterverdenen vil hevne den paa mig udøvede Uret; derom er ingen Tvivl." — — "Man har ved mit Tog til Rusland forbyttet det Tilfældige med det Væsentlige. Jeg er strandet paa Russerne, derfor ere de i deres Land uovervindelige; men hvoraf kom det? Man spørge herom Keiser Alexander selv og hans daværende Sindelav! Have Russernes Anstrængelser tilintetgjort mig? Nei,

blotte Tilfælde; en sand Vanskjebne har ledet til saadan Yderlighed; en Hovedstad, der, imod dens Indbyggeres Villie og ved fremmede Rænker, gaaer op i Luer; en Vinter, en Frost, hvis pludselige Indtrædelse og Strænghed var et sjeldent Særsyn; falske Beretninger, enfoldige Intriger, Forræderie, Dumhed, mange Ting endeligen, som man maaskee en Dag vil erfare, og som vil kunne formilde eller retfærdiggjøre de to grove Feil i Diplomatien og Krigen, hvilke man har Grund til at bebreide mig; de nemlig, at jeg indlod mig paa et saadant Foretagende, da jeg paa mine Flanker, som snart laae mig i Ryggen, havde to Cabinetter, jeg ikke kunde raade over, og to forbundne Hære, som det mindste Uheld maatte gjøre til mine Fjender. Men for at sige endeligen Alt om denne Punkt og at tilintetgjøre alt det Foregaaende med eet Ord, maa jeg erklære, at jeg ikke har villet denne berygtede Krig, dette forvovne Foretagende; jeg havde ikke Lyst til at slaaes, Alexander ligesaalidet, men da vi stode begge lige over for hinanden, dreve Omstændighederne os imod hinanden; det Øvrige gjorde den slemme Skjebne."

Miscelller.

I Aaret 1320 levede i sin Have ved Nürnberg i største Ensomhed en Mand, som man, paa Grund af den Hundsygdom, han var beheftet med, ikke kaldte andet end den spedalske Heinze, og som man almindeligen skyede. Da han engang sov under en Lind i sin Have, drømte han, at i Nærheden af ham laae en stor Skat. Han vaagnede derover, tog en Haand=

fuld Lindeblade og betegnede det ham anviste Sted dermed. Derpaa sov han ind igjen. Efter nogle Dages Forløb kom han tilfældigviis til det af ham betegnede Sted, saae Bladene ligge, og erindrede sig hin Drøm. Han begyndte at grave, gjorde i Forveien et Løfte til Bedste for de Fattige, og fandt virkeligen en stor Skat. Nu stiftede han 1333 det store Hospital, fik det Navn Conrad Gros, og optog i sit Vaaben, som Keiser Ludvig IV. stadfæstede, Lindebladene. Han havde endnu desuden grundet adskillige milde Stiftelser og besiddet store Grundeiendomme i og uden for Staden, ogsaa havde han den indbringende Mynt og Told i Nürnberg af Riget i Pant. Han døde den 6 Maj 1356 i en høi Alder. Hans Familie kom meget til Agters, og Sebastian Gros, den sidste Spire af samme, døde i det af Conrad Gros stiftede Hospital.

Kjøbmand Marx Fugger i Augsburg var Oldermand for det sextende Aarhundredes Rigmænd. Ved et Gjestebud, som han gav, befandtes for en Tønde Guld Glaskar. I hans Gaard havde den romerske Keiser med hele Rigsdagen kunnet finde Plads. Han havde langt over en Million rede Guld i Huset. Et lidet Taarn paa hans Gaard var tækket med lutter Sølvdalere. Der udfordredes dertil omtrent 27,000. Han gav en Greve, som ægtede hans Datter, 200,000 Dalere i Medgift. Men da Hertugen af Liegnitz vilde laane af ham 4000 Daler, afslog han ham det. Derimod forærede han ham 200 Kroner.

Anecdoter.

Da Abbed Vogler, den berømte Orgelspiller og Componist, for en Deel Aar siden, gav en stor Concert i Frederiks tydske Kirke paa Christianshavn, hvor han paa Orgelværket, efter de opslagne Placater, vilde *vise* Indstyrtningen af Jerichos Mure og et Tordenveir, var blandt Tilhørerne ogsaa et Menneske, der havde den Skjødesynd, at han gjerne gad fortælle Løgn. Da han efter Concerten var kommen i et Selskab, og man spurgte ham, hvorledes denne huede ham, svarede han: "ganske fortræffeligt! Murenes Indstyrtning var saa stærk, at en Deel af Pulpituret faldt ned med en Snees Tilhørere, og Tordenen saa naturlig, at Melken løb sammen hos en i Nærheden af Kirken boende Brændevinsmand."

To Personer sadde i Rosenborg Hauge og discourerede frem og tilbage om Aarsagen til den store Standsning i Næringsveiene. Mig falder her en Anecdot ind, sagde den Ene af dem. Den berømte Sulzer saae engang en Mand komme gaaende, ledsaget af en Hund, der var saa forsulten, at den lignede et Beenrad. Det gjorde Sulzer Ondt for det stakkels Dyr, og han kunde ikke undlade at spørge dets Eier: "hvorfor seer Hunden saa usselt ud"? — "He frißt nicht"! var Svaret. — "Hvorfor æder den ikke"? — "Mir gan (give) em (ham) nischt." — "Men hvorfor giver I ham da intet?" — "Mir han nischt."

Marsvinjagt.

Fra Middelfart berettes under den 20 Marts d. A., at fra Mortensdag 1823 til Kyndelmisse

1824 ere af Marsvinlauget der i Byen fangne 290 Marsvin i lille Belt. Hvad denne Jagt angaaer, da er den, efter Wilses Beretning, i Middelfart forpagtet for 80 til 90 Rigsdaler om Aaret. Den begyndes strax efter Michelsdag og fortsættes til Allehelgensdag eller indtil Frosten indtræder. Dertil bruges henved 30 Baade, som have Vodde (Sykkenod) imellem, hvilke de trække saaledes, at de begynde fra et aabent Sted i Beltet og trække mere og mere sammen hen-imod tvende Odder, hvorimellem Voddene og Marsvinene tilsidst indknibes som i en Tragt. Imidlertid slaaer man bestandig i Vandet med en Stang fra hver Baad, og endelig trækker man den op paa Stranden i bemeldte Bugt, hvor de slaaes ihjel med Prygle. Et Marsvin veier ofte 12 Lispund. Spækket paa denne Fisk er to til tre Finger tykt; deraf koges Tran af de fleste; men af Finmarkens Nordmænd og Lapper spises baade Spækket og Kjødet med Begjerlighed. — Marsvinet er de Gamles egentlige Delphin.

Indenlandske Efterretninger.

Under Thorwaldsens Ophold i Kjøbenhavn var det hans vigtigste Ønske, at Christian den Syvendes Capel i Roeskilde Domkirke maatte blive fuldført, og Frederik den Femtes herlige Marmor-Mausoleum af Wiedewelt, der længe havde henstaaet paa Materialgaarden, henbragt til hiint sit Bestemmelsessted og opreist som et værdigt Minde, ikke allene for den afdøde Monark, men ogsaa for den udødelige Konstner, hvis Mesterstykke dette Gravmæle uden Tvivl er. Capellet, som i saa mange Aar har staaet ufuldendt, er nu færdigt, og Mausoleet vil med det første bringes derud og opreises. Planen til hiint Capel er

af den fortjente Professor C. F. Harsdorf, Kongens første Hofbygmester. Det er bygget i den simple, ædle, antike Smag, som udmærker hans andre Værker. Ogsaa Udlændinger kunne ikke andet end rose den med Majestæt forbundne Simpelhed, der hersker i dette de danske Kongers tilkommende Hvilested. Endog det simple Muurarbeide røber Smag og Konstaand. Capellet hædrer ligesaa meget Harsdorfs, som Mausoleet Wiedewelts Minde.

Jomfru Birgitte Bluhme fra Kiel agter den 4de April, i det bestandige borgerlige Selskabs Værelser paa Østergaden, at give et Declamatorium, hvori hun declamerer næsten lutter Poesier af Schiller.

Blandede Efterretninger.

I Aaret 1821, da Cassereren i Banquierhuset Jones Lloyd & Comp. i Lothbury talte en Deel Banknoter, traadte en Mand ind og rapsede et Bundt, indbefattende 4 til 5000 Pd. engelske Banknoter. Cassereren var saa forbløffet ved Tyveriet, at han ikke engang kaldte om Hjelp, førend Tyven var smuttet ud paa Gaden og undvegen gjennem Tokenhouse-Yard, hvor man formodede et Huus stod aabent til at modtage ham. Nogle Dage efterat Tyveriet var begaaet, kom en Mand ind til en Uhrmager i City, og kjøbte et Sølvuhr. Den Fremmede gav en 10 Pd. Note til Uhrmageren, som snart overbevistes om, at det var een af de i Banquierhuset stjaalne. Istedet for at bemægtige sig Skjelmen ved List, vilde han gribe ham med Magt, men Tyven undveg, uagtet han raabte efter ham: hold paa Tyven! Uhret blev imid-

lertid i Uhrmagerens Hænder. Al den Umage, man gjorde sig for at opspørge Tyven, var forgjeves, men de ranede Noter kom efterhaanden tilbage til Huset. Tilsidst kom en stjaalen Note paa 50 Pd. St. til Gravesand, og Ihændehaveren blev arresteret. Han viste megen Fripostighed og nægtede at han vidste noget af Tyveriet. Men Uhrmageren erklærede, i det Øjeblik han saae ham, at det var den samme Person, som havde leveret 10 Pd. Noten for Uhret, og Cassereren hos Jones, Lloyd & Comp. erklærede ligeledes, at det var den samme Person, der havde stjaalet Bundtet med Noterne. Den Anklagede er nu stillet for Retten. (Lond. Chr.)

I Paris søges Diamanterne ikke mere saa meget som fordum; men i London gjøres endnu stor Luxus dermed. For ikke længe siden gav Hertugen af Dewonshire et Bal, paa hvilket en Dame, der hverken var Prindsesse, Hertuginde, eller endog havde nogen Titel, havde et Smykke paa, hvis Værdie ansloges til 240,000 Pd. St. (omtrent 1,680,000 Rbdlr. Sølv).

Paa sidste Konstudstilling i Paris saae man næsten alle Sorter Træ, forarbeidet til Møbler med en Politur, hvis Glands og Skjønhed opvakte Forundring. Pianoforter af Pap i alle Skikkelser og med de skjønneste Toner fandtes her. Didotterne havde udsat nye Skriftprøver og deres Virgil i Folio, saavelsom andre Prøver af deres Pragtudgaver af latinske Digtere i Folio, der kunne ansees for Mesterstykker i Bogtrykkerkonst. De konstige Blomster af Fiskebeen prunkede midt iblandt naturlige. Delevil havde indsendt sit Instrument, hvorved Blodigler skulle kunne gjøres ganske undværlige.

I Genua har en ubekjendt Forfatter i en Afhandling paa 60 Sider bekjendtgjort fossile Opdagelser med Forklaringer derover, der ganske modsige Humboldts og Breisbacks Mening, da han blandt andet paastaaer, at Menneskebeen ere fundne i Tuf ved Genua.

Paa den vestlige Bred af Connecticutfloden i Landskabet Vermont, findes en Klippe med indgravne menneskelige Figurer, der ere af indiansk Oprindelse. Klippen er huul og et Vandfald styrter ned over den. Den er af den stærkeste Granit. Høiden er 4 og Længden 6 Fod. Den forbiløbende Strøm stiger kun eengang om Aaret saa høit, at den beskyller Klippen, og ved det Sand, den medfører, glatter Stenen. Figurene ere kraftigen udgravet; een er i Relievo basso og tildeels fuldkomment vedligeholdt. Arbeidet synes intet mindre end raat. Hvorledes det nu ved Mangelen paa Jerninstrumenter er blevet udført, til hvilken Tid og i hvilket Diemed, er en Gaade, som vel aldrig vil blive løst. Høien der omkring har, som Sagnet beretter, været en Begravelsesplads. Ogsaa vidner herom den Omstændighed, at ofte Dødningebeen og Buer udgraves der. Maaskee ere Figurerne Billeder af fortjente indianske Anførere og Helte.

Kjøbenhavns Børs, d. 30 Martii.
Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligat. (uden Renter) 86 a 87. Nationalbank-Obligationer (af Laanet den 2den Febr. 1820) 102½ a 103 Rbd. r. S. (uden Renter) eller 128 Rbdlr. Sedler pr. 100 Rbdlr. r. S. — Norske Sedler 17 a 17½ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. 106½. — Svenske Sedler 59½ ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Eenogtyvende Aargang. No. 27.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 3 April 1824.

Om Kjøbenhavns Boutiquer.

Historien om Kjøbenhavns Boutiquer er Historien om dets Luxus. De have holdt lige Skridt med denne og i dem speiler sig dens Fremvæxt. Deres første Benævnelse var Boder; thi Bod skal, ligesom det tydske Bude, efter Videnskabers Selskabets Ordbog, have sin Oprindelse fra Gebäude og bauen, og var i sin ældste Betydning, som den endnu havde i Christian den Fjerdes Tid, et lidet Huus eller Herberg, under hvilken Benævnelse Ordet anføres i Jydske Lov. Derfor kaldtes de under hiin Konges Regjering opførte Matrosboliger: Nyboder, og endnu førend den store Ildebrand 1795 kaldtes de smaae Gader, lige for Holmen, Skipperboderne, fordi Skippere sædvanligst boede der. Saaledes kaldes endnu Povel Fechtels Stiftelse i Møntergaden Sjæleboder. De Fjellehuse, man opslog paa Torve og Markeder, havde ligeledes Benævnelse af Boder eller Bodstader, fordi man der kunde staae i Ly med sine Varer. Ordet har i denne Betydning vedligeholdt sig i Lærredsboder, Kramboder, Urteboder, Isenboder, og man havde ogsaa Danseboder og Fegteboder.

Ligesom franske Moder alt mere og mere indsnege sig, begyndte man at forandre Ordet Bod til Boutique. Menage udleder det sidste af det latinske (formodentlig fordærvede) Botheca, som igjen kommer af Apotheca et Forraadskammer eller Gjemmested. I det Italienske hedder det endnu Bottega. Mueligt kommer ogsaa det danske Bod snarere af det Latinske end det Tydske.

Endnu for nogle og tredive Aar siden var alle muelige Slags Boder i Kjøbenhavn meget simple. Den Gang var Amagertorv, Høibrostræde, endeel af Kjøbmagergaden og Østergaden Hovedsædet for de egentlige Kramboder. Her havde i smaa Huse Mænd, som Wasserfall, der efterlod adskillige Tønder Guld, Brødrene Pedersen, der stiftede Pedersens Kloster, og andre grundrige Folk, deres lave, uanseelige Boder. Ingen af dem faldt det engang ind, at lade sig gjøre store Vinduesruder. Med Ildebranden 1795, der tilligemed Forfædrenes lave Huse bortsviede den gamle Tarvelighed, kom der en Revolution i Boutiquerne.

Den første, der lod indrette en Boutique, som vakte Opsigt, var en Klædekræmmer, hvis Bod endnu findes paa Hjørnet af Nyamagertorv og Gammelstrand. Han lod den bygge i Form af et Tempel. Men enten nu Præsten i dette Tempel ikke ret forstod at vedligeholde dets Anseelse, eller at det tilsidst manglede Dyrkere, nok er det, han maatte lukke det; nu er det en Glashandlerboutique. Det varede ikke længe og de fleste Gallanterieboutiquer trak sig hen paa Østergaden. Den afdøde Major Wilster havde i sin Gaard paa Hjørnet af Østergaden og Amagertorv, efter Branden 1795, ladet indrette syv Boutiquer, og disse indbragte ham mere end hundrede Tønder Hartkorn mangen Herremand. Den ringeste Leie var 300 til 400 Rdlr. D. C. for hver aarligen. Der hengik en Deel Aar og man lod sig nøje med de efter Ildebranden indrettede, vel høiere og lysere, men endnu langtfra ikke saa elegante, Boutiquer, som i London, Paris eller Hamborg. Det er af Mythologien bekjendt, at Apoll flyttede ind i det pythiske Tempel, da Themis forlod det. Det samme var i en vis Henseende Tilfældet, da denne Gudinde bortflyttede fra sin mangeaarige Bolig paa Østergaden. I Bygningen, som blev ganske forandret, indrettede man de to første Modetempler, efter udenlandsk Smag, hvis Vinduer naae fra Gulvet til Loftet, og som saa ganske ere beregnede paa en høist muelig Publicitet, at man endog udenfra kan see de derinde staaende Damer og Cavalerer i fuldt Corpus. Strax efter disse blev der indrettet en vel smagfuld, men dog ikke overdreven elegant Krambod i samme Gade. Den gjorde en ualmindelig, næsten abderitisk Opsigt. Men neppe to Aar derefter blev der indrettet to andre Boutiquer i samme Smag, der i Eleganz og Pragt langt overgik

de to første, uden at noget Menneske lagde synderlig Mærke dertil. Nu blive elegante og pragtfulde Boutiker mere og mere almindelige. Ikke blot blandt Gallanteriehandlere, Juvelerere, Modehandlere, men ogsaa Skomagere og andre Professionister, hvis Artikler kræve en tillokkende Udstilling. Paa Hjørnet af Kjøbmagergaden og Østergaden indrettes i denne Tid to ganske moderne, til Udsalg for Skotøi. Naar alle de forskjellige røde, blaae, gule, violette, grønne Dame- og Børnesko, saavelsom Mandfolkestøvler og andet Fodtøi med Smag ordnes, saa kan man ikke nægte, at en saadan Boutique vil tage sig meget godt ud. Den smukkeste Juveleerboutique paa Østergaden er Hr. Steenstrøms. Naar Lysekronen om Aftenen er tændt, saa er det fra Gaden af et saare fortræffeligt Syn, at see alt det skjønne Sølvtøi ophængt og opstillet i de med blændende Forgyldning prunkende Skabe. I det Hele have Boutiquerne i de sidste Aar bidraget meget til Hovedstadens Forskjønnelse.

Eidora.

Kammerraad Gardthausen i Cappeln har ladet i det Tydske Sprog udgaae følgende Subscriptions-Indbydelse til en Fortsættelse af den fædrenelandske Lommebog Eidora: "Paa det venskabeligste understøttet af Hertugdømmenes og Danmarks aandrige Digtere og Digterinder har Udgiveren i en Tid af to Aar udgivet en fædrenelandsk Lommebog, under Navn af hiin Germanien og Skandinavien forbindende Najade: Eidora. — Om sammes Formaal giver Forordet til den første Aargang Oplysning. Man vilde

ved Eidora nærmest opreise Fædrelandets Muser Propylæer, fremme venskabeligt Aandssamqvem mellem to beslægtede Nationer, og forsøge, i en Tid, hvor saa meget nedslaaer Gemytterne, og Taagen af mangfoldigt opvakte Lidenskaber formørker Udsigten, at aabne blandt os det af den prosaiske Virkelighed fængslede Sind Konstens og Digtningens muntre og fredelige Rige. Publicum har yttret sig i Henseende til dette Foretagende, som, især i sin Begyndelse, mere maatte betragtes fra Opvækkelsens end Ydelsens Synspunkt, baade rosende og dadlende, begge Dele maaskee med Ret og med Uret. De fleste Læsere synes Eidora dog at have været en velkommen Gave. Men Afsætningen ved de to første Aargange har ingenlunde været tilstrækkelig til at dække de derpaa anvendte Bekostninger, hvilket sikkerligen ikke hidrører fra Mangel paa Modtagelighed for Poesie og høiere Aandsnydelse, men sandsynligviis derfra, at denne Lommebogs Tilværelse for sildigen og ikke tilbørligen er kommen til almindelig Kundskab. Men ugjerne vilde Undertegnede opgive et Foretagende, som han med Kjerlighed har begyndt, om hvis mangehaande Nytte han er inderlig overbeviist, og til hvis Fortsættelse han fra mange Sider har havt de hæderligste Opmuntringer. Schweiz, Rhinlandet, Schlesien og de fleste tydske Provindser have deres egne Lommebøger. Skulde ikke ogsaa Hertugdømmene Schleswig og Holsteen, i Forbindelse med Danmark, have deres Musealmanak og kunne holde eet Foretagende af den Art opret? Det Modsatte vilde ikke være noget glædeligt Tegn for de fædrenelandske Digtere og Konstnere.

Inden altsaa Udgiveren vover at fremtræde med den tredie Aargang af Eidora, for 1825,

til hvis Trykning iøvrigt alting er indledet og forberedet, og han desaarsag sætter sig i betydelig Bekostning, vil det Ønske, forud, i det mindste nogenlunde, at see sig sikkret for sit rede Udlæg, være ligesaa naturligt, som tilladt. Dette foranledigede ham, at forespørge sig hos sine Landsmænd: om de fremdeles skjøtte om den indenlandske Najades Gaver? og i saa Fald ærbødigst at bede om behagelig Paategning paa denne Indbydelse.

Dersom Udgiveren, tilstrækkeligen understøttet af sine Landsmænds Almeenaand, seer sig istand til at fortsætte Eidora, saa vil den næste Aargang ganske sikkert udkomme kort førend Michelsdag dette Aar. I Henseende til sammes indere poetiske Værd afholder han sig, som billigt, fra hver Dom. Han anmærker blot, at til de hidtilværende bekjendte *), pseu-

---

*) Greve F. W. F. Ahlefeldt-Laurwig, i Viborg; Senator A. P. Andresen, i Flensborg; Pastor C. F. Aschenfeldt, i Windbergen; H. Dörscher; Baron de la Motte Fouqué, paa Nennhausen; Pastor B. G. Franzen, i Sörup; Pastor F. H. W. Fröhlich, i Bohren; Kammerraad H. Gardthausen, i Cappeln; Professor Høegh-Guldberg, i Kjøbenhavn; Over- og Landretsadvocat L. A. Gülich, i Flensborg; Pastor emer. N. H. Hasse, i Cappeln; Kammerherre A. v. Hennings, paa Ranzau; Provst G. Jacobsen, til Grundhof; Lector B. S. Ingemann, i Sorøe; Kamla, paa Lolland; Capitain G. v. Kaufmann, i Rendsborg; Otto Koch, sammesteds; Professor G. C. Klaussen, i Altona; Borgermester A. C. Lindenhan, i Haderslev; Capitain G. H. W. v. Müller, i Slesvig; Tilemann Müller, til Arrild; Doctor A. W. Neuber, i Apenrade;

bonyme **) og *unavngivne* Medarbeidere, foruden adskillige *ikke* uberømte Sangere, ogsaa den hædrede Digterinde Frederike Brun, venligst har *sluttet* sig. Og ligesom han nærer den Tanke om sine skjønne Landsmandinder, at de vide at foretrække det aandigt Indtagende og Gemytlige for det udvortes, blot Øjet behagende Skjønne, saa kan han ogsaa med Vished love, at Eidora for 1825 vil blive ulige smukkere og smagfuldere udstyret end begge de to første Aargange vare det. Saaledes skal der f. Ex. tilføjes Lommebogen adskillige Blade til Oehlenschlägers Erik og Abel, tegnede af Rambergs Mesterhaand, naar det iøvrigt bliver Kobberstikkeren muligt, at faae Pladerne til rette Tid færdige.

Prisen for Eidora for 1825 lader sig vel ikke nøje bestemme, men den vil blive forholdsmæssig lettere, end den for udenlandske Lommebøger, og tilstaaes desuden Subscribenterne en Godtgjørelse af 20 pCt.

J. Nicolai; Collaborator L. Pauksen, i Haderslev; W. Pohl; L. H. Prätzel, i Oldesloe; Hofraad K. Reinhard og Søn, forhen i Altona; Kammerherre G. W. D. v. Ries, i Altona; Kammerjunker C. v. Schirach, i Heide; Justitsraad G. P. Schmidt fra Lübeck, i Altona; Doctor P. L. Steinheim, i Altona; Kammerjunker W. v. Warnstedt, paa Espenitz; S. Westphal, i Slesvig; Doctor F. Ziegler, til Ahrensbök.

**) F. H. — Baron v. G—d—y — Helene — Hilarius — Manon — U. E. v. M..z. — W. R. — W. W. — —f—. S. S. — Tyden — Magnus Walter. — Scholinus — y — y —

De ærede Venner, der ved at samle Subscribenter interessere sig for dette fædrenelandske Foretagende, vil man ikke undlade at bevidne sin Taknemmelighed paa sædvanlig Maade.

Skulde der, efterat Udgivterne ere dækkede, blive et Overskud af Penge, saa er dette bestemt for det Kgl. Døvstumme-Institut i Schlesvig.

I Kjøbenhavn modtages Subscription i nærværende Blads Officin.

Til Forfatteren af Bemærkningerne til Recensenten af Vaarviolerne i Skilderiet No. 21—23.

O tribus Anticyris caput insanabile!

Horat.

Indsenderen kan ikke undlade at takke Hr. A. (ɔ: Anticritikus) for den Fornøielse, han, og vistnok Mange med ham, har nydt ved at giennemlæse hans fortræffelige Bemærkninger. Der ere imidlertid opstaaede nogle Tvivl hos ham om deres Rigtighed, ligesom nogle ere ham aldeles uforstaaelige. Paa de øvrige Bemærkninger vil han imidlertid ikke indlade sig — hvorvel han ellers kunde have Lyst til at spørge, om ikke Hr. A's. Beviser for den Talemaade, at tie quær, bevise, at man ikke kan sige at svare quær; eller hvad betyder at svare stille, taus? — men kun lidet opholde sig ved Hr. A's Metrik. Det gjør ham imidlertid ondt, at han ikke har været saa lykkelig at see Vaarviolerne selv, og derfor maa lade sig nøie med de af Hr. Recensenten og Hr. A. anførte 5 Hexametre.

Hr. A. begynder her sine Bemærkninger med en Beklagelse over, at han ikke vel kan lade aftrykke de 5 Streger, der i Recensionen staae under Versene, hvilke, efter hans Mening, skal betegne $2\frac{1}{2}$ Spondæe. Saavidt Indsenderen kan see, staae de der kun for at betegne, at Versene ikke i Meningen høre sammen, og at dette ikke er en blot Conjectur, sees ved at betragte Lit. Tid. No. 6, P. 88 og No. 7, P. 103, 104, 105, (paa hvilke 3 sidste Steder der imidlertid ulykkeligviis staae 6 Streger istedetfor 5) og han tvivler ikke paa, at Sætteren, hvis man opfordrede ham dertil, vilde vedkjende sig disse Streger.

Hr. A. har imidlertid af disse mystiske Streger ladet sig bevæge til at lægge sine metriske Kundskaber for Dagen; han anfører derfor J. Badens Bemærkninger om Hexametret, der vistnok ere aldeles sande, men ikke tilstrækkelige til at lære Nogen at skrive Hexametre; thi at der hertil hører mere, end til at tælle til 6, kan Hr. A. f. Ex. lære af Vosses Fortale til Virgils Georgica, P. 11 ff. (1ste Udgave 1789). Ja Hr. A. anfører endog paa en ingenlunde tvivlsom Sag Exempler af Ingemann, Stolberg og Baggesen; men da han selv synes at ahne, at Exempler paa eet af Oldtidens Versemaal, hentede fra nyere Forfattere, omtrent betyde ligesaameget, som Exempler fra nyere Latinere, naar man vil godtgjøre Rigtigheden af sit Latin, vilde han ogsaa anføre et Exempel af de Gamle; men ulykkeligviis begynder det Hexameter, som Baden gav ham, ikke med 2 Spondæer, men, efter Hr A's. egen meget rigtige Scansion, med en Spondæe og en Dactylus, og beviser altsaa Intet. Dersom Hr. A. imidlertid er forlegen for nogle Exempler paa det, han vil bevise, vil

Indsenderen henvise ham til Virgils 1ste Ecloge vs. 14, 17, 20, 24, 28, 33, 37, 40, 42, 43, 53, 57, 75 og kan forsikkre ham om, at han overalt vil kunne finde lignende Exempler i Tusindviis. Men var det nu det, Recensenten udsatte paa Hr. Aagaards Hexametre? Hr. A. har rigtig nok scanderet dem, og faaet 6 Fødder ud af hvert, det er unægteligt; men Indsenderen vil ikke tale om, at nogle ikke have Spor af Cæsur, men blot spørge, om noget Menneske, der er vant til at læse Dansk, vil udtale Ordene saaledes, som de ere scanderede? Saaledes scanderes B e b o e r s som en Anapæst, (◡◡—), da dog den anden Stavelse er unægtelig lang; d e l e r bliver en Pyrrhichius (◡◡), skjøndt første Stavelse vistnok er lang; b e s k e d e n bliver en Dactylus, skjøndt det er en Amphibrachys (◡—◡); s n a k s o m m e bliver derimod en Amphibrachys, skjøndt det er en Antibacchius (——◡) eller en Dactylus, og G e v a n d t en Spondæe, skjøndt en tydelig Jambus. Hr. A. mener rigtignok, ja belægger endog med Citater, at vort Sprog har mange communes eller ancipites, men, indtil han beviser, at det er tilladt at vende reent op og ned paa Ordenes Udtale, for at faae dem ind i Hexametrene, staaer Recensentens Paastand, at Versene ere slette, ved fuld Kraft.

Brudstykker af en Adresseavis.

Auction.

Torsdagen den 4de April bliver, i Følge Forlig og derpaa passeret Execution, ved offentlig Auction bortsolgt det forrige dramatiske Selskab Melpomenes samtlige Eiendomme, blandt andet bestaaende af fire Bouteiller Lynild; omtrent $1\frac{1}{2}$

Dosin Skyer; en Regnbue, lidet beskadiget; en Ugle og en Maane, begge brugte i Jægerbruden; en Kongekaabe, forfærdiget for Christian den Anden i Dyveke, og siden baaret af Philip den Anden, Kong Lear, Svend Estrithson og flere høie Personer; en Bjørnehuud; en Slange til at dræbe Cleopatra; en complet Dragt for en Aand; en dito af Sælhundskind for Skovtrolden Samiel; en Skade af Pap, lidet brugt i Gazza ladra; en Hjelmbusk, bestemt for Stærkodder, men aldrig brugt; en Mængde Daggerter, Stridsøxer, Turbaner, Trommer; to Galger, den ene næsten ny; adskillige Triumphvogne, Brynjer, Harnisker; en heel Samling af Parykker; en dito af Vornæser af forskjellig Størrelse, til at forhøie eller supplere det Comiske hos Comikere; sex Maver 2c. 2c. Fortegnelsen vil med det første blive at faae.

Tjeneste anvises.

For en ung, rask og fingerfærdig Recensent er en Plads ledig hos en Journalist her i Staden. Han maa i det Mindste forstaae Tydsk og kunne levere, naar det forlanges, to Ark om Dagen. Ogsaa maa han være vant til at skrive paa brækket Papir, saaledes at Udgiveren, efter Behag, kan forandre Texten og tilføie sine egne Bemærkninger.

Undertegnede anbefaler sig til den Deel af det ærede Publicum, som maatte behøve hans Tjeneste. Han paatager sig alle Processer uden Forskjel, gjør Arrester og Executioner, naar, hvor og hos hvem det maatte være. I dubiøse Tilfælde kan han, om forlanges, ogsaa levere paalidelige Vidner, mod en passende Godtgjørelse.

Peter Faldsmaal.

Mechanicus Phif, boende i Adelgaden No. 700, har opfunden en meget sindrig Raaber, i Form af en Trompet, til at udbassune Bøger og Skrifter, især brugelig for de Herrer Boghandlere, som mangle andre Udveie til at faae deres Forlagsartikler udskraalte.

Skuespiller X. har nyligen paa Veien fra — til — tabt sin Hukommelse. Den redelige Finder vilde behage at tilbagelevere den mod en passende Douceur i Duegaden No 14.

For en Bajaz, som vil assistere en Collega, er en god Plads ledig ved et vist Theater. Man melder sig paa Contoiret i en Billet med Udskrift: Gjøglerie No. 4.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

I Gaar, den 2den April, aabnedes Udstillingen ved Konstacademiet. Den er een af de ypperste Udstillinger, man længe har havt, og vore meest udmærkede Konstnere kappedes om at forskjønne den. De udstillede Konstværkers Tal beløber sig ialt til 216, nemlig i: 1) Malerkonsten; 2) Billedhuggerkonsten; 3) Steen- og Stempelskjærerkonsten; 4) Kobberstikkerkonsten, og 5) Bygningskonsten.

I Malerkonsten.

Af Veteranen Professor C. A. Lorentzen: 1) Udsigt af Søndermarken; 2) Udsigt af Røgedalen i Island; 3) Lars Dyrskjøtte: en 80 aarig Bonde i Jylland, falder efter at have nedlagt 3 Svenske; 4) Et Landskab, forestillende en sjællandsk Egn ved Solens Nedgang; 5) Barthold Schwartz, Opfinder af Krudtet

(Compositionerne i alle disse Stykker ere, som sædvanligen fra denne Mesters Haand, livfulde og raske); 6) Portrait af B. Salomon, en Olding 108 Aar, af den Mosaiske Troe. (Denne Olding har for adskillige Aar siden været her i Kjøbenhavn, som han ogsaa havde besøgt 80 Aar forhen, og, hvad der var mærkeligt nok, han foreviste sit Pas fra den Tid.)

Af Professor C. W. Eckersberg: 7) Kong Christian den Førstes Hylding, som Konge (Man seer den unge Konge staaende paa en Steen, omgiven af Bisperne, Rigets Store og Folket, med Blikket vendt til Himlen. Et skjønt Konstværk); 8) Portrait af Professor og Musikdirecteur Schall, Ridder; 9) Søestykke, et Skib i Vending. (Nøie efter Skibsbygningskonstens Regler.)

Af Professor J. L. Lund: 10—12) 3 Portraiter efter Naturen; 13) et Studium; 14) et Skovpartie; 15) Partie af Simplon Veien. (Udførte i Konstnerens bekjendte Smag.)

Af Miniaturmaler C. Hornemann, Medlem af Academiet: 16) Hs. H. Prinds Christian Frederiks Portrait i Pastel (især ypperlig); 17—20) 4 Dameportraiter; 21—22) 2 Portraiter; 23) et Steentryk. (Ligesaa.)

Af Portraitmaler Hansen, Lector i Mathematik: 24) Portrait efter Naturen, i Miniatur, Oliefarve; 25) et musicalsk Selskab. Copie efter van Zyll; Originalen findes i Hr. Kammerherre A. W. v. Moltkes Gallerie. (Begge No. skjønt udførte.)

Af Historiemaler C. F. Høyer, Medlem af Academiet: 26) Canceleren Kaas, som paa sin Sotteseng giver Christian den Fjerde Nøglen til Rigets Klenodier. (En stor Composition i Konstnerens bekjendte Smag.)

Af Landskabsmaler J. P. Møller, Medlem af Academiet: 27) et Schweitzer Landskab. Aften Belysning kort førend Solens Nedgang; 28) Jarlsborgs Mølle ved Isefjorden; 29) et Maanskinsstykke, componeret efter Walter Scotts Guy Mannering; 30) et Skovpartie i Walløe Stift ved et overhængende Regnveir; 31) en sjællandsk Egn, motiveret efter Egnen ved Roeskilde, Belysningen er henimod Aften; 32) Roeskilde Domkirke; 33) Broen og Saugemøllen ved Charpagnol i det sydlige Frankrige ved Foden af Jurabjerget. (Alle skjønne, men især No. 29 og 31 særdeles udmærkede.)

Af Dyrmaler C. D. Gebauer, Medlem af Academiet: 34) et Hestemarked (et af de ypperste Stykker paa denne Udstilling. Det er den rene Natur og Alt synes at leve og bevæge sig); 35) et Landskab med Qvæg; 36) Middaghvile; 37) 3 Ridheste, hvilende i et schweitzer Landskab. (Udmærkede.)

Af Blomstermaler J. L. Camradt, Medlem af Academiet: 38—41) 4 Blomstermalerier; 42—43) 2 Malerier med Kjøkkenurter (malet i Oliefarve i Konstnerens bekjendte Smag).

Af Portraitmaler C. A. Jensen, Medlem af Academiet: 44) Portrait af Geheimeraad og Statsminister O. Malling; 45) Portrait af Professor og Kobberstikker Clemens. (Begge særdeles veltrufne); 46) Herodias og Salome. Copie efter Leonardo da Vinci, Originalen findes i Florentz; 47—50) 4 Potraiter efter Naturen.

Af Krigsraad F. Fabritius de Tengnagel: 51) et Partie af det sachsiske Schweitz. Aftenbelysning; 52) en Egn ved Töplitz, Vinterlandskab, motiveret af Dahl.

Af Landskabsmaler H. Harder: 53) Prospect af Colding Slots Ruiner med endeel af Byen og dens Omegn, seet fra den søndre Side. Aftenbelysning; 54) Prospect af Krebshuset ved Sorøe (især meget smukt).

Af Blomstermaler J. L. Jensen: 55—58) 4 Studier i Porcelainmalerie; 59) Copie i Oliefarve efter Wandahl (især fortræffelig. Roserne ere udmærket skjønne); 60) et Frugtstykke efter Naturen.

Af A. Kychler, T. Lund, D. C. Blunck, C. Goos, Christian Holm, D. Martens, J. V. Sonne, P. Sevel, Nørbye, W. F. Bendz, J. F. Fritz, N. Moe, L. Aumont, R. A. Holm, F. Thöming, Commerce-Secretair C. V. Wiehe, F. Westphal, C. F. Christensen, P. C. Wisbye, H. Buntzen, N. P. Holbeck, C. C. Tilly, C. F. Gumpert, F. L. Schow, J. Wessely,

F. Roed, F. L. N. Berg, F. F. B. Hornemann, P. Petersen, F. Stroe, C. F. Christensen, H. P. Milo, Harlbye, Frue Ingemann fød Mandix, Jomfrue L. A. Loser, Jomfrue H. Neergaard, og 3 ubenævnte Damer findes ialt (fra No. 61 til 146 inclus.) 86 forskjellige Malerier, nemlig Portraiter, Landskaber, historiske Stykker, Bataillestykker, Blomsterstykker, hvoriblandt meget Fortrinligt, men som Rummet kun tillader os denne Gang at udmærke følgende af: A. Kychler, No. 62: en Figur, malet efter det levende Model, for den mindre Pengepræmie, og No. 63: et Studium efter Naturen; C. Goos, No. 68: Thetis overleverer Achilles de af Hephaistos smeddede Vaaben, og No. 69: en Figur, tegnet efter det levende Model, for 1ste Sølvpræmie; Christian Holm, No. 70: Thore Hövland i Spidsen for de norske Dragoner overfalder de Svenske paa Præstegaarden Norderhoug, og No. 71: Præstekonen Anna Colbiørnsen er tilligemed en anden Kone gaaet ud for at see Valpladsen, og bliver af en svensk Corporal adspurgt, hvor de norske Dragoner opholde sig; D. Martens, No. 72: Roeskilde Domkirke, som den var i Kong Christian den Førstes Tid. Handlingen forestiller en Procession ved Indvielsen af det, af bemeldte Konge stiftede Hellige tre Kongers Capel (Perspectiven er især god og Ideen smuk i dette Stykke), og No. 74: et Partie af Hs. M. Kongens Trappe paa Christiansborg Slot; F. B. Sonne, No. 75: Tyrkisk Cavallerie-Attaque paa en Bro, som bliver forsvaret af Græker (den unge Konstner fortjener saa meget større Opmuntring, som hans Arbeide, i et hos os saa lidet dyrket Fag, opvækker skjønne Forventninger; Rørbye, No. 80: Portraitfigur efter Naturen; F. Thöming, No. 94: et Maanskinstykke, Composition; F. Stroe, No. 122: et Skovpartie. Studium efter Naturen, hvorfor af Academiet er tilkjendt den udsatte Pengepræmie.

Af udenlandske Konstnere.

Agricola, i Rom. No. 147: Hds. Hd. Prindsesse Carolina Amalias Portrait, malet paa Træ (fortræffelig lignende og ypperligt udført. Den sorte Fløiels Kjole udmærket skjøn).

Brødrene Frants og Johan Riepenhausen, fra Göttingen, nu i Rom. No. 148: Sophie, Kong Abels Datter, som rækker det Oldenborgske Horn til Grev Otto af Oldenborg; Malerie. Componeret efter Prof. Oehlenschlägers Tragoedie Erik og Abel; No. 149: Den danske Prinds Svend gjenfindes af sine Kjæmper. See Tasso's Gierusalemma deliberata Canto VIII.

Catel, fra Berlin, nu i Rom. No. 150: Udsigt over Vesuv fra Egnen af Castellamara (et herligt Arbeide. Luftperspectiven især ypperlig og det Hele fuldt af Liv.)

C. Reinhart, fra Hof i Franken, nu i Rom. No. 151—152: 2 Landskabsstudier, tegnede efter Naturen (meget skjønne).

Laurent, i Paris. No. 153: Portrait af en Dame, og

Bouton, i Paris. No. 154: et Maanskinsstykke (ligesaa).

(Slutningen i næste No.)

Kjøbenhavns Børs, d. 2 April.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a visto 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Obligationer (uden Renter) 89. Nationalbank-Obligationer (af Laanet den 2den Febr. 1820) 103 Rbdlr. r. S. (uden Renter) eller 129 Rbdlr. Sedler pr. 100 Rbdlr. r. S. — Norske Sedler 17 a $17\frac{1}{8}$ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. $107\frac{1}{2}$. — Svenske Sedler 59 ß. — Disconto 5 pC.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststræder No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Trykt hos F. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 28.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 6 April 1824.

Concerten til Fordeel for Blinde-Institutet.

— — — why was the sight
To such a tender ball as th'eye confin'd
So obvious and so easy to be quench'd,
And not, as feeling, throughout all parts diffused?
That she might look at will through ev'ry pore? *)

Milton.

"Hvor strømme alle disse Mennesker hen?" spurgte jeg min Ven, der paa en Spadseretour i Søndags Aftes fulgte med mig ned ad Frederiksholmscanal. — "Til Concerten, som gives paa Hofftheatret til Fordeel for Blinde-Institutet!" var hans Svar. Vi bleve enige om at gaae derop, og blandede os i Hoben. Jeg traadte ind. Alting var oplyst. Instrumenterne havde endnu ikke ladet sig høre, og Synet var den fornemste Sands, der saavel i Logerne, som i Parquettet var i Virksomhed. Den ene Dame stirrede paa den Anden, for at mønstre Pynten; Cavalererne stode bevæbnede med Briller og Kikkerter og saae op til Logerne, som Newton og Herschel til Himlen, naar de søgte at opdage nye Stjerner og Planeter. Endeligen begynder Ouverturen. Alting er nu Øre, som forhen Øje. Musiken tier og den blinde Adolph Gether fremtræder og fremsiger en Prolog. Ak, hvilke Følelser bemestrede sig i dette Øjeblik min Sjel! Det forekom mig ligesom at høre en Lyd fra en anden Verden. Hvert Ord trængte mig til Hjerte. Arme Blinde! tænkte jeg ved mig selv: du taler og veed ikke til hvem. Blandt Tusinde, som Livets herligste Kilde, Lyset, flyder saa klart for, er du den Eneste, som den er aldeles stoppet for. Alle see dig, men du seer Ingen. Istedet for at Daniel Ranzau sagde, da han saae sit Skilderie ophængt blandt sine længst hedengangne Forfædre: "hvad skal den Levende blandt de Døde", kan du spørge:

*) — — — Hvi var vort Syn
Til saa svag en Kugl' som Øjet skrænket ind?
Saa blottet for, saa let at slukkes ud?
Og ei som Følelsen i alle Parter spredt,
At frit det gjennem hvert et Porus kunde see?

"hvad skal den Døde blandt de Levende?" Alt hvad du her hører er en Stemme fra en Verden, du ikke kjender, fra Mennesker, du aldrig har kunnet, aldrig vil kunne see. Imellem dig og dem ligger et uoverstigeligt Svælg, mørkt, som den Taage, hvori Chaos engang laae indsvøbt. Solen, den herlige, alt oplivende Kilde til alt Lys, er for dig kun et Tankebilled. Du seer dig ikke istand til at danne dig noget rigtigt Begreb om dens Skjønhed. Regnbuens deilige Farver har du ingen Sands for, og de tusinde Blomster, som om Foraaret smykke Mark og Enge, spire, voxe, smile ikke for dig. Du er, som Milton sagde, "din egen Grav; en bevægelig Grav, begraven, men dog ikke fritagen for Dødens og Begravelsens Forrettighed." — Medens min Sjel var sysselsat med saadanne smertelige Tanker, fremtraadte de blinde Méyer og A. Lytz og udførte en Clarinetconcert af Krommer med en Følelse, Smag og Ynde, som igjen forsonede mig med Skjebnen. O, algode Natur! sagde jeg, du er og bliver dog altid, selv hvor du følger Nødvendighedens strængeste Lov, den ømme og blide Moder. Hvor du saarer og maa saare, mangler du aldrig den husvalende Balsom, hvormed Saarets Smerte lindres. Selv den Blinde har du ladet blive mindre ulykkelig end han i den Seendes Øine synes at være. Hvad du har taget med den ene Haand, har du erstattet med den anden. Vel berøvede du ham Synets Sands, men for at holde ham nogenlunde skadesløs, skjærpede og forhøjede du hos ham de levnede Sandser. Hvilken fiin Følelse og Hørelse maa den ikke have, som, savnende Synet, kan lære at behandle et saa vanskeligt Instrument med saadan Færdighed! Jeg mindedes her den store Fløitespiller Dulon,

der, skjøndt han havde været blind fra den første Uge af sit Liv, dog, ved det blotte Gehør, var bleven een af de første Virtuoser paa Fløite i Europa, og paa Euler, der, skjøndt i en sildigere Alder ogsaa blind, agtedes for een af de første Mathematikere i Verden. De Gamle forestillede med Rette Isis, Naturens Moder, med mangfoldige Bryster, for at vise, at denne ømme Moder har Midler i Overflødighed til at husvale sine Børn med. Den, som ikke kan finde Die ved det ene Bryst, vil let finde det ved det andet. Saaledes kan ogsaa den ulykkelige Blinde knue sig fast til den algode Moder og finde Trøst, Lise og Husvalelse ved hendes Barm. Nægtede hun ham Synet af den ydere Verden, saa aabnede hun derimod for ham i dens Sted en indere, maaskee langt skjønnere og herligere end hiin. Slog hun hans udvortes Øje med Blindhed, saa gød hun dobbelt Klarhed i det indere. Phantasiens ubegrændsede Aanderige ligger i sin fulde Pragt aabent for dette hans indere Øje. Derfor kunde Milton besynge Paradisets Saligheder, Euler maale Soles, Planeters og Stjerners Frastand, og Dulon fremtrylle Toner, der syntes at komme fra en højere Verden — i Blindhed. Mennesket, som Aand betragtet, er ikke indskrænket til nogen legemlig Enkelthed. Orkanen kan ryste Leerhytten, men Aanden, som boer deri, bliver evig den samme.

Men har Naturen end ikke nægtet selv den Blinde Evnen at kunne opnaae en høiere Aandsudvikling, saa er hans hjelpeløse Tilstand dog saaledes, at en saadan Udvikling ikke kan finde Sted, uden Seendes kraftige Bistand. Til at fremkalde denne Bistand er intet mere skikket end den Medlidenhed, som Blindheden opvækker hos

hvert følende Menneske. Ædle Mænd have derfor i nyere Tid udfundet passende Midler til at gjøre den Blinde nyttig for sig selv og Samfundet. Hos os har Institutet for Blinde gjort sig fortjent af Menneskeheden ved at henvende sin Opmærksomhed paa den Deel af vore ulykkelige Medmennesker. Den Fuldkommenhed, som Følelsens Organ kan opnaae hos den Blinde, overgaaer næsten al Forestilling.

Ved vor Hjemkomst fra Concerten gav de Blindes Tilstand Stof til en Samtale mellem mig og min Ven. Han fortalte mig, at han havde kjendt en Blind, som for adskillige Aar siden tjente hos en Kjøbmand her i Staden, og som gik omkring i Pakhuset og satte Porcellain fra det ene Sted til det andet, ja bar endog, tilligemed en Seende, saadanne skrøbelige Varer paa en Bærebør, uden, saavidt vides, nogentid at komme til Skade. Han kunde bruges til at gaae Ærinder overalt i Byen, saa godt som nogen Seende. Han havde været blind fra sin Barndom af, og ledte sig frem ved en Stok.

Brudstykker af en Adresseavis.

Følgende Værker ere udkomne fra Pressen og faaes i Pjaltegaden No. 17:

Den politiske Stokfisk, paa ny giennemseet og forbedret i Collegium politicum, og med Collegiets Approbation udgiven af Frants Knivsmed. Af statsoeconomiske Afhandlinger findes i dette Værk især een af største Vigtighed, nemlig Forslag til at ophjelpe en sjunken Stat: 1) Ved at anlægge en formidabel Fæstning i Nærheden af Nordpolen, for, naar Vestgjennemfarten først

ret bliver afbenyttet, at affordre de giennempasserende Fartøier en Told; 2) at stifte, under Navn af det Vindlandske Compagnie, et Selskab med rentebærende Actier, i det Øiemed at sende Skibe til Vind- eller Vinland, og ligesom i Kong Eriks og Dronning Margarethes Tid, at hente derfra modne Vindruer, Appelsiner, Citroner og andre sydlige Producter, som voxe der mellem Isfjeldene, istedet for, som hidtil, fra Messina og Mallaga.

Formularer til Gratulations-, Lig- og Brudevers, Epigrammer, Satirer, Skandskrifter o. s. v., en nyttig, og, især i disse Tider, uundværlig Haandbog for alle Stænder.

Min Søn, hvis du vil i Verden frem, en practisk Haandbog for unge Mennesker, som ville gjøre deres Lykke. Bogen er inddeelt i følgende Capitler, med Hovedoverskrift: Forskjellige Veie til Lykke. 1ste Vei: Uforskammenhed og Næsvished; 2den Vei: Hyklerie og bestandig Stræben efter at bære Kappen efter Vinden; 3die Vei: Skumlerie og Bagtalelse, hvorved Andres Sol kan fordunkles og vor egen Maane oplyses; 4de Vei: Nedrighed og Utaknemmelighed, endog mod vore største Velgjørere; 5te Vei: Samvittighedsløshed og Ligegyldighed for Fremtiden; 6te Vei: Uafladelig Higen efter at ville over hvor Gjærdet er lavest og støde bag det hældende Læs. Faaes sammesteds.

Konsten at lave gode og velsmagende Retter af Guld, Sølv, Obligationer o. s. v., en nyttig Bog for dem, som

opdynge Penge, uden at kunne have nogen Nydelse deraf.

For den, som har Lyst og Leilighed til at være Vært, er et beqvemt Huus tilkjøbs paa billige Vilkaar. Den aarlige Leie strækker netop til at dække Renterne af Kjøbesummen, og for de med Eiendommen forbundne andre Udgivter kan Kjøberen til egen Beboelse have to nydelige Værelser i Qvistetagen, hvor et Observatorium ret godt lader sig anlægge, og man med den Münchenske Professor Gruithausens skarpe Syn og en Freuenhofer Kikkert ganske tydeligen kan see den af Professoren i Maanen opdagede colossalske Bygning eller Fæstning. En Mand, som er fri for andre Forretninger og ønsker noget at sysle med, kunde denne Eiendom især være passende for, da han, som Huusvært, vil finde her tilstrækkelig og daglig Beskjæftigelse.

Da Undertegnede har bragt i Erfaring, at man til Børsens Jubelfest agter i de forskjellige Kjøbstæder at foranstalte Handelens Ligbegjængelse, saa bekjendtgjøres herved, at hans Ligkistemagazin bestandig er forsynet med de smukkeste Ligkister til billigste Priser.

Franz Dreyeck.

En Mand, som holder Adresseavisen, ønsker sig tre Medinteressenter. Avisen tilbringes dem ved et Bud dagligen, og for Tilbringelsen betales 2 Mark qvartaliter. Naar man regner, at den koster ene at holde 6 Mark 14 Skilling Qvartalet — altsaa i eet Aar 4 Rbdlr. 56 ß., som er de aarlige Renter af en Capital paa 100 Rbdlr., og i 50 Aar langt over 2000 Rbdlr.,

naar man betænker, til hvilke uhyre Summer endog den ubetydeligste Capital ved Renter, Renters Renter og Renters Renters Renter kan opvoxe: saa vil man let indsee, hvilken Besparelse et saadant Interessentskab medfører for enhver, der, istedet for at spilde sine Penge paa en Avis, vil strax udsætte det, den det første Aar koster at holde, paa Renter, og lade disse formere sig i et Par Hundrede Aar. Franklin har saaledes for endeel Aar siden udsat 100 Dollars, hvis Renter skulle opsamles i 500 Aar, og til den Tid haaber man at Capitalen skal være voxen til en saadan Sum, at, efter Testators Villie, den prægtigste Bro i America kan bygges derfor.

Undertegnede agter at udgive en med megen Flid samlet Ordbog over alle de Skjældsord og Invectiver, som findes i Modersmaalet, til Brug for de Herrer Critici, Journalister, Pamphletskrivere og Andre, der lægge Vind paa at skrive med Klem og vinde et høistæret Publicums Bifald. Forfatteren har selv i endeel Aar været fast Medarbeider ved et periodisk Institut, og kjender derfor selv af egen Erfaring hvilke Ord, uden at kunne henregnes til egentlige Ubeqvemsord, med stor Nytte ere anvendelige paa Prent. Bogen bliver 30 Ark i stor 8vo. Det vil beroe paa Subskribenternes Antal, hvorfor der offentligen skal meddeles det meest samvittighedsfulde Regnskab, til hvilken Priis Værket skal overlades. Subscriptionen modtages i Sværtegaden No. 400.

En sort Puddelhund er sin retmæssige Eier frakommen. — Han hedder Turkino og er især kjendelig derpaa, at den besidder en ualmindelig

god Forstand og Optugtelse. Den er særdeles kræsen i Henseende til Madden, og spiser intet Kjød, med mindre det er stegt og varmt. Dyret er, især for sin moralske Characteer, sin Eier meget kjert, og hvo, som kan bringe ham det tilbage, eller give ham nogen Oplysning om dets Opholdssted, loves en ræsonnabel Douceur i Søndergaden No. 3. Imidlertid advares Alle og Enhver, ikke at huse eller hæle det.

I Ravnegaden kan strax faaes til Laans mod sikker Hypothek, 4000 Rbdlr. mod lovlig Rente 4 PC., og mod at Laantageren erholder Obligationer til 100, eller asiatiske Actier til samme Priis. Sammesteds forlanges til Laans 4000 Rbdlr. i en Gaard paa Landet, der er assureret for 10,000 Rbdlr., næst efter indestagende 5000 Rbdlr. Laansøgeren er villig til ikke allene at svare lovbefalede Renter, men ogsaa at modtage Obligationer for fuld Betaling.

I Skomagergaden No. 15 kjøbes og sælges Obligationer og andre Statspapirer til de alleryderste Priser.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Onsdagen den 31te Marts var det kongelige Academie for de skjønne Konster forsamlet, under Forsæde af Hans Høihed Prinds Christian Frederik til Danmark, for at høitideligholde Academiets Stiftelsesdag. Det behagede Hans Høihed at passere igiennem Academiets Konstskoler, og at tage de af Medlemmerne og Eleverne der udstillede Arbeider i naadigste Øiesyn. Efterat Forsamlingen havde taget Sæde i den store Figursal, fremstod Secretairen, og oplæste

en Forklaring om det Vigtigste, som ved Academiet var foregaaet og virket i det forbigangne Aar. Derpaa blev Præmiernes Uddeling foretaget i følgende Orden: For Concurs til de store Præmier erholdt i Billedhuggerkonsten H. Bissen den store Guldmedaille, i Bygningskonsten D. J. Schmidt den mindre Guldmedaille. For Tegning efter det levende Model erholdt D. C. Blunck og C. H. Goos den store Sølvmedaille, J. A. Beck, M. Rørbye og W. F. Bendz den mindre Sølvmedaille, og for Modellering C. Christensen den mindre Sølvmedaille. For Bygningstegning erholdt C. Thorin den store Sølvmedaille, J. Kuhlmann, C. H. Grosch og J. H. Klees Wülbern den mindre Sølvmedaille, hvilke samtlige nøde den Naade, af Hans Høiheds Haand at modtage Belønningen for deres Flid.

(Slutning af Anmeldelsen om Udstillingen ved Konstacademiet, see forr. No.)

I Billedhuggerkonsten.

Hr. H. Bissen, Academiets reisende Artist, der lover at blive en anden Thorwaldsen, har leveret: No. 155) Jesus helbreder Jairi Datter. Math. Evang. 5 Cap. 40 v. Modelleret for Academiets 1ste Guldpræmie; 156) Kongernes Tilbedelse. Mathæi Evang. 2 Cap. 11 v.; 157) Jesu Samtale med de Lærde. St. Lucæ Evang. 2 Cap. 48 v. (I alle tre fortræffelig Composition og Tegning. Hver Figur caracteristisk og fuld af Udtryk.); 158—161) 4 Medaillons, hvert forestillende en Engel som holder en Tavle (skjønt udførte).

Af Hendrick Møller: 162 og 163) 2 Buster efter Naturen; 164) Hs. Maj. Kongen, Buste efter Thorwaldsen.

Af J. P. L. Berg: 165 og 166) 2 Buster, Portraiter efter Naturen.

Af P. Løwener: 167) Portrait efter Naturen. Basrelief.

I Steen- og Stempelskjærer-Konst.

Af Professor S. A. Jacobsen, Medlem af Academiet: 168) Hs. Maj. Kongen af Englands Portrait; 169) Conferenceraad Callisens Portrait; 170) en Vestale; 171) en sovende Venus efter Tizian; 172) Diomedes (alle graverede i Carniol); 173) Onphale, graveret i Calcedon.

Af Hofmedailleur J. Conradsen: 174) en Medaille, præget i Anledning af Hs. Maj. Kongens lykkelige Helbredelse; paa Forsiden sees Hs. Maj. Brystbillede, paa Bagsiden en Allegorie; 175) en Medaille i Anledning af Reformationsfesten; paa Forsiden Luthers Brystbillede, paa Bagsiden en allegorisk Figur, forestillende Tilbedelse; 176) 7 forskjellige i Staal skaarne Vaabner.

Af Secretair C. A. Muhle: 177) en Medaille med Hs. Maj. Kongens Portrait, præget i Anledning af Hs. Maj. Fødselsdag; 178) Udkast til en Medaille til Minde om Etatsraad Thorwaldsens sidste Besøg i sit Fædreland. Modelleret i Vox og som han agter at udføre i Staal.

I Kobberstikkerkonsten.

Af J. E. C. Walter: 179) Cathmar som vaagner af en Drøm i det hans Elskede, Sulmalla, varsler ham om en forestaaende Krig med Fingal; efter Ossians Digt Temora 7de Sang; stukket i Kobber efter et Malerie af Abildgaard; 180) en Vignette.

I Bygningskonsten

er ialt udstillede, fra No. 181 til No. 216 inclusive, 36 Numere, nemlig af: Overbygnings-Directeur Hr. Etatsraad Hansen 6 Blade eller Tegning af Raad- og Domhuset, som ville udgjøre det 1ste Hefte af det Værk, Konstneren agter at udgive i Conturer af alle hans udførte Arbeider; af: Professor Hetsch; Kongel. Theatermaler A. Wallich; Assistent O. J. Schmidt; Conducteur ved Christiansborg Slots Bygning

Kalleberg; Thielemann; C. F. Thorin; C. C. Hansen; Holm; J. H. Klees; C. H. Grosch; J. P. Blem (No. 209: St. Nicolai Vagt-Taarn i Plan og Profil, samt Boutiqver projecteret til Nicolai Torv); J. B. Kuhlmann; H. Møller; Billedhugger V. U. Romanelli.

Blandt de ikke i den trykte Fortegnelse nævnte Stykker ere tre vel udførte Migniatur-portraiter af Fränkel. — Hvad de i Fortegnelsen nævnte Pengepræmier angaaer, da bør det bemærkes, at Academiet i forrige Sommer havde udsat Præmier paa 50, 30 og 20 Rbdlr. Sølv for de heldigste Arbeider af Academiets Elever. Den første vandt, som anført, J. Stroe, og den anden A. Kychler.

Historiske Oplysninger til adskillige af ovennævnte Konstværker:

No. 3. Lars Dyrskiøt, en 84aarig Olding, falder, efterat have nedlagt tre Svenske; af Prof. Lorentzen. Han var bondefødt 1560 i Vingkier i Horn Sogn i Vindfuld Herred, og allerede da de Keiserlige 1627 gjorde Indfald i Holsteen og Jylland og d. 1 Oct. kom til Aalborg, Bøndernes Capitain der i Egnen. Han havde været to Gange gift, først i sit 40de og siden i sit 69de, med en Pige paa 19 Aar. Da i Januar 1644 Oberst Helmuth Wrangel af Torstenson blev commanderet ned til Vendsyssel med sine Ryttere, og gik over den islagte Limfjord, fandt han forved Landsbyen Sundby, ligeover for Aalborg, for sig staaende en sammenrapset, ilde anført, slet bevæbnet og ganske uøvet Bondealmue; af dem nedhug han 6 til 700 og tog Resten til Fange. Blandt de Faldne var ogsaa Lars Dyrskiøt. Hans Heltedød var denne: Bønderne af Jerslew og Kiær Herred vare om Natten forsamlede i Sundby, for at gjøre Modværge. Lars Dyrskiøt, som deres Capitain, maatte med. Han sagde God Nat til sin Kone og sine Børn, og talede om at han ikke saae dem mere. For Graad vilde de ikke slippe ham, men Bønderne støiede udenfor,

og med Taarer i Dinene listede han sig ud, satte sig paa sin Hest, og red foran Bønderne. Den 18de Januari vare hine to Herreders Bønder saa hidsige, og vilde ikke vente til de andre Herreder kom til Hjelp. Lars var først paa den venstre Fløi med Sine foran i Ledet. De Svenske trængte ind. Efterat Bøndernes første Led havde syret paa dem og de vendte dem, rømte alle de bageste Led; de Svenske satte efter dem, og de, som rømte først, bleve først nedlagte. Den 84aarige Dyrskiøt gik langsomt bag efter alle de andre, indtil han kom til en Hauge næst mod Fjorden. Deri lagde han sig, og ihjelskjød med sin Bøsse tre svenske Ryttere efter hverandre. En Svensk sprang til og spurgte ham med Pistolen i Haanden, om han vilde have Qvarteer? Strax sagde han nei, men vendte sig og spændte sin Bøsse saa hastigt igjen, at Hanen slog ham den lille Finger af. Nu skjød Svensken ham mellem hans Skuldre med et Kugleskud, som blev hans Banesaar. — Sønnen var den lærde Bonde Peter Dyrskiøt, fra hvis Haand man har den rørende Fortælling om den Gamles Død, saavel i Borgervennen for 1799, hvor Udtoge af hans Brevverling med Biskop Birkerod og biographiske Efterretninger om ham selv findes, som i Prof. Nyerups Christian den Fjerdes Historie.

No. 7. Kong Christian den Førstes Hylding, ved Prof. Eckersberg, efter allerhøieste Befaling bestemt for Christiansborg Slot, kan betragtes som en Fortsættelse af samme Konstners i Aaret 1821 udstillede, ligeledes for det ny Christiansborg Slot bestemte Malerie, forestillende Rigsstænderne, som tilbyde Hertug Adolf den danske Krone. Hertugen vilde, som bekjendt, ikke modtage den, men anbefalede sin Søsterson Christian, Greve af Oldenborg, Stammefaderen for det Oldenborgske Kongehuus. Han blev i en Alder af fire og tyve Aar, ledsaget af sin Morbroder Hertug Adolf og det til denne sendte Gesandtskab, ført ind i Riget med stor Pragt. Dagen for St. Michaelis (1449) blev han hyldet paa Viborg Landsting, som var det sædvanlige Hyldingssted i Danmark, ligesom Morasteen i Sverrig, hvor

han gjorde sin Eed, som siden blev gjentagen paa alle andre Landstinge. Adelen og Almuen aflagde ogsaa deres Troskabs-Eed til ham. Konstneren synes at have valgt det Øjeblik, hvor den unge Konge, med Dinene opvendte til Himmelen, sværger Kongeeden. Erkebispen, som her sees ved Kongens Side, maa være Thue, der samme Aar kronede ham i Kjøbenhavn. En anden af den Tids Bispper var Oluf Daa, som døde 1461. Christians høie Figur udmærker sig fra den hele Forsamling.

No. 23. Steentrykket af Prof. C. Hornemann forestiller Conferentsraad og Kammeradvocat J. M. Schønheider, fød 14de Febr. 1752.

No. 26. Canceleren Kaas, som paa sin Sotteseng giver Christian den Fjerde Nøglen til sine Rigers Klenodier, bestemt for Christiansborg, af Historiemaler C. F. Høyer. — Den store og trofaste Statsmand Niels Kaas's Characteer og sidste Samtale med den unge Konge, Christian den Fjerde, findes fuldstændigst skildret hos Slange og Holberg. Her bør bemærkes, at Kaas døde d. 29 Juni 1594 i en Alder af 60 Aar, efterat han havde været Kantsler i 22 Aar. Han var kommen først i Tjeneste hos Kong Frederik den Anden som Cancelliesecretair 1560, altsaa i en Alder af 26 Aar. Holberg antager med Rette, at Tycho Brahe ikke havde havt en saa haard Skjebne i Danmark, dersom Kaas havde levet længer. Han døde ugift. Aarsagen hvorfor han her overleverer Kongen Nøglen til Hvelvingen, hvori den Kongelige Krone med Spiret, Sværdet og Æblet siden Frederik II. Død havde ligget forvaret, var den han selv anfører: "at hans tilstundende Død forhindrede ham at opfylde det Løvte, han havde givet den hedengangne Konge, at arbeide med al Flid og Troskab paa, at Kronen skulde komme paa Christians Hoved."

No. 72. Roeskilde Domkirke ved Indvielsen af Christian d. Førstes Capel. Denne Indvielse skete i Aaret 1464, efterat kort i Forveien Kirken var bleven indviet med stor Høitidelighed

af Bisfop Oluf Daa. Capellet kaldtes Helligtrekongers. Det blev bestemt til Sjelemesse og Vigilier ei allene for Kongen og Dronningen, men for en heel Orden paa 50 Personer, som til Udmærkelse fik en Guldkjæde at bære om Halsen. Lige indtil vore Dage bar den store Sahl i anden Etage Navn af Riddersahlen, hvilket har givet Anledning til den Formodning, at den har tjent til Forsamlingssahl for Medlemmerne af den af Christian stiftede Orden. Capellet havde Indkomster af Tusinde Tønder Korn. Tre Altere fandtes deri, hvor dagligen læstes Messer, og Dag og Nat brændte her endeel Voxlys og Lamper. Nu kaldes det Christian den Tredies Capel. At Christian I. rager frem over alle de Andre paa Hr. D. Martens Malerie, er overenstemmende med Historien, thi Capellets Hvælving bæres af en Pille, hvorpaa Høiden af denne Konge vises. Den er nemlig 3 Alen 8 Tommer, eller, da Gulvet er blevet omlagt 1740 og forhøjet $2\frac{1}{2}$ til 3 Tommer, egentligen 3 Alen $10\frac{1}{2}$ til 11 Tommer. Neppe gives der i vore Dage Nogen her tillands af 83 Tommers Høide. Anmeld. mindes en Fløimand ved Livvagten, som kun var 75 til 76 Tommer, og den høje Schweizer, som for endeel Aar siden lod sig see for Penge, var dog ikke høiere end 84, altsaa kun een Tomme højere end Christian den Første.

Horsens. Districts-Chirurg Mikisch bekjendtgjør følgende høist ubehagelige Tilfælde, som der indtraf den 23de Marts: "En Borgerkone havde i afvigte Sommer af en Bonde kjøbt et Qvantum Bølle- eller Blaabær (vaccinium myrtilius Linn.), hvoraf hun tillavede nogle Flasker Saft; af disse anvender hun een til en Suppe, hvilken næsten bliver opspist af fem voxne Personer og tre Børn. Men neppe har Familien nydt af forbemeldte Suppe, førend samtlige otte Personer bleve angrebne af Brænden i Munden, Madpiben og Maven, samt heftige vedholdende Brækninger med flere Lidelser. Da Husets sædvanlige Læge ikke øieblikkeligen kunde haves, paatog Hr. Mikisch sig efter Anmodning Patienternes midlertidige Behandling, hvilken i

Forening med Hr. Regimentschirurg Müllers Bestræbelser havde et saa heldigt Udfald, at samtlige 8 Personer næste Dag vare uden Fare. Den levnede Rest af Suppen saavelsom ogsaa en Flaske Saft blev derpaa underkastet en chemisk Undersøgelse, hvorved det strax blev bragt til Vished, at forommeldte Vædsker indeholdt en saa betydelig Mængde opløst Kobberkalk eller Spanskgrøn, at endog et Stykke poleret Staal, lagt i 3 Minutter i omtalte Vædsker, strax blev belagt med en Kobberskorpe. Hvorledes nu hiin Gift er kommen i Saften har hidindtil været en Gaade. Huusmoderen paa sin Side forsikkrer paa det kraftigste, at hverken Bærrene, Saften eller Suppen hos hende nogensinde have været i eller i Berørelse med Kobber- eller Messingkar.

Blandede Efterretninger.

En i Ostindien afdød fransk Major Martin, der var i det engelske Compagnies Tjeneste, har testamenteret sin Fødeby Lyon 80,000 Pd. St., foruden en Rente af 12,500 Fr., som han har bestemt til Understøttelse for Gjeldsfanger.

Colonien Ny-Wales fremblomstrer alt mere og mere, saavel i moralsk som i politisk Henseende. Forbrydelser blive sjeldnere og sjeldnere. Aarligen opdyrkes 6000 Acres Land. Colonien vil snart kunne undvære Tilførsel af Fornødenheder udenlands fra.

Kjøbenhavns Børs, d. 6 April.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 97 a 98. 4000 Bcomk. 97. — Obligat. (uden Renter) 93. Nationalbank-Oblig. (af Laanet d. 2 Febr. 1820) 103 Rbd. r. S. (uden Renter) eller 129 Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. — Norske Sedler $17\frac{1}{8}$ Rbdlr. pr. 10 Specier norsk. — Norsk Laan 6 pC. Obligationer Bcomk. $107\frac{1}{2}$. — Svenske Sedler 59 ß. — Disconto 5 pC.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 29.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 10 April 1824.

Badeanstalt paa Føhr.

I Bladet Dagen findes indrykket nogle meget interessante Bemærkninger over Føhr i Almindelighed, saavelsom over den herværende Badeanstalt, der tildeels er noget Nyt, selv for den Indfødte, eller hvo, som ellers har havt Leilighed til at lære at kjende denne Øe, dens Indvaanere, Sæder og Dont. Da ogsaa jeg uheldigvis maa henregnes iblandt dem, der, som jeg mærker, hidindtil have ganske falsk bedømt Stedet og dets Indretninger, saa tør jeg ikke lade min Sol skinne, uden udtrykkelig at opfordres dertil, saasom det egner sig, at det underordnede Genie maa vige for det høiere. Vil jeg ansees for discret, maa jeg smukt gjemme mine Betænkninger hos mig selv; tør end ei melde noget om vore Raadslutninger over stat—ut—en! og Regnskabsaflægget, som jeg seer Dagens Correspondent er langt bedre underrettet om. Imidlertid kløer Fingrene paa mig, og kan jeg i det Mindste ikke undlade, uden derfor at gjøre Fordring paa denne Herres skarpe Øje, til Verdens Oplysning, offentligen at meddele den utrættelig vidtseende Direction min Roes for dens nu i Gjære værende Foretagender til Anstaltens Fremme.

Efter den, senere for sin Dueligheds Skyld til Meddirecteur valgte Hr. Nommen Friederich Nommensens Plan, og den første Hr. Directeurs absolute Forslag, der bifaldtes lydelig fra høire Side, og i det Mindste stiltiende, dog uden at trække paa Skuldrene, fra venstre, ere vi nu i Begreb med at bygge et stort Huus med eet Værelse. En Trappe bliver ei anbragt; thi den velvise Direction mener, Loftsrummet er overflødigt, og den skal nok vide, hvorledes Alt kan indrettes paa meest frugtbringende Vis. Desuden ere Pengene beredte, og de maa ikke ligge hen. Vi maa kun søge, snart at belægge dem, for at de kunne bære 13½ pCt. Renter. Da det nu ikke er nogen Feil, at Huset ingen Trappe har, saa kan det sikkert blive godt, naar kun ikke Stenene regne itu forinden de indmures. Det er rigtigt nok forekommet mig underligt, da vi nu eengang skulle bygge, at der ikke tages Hensyn til nogen-

somhelst anden Beqvemmelighed. Imidlertid har jeg ikke betænkt det ret. Saaledes, for at nævne Et, troede jeg, vi maatte dog i det Mindste bære Omsorg for Retirader, baade for Damer og for Herrer. Men jeg tilstaaer min Kortsynethed. Det kan jo et Apartement i Gaarden gjøre godt for! — Og det skal være baade viist og sandt, vi have ogsaa allerede en Iiskjelder! — Og naar vi siden mærke, at der vel endnu kunde ønskes Et og Andet til Gjæsternes Beqvemhed og Underholdning, saa kan der bygges nye Huse. Da aldrig før et lignende Foretagende har fundet Sted, saa kunne vi ikke saaledes forudsee, hvad som gjøres Behov, førend vi, oplærte af Erfaringen, om vi ellers ville tage imod dens Lærdomme, løbe an med Panden. Vel er den Taske, Erfaring, den dyreste Læremoder, men hun er dog ogsaa den sikkreste. Derpaa havde vi i Fjor et Exempel. I det til denne Badesaison indrettede Selskabshuus maatte alle indvendige Vægge nedbrydes. Nu havde det været let, ogsaa at opskrue Taget, og den ubetydelige Forhøining af Omkostninger, var nok siden blevet tilstrækkelig betalt med den større Beqvemmelighed. Men vi havde endnu ikke Erfaringen for os, og hvo kan tænke paa Alt? Andre paastaae, at Opskrueningen virkelig var forsøgt, men at Bjælkerne vare for svage til at afholde det. Hvis saa var, saa vare vi aldeles angerløse. Da maatte jo Skylden kastes paa Bjælkerne!

Saaledes bleve da Værelserne indrettede, som det bedst lod sig gjøre, og det havde den Ubehagelighed til Følge, at da Selskabet siden blev talrigere, vi alle, den Ene med den Anden, bleve halv stegte, halv kogte. Men da der oven

i Kjøbet gaves en Concert, og Tonerne prellede tilbage fra det lave Loft, som fra et Brædt, da faldt os først Skorperne fra Øiet, og vi raabte i Extase: "Nu see Herrerne hvor det mangler!" Det vil ogsaa give Flækken en levende Anseelse, naar der bygges saa mange nysselige Smaahuse.

At endnu, da dog den fortvivlede Bygning maa foretages — hvortil vi rigtignok ikke havde været saa høisttrængende, hvis vi alt i Fjor havde havt Erfaringen — Forbindelsen af flere Diemed, kunde spare betydeligt for Fremtiden, er en Bisag. Vi ville ikke spare. Ere Pengene oppe, saa bliver ikke mere bygt. Dette Princip staaer saa fast, at selv Tilbudet af Handelshuset Holler & Comp. i Rendsborg, at levere Materialierne til en lavere Priis, end hvorfor de siden bleve tilslaaede ved Licitationen, og det med den Betingelse, at turde fordele Betalingen til tre aarlige Terminer, ikke kunde formaae os til at vige derfra. Præsidenten var ogsaa saa overtydet om, at der ikke kunde reflecteres herpaa, at han kun ganske løseligt berørte Forslaget og lagde det atter hen, men blot lod den efter hans Forskrivt af Hr. Nommensen forfærdigede Rids og Anslag circulere, hvori vi imidlertid endnu ville erfare, at Meget er forglemt.

Paa Sparsommelighed tages kun Hensyn, forsaavidt vi have den største moralske Vished om, at Underslæb ei kan finde Sted, siden Projecteuren og Entrepreneuren af Træ- og Steenleverancerne er selv Directeur og Opsynsmand, og med ham hans Svigerfader, og med ham Cassereren, Regnskabsføreren og Leverandeuren af de fornødne Kramvarer, saasom Laase, Messingbeslag, Farvestoffe og hvad der ellers udfor-

dres af slige Snurrepiberier til et Huus comme il faut. Da nu disse Herrer, som Stiftelsens Directeurer og Forstandere, ere høist interesseerte for Selskabets Bedste, saa sikkres os dette fuldkomment. Det have ogsaa Selskabets Patricier ret vel indseet, og det er derfor afgjort, at Regnskabernes Revision besørges af Directionen. Desuden er Leverandeuren af Stenene vunden ved de andre Herrers Gavmildhed. Han havde først ladet sig tilslaae 50 Tusinde 10tomme Steen for 1000 Mk. (533 Rbdlr. 32 ß.); men da de siden, med hans Bevilgelse, nok engang indsattes, erholdt den Mindstfordrende foreløbigt Tilslaget for 17 Mk. 14 ß. (9 Rbd. 51 ß. Sølv) à Tusinde, med den Betingelse, at turde levere 9tomme Steen. Dette Bud beholdt Hr. Directeuren, hvortil han, som Entrepreneur af Træleverancen, var beføjet efter Conditionerne, dem ham selv havde forfærdiget, og altsaa bedst maatte kjende, og Directionen lod det beroe herved, uden at binde ham til sit første Bud. Sandsynligviis var Motivet, som Enhver maa bifalde, at Directionen holdt det for fordeelagtigere, ved Prænumeration at opmuntre Hr. Nommensen for de Tjenester, Selskabet engang i Tiden kan vente af ham, end ved denne Leilighed at gnie paa en liden Fordeel for Cassen. En slig Liberalitet kan heller ikke andet, end vække et ædelt Gemyts Ærekjerhed, og Hr. Nommensen, der, som hans Fader, alt er bekjendt af andre Leverancer, vil sikkert retfærdiggjøre den Tillid, man har viist ham. At han ved denne Leilighed har søgt at anbringe alt sit omhyggeligt udsøgte Træ, og at Conditionerne tildeels vare beregnede herpaa, tildeels paa at afskræmme enhver anden Lysthavende fra at byde, maa henføres under Rubriken af det, man

kalder lovlige Sportler. Tilskudset seer det slet ikke ilde ud. Enkelte Stykker ere noget azur- og aurorafarvede, vel ogsaa noget løse og let af Træ, men hvad var da fuldkomment siden Adam var i Paradis? Naar dette bruges til Paneler og Fyldinger, og Farven kommer derover, saa seer Ingen det. Da der imidlertid dog kunde gives urolige Hoveder, der kunde forarges over denne Rundladenhed, saa indføres nu i Auctionsprotocollen ved det første Bud de Ord: "Indsat, men ikke budt." Jeg selv begreb det ei saa flux, og var endog uforsigtig nok til at yttre det.

For at sandseliggjøre, hvorlunde Planmagerne ere blevne begeistrede ovenfra, i det de projecterede denne Bygning, skal Vinduerne i Pragtsalen anbringes oventil ved Siderne. Andre egentlige Vinduer findes ikke. Fortil erholde de Anseelse af Døre. Denne Forandring har Hr. Præses selv angivet. Den første Rids var ikke saa. Men det seer ogsaa meget bedre ud; thi saaledes er det i Kiel. Efter fuldbragt Bygning skal endnu en Løngang eller noget sligt tilsættes. Det kan tage sig godt ud!

Et stort Huus og kun eet Værelse; det maa ogsaa blive et stort Værelse og udfordre lange Bjælker til at understøtte Loftet. Bygmesteren, som havde overseet, at disse Bjælker stode Fare for at brækkes under deres egen Vægt, tog dog gjerne imod et godt Raad, og besluttede, ved Hjelp af Lægter og Spirer, at ophænge Loftet i Hanebjelken. Dette saakaldte Hængeværk kan naturligviis heller ikke endnu bære meget, og det er den sande Grund, hvorfor Loftsrummet ikke skal bruges, og hvorfor

ingen Trappe anbringes, siden Medlemmet af Raadet, Cassereren og Regnskabsføreren, samt Leverandeuren af Qvincaillerierne og Droguerierne, en meget retskaffen og klog Mand, meente, at det elendige Hængeværk ingen Ting kunde bære, og en Trappe i Nødsfald kan tilbygges udenfor.

At kun ikke Spotterne nu strax ere færdige med den Bemærkning, at Husets Symmetrie vil tabe derunder. Vor Bygmester er et Naturens Barn, og alle de, som have foranlediget denne Bygning, ere Naturens Børn. De see ikke paa Symmetrie og Eumetrie. Det er kun Skolefuxerier. Naar saae man vel Naturen virke symmetrisk. Hensigtsmæssighed og Beqvemmelighed er den første Fordring til en Bygning, Udseendet først den anden, og Enhver maa tilstaae, at en Trappe udenfor Huset er beqvemmere for hver Mand, end indenfor. Desuden kan Trappen anbringes bagtil, og det er ikke Meningen, at Huset bygges for saaledes at beskues rundt om.

Da i forrige Aar Gjæsterne undertiden maatte vente noget, naar de vilde benytte det kolde Bad, saa blev alt dengang indrettet et lidet Trætelt, hvori de midlertid kunde opholde sig. Dette er nu udvidet og inddeelt saaledes, at foruden et Tjenerlukaf og et lignende til Brug for en Conditor, endnu en Stue, 6 Fod i Qvadrat, er indrettet til Gjæsternes Afbenyttelse. Den synes vel noget liden, men det er jo ogsaa kun for i Nødsfald at kunne søge Ly i raat Veir. Maa dog den Guds Skabning, som Dag og Nat bevogter Huset, tage tiltakke med et endnu snevrere Rum!

Dog, jeg vil ophøre, jeg turde ellers ikke blive færdig, da langt flere end de faa Bemærkninger, jeg her har tilladt mig, kunde anføres, til Roes for denne uforlignelig følgeværdige Indretning, og det Overlæg, hvormed den fremelskes; og jeg forbigaaer derfor med Taushed de ei saa vigtige Forøgelser af Badecareter og Kar til varme Bade.

Da Føhr ved sin Badeanstalt senest ei uhensigtsmæssig har nydt den fortjente Ære, at blive en Gjenstand for flere offentlige Blade, saa ansaae jeg det for Pligt, ei heller at sætte mit ringe Lys bag en Maade, for at hver Mand med desstørre Sikkerhed kunde bedømme den Tillid, Stiftelsens Bestyrelse saa høiligen fortjener.

Føhr, Marts 1824.

C. F. W. Krebs.

---

* * *

I det af Landinspecteur A. C. Gudme udgivne Skrift: Die Bevölkerung der beyden Herzogthümer Schleswig und Holstein in früheren und späteren Zeiten, Altona 1819, forekommer, S. 29—32, følgende mærkelige Yttringer angaaende den tiltagende Befolkning: "I de sidste Aar har Tallet af de Fattige meget forøget sig". Saa klager man overalt. Antallet af uægte Børn har ogsaa tiltaget; Børns Dødelighed er ligeledes meget anseelig. Alt dette synes tydeligen at bevise, at Folkemængdens Tiltagelse ikke staaer i noget Forhold til Industrien og Landets virkelige Erhvervkilder, og sandeligen! naar vi ville lægge de sidste 3 Aar, efter Tabel VI, til Grund,

for deraf at uddrage Resultater, saa maa vi forfærdes over det betydelige Overskud af Fødte, som udgjør 22,617 Mennesker, og forudsee, at, under lige aarlig Tilvært, Indbyggerne i Hertugdømmet Holsteen, i en Periode af $52\frac{3}{10}$, og Schleswig, i en Periode af $83\frac{5}{10}$ Aar, vil have fordobblet sig. Umuleligen kan den extensive og intensive Cultur i lige Forhold tiltage. Ikke uden Grund gjenlyde derfor allevegne fra Klagetoner over en umaadelig Folkemængde, og det synes at være nødvendigt, at indskrænke ubesindige Giftermaal blandt de lavere Stænder, førend de ere istand til at ernære en Familie, paa det denne Folkeclasse, bragt i den allerelendigste Tilstand, ikke skal gribe til oprørende Midler, for at tilfredsstille sine allerførste Fornødenheder.

Enhver Overflødighed af Befolkning bliver stedse ødelagt og Overskuddet af Mennesker maa omkomme ved Elendighed, naar ingen Udvandring finder Sted. Men hvo skal udvandre? Naturligviis de, der, i Følge deres Alder, ere duelige til Agerdyrkning og Handel, da Børn, Gamle og Skrantninger i et fremmed, udyrket Land, blottede for alle Næringsmidler og al Pleie, maatte omkomme af Hunger og Elendighed. Et Lands Kræfter til Agerdyrkning, Handel og Krig vilde vel derved blive svækket, om dets stigende Folkemængde end tillod en saadan Udvandring, fraregnet de Vanskeligheder, den Elendighed og de Sygdomme, der true de Udvandrende i et fremmed Land, og af hvilken Aarsag de fortjene vor Medlidenhed; men vilde Elendigheden og det Onde, vilde de lavere Classers Nød derved virkeligen blive afhjulpen eller formildet, og Udvandringen have for Landet en velgjørende Virkning? De Udvandrende maatte nødvendigviis

forsynes med alle Slags Redskaber og Vaaben, for at opdyrke det endnu udyrkede Land, der skal tages i Besiddelse, og forsvare det; de maatte være forsynede med alle Næringsmidler og Fornødenheder for adskillige Aar, indtil de, ved Anstrængelse, havde fralokket Jordbunden tilstrækkelig Afgrøde. De med Henreisen og det første Ophold forbundne Omkostninger maatte altsaa bestrides af Fædrenelandet, og i de første Aar vilde Misforholdet imellem Fødemidlerne og Menneskene ikke være hævet. Siden vilde rigtig nok de ringere Classers Tilstand forbedre sig; men adskillige Landes Erfaring lærte, at Udvandringen ikke svarede til Hensigten, at gjøre en vedvarende Folkeformerelse muelig, men kun hjalp partiel og temporair. Man læse herom Malthus, T. 2, C. 3, af Oversættelsen. Rædsomst er det at tænke paa, naar den virkeligt overstigende Folkemængde af Landets nuværende Beløb, af Mangel paa Fødemidler, maatte, i usikkre Forhaabninger, nedsætte sig i et fremmed udyrket Land. "Oprørende, uretfærdigt er det", siger Malthus: "at begunstige og befordre Udvandringen, endskjøndt det for en Regjering er høist upolitisk at forhindre den".

Om end Regjeringen ikke bør blande sig i den lavere Classes Interesse, da denne taalmodigen bærer al Elendighed, som den anseer for den nødvendige Følge af visse Naturlove, og Love, der ligefrem forbyde Giftermaal, ere oprørende; saa synes dog i dette Tilfælde Love, der, for at forebygge et større Onde, gjøre Ægteskaber besværlige, at være nødvendige. I Canton Schweitz tør ingen gifte sig, der ei besidder den hele til Milits fornødne Rustning. I Skotland, hvor Folk ellers gifte sig meget unge, gaves fordum

en Lov, der ikke tillod noget Par at indlade sig i Ægteskab, naar det ei besad en bestemt Eiendom. Endnu under Jacob den Sjette skal Parlamentet have stadfæstet denne Lov; men nu holdes den ikke mere i Hævd. Her i Landet tør ingen Præst vie nogen Embedsmand eller Officier, førend det er godtgjort, at der er sat i Enkecassen, og for ikke længe siden er blevet anordnet, at ingen Subalternofficier maa gifte sig, naar hans aarlige Indtægt, foruden hans Gage, ikke er 600 Rbdlr. Kunde ikke en lignende Lov foreskrives Bonden og de saakaldte smaa Folk? Kunde ikke dette ligesaa godt skee, som det, for at udrydde en epidemisk Syge, er anordnet, at ingen maa confirmeres eller vies, førend han fremviser et Vidnesbyrd fra en Læge, at han er vaccineret? I det mindste vilde dette have den fordeelagtigste Indflydelse paa Levemaaden, Drivtigheden og Sparsommeligheden.

I Hertugdømmet Schleswig er Middelforholdet mellem Fødte og Ægteviede som $3\frac{1}{2}$ til 1, i Holsteen som 4 til 1. Denne Forskjel paa Frugtbarhed maa i dette Land tilskrives de tidligere end i hiint sluttede Ægteskaber, men ikke Qvindekjønnets Ufrugtbarhed i Schleswig. De Ægteviedes Forhold til de Døde er efter et Middelforhold som 1 til 3. Efter den af Malthus angivne Methode at bestemme, hvor mange Fødte opnaae Ægtestanden, har jeg befundet, at i Hertugdømmet Schleswig et større Antal af de Fødte bliver gift end i Holsteen, nemlig omtrent Halvdelen, og ved Tællingen i Aaret 1803 er det ogsaa befundet, at de bestaaende Ægteskaber forholde sig til Antallet af Indbyggerne i Schleswig som 10 til 55, i Holsteen som 10 til 56. Det synes, at jo ringere Forholdet af de Fødte

er mod de Ægteviede, desto større er Forholdet af de Fødte til dem, som opnaae at blive gifte.

Saa paradox som det end maatte klinge, at med den tiltagende Befolkning Forholdet af Ægteskaberne maa aftage, og at en forøget Livsvarighed medfører en forringet Frugtbarhed, og omvendt, saa stadfæstes dog dette ved alle Landes Erfaringer. Saaledes har det i Engelland i sildigere Tider været Tilfældet, at ved et forringet Forhold af Fødslerne en bestandig aarlig Tiltagelse af den absolute Folkemængde fandt Sted. Ved Sammenligning finder man, at det ringere Antal af Fødte har havt en forringet Dødelighed til Følge, og netop i de Aar, hvor de færreste Børn avledes, var Middel-Livsvarigheden høist og naaede et større Antal den mandbare Alder. Saaledes staaer Livsvarigheden i omvendt Forhold til Frugtbarheden, og Børnenes Dødelighed er ringest der, hvor Forholdet af de Fødte til Folkemængden er det mindste. Enhver vil altsaa let forudsee de sørgelige Følger af tidlige Giftermaale, uden Udsigt til at ernære en Familie, hvilke i de sildigere Aar ere blevne saa almindelige her i Landet, uden at jeg behøver at yttre mig herover videre og spaae en sørgelig Fremtid. Kun tilføier jeg, at Resultaterne af Befolkningen, Giftermaalene, Dødeligheden og Livsvarigheden ikke formaae at overskride Grændserne af visse Betingelsesligninger. Naar altsaa Tiltagelsen af et Lands Erhvervkilder ikke tilsteder mere nogen større vedvarende Tilvært af Folkemængden, saa følger enten en større Dødelighed eller og et ringere Forhold af de Fødte. Disse ere de Grundsætninger, som den fortræffelige Malthus har lært os.

Om Statspapirers pludselige Stigen.

I en Tid af henved to Maaneder have næsten alle muelige Slags Statspapirer været i Stigen, og danske Obligationer have igjen naaet en Punkt, som de ikke have staaet paa siden Aaret 1819, nemlig 92 à 93 uden Renter, som udgjør, efter den gamle Afhændelsesmaade med Renter, omtrent 93 til 94. Det Høieste, de stode i Aaret 1819, var 100, hvorfra de dalede igjen i en Tid af et Fjerdingaar til under 70.

Spørger man om Aarsagen til en saa pludselig Stigen i saa kort Tid, saa kan ingen angive nogen skjællig Grund dertil. Vist nok er der kjøbt en betydelig Deel danske Statspapirer for udenlandsk Regning, hvorved disse naturligviis maatte stige forholdsviis; men det er ikke allene danske, ogsaa alle andre Landes Statspapirer ere stegne i samme Tidsløb ligesom ved et electrisk Stød. Ikke mindre vist er det, at Discontoen udenlands staaer yderst lavt, og at Handelsstandsningen sætter Capitalisterne i Forlegenhed for at anbringe deres Penge. Ogsaa hedder det i offentlige Blade, at Frankrig staaer i Begreb med at gjøre et Laan til 3 pC., imod at modtage 74 og 75 pr. 100, for dermed at indfrie sine 5 pC. Renter. Men deels kunde Capitalisternes Forlegenhed at anbringe deres Penge ikke være kommen saa pludseligen; deels kan en projecteret Financeplan i en enkelt Stat vel neppe frembringe en saa ualmindelig og raquetmæssig Stigen i alle andre Staters Papirer. Der maa altsaa, foruden de anførte naturlige Aarsager, være en Deus ex machina, der frembringer samme. Massen af Europas Statspapirer er alt for stor til, at den kan repræsentere

en Sølvmasse. Vare alle Staters Financer end paa en saa fast Fod, at dette kunde være tænkeligt, saa var det dog ikke muerligt, at nogen fornuftig Capitalist vilde hengive sin Capital for et enten aldeles uopsigeligt eller kun i mange Aars Terminer betaleligt Papir, som kun svarer 5 pC. Man skulde, saaledes som Tingene nu staae overalt i Europa, udsætte sig for at tabe 30 pC. af sin Capital, hvilket bliver Tilfældet, naar Obligationer, ved en eller anden indtræffende Begivenhed, skulde gaae ned til den Punkt, hvorpaa de stode for to Aar siden, blot for at faae to pC. mere, end den for Øieblikket yderst lave Disconto? Det er umueligt, at nogen forstandig Mand kunde calculere saa urimeligt.

Det er altsaa vist, at det maa være en gjenoppvaagnet Speculationsaand, der, af Mangel paa anden Beskjæftigelse, nu har kastet sig paa Statspapirerne, saavel her som udenlands. Men at denne Opdrivning ikke længe kan holde Stik, er indlysende. Meget, maaskee det meste, sælges paa Tid, og naar Modtagelsesterminen kommer, maa Priserne igjen falde lige saa hurtigen, som de nu stige. Kun Skade, at saa mange Forblindede ville komme til at lide derved.

I en Periode, som den nuværende, er det naturligt, at mange, der gjerne vilde vinde Penge paa en saa let og hurtig Maade, fristes til at følge Strømmen. Men disse Letsindige burde dog ikke glemme de Tider, da man betalte 100 Rdlr. D. C. for den blotte Anvisning paa en Actie til et kun endnu i Ideen tilværende østersøisk Compagnie, og siden, da man gav 144 Rdlr. D. Cour. for en Specie, 100 Rdlr. for et Pund Thee, eller den endnu nyere Tidspunkt, da en asiatisk Actie betaltes med 430 Rbd.! de

samme Actier, som i Aaret 1783 rigtig nok gjeldte 18 til 1900 Rdlr. D. C. (36 til 3800 Rbd.), og gave i aarligt Udbytte 150 Rd. D. C. (300 Rbdlr.); men som i Aaret 1823 stod i 60 Rbd. (30 Rd. D. C.) og først i disse Dage reiste sig til 100 Rbd. (50 Rd. D. C.), og nu skal give et aarligt Udbytte af 4 Rbd. (d. e. 2 Rd. D. C.)

Ordsproget siger: "Brændt Barn er bange for Ild"; men dette Ordsprog synes ikke at være anvendeligt paa de speculerende Børn. De surre omkring enhver Gjenstand, enhver hurtig Fordeel lovende Artikel, der er i Velten, lig Myggen om Lyset, indtil de, som denne, have brændt Vingerne og styrte i den fortærende Flamme, hvori de troede at varme sig. Her virker intet Exempel; her er den forbigangne Tid ingen Erfaringsskole. Man styrter sig i Malstrømmen, uden at tænke paa en eneste af de mange Tusinde, den har nedmalet i Afgrunden.

Blandede Efterretninger.

James M'Queen foreslaaer i sit 1822 udgivne Skrift: A geographical and commercial view of Northern central Africa &c., at Engelland skulde tage Øen Fernando Po (i Nærheden af Sierra Leona) i Besiddelse, plante det brittiske Flag paa Niger og sætte sig fast paa Østkysten, for saaledes at bringe det hele indere Africa under sin Høihed og sit Formynderskab, og det saa meget mere, som Frankrig allerede længe har været i Lysten efter dette Overherredømme, og sikkert ogsaa, fra Senegal af, vil forskaffe sig samme, naar Storbritannien, som heri intet kan modstaae, ikke forekommer det. Vel maatte Engelland ikke paatage sig herved en Erobrers Rolle, og tvertimod gaae frem derved efter Retfærdighedens og Moralens Grundsætninger; men da vilde ogsaa Underkastelsen af det Indere af Africa, hvortil man i alt Fald kunde bringe den dertil fornødne Krigsmagt hid fra Ganges af,

være en sand Velgjerning for de, ved Overtro og Trolddom, saa dybt fornedrede Folkeslag paa det africanske Fastland; Cultur, Frihed, Christendom vilde faae Adgang der, og det Onde, som man hidtil med stor Bekostning, dog kun deelviis, har kunnet formindske, uden engang væsentligen at forbedre derved Africanernes Tilstand, fordi Barbarie og Despotismus i det Indere af Fastlandet, som og den indenlandske Slavehandel, mod hvilken den atlantiske, nemlig Slavehandelen paa Kysten, kun er ubetydelig, som ikke allene vedvarer, men ogsaa tiltager: alt dette Onde vilde fuldkomment og for stedse blive hævet. Men at Forfatterens Enthusiasmus ikke er Frugten af et reent cosmopolitisk Sindelav, sees af hans Yttringer, at Britterne, uden at spilde Tiden, maa forekomme de Franske i den af ham anbefalede Coloniseren og i det ægte brittiske: "Vi maa være de eneste Dommere og Styrere i den Deel af Africa".

Slavehandelen paa Africas Kyster drives endnu stedse meget levende. I Følge en Beretning fra den engelske Capitain Leake fra Binfrabugt føres den især under spansk og fransk Flag, og i Aaret 1822 afseilede fra Mundingen af Bonnystrømmen, fra Juli til Dec. 86 franske og 40 spanske Skibe, der tildeels vare udrustede som Krigsskibe, og havde 500 til 1000 Slaver ombord. Han antager, at de i en Tid af otte Maaneder bortførte Slavers Tal beløber sig til 116,000, uagtet han kun regner 250 som Middelfragt for hvert Skib.

Kjøbenhavns Børs, d. 9 April.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 92 a 92½. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 103½ a 104 Rbd. r. S. eller 129½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 96 a 97. Dito 4000 Bcomk. 95½. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 107½ a 108. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 17⅝ a 17¾. — Svenske Sedler 59½. — Asiatiske Actier 100.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 30.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 13 April 1824.

Theile mir mit, was Du weißt, ich werde es dankbar empfangen,
Aber Du gibst mir Dich selbst, damit verschone mich, Freund!

Schiller.

C. F. W. Krebs, der i No. 29 af Kjøbenhavns nyeste Skilderie har meddeelt det Kjøbenhavnske Læsepublicum Noget om Badet &c. paa Føhr, er der paa Øen tilfulde bekjendt, men da jeg tør troe, at han her maaskee kun er kjendt i det Kongel. Rentekammer, saa tillader jeg mig at gjøre Publicum opmærksom paa, hvor paafaldende Bevæggrundene synes, der have bestemt Manden, at vælge et saa langt bortliggende Sted, et i Føhr neppe kjendt eller læst Blad, der skrives i et, der fremmed Sprog.

Skulde ved hiin Meddelelse Sandhed fremmes, Nytte stiftes, da synes det, at Mandens Yttringer mere hensigtsmæssigen havde fundet en Plads i et af Hertugdømmenes Blade eller Journaler.

Jeg troer det ei nødvendigt, her at omtale Sagen for dem, der paa min Anbefaling vare saa gode, ved Actietegning at interessere sig for Anstalten, til hvis Direction jeg har holdt det for min Pligt, at sende en Opsats, der tykkes mig at have noget Libellartigt, hvorfor Vedkommende muligen kunde finde sig beføjede, at drage Forfatteren for Domstolen.

Hvad Direktionen har gjort eller endnu agter rigtigst at gjøre for Badeanstaltens Udvidelse og Forbedring med Pengene for de nye Actier, har jeg saavidt muligt anført paa det nøiagtigste i min lovede Beskrivelse, der, som jeg tør haabe, inden næste Maaned skal forlade Pressen; — hvorledes hiint er gjort, tilkommer ei mig at bedømme; men mit Ønske er, at ret Mange i denne og paafølgende Sommer selv ville gaae did, see og dømme selv; og da tør jeg haabe, at de, der ved Badet paa Føhr søgte Helbredelse og ei blot Forlystelser, med Taknemmelighed og Tilfredshed ville vende tilbage fra Badeanstalten paa Føhr, der synes at kunne blive et lige saa hæderværdigt som almeennyttigt Helbredelses-Institut, baade for Øen og Fædrenelandet, dersom ei, som Gud og Retfærd forbyde! skummel Roes her atter skal qvæle et haabefuldt Foster!!

Ginge nicht aus dem Drange der gesellschaftlichen Verhältnisse selbst eine gewisse, unsichtbare Kraft hervor, welche die Angelegenheiten der Menschen ordnet und vorwärts treibt, und hinge das Heil der Gesellschaft von einzelnen Menschen ab, so wäre die Welt schon längst in Trümmer zerfallen.

Fr. v. Warnstedt.

I Anledning af den i ovenanførte Stykke af den meget ærede Hr. Forfatter fremsatte Ytring: "at Skilderiet er et paa Føhr neppe kjendt eller læst Blad", være det Udgiveren tilladt her at erindre, at han har Grund til at antage, at Skilderiet læses paa Føhr, da derfra er blevet svaret paa Stykker, som have staaet deri. Det vilde ogsaa være saa meget besynderligere, om dette Blad ikke læstes der, som det læses baade i Vest- og Ostindien, Island og Grønland, hvor Dansk Tungemaal kjendes. Endog i Berlin oversættes deraf i der Gesellschafter, i Tübingen i Morgenblatt, i Hamburg saavel i Originalien, som i Börsenhalleliste, og i Altona i politisches Journal. I Hertugdømmerne findes det i de vigtigste Stæder. I den Hamburgske Börsenhalles Læsesahl savnes det lige saa lidet som i den Kielske Harmonie. Men i hvert Tilfælde vilde det være beklageligt, om et Tidsskrift, hvoraf der i henved een og tyve Aar ustandset er udgaaet i Danmarks Hovedstad to Ark ugentligen, skulde ikke være kjendt paa en Øe, der hører til den danske Stat, var end iøvrigt det Sprog, hvori samme skrives, endnu fremmed for denne Øes fleste Beboere.

Udgiveren.

Nogle Tanker ved Gjennemlæsningen af Præsten Hr. Brolunds Bemærkninger over Classelotteriet, indrykkede i dette Aars Kjøbenhavns Skilderie No. 17.

Endskjøndt jeg i det Hele ikke tager i Betænkning at bifalde Hr. Pastorens Omdømme, saavel over Trækningens nuværende Mechanismus, som i Henseende til hans Forslag, at sørge for en bedre Fordeling af Gevinsterne hos de forskjellige Collecteurer, saa troer jeg dog, at hans fremsatte Maade, hvorledes den paaankede Mangel, Gevinsternes Sammendyngelse i enkelte Collectioner, kan afhjelpes, saa rigtig som den, anseet fra Theoriens Side, maa forekomme enhver, dog vilde være forbundet med den practiske Ubeqvemhed, at de Tabeller, som da maatte trykkes, i Almindelighed vilde være uforstaaelige for menig Mand, og at deres Trykning desuden, naar, som billigt, et Exemplar blev vedlagt hver Lotterieseddel, vilde foraarsage Lotteriet en unødvendig faststaaende Udgift. Til Lykke er Forfatterens Udtryk Pag. 264: "thi derved alene kunde Gevinsternes jevnere Fordeling finde Sted", det eneste, hvad jeg ikke kan bifalde. Jeg troer tvertimod, at det samme Øjemed kunde opnaaes paa en anden langt simplere Maade, uden derved at bebyrde Lotteriet med en eneste Skillings Udgift.

Det er bekjendt, at enhver Lotterieseddel er forsynet foruden med de to Numere, som angive Amben, endnu med et tredie Løbenumer. Det sidste har vel ingen Indflydelse paa Bestemmelsen af Gevinsten, men det kan dog ikke undværes, da det tjener til at holde Orden i Bogføringen. Ligeledes begribes let, at Overcollec-

teuren er nødt til at sende enhver Filialcollection et vist Antal paa hinanden følgende Numere af disse Løbenumere, for ligeledes at lette Oversigten af sin egen Bogholdning. For nu at forklare det Følgende maa det være mig tilladt, for deres Skyld, som ikke ere bekjendte dermed, her at fremsætte hvorledes Ambernes Combinering foretages. Jeg tænker mig, at Lotteriet blot bestod af 66 Lodder, hvortil da kun udfordredes 12 Tal: a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, hvis Amber betegnes med de natnrlige Tal fra 1 til 66, da udvikles Amberne saaledes:

1) a b.	12) b c.	22) c d.	31) d e.
2) a c.	13) b d.	23) c e.	32) d f.
3) a d.	14) b e.	24) c f.	33) d g.
4) a e.	15) b f.	25) c g.	34) d h.
5) a f.	16) b g.	26) c h.	35) d i.
6) a g.	17) b h.	27) c i.	36) d k.
7) a h.	18) b i.	28) c k.	37) d l.
8) a i.	19) b k.	29) c l.	38) d m.
9) a k.	20) b l.	30) c m.	
10) a l.	21) b m.		
11) a m.			

39) e f.	46) f g.	52) g h.	57) h i.
40) e g.	47) f h.	53) g i.	58) h k.
41) e h.	48) f i.	54) g k.	59) h l.
42) e i.	49) f k.	55) g l.	60) h m.
43) e k.	50) f l.	56) g m.	
44) e l.	51) f m.		
45) e m.			

61) i k.	64) k l.	66) l m.
62) i l.	65) k m.	
63) i m.		

Bleve nu disse 66 Lodder fordeelte til de forskjellige Colletteurer, efter den Orden, de ere

udviklede i, saa vilde vistnok en Collecteur erholde bare Amber, sammensatte med Tallet a, en anden kun Amber, hvoraf det ene Tal var b o. s. fr. Men samles Amberne saaledes, at der tages een Ambe af hver Colonne, nemlig først den første Linie, saa den sidste, dernæst den anden Linie, saa den næstsidste o. s. fr. og betegnes saaledes Amberne efter Tallenes naturlige Orden fra 1 til 66, saa er det umueligt, at iblandt 11 paa hinanden følgende Amber et og samme Udtræk kunde forefindes mere end to Gange. De fik da følgende Orden og Løbenumere.

1) a b	13) a c.	25) a d.
2) b c.	14) b d.	26) b e.
3) c d.	15) c e.	27) c f.
4) d e.	16) d f.	28) d g.
5) e f.	17) e g.	29) e h.
6) f g.	18) f h.	30) f i.
7) g h.	19) g i.	31) g k.
8) h i.	20) h k.	32) h l.
9) i k.	21) i l.	33) i m.
10) k l.	22) k m.	34) a k.
11) l m.	23) a l.	35) b l.
12) a m.	24) b m.	36) c m.

37) a e.	49) a f.	61) a g.
38) b f.	50) b g.	62) b h.
39) c g.	51) c h.	63) c i.
40) d h.	52) d i.	64) d k.
41) e i.	53) e k.	65) e l.
42) f l.	54) f l.	66) f m.
43) g l.	55) g m.	
44) h m.	56) a h.	
45) a i.	57) b i.	
46) b k.	58) c k.	
47) c l.	59) d l.	
48) d m.	60) e m.	

Men hvad her er viist i det Smaa gjelder ogsaa i det Store. Da Lotteriet bestaaer af 280 Unioner (Udtræk), hvoraf der kan dannes 39060 Amber, eller ligesaa mange Lodder, saa er det umueligt, naar Amberne udvikles og deres Steder dernæst permuteres og forsynes med Løbenumere, paa den her viste Maade, at nogen Collecteur, som ei havde mere end 279 Sedler, kunde have eet og samme Udtræk paa flere end paa 2 Sedler. Men med nogen Agtsomhed vil man let være istand til at ordne Amberne paa denne Maade, uden at det er fornødent, først at udvikle dem lexicographisk; og der behøves kun denne Orden af Amberne, for at faae Gevinsterne adsplittede i alle Collectioner. Der udfordres da ingen særskilt trykt Tabel, eftersom der ei ligger Magt paa, hvordan Amberne fordeles blandt Collecteurerne, da dette ikke kan have nogen Indflydelse paa Gevinsten, og derfor kan være Spillerne aldeles ligegyldigt.

Forsaavidt det er tilladt at ytre sin Betænkning over en Gjenstand, hvorover Meningerne vel altid ville være deelte, da der ikke gives nogen fast Grund, hvorpaa der kan bygges, troer ogsaa jeg med Forfatteren, at det vilde have gavnligere Følger, naar de store Gevinster deeltes i flere mindre, og jeg vilde endogsaa anbefale i den Henseende at gaae noget videre end Hr. Brolund tilraader, da det vel var mueligt, at mangen Huusfader endogsaa ved een af de mindre Gevinster vilde finde Lettelse, om den endogsaa ikke ganske kunde afhjelpe Nøden. Store Gevinster kunne aldrig opnaaes uden paa Bekostning af Gevinsternes Antal. Jeg vilde derfor foreslaae, at udtrække 151 Numere, som

gave 11325 Amber, til at bestemme Gevinsterne og Frilodderne, og desuden endnu 3 Numere, altsaa ialt 154, som kunde bestemme Præmierne, og at fordele disse paa efterfølgende Maade:

3	Gevinster	a	5000	Rbd. er	15000	Rbdlr.
6	—	a	2500	—	15000	—
10	—	a	1500	—	15000	—
18	—	a	1000	—	18000	—
40	—	a	500	—	20000	—
56	—	a	300	—	16800	—
160	—	a	100	—	16000	—
11032	Frilodder	a	5	—	55160	—
11325	Gevinster og Frilodder				170960	Rbdlr.
1	Præmie	a	404	Rbd.		
1	—	a	320	—		
1	—	a	180	—		
					904	—
					171864	Rbdlr.

Saaledes fik Lotteriet 296 Gevinster og Præmier, istedetfor at Forfatteren kun har beregnet 191 og desuden endnu 47 Frilodder flere. Dog er det kun et individuelt Omdømme. Til Slutning bedes ikke at troe disse Tanker fremsatte for at nedsætte Forfatteren. Skulde endogsaa mine Ideer have Fortrin, som er vanskeligt at afgjøre, da Ingen vel kan bedømme sine egne Tanker, saa tilkommer dog Forfatteren Æren, først at have bragt Gjenstanden paa Bane.

Sjeldent Exempel paa en Søvngænger.

For nogen Tid siden indtraf i een af Londons Forstæder følgende Begivenhed. En Slagterdreng sad en Søndag Aften paa en Stol, med Hovedet hvilende paa Haanden, og sov. Paa eengang reiste han sig, tog sin Hat fra Væggen, spændte en Spore paa, og gik ned i Stalden, for at sadle sin Hest, hvormed han pleiede, efter Landets Skik, at bringe Kjød omkring. Da han ikke fandt Sadlen paa det sædvanlige Sted, kom han tilbage i Huset og begjerte den. Da man spurgte ham: Hvad han vilde gjøre dermed? svarede han, at han vilde rundere (ride ud, for at modtage Bestillinger hos Kunderne). Derpaa gik han igjen ned i Stalden og satte sig paa den usadlede Hest. Kun med Møie fik hans Mester ham ned af samme og formaaede ham til at gaae ind i Huset. Den mærkværdige Søvngænger troede, man holdt ham fast ved en Bom, tog en Mynt op og forlangte Penge tilbage. Man gav ham for Spøg nogle; men han blev fortrædelig og sagde: man skulde ikke drive Skjæmt med ham; han havde ingen Tid at spilde, og da man havde leveret ham Pengene, erklærede han sig fornøiet og vilde ride videre. Imidlertid havde man sendt Bud efter en Saarlæge, der fandt hans Puls 120 og derfor aarelod ham. Under Aareladningen talte man om et lignende Tilfælde, som for adskillige Aar siden var indtruffet i London med en Optikus's Søn, der i Søvne var gaaet bort over en Tagmuur. Det unge Menneske blandede sig i Samtalen og sagde: han mindedes denne Begivenhed endnu ret vel, da han netop havde boet der i Nabolavet. Medens alt dette foregik, vare hans Øine lukkede og hans Ansigt blev uforandret. Ligesom

han mistede Blodet, lagde efterhaanden dets heftige Bevægelse sig, og da Pulsen var bragt til 80, vaagnede han, og undredes over det, der foregik omkring ham. Han mindedes ikke det Mindste af hvad der var skeet med ham.

Brudstykker af en Adresseavis.

Onsdagen den 12 Maj, førstkommende, bliver ved Auction i Gaarden No. 14 i Sqvaldergaden bortsolgt en Samling af kostbare Oldsager, tilhørende afdøde Antiqvarius Caspar Hedenold, hvoriblandt følgende Antiqviteter og Sjeldenheder: 1) Peter den Stores Meerskums Pibehoved, hvoraf han, som Tømmersvend, skal have røget paa Skibsverften i Rotterdam; 2) Skelettet af det Føl, hvorpaa hellig Anders red fra Slagelse til Jerusalem; 3) Nogle Lokker af det Haar, hvori Prinds Absolon blev hængende i Træet; 4) en Spiseskee, der skal have tilhørt Holger Danske, 2½ Alen lang, samt en Foldekniv, som samme Herre skal have betjent sig af, 1 Alen lang; 5) Den Dolk, hvormed Brutus dræbte Cæsar, lidet beskadiget; 6) Den Due, som kom, med Oliebladet i Nebbet, flyvende til Noah i Arken, udstoppet og vel bevaret; 7) En Griffel, hvormed Homer skrev det Meste af Iliaden; 8) En Støvleknegt, der skal have tilhørt Dan Mikillati; 9) En carthagiensisk Sørøvers Caperbrev, skrevet paa Cufisk og fundet i nogle gamle Ruiner i Tunis, med hosføiet Forklaring; 10) En Tegning af et prægtigt islandsk Slot, forfærdiget af den store Billedhugger og Architect Paa; 11) Rolf Krages Harnisk og Nannas Brystsmykke, fundne i en Høi ved Leire.

Undertegnede agter at oprette en Assuranceanstalt for Casse-Mangler, hvis Medlemmer, mod et passende Bidrag maanedligen, forpligte sig til, i Tilfælde af Cassemangel, at understøtte hverandre gjensidigen, hvorved mange Ulykker, som disse besværlige Tider lede til, let kunne forebygges. Man har Forsikringsanstalter for Ildskade, Hagelskade, Søskade, hvorfor skulde man just savne en Anstalt, som sikrer mod den skadeligste og farligste af alle Skader — Cassemangel? Det Nærmere angaaende denne Assurances Indretning vil erfares af den trykte Plan, som faaes hos Undertegnede i Trængselsgaden No. 24.

Jochum Hjelpenød.

Fra Pressen er udkommen: Ansøgning fra Parterret til de ærede Damer, der besøge Parquettet, om at forunde dem lidt mere Udsigt end deres store og brede med Plumager og Blomsterkoste forsynede Hatte tilstede, og Forslag til et Slags Hatte og Kapper, der mindre betage al Udsigt til Scenen end de hidtil brugelige. Den faaes for 16 Skilling i Staalgaden No. 3.

Jens Øltappers Undersøgelse af Parterrets Ret til at pibe, tilligemed en Sammenligning mellem Mozart og Rossini, eller den italienske Musiks Kamp med den Tydske, udgivet og med critiske Anmærkninger forsynet af Richard Børstenbinder, faaes sammesteds for 12 Skilling.

No. 4. af den kalkunske Hane indeholder, blandt andre interessante Stykker, en Fortegnelse over de sexten foregivne og paagjettede Forfattere til Sørgespillet Jutta.

Udkommen er: Fuldstændig og til alle Tider probat funden Drømmebog, til Nytte for dem, som ville vinde i Speculationshandelen, saavel med Varer som med Statspapirer. Faaes for 16 Skilling i Blancogaden No. 101.

Indenlandske Efterretninger.

I Løverdags Aftes lod Fløitenisten Hr. Joseph Wolfram, fra Wien, sig med Bifald høre paa det Kongel. Theater. Hans Foredrag er særdeles behageligt; men Drouets Færdighed og Fürstenau's mesterlige Triller savnes dog hos ham. Den ny opfundne Fløite, hvorpaa han spillede, lyder i de lavere Toner næsten som en Clarinet, men synes i det Hele dog ikke meget forskjellig fra de almindelige. Parterret, Parquettet og første Etage vare fulde; men i anden og tredie Etage vare endeel Loger ledige.

Politiemesteren i Helsingøer har ladet bekjendtgjøre, at tre anholdte Personer i Gurre ere blevne overbeviste om at have stjaalet den Sæk med fremmede Penge, som Comptoirbetjent Schottländer havde ladet efterlyse som han frakommen, og at den største Deel af Sækkens Indhold er igjen bragt tilstede.

Den 1ste April skete i Hamburg den første Lodtrækning af de norske 6 PC. Obligationer, hvorved Obligationer til Beløb 25,200 Mk. B. bleve udtrukne. Disse Obligationer ere i Henseende til Formatet nok de største i Europa, da de, trykte paa tykt Papir og paa den ene Side af Arket, holde 1 Alen i Længde og over $\frac{3}{4}$ Alen i Brede. De dertil hørende Coupons ere trykte

paa et lignende Ark i samme Format. Obligationerne bestaae ialt af 3,900, nemlig 500 a 300 Mk., 1,200 a 2,400 Mk., 700 a 1,200 Mk., 300 a 600 Mk. H. B., tilsammen 2,400,000 Mk. Den norske Regjering forpligter sig deri, at tilbagebetale Capitalen enten ved Tilbagekjøb af Partialobligationer, eller ved Indfrielse af Lodtrækning, som skeer 4 Gange om Aaret, indtil 1847. Til Sikkerhed er stillet samtlige Kongeriget Norges Told- og Consumtionsintrader, hvilke, efter Statsregnskabet anslaaes til aarligen i Gjennemsnit 260,000 Sp. i Sølv og 640,000 Sp. i Sedler, næst efter en aarlig Summa af 86,582½ Rdlr. H. B., som fortrinviis indtil 1840 er bestemt til anden Anvendelse.

Blandede Efterretninger.

I Paris besørger nu et Selskab af Videnskabsmænd et "Museum for berømte Protestanter eller Portraiter og biographiske og literaire Beskrivelser af de meest udmærkede Personer i Reformationens og Protestantismens Historie, udgivet af M. G. T. Doin". Over de to første Dele læses i Journal des Savans for Juli 1822 en meget liberal Bedømmelse. Den begynder saaledes: "Det er uden Tvivl en meget fornuftig og meget retlig Idee, at forene i eet Gallerie, Portraiterne og Historien af de navnkundigste Personer, som Reformationen har seet opstaae eller som den har draget ind i sit Skjød. I vore Dage, da de theologiske Fjendskaber, fra hvilken Side og fra hvilket Partie man end betragter dem, visseligen ikke ere af de mindst voldsomme, men synes at burde være, om ikke aldeles stillede, saa dog i det mindste meget formildede, er det nok tilladt, at kaste et upartisk Blik paa Trækkene og Handlingerne af de Mennesker, der spillede de første Roller i dette evig mærkværdige Skuespil. Physiognomier, som de Samtidige forestillede sig enten med Tilbedelse

eller Rædsel, ere nu for os ikke andet end Gjenstanden for en Nysgjerrighed, ligesaa uskyldig, som naturlig, og Critiken, fri for Sect- eller Partie-Fordomme og Interesser kan, uden Frygt, sysselsætte sig med Navnkundigheder, der nu ere indtraadte i Historiens Rige."

I samme Tidsskrift godtgjøres af Hr. Letronne, at det af Diodorus fra Sicilien, under Navn af Osymandyas's Grav beskrevne Monument, ikke findes mere blandt Thebens Ruiner, og at det er høist sandsynligt, at, hvis der har existeret et Mindesmærke af dette Navn, saa har det været aldeles forskjelligt fra det af Diodor beskrevne, og at Forfatteren, der har seet Theben, blot har forfattet sin Beskrivelse efter Andres Fortælling. (Man seer heraf, hvilke slemme Følger det kan have, naar Reisebeskrivere ikke beskrive Gjenstandene efter egne Erfaringer, men stundom, uden at have seet dem, blot efter Andres mundtlige eller skriftlige Udsagn. Dette er ogsaa Aarsagen til, at man endog i vore Dage finder i Reiser saa mange falske Beretninger og urigtige Fremstillinger, selv af Forfattere, der dog have besøgt de beskrevne Stæder selv.)

Det er bekjendt, at Le Sage forstod den store Konst, at forarbeide spansk Stof til nogle af de meest indtagende Romaner. Ingen har nogensinde drømt om, at hans Gilblas, i sin store Fuldkommenhed af Fremstillingen, kunde være en blot Oversættelse af en spansk Original. Hører der ikke en sand Hispaniomanie til, hedder det i Göttinger Anz., som man kun kan tilgive den gode Llorente, i Betragtning af hans andre Fortjenester, men neppe Forfatteren af Broder Gerundio, Pater Isla, naar han paa Titelen af sin spanske Oversættelse af Gilblas de Santillanas Hændelser sætter: "ranct Spanien, gjort indenlandsk i Frankrig af Hr. de Le Sage, og tilbagegivet Fædrelandet og Grundsproget." I et lidet Skrift: über den Roman Gilblas von Le Sage oder Beantwortung der Frage: ist Le Sage der ursprüngliche Verfasser des Gilblas? von C. F. Francesen, Berlin 1823, er det Uretfær-

dige og Ugrundede i Llorentes Beskyldning paa en fyldestgjørende Maade bleven godtgjort.

Den udødelige Dr. Jenner, Kokoppernes Opdager, var af en særdeles blid og menneskekjerlig Caracteer. Kort før sin Død sagde han, da Talen var om den store Tjeneste, han havde beviist Menneskeslægten: "Jeg undres ikke over, at Menneskene ei ere taknemmelige imod mig; men jeg forbauses over, at de ikke ere det mod Gud, der gjorde mig til et Redskab for det Gode." — I Parlamentet har man gjort det Forslag, at opreise ham en Mindesteen i Nationens Navn, og i det Grevskab, hvor han levede, har man samlet Bidrag til at forevige hans Navn og hans Dyder ved et andet Hædersminde.

En hannoversk Officeer (Capitain Richard) fortæller i sine Breve fra Columbien, sin Skjebne blandt de sydamericanske Insurgenter, hvis Tjeneste han, som saa mange Andre, med saa dristige Forhaabninger opsøgte, men skjændigen saae sig skuffet. I St. Juan de Faynon traf han en Bataillon let Infanterie, som, paa et lidet Skropput nær, gik ganske nøgen. I General Paez fandt han en vel yderst tapper, behændig og kraftfuld, men ogsaa meget raa, lidenskabelig og endog grusom Mand. Intet beviser mere hans Grusomhed, end at han hyppigen lod fangne spanske Officerer føre frem, gav dem et betydeligt Forspring, og da lovede dem deres Frihed, naar de kunde undflye ham; men da han beholdt de hurtigst løbende Heste for sig selv, saa lykkedes det ham ogsaa altid at indhente de Flygtende og gjennembore dem med sin Lantse.

Indtægten af Brevposten i Paris udgjør aarligen 4 Mill. Fr. I Gjennemsnit afgives der dagligen paa Fodposten eller Petite poste 10,000 Breve; dagligen affendes til alle Verdenskanter 28,000 Breve. Foruden disse Breve afgaae hver Dag 28,333 Dag- og Tidsblade; deriblandt findes sandsynligviis 25,000 Tidender; da omtrent 8,000 blive i Paris, saa kan det hele Antal Tidender beløbe sig til 33,000, af hvilke omtrent 12—14,000 maa regnes for Constitutionel og lige saa mange for Journal des Debats. Regjeringen vinder derved først i Postpenge og dernæst i Stempelpenge, som i Aaret 1820 beløb sig til 1½ Mill. Fr. Aabenbart kommer her, siger Refer. i Morgenblatt, Trykkefriheden Statsfinancerne til Hjelp. For at overbevise sig herom, behage man kun at sammenligne Indtægten af de Pariser Tidender med Indtægten af Tidenderne i andre Lande, der ere lige saa store som Frankrig, men som savne Skrivefrihed, saa vil man finde en overordentlig stor Forskjel. Hvortil skulde man vel ogsaa i Udlandet holde Tidender, hvoraf intet andet kan læres, end at en Fændrik er bleven Lieutenant, eller at man ved dette eller hiint Hof har danset? Stempelindtægtens Gang i Paris bærer Præget af Tidsbegivenhederne. Fra Aaret 1815 til 1820 ere følgende Antal Riis Papir blevet stemplet: 49,000 Riis, 42, 38, 38, 42, 50. Det var størst under begge Statsrevolutioner, da Journalistiken var saa geskjæftig; det aftog da Censuren indførtes, og det steg til 50,000, da Decazes blev Minister.

Af Modesager er fra Paris udført i Aaret 1821 for 2,609,000 Fr., og de to foregaaende Aar kun for 1,984,000 Fr. Et Bevis paa, at Luxus er mere i Stigen end Aftagen.

Kjøbenhavns Børs, d. 13 April.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a vista 248. Spec. 250. — Species solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 91½ a 92. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 103½ a 104 Rbd. r. S. eller 129½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 96½. Dito 4000 Bcomk. 95½. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 106½ a 107. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16⅞ a 17. — Svenske Sedler 59½. — Asiatiske Actier 100.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 31.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 17 April 1824.

Lovtale over Tiderne;

holdt i et stort Selskab ved en høitidelig Leilighed.

Mine ærede Tilhørere og Tilhørerinder!

Det kan ikke være Nogen af Dem ubekjendt, at der blandt kronede Hoveder, lige fra Marc Aurel i Rom indtil Stanislaus af Polen og Friderich den Store af Preussen, ei gaves Nogen, der mere sysselsatte sig med Kundskabsvæsen, end høisalige Kong Salomon, der med Rette bærer Navn af den Vise, ikke blot fordi han skrev vise Bøger, men fordi han ogsaa regjerede sit Folk med Visdom. Vi vide ogsaa af Kongernes Bog, at uagtet denne verdensberømte Monark anvendte uhyre Summer paa offentlige Bygninger og havde i sit Seraille femten Hundrede Qvinder, agtedes Sølvet dog i hans Stat og Tid som Stene: et Bevis paa, at Finanscerne nok aldrig have været i noget Land mere blomstrende end i hans Rige, uagtet A. Smith endnu ikke havde skrevet for ham om Nationalvelstanden og en synkende Fond ei fandtes i hans Residents. Denne, baade som Digter og Philosoph, lige berømte Regent, der, efter at have tømt Glædens Bæger indtil Bunden, fandt sig foranlediget til at erklære, at Alt er forfængeligt, udraaber i sin Prædiker: "siig ikke hvad var det, at de forrige Tider vare bedre end disse? Du spørger ikke om saadant af Visdom." — Disse Ord ville vi vælge til Thema for vor Tale.

Det er, som De alle veed, mine Herrer og Damer, i vore Dage en fra Borge og Hytter uophørligt gjenlydende Klage, at de forrige Tider vare bedre end de nuværende; ja Mange paastaae endog, at Tiderne aldrig have været slettere. Vi ville anvende denne Time til, ved historiske, philosophiske og financielle Grunde at godtgjøre, at denne uophørlige Klagen over Tiderne næsten er saa gammel som Verden, og at intet er mere urimeligt end at ansee vore Tider for slettere end de henrundne.

Vi forbigaae alle andre ældre og nyere Stater, som kun vilde føre os alt for langt bort

fra vort Maal, *thi*, i saa Fald, maatte vi beraabe os paa det ellers saa frugtbare Ægypten, der nu, under en Mehemed Paschas vise Bestyrelse, endog kan udføre Korn, og fordum i syv Aar havde Hungersnød, og hvis Indbyggere let kunde omkommet af Sult, hvis Kong Pharao ikke havde været saa lykkelig at drømme om de syv fede og de syv magere Køer, og den kydske Joseph, der til Belønning for sin Kydskhed var bleven kastet i Fængsel, ikke havde udtydet ham hans Drøm. Vi ville blot holde os til vor egen nordiske Historie, der ligger os saa meget nærmere. Hvorfor udvandrede Cimbrerne? Fordi Tiderne da ikke fandtes af dem hjemme saa gode, som de maaskee troede de burde været, og er Suhms Hypothese, at disse Cimbrer have været Tydske, grundet, som den nok maa være, saa maa de allerede eengang tilforn være udvandrede fra Tydskland, og derpaa igjen fra Danmark. Statsoeconomers Frygt om Følgerne af de nuværende hyppige Udvandringer fra Europa til America maa altsaa ganske forsvinde, naar de kaste et Blik tilbage paa vor Historie, der viser, at Udvandringer allerede fandt Sted III Aar før Christi Fødsel, og at Landet desuagtet saa lidet sporede dette Savn, at dets Befolkning lige indtil den Dag i Dag endog betydeligen har tiltaget.

Historien lærer os saaledes, at man fra Arilds Tid har klaget over Tiderne og været misfornøjet med dem; at det ene Aarhundrede har misundt det andet, og at aldrende Slægter, ligesom aldrende Mennesker, altid pleie at rose de gode gamle, henrundne Tider.

Men vi behøvede ikke engang at tage vor Tilflugt til Historien. Tusinde, lige for vore

Øine forefaldende Begivenheder lære os, at Tiderne, langt fra at være slette, maaskee aldrig have været bedre end netop nu. Lad os begynde med Klubberne, disse sande Barometre paa en stor Stads Velstand — hvormange var der i Kjøbenhavn ved Begyndelsen af det nittende Aarhundrede? — Femten. — Men hvor langt flere have vi ikke nu? Vist nok ere adskillige deels gaaede under i Tidens Strøm, deels blevne amalgamerede med andre, det musicalske Selskab med det borgerlige, medens det adelige sammensmeltedes med et andet borgerligt. Men Hovedklubberne, som Harmonien, Kongens Klub, Venskabelige Selskab og flere staae dog urokkede, og istedet for det ophørte musicalske Academie er opstaaet Selskabet til Musikens Udbredelse, hvis Bestemmelse er at udbrede Musiken, som hiints, at danne musicalskacademiske Borgere; istedet for det norske Selskab: Nordia; istedet for det holsteenske: endog et holsteensk og et schlesvigsk, hvorved al Jalousie mellem begge Hertugdømmer hæves. De fleste af disse Klubber ere til blot til Lyst, og modtage Overskuddet af Indtægten. Hvo kan nu klage over Tider, hvor Nødvendighedsudgiverne levere et saa betydeligt Overskud til Forlystelser og Adspredelser? Henvende vi os til Kjøbstæderne i alle Rigets Provindser, saa see vi Klubvæsenet ogsaa der florere, ligesom den store Poppel paa Herlufsholm, der, trods sin høje Alder, skyder nye Grene. Neppe gives der en By, var den end nok saa liden, og eiede den end kun een Sprøite, som kan undvære en Klub og et dramatisk Selskab. Den maa, klynkedes der end nok saa meget over Tiderne, i det mindste om Vinteren have sine sex Baller, ligesaa mange Concerter, og hver fjortende Dag en dramatisk

Forestilling, ligesom om Sommeren sin Fugleskydning.

See vi hen til Fortæringen, saa finde vi, at der nu, ligesom før, bringes Høns, Kyllinger, Kalkuner og Ænder til Torvs; at Vildthandlerne ere forsynede, som i de meest blomstrende Tider, med Vildt af alle muelige Slags. Alting bliver afsat; Intet bliver tilovers, uagtet Priserne paa disse Artikler langt fra ikke ere lave. Der maa altsaa være Kjøbere, og for disse kunne Tiderne neppe være saa slette, som Folk i Almindelighed troe.

Om Klædedragten behøver jeg ikke at tale. Dens Pragt kan Enhver overbevise sig om, der vil gaae ned ad Østergaden, eller, naar det er nogenlunde godt Veir om Sommeren, besøge om Søndagen Frederiksberg Hauge, Charlottenlund eller Dyrehaugen. Hvad man har seet den ene Uge paa malede Figurer i Modejournalerne, det seer man her den næste paa levende. Franskmænd, Engellændere, Tydske, ja endog Chinesere, maa hjelpe os af med vor Overflødighed. (Fortsættes.)

Liv- og Huuslægers Roes.

Af J. P. F. Richter.

Det er noget ret frydeligt, naar forvildede Folkeslags raae Skikke gaae over til deres mere dannede Efterkommere med en Forskjønnelse, saa formildede, at man ikke mere kjender dem. Saaledes have vore Side-Forfædre Skandinaverne, af Modbydelighed for den blotte naturlige Død (Straadød), stedse søgt Livsforkortelse ved fremmed Haand, fordi de troede, efter

Tvangsdøden, ikke at komme i Niffelheims Forglemmelse, men i Valhals Hæder og Glæde. Ja, den berømte Kæmpe Stærkodder vidste paa sine gamle Dage ikke at hjelpe sig bedre, end ved Penge at faae En til at befrie ham fra den naturlige Død. (Gräters nordische Blumen; efter Saxo L. 8.) Men hvilken ubeskrivelig Forskjel mellem vore Forfædre, der ligefrem lode sig slaae ihjel, og mellem os, der sende efter Lægerne, og hos hvilke det i alle Familier af nogen Rang — de tappre Fyrster maa, som den tappre Stærkodder, desuden have deres Livlæger — hører til Leve-Maade, ja Pligt, at bruge paa Sygesengen deres Læge, der forhindrer ved sine Midler at døe den saakaldte naturlige Død (Straadød)! Kun det laveste Pak anseer det for ingen Vanære, at lade Sine drage hen uden Doctor, og derfor uden en Draabe Medicin. Men utroligen formildes den skandinaviske Døde-Skik ved de finere Sæder! Passende til Tiden indklæder Lægen for Familien, ja for Patienten den tidligere Døen i en naturlig, og forsøder den virkeligen. Ogsaa det fjerneste Skin af Krig og Drab bliver saa konstigen undgaaet som mueligt. Der tilføjes i Gjerningen kun de mindste Smerter og Saar; istedet for Lantser bruges kun Lanzetter, istedet for Stridsøxer Snepperter, istedet for Feldtslanger Igler — Blod udgydes kun med Kugler, som man først betager Heden, og som tilmed kun i to Halvdele trænge ind i Huden, bekjendt under det kortere Navn Kopsætninger — ja de gloende Jern- og Staalkugler (globuli martiales) svales endog først i Vand, og da tages dog intet deraf uden det sidste til Bad — Fyren af Mørsere underholde kun Støderne, men med tausere end med skydende Krudt, og istedet for Batterier

bliver en electrisk eller galvanisk neppe hørt, ligesom trukne Røre tage sig mildere ud under Navn af Klysterer, end trækkende. Og saaledes kunde endnu mere anføres af den krigersklægelige Afskjæren af Proviant, af Kjødet, af Øllet, af Caffeen; hvilken Afskjæren af Levnetsmidler Patienterne let finde sig i, da de desuden hverken have Mad- eller Drikkelyst.

Afvexlingen i de forskjellige lægelige Systemer, langtfra at gjøre Øjemedet, at formilde den skandinaviske Skik, Afbræk, give det tvertimod et stort Fremstød, ved Ophævelsen af Ensformigheden i Midlerne, ligesom man allerede i mindre Forhold, for at føje Patienterne, forvandler det samme Lægemiddel snart til Piller, snart til Draaber, snart til Indgnidninger. Derfor bemærker Hufeland med Føje, at Markus i Bamberg vel er gaaet frem paa sin medicinske Løbebane efter tre ganske forskjellige Systemer, hvoraf det gastriske og brownske ligefrem modsiger hinanden, men stedse naaede det samme Maal *). Og endnu nyligen har Lord Morgan, i et Anhang til sin franske Reise, saare kundskabsrigt udviklet og godtgjort for sin Kone, hvor udelukkende man i Engelland lader herske den styrkende, og i Frankrig den udtømmende Methode, og Lorden tilføjer den upartiske Be-

*) Kun de nyeste, men endnu lidet gangbare, Kurmaader af Hahnemann — iøvrigt et Dobbelthoved af Philosophie og Lærdom — skyde temmelig forbi den skandinaviske Maal; men lykkeligviis blev et System, som omsider maatte drage alle Apothekeres og endnu mere alle almindelige Receptier-Hoveders Ruin efter sig, kun lidet antaget af Practikerne og næsten mere afskyet end undersøgt.

mærkning, at desuagtet i begge Lande Dødeligheden bliver eens. Ogsaa vilde i Sandhed det Modsatte ikke være os velkomment, thi hvorledes kunde der da leveres rigtige Dødelister for Jordbeskrivere og Statistikere, eller brugbare for Kammeralister — som her maa bygge paa de faste Tabeller af Enkehusene, nemlig deres Enkecasser — naar Landenes Dødelighed vilde rette sig efter Lægernes forskjellige Helbredelsesmethoder? — Men til Lykke ere vi i den Henseende sikkre.

Om de franske Statsrenters Udbetaling, eller om Renternes Nedsættelse.

I Frankrig har man nu, som forhen meldt, den Plan, at lade Besidderne af Rentefonds have Valget mellem at modtage samme udbetalte eller faae Renterne nedsatte fra 5 til 4 PC. Moniteuren udbreder sig over denne Gjenstand i en egen Undersøgelse paa følgende Maade:

"Naar Statsrenters Cours eengang har naaet eller overskredet Pari, er det aabenlyst, at de Renter, som de ere afsluttede til, overgaaer Rentefoden af andre Laan. Denne Kjendsgjerning allene er af lige Værd med en offentlig Beretning til Regjeringen, at den i Øieblikket kan faae Capitaler laante til en mindre Rente end den nu betaler sine Creditorer.

En saadan Underretning bør ikke oversees af en klarsynet Bestyrelse. Den skylder de Bidragende, som betale Renterne af den offentlige Gjeld, at lette dem denne Byrde, saasnart den seer Mulighed dertil. Det er iøvrigt denne

Fremgangsmaade, som alle Privatfolk, der gjøre Laan, bruge. Saasnart deres forbedrede Credit tillader at erholde nogen Lettelse i Renterne, betale de deres Gjeld, i det de, naar det er nødvendigt, indgaae nye Forpligtelser enten med de samme Creditorer eller nye.

Regjeringen har endnu en Bevæggrund til ufortøvet at tage nogle analoge Forholdsregler i Henseende til den offentlige Gjeld. Det er vitterligt for Enhver, at hvis en saadan Forholdsregel ikke var bleven ventet, endog førend Talen fra Tronen formeligen kundgjorde den, vilde Statsfondernes Cours, der i et Dieblik steg til 104 Fr., være nu i det mindste 108 Fr., og ikke bleven staaende paa den Punct. Man seer heraf, at denne Stigen over Pari, vilde gjort den velgjørende Amortisations-Indretning alt mere og mere trykkende, da den hver Dag maatte kjøbe 5 PC. til en høiere Priis end den Capital af Gjelden selv, som man agtede at betale. Paa den ene Side vilde Amortisationens Virkninger derved forsinkes, da for en given Sum en mindre Deel Rentefonds kjøbtes; paa den anden Side vilde denne Prisens Stegenhed være saa meget mere beklagelig, som Staten aldrig i det Hele har modtaget en Capital af Hundrede til fem PC., som den erklærer sig skyldig for. Man veed, at den i Grunden, ved de fordeelagtigste Laan kun har modtaget 88 Fr., og at den ved andre har seet sig nødsaget til at modtage 50 for 100 Fr. i Forskrivning.

Men, siger man, efterdi Amortisationen er bleven saa trykkende, gjorde da Regjeringen ikke bedre i, enten at udsætte eller ophæve den? Man udslette af den store Bog de 33 Mill. Renter, Amortisationscassen allerede har tilbagekjøbt;

man bortskjære fra Budgettet de 40 Mill. Dotation, man har gjort denne Casse, og man har frivilligen en Formindskelse af 73 Mill. Fr. i Statens aarlige Udgivter. En saadan Reduction vilde have en fordeelagtigere Indflydelse paa den offentlige Credit end det aarlige progressive Opkjøb af omtrent to Hundrededele af den indskrevne Gjelds Capital, og spare Regjeringen det sørgelige Valg mellem at beklage Forbedring af sin egen Credit eller ikke at befrie sig for at betale hver Dag mere end den skylder.

En saadan Idee kan have noget Rimeligt i sin Simpelhed; men den udholder ikke Prøven. For det første er den største Deel af Regjeringens Laan sluttet under Herredømmet af en Lovgivning, der holder den aarlige Amortisation for hellig. Det er een af de Omstændigheder, hvorpaa Laanerne have bygget deres Beregninger, og det vilde være et Bedragerie mod dem, dersom man nu forandrede Systemet. For det andet, de daglige Indkjøb tjene til at samle paa Torvet den Deel af Rentefonds, som Eierne trænge meest til at sælge, og dersom denne sikkre Udvei ikke var dem aaben, kunde der i Fremtiden efterhaanden opstaae et uventet og farligt Fald. Endeligen er Amortisation ikke allene bleven indrettet med Hensyn til sin daglige Virkning, som er at holde Renternes Cours, den har et endnu vigtigere skjøndt fjernere Formaal, det, omsider at betale al bevægelig Gjeld ved Kraften af sammensatte Renter.

Dersom man indvender, at et saadant Maal aldrig vil opnaaes, da der i Mellemtiden kunne indtræffe Krige og andre overordentlige Tilfælde, der udkræve nye Laan, saa svare vi, at denne Forudsætning er saa meget mere en Bevæggrund til

at bevare Amortisationen. Skulde den virkeligen ikke naae saa vidt, ganske at betale Statsgjelden, maa den dog i det ringeste formindske den gradeviis. Denne Formindskelse tillader ogsaa, i de overordentlige Tilfælde, man forudsætter, at gjøre ny Gjeld, hvilket vilde være umueligt, dersom Staten ubestemt vedblev at være bebyrdet med en aarlig Gjeld af 164 Millioner.

Man vogte sig vel for, at røre ved Amortisationscassen. Det er den Borgen, under hvilken alle de siden 1814 gjorte Laan, ere blevne satte. Den er det eneste Middel, hvorved Regjeringens Frigjørelse engang kan opnaaes, kort, den er Grundstenen for den offentlige Credit. Ingen kan forudsige hvad der kan møde, naar denne Indretning omstyrtes eller kun rystes. Det er aabenbart paa denne som nu vor Finantslykke beroer og som den endnu længe vil beroe.

Fra en anden Side betragtet, vil den foreslagne Forholdsregel, nu at udbetale 5 PC. Rentefonds, eller (hvad der kommer ud paa eet) Renternes Reduction, ogsaa have det umiddelbare Resultat, at bevirke en vigtig Formindskelse i Statens aarlige Udgivter. For at vurdere denne Formindskelse maa først udelukkes fra Spørgsmaalet alle de Rentefonds, der tilhøre offentlige Stiftelser, saasom Amortisationscassen, Æreslegionen, Communerne, Fabrikerne, Monts-de-piété (et vist Slags Laaneinstituter) ꝛc. ꝛc. Disse ere ikke almindelige Creditorer; det har ikke staaet dem frit for at gjøre en anden Anvendelse af deres disponible Capitaler; særlige Love, administrative Reglementer have paalagt dem at anskaffe sig Statsrenter. Disse Renter tjene istedet for nødvendige Indkomster, for hvis Bevaring Regjeringen, i en vis Henseende, er Borgen, som Formynder eller som øverste Bestyrer maa supplere. Den maa saaledes give med den ene Haand, hvad den tager med den anden. Den korteste Vei er altsaa at lade de offentlige Stiftelser beholde deres Statsrenter hele, saaledes som de nu ere indskrevne, og følgeligen, at undtage dem fra den almindelige Forholdsregel.

Naar man, under denne Forudsætning, drager 57 Millioner Statsrenter, som tilhøre dem, fra den hele Masse af indskrevne Renter, til Beløb 197 Mill., saa bliver der tilbage 140 Millioner, tilhørende almindelige Creditorer, som, efter eget Valg, Capitalen kan udbetales til eller Renterne nedsættes for. Lad os antage, at Regjeringen kan forskaffe sig, f. Ex. til 4 PC. de fornødne Capitaler, til at udbetale eller fornye denne Gjeld, som der nu maa svares 5 PC. af, saa er det klart, at den sparer en Femtedeel af det Hele, det vil sige, 28 Millioner Renter. Allerede har Kongens Tale viist os det heldige Brug, man kan gjøre af denne vigtige Besparelse.

Vi bemærke, at det ikke vil være nødvendigt, for at erholde samme, at opoffre, som i den Hypothese, vi nyligen have bestridt, noget af de almindelige og bestandige Midler, der ere bestemte for Gjeldens fremtidige Betaling."

(Fortsættes.)

Skjærtorsdag og Langfredag.

Skjærtorsdag er en Helligdag, der har forskjellige Benævnelser i forskjellige Lande. I Tydskland kaldes den der grüne Donnerstag, hos de gamle nedersaxsiske Forfattere der gute Donnerstag, i Schweitz der hohe Donnerstag, fordi den der regnes blandt de

fornemste Festdage. Ellers kaldes den og paa Tydsk der weisse Donnerstag, fordi Præsterne vare hvidt klædte, og rimeligviis har den danske Benævnelse Skjærtorsdag sin Oprindelse heraf. Efter Adelung skal Benævnelsen: grüne Donnerstag komme af et latinsk Ord fra Middelalderen: carena, Fasten, (Fransk careme), som udrigtigen blev udtalt crin, krin. Menig Mand kjendte ikke Grunden til denne Benævnelse, da Udtalen havde forandret sig, men da i Almindelighed paa den Tid allerede noget Grønt pleier at være at faae, saa troede man at burde nyde dette, til Ære for denne Dag. Derfra den Skik at spise ung Grønkaal, som ogsaa er almindelig i Norge, hvor man om Skjærtorsdag maa have ni forskjellige Slags Kaal.

Langfredag har ligesom Skjærtorsdag forskjellige Benævnelser i de forskjellige Lande. I Tydskland kaldes den Charfreytag, i Engelland good Friday og i Frankrig vendredi saint. I Videnskabers Selskabets Ordbog anføres ingen Grund for Benævnelsen Langfredag, som nu kun i Skandinavien er brugelig. Egentligen kommer denne fra de gamle Saxer, men Oprindelsen dertil vides ikke med Vished, med mindre man vilde antage, at den da brugelige lange Fasten og Gudstjeneste har givet Anledning dertil. End ikke veed man med Bestemthed den egentlige Oprindelse til den tydske Benævnelse Charfreytag. Nogle troe, at den kommer af det latinske carena, der betyder den fyrgetyvende Fastedag, fordi denne er den mærkværdigste i Fasten; Andre udlede den af det latinske charum, kjer, dyrebar, behagelig, og atter Andre af det gamle tydske Kar, der skal betyde det samme, som lide, bøde, straffe. Men da denne Dag kaldes paa Latin dies parasceves,

Forberedelsesdagen, saa have Nogle meent, at Charfreytag kom af det gamle tydske Ord: gara (tilberede, hvoraf gar og Gaarküche), og at den oprindeligen kaldtes Garfreytag.

Indenlandske Efterretninger.

Skjærtorsdag opførtes, til Fordeel for det Kgl. Capels Enkecasse i Trinitatis Kirke Geistlig Musik af Cherubini og Christus paa Oliebjerget af Boethoven. Der var langt fra ikke saa mange Tilhørere, som to saa fortræffelige Musikværker lode formode. Anmeld. vilde raade Vedkommende: heller i Fremtiden at give Passionsconcerter i Concertsahle, da der deels Musiken, saaledes som Orchestret i Almindelighed er besat, nok vilde tage sig bedre ud, og deels Indtægten af adskillige Aarsager være større.

Paa Grevskabet Holsteenborg have Beboerne af ni Sogne indgaaet en Forening, hvorefter Mændene ikke skulle indbydes til de saakaldte Qvindestuer, naar en Kone har gjort Barsel og ei heller Dans og Musik ved denne Leilighed finde Sted, med flere Indskrænkninger i Sammenkomster ved Barnedaab og Bryllupper. Heller ikke skal en med Mad og Drikkevarer forsynet Madkurv føres til Kirken, naar Barsel eller Bryllup finder Sted uden for Kirkebyer, for der at uddeles til Gjæsterne, inden de gaae eller saasnart de komme af Guds Huus, Mad og Brændeviin. Caffe, Punsch eller Viin maa ved alle de anførte Gilder aldeles ikke fremsættes, altsammen i Overtrædelsestilfælde under en Mulct fra 1 Mk. (?) til 12 Mk. Sølv. — Det synes at være den højeste Tid, at man paa Landet begynder at gjøre saadanne Indskrænkninger. Naar man ønsker at kjende den Ødselhed, der ofte hersker især ved Bønderbryllupper, saa læse man Pastor Junges Bog om den nordsjellandske Almue. Han beretter deri, at Bønderne, især hvor Brudeparret er ubemidlet, ligesom kappes med hverandre om at sende Fødevarer til Bryllupsgaarden. De Beslægtede give fortrinligen Brødet af hele Tønder Meel,

andre Malt eller Øl ligeledes i Tøndeviis. Madden bliver overalt i stor Overflødighed fremboaren, især for Brudefolkene, som neppe have øst de første Skeefulde af Fadet, førend det igjen forbedres: alt paa Grund af den Overtro, at hvis de den Dag skulde mangle, vilde det være en ulykkelig Forbetydning for deres øvrige hele Ægteskab. Drikkevarerne, som da Junge skrev (1798) endnu kun bestod af Øl og Brændeviin, men som siden, især under Krigen, paa mange Steder afløstes af Punsch og Viin, skjenkes paa den Dag aldrig i Glasse, men sættes i Kruse og sorte Bouteiller paa Bordet. Bryllupssviren fortsættes i det mindste i tre Dage. Denne Misbrug skulde vel ved Overdaadighedsforbud være indskrænket, men hvor der indrettes saakaldte Penge-Bryllupper og ligesaadanne Barselgilder lader det sig ikke gjøre, da Bonden vil have fuld Værdie for sin Skilling og heller ligge et Par Dage syg, end give dem ud, som det hedder, for ingen Ting. — Trolovelsen høitideligholdes paa sine Steder ved tre Dages og Nætters Gjestebud.

Under stærk Escorte af bevæbnede Bønder fra Gundløv blev nyligen indbragt til Aarhuusarrest en heel Bande Landstrygere, baade Mandfolk og Fruentimmer, tolv i Tallet, af hvilke de Fleste vare bundne med Reb.

Blandede Efterretninger.

Reglen: "Den Prosit, som kom seent, er bedre end aldeles ingen", synes Nyhedsblades Udgivere i Almindelighed ei at bryde sig synderlig om. Naar deres Prosit ikke kan følge umiddelbart paa enhver Nyhedsnysen, saa tie de heller bomstille. Disse literaire Courere galoppere igjennem Literaturens Mark, og alt, hvad de medbringe, maa, ligesom Champagner, nydes som det kommer ud af Flasken, naar det ikke skal opløses i Skum. Blandt de Efterretninger, som saaledes, af lutter Hastværk, synes at være forbigaaede, er den om Høitidelighederne i Berlin den 28de November f. A., i Anledning af Kronprindsens Formæling med Prindsesse Elisabeth af Bayern. Det høie Par blev modtaget af Borgercorpset til

Hest, alle, efter Overeenskomst, eens klædte, ikke i militair, men borgerlig Dragt. Det red i to lange Rækker paa hver Side af Prindsessens prægtige Stadsvogn, f. Ex. Kjøbmandsstanden paa Heste med eens Saddeltøi, i sort Dragt, trekantet Hat med Fjer i, og en liden Kaarde ved Siden. Ligesaa simpelt, men net, vare de øvrige Borgerafdelinger klædte. Al Glands og Pragt var forbeholdt Trompeterne, Basunblæserne og Paukerne, som rede foran. Toget aabnedes af 40 Postillioner, eller rettere af 40 i Postuniform klædte Musici. Ogsaa adskillige Tusinde Mestere og Svende, disse klædte i mørkebrune Overkjoler, hine i sorte Frakker, med deres forskjellige Haandværksredskaber, Laugenes Insignier, Modeller, Tegninger og Mesterstykker, vare ligeledes opstillede i første Række og ledsagede derpaa Prindsessens Vogn. Snedkerlauget udmærkede sig især med sit mangfoldige Værktøi, dernæst Tømmerfolkene med deres blanke Øxer, Steenhuggerne med Modellet af et Tempel, Pottemagerne med et af en Ovn, Skibsbyggerne med et af et Skib o. s. v. Hvert Laug havde sine Faner og sit Musikchor foran. Tæt for Slotsbroen var opreist en prægtig Æresport, der havde en Høide af 53 Fod. Her blev Prindsessen modtagen af 150 festligt og hvidt klædte Borgerdøttre. Om Aftenen var Staden paa det prægtigste illumineret.

H. F. Autenrieth paastaaer i sin interessante Oversigt over Folkesygdommene i Storbritannien, hvoraf 1823 er udkommen en tydsk Oversættelse, at i det uhyre Kulleie Norden for Engelland, aarligen brydes 560 Mill. Centner Steenkul, men at der desuagtet endnu er tilstrækkeligt Forraad for — 1000 Aar.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 32.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 20 April 1824.

Om forberedede Arbeider til det danske Sprogs Oplysning, og særdeles: om et dansk Dialect-Lexicon.

Af
Professor og Bibliothek-Secretair
C. Molbech.

Ved i en lang Række Aar at anvende en betydelig Deel af mine Fritimer paa lexicalske og andre Arbeider til Modersmaalets Oplysning, er efterhaanden meer end een Plan til Værker, som have dette Formaal, modnet hos mig til Udførelse. Efter nogle af mine Venners og min egen Formening, vil det ei kunne holdes for upassende eller overflødigt, ved en foreløbig, og skiøndt tidlig, dog maaskee ei for tidlig Anmeldelse, at giøre et større Publicum nærmere bekiendt med hine Arbeiders Natur og Formaal. Det er i denne Hensigt, her meddeles følgende korte Efterretning om de Værker til dansk Sprogkyndigheds Fremme, som, tildeels alt i lang Tid forberedede, kunne vente at see Lyset, hvis det bliver min Skiebne at opleve de Aar, som der s Fuldendelse vil medtage, og hvis deres Udgivelse finder det Bifald og den Understøttelse, som kan giøre samme mulig.

Foruden et Skrift, hvis Gienstand skulde være Fremstillingen af det danske Sprogs og den danske Nationallitteraturs Historie, fra Middelalderen indtil vore Dage, og som her forbigaaes, da det tilforn af mig er blevet offentlig omtalt *), ere bemeldte Værker følgende:

I. En fuldstændig dansk Ordbog. Trangen til og Gavnligheden af en Ordbog, der fremstillede det danske Sprog i dets nærværende Skikkelse, der indeholdt den Ordrigdom, som tilhører vort nuværende Tale- og Skriftsprog, og med fornøden Sprogkritik oplyste ethvert Ords Brug og forskiellige Bemærkelser,

*) See Forerindringen til min "Indledning til Forelæsninger over det danske Sprogs og den danske National Litteraturs Historie." Kiøbenh. hos Dir. Schultz. 1822.

saavel ved Forklaringer, som ved Exempler, har længe været erkiendt. — Vel besidder vor Litteratur i den danske Ordbog, som det Kongel. Videnskabers-Selskab i henved 50 Aar (eller siden 1777) har ladet udarbeide og ved en egen Commission giennemsee og udgive, et Værk, der altid vil blive et ligesaa hæderligt Sprog-Monument, som et i historisk og linguistisk Henseende umisteligt Magazin for den danske Sproggrandsker. Men mit nøie Kiendskab til dette Værk, hvorved jeg selv i en lang Række Aar har været Medarbeider, har tilfulde overbeviist mig om, at det ingenlunde har giort eller kan giøre den fuldstændige danske Ordbog, jeg agter at udgive, overflødig. Uden her at indlade mig paa en udførlig Udvikling af Grundene for denne Overbeviisning, indskrænker jeg mig til de tvende Bemærkninger, som maae være indlysende for Enhver: At et Værk, som, engang fuldendt, vil udgiøre i det mindste 6 store Quartbind, var det end nok saa fortrinligt, ved dets blotte Størrelse hindres fra at opnaae almindelig udbredt Brug; og at en Ordbog, hvorpaa der, naar den sluttes, har været arbeidet over et halvt Seculum, af saamange forskiellige Forfattere, og med høist forskiellige Grundsætninger og afvigende Planer for Værkets Udførelse, hverken selv kan besidde kritisk og consequent Eenhed, eller giøre en dansk Ordbog overflødig, der heel igiennem har en saadan Eenhed til sit Formaal, og der vil fremstille det danske Sprog, ikke som det var 1777, eller endog for 120 Aar siden (da Moths Ordbog udarbeidedes) men i dets nærværende Skikkelse.

Langt fra i øvrigt at ville nedsætte den Værdi, som hiint, for vor Litteratur saa ære-

fulde Værk besidder, eller paa en saadan Nedsættelse at ville grunde nogen Anbefaling for mit eget Arbeide, bør jeg erkiende: at dette formodentlig ligesaa lidt uden Videnskabernes Selskabs Ordbog var blevet til, som denne var bleven til, naar ikke de i sin Tid beundringsværdige lexicalske Arbeider over det danske Sprog af Moth og Langebek havde været dens Hoved-Grundvold.

Bestemmelsen af min danske Ordbog er den: at give saavel den Studerende, som enhver anden, der ønsker en fuldstændig og sikker Veiledning til Kundskab om den nærværende danske Sprogbrug, en Bog i Hænde, der med Beqvemhed i Brug forener den muligste Billighed i Priis. Alt hvad derfor ikke hører til en saadan Plan, bliver, som overflødigt, udelukt; hverken forældede Ord, Udtryk af Almuesproget, naturhistoriske Navne, eller andre end de almindeligste Konstord optages. Derimod forklares nøiagtigen ethvert i Skriftsproget og den dannede Tale almindeligt Ord, i dets forskiellige Brug og Bemærkelser; eenstydige Ord oplyses og bestemmes, og den fornødne Kritik anvendes paa at udrense og forkaste Alt, hvad der strider imod vor Tids erkiendte og dannede Sprogbrug, saavelsom Alt, hvad der ikke tilhører denne, men kun enkelte Forfatteres tiltagne og vilkaarlige Voldsmagt over Sproget. I Skrivemaade følges i det Hele de samme Grundsætninger, som i min 1813 udgivne orthographiske Haand-Ordbog ere fulgte, og som have erhvervet denne Bog kyndige Sproggrandskeres og Publicums Bifald. Ved den strengeste Korthed i Ordforklaringer og Exempler, og ved en oeconomisk Tryk, vil en saadan Ordbog kunne

rummes i eet eller to Octavbind i stor Format, tilsammen omtrent paa 80 til 90 Ark.

Da en noget udførligere, med en Prøve af Ordbogen ledsaget Anmeldelse af samme i sin Tid vil udgives, tilføier jeg blot, at dette Værk vil udkomme paa den Gyldendalske Boghandlings Forlag, og at dets Udarbeidelse er saa vidt fremmet, at jeg tør haabe at see det fuldført til Udgangen af 1825.

Under dette Arbeides Fremme har jeg ligesaalidt, som i de foregaaende Aar, tilsidesat et med dette beslægtet Sprogværk, hvis Udgivelse saare længe har været blandt mine Yndlingstanker. Jeg mener

II. et dansk Dialect-Lexikon, eller en Landskabs-Ordbog.

Det er bekiendt nok, at i ethvert Sprog gives der en betydelig Mængde Ord, Udtryk, egentlige og figurlige Talemaader, som deels aldrig have været almindelige over det hele Land, hvor Sproget tales, og saaledes aldrig have været optagne enten i Skriftsproget eller i det cultiverede Talesprog; deels engang have havt en almindelig eller mere udbredt Brug, end den, de nu nøies med, i et enkelt Landskab, Herred eller Sogn, men af en eller anden Aarsag have tabt sig af det almindelige Omgangssprog og af Skriftsproget. Meget af denne endnu levende, men indskrænket levende Deel af Sproget, hører til dets ældste Bestanddele, og kan saaledes have betydelig Vigtighed for Sprogets Historie og Etymologie *); den hører ogsaa til Sprogets

*) Jvf. herom P. E. Müller om det islandske Sprogs Vigtighed S. 105—117.

indvortes Rigdom og productive Kraft, og kan undertiden tiene til at oplyse og fuldstændiggiøre dets Grammatik; den giver endelig mangen et interessant Bidrag til Kundskab om nationale Egenheder, om et eiendommeligt Folkeliv i Landet, om Almuens Tænkemaade, Sæder og Cultur i de forskiellige Provindser. For Enhver, som vil opnaae fuldstændig Kundskab om disse Gienstande, ligesom for enhver Sprogelsker og Sproggrandsker, er derfor en Samling af de allene blandt Almuen gængse Ord og Udtryk et ønskeligt og umisteligt Arbeide. Intet Sprog er fuldkommen oplyst, saalænge det savner et nogenlunde fuldstændigt almindeligt Dialect-Lexikon. Særskilte Samlinger fra enkelte Egne ere nyttige; men give aldrig noget Heelt; og at blande Almuens Udtryk og Sprog-Egenheder i en Ordbog over Skriftsproget og det cultiverede Talesprog, er at forstyrre al Eenhed i Planen for et saadant Værk. Moth begik denne Feil i sin Ordbog, og den er fra hans Arbeide gaaet over i Videnskabernes Selskabs Ordbog, hvor en stor Mængde Ord og Bemærkelser, som allene tilhøre det danske Almuessprog fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, findes blandede imellem Skriftsprogets Udtryk, uden al Veiledning til at skielne imellem begge.

Den her fremsatte Overbeviisning ledede mig allerede for meer end 12 Aar siden til at tænke paa, at bringe en dansk Landskabs-Ordbog for Lyset; og i et lidet Skrift, udkommet 1811 *), indbød jeg Modersmaalets Venner til at med-

*) Om Dialecter eller Mundarter og Samling af danske Landskabsord, med en Indledning og en Indbydelse til det danske Sprogs Venner. Kbh. 1811. 45 S. 8.

dele mig Bidrag hertil fra Rigets forskiellige Provindser; thi kun ved Fleres forenede Bestræbelser kan et saadant Værk fremstaae. Oftere, baade i dette Blad, og andensteds, har jeg bragt denne Sag i Erindring. Min Plan til en saadan Ordbogs Udgivelse har ogsaa udenlands fundet Bifald *); ligesom min Anmodning om Bidrag til en almindelig Samling af danske Almuesord ikke har været frugtesløs. Fra mange Egne af Landet, særdeles fra Jylland, har jeg modtaget saadanne Bidrag, og tildeels meget vigtige; min Samling er heller ikke lidet beriget ved Afskrifter af de til det Kongel. danske Videnskabers-Selskab, efter en 1807 udgaaet Indbydelse, indsendte Bidrag af Landskabsord; og enkelte Samlinger af denne Art haves trykte i danske Topographier. Endelig har jeg været saa heldig at opdage en betydelig, meer end 100 Aar gammel haandskreven Samling af jydske Ord fra forskiellige Egne af Landet, som netop ved dens Alder har stor Vigtighed, og indeholder ikke faa Ord, der fattes i alle mine øvrige Samlinger fra de samme Egne; hvilket bestyrker den Erfaring, at Almuens Tungemaal efterhaanden taber mange gamle Ord, ved den tiltagende Cultur, hvorved saaledes Tid efter anden mere og mere af denne Deel af Sproget gaaer aldeles tabt.

Endskiøndt hidtil kun en Deel af mine Ordsamlinger ere uddragne og behørigen ordnede til Brug for et Dialect-Lexikon, kan jeg dog beregne, allerede i det mindste at have en Samling af 5 til 6000 danske Ord og Udtryk af Almuens Tungemaal, som Skriftsproget fattes.

*) See Hallische Allg. Litteratur-Zeitung. 1813. S. 47. 1822. 3 Bind. S. 529—534.

Enhver vil skiønne, at allerede dette Antal kan give en ypperlig Grundvold til en almindelig Landskabs-Ordbog; men jeg ønsker og haaber, at see det endnu betydelig forøget i de 2 eller 3 Aar, som ville forløbe, inden min hele Samling kan være i Stand til at overgives til Trykken, forsynet med de Ordforklaringer, etymologiske Bemærkninger og andre Oplysninger, som den kan og bør modtage.

Fra endeel af mine Venner i Provindserne har jeg allerede Løfter om saadanne Berigelser. De Egne i Danmark, hvorfra jeg endnu særdeles ønsker mig Ordsamlinger og Bidrag til Kundskab om Almuessproget, ere fornemmelig de mindre danske Øer (deriblandt især Langeland, Thorseng, Ærøe, Samsøe m. fl.), Sydsiælland, Odsherred, Viborg Stift, den nordlige Deel af Ribe Stift, Egnen om Grenaa, eller det forrige Kalløe Amt, Aalborg Stift, Sønden for Liimfiorden, og den Deel af Sønderjylland, hvor det danske Sprog hersker. — Jeg gientager her min venlige Anmodning til Enhver, hvis Stilling og Kald sætter ham i Stand til, under jævnlig Omgang med Almuen, at optegne Ord og Udtryk af dens Tungemaal, at ville understøtte mig ved saadanne Bidrag til et dansk Dialect-Lexikon; og haaber, at ligesaa lidt denne, som mine forrige Anmodninger, vil være uden Frugter for et Foretagende, som jeg tænker om faa Aar at skulle bringe til Udførelse, og hvorved jeg tillige erkiendtligen skal nævne Enhver, som dertil har bidraget. Med Taknemmelighed modtager jeg enhver saadan Samling af Almuesord og Talemaader, dens Kreds og Omfang være liden eller stor; og ethvert Bidrag, selv fra Egne, hvor-

fra jeg tilforn har modtaget Ordsamlinger, vil give sit Udbytte; thi Erfaring har lært, at flere Samlere give en rigere Høst, og at i hvert Herred, ja hvert Sogn i Danmark, kan høres Ord og Udtryk, som andensteds savnes.

Tilsidst vil jeg her endnu med faa Ord omtale det tredie Arbeide til det danske Sprogs lexicalske Oplysning, som jeg ønsker engang maa kunne slutte sig til de to foregaaende:

III. et dansk Glossarium.

Hvad man ved et saadant, eller ved et Lexicon over Sprogets forældede Ord, vil og kan opnaae, er i historisk Henseende: at oplyse Sprogets Tilstand, Art, Charakteer, Rigdom, grammaticalske Beskaffenhed m. m. i forbigangne Tider; i linguistisk Henseende: at bidrage til Fortolkning og Oplysning, ja selv til gavnlig Berigelse af det nyere Sprog, ved at fremdrage Levninger af det ældre. Hiint kan nemlig i Forhold til dette betragtes, deels som Rodskud af en fældet eller bortdød Stamme; deels som indpodede Grene af udenlandsk, skiøndt sædvanligen mere eller mindre beslægtet Art og Herkomst. — Forældede Ord ere saadanne, som Sprogbrugen har udskudt, enten af Sproget overhovedet, eller blot af det dannede Tale- og Skriftsprog (thi ikke sielden kunne forældede Ord findes levende bevarede i Almuesproget.) Uagtet nu Sprogbrugen — et Resultat af en Nations aandelige Virken og levende Yttring giennem Sprogets Organ i en længere Tid eller Aarrække — vel kan strække sin Myndighed til at udskyde Ord, Udtryk og Talemaader af det almindelig herskende Tale- og Skriftsprog hos den cultiverede Deel af Nationen: kan den dog ei tilintetgiøre hvad den saaledes udskyder, eller vise det udenfor Sprogets Grændser, saafremt det i skriftlige Mindesmærker har levnet Spor af at det engang levede i Brugen. Et Glossarium over det forældede Sprog hører derfor, som et uundværligt Supplement, til Ordbogen over det nuværende, som det hersker i Tale og Skrift, hos Almuen og i den dannede Verden; hvis Sprogets hele Eiendom fuldstændigen skal fremstilles. At udvikle enhver Frugt, det kan yde Sproggrandskeren, Historikeren, den Lovkyndige, tillader Rummet her ikke.

For at bringe et dansk Glossarium tilveie, har jeg i en Række Aar foretaget mig at giennemgaae alle danske Haandskrifter og Bøger, ældre end Slutningen af det 16de Aarhundrede; ligeledes alle vore gamle Love, Lovsamlinger og Forordninger, Kongebreve, Diplomer, med alt øvrigt skrevet paa Dansk, indtil bemeldte Tid. Mit Udbytte er hidtil en Samling af 2 til 3000 forældede Ord og Udtryk, hvoraf den største Deel endnu ikke er optegnet i nogen dansk Ordbog eller Ordsamling; men endnu er Tallet af de giennemsøgte Kilder, i Forhold til deres Mængde, kun lidet, og det Arbeide, der staaer tilbage, saare betydeligt og besværligt. Skulde det overgaae mine Kræfter eller mit Livs Varighed, saa ere mine Samlinger i det mindste af den Art og udførte med den Nøiagtighed, at de kunne benyttes af enhver Anden efter mig.

Kiøbenhavn den 20de April 1824.

Om de franske Statsrenters Udbetaling, eller om Renternes Nedsættelse.

(Slutning; see forr. No.)

Men, har man sagt, Udbetalingen af de indskrevne Renter er ikke lovlig Den er ikke bleven fastsat i den mellem Regjeringen og Laanerne oprettede Contract. Disse have udredet forskjellige Capitaler, efter Torveprisen, og derfor have de modtaget faste Renter, fritagne for al Forandring eller Reduction. De ere ikke blevne indskrevne i den store Bog, uden som stedsevarende Renter, men ikke som Capitaler. Endeligen er det alle vitterligt, at i det Dieblik Laanene skete, tænkte hverken Regjeringen eller Capitalisterne paa, at de den Gang creerede Renter engang skulde udbetales.

En Linie i den civile Lov gjendriver alle disse Indvendinger. Artikelen 1911 siger: Den, som stedsevarende oprettede Rente er væsentligen tilbagekjøbelig. Det er altsaa til Unytte, om Rettigheden at udbetale var bleven stiltiende forudseet, da Laanet skete, eller stiltiende fastsat i hver Contract; den er skreven for alle i Lovbogen. Forgjeves paastaaer man, at denne Lov ikke er anvendelig paa offentlige Renter. Regjeringen har, i alle sine Forhandlinger med Private, fælles Ret, paa de Undtagelsestilfælde nær, hvor den ved udtrykkelige Love holdes tilbage. Men ingen speciel Lov forbyder at udbetale de Renter, Staten skylder. Hver Dag gjøre de Private Brug af deres Ret at udbetale den de Renter, de skylde den. Ved hvilken besynderlig Ugunst skulde den være berøvet en gjensidig Ret i Henseende til dem.

Artikelen 1911 af Loven fritager os for at besvare den Deel af Indvending, som beroer paa, at det er Renter og ikke Capitaler, der ere indskrevne i den store Bog. Desuden kunne vi bevise, at Gjelden benævnes som Capital formedelst de Ord: Fem af Hundrede, der findes til Overskrift paa den Forskrivning, hver Creditor har faaet.

Vil man betragte Spørgsmaalet fra Billighedens Synspunct? Man betænke, at Regjeringen gjør paa een og samme Tid Ret mod de Ydende, der betale, og Creditorerne, der modtage. Eller vilde det være billigt, at vedblive at paalægge de første en aarlig Rente af 5 PC., medens Regjeringen kan finde i de førstes Sted, andre, mindre begjerlige Creditorer, der ville lade sig nøie, f. Ex. med 4 PC.? Men det er endnu ikke Alt. Udbetalingen af Gjeldsfordringer er blandt Private, i Almindelighed, ei andet, end den nøiagtige Fyldestgjørelse af den oprindelige Capital, Udlaaneren har udredet. Her maa man tvertimod erindre sig hvad ovenfor er sagt. For hver Sum af 100,000 Fr., som Regjeringen udbetaler, har den oprindeligen kun faaet maaskee 50,000 Fr. eller i det Høieste 88,000 Fr., efter den Tidspunkt, hvori hvert Laan skete, og det er ikke i saa fjerne Tidspunkter, at man kan have glemt de uhyre Fordele, som derfor tilfløde Creditorerne. De have for det meste fundet Sted i en Tid af otte Aar, fra 1815 indtil 1823.

Adskillige Stemmer opløfte sig til Bedste for Creditorerne før Revolutionen, og som have lidt et Tab af to Trediedele. Men vi maa i Forbigaaende bemærke, at denne Reduction af en consolideret Trediedeel (ei at tale om den skuffende Betalingsmaade) er bleven fremstillet som en partiel Betaling af den offentlige Gjeld; hvilket beviser, at allerede Staten da ansaaes for berettiget til at betale denne Gjeld. Men lad os vende tilbage til Hovedspørgsmaalet: næsten alle Gjeldsfordringer, ældre end Revolutionen, sammenblandes nu med dem af en meget nyere Skabelse. De findes ikke mere i samme Hænder; de ere blevne overdragne til nye Eiere, der have kjøbt dem til den almindelige Priis paa Renter. Disse have virkeligen ingen Ret til den Undtagelse, man beraaber sig paa. Hvad den titulaire oprindelige consoliderede Trediedeel angaaer, da ere de unægteligen blevne Offere for Plyndring, efterdi Værdien af det Papir, man har givet dem istedet for de to resterende Trediedele, ei var andet end skuffende Forpligtelser, som snart tilintetgjordes i deres Hænder. Men dette Tab lignede meget

det, som alle de Private, der have lidt ved Assignaternes Fald, maatte friste.

Nu er Spørgsmaalet angaaende Udbetalingen af Statsrenter besvaret med Hensyn til den beqvemme Leilighed, Lovligheden, Muligheden og Retfærdigheden; der staaer kun tilbage at see, paa hvilken Maade Regjeringen maa udføre dette store Foretagende.

Man veed, at Regjeringen ikke eier de Capitaler, som den tilbyder sig at betale sine nuværende Creditorer. Det er altsaa nødvendigt, at nye Laanere forsyne den med disse Capitaler. Disse, som man forsikkrer, søge den; de anholde ivrigen hos den med deres Forslag, og tilbyde den alle de Capitaler, den behøver til en Rente meget under 5 PC. Dette er saare begribeligt, fordi man, da der nu findes i Europa Capitaler i Overflødighed, der hurtigen løbe fra en Hovedstad til en anden, i London, i Frankfurt, i Paris, i Amsterdam kan faae dem til 2½ PC. Disconto, og i Paris det Kongel. Skatkammer udsteder Tjenestecasse-Bons mod 3 PC.

Uden at kjende den Rente, til hvilken den franske Regjering nu kan faae laant de til Gjeldens Udbetaling fornødne Capitaler, kan man anslaae den til 3 og 4, eller efter Middeltal 3½; lad os endnu antage, at det Selskab, der besørger et saa vidtløftigt Anliggende, forlanger i Provision, Betalingsophold og andre Godtgjørelser ½ PC., saa vilde Pengene koste Staten 4 PC. Men da den nu betaler 5 PC., saa vilde Besparelsen være en Femtedeel.

Men istedet for at forandre Creditorer, istedet for at aabne Speculanter nye Leilighed til Vinding, vilde det være mere ligefrem, og paa samme Tid meget fordeelagtigere for de nuværende Eiere af Statsrenter, at Staten forenes umiddelbart med dem om Fornyelsen af deres Fordringer, naar de samtykke i Renternes Reduction, som den erholder ved at udbetale dem. Man maa altsaa troe, at Regjeringen altid tilbyder enhver af sine Creditorer Valget mellem Capitalens nominelle Udbetaling eller en ligefrem Nedsættelse af deres Renter.

Men naar Regjeringen giver nu Renteforskrivninger til 4 PC. istedet for de nuværende 5 PC., hvo kan da indestaae for, at den ikke snart vil tilbyde istedet for 4 PC. kun 3½ PC. og siden igjen 3 PC.? Man har nyligen sagt, at der i forskjellige Kanter af Europa kan faaes Capitaler til 2½ PC. Denne progressive Reduction er ikke usandsynlig. Den er desuden overenstemmende med hvad længe har været i Brug i Engelland, og med det, som endog i dette Øieblik er skeet, da 4 PC. ere blevne nedsatte til 3½ den 10de October 1823.

Denne Mulighed af forskjellige fremtidige Nedsættelser vil unægteligen forværre Rentenerernes Stilling, og man maa takke Regjeringen for, at den ved et sindrigt Middel, den synes at have udtænkt, for at afværge for dem disse ufordeelagtige Virkninger. Man troer, at den agter at bestemme den nominelle Rentefod umiddelbart til 3 PC., undtagen, at den kun vil forlange 75 Fr. for hver 100 Fr. indskreven Capital i disse nye Fonds. Det er klart, at 3 PC. af 75 Fr. er det samme som 4 PC. Renter af 100. Men Creditorerne have her den Fordeel, at Staten erkjender sig for deres Skyldner af en iberegnet Trediedeel af den udredte Capital. Lød f. Ex. den nuværende Forskrivning paa 5000 Fr. Renter 5 af 100, saa tilbød man ham Valget, at modtage 100,000 Fr. i Penge eller en ny Indskrivning af 4000 Fr. Renter, til Capital 133,333 Fr. 33 Cent. a 3 PC.

Denne Forøgelse af den indskrevne Capital bortfjerner ubestemt hver Fristelse til en fremtidig Rentenedsættelse. Regjeringen vilde virkeligen, for sildigere at bevirke en saadan Operation, see sig nødsaget til at tilbyde, som nu, Valget at modtage Betaling, hvilket vilde paalægge den at godtgjøre den iberegnede Trediedeel af det, den har modtaget 1824. Paa den anden Side vilde den, naar Rentefoden var sjunken til 3 PC., ikke kunne tænke paa at udbetale, med mindre tilstrækkelige Fonds engang bleve den tilbudne til ringere Renter, som i lang Tid ikke er at forudsee.

Denne Combination vil have for de nuværende Creditorer endnu en anden Fordeel; den giver dem Leilighed til, snart at vinde paa deres nye Indskrivninger ved at sælge dem igjen; disse komme den kun paa 75 for 100, og det er sandsynligt, at det ikke varer længe førend de stige over dette Beløb.

Den foreslagne Operation er saaledes lovlig og baade velgjørende for Creditorerne og besparende for Staten, det vil sige for de Ydende.

Men endnu andre Betragtninger anbefale den til Menneskenes Taknemmelighed i alle Classer. Den høje Rente, Regjeringen betaler, har en skadelig Indflydelse paa Renten af Laan blandt Private; en Følge deraf er, at Capitaler indflyde i de offentlige Fonds, medens Agerdyrkningen og Konstfliden forgjeves attraae dem eller ikke kunne faae dem, uden paa meget trykkende Vilkaar. Denne Tingenes Stilling vil gjøre Plads for en gavnligere Fordeling af Capitaler, fra det Øjeblik af, at Statslaan affaste en mindre høi Rente. Den indskrevne Rente af 3 pC., som i Begyndelsen kun er nominel, vil efterhaanden blive den virkelige Rentefond ligesom de nye Statsrenter nærme sig Pari. Hvo kan beregne alle de lykkelige Virkninger af denne nærforestaaende Nedtrykkelse af Capitalerne paa Agerdyrkningen, Handelen og Konstfliden hos et Folk, hvis Virksomhed omfatter alle Arterne af Fuldkommelse, og midt under politiske Omstændigheder, saa gunstige til store Foretagenders Trivelse?"

Allerede d. 5te d. M. er i de Deputeredes Kammer Lovudkastet til ovennævnte Rentenedsættelse fremlagt. Hr. Casimir Perrier forlangte at vide, paa hvilke Garantier denne Operation støttede sig; thi havde Ministeren forregnet sig i et Tilfælde, hvor der ikke handles om mindre end tre Milliarder, da var Skaden uberegnelig ikke allene for den offentlige Credit, men ogsaa for den private Formue. Han spurgte fremdeles, hvorfor Ministeren ikke havde kundgjort Tractaten desangaaende, der ligesaavel burde meddeles Kammeret, som den var bleven viist et Medlem af det engelske Parlament og en østerrigsk Consul. Præsidenten erindrede, at det endnu var for tidligt at handle herom.

Indenlandske Efterretninger.

I Viborg Samler klagedes nyligen over, at her tillands endnu ikke kunde faaes gode Bordknive, Lommeknive og meget andet, uden fra Udlandet. Herimod har Etatsraad Løvmand i samme Tidende erklæret, at ikke allene ovennævnte Slags Knive, baade simple og finere, men ogsaa mange andre Slags Fabricata i Staal, Jern og Messing, baade i store og smaa Partier, faaes paa Oplaget af Frederiksværks Fabricata i Amaliegaden No. 131, og at samme i Godhed, Styrke, Politur kunne sættes ved Siden af lignende Arbeider fra Udlandet.

Kjøbenhavns Børs, d. 20 April.

Cours. Hamb. 2 M. 245, a visto 248. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 91¼ a 91½. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 103½ a 104 Rbd. r. S. eller 129½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 96 a 96½. Dito 4000 Bcomk. 95 a 95½. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 106½. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16½. — Svenske Sedler 59¼. — Asiatiske Actier 100.

Epigrammer.

(Efter Voss.)

Udbedet Dom.

Din Sang er Morgendug, som over Roser flyder;
Men viid, at Duggen selv ei meer end Vand betyder.

Min Barbeer.

Min Herr Barbeer vel neppe har sin Mage,
Han kan saa gravitetisk langsomt rage:
At medens han den venstre Kind barberer
Paa høire alt mit Skjæg igjen florerer.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 33.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 24 April 1824.

Henrik Steffens.

Naar en Kæmpe som Steffens ydmyg bekiender, at han er meget for lille, til at see Herrens Propheter og Apostler, end sige da ham Selv, over Hovedet, da forarger det naturligviis alle de storagtige Lilleputter, hvoraf nuomstunder den literaire Verden vrimler, og det er ganske i sin Orden, at de pege Fingre ad ham, og vrænge efter ham, thi det er Alt hvad de mægte, og Alvorligheden, veed de, sidder hos mange Læsere saa løs, at den lader sig fordrive af det første, det bedste Fjellebod-Spilop. Her til Lands, hvor det lille Vognmands-Lag, paa den sidste Tid, synes at spille Mester, er det heller intet Under, at Indførselen bliver derefter, og paa denne Maade lader det sig forklare, at en saa plump og jammerlig Anmeldelse af vor berømte Landsmands Bog: om den falske Theologie og den sande Tro, som den, der forleden stod i Dagen, er det Eneste, man hidtil herom saae paa Dansk. Saa bør det imidlertid ingenlunde være, dertil er Bogen for vigtig, og Dagens Udfald forbyder mig længer at opsætte, hvad jeg længe havde betænkt, tilskynder mig uopholdelig at anmelde et Skrift, der, efter mine Tanker, er skikket til at vække mange gavnlige Betragtninger.

At et saa opvakt Hoved, som Steffens unægtelig er, en Skribent, der ei blot har deelt Tidens høieste philosophiske Anskuelser, men, som En af Hoved-Mændene, kraftig virket til deres Uddannelse og Udbredelse, at han, i Manddoms-Alderen, opgiver dem, som Noget, der ei kan tilfredsstille den sandhedskiærlige Gransker, og bekiender, at han i den gamle, paa de høie Skoler som forældet hardtad bortkastede Bog: i Bibelen, har fundet, hvad han i Tidens Selvklogskab forgiæves søgde, fundet Sandhed til Salighed der, ikke ved spidsfindig Fortolkning, men ved at tage Alt eenfoldelig, som Luther og de Gamle; det er unægtelig et Vidnesbyrd om Evangeliets Kraft, som det vist nok ikke behøver, men som dog alle Christne maa glædes ved, og som burde vække Mange til alvorlig Eftertanke. At vor Tid er mageløs ligegyldig ved det største

af alle Spørgsmaal, ved Spørgsmaalet om Sandhed til Salighed, det er øiensynligt, men skulde selv saadanne Exempler ei vække andet end kaad Spot og latterlig fornemme Skulder-Træk, da maatte man for Alvor troe, at den nærværende Slægt i det Hele slet ingen Følelse havde af aandelig Natur; thi hvem der blot halvveis troer, at det i ham, der veed af sig selv at sige, ei kan opløses, men maa i Evigheden høste, som det i Tiden saaede, hvem der ogsaa kun halvveis troer det, og har beroliget sig over sin øvrige Vantro med den Tanke, at i saa oplyste Tider kan kun Tosser og Børn have Fædrenes Tro, han maa dog nødvendig føle sig rystet, ved at see, han tænkde feil, ved at see En af Tidsalderens høiest Begavede vende tilbage til Fædrenes Tro, og bekiende det høit, uden at ændse Alt hvad han derved taber i Verdens Øine, et Tab, som dog vist Intet uden Sjæle-Fred og et levende Saligheds-Haab kan for ham erstatte. Rystet i sit Inderste, maa en Saadan drives til alvorlig at undersøge, paa hvilke Grunde hans Saligheds Haab, og hans Ringeagt for gammeldags Christendom hviler, og naar Mennesket først kommer dertil, at han alvorlig spørger om Sandhed til Salighed, da viser Kirkens Historie os, at Erfaring stadfæster Stifterens Ord: hvo som er af Sandhed, hører min Røst. Hvo som derimod, naar han seer en stor Aand bøie sig for Christi Aand i Bibel-Ordet, beroliger sig med den Tanke: dersom jeg har Ret i min Vantro, maa han være forrykt eller gaae i Barndom, altsaa er han forrykt eller gaaer i Barndom, han maa i det Mindste ikke snakke med om hvad der er fornuftigt, hvad der er Lys eller Mørke i aandelig Forstand, thi enten veed han det slet ikke,

eller han skyer Lyset, som jo maatte vise ham, det skulde først afgjøres, om han har Ret i sin Vantro, før han, uden Daarskab, kan slutte, at den modsatte Tro er uforsvarlig. Overalt synes det dog virkelig at grændse nær til Galskab, naar man paastaaer, det er Aands Svaghed eller Forrykthed at antage en Tro, der ei blot til alle Tider har talt store Hoveder og høist besindige Mænd blandt sine Bekiendere, men som øiensynlig har bragt Videnskabelighed og Forstands-Udvikling til den Høide, de i Christenheden have naaet. Vil man giælde for oplyst og fornuftig, skulde man dog i det Mindste vogte sig for at tale saa forvirret, og slutte saa halsbrækkende, at man beskiæmmes af hvad man selv kalder Lys og Fornuft.

Dette være sagt som en venlig Paamindelse til dem, der nuomstunder vil slaae sig til Ridder paa bibelsk Christendom, at de ikke af Milepælen i Halle lade sig forføre til at troe, de paa det attende Aarhundredes aflukkede Vei kan naae anden Hovedstad end Skams-Torp, hvor de dog vist nødig vil beklæde Høisædet. Hvad Vei de maae gaae, for nu at gjøre Ordets Tjenere Livet surt, har jeg naturligviis intet Kald til at vise dem, men vel har jeg Kald til at lære dem, at vores Tro ei døer af Trudsler, og at de ere Lysets Statholdere, netop som Paverne vare Christi, hvorfor deres Banstraaler da ogsaa have samme Virkning paa os, som Hines paa Reformatorerne, saa dem kaste vi smilende tilbage, med det oprigtige Ønske, at de maae ramme Lysets Fiender, under hvilket Navn og hvilken Kappe de end skjule sig, ligesom hine rammede Christi! Vi høre til den Menighed, som Stifteren gav Navn af

Lysets Børn, og bød at svare til Navnet, det Sidste glemde vist nok Mange, som bar det, men dog vidner Historien, at overalt hvor Bibelen kom hen og troedes paa Ordet, der tændtes Lys, og der kan da vist Ingen med Grund fortænke os i, at vi kræve stærke Beviser, før vi vil troe, at hvad der tændte Lys i vor Sjæl, og tændte Lys i Landene, fra Jorsal, hid, at det er Mørke, og at hvad Christendommen, paa sin Vei giennem Tiden og paa sin Vei til vort Hjerte, fordrev som Mørke, adspredte som Taage, at det er nu blevet Lys. Ei Lysets Børn, men dets feige Forrædere maatte vi være, hvis nogen Pave-Bulle, i hvis Navn den saa udstædes, kunde bringe os til at antage saa utroelige Ting, eller endog kun til at fortie vor urokkelige Overbeviisning, at hvad der har gjort Lysets Gierning overalt, er Lys, og hvad der stræbde at forhindre og afbryde den, er Mørke, og at det er Bibel-Troens Forhold til Alt hvad der i Tidens Løb har fornægtet og bekæmpet den.

At udsige denne Overbeviisning maa nødvendig være Trang for hver Christen, i Dage som disse, at udsige den høit og varmt maa hver Christen, som fik Tale-Gaver, ansee for en skyldig Kiærligheds-Gierning, og dobbelt forpligtet maa han føle sig dertil, naar han hidtil, som Forfatter, som vældig Folke-Taler, meer eller mindre selv drog i Aag med de Vantroe. Denne Kiærligheds-Gierning er det, Henrik Steffens har udført, i Bogen om den falske Theologie og den sande Tro, og hvem kan være Christen, uden at glæde sig ret inderlig derover, glæde sig dobbelt, fordi han ikke, som adskillige bekiendte Mænd i vore Dage, der atter nærme

sig Kirken, lader, som om det altid var hans Mening, men bekiender aabenhjertig, han har selv været i Vildfarelse, og vendte om, da han saae det. At Fienderne spotte med en saadan Bekiendelse, er naturligt, men at den betager dem den Fornøielse at slaae Manden med hans egne Ord, er dem tilvisse meget ubehageligt, og at en Forfatter, som bedre end de Fleste var istand til at forbinde sine forrige Yttringer med de nærværende, ei vil bringe den os alle fristende Forfængelighed det mindste Offer, er os et glædeligt Pant paa, at Solen er gaaet ned over de Propheter, som vente at see Steffens knæle for et Afguds-Billede, hvis Blændværk han saa klart giennemskuer. Kun opblæste Daarer spotte med hans Ord, at Anelsen hos ham gik foran Troen, som om Formodningen ikke altid i aandelige Ting maatte gaae foran for Visheden, og som om især Steffens kunde undlade at bemærke hvad der i høieste Grad var Tilfældet med ham, og hvad der kaster Lys paa hans hele offentlige Bane. Netop ved denne Bemærkning taber hans Bekiendelse alt muligt Skin af Skrømt, for ei at tale om, hvad kun egenkiærlige Daarer kan kalde falsk Anklage, thi den stemmer derved overeens med hvad alle andre Christne, der opmærksom have betragtet hans aabne Færd, maatte finde. Hvem der saaledes, med mig, for over 20 Aar siden, studsede ved at høre Steffens, med henrivende Veltalenhed, beskrive Christendommens Straale-Bane giennem Tiderne, ophøie dens guddommelige Virkninger, nedrive det opsminkede, livløse Afguds-Billede, man i Frankrig opreiste, og trindt i Europa tilbad som en himmelfalden Minerva, hvem der hørde det, maa vel sande, at Anelsen hos denne store Aand gik forud, ja

besynderlig langt forud for Troen, og hvem der ikke hørde det, kan dog komme til samme Overbeviisning, ved opmærksom at læse det 7de og 8de Stykke i hans Indledning til philosophiske Forelæsninger; thi selv om man ikke saa nøie, som vi der da studerede den falske Theologie, kiender den Tone, der 1803 herskede hos os, kan dog af dens endnu vedvarende Efterklang lære Nok, for at skiønne, at hvem der da talede som Steffens, maatte dybt og levende ane den Christi sande Guddom, hvis Herlighed saaledes for hans Blik giennemstraalede Tiderne. At det ei heller er Noget, jeg først nu finder, kan hvem der lyster see i mit korte Begreb af Verdens-Krøniken (1812) og det dertil hørende Krønikens Giienmæle, hvor jeg udsagde det Ønske og Haab, jeg nu med Glæde seer opfyldes. Der sagde jeg ogsaa, hvad jeg nu med Fryd gientager, at skiøndt jeg i hine Dage, som storagtig Ungersvend, veltilfreds med det Skyggeværk, man dengang kaldte oplyst Theologie og renset Christendom, kun beundrede hans Ild og Tale-Gaver, saa var det dog en Gnist af denne Ild, hvorved, da Herren vilde, Lyset tændtes i min Sjæl, saa han er den eneste Lærer paa Høiskolen, hvem jeg haver Noget at takke, han er og den, som ved at paanøde mig Bekiendtskab med et høiere Blik for Konst og Videnskab, rakde mig Noglen til Valhals laasede Dør, og, hvad der er meer, bidrog mægtig til at bevare mig for en Miskiendelse af Troens Forhold til Konst og Videnskab, som er fordærvelig, men hvoraf en Christen dog, i Dage, da begge Dele drives saa uchristelig, nødvendig maatte fristes. Ei kan jeg fritage Steffens fra at spottes som en aandelig Krøbling af dem, der kalde det Tegn paa Sundhed og Kraft,

afmægtig at trodse den Kæmpe, som, efterat have lidt Døden for Sine, deler med dem sit evige Liv, og har giennem Aarhundreder viist, at Han kun behøver at udrække Spiret, saa knuses hans Fiender som Leerkar. Ei kan jeg heller forhindre Nogen fra at mishandle hans Bog og fordreie hans Ord, men dybt maatte jeg foragte mig selv, om jeg kunde taale, at man for mine Øren haaner den herlige Mand, og Christendommen i ham, uden i Sandheds Navn at aabenbare Uretfærdigheden, og kiærlig, ja broderlig at dele al den Spot og Galde man vil udøse over ham, fordi han har gjort, hvad alle burde: erkiendt sin Vildfarelse og sin Trang til den himmelske Frelser, er vendt om til den Herre, som os kiøbde, og har frimodig bekiendt sin Tro!

Dette være Nok for denne Gang, thi det kan være Nok, da Ingen hos os endnu har prøvet at drøfte Bogen om den falske Theologie og den sande Tro, men Dagen kun gientaget en tydsk Forhaanelse, som kun kan ramme, hvis Overgang til Christendommen: til den sande, virkelige, giennem Tiderne forplantede, i Ordet uforanderlig talende Christendom, hvis det, uden videre Beviis, er Nok til at vanære en Mand, hvis det er et aandeligt Selvmord, som fortjener Skiændsel og Afsky.

Vel havde jeg betænkt, her, med det Samme, at giennemgaae Bogen, og, uden at fortie dens Mangler, giøre opmærksom paa de mange skarpe Blik og dyrebare Sandheder, den indeholder, men det vilde medtage mere Tid end jeg kan taale, at Forhaanelsen, uden at blottes i sin Nøgenhed, flyver om Land; her er vel ikke heller Stedet til en Tale, der turde falde de fleste

Læsere meget for alvorlig. Vel veed jeg ikke ret, om Bøger af mig meer finde Læsere i Danmark, hvor man i det Hele synes at have lagt Bogen paa Hylden; men netop derfor agter jeg at prøve det, og kan da ei fattes Leilighed til nærmere at omtale en Bog, der, som en Stemme fra Menigheden, svarer til sit Navn, og fortjener at besvares, venlig, alvorlig, med en Stemme fra Kirken.

N. F. S. Grundtvig.

Høi og hæderlig Alderdom.

Høi Alderdom er et Maal, som næsten alle Mennesker hige efter, uagtet kun de færreste af dem naae det. Allerede Tanken at kunne blive meget gammel, har noget Behageligt for de Fleste. Med hvilken Glæde hører ikke Oldingen, skjøndt staaende med den ene Fod i Graven, tale om Mennesker, som, deres høie Alder uagtet, endnu ere friske og rørige! Selv den, der just ikke pleier at glæde sig ved Andres Lykke, fryder sig dog ved Andres høie Alderdom, omtrent som den, der har en Qvartlod i Classelotteriet, ønsker at Eierne af de andre tre Qvarter maatte vinde det store Lod. — For saavidt vilde de Fleste ogsaa ansee det for en lige saa stor Lykke at leve i Skandinavien, som Classelotteriespillere at spille i en heldig Collection; thi allerede Hufeland har sat dette og Engelland øverst i Henseende til den høie Levealders Opnaaelse, og Tode har i en Anmærkning til denne Forfatters Macrobiotik anført 19 Danske af begge Kjøn, der have naaet en Alder mellem 97 til 90, men — i en Tid af omtrent 300 Aar.

Et nyt Beviis paa, at Danmark baade er de Ædles og Ældgamles Hjem, var den i disse Dage her i Kjøbenhavn afdøde Justitsvagtmester ved Garden til Fods og Dannebrogsmand Joachim Frederik Lassen, som opnaaede en Alder af 98½ Aar. Han var indtraadt i Livgarden 1744, altsaa to Aar førend Christian den Sjettes Død, bleven Underofficeer 1750, og havde saaledes tjent i 80 Aar, uden en eneste Gang at have begaaet Forseelser i eller uden for Tjenesten. Hs. Majest. Kongen lod Oldingen i sine sidste Leveaar give et anseeligt aarligt Tillæg, og befalede, ved hans Død, at han skulde føres med en Officeer-Commando til Graven. Endnu for fem Aar siden bivaanede han Kongerevuen. Saavel Gardens som en stor Mængde af Garnisonens Officerer ledsagede ham til Graven, ved hvilken Hr. Professor og Ridder Brorson holdt en rørende Tale. Den Afdøde havde levet under fem Konger og tjent fire. I hans Alderdom var han i Huset hos sin Søn U. F. Lassen.

Mærkeligt er det, at en Alder af 100 Aar er et Maal, som de Færreste Gamle opnaae. Anmelderen mindes ikke, i hans Tid at have kjendt i Kjøbenhavn og dets Omegn Flere end fire, der have opnaaet en Alder fra 108 til 101. I dette Dieblik lever, som Lem af Frederiksbergs Hospital, en Olding, sædvanlig kaldet Anders Nordmand, som skal være 103 Aar, og som ligeledes har tjent i Armeen; men han er nu blind og sengeliggende. Iøvrigt har Anmeld. fundet Hufelands Bemærkning, at de overordentligste Exempler paa et langt Liv findes blandt Landboer, Gartnere, Jægere, Soldater og Matroser, i det mindste her til Lands,

stadfæstet. To af de Anførte, som bleve over 100 Aar, levede udenfor Hovedstaden, og den ene var endog Bonde.

Indenlandske Efterretninger.

I sit Gjensvar paa Hr. Etatsraad Løvmands Bemærkninger i Viborg Samler, angaaende Frederiksværks Fabrik, erindrer denne Avises Udgiver, Hr. Kammerraad Just, at han ved Udtrykket her tillands allene meente Jylland, der, af Aarsager, som ikke kunne angives, sjeldent faaer deslige Fabrikvarer fra Sjælland, men noies med det udenlandske Gods; hvorfor det vilde være godt, om Frederiksværks Fabrik havde Oplag af sine Varer i Jylland.

I Viborg Samler læses følgende, fra Vestervig, i Thye, Indsendte:

Man har for kort siden seet anmærket i Viborg Aviser: "at Aggerboen især gaaer til Bunds i at fiske", og det er en Sandhed, at Farer og Besværligheder skrække ham ikke, naar ellers Fangsten slaaer ind. Sidstafvigte 23de Marts gjorde et Baadlaug fra Vester-Agger en sjelden Fangst paa Havet, i det en Hai af de større Arter havde — ved at sluge en Torsk, der havde bidt paa en Krog — saaledes indviklet sig i Linerne, at det blev den umuligt at slippe løs. Uforfærdet angrebe Fiskerne med deres saakaldte Hæge dette frygtelige Rovdyr, der var 5 Al. lang og omtrent 2 Al. i Omkreds, og fik det ikke uden Fare ind i Baaden, hvor man, ved at udskjære Hjernen, hastede med at dræbe

det, for at sikkre sig selv for Angreb, og Baaden for at beskadiges ved Slag af dets svære Krop. Veiledet af Kammerraad Just's Naturhistorie fandt man, at det var den saakaldte Tudsehai, hvoraf der findes en Afbildning, som den i det Hele lignede, undtagen — at den ikke havde Bugfinner, men derimod 2 smaae Finner paa Ryggen. Af Leveren, der omtrent fyldte et Par Fjerdinger, venter man især nogen Fordeel. Skindet, der er meget skarpt, troer man at kunne sælge til at polere med, og indenfor dette afskar man en Deel Spæk, hvoraf man meente — ligesom af Leveren — at kunne koge Tran. Kjødet blev kastet bort, da man troede, det vilde ikke, formedelst sin trannede Smag, kunne spises.

Vinteren kom her med en saadan Eftersmæk, at man den 1ste og 2den April havde rask Kaneføre.

Om Belønning og Straf, efter tyrkiske Love af Alexander von Joch (Dr. Carl Ferdinand Hommel), oversat af T. Algreen-Ussing, Candidat i Lovkyndigheden. 80 S. 8. — Forfatteren til dette i disse Dage udkomne Skrift søger at udvikle og godtgjøre: at Antagelsen af den menneskelige Villies Frihed indeholder en Modsigelse derved, at den strider mod al Erfaring og er et Sandsebedrag; at alle Straffe og Belønninger vilde blive aldeles uhensigtsmæssige og latterlige derved; at Guds Forsyn umuelig kunde bestaae dermed; endelig: at man maa antage Nød-

vendighedslæren eller Menneskets ubetingede Frihed, da der ingen Middelvei gives.

Blandede Efterretninger.

Om den d. 17 December 1819 oprettede mægtige Fristat Columbia, i det forrige spanske Sydamerica, er udkommen et interessant Værk under den Titel: Columbia being a geographical, statistical, agricultural, commercial and political Account of that country adapted for the general reader, the merchand and the Colonist, Lond. 1822, 2 Vol., som udbreder meget Lys over disse hidtil kun lidet bekjendte Lande. Forf. henvender Læsernes Opmærksomhed paa tre Hovedpunkter. 1. Mener han, at det var viseligt, at andre Stater, især Storbritannien, erkjendte den unge Fristat, uagtet denne, til Straf for sin Opstand, af Moderlandet er foreløbigen sat uden for Folkeretten, fordi deraf ikke nødvendigen følger, at ogsaa for andre Nationer et insurgerende Folk maa betragtes som ikke tilværende. Columbias Folk vil ikke skille sig fra det øvrige Europas Civilisation, men selv med Moderlandet vil det knytte nye Forbindelser; men ikke erkjende sammes Overherredømme. Ere Columbierne mægtige nok at beskytte deres Flag mod spanske Capere, saa kan intet afholde dem fra at sende deres Producter til Japan, China og Ostindien. Deres Havne Porto Bello og Nicaragua ville snart blive Stapelpladser for den asiatiske Handel, og da fremringe i denne Handel en stor Omvæltning. Allerede fører det nordamericanske Flag en for det nyttigere Handel paa Ostindien end det brittiske, og Columbierne kunne levere Asiens Frembringelser til bedre Kjøb end hver anden Nation, fordi deres Fragtvei er den korteste. Paa nye Veie kan i Columbias Gebet det stille Hav let forbindes med det mexicanske. Siden 1788 seile Baade gjennem La Raspadura til Choco. En Canal af neppe 7 geographiske Mile gjennem Isthmus mellem begge Have er i vore

Dage let at grave. Den lange Kyst af Columbia fra Colorado indtil Marannon lader sig ved ingen Blocade spærre mod fremmede Flags Indløben; derfor kunde Columbia, ved al Tvang, i Følge den kraftige Smughandel med alle i Vestindien bekjendte fremmede Flag, opnaae nogen Velstand. Spanien vil først blive en mægtig Stat, naar det, efterat have mistet sine Colonier, danner en uafhængig Stat, der tilbørligen benytter sin herlige Jordbund i Europa. Hidtil maatte det for sine Coloniers Skyld udtømme sig i Krige, og kan først efter Forliset deraf give sig en tarvelig Bestyrelse. De nordamericanske Fristater og Storbritannien have begge for saavidt erkjendt Columbias Uafhængighed, som de have ansat Consuler og Generalconsuler i Hovedstæderne, hvorved den americanske Fristat ved Nationalinteressens mægtige Virkning paa dets Regjerings Diplomatie naturligviis i en vis Henseende har henreven den brittiske Regjering til et lignende Exempel. I den gamle Verden og i dens Monarkier indskrænke Regjeringerne hver fremmed Industries Vareudførsel, Columbierne aabne den derimod deres Havne; og hvor rig er Staten ikke paa alle tropiske Producter? Vel ere foreløbigen Columbias Toldafgivter meget høje, endskjønt meget lavere end de gamle spanske først i Europa og siden i Colonierne. Megen sand Frihedsfølelse og Agtelse for andre Regjeringer hersker i den ny Stats Forvaltning og Lovgivning. Alle Bøger fra fremmede Stater ere ganske toldfri, fordi det er Republiken magtpaaliggende, at hver Borger kan lære at kjende hvert andet Folks høiere Civilisation. Ligesaa ere Maskiner, der i Agerdyrkningen, Fabrikerne, Manufacturerne eller Konsterne understøtte den menneskelige Konstflid. — 2. Viser Forfatteren ogsaa, at den brittiske Handelsstand har gjort store Leveringer til Republiken, for hvilke Zea, i Republikens Navn, har udstedt Beviser. — 3. Endelig at Columbia blandt de sydamericanske Stater ligger beqvemmest til Indvandring fra Europa. Blandt disse sørge Columbia fortrinligst for Ungdommens tilbørlige Dannelse, frygter ikke Oplysningen og Pressefriheden. Hidtil var alle Classers Opdragelse blot i Præsternes Hænder, der gjorde Andæg-

tighed, ikke Arbeidsomhed til Pligt. Efter Columbias Love kan enhver indvandrende Udlænding faae en vis Strækning Land til Dyrkning, thi 2,800,000 Indbyggere udgjøre en for liden Befolkning for en Stat af saa vidtløftigt Omfang. Fra Engelland især venter Columbias Regjering mange virksomme Indvandrende. — Senatet bestaaer endnu kun af 28 Medlemmer, da for Quito, Panama og Veragua Senatortallet endnu ikke er bestemt. Men Repræsentanternes Huus har 95 Medlemmer af alle Statens Dele. Hvide, der igjen dele sig i fødte Spaniere og fødte Americanere. De første betragte sig som Landets Adel; Mestizer, nedstammende fra Hvide og kobberfarvede Americanere; Zamboes, Børn af Indianere og Negere; Mulatter, Efterkommere af Hvide og Negere. Indianerne udgjøre ⅑ Deel af Befolkningen, i Mexico derimod kun Halvdelen. Af Negere findes i Columbia, med Indbegreb af Slaver, 60,000, og med fri Negere udgjøre de ⅕ Deel af Befolkningen, i Cuba derimod ⅓ Deel. Aarsagen, hvorfor Spaniens Colonier tæller færre Negere, er Følgen af denne Nations menneskekjerlige Love og dens Høimodighed, i stort Antal at frigive dem i sine Testamenter. Den, som betaler sin Herre 300 Piastre, var fri, om han end havde kostet Herren langt mere. De fødte Spaniere udgjøre $\frac{1}{10}$ Deel af Befolkningen og Creolerne af spansk Race ⅕ Deel.

Lidet Land kan i Columbia føde mange Mennesker og lidet Arbeide er tilstrækkeligt for et Menneske. Opdragelsen er besynderlig. Fordum lærtes Børnene i Skoler de forfængeligste Ting, f. Ex. at vaage meget over deres fornemme Familjes Fortrin, og ved fornem forstaaes her enhver Embedsmand, Præst eller Munk. Den første Underviisning skeer i det latinske Sprog, og enhver opdrages som om han skulde vorde en Lærd. Ungdommen klæder sig gjerne militairisk. De Fornemme befatte sig ikke med Agerdyrkning, og foragte alt Haandværk og endog Handelen. Derfor hade de lavere Stænder dem. Embeder søger man, for paa det yderste at benytte dem; den Dovne og Magelige helliger sig Kirken. Alle ville være Advocater, Præster og Munke. Man hænger med Iver ved sin Kirke og alle sammes

Stiftelser, og øder Legater paa meget uværdige, andægtigt ladende Øiemed. Der gives Sognekald, som indbringe 40,000 Piastre. Derfor findes der ogsaa mange Privilegerede og næsten intet Gods, der jo er i Gjeld til en eller anden Stiftelse, medens de Uprivilegerede bære alle Statens Byrder. Mægtig har Revolutionen formet og omdannet alt dette. Columbia har nu Elementarskoler i hver Sogn af 100 Mennesker.

Republicanerne indsee nu deres feilfulde Fortid og stræbe med stor Iver at uddanne sig i de for deres Fædreneland nyttige Videnskaber. Ogsaa lægge de sig efter den af deres Fædre foragtede Handel. Istedetfor den forrige Forfængelighed træffer man nu megen ædel Ærgjerrighed og Higen efter Videnskaber og almeennyttige Kundskaber. For den høiere Undervisning faaer hver Provinds et Gymnasium med to Professorer; de større Provindser et Gymnasium med tre.

Den største nulevende Virtuos paa Pianoforte, J. Moscheles, har i December f. A., efter sin Tilbagekomst fra Engelland, ladet sig høre i Wien, hvor han blandt Konstyndere har gjort overordentlig Opsigt. I Fingerfærdighed og dermed forenet Lethed skal han neppe have sin Lige. Han agter igjen at gaae til London og give der Vinterconcerter, der indbringe betydelige Summer, men ogsaa ere forbundne med store Udgivter.

Kjøbenhavns Børs, d. 23 April.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 93 a 93½. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 103½ a 104 Rbd. r. S. eller 129½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 96. Dito 4000 Bcomk. 95. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 106½. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16¾. — Svenske Sedler 58½. — Asiatiske Actier 100.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 34.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 27 April 1824.

Om en Sundhedsbrønd-Anstalt paa Fredensborg.

Man seer af offentlige Blade, at det efter berømte Lægers Vidnesbyrd er lykkedes Doctor Struve i Dresden at udfinde en Maade til chymisk at imprægnere ethvert sundt Vand med de mest berømte Sundhedsbrøndes Bestanddele, og at en Brøndanstalt af denne Slags, som meget søges, er anlagt ved Dresden, samt at lignende Anlæg foretages ved Berlin, Warschau, Brighton og flere Stæder. Mineralvandets Velgjørenhed for mangehaande Svagheder er afgjort, og ønskeligt vilde det vist være, ei for langt fra Danmarks Hovedstad at have en Indretning, der kunde gjengive mange Svage Sundhed og Kraft. Fredensborgs af de bedste Læger altid erkjendte høist sunde Beliggenhed, der ogsaa bestandigt har stadfæstet sig, ved den høie Alder, saa mange af dets Beboere have naaet, og den velgjørende Virkning, et endog kort Sommerophold har havt paa enhver Sygelig, der har besøgt det, anbefaler det, fremfor ethvert andet Sted, til en Sundhedsbrønd-Anstalt; dets udmærket deilige Beliggenhed i en paa saa mange Naturskjønheder og yndige Spadseregange sjelden rig Egn, er høist oplivende for Sandserne; dets store skovkrandsede fiskerige Esrom Søe, hvis kristalklare Vand fremqvælder af mangfoldige Kilder, afgiver det sundeste Vand for Tilberedning til Drikning og Badning; Egnens meget betydelige Høide, fjernet et Par Mile fra Havet, frembyder en Luftreenhed, der maa være saare gavnlig for den kun til lav Strandluft vante Kjøbenhavner eller Helsingører, og den, ved en ypperlig og deilig Vei, ikke betydelige Afstand fra Hovedstaden, vilde alligevel være stor nok til at frembringe den ved Fjernelse fra Forretningssorger nødvendige Sindsro. Lønnende i alle Henseender vilde det derfor vist være for en duelig Læge, der, efter Dr. Struves Plan, at indrette en saadan Anstalt; Anlægget vilde vel, skjøndt mange locale Hjelpemidler ville findes, blive noget bekosteligt, men der vilde nok ogsaa findes endeel Formuende, der, naar en Mand af Tiltroe drev Sagen, vilde være saa fornuftige, heller ved Actier at

deeltage i en saadan, efter al Sandsynlighed, vel indbringende Indretning, end anbringe deres Penge i høist tvivlsomme Papirer, og det er sikkert at vente, at en saadan Anstalt vilde fra vor gode Konges Side nyde enhver Begunstigelse.

Lovtale over Tiderne.

(Slutning; see No. 31.)

Det er af det Anførte klart, at der nok aldrig har hersket hos os større Luxus end nu, og hvilket beviser vel en Tidsalders Velstand bedre end netop denne? Da Adelen i Christian den Tredies Tid, ved de seculariserede geistlige Godser, var bleven saa rig, opkom ogsaa de uhyre Beenklæder, der kaldtes Pludderhosen, eller von Huus und Hoff, hvortil der gik 80 Alen Tøi, og som hardtad ti Mennesker kunde have nok af et eneste Par. Vel have de fleste af vor Tids Herremænd ikke, saaledes som da, mere Raad til at bære saadanne Hoser, men saa kunne derimod Cavalerer uden for Herremandsstanden bære Kraver, og Damerne uden for Adelen Puffer og Besætninger og Kaaber, der, i Henseende til deres Størrelse og Omfang, ikke mindre fortjente Navn af Pludder-Kraver og Pludderpuffer og Pludderkaaber. Mangen Dames Kjolebesætning er nu dobbelt saa meget værd som mangen Landmands Gaardbesætning, og for et eneste ægte Shawl kan man nu kjøbe en heel Landeiendom med Jorder, Tørvemoser og Tilbehør. Saa stor er Velsignelsen, saa ubeskrivelig Overflødigheden. Vi ligne heri næsten hine Americanere, der, ved Europæernes Ankomst, vare saa forsynede med Guld, at de

gave adskillige Pund af dette ædle Metal for en Kniv eller et lidet Speil; thi Kornet, vort Guld, er nu i saa ringe Priis, at ofte en eneste Parquetbillet koster mere end en heel Tønde Rug. Man roser vel Kong Waldemars Tider, da man kjøbte en feed Stud for to Skilling, men hvad ville tilkommende Slægter sige, naar man fortæller dem, at i Aaret 1824 et ægte Shawl og et Sted paa Landet omtrent vare af lige Værdie?

Men jeg hører allerede Moralisten rykke løs mod mig med sin Straffepræken "Skinnet bedrager, siger han, og det er ikke alt Guld, som glimrer. Denne indbildte Velstand er ikke andet end Fata Morgana — et Luftsyn, der viser de prægtigste Slotte og Søilegange, men som forsvinder, naar man betragter det nærmere. Under Glimmerets Purpurkaabe skjuler Armodens Elendighed sig. Hine prægtigt klædte Herrer og Damer ere ofte kun Don Ranudor og Donna Olympiar, der bedække med deres borgede Pragtklæder Usselhedens Nøgenhed. Gaa til Assistencehuset, til Forligelsescommissionen, til den lille Gjeldscommission, og du vil snart erfare, at al hiin Luxus mere er et Fribrev for Prakkerie, end et Bevis paa sand Velstand."

Saaledes taler Moralisten, men saaledes have alle Moralister talt for Aarhundrede siden. Man har spaaet af denne Luxus Slægtens fuldkomne Undergang, men Slægten vedbliver at fremvoxe oven paa denne med Ruin truende Luxus, og Verden staaer endnu. Man har givet Love mod Luxus; og Christian den Tredie har endog ladet skjære Pludderhoserne i Stykker paa Kroppen af Datidens Herremænd; men Forbudslovene ophævede sig selv, og Pludder-

hoserne bleve, som sagt, til Pludderkraver, Pludderpuffer og Pludderkaaber. Mod ingen Tidsalder er man imidlertid mere uretfærdig end mod den, hvori vi leve, i det man uophørligen klager over dens Slethed. Naar Moralisterne ikke kunne finde andet at udsætte paa den, saa raabe de paa deres Samtidiges Letsindighed. De anføre som Exempel de mange Selvmord, de idelige Cassemangler, de uophørlige Bedragerier, de store Skarer af Tiggere under alle Skikkelser. Hvad nu Selvmordene angaae, da kan det ikke nægtes, at de nuomstunder ere temmelig hyppige, men langt fra at ansees for en Svaghed, bør de snarere betragtes som en Heroisme, hvilken rigtig nok kun Oldtiden havde Sands for og vidste at sætte tilbørlig Priis paa. Hvad gjorde Cato, Leonidas og Flere saa berømte? Intet uden denne Foragt for Døden. Vel dræber man sig sjeldent i vore Dage, for, som hiin, ei at overleve sit Fødelands Frihed, eller, som denne, for ei at see sine Landsmænd falde i Fjenders Hænder. Men saa dræber man sig derimod for, saa at sige, ikke at overleve Livet, eller det man kalder at leve, og er ikke dette Heroisme? — De idelige Cassemangler fortjene vel stor Dadel, for saavidt de forudsætte en ikke ganske redelig Tænkemaade; men saa tjene de i en anden Henseende igjen til Bevis paa at Cassens Bestyrere vare Mænd af bon ton, der gjerne vilde i Levemaade være F o l k l i g. Desuden kommer det jo meget an paa, hvorledes de manglende Penge ere blevne anvendte. Augustinus beholdt Tilnavnet af den Hellige, uagtet han aabenbart skal have stjaalet Læder, men han stjal det — vel at mærke — ikke for at beholde det for sig selv — men for at give det til de Fattige, som manglede Fodtøi, og dette

forandrede Tingens Natur. — Bedragerier ere vel temmelig almindelige i vore Dage, men de ere altid en Følge af en høi Grad af Forfinelse. Hvilket Folk har vel bragt det til en større Grad af Cultur i alle muelige Fag end Britterne, men i hvilket Land findes der flere Skjelmer, Spitsbuber og Lommetyve end i Engelland? I hvilket Land ere Galgerne mindre vacante end der? Hvilken Stat lover ikke Port Jacson at blive til, skjønt den oprindeligen dog ikke bestod af andre Colonister end Gavtyve? Desuden ere Bedragerier meget nyttige til at skjærpe Forstanden og vænne Folk til Forsigtighed. — Tiggere er man tilvisse særdeles forsynet med, og deres Tal voxer med Befolkningen. Men i hvilken Tidsalder har man ogsaa arbeidet, tænkt, stræbt mere for deres Forsørgelse end netop i vore Dage? I gamle Tider kaldte man Tiggeren en Tigger, nu hedder han en Fattig. Fordum maatte han, lig Fuglen i Luften, selv opsøge sin Føde, og det for hver Mands Dør. Nu sparer han denne Uleilighed. Det indkræves for ham paa forskjellige Maader, og har han først erklæret sig i Henseende til sin oeconomiske Forfatning, saa er hans Ret til hver Andens Pung og hans Andeel i Almeenformuen bestemt.

Endnu en Lyde, som Moralisten bebreider vor Tidsalder, og som man troer leder til megen Fordærvelse, er Rangsyge; men man glemmer ganske, at der findes en Rangstige i hele Naturen, og at det umælende Dyr gotter sig og føler en Glæde ved at kunne see ned paa og hæve sig over ringere Skabninger. Staaer ikke Høgen over Duen, Ulven over Ræven, Bjørnen over Ulven, og Løven over Bjørnen? Hvor

stolt er ikke Paafuglen af sin guldbesatte Hale? Med hvilken Selvfølelse slæber den ikke samme efter sig og lader den bestraales af Solen? Selv en Hest, hvilke Caprioler gjør den ikke, naar den seer sig belagt med et prægtigt Seletøi eller en broderet Skabrak? Med hvilken Foragt gaaer den ikke forbi det stakkels Hyrekudsk- eller Vognmandsøg, der, kun skabt til at slide og trælle, aldrig har kjendt til saadan Fornemhed? Hvad der altsaa findes endog hos de Umælende kan ikke være nogen Lyde hos de Mælende.

Vore Samtidiges Letsindighed er tidt blevet paaanket, men den er saa langt fra at være en Feil, at den, istedet for Letsind, burde blot kaldes let Sind. Og maa et let Sind, som bestandigt siger: den Dag den Sorg, ikke betragtes som een af Menneskets største Goder?

Indenlandske Efterretninger.

I Søndags Aftes lod Tenorsanger og Guitarspiller Burow sig med Bifald høre paa Hoftheatret. Hans Stemme er behagelig, men synes noget aldrende. Anmeld. behagede han mere i det første Recitativ og Arie af Paer, end i de to sidste Numere. Ogsaa Hr. Wolfram spillede ved denne Leilighed Variationer over en Arie af Operaen Joseph med meget Foredrag, og Hr. Zendgraff udførte Variationer paa Basun med særdeles Bifald.

I Rosenborg Hauge er der nu gjort to nye engelske Anlæg tvers igjennem Haugen, fra Gangen ved Vandet af indtil henad Exerceerhuset, hvorved dette for Hovedstadens Indbyggere, lige fra Christian den Fjerdes Tid, saa behagelige og til deres Sundhed saa meget bidragende Sted har vundet betydeligen. Det vil ikke vare længe, saa vil det ligne Frederiksberg Hauge i det Smaa. Vel er Haugen

kommet til at miste, ved disse nye Anlæg, en Deel af sine gamle, skyggefulde Træer, men ei at tale om, at dette var nødvendigt, naar hine Anlæg skulde kunne gjøres, saa vare disse Træer for det meste ogsaa paa Veie at gaae ud, eller ofte saa raadnede i Stammen, at den første den bedste Storm kunde blæse dem om. Det er overalt meget rigtigt, at forældede Træer paa offentlige Spadsereveie fældes i Tide, da de i opkommende Orcaner omstyrtes, og letteligen kunne foraarsage Skade.

Paa Konstacademiet ere udstillede adskillige Prøver til Skilderie- og Speilrammer med ægte og uægte Forgyldning, der ere ganske fortræffelige, og vise, hvorvidt Forgylderkonsten er bragt hos os. — Ogsaa det ægteforgyldte Bronze, som Glaspusterne bruge til de moderne Glaskroner, forfærdiges nu her i Kjøbenhavn, og kan fuldkomment sættes ved Siden af udenlandske af samme Slags.

Obligationer vedblive endnu bestandig at staae i høi Priis, nemlig 92 til 93 foruden Renter. Dette er imidlertid ikke allene Tilfældet her, men næsten overalt i Europa. I Paris betales Statsrenter, som man agter at nedsætte fra 5 til 4 pC., med 3 pC. Avance. Medens Papirer, som man under Krigen allevegne var saa bange for, staae saa høie, ere derimod Vareprisene overalt flaue. Forleden betaltes f. Ex. Riis med 16 Mk. pr. 100 Pd. Neppe var der ankommen en Ladning med denne Artikel førend den solgtes for 13 Mk., og nogle Dage efter ankom en ny, som solgte samme endog for 11 Mk.

Blandede Efterretninger.

Vettie-Dalen i Norge.

I Bergens Stift ligger een af hine snevre Dale, som indsluttes af steile Fjelde og gjennemstrømmes af en Flod, paa Norsk kaldede Giele. Den er adskillige Mile lang og den eneste Vei til en, især ved sin Qvægavl, betydelig Gaard. Aldrig havde den, formedelst den

vanskelige Vei, været besøgt af nogen Geistlig eller anden Embedsmand, og end ikke den ældste Bonde i det nærmeste Sogn, Farnæs, havde nogentid seet Gaarden i Vettie. Kun Eierens nærmeste Paarørende havde stundom været hos ham. Men Præsten Hr. Børgesen i Aardalanner besluttede, for ei at lade nogen Deel af sit Sogn blive ubesøgt, at gjøre den besværlige Vandring did d. 18 Juni 1818, ledsaget af nogle Personer. De ankom snart til Aardal-Sø, der er omtrent ¾ Mile lang, paa sine bredeste Steder henved 1½ Fjerdingmile bred og paa begge Sider indsluttet af høje Fjelde, over hvilke der ikke gaaer nogen Sti. De Reisende satte over samme i en Baad, og ankom nu til Farnæs. Præsten tog Natteqvarteer i en anseelig Gaard paa den sydlige Side af Floden. Hans Ledsager, en Huusmand fra Vettie, ventede ham her. Om Morgenen brøde de op, og Reisen gik nu til Hest over en skjøn Slætte. I Egnen af Vee kom de til en stor Fos, der havde et Vandfald af 120 Favne. Bedre hen aabnedes Valderdal, gjennem hvilken Floden Thyn flyder, over hvis Munding der fører en Bro. Dragende op ad Utledal kom de til Fjeldet Møkamp, omkring hvis Fod der ligger adskillige Bønderhuse. En steil Vei fører til det nøgne Sualem-Fjeld, hvorover man ikke uden Vanskelighed kan ride. Veien gaaer derpaa over den skjønne Slætte ved Sualem, der strækker sig til Gaarden Felde, hvor man begynder at spore Nærheden af den vilde Dal. Naturen viser sig her i rædsomme Kæmpetræk. De paa begge Sider optaarnede sorte Fjeldmasser kaste deres mørke Skygger omkring sig. En Bro fører over Felde. Præsten lod sin Hest blive i Gaarden Felde, og fortsatte sin Vei til Fods. Bonden og hans Karl fulgte ham. Ikke langt fra Gaarden begynder den frygtelige Vei. Over en fremragende Klippe gaaer den eneste Sti til Dalen, bestandig paa Randen af Afgrunden. Paa Fjeldets Top vender man om, til Høire, og kommer over en Bro af Træstammer, som, belagt med Birkebark, Græstørv og Stene, vakler under Fødderne, ned i Dalen. Fjeldet hænger over den Vandrendes Hoved. Han er nu i Dalen. Veien er saa bred, at begge Fødder have Plads ved Siden af hinanden, men stundom er der neppe Rum for een Fod, ja hist og her er den hele Sti saa meget bedækket med løs Jord og smaa Stene, at man aldeles ikke kan staae, men maa bane sig en Vei med Foden. Længer op i Dalen, paa den nordlige Bredde af Floden, er Sidedalen Afdal. Den herværende Gaards Bygninger staae paa et saa steilt Fjeld, at Underbjelkerne, der med den ene Ende hvile paa Bunden, paa den modsatte Side, for at faae en lodret Stilling, maatte understøttes af en Muur, der er 8 Fod høi. Ogsaa Markerne ligge saa steile, og saa nær ved et frygteligt Svælg, at ingen, uden at være vant dertil, turde vove at betræde dem. Igjennem denne Dal flyder Elven Afdal fra et 5500 Fod over Havet liggende Fjelds Top. Den løber kun 60 Fod fra Gaarden og nedstyrter kun 300 Fod derfra med tordnende Brag. Derved er Gaarden, især om Sommeren, i en bestandig Rystelse. Ved Siden af Vandfaldet har man i Klippen, som det skyller op til, hugget en Fodsti over den udhængende Klippevæg, der netop er saa høi, at et voxent Menneske kan staae opreist; den er den eneste Vei til Gaarden, indtil man har besteget en anseelig Høide. Veien afbrydes af et Svælg, over hvilket der er kastet sammenføjede Bjælker, hvoraf den ene Ende ligger paa Stien og den anden hviler paa et fremspringende Fjeld, støttet af en over Vandfaldet førende Bro. I Bjelken er der hugget Karver, der tjene til Trin. Hverken Træveien eller Fjeldstien har et Rækværk. I de ti Aar Hr. Børgesen havde været Præst i Sognet, vare næsten hvert Aar Folk styrtede her i Afgrunden. Det er en almindelig Dødsmaade, som ikke gjør nogen Opsigt. — Veien blev stedse besværligere og frygteligere, jo længer de Vandrende kom op i Vettie-Dalen, og over 1½ Mile gik den forbi Randen af en Afgrund, snart over endnu ikke smeltet Snee, snart over Ismasser. Dalen udvidede sig endeligen lidet og ved Holifos, omtrent 1½ Mile fra Vettie, blev den henved 150 Skridt. Her forlod Bonden Præsten med den Forsikkring, at Veiens Besværligheder nu vare overstaaede. Ved Ankomsten til Gaarden Vettie fandt Præsten Familien netop i Begreb med at staae op fra

Bordet. Den kunde ikke noksom forundre sig over dette uhørte og uventede Besøg. — Paa den bedste Tid af Sommeren kan man komme til Hest gjennem Dalen, og Eierens til Veien vante Hest bragte Huset alle Fornødenheder. De smaa Nordbakker i Leierdal gaae med sikker Fod paa den smaleste Sti ved Randen af de frygtelige Afgrunde. Fra Gaarden strækker Dalen sig endnu henved 3 Mile opad og er overhoved over 7 Mile lang, men bliver høiere opad endnu frygteligere og utilgængeligere. Over i sex Maaneder ere de to i Dalen levende Familier, Gaardeieren og hans Indsidder, afskaarne fra alt Samqvem med Mennesker. Om Vinteren bliver den sædvanlige Vei utilgængelig ved Snee og Iis. Naar Floden er tillagt kan der paa kort Tid være en Vei gjennem Dalens Dyb, men den er ikke uden Fare. — I nogen Afstand bag Vaaningshuset i Vettie, i Baggrunden af Dalen, ligger et meget steilt Fjeld, hvor en ny Dal begynder og ved hvilken derstrax er et Vandfald, Markefos. Over Høien ligger Gaardens Græsvange, og man seer her nogle af de skjønneste Skovegne med Træer til Master af usædvanlig Størrelse og Tykkelse, men som staae ubenyttede, fordi de ei kunne bringes over Markefos, uden at sondersplittes i Tusinde Stykker. Endog almindeligt Bygningstræ kan man kun med Møje faae ad denne Vei. Præsten saae en Mand gaae op ad det steile Fjeld, der i en Frastand forekom ham som et Insect, der kryber op ad en Væg.

Mærkværdig er den Maade, hvorpaa man her skaffer de Døde til Jorden. Liget indsvøbes i Linned og bindes paa et Brædt, paa hvis Ender der findes Huller, hvori man befæster Haandgreb af Reb. Saaledes bæres det af to Mand gjennem Dalen til Forpagtergaarden Jelde, hvor man lægger det i en Kiste. Døer Nogen om Vinteren, hvor Dalen er utilgængelig, eller om Foraaret, saa søger man at beholde Liget i en frossen Tilstand, indtil man paa den anførte Maade kan skaffe det bort. Endnu besynderligere var den Maade, hvorpaa man for en Deel Aar siden vidste at skaffe et Lig bort fra en Gaard i Vormelien. Denne Gaard ligger i Ulledal,

ikke langt fra Vettie, dybt i en frugtbar Dal, og har ingen anden Adgang end en steil Sti paa Randen af den skrækkeligste Afgrund. Den havde ofte skiftet Beboere, og der var aldrig indtruffet et Dødsfald, da just et Menneske paa 17 Aar døde. Man havde ingensinde tænkt paa, hvorledes man skulde bringe et Lig til Jorden, og gjorde en Kiste hjemme. Men da man vilde bære Liget bort, saae man, at det var umueligt at komme videre frem paa denne Maade. Man beholdt derfor Kisten som et memento mori hjemme, og satte Liget paa en Hest. Benene bleve bundne under Hestens Bug, og paa dens Hals befæstet et Knippe Hø, som den Døde støttede sig paa og var bunden fast til. Saaledes blev den rædsomme Rytter ført over Fjeldet til sit Hvilested.

(Udtogsvis af Philosophical Journal.)

Walter Scotts Romaner. Forfatteren af de bekjendte Scottske Romaner er endnu stedse en Gaade. Disse Romaner udgjøre nu ialt 54 Bind, og man begriber ikke, hvor en eneste Mand og en saadan Mand, som Walter Scott, der, som en udmærket Lærd har tumlet sig i mange andre Fag, kan have skrevet alle disse Bind i saa faa Aar. Gisningerne ere derfor meget forskjellige. Nogle mene, at han forfatter Planerne, og at en anden udfører dem; Andre, at Forfatteren længe har havt disse Romaner liggende færdige, da han ikke kunde anbringe dem, og rykker nu frem med dem. Et tredie Partie antager, at et Selskab af lærde og geniale Hoveder, især unge Advocater, har forenet sig om at skrive dem. Det er mærkeligt nok, at endnu ingen critisk Snushane har kunnet komme efter Sagens rette Sammenhæng. — I en udførligere Recension, som læses i Heidelb. Jahrbücher, 8tes H., Aug. 1824, over Ivanhoe, Waverly, Oldgrandskeren, Nigels Hændelser og Pirat, anstiller Recensenten interessante Betragtninger over Digteren i Almindelighed. Neppe, siger han, har nogensinde en udenlandsk Digter fundet en saa almindelig Deeltagelse i den tydske Læseverden, som Walter Scott, hvis Romaner søges, læses og ikke sjeldent anprises med ubetinget Ros.

Rec. antager tre fortrinlige Omstændigheder, der i Tydskland forene sig til Fordeel for Scott: først hans store Talent; dernæst Modsætningen af disse friske, indere, gediegene, af en stor Verdensanskuelse og dyb Menneskekundskab udgaaende og tildeels paa en fast, historisk Grund hvilende Digtninger, til de overspændte, phantastiske, indvortes synlige eller endog som væsenløse Skikkelser, henslaggrende Arbeider af mange nyere og selv roste tydske Digtere, og endeligen den i den tydske Characteer eiendommelige Forgudelse af Udlandets Producter, og den store Beredvillighed, hvormed de Tydske erkjende Fremmedes Fortjenester og tilgive disse Meget, som man hos en fædrenelandsk Forfatter vilde underkaste en alvorlig Critik og stræng Paaanke. Denne sidste Omstændighed især maa ikke oversees, og saa tilbøielig Rec. er til at erkjende Digterens store Fortrin, kan han dog ingenlunde istemme den ubetingede Ros, som mange yde ham. Rec. anfører derpaa adskillige Mangler i de Scottske Romaner, saasom Oeconomien; den Utilfredsstillelse, som Læseren føler efterat have gjennemgaaet den; det Skuffende og Forvirrende i virkelige Begivenheders og Personers Indfletning i en digterisk Verden, for Læsere, som ikke nøie kjende de Skranker, hvor det virkelige Historiske og Digtningsspillet begynder. Men alt dette betager de Scottske Digtninger ikke deres Interesse eller er kun istand til at forringe det. Digteren henriver ved sin glimrende Veltalenhed; han udfolder virkeligen Livet og Forgangenheden i stort opsundne og rigt udsmykkede Scener og Skikkelser, og belærer hyppigen ved sit grundige Studium af Historien.

Den bekjendte Hans Nielsen Hauge er død den 29de forrige Maaned paa Gaarden Bredtvedt i Nærheden af Christiania. Allerede i Aaret 1795 fremtraadte han, for at bruge Literatur-Lexiconets Ord, "som fanatisk Lærer og Prædicant for Almuen". Fra 1799 til 1804 lod han trykke forskjellige Skrifter af andægtigt Indhold Han gjorde i Aaret 1800 en Reise til Kjøbenhavn, for der at lade nogle af sine Bøger trykke. Til at bestride Trykkeomkostningerne bidroge de fleste af hans Tilhængere blandt den norske Almue, endog Fattige ved at samle Klude til Papiir, men især en Jomfru Boes, som gav 1000 Rdlr. Dansk Cour., og endog testamenterede ham 5000 Rdlr. Hans Formuestilstand var i det Hele god. Ikke langt fra Eger havde han ved Damselven, med hans Tilhængeres Hjelp, bygget en Papirmølle, et Saugværk og en Grynmølle. Paa en forhen øde Strækning fremkom ved hans Flid og Opmuntring omtrent tyve Huse, for det meste beboede af Folk, der hørte til hans Værker. Ogsaa havde han nogle Jagter, som seilede paa Nordlandene og dreve Fiskehandel. Endog et Trykkerie i Christiania skal 1805 have tilhørt ham. I Aaret 1804 blev han arresteret og hans Skrifter confisquerede. Hans forskjellige Bøger havde en saadan Afsætning, at de, efter hans egen Forsikkring (i hans Beskrivelse over sine Reiser ꝛc.), 2 til 6 Gange ere blevne oplagte, og hver Gang 2 til 5000 Exemplarer deraf trykte. Af hans Betragtninger over Aarets Texter blev der endog trykt 8500 Exemplarer. Af ingen af disse Bøger var 1817 over 1000 Exemplarer tilovers, og adskillige vare aldeles udsolgte.

Hvilken betydelig Rolle Dampen i denne Tid spiller, viser C. F. Partington i sin historiske og beskrivende Efterretning om Dampmaskinen. I Storbritannien gives nu allene i det mindste 10,000 Dampmaskiner, der spare Arbeidet af 200,000 Heste, hvis Fodring vilde udkræve Grøden af 1 Million Acres Land eller saa meget, hvoraf i det mindste $1\frac{1}{2}$ Million Mennesker vilde kunne leve. I Engelland findes saadanne Maskiner af alle muelige Størrelser, og bruges til de forskjelligste Forretninger. Hvad Dampmaskinens Anvendelse til Skibsfart angaaer, da ønskede man fra dens første Opfindelse af, at kunne bruge den til Skibes Bevægelse, men hvortil ingen Udsigt var, indtil Hull 1736, ved Anbringelsen af Svinghjulet frembragte den saa meget attraaede rotatoriske Bevægelse. Men det varede imidlertid længe førend hans Forslag blev, tilbørlig forbedret, bragt i Anvendelse. 1781 anstillede Joufferoy hensigtsmæssige Forsøg af

dette Slags, 1807 forfærdigede Watt og Boulton et Dampskib, der, til alle Tilskuernes Forbauselse, seilede op ad Hudson; men i det løbende Aarhundrede har denne Opfindelse gjort saa overordentlige Fremskridt, at i Aaret 1821 blot paa Mississippi og de deri faldende Strømme seilede 35 Dampskibe, tilsammen af 7259 Tdrs. Drægtighed. Nogle Uheldstilfælde ved uforsigtig Hedning og Dunkjedlens derved foranledigede Springen, bevægede Parlamentet til at udnævne en Commission til at prøve Sikkerhedsmidlet til lignende Ulykkers Forebyggelse. Resultatet deraf var, at, ved Anvendelsen af de lovligen foreskrevne Sikkerhedsforholdsregler, aldeles ingen videre Fare var at befrygte. Ogsaa lod Parlamentet ved en Commission undersøge, af hvilke Aarsager Dampmaskinernes Ovne udbrede en saa uudstaaelig, for Naboerne saa høist ubehagelig, Røg, og det blev befundet, at dette Onde kan afhjelpes ved Ristens hensigtsmæssige Bygning, ved Kullenes maadelige Paakastning og et tilbørligt anbragt Lufttræk. Af Dampskibsfarten skal man endnu kunne vente sig en stor Udvidelse, især naar man sammenligner disse Skibes Hurtighed og ringe Afhængighed af Vind og Veir, som de almindelige Skibe ere udsatte for. Derhos maa ikke oversees, at den hele Mechanismus kun passer for større Fartøjer, og heri ligger Grunden, hvorfor paa mindre Floder endnu ikke gjøres mere Anvendelse deraf.

Boghandler E. Fleischer i Leipzig vil udgive ti Titelportraiter til Conversationslexiconnet, hvilke skulle tjene som For- og Sindbilleder paa de skjønne Konster og Videnskaber, nemlig: 1. Rafael Sanzio (Malerkonst); 2. Antonio Canova (Billedhuggerkonst); 3. Andreas Palladio (Bygningskonst); 4. J. C. W. A. Mozart (Musik); 5. W. Shakespear (Digtekonst); 6. F. V. Reinhard (Talekonst); 7. G. W. v. Leibnitz (Philosophie); 8. W. Herschel (Mathematik); 9. Carl v. Linnée (Botanik); 10. Herm. Boerhave (Lægekonst). Mod Valget af adskillige af disse Repræsentanter kunde der maaskee nok være noget at erindre. Burde i Mathematiken ikke snarere J. Newton have været

valgt, end Wilhelm Herschel, der desuden er berømtest som Astronom, og har der ikke været nogen større Taler til end Frands Volkmar Reinhard, som egentlig kun var geistlig Taler? Leibnitz som Philosoph er tilvisse meget berømt, men staaer E. Kant ikke over ham? Eller skulde A. v. Haller ikke bedre kunne repræsentere Lægevidenskaben, i omfattende Begreb, end Hermann Boerhave?

Lord Eldon, Storkantsler af Engelland, nedstammer fra en uberømt Familie, Skott, i Egnen af Newcastle. Han nød der en classisk Opdragelse i Skolen, og lagde sig siden i London med megen Flid efter Retsvidenskaben, afskrev i Parlementsforsamlingerne og Retterne de sædvanlige Beretninger for Aviserne, practiserede som Advocat og gik snart over i Cancelliet. I adskillige Aar saae han sig nødsaget til at arbeide stærkt. Efterhaanden blev han een af de fortrinligste Sagførere. 1793 udnævntes han til Attorney (Regjeringsfiskal). 1798 fik han Titel af Baron og Peersværdigheden, og udnævntes til Præsident i Retten Common Pleas kaldet. 1801, da Pitt forlod Ministeriet, blev han Lord Cantsler. Hans Indkomster anslaaes til 42,000 Pd. St. (over 320,000 Rbd. Sølv). For hvert Document, som Bankrentecommission paatrykkes, faaer han 40 Pd. St. Han skal desuden være meget rig.

Kjøbenhavns Børs, d. 27 April.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a visto 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pCt. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 91 a 91½. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 103½ Rbdlr. r. S. eller 129½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 96½. Dito 4000 Bcomk. 95½. — 6 pCt. norske Obligat. ved Hambro & Søn 106. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16¼. — Svenske Sedler 58¾. — Asiatiske Actier 100.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 35.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 1 May 1824.

(Indsendt.)

At den alvise og algode Skaber, i enhver Henseende, har havt de bedste Hensigter med Menneskene, er iblandt saa meget Andet, ogsaa indlysende deraf, at han udrustede dem med Fornuft og fri Villie, hvorved han satte dem istand til, at opsvinge sig høit over alle de øvrige Skabninger paa Jorden, ja endog til, alt mere og mere at ligne ham, ved stedse at forøge og berigtige deres Kundskaber, som og ved uafladeligen at forædle deres Villie.

Dette sit Formaal med Mennesket tilkjendegav han endvidere, paa saa mangfoldige Steder i sit Ord, Bibelen.

Saaledes hedder det til Ex. allerede i det g. T. hos Salomon: lyksaligt er det Menneske, der finder Viisdom, og det Menneske, der bekommer Forstand; et andet Sted hos ham: kjøb Viisdom, kjøb Forstand; et tredie Sted: at besidde Viisdom er bedre, end Guld; at besidde Forstand er ypperligere, end at have Sølv; et fjerde Sted: frygt Gud, og hold hans Bud, det paaligger ethvert Menneske; thi Gud skal føre enhver Handling for Dommen, alt hvad der er skjult, hvad enten det er Godt eller Ondt. I Jobs Bog hedder det: Herren gjengjelder Enhver efter sine Gjerninger.

Og nu i det n. T. hvor hyppigen opfordres vi ikke der, af Jesus, vor Religionsstifter, og hans Apostler til uafbrudt Fremgang i Kundskab, som i Dyd? Følgende af ham, godtgjøre fuldeligen, hans høie og hellige Alvor dermed: I skulle erkjende Sandheden, og Sandheden skal gjøre Eder fri; et andet Sted udbryder han: værer fuldkomne ligesom Eders himmelske Fader er fuldkommen; endvidere af ham: Gud er en Aand, og de som tilbede ham, bør tilbede ham i Aand og Sandhed; ikke Enhver, som kalder mig Herre, Herre, skal komme i Himmeriges Rige, men kun Den, som gjør min Faders Villie; vær tro indtil Døden, saa vil jeg give Dig Livsens Krone; og nu denne hans ypperlige Hovedregel, for vort Forhold imod vore Medmennesker: Alt, hvad I ville, at Menneskene skulle gjøre mod Eder, det gjøre I og dem, (minder den ikke paa det stærkeste om, hvor absolut nødvendigt det er, i egentlig Forstand, at være op-

lyst, for ved enhver Leilighed, at kunne med Sikkerhed vide og indsee, hvad vi bør gjøre, som og hvad vi bør undlade at gjøre?)

Hos Paulus til Ex. Følgende: prøver Alt, og vælger det Bedste; jeg taler som til Forstandige, dømmer I, hvad jeg siger; Gud skal betale Enhver efter sine Gjerninger; vi bør Alle aabenbares for Christi Domstol, at Enhver kan faae Løn, efter det, som han har gjort i Legemet, enten Godt eller Ondt; hvad et Menneske saaer, det skal han ogsaa høste. Johannes siger: troer ikke hver Aand, men prøver Aanderne, om de ere af Gud, thi mange falske Lærere ere udgangne i Verden. Viis mig din Tro af dine Gjerninger, saaledes taler Jacob, og Peder siger: jeg befinder i Sandhed, at Gud anseer ikke Personer, men Enhver som frygter ham og øver Retfærdighed, er ham behagelig, i hvad Folk han er af.

Men godtgjør nu ikke det Anførte, meer end tilstrækkeligt, at det er vor helligste Pligt: stedse at tiltage i Oplysning, som i Retskaffenhed? Hvad skal man da vel dømme, om dem af vore Dages Ordførere, der vistnok meget ivrigen anprise Bibelens Udbredelse, men alligevel desuagtet, som det synes, med al Flid undgaae at anføre, eller omtale de ovennævnte, og lignende Yttringer af den hellige Skrift, der især opfordre til fortsat Fremgang i Sandhed og Dyd, og hvorved opnaaes disse saa vigtige Goder, uden ved ivrig, vedholdende Brug af Fornuften, denne Guds himmelske Gave til os? ligesom jo ogsaa den Oplystes Samvittighed, uafladeligen advarer ham mod det Onde, som og opfordrer ham til at udøve det Gode. Og hvilke Mennesker, vare de, der i enhver Tidsalder udmærkede sig saa hæderligen, til Lyst og Gavn for hele Menneskeheden, og hvis Minde, indtil de sildigste Tider, stedse ville blive velsignede af enhver Retsindig? Var det ikke dem, der af al Magt stræbte at fremme sand Oplysning og Moralitet?

Endskjøndt hine omtalte Ordførere, med Rette anprise Bibelens Læsning for Alle — hvortil hensigtsmæssige Udtog af den, dog synes at være mere passende — saa synes dog, ifølge deres Skrifter, Hovedformaalet for deres Bestræbelser, hverken at være mere eller mindre, end at bringe deres Medmennesker til at antage, som afgjort Sandhed: at det er yderst farligt, ja formasteligt, i Religionssager at benytte Fornuften som Dommer, som og, at Jesus kun, eller dog helst, antager Syndere. En Anskuelse, der strider ligesaa meget imod Bibelen, som imod Fornuften, hvorfor og mange af Jordens største og ædleste Mænd, gjennem alle Tidsaldre, saavelsom i vore Dage, paa det kraftigste have modarbeidet, og endnu modarbeide, denne ligesaa falske, som for Moraliteten yderst skadelige Lære.

Iblandt disse mange Ædle, der erkjendte denne Skaberens vise Hensigt med Menneskene: stedsevarende Fremgang i Kundskab og Dyd, som og redeligen arbeidede mod dette Maal, saavel med Hensyn til dem selv, som til deres Medmennesker, udmærkede sig ogsaa den, saa høit fortjente Chr. Bastholm, ved sine mange Skrifter, og det med saamegen Iver, og med et saadant Held, at man fast kunde fristes til at kalde ham Danmarks Lærer. At opregne alle de Skrifter, hvorved han ledte saa Mange til Sandhed, Dyd og Lyksalighed, er deels unødvendigt, og deels stridende imod den Korthed, som her bør finde Sted: kun nogle faa af dem vil man anføre. I sin Philosophie for Ulærde, meddeelte han korteligen, i tretten Afhandlinger,

en Udsigt over Verden og de Ting, som ere i den. Efterat han i de ti første Afhandlinger havde omtalt Himlen og Jorden samt dens forskjellige Fænomener og Skabninger, omtaler han i den 11te, Mennesket; i den 12te Guddommen, og anstiller han i den 13de moralske Betragtninger, i Anledning af det Foregaaende. Alt paa en saa interessant Maade, som der vel med Føie kunde ønskes, men tillige paa en saa religiøs Maade, at Læsningen deraf, upaatvivleligen, som ogsaa var Hensigten, maatte lede til Gud, som og oplive til hans Priis.

For at sætte Fleerheden af sine Medborgere istand til, at læse det n. T. med endnu mere Nytte, end forhen, udgav han det i en ny Oversættelse, oplyst med Anmærkninger, hvorved det tillige, især for Ulærde, blev yderst gavnligt. Dog, derved lod hans ædle Gavnelyst det ikke blive: var det n. T. det vigtigste af Bibelen, fandt han, at hvad Jesus havde sagt, naturligviis maatte være det vigtigere af dette, hvorfor han og senere udgav alle Jesu Taler, og det paa en saadan Maade, at hans ædle Hensigt dermed kunde opnaaes; thi først meddeelte han en Forerindring til enhver Tale, hvorved Læseren sattes paa en saadan Standpunct, at dens Indhold maatte blive ham indlysende, derpaa fulgte selve Talen, og endeligen en fri Omskrivning, hvorved Indholdet, endog for den Ulærde, maatte blive aldeles forstaaeligt. Men, fordi han foretrak det n. T., fremfor det g. T., deraf fulgte ingenlunde, at han ansaae dets Læsning unødvendig for Christne; tvertimod hans udvalgte Stykker deraf — hvilke ere valgte meget heldigen og passende — godtgjøre, at han aldeles ikke nærede den Tanke. I sin Viisdoms og Lyksaligheds Lære beskrev og indskærpede han, paa en interessant og lærerig Maade, hvad Mennesket har at iagttage mod Gud, sig selv og Næsten: kort, han lærte det deri, at kjende sine Pligter og sin Bestemmelse.

Saaledes stræbte han at oplyse og forædle sine Medmennesker, i Almindelighed, dog betænkte han og tillige, i Særdeleshed, de Syge- og Sengeliggende, i det han udgav sine fortræffelige Andagtsøvelser for dem.

I sine historiske Efterretninger til Kundskab om Mennesket, i dets vilde og raae Tilstand, har han paa en underholdende Maade underettet Læseren om hine Menneskers Begreber, Skikke, Vedtægter, Levemaade, Forfatning, o. s. v; ligesom han i sine historisk-philosophiske Undersøgelser, beskriver de ældste Folkeslægters religiøse og philosophiske Meninger, og derved ligesaa grundigen som interessant, fra et ophøiet Standpunct, sætter Læseren istand til, saa at sige, med et Blik at overskue Alt, hvad Menneskene, ved Fornuften allene, have formaaet at udtænke om Gud, om Verden og dens Oprindelse, om dem selv, deres Pligter og deres Bestemmelse. Dog, han udmærkede sig ikke allene som Philosoph, Theolog, Historiker o. s. v., men tillige som en af Danmarks største aandelige Talere.

Hvad kunde vel nu tænkes naturligere, end at denne høitfortjente Mand, i Livet, som efter Døden, maatte blive almindeligen agtet og hædret? Vistnok paaskjønnede Mange dybt, hvad de og Fædrelandet skyldte ham; men, paa den anden Side er det ogsaa bekjendt, at Miskjendelse var hans Lod, som den i Almindelighed, eller dog saare ofte, er enhver ædel Sandhedsvens. Dog, for denne lærde, oplyste, humane og saa meget fortjente Ædling, var det vel snarere en Ære, at blive dadlet end roset, af de vore Dages Ordførere, der med Flid laste Fornuften og en-

hver dens Ven; men, af ogsaa hans Biograph, paa flere Steder i hans Levnetsbeskrivelse, ikke undlod, deels at yttre sin Misfornøielse over hans Anskuelser, deels stundom at omtale ham paa en mindre fordeelagtig Maade, end der var Grund til, kunde ikke andet end med Føie mishage Enhver, der indsaae og paaskjønnede den Skildredes mange og store Fortjenester. At han, iblandt Andet, havde været oplyst og ædel nok, til at indsee og tilstaae, at Friedrich den Anden, Konge af Preussen, var een af Jordens største og meest fortjente Regenter, ogsaa derfor skulde han dadles. Hvis det er en Brøde, hvilke Nogle synes at ansee det for, ikke allene at have levet og virket, sin meste Tid, i det 18de Aarhundrede, men endnu mere, at have yttret og udført den da, hos Mange — som endnu hos Nogle — herskende Grundsætning, uafladeligen at gaae fremad paa Oplysningens Bane: redeligen at arbeide, medens det for ham var Dag, saa er Bastholm behandlet efter Fortjeneste.

Men, da denne hans ædle Bestræbelse, at oplyse og forædle sine Medmennesker, adsolut maatte og maa forskaffe ham enhver Sandhedsvens Bifald og Agtelse, saa kan her med Glæde udbrydes: takket være den ædle Afdøde, saavelsom de endnu Levende, der redeligen som frimodigen vandre i Jesu Fodspor, og lære i hans Aand, at vor Bestemmelse er: stedsevarende Fremgang i Oplysning, som i Dyd!

En anden, senere hensovet, ogsaa meget fortjent Mand, Digteren Thomas Thaarup, har heller ikke været saa heldig at erholde Bifald, i det mindste ikke hos enkelte af vore Dages Ordførere. Dette kan dog vel siges, uden Omstændighed, naar man ved at læse Recensionen over hans efterladte poetiske Skrifter seer,

at Recensenten ikke allene har frakjendt ham Phantasie og Begeistring, men at endog ikke et eneste af hans Digte omtales med Bifald, naar hans Idyl: "I Dalens Skjød en Hytte laae" &c., undtages. Men, er det ikke almindeligen vedtaget, og er det ikke tillige en Retfærdighedspligt, at Recens. anfører noget af det Bedste, der findes hos den Forf. han bedømmer, deels for at godtgjøre, at Partiskhed ikke har ført hans Pen, med Hensyn til denne, og deels for at gjøre det læsende Publicum opmærksomt paa, i det mindste noget af det Sande, Gode og Skjønne, der findes i det bedømte Skrift?

At der fandtes endeel deraf hos Th., tør dog vel antages som afgjort, og det saa meget mere, som det er bekjendt nok, at Mange, og deriblandt Mænd af udmærket Indsigt og Smag, have i en lang Række af Aar læst og nydt hans Digte med sandeste Interesse — ligesom de endnu gjøre det — og hvorledes var og andet muligt? At han ligesaa skjønt som passende har skildret og besjunget, i sine trende nationale Syngespil, Danmarks lykkeligste Dage, da Freden velsignede Fædrelandet med alle sine Velgjerninger; den Stordaad af en ædel Første og hans vise Raadgivere, at sønderbryde de Lænker, der i Aarhundreder havde nedtynget Bonden; saavelsom denne ikke mindre skjønne Handling, at ophæve den skjændige Negerhandel. Men, ligesom han paa den ene Side, ret con amore besynger den mod sit Folk kjerlige Regent, saaledes skildrer han paa den anden Side, ikke mindre rørende skjønt, de paaskjønnende, taknemmelige Undersaatter, der ikke allene inderligen glæde sig over den faderlige Regjering, men som tillige med største Lyst ere villige til at opoffre Formue, ja Livet — i Farens

Stund — for det elskede Fædreland og dets Konge.

Faa Digteres Harpe tonede saa udelukkende om de milde, velgjørende Dyder, Venskab, Kjerlighed, Velgjørenhed, virksomt Borgersind osv., ved hvilke Menneskene, saa at sige, gjøre Jorden til en Himmel, og vinde den Algodes Bifald, som Thaarups.

Hvor udmærket skjønt besang han ikke Fædrelandskjerlighed i Sangen: "Du Plet af Jord" rc.? Hvilken høitidelig Alvor hersker der ikke t. Ex. i Sangen: "Vil du den sande Lykke finde" rc.? Som Hymnedigter fordunkles han kun af Faa. Hvor værdigt og skjønt besynger han ikke Guddommen i Hymnen: "Gud Jehovah! vi prise dig" rc.? Hvor ypperlige ere ikke hans Høitidshymner? og hvor klassisk skjønne hans Idyller?

Ikke over et eneste Ord i hans Digte har Dyden mindste Føie at rødme, medens der paa den anden Side hersker i dem alle den reneste Sands for Alt, hvad der er Sandt, Skjønt og Stort.

Hvad er da Aarsagen, at Recensenten har bedømt dem saa lidet fordeelagtigt? Sandsynligen denne, at der hersker mere Fornuft deri, end somme af Nutidens Æsthetikere synes at kunne fordrage, saavelsom Digterens saa hyppige Anprisninger af Viisdom, Dyd osv., der vel viser, hvor høi en Priis han satte paa disse Fuldkommenheder; men som — underligt nok — paa ingen Maade synes at behage hine Konstdommere.

Vistnok tog han — Thaarup — som det sig bør, meget Hensyn paa Formen af sine Digte, i det han ikke allene udmærkede sig som en meget heldig Versificator, men tillige ved et

correct og mandigt Sprog; dog forsømte han ingenlunde derover Materien, hvorfor ogsaa den Beskyldning mod ham, at han manglede Phantasie og Begeistring, synes at være aldeles ubeføiet.

Da flere Mænd, ligesaa udmærkede ved en sund Tænkning som ved en ædel Smag, nære samme Anskuelser, eller dog lignende, som de, her ere yttrede, og over de samme Gjenstande, saa antages det, at man er fuldeligen beføiet til at fremsætte dem offentligen, da de hverken sigte til mere eller mindre, end at bidrage til Sandhedens og Dydens Fremme, som og tilpaaskjønnende Taknemmelighed mod fortjente Forfattere. Forresten overlades det til de retsindige Læsere at bedømme, paa hvilken Side Sandheden findes: enten i det her Fremsatte, eller i det Paaankede.

Kjøbenhavn, d. 17de April 1824.

(Indsendt.)

Udi Kjøbenhavns Skilderie No. 24 for dette Aar findes noget anført angaaeende den i Altona arresterede Viehlmann, hvor det iblandt andet hedder: "Viehlmanns Sag ventes nu snart paadømt."

Det vilde være meget interessant saavel for Publicum i Almindelighed som in Specie for Psychologen og Juristen, om den hele Proces blev udgivet i Trykken, og herom troer man at kunne gjøre sig Haab, da der i det folkerige Altona og Hamburg neppe vil mangle Afsætning for et saa interessant Skrift og Udgiveren altsaa kunde vente at see sit Arbeide lønnet.

Indenlandske Efterretninger.

Fra Odense skrives, at Hans Høihed Gouverneuren er ankommen der forrige Løverdag i ønskeligste Velgaaende. Overfarten skete paa Postjagten Ørnen.

Paa Stien langs med St. Jørgens Sø, fra Gammel Kongevei indtil Ladegaardsveien, anlægges nu en behagelig Spadserevei, som besættes paa hver Side med unge Træstammer. Naar disse Træer engang voxe til og slynge deres Grene i hverandre, saa bliver denne Promenade, saa tæt ved Vandet, med den herlige Udsigt, een af de skjønneste i Nærheden af Hovedstaden, især i de varme Sommerdage. Nu er intet mere at ønske tilbage, uden at ogsaa Gammel-Kongevei, fortrinligen fra Værnedamsveien af, maatte blive sat i saadan Stand og saaledes beplantet med Træer, at den blev mindre støvfuld i Tørke, mere farbar i vaadt Veir og overalt mere skyggefuld, end hidtil Tilfældet var. Vist nok kunne Fodgjængere gaae ad Alleen; men deels er det altid en stor Behagelighed, at have to Veie at vælge imellem, deels er i det Hele Gammel-Kongevei mere landlig end Alleen.

Et nyt Sørgespil, under Titel af Floribella, hvortil Professor Weise componerer Musiken, er antaget til Opførelse paa det Kgl. Theater i næste Saison.

I Odense døde den 23de d. M. Etatsraad, Borgermester og Ridder Martin Lauritz Bendz, i en Alder af 73 Aar, efterladende sig en Enke, 4 Sønner og 5 Døttre. Han var den ældste Embedsmand i Byen og havde tjent Staten i henved 50 Aar. Ogsaa var han den sidste Landsdommer ved det forhen ophævede Landsting for Fyen og Langeland, og blev, efter sin første Afgang fra Borgermesterembedet, atter sin Eftermands Successor. Med en nøiagtig Kundskab til de offentlige Indretninger og mangeaarig Erfaring forbandt han endnu med tiltagende Alder til sine sidste Levedage en sjelden Virksomhed, Orden i Forretninger og Embedsiver, hvis Frugter vise sig i flere Anlæg til Gavn og Forskjønnelse for det Almindelige. Hans veltrufne Portrait, malet af Hr. W. F. Bendz, saaes paa sidste Konstudstilling.

Uagtet det i Moniteurens Beretning om Statsrenters Nedsættelse (see Skilderiet No. 31 og 32) nyligen hedte, at Penge vare nuomstunder at faae til $2\frac{1}{2}$ PC., saa staaer Discontoen i Hamborg dog nu i 5 PC. Aarsagen dertil skal være deels de store Opkjøb af Statspapirer, deels de mange Contanter, der gaae til Paris, for at have Penge i Beredskab til at udbetale de Statscreditorer, som ikke maatte skjøtte om at lade deres Capitaler blive staaende til 4 PC.

Om adskillige af de udenlandske Konstnere, af hvis Arbeider man forhen har seet og i Aar end seer paa Konstacademiets Udstilling, læses i Essai sur l'histoire de la peinture en Italie, depuis les tems les plus anciens jusqu'a nos jour, par Mr. le Comte Grég. Orloff, Paris 1823, 2 Voll., interessante Bemærkninger, hvoraf her meddeles følgende.

Catel, fra hvis Haand vi denne Gang see en fortræffelig Fremstilling af Folkelivet ved Neapel, er en Preusser af Fødsel. Hans Malerier agtes almindeligen i Rom, hvor han endnu opholder sig. Ogsaa Brødrene Riepenhausen udmærkede sig der fordeelagtigen. Men, siger Forf., blandt de unge tydske Malere hersker en besynderlig Grille. Først studere de de store Mestere, og derpaa gaae de over til de Konstnere, der kun vise Konstens Foryngelse, og hvilke uden Smag ikke ville andet end Natur. — Af Agricola ere to, Fader og Søn; den første Maler ved Academiet St. Lucas; den sidste, 25 Aar gammel, opvækker ved sit Malerie Judith og den hellige Familie store Forhaabninger. — Benvenuti, fra hvem vi for adskillige Aar siden saae Geheimeraad Schubarts og hans Gemalindes Portrait, er Directeur for Academiet i Florenz; hans Farver ere for stærke. Hans Ugolino er i den Florentinske Anthologie, efter Forfatterens Mening, med stor Føie bleven meget rost, men tillige skarpt dadlet. Hercules og Hebes Bryllup, al fresco, som pry-

der et Plafond i Palladset Pitti, er aldeles lykkedes ham, uden at han just har fremstillet deri nye Ideer. I al fresco ligner han ganske Appianini.

Blandede Efterretninger.

I Zons, en liden By ved Düsseldorf, vilde man i Sommeren 1822 pludseligen have seet en Lue udstrømme fra det i den derværende Kirke staaende Mariebilledes Krone. Rygtet udbredte sig snart i Omegnen; talrige Skarer gjorde Valfarter didhen, men kun meget Faa blev den Lykke til Deel, at see hiin Lue, og Fleertallet maatte utilfredsstillet tage derfra igjen. Det besynderligste var, at blandt mange tilstedeværende Tilskuere Nogle bleve Luen vaer, medens de Øvrige forgjeves umagede sig for, at opdage noget. Sagen blev snart i Tidsskriftet: der Westphälische Anzeiger, bragt paa Bane. Tillige bleve adskillige Forklaringer over dette Særsyn forsøgte, blandt hvilke den vel fortjener den største Opmærksomhed, at den formeentlige Lue ei var andet end et Gjenskin af Alterlysene, som fire nye forgyldte Stjerner i Marias Jernkrone kastede derhen, og at det desaarsag gik meget naturligt til, naar blandt mange Tilstedeværende altid kun Nogle bleve Luen vaer. Generalvicariatet i Achen lod derpaa Sagen undersøge, og Resultatet af denne Undersøgelse blev, ved en Erklæring fra Landraaden i Neuss af 23 Oct. 1822, bragt til offentlig Kundskab. Det hedte blandt andet i Bekjendtgjørelsen: "At paa det ikke i Fremtiden nogen, ved løgnagtige Rygters Udbredelse, skulde forledes til, at søge deri et Underværk, ansaae Landraaden det for Pligt, at kundgjøre, at Generalvicariatet i Achen, i Følge en Beretning fra en dertil udnævnt og af to agtværdige Geistlige bestaaende Commission, har besluttet at lade det Mariebilled, fra hvis Krone en vidunderlig Lue, efter Nogles Indbildning og Andres Løgne, skulde udstrømme, bringe bort." — Denne Foranstaltning fra den bispelige Autoritet, der i deslige Ting ikke pleier at handle for overilet, maatte rigtig nok for den Catholik, der sætter Lid til sin Kirkes Bestemmelser, være tilstrækkelig fyldestgjørende, men ikke for Ultracatholikerne. En af disse, hvem især Mirakler, som det *hensigtsmæssigste Middel til igjen fuldkomment at tilveiebringe* det gamle Mørke, maa være *meget velkomne*, har udgivet i den Anledning et Skrift: Ueber das vermeintliche oder wirkliche Wunder in Zons, Mainz 1823, 128 S. 8., i hvem Skriftets Rec. i Hall. Literat. Zeit. f. Febr. 1824 gjenkjender en der i Egnen uden Tvivl noksom bekjendt gammel Kriger. — "Saaledes udvikler altsaa, siger Rec., et i den tydsk-catholske Kirke værende Parties Stræben sig stedse tydeligere, for at bringe alle de groveste Udvæxter af Dogmatiken, som først af Bossuet og Veronius, men endnu følgerigere af nyere tydske Theologer, ere blevne bortryddede, paa ny i Omløb. Her handles ikke om enkelte uskadelige Vildfarelser; *Talen er her om Kampen mellem Fornuften og Ufornuften.*"

Folket, den offentlige Stemme, Almeenheden ere Ord, som man saa ofte hører nævne, og ere de Domstole, der ligesaa ofte appelleres til. Men i Breve om nogle herskende Dagsanskuelser, i allgemeine polit. Annalen, II. B., II. H., vises, at med disse Ord sjeldent forbindes noget rigtigt Begreb. Antager man f. Ex., siger Forf., at en Nation bestod af 10 Mill. Mennesker, saa er over Halvdelen deraf Fruentimmer; af den mandlige Halvdeel har igjen Halvdelen ikke naaet den myndige Alder. Der bliver altsaa kun en Fjerdedeel, d. e. $2\frac{1}{2}$ Mill. Mennesker tilovers, som kunne moralsk ville. Det er allerede at tilskrive en Nation meget høi Dannelse, naar man antager, at to Femtedele af dens mandlige Befolkning over 25 Aar bestaaer af Folk, der egentligen vide hvad en Constitution er, og mod hvilke Misbrug den beskytter dem. Af $2\frac{1}{2}$ Million Mennesker vil altsaa i det mindste $1\frac{1}{2}$ Mill. bestaae af Svende, Fabrikarbeidere, Soldater, Matroser, Daglønnere, Tjenestekarle, Røgtere, Folk uden Bolig og Eiendom, Tiggere &c., og kun een Million af ti kan betragtes som tænkende Væsener. Overveier man nu, hvor mange blandt hine ni Tiendedele, som udgjøre

Massen, kunne henregnes til Pøbelen, saa indseer man let, hvor megen Ulykke de stifte, som i Skrifter og Tale henvende sig til denne i physisk Forstand ni Gange saa stærke Masse, som troer Alt, er istand til Alt og lader sig indbilde Alt. Paa ingen virker de med Modersmelken indsuede Fordomme stærkere, end paa den, og da den mangler Evnen til at veie Grunde mod Grunde, og moralsk Kraft til at beseire den blotte dyriske Interesse, saa er det naturligt, at man ved at benytte dens Fordomsfuldhed og smigre dens Egennytte, let kan faae den til at fordømme den ene Dag hvad den har forgudet den foregaaende.

Med usigelig Møje og uberegnelige Omkostninger lykkedes det, som bekjendt, Lord Elgin og de af ham afsendte Konstnere, begunstiget af engelsk Indflydelse paa Porten, at bringe en betydelig Deel græske Billedhuggerværker til Engelland, hvor de, efter mange Stridigheder, bleve kjøbte for det brittiske Museum. Statuer, Basreliefer, Søilefragmenter, Indskrifter, Modeller, paa Originalerne selv afformede, vare Frugterne af hans Bestræbelser. Canova, som i et Brev til Lord Elgin af 10 Nov. 1815, ikke noksom kan udtrykke sin Beundring over disse Konstværker, siger, at han havde helliget sammes Betragtning hvert frit Øjeblik i London Alting aander deri Liv med en Evidenz, en udsøgt Konst, uden den ringeste Affectation eller Pomp af Konst, som ikke har sin Lige. Det Nøgne var sandt og det skjønneste Kjød, og han priser sig lykkelig, at kunne see dette udsøgte Værk med egne Øine. Dette Vidnesbyrd, som den saa høit berømte Konstner giver den græske Oldtids ædleste Frembringelser, gjendriver Alt hvad Sneverhjertethed hidtil har sagt for at nedsætte hine Værker.

François Gerard, født i Rom 1770, nedstammende af en fransk Konstner og en Romerinde, vendte i sit 12te Aar tilbage til Frankrig og blev sin Kjerlighed til Konsten, uden Revolutionssyge, tro. 1795 viste han i Salonen sine allerførste Mesterværker: et Portrait af

Demois. Brogniard og et andet af Belisar. Han maler nu berømte Samtidige. Ellers sysselsætter han sig med Historiemalerie. Hans gigantiske Malerie, Slaget ved Austerlitz, fortjener megen Beundring. Efter Kongen af Frankrigs Restauration malede han de allierede Souverainer og Ludvig den Attende, ligesom Henrik den Fjerdes Indtog i Paris, og Corinna efter Fru v. Staels Ideal.

Hr. Linstow er ankommen fra Norge til Stokholm med Modellen til det ny Slot, som skal opføres udenfor Christiania paa en Bakke, der behersker Staden og Omegnen. Den skal allerede være bifaldt af Kongen.

I Stokholm har en Bonde nyligen ladet sig høre som musicalsk Virtuos.

I Hamborg er der nu indrettet tre ny og skjønne Lystdeligencer med 4 Heste for, som afgaae tre Gange om Dagen og medtage 18 Personer, af hvilke 6 sidde i Vognen, 6 bagpaa og 6 ovenpaa til Lysttourer. Betalingen er meget billig, f. Ex. 10 Sch. C. for hver Plads i Vognen til Bauers Hauge. De hedde Blücher, Wellington og Nelson.

Kjøbenhavns Børs, d. 30 April.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 91½ a 92. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 103½ Rbdlr. r. S. eller 129½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 96. Dito 4000 Bcomk. 95. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 106. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16½. — Svenske Sedler 58¾. — Asiatiske Actier 100.

Rettelse.

I No. 28, P. 447, 1ste Lin., for: Biskop Oluf Daa. læs: Biskop Oluf Mortensen.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 36.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 4 Maji 1824.

Var Morten Luther en Christen, eller var han en Kjætter?

Paven satte Luther i Kirkens Ban, og Catholikerne have bestandig paastaaet, det var velforskyldt: paastaaet, at Luther var en Kiætter, og det en af de Argeste; men den Augsburgske Confessions Tilhængere have naturligviis paa det Kraftigste protesteret mod denne Pave=Dom, og apelleret til det apostoliske Concilium i Bibelen og Arelds=Kirken, efter hvis gyldige Kiendelse, de paastod, Luther maatte agtes og æres, som en Christendoms=Lærer i Aand og Sandhed, hvis Lige knap, siden Apostlernes Dage, var fundet i Kirken.

Saaledes stod Sagen alt giennem Aarhundreder, og om nu Hr. Doctor juris Jens Krag Høst er blevet lidt catholsk, eller taler kun, med Tydskeren, i Dagen om hvad han ikke kiender, det er aabenbar et af de mange Smaa=Spørgsmaal i Verden, som det vilde falde alt for vidtløftigt og kiedsommeligt, offenlig at afhandle. Jeg skulde derfor ikke, ved denne Leilighed, have nævnet Hr. Doctoren, dersom han ikke, med en besynderlig juridisk Uforsigtighed (i Dagen No. 101) havde beskyldt mig for grov Usandhed; men da det er Udtryk, som snart kunde nøde mig til at gaae til Things, og det i en Sag, der i Grunden slet ikke kan afgiøres paa noget Lands=Thing, saa finder jeg mig forbundet til, paa en mere passende Maade, at slaae den Beskyldning juridisk ihiel, det er: mortificere den.

Jeg har sagt, at, naar man haaner Steffens for den Tro, han, i Bogen om den falske Theologie, vedkiender sig, da haaner man Christendommen i ham, og det kalder Hr. Doctoren ei blot et uværdigt og forslidt Konstgreb, men en grov Usandhed. Da nu imidlertid Steffens, i omtalte Skrift, udtrykkelig, uden al Forbeholdenhed, vedkiender sig den lutherske Christendom, saa følger deraf unægtelig, at, naar han haanes for denne Troesbekiendelse, da haanes i ham den lutherske Christendom, og om nu denne er den sande Christendom, kan, mellem Hr. Doctoren og mig, kun være et juridisk Spørgsmaal, som Juristen vel maa vide, Danske Lov paa det Bestemteste

har afgiort til Morten Luthers Ære. Juridisk talt er det da ikke et Konstgreb, end sige, en grov Usandhed, naar en Dansk Præst erklærer, at hvem der haaner den lutherske Troes-Bekiendelse, haaner dermed Christendommen; det er tvertimod en Paastand, hvortil Danske Lov ei blot berettiger, men forpligter ham. Saaledes har jeg viist, hvad jeg, som Embeds-Mand burde, at Hr. Doctorens Beskyldning er død og magtesløs.

Vil man sige, at hermed er Spørgsmaalet om den lutherske Christendoms Ægthed dog i Grunden slet ikke afgiort, da har man vist nok fuldkommen Ret; men det vilde være meget ufornuftigt af mig, at drøfte dette Spørgsmaal theologisk med Hr. Doctor juris Høst, der, efter Alt at dømme, maa indbilde sig, man paa fri Haand kan afgiøre, hvad der dog ene og alene beroer paa historiske Vidnesbyrd. Da imidlertid mange af de nyere Theologer synes at være i samme Vildfarelse, maa jeg, ved denne Leilighed, bemærke, at hvad enten den lutherske Christendom agtes for den sande eller ikke, staaer dog den lutherske Paastand lige urokkelig fast, at det kun er Bibelen og den ældste Kirke-Historie, der kan lære os, hvad sand Christendom er. Ingen Sætning kan være klarere end denne; thi sand Christendom er dog ligesaa unægtelig hvad Christus har lært, og intet Andet, som sand Muhamedanisme er hvad Muhamed har lært, og enten maae vi da af de apostoliske Skrifter og de ældste Christnes Bekiendelse kunne lære, hvad sand Christendom er, eller ogsaa det er et unyttigt Spørgsmaal, som ikke al Verdens Universiteter kan besvare. Ikke desmindre er det, fra Midten af forrige Aarhundrede, blevet mere og mere sædvanligt, at

sige sine egne Tanker om de aandelige Ting, og, uden stort at ændse Apostlernes og den ældste Kirkes Vidnesbyrd, dristig paastaae, at hvad man sagde, var den sande, rensede, rene, fornuftige Christendom, ja, det er gaaet saavidt, at en theologisk Professor i Halle, Wegscheider, i den allersidste Tid har udgivet en Dogmatik, som han selv indrømmer, strider ei blot mod Morten Luthers, men mod de ældste Christnes og Apostlernes Bekiendelse, men som dog skal være sand christelig!

Grunden til dette Uvæsen vil jeg her lade staae ved sit Værd, men skamme sig skulde dog visselig hver Mand, som vil agtes for en Lysets Ven, ved at arbeide paa den største af alle Formørkelser; thi det er unægtelig en saadan Forvirring af Ord og Tanker, som, naar den blev herskende, maatte giøre al Tale om aandelig Sandhed uforstaaelig og derved unyttig. I Lysets Navn er det da vor Fordring til alle dem, der vil tale med om Christendom, at de ikke sammenblande, men tydelig adskille de to aabenbar forskiellige Spørgsmaal: hvad er den sande Christendom ɔ: hvad har Christus lært? og: er Christendommen sand ɔ: er Christus troværdig? Det første Spørgsmaal er aldeles historisk, og skal, uden alle andre Hensyn, besvares af Apostlerne og de første Christne. Det Andet derimod kan vist nok ogsaa behandles videnskabelig, men bliver dog, til Verdens Ende, hvad det fra Begyndelsen var, i Grunden et Samvittigheds-Spørgsmaal, som Enhver maa have Lov til, paa eget Ansvar, for sig selv at afgiøre, da Troen er Noget, Mennesker umuelig kan give, altsaa ei heller maa ville paanøde hinanden. Hvem der sammenblander disse Spørgsmaal, og enten paastaaer, man af sig selv kan vide, hvad

der er den sande Christendom, eller at Troen er en Tvangs-Sag, hvem der paastaaer Sligt, det være sig Theologer eller Philosopher, Lærd eller Læg, de ere aabenbar ikke Lysets men Mørkets Talsmænd, og mellem disse vil Historien da nødes til at tælle Mange, som i den sidste Tid have brammet med Navn af Oplysningens Venner, medens de legde med Ord i den vigtigste Sag, og derved stræbde at fordunkle selv de klareste Sandheder, som der kun hører Sandheds-Kiærlighed til at fatte.

Medens jeg derfor inderlig ønsker, at Samvittigheds-Friheden maatte overalt være saa uindskrænket, som den knap er i England selv, maa jeg erklære det, videnskabelig, for en aldeles tvungen Sag, hvad der skal kaldes sand, det er: ægte Christendom, da det ikke beroer paa noget Menneskes Villie eller Tanke-Gang, men paa historiske Vidnesbyrd.

Fremdeles erklærer jeg, som Theolog, pligtig til, af Bibel og Kirke-Historie, mod hver kyndig Modstander at forsvare min Paastand, at Morten Luthers Troes-Bekiendelse, som den findes i den Augsburgske Confession, er den sande Christendom, som den var fra Begyndelsen, og som den da, hvad enten man vil troe den, eller ikke, nødvendig maa blive til Verdens Ende.

Paa en Tid, da Wegscheiders Dogmatik, som i Tydskland alt har oplevet tre Oplag, ogsaa hos os er blevet anprist Præster og Studenter, maa jeg jo vente at finde Modsigelse, som, hvis Beviset brister mig, giør mig til Skamme; men saalænge maa og vil jeg have Ret til, ikke blot juridisk, men theologisk, at erklære enhver Forhaanelse af den lutherske Troes-Bekiendelse for en Forhaanelse af den eneste ægte, sande, fornuftige Christendom.

N. F. S. Grundtvig.

Industrieanstalten i Assens.

Det er en afgjort Sandhed, at jo flere Manufactur- og Fabrikvarer m. m. der indføres fra Udlandet, jo flere Penge gaaer der ud af Landet til Fremmede, og jo fattigere bliver Staten; derimod naar det Modsatte finder Sted blive Pengene i Landet, og mange fattige Mennesker finde Leilighed til at fortjene det Nødvendige.

Da kun faa Fraværende kjende denne Industrieanstalt, eller veed hvad dens Bestemmelse er, eller hvad der hidtil har været virket til Industriens Fremme, tillader Bestyreren for samme sig at give en kort Forklaring herover, ikke for at prale, men, for om mueligt, herved at anbefale dens Frembringelser, og tillige at vise hvad der kan udrettes til Industriens Fremme, endog med en liden Capital, naar Sagen drives med Vaersomhed, strængeste Oeconomie og med Iver.

Denne Industrieanstalt blev oprettet 1817. Dens Hensigt er 1) tidlig at vænne fattige Drengebørn til nyttigt Haandarbeide og afholde dem fra Orkesløshed og Lediggang; 2) dernæst at give saavel mange fattige Børn, som arbeidsløse Haandværkere, Arbeide; 3) at skaffe flere Slags Varer forfærdigede, som ellers skulde kjøbes fra Udlandet.

Udgivt.

a. Fra 1817 til 1823, til flere Slags Værktøi

og Apparater udgivet . . . . . 535 Rbd. 26 ß.

b. Fra 1824, Maskiner og Apparater til et complet Kardefabrik 450 — =

c. De fattige Drenge have faaet siden 1819 . . . . 176 — 82

d. Siden Kardefabrikens Oprettelse i November f. A. have Arbeiderne fortjent . . . . . . 97 — 60

e. I August 1820 foretaget en Reise til Lübek, Hamborg, Altona 2c. for at see flere Slags Kornrensemaskiner og Fabriker m. m., der kostede . . . . 96 — 60

f. August 1821 foretaget en lignende Reise til Kjøbenhavn 51 — =

g. August 1822 ligeledes reist til alle Fyens Kjøbstæder . . . . 34 — =

h. August 1823 ligeledes reist igjennem Nørre= og Sønderjylland, i Øster og Vester, samt til Hamborg, Altona 2c., og tilbagelagt en Vei af circa 170 Mile, for at see alle Fabriker, som forefandtes, og for at udbrede det ny opfundne Slags Kornrensemaskiner m. m., som kostede . . . . 300 — =

I Forbindelse med denne Industrieanstalt staae tillige flere Haandværkere, som arbeide med Kornrensemaskiners Forfærdigelse, Harper 2c., hvilke have tjent de 2de sidste Aar circa 10 til 1200 Rbd.

Følgende Vare ere blevne forfærdigede: 200 Stkr. Nürnberger Legetøi; 300 Stkr. Staal= og Messingtraads Fuglebure, hvilke have naaet

den Fuldkommenhed, at de kunne sættes ved Siden af Udlandets; 80 Par Hørhegler, de fleste med fortinnede Tænder; en betydelig Mængde Smaating af Træe, samt Pap= og Bogbinderarbeide.

1821 opfundet, paa en behændig og let Maade at lade forfærdige alle Slags Staal= og Messingtraads Grynsold, passende til Harper, Kornrensemaskiner 2c. Heraf ere allerede forfærdigede circa 700 Stkr. $\frac{30}{20}$ Tommer.

1822 opfundet et nyt Slags smaa Kornrensemaskiner, som ere mindre og lettere at flytte end alle hidtil bekjendte, og rense dog ligesaa hurtigt og godt som de større, hvoraf ere solgte paa 2 Aar til alle Danmarks Provindser 86 Stkr., hvilket særdeles meget har bidraget til at fremme Kornrensningen i Danmark. — Paa dette Slags Maskiner haves Monopolium i 5 Aar. Af flere Slags store Maskiner er forfærdiget circa 20 Stkr. For at opmuntre til Kornrensning har der i flere Aar været udlaant Maskiner gratis.

1824 oprettet et complet Kardefabrik, hvorved arbeide daglig 30 til 40 Mennesker. Af Karter ere allerede forfærdigede 1050 Par. Ugentlig kunne allerede leveres 70 til 80 Par, som alt have naaet den Fuldkommenhed, at kunne sættes ved Siden af de Lübekker fine Karter. Bestemmelsen er: der skal i dette Aar gjøres circa 3000 Par eller flere.

Siden Industrieanstaltens Oprettelse ere allerede udgaaede 60 fattige Drenge, alle godt forberedte til forskjellige Haandværker.

Understøttelse af det Offentlige har Bestyreren ikke havt (naar undtages 70 Rbdlr. af

Fyens Stifts patriotiske Selskab); men hertil, som ugivt, i 6 Aar anvendt sit Embeds Indkomster, som 2den Lærer ved Borgerskolen.

Hvilke Vanskeligheder der have været at overvinde, inden denne Anstalt er kommen rigtig i Drift, ere for vidtløftige at anføre; men at disse have været mange, er begribeligt.

Priserne paa de vigtigste Ting af Industrieanstaltens Frembringelser ere følgende:

a. Kornrensemaskiner til 28, 30, 33, 36, 39, 44, 55, 63 og 85 Rbd. Sedler.

b. Messingtraads Gryn- eller Harpesold fra 6 til 7 Mk. Qvarteret. Staaltraads Dito fra 4 til 5 Mk. Qvart.

c. Messingtraads Fuglebure, i Dusin, 1 Rbd. 2 Mk. Stykket. Staaltraads Dito, i Dusin, 1 Rbd. Stkt.

d. Fine dobbelte Karder 8 Rbd. 3 Mk. pr. Dusin Par. Dito Dito 5 Mk. i enkelte Par. Simplere Karder til bedre Kjøb m. m.

Den Kongel. privilegerede Industrieanstalt i Assens, d. 22de April 1824.

Rasmussen,
Chordegn, 2den Lærer, ordentlig Medlem af d. K. Landhuusholdningsselskab, det islandske literaire Selskab og Industriebestyrer.

Om Udbyttet af Prof. Rasks videnskabelige Reise.

Hr. Prof. Rask har fra sin videnskabelige Reise hjembragt meget vigtige literaire Skatte for Universitetsbibliotheket. De bestaae af en

Samling af 113, for størstedelen saare gamle, Manuskripter i forskjellige østerlandske Sprog; 33 af samme vedkomme den gammelpersiske Literatur. Da han hos Anquetil du Perron, i Oversættelsen af Zendavesta, fandt de Personer navngivne, hos hvilke denne Lærde havde fundet Manuskripterne til sin Original, eller endnu formodede andre, saa gav han sig, under sit Ophold i Indien, Umage for, at opsøge disse Personer eller deres Efterkommere, i det Haab, at finde hos dem de af du Perron omtalte Manuskripter. Han fandt sig heller ikke skuffet i dette Haab. Adskillige af disse kostbare Mindesmærker vare blevne i deres gamle Eieres Værge, hvilke mere af Vane, end fordi de satte noget særdeles Værd derpaa, havde opbevaret dem. Det var altsaa Prof. Rask let, at sætte Universitetsbibliotheket i Besiddelse deraf, og endnu desuden at kjøbe dem for en forholdsmæssig saare ringe Priis. En Engellænder, som havde faaet Nys om Kjøbet, skal, som man forsikkrer, have ilet med at overbyde ham, men for sildigt, da Handelen allerede var sluttet. Prof. Rask har, efter Forlydende, allerede gjort meget vigtige Opdagelser i Texten af dette Manuskript. Der findes deri blandt andre et Sted, som Anquetil du Perron har oversat urigtigen, men som det kommer saa meget mere an paa, som den Idee om en Underverden, man falskeligen har tillagt Perserne, ene, eller i det mindste for størstedelen, synes at grunde sig paa Anquetil du Perrons Vildfarelse. Af hine 33 Manuskripter ere 19 forfattede i Zendsproget, de andre i Pehlwis. Blandt disse findes meget gamle Exemplarer af næsten alle Dele af Zendavesta, hvoraf vi ville opregne de vigtigste: En Vendidad, hvoraf Halvdelen bedærvet, og den

anden Halvdeel læselig. En Pundeheshe i Pehlwi, skreven i Aaret 1330, næsten heel igjennem læselig. En Izeshne i Zendsproget med en Oversættelse i Pehlwisproget, skreven for 300 Aar siden og temmelig vel bevaret. Naar man fra dette Exemplar skiller de fremmede Dele, som man sædvanligen har indblandet i dette Værk, saa vil det blive vigtigere end alle de andre, man eier, for Textens Critik. Oversættelsen i Pehlwisproget er maaskee den eneste, der er til. Det er det samme Manuskript, hvorom Anquetil du Perron taler i sin Zendavesta, naar han (T. 2, S. 74) siger: "Izeshne er oversat i Sanscrit og Pehlwi. Af den anden Oversættelse kjende Perserne i Indien kun eet Exemplar. Dumshid Destur Mobed troer man besidder dette Exemplar, og alligevel har han sagt mig, at han ikke eier det mere." Wishtesp-Yesht, som Anquetil du Perron ligeledes beklager, ikke at have fundet, er fuldkomment vel bevaret. Den er skreven i en Dialect, der er en Green af Zend, og muligen kunde være Persernes gamle Sprog, naar man betragter Zend som Medernes gamle Sprog. Naar dette virkeligen forholder sig saaledes, saa kunde dette give Oplysninger om det ubekjendte Sprog, hvori de Persepolitanske Indskrifter ere forfattede. Et lidet ufuldstændigt Manuskript i Pehlwisproget med en persisk Oversættelse, som fører den Titel Pendnameh, vil maaskee forsaavidt være mærkværdigt, fordi Bogen Desatir citerer en Pendnahme, som det fjortende Stykke, der er skrevet i det gamle ubekjendte Sprog. Det er altsaa sandsynligt, at dette Manuskript, naar det virkeligen er skrevet i Pehlwisproget, hvilket hidtil endnu ikke er afgjort, vil give Oplysning om den hidtil omtvistede Oprindelse og Authenticitet af Desatir. Thi Artiklen, som vedkommer samme, i Heidelberger Jahrbüchern (Jan. 1823) har endnu langtfra ikke hævet de Tvivl, som Silvester de Sacy i Journ. des Savans (Jan. og Febr. 1821) har vakt om denne Gjenstand. Alle disse Manuskripter befinde sig nu paa Universitetsbibliotheket.

Den anden Deel af Samlingen, bestaaende af 24 Numere, har Hensyn til en Green af den gamle indiske Literatur, som hidtil næsten var ganske ubekjendt i Europa. I den vestlig for Ganges liggende Deel af Indien taler man adskillige Sprog, der igjen lade sig dele i to store Classer, hvoraf den ene er beslægtet med de europæiske Sprog og den anden med Middel- og Nordasiens. Den første Classe, som indbefatter de egentlige saakaldte indiske Sprog, nedstammer fra det gamle Sanscrit, den anden eller de malibariske Sprog, nedstammer fra de Damuliske. Hvad den første Classe angaaer, da have de dertil hørende Sprog en forskjellig Interesse, efter de forskjellige enkelte eiendommelige Hensyn. Sanscritsproget, som det ældste, er ogsaa det uundværligste for den, der sysselsætter sig med grammaticalske Undersøgelser. Palisproget yder en Interesse af anden Art; Buddhisternes samtlige hellige Bøger ere forfattede i dette Sprog, og deres Literatur indeholder ogsaa historiske Bøger af temmelig stort Omfang. Dette Sprog er meget gammelt; thi adskillige hellige Bøger, som det overleverer os, ere forfattede kort førend Buddhismens Indførelse paa Ceylon, eller kort efter Buddahs Død, hvilken Begivenhed synes at hænge sammen med Buddahs Aera, der begynder 543 før vor sædvanlige Tidsreg-

ning. Buddah var altsaa en Samtidig af Zoroaster, og Pali, næsten i samme Epoche som Zend, et levende Sprog, paa samme Tid, hvor de attiske Forfattere blandt Grækerne begyndte at danne en egen Green. Indtil Portugisernes Ankomst til Indien havde Ceylon altid været Buddhismens fortrinlige Sæde. Fra denne Øe af udbredte Religionen sig til Ava, Birman og Siam og med samme det i Tidens Løb uddøde Palisprog, som det hellige og de Lærdes Sprog, over samme Lande. (Fortsættes.)

Berigtigelse.

I Kjøbenhavns Skilderie No. 34 d. A. har staaet anført, at paa de hertil ankomne Ladninger Risengryn have Priserne været 16 Mk., 13 Mk. og 11 Mk. Bco. Dette trænger til følgende Berigtigelse: Den første Ladning Risengryn blev solgt til nogle Skillinger over 15 Mk. Bco. til Udførsel, men bestod kun af 120 Fade Af den anden Ladning blev solgt 7 til 800 Fade til 13 Mk. Den tredie Ladning solgtes til 12 Mk., og under den Pris er endnu intet solgt af de nye Vare, men betales derimod med 4 til 6 Skilling høiere.

Indenlandske Efterretninger.

Mariboe. I afvigte Uge gjorde Tyve Indbrud hos Kjøbmændene Sidenius, Krøier, Engberg og Brabandt; hos Engberg tømte de hele Boutikskuffen, toge noget Sirts og Lærred; de andre Steder bleve de forhindrede. Samme Uge er gjort et betydeligt Tyveri hos Kjøbmand Rønne i Saxkjøbing.

Aarhuus. Den forleden her i Byens Arresthuus indlogeerte Kjeltringbande blev første Paaskedag forøget med endnu 3 Personer af samme Caliber. — Den 22de April opkom en frygtelig Ildebrand paa Serritslevgaard, hvis samtlige Bygninger siges at være brændte, paa Borggaarden nær. — Fredagen den 23de April slog Lynilden ned i Oddense Bye i Salling og ihjelslog en Dreng, 13 Aar gammel; en Pige og en gammel Kone faldt begge bedøvede til Jorden.

Aalborg. I disse Dage er her i Egnen kjøbte fede Stude for Norsk Regning. En Ladning er allerede afgaaet.

Blandede Efterretninger.

Alle store Opdagelser møde store Hindringer. Saaledes og Copernicus's System. Det havde strax med de af Aristoteles og Ptolomæus, den Gang de højeste Autoriteter, fremsatte Lærdomme, at kæmpe, og syntes endog at modsige Bibelen. Altsaa Grunde nok til ligefrem at forkaste det. Kun sjeldent opløftede en Stemme sig, for at tage det i Forsvar. Til de første Forsvarere hørte Reinhold og Mästlin; den første beregnede sine Pruteniske Tabeller efter Copernicanske Grundsætninger. Som bestemt Modstander fremtraadte Tyge Brahe med et nyt System, der egentligen kun var det Copernicanske, lempet efter Tidsalderens Fordomme; thi ogsaa han lod Planeterne løbe omkring Solen, men kun Solen og Maanen omkring Jorden, en Anordning, der, noget simplere end den Ptolomæiske, er underkastet samme Vanskeligheder og var et værre Tilbageskridt i Videnskaben. Alle de Grunde, som Tyge Brahe, og, efter ham, i Særdeleshed den lærde Jesuit, Riccioli, fremførte mod det nye System, vare tildeels allerede af Copernicus gjendrevne, og bleve det endnu mere ved Keppler, Galileo og Gassendi allerede i den første Halvdeel af det 17de Aarhundrede. Siden den Tid have Opdagelser med Teleskoper stedse mere befæstet det copernicanske System; de ogsaa ved andre Planeter og ved Solen iagttagne Axdreininger, Planeternes Lysskikkelser og det Newtonske Gravitationssystem og de vigtige Resultater deraf for Jordens Bevægelse som for de øvrige Planeters, stadfæste Copernicus's Lære; directe Beviser for Jordens Bevægelse om Solen gav i nyere Tider den af Bradley opdagede Afvigelse af Fix-

stjernernes Lys, og for Jordens Axdreining Benzenbergs Forsøg om Legemernes Fald. For Videnskabens Kjendere staaer Copernicus's System allerede længe saa fast, at alle Forsøg paa at kuldkaste det, som selv endnu i de nyeste Tider ere blevne vovede, kun høre til den menneskelige Aands Vildfarelser. Men lang og vanskelig var dette astronomiske Systems Kamp med den Kirkes Troessystem, som sammes Opdager hørte til. Denne erklærede Læren om Jordens Axdreining for kjettersk, falsk og urimelig, Læren om Jordens Axdreining for vildfarende og farlig for Troen; den fordømte den romersk-catholske Domherre for at give hans protestantiske Modstander — Tyge Brahe — Ret, og Galileo maatte høitideligen afsværge den fordømte Lære. Dog, snart blev den paa Copernicus nedlynede Banstraale mindre agtet, og i Aaret 1821 (278 Aar efterat Copernicus's System var udkommen) ophævede selv den pavelige Curie i Rom Fordømmelsesdommen. Hvo, som ønsker nøjere at lære at kjende den udødelige Copernicus og hans læseværdige Skrift: Nicolaus Copernicus, dargestellt von Dr. J. H. Westphal, Constanz 1822. Greve Sierakowski, forhen Rector ved Universitetet i Krakau, har for ikke længe siden ladet den store Mand oprette et værdigt Mindesmærke i St. Anne Kirke i Krakau. Stjernekonstens Gudinde i Legemsstørrelse, med Attributer af Dyrekredsen 2c. forsynet, holder en Krands over Copernicus's Buste, med den høist heldige af Bibelen anbragte Indskrift: Sta sol ne moveare! Paa Marmorpiedestalen findes Stadens og Universitetet Krakaus Vaaben med den Indskrift: Nicolaus Copernicus Patriæ, urbis, universitatis, decus, honor, gloria — Sapere auso! —

I Leipz. Lit. Zeit. No. 264 d. A. recenseres Prof. J. D. Herholdts Observatio de affectibus morbosis virginis Hafniensis, cui plurimæ acus e variis corporis partibus excisæ & extractæ sunt. En lige saa fortræffelig, klart fremstillet, som høist mærkværdig, skjøndt endnu ikke ganske fuldstændigt oplyst Iagttagelse, siger Rec., hvis Sandhed, ved en sjelden Lykke, af 34 navngivne Læger og to andre Lærde er bleven bevidnet. — Da der i hele Skriftet end ikke findes

en eneste Formodning, paa hvilken konstig eller tilfældig Maade hine Naale kunne være komne ind i Legemet, saa bliver med Føie Nysgjerrigheden meget spændt, at erfare, om ikke i den lovede videre Fortsættelse af den gaadefulde Historie, en fyldestgjørende Oplysning derom vil kunne meddeles. Om de beundringsværdige og næsten ubegribelige Vandringer, som fremmede, især spidse Legemer, som Naale, afbrukne Stumper af Aareladningssnepperter, saavelsom Kugler 2c., nedslugede eller og ved Saar bragt under Huden, gjøre igjennem det overalt udbredte Cellevæv, findes foruden de i Haller's Elem. Physiol. T. I. p. 15, adskillige nyere i det 34 B. af det Svenske Academies Afh. i Chiron af J. B. v. Siebold, I B. 3 St. No. IX. X., i S. J. L. Döring's Journal f. d. neueste holl. med. u. naturh. Lit. I B. 4 St. No. 2. Her har endog et i Luftrøret (!) kommet Kornax banet sig ved en Byld paa den høire Side af Brystet en Udvei. Ref. har mødt adskillige Tilfælde, hvor enkelte Naale ved Svollenhed ere komne ud igjennem Huden; men et Exempel, som det af Professor Herholdt beskrevne, har vel neppe nogensinde havt sin Mage.

I en anden Bekjendtgjørelse fra Boghandler Fleischer angaaende Titelkobbere til Conversationslexicon, er som Repræsentant for Billedhuggerkonsten Thorwaldsen indsat istedet for Canova.

Kjøbenhavns Børs, d. 4 Maj.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 92 a $92\frac{1}{4}$. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) $102\frac{3}{4}$ a 103 Rbd. r. S. eller $128\frac{3}{4}$ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. $95\frac{1}{2}$. Dito 4000 Bcomk. $94\frac{1}{2}$. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 106. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. $16\frac{1}{8}$. — Svenske Sedler 58. — Asiatiske Actier 98.

Rettelse.

I No. 35, P. 555, Lin. 25, for: Sørgespil læs: Syngespil

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 37.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 8 Maji 1824.

Betragtninger over Aarsagerne til Nutidens ledige Capitaler og disses Virkninger paa Statspapirer.

Det maa være yderst paafaldende for dem, hvis Fag og Stilling ikke give dem Leilighed til at skue ind i Nutidens statsoeconomiske Forhold, naar de paa den ene Side høre Klager over Pengemangel, og paa den anden erfare, at ledige Capitaler findes i saadan Overflødighed i alle Lande, at de, ikke allene, ei kunne finde anden Anvendelse end i Statspapirer, men at Capitalisterne endog maae give Slip paa den høiere Rente, den de som et Slags Bodmerie nøde for den Risico, de løb, og heller lade sig nøie med den lavere Rente, Laantagerne byde dem, end contant modtage Papirernes paalydende nominelle Værdie: noget, som vel neppe Nogen for et Aar siden troede muceligt at kunne opnaaes. Dette Problem, hvoraf indsigtsfulde Statsmænd i Engelland og Frankrig i denne Tid, til Fordeel for Statens Financer, søge at drage Nytte, er ikke saa vanskeligt at løse, som det ved første Øiekast synes. Indsenderen vover her at fremsætte sine Anskuelser, i den Tanke, at de kunne være til Nytte for Mange; skulde han, sin nuværende Overbevisning uagtet, have taget Feil, saa vil det sikkert ikke mangle, at Andre mere Dybtskuende, der føle Gjenstandens Vigtighed, i samme Øiemed ville gjøre opmærksom paa det Urigtige, og saaledes bidrage til at udbrede Lys over en af Nutidens meest paafaldende Begivenheder.

Hovedspørgsmaalet bliver: Hvor komme disse ledige Capitaler fra, da dog i de senere Aar hverken Agerdyrkning, Industrie eller Handel har kunnet afgive noget reelt Overskud? Beviis for, at disse Capitaler ikke fremkomme af noget fortjent Overskud i de nævnte Næringsveie, ligger i Tingen selv; thi ellers vilde de erhvervede Capitaler jo finde en Anvendelse i Næringsveienes Udvidelse, og ikke, som det synes, tvinges til at kaste sig paa Statspapirerne. Nogle troe, at den aftagende Handel, der nu ikke mere drives saa udstrakt, som før, skulde levne disse Summer; de bestyrkes i denne Mening ved at see, at det er med de store og rige Banquierhuse, at Regjeringerne afslutte Laanene, og at disse Huse forskudvis levere Pengene og tage hele Risicoen af Salget paa sig. Vi ville først undersøge, hvorvidt denne Mening kunde være grundet. Under Krigen kunde de fleste Stater paa Fastlandet ikke drive deres Søhandel; kun enkelte Lande og Stæder, der vare neutrale, dreve denne, saa at sige for det Heles Regning; selv Engellænderne benyttede sig en Tid lang af de Neutrale. Det er altsaa begribeligt, at disse enkelte Lande og Stæder beskjæftigede den Gang langt større Capitaler i Handelen, end nu; men disse Capitaler vare langtfra ikke de Neutrales egen Formue; de havde en overordentlig stor Credit hos de Landes Kjøbmænd, der, igjennem dem tillige, droge

Fordele af Handelen og ved dem fandt en Anvendelse af deres Capitaler. Nu, siden den almindelige Fred, driver ethvert Land sin egen Handel; ethvert anvender sine Capitaler i Handelen hos sig selv. Saaledes blev ved Freden Enkeltes Søhandel indskrænket og Mængdens udvidet. Uden Tvivl skeer der i det Hele i Europa, nu for Tiden, lige saa mange Handelsexpeditioner, som den Gang. Det er altsaa ikke i Nutidens mindre Handel Aarsagen maa søges. Enhver veed og, hvorledes de neutrale Lande og Byer, Tid efter anden, bleve trukne ind i Krigen med, og hvorledes de baade før og efter samme bleve ødelagte. Vi see blot hen til os selv: de ældste, kyndigste og rigeste Handelshuse forsvandt, det ene efter det andet, og det vilde være en Daarlighed at troe, at der endnu fra hine Velstandsdage skulde hos Handelsstanden være saadanne Levninger af Formue tilbage, at der for denne ingen anden Udvei gaves end Statspapirer.

Haandværksmænd, Fabrikanter og Manufacturister finde nu, ligesom forhen, deres Ophold ved deres Industrie. I eet Land staae de dem bedre, i et andet slettere; men ingensteds synes deres Fordele at kunne være saa store, at derfra kunde komme de store Capitaloverskud, der nu anvendes i Statspapirer; tvertimod hører man fra de fleste Stæder grundede Klager over, at den Ene undersælger den Anden og at Varernes Mængde trykker Priserne ned under deres naturlige Værd, medens der fra andre Steder igjen klages over, at man, af Mangel paa Capital, ikke kan bearbeide sine egne raa Producter og desaarsag maa hjelpe sig med Fremmedes. Prohibitivsystemet, hvorved Staterne føre en skjult Krig mod hverandre, lægger og store Baand paa ethvert Lands Natur- og Konstfrembringelser, i det det forhindrer den fri Omsætning og indskrænker Frembringelsernes Mængde. Engelland ene, synes, efter Parlamentsberetningerne, at gjøre fordeelagtige Fremskridt i sine Manufacturer, paa Grund af dets Afsætning til Sydamerica; men Fortjenesten seer man anvendes til Fabrikernes Udvidelse. Derfra kunne altsaa slige Capitaler ei heller komme.

Agerdyrkningen? — Der behøves vel intet

Beviis for, at det ikke er Landmandens Fordele, der afgive disse overflødige Capitaler? Og dog — ligger Aarsagen her — vist nok ikke i Landmandens Fordele, men i Jordproducternes Overflødighed i de senere Aar. Disse er det, som umiddelbar frembringe hos de industriedrivende Borgere en Mængde ledige Capitaler, der ingenlunde hidrøre fra Industriens Overskud, — hvorom vi nærmere ville tale siden, — hvilke Capitaler igjen bidrage til at sætte de egentlige Capitalister i Forlegenhed med deres Penge; thi deels søges disse nu ikke mere til hines Næringsbrug, og deels frembringe de samme Aarsager Mangel paa sikkert Privatpant, i det, som en Følge af Jordproducternes Overflødighed og de derved fremkomne yderst lave Priser, Eiendommenes Værd have forringet sig i Forhold til Producternes. Sagen er meget simpel; men, for at blive tydelig for Alle, tilgive man mig, om jeg, ved at føre Beviserne, skulde gaae lidt for meget i Detail.

Siden 1816 har hele Europa, paa faa Undtagelser i enkelte Provindser nær, i 7 Aar efter hinanden havt særdeles frugtbare Kornaar. Hvert Aar leverede stedse et større eller mindre Kornoverskud til det Følgende; derved bleve Kornpriserne gradviis trykkede ned til en Punct, der omtrent udgjorde deres Værdie i Sølv for 200 Aar siden: en Tid, hvor Sølvet, formedelst sin Sjeldenhed, havde en betydelig høiere Værd, end nu, og hvor Landmandens Udgifter stode i et ganske andet Forhold til hans Indtægter, end nu. Saadan en Forandring i den væsentligste Deel af Statsoeconomien maatte nødvendigen, Tid efter anden, virke i samme Forhold paa alle de dermed beslægtede Dele. Det vilde maaskee være overflødigt at anmærke, at naar kyndige og virksomme Landmænd blive vaer, at Kornavlingen ikke giver saa god Fordeel som Qvæg- eller Faareavl, de da søge, saa meget muligt, at udvide denne sidste Avl, og naar de omsider see, at ogsaa Mængden heraf for meget trykker Priserne ned, de da tilsidst søge, for saavidt Jorderne ere skikkede dertil, ved Dyrkning af Rapsæd og andre Handelsplanter at erholde en bedre Indtægt. Saaledes er nu, ved den større og heldige Production af alt Slags, det meste raa Material, der ved Hjelp af In-

dustrien forædles til vore første og uundværligste Fornødenheder, bleven langt lavere i Priis, end fordum; som en Følge heraf behøves der ikke heller nu til Forædlingen saa stor en Driftscapital for Bagere, Bryggere, Brændeviinsbrændere, Slagtere, Garvere, Lysestøbere, Oliefabriker ꝛc. ꝛc., som før. Vi kunne tage til Exempel hvilken af disse borgerlige Haandteringer, vi ville, Resultatet bliver altid det samme. Lader os saaledes for Dieblikket beregne Forholdet ved et Bryggerie. En Brygger, der drev sit Værk godt og i rette Tid hvert Aar gjorde sine Indkjøb af Korn til Malt, sit Forraad af Humle, sit Brænde, Hestefoder ꝛc., behøvede sikkert for 20 Aar siden 3 Gange saa stor en Capital dertil, som nu. Den Gang gjaldt f. Ex. en Tønde Byg til Malt $2\frac{1}{2}$ a 3 Specier, nu Firefemtedeel Specie. Behøvedes der altsaa den Tid til et godt Bryggeries Drift 8000 Specier, saa udfordres nu derimod neppe 3000. For ikke at give Anledning til, at man heraf skulde forledes til at gjøre nogen urigtig Beregning over disse Haandteringers nuværende Fordele, i Sammenligning med de henrundne Tiders, maa det i Forbigaaende være mig tilladt at anmærke, at ligesom en saadan Industrie i hine Tider gav dens Eier med Familie et passende Levebrød, saaledes er det og Tilfældet nu. Det vilde endog sikkert udvise sig, at den rene Indtægt da var større end nu; thi skjøndt Prisen paa det forædlede Product ikke er falden i samme Forhold, som Prisen paa det raae, og ihvorvel Trefemtedeel Rente af Driftscapitalen nu spares, saa staaer dog Consumtionen med øvrige Afgifter, Folkeløn, med mere, nu i saadant et modsat Forhold til den Tids, at hine Fordele neppe ville kunne veie op derimod.

Vi ville nu vende tilbage til vort egentlige Formaal: de nu for Tiden mindre fornødne Driftscapitaler. Hine ovenfor antagne ledigblevne 5000 Specier maatte da enten være Bryggerens egen Eiendom, eller fremmede Penge han forrentede. I sidste Tilfælde er det naturligt, at han Tid efter anden har givet Pengene tilbage; vare de hans egne, da kan der neppe være Tvivl om, at han jo helst havde anvendt denne Sum paa Udvidelsen af hans Værk; men da det ikke vilde nytte, at brygge mere Øl end

der kunde afsættes, siden der for Øieblikket gives nok deraf til hver Mands Brug, og da alle andre Industriegrene ere af lignende Beskaffenhed, saa bliver enten Bryggeren, eller den, der havde laant ham Pengene, forlegen med Capitalen. — Som forhen anmærket er, er, ved Jordproducternes lave Priser og Afgifternes høie Stand imod Producternes, den rene Indtægt overordentlig formindsket, hvorved Eiendommenes Værd dybt er sjunken; thi det kan ikke nægtes, at den rene Indtægt er Maalestokken for Eiendommenes øieblikkelige Værd. Denne Omstændighed, forbunden med Frygten hos Nogle om et endnu dybere Fald og den Omstændighed, at for det meste enhver Eiendom allerede har sin første Prioritet, afholder hine Pengeeiere fra at anvende Capitalerne mod Pant i Eiendomme; hertil kommer endnu, at mange Panthavere frygte for, at deres Penge nu ikke mere staae sikkre, eller, som endnu oftere er Tilfældet, opsige Capitalerne, fordi Eierne, paa Grund af de for dem saa sørgelige Conjuncturer, ikke see sig istand til at udrede Renterne. Begribeligt er det, at hine Pengeeiere ikke i nogen af de her nævnte Tilfælde ville træde ind i disses Sted, og dog giver det her Anførte tilsammentaget Anledning til den Mening, at her er Pengemangel i Landet; medens der dog i Grunden er en stor Overflødighed. Hvor skrækkelig denne Tingenes Tilstand imidlertid maa være for Landmanden, kan vel ingen Fornuftig omtvivle; thi baade Aarsagen og Virkningen gaaer ud over ham.

Saaledes, som Sammenhængen forhen er skildret ved Fremstillelsen af en enkelt Industriegreen, er det ikke allene beskaffent med alle de tillige med samme nævnte, men ogsaa med mange Flere, som Hovedproductionens lave Priser have Virkning paa. Det er i Begyndelsen af denne Undersøgelse godtgjort, hvorledes de ledige Capitaler ikke kunne have deres Oprindelse af Nutidens mindre Handel; i Henseende til Varernes Værdie er det klart, at Forskjellen heri ogsaa maa tilveiebringe et betydeligt Overskud af ledig Capital. Kornprisernes lave Standpunct i Europa virker endog paa Indiernes Producters Priis; Riis, Sukker, Rom og flere Artikler rette sig tildeels

efter disse. De fleste Detailhandlere behøve desaarsag nu en mindre Handelscapital end før, ikke at tale om den Classe af Handlende, der udelukkende beskjeftige sig med Jordproducters Salg, saavel i raa som forædlet Tilstand. Var end i det Hele den her angivne Maalestok for høit antaget, vilde denne store Forskjel i Driftscapitalerne dog over hele Europa udgjøre tilsammentagen uhyre Summer, dersom ikke under Krigens Løb saa mange Industrie- og Handelscapitaler enten tildeels eller ganske vare blevne tilintetgjorte, hvilke betydelige Tab nu saare trykkende vilde føles, dersom ikke de rige Kornaar vare indtrufne. Tidernes Tegn vise imidlertid tydeligen, at Overskuddet endda maa være meget stort. Man tage ikke Maalestokken efter vort eget Land, men efter dem, som Krig og Papirpenge mindre have hærjet. Paafaldende er Exemplet i disse Dage i Nederlandene, hvor et nyt Handelsselskab, uden Monopolier, skulde oprettes, hvortil man attraaede ved Subscription et Fondtilskud af 8 Millioner Gylden, og inden den første Dags Aften var der tegnet circa 70 Millioner. Hvo kan nu undres over, at saa mange og store Statslaan i den senere Tid have fundet villig Afsætning, især da de bøde lokkende Fordele, og høiere end ellers lovlige Renter, hvilke sidste hidtil paa det promptеste ere blevne clarerede. Discontoen, der endnu for faa Uger siden stod i Udlandet 2 a $2\frac{1}{2}$ pC., viste vel, at mange Pengeeiere heller foretrak en liden sikker Fordeel for et stort usikkert Divident; ligesom der og siges, at Flere have ladet deres Penge henligge urørte i deres Skuffer: noget, hvoraf man omsider bliver kjed. Vist er det, at Mængden ikke kan taale Savnet af Renterne, og iblandt disse findes endog en stor Deel, hvis eneste Levebrød Renterne er. Intet er altsaa rimeligere, end at de fleste Pengeeiere, naar de ingen sikker Anvendelse vide for deres Penge til gode Renter, omsider sætte dem i Statspapirer: en Omstændighed, hvorpaa rimeligen de nuværende overordentlige Finantsplaner i Udlandet ere grundede.

Efter denne Udvikling vilde det maaskee ikke være af Vejen, at kaste et Blik ind i Tiden, om en mulig Forandring i Tingenes nuværende Gang kunde indtræffe.

Erfaringen lærer os, hvor vexlende Naturen er og hvor ofte gode og slette Kornaar have fulgt paa hinanden og skiftet med hinanden. Der behøves ikke, som Gud forbyde, syv magre Aar at følge paa de fede, for at give Tingene en forandret Stilling; kun eet slet Aar, eller 2de maadelige efter hinanden, i den samme Udstrækning i Europa, som forhen de gode, vilde være nok til at reise Priserne til den samme Standpunct, de stode i for 20 Aar siden. Var Torken i Juli 1822 vedbleven otte Dage længer, saa vilde Kornhøsten paa den største Deel af Europas Fastland bleven overmaade ringe, og havde Regnen om Efteraaret i 1821 varet 8 a 14 Dage længer i Engelland, vilde dets hele rige Kornhøst været ødelagt. I ethvert af disse Tilfælde vilde en heel Omvæltning i alle Landes Kornpriser været paafulgt. Saa lidet hører der ofte til at frembringe store Forandringer. Skulde nu slige muelige Tilfælde indtræffe, og som fordum, med vexlende Forandringer, vedvare i nogle Aar, hvorledes vilde det da komme til at see ud med Driften af de fleste borgerlige Industriegrene, og hvilke Virkninger vilde dette igjen have paa Statspapirernes Værdie? Efter Indsenderens Formening maatte der da fremkomme en virkelig og stor Pengetrang, og som en Følge deraf en meget høi Disconto. For at blive ved det Exempel, vi eengang have fremsat, maatte da enten Bryggerne indskrænke sig til at brygge et mindre Qvantum Øl end forhen, eller de maatte gjøre Pengelaan til at holde Værket i sin fulde Drift. Rimeligen vilde de, der ejede tillige Obligationer, begynde først med at afhændige disse. Sælgernes Tal vilde dagligen tiltage, medens Penge paa den anden Side bleve søgte mod høi Disconto, og da de højere Priser paa alle Fornødenheder tillige vilde udkræve større Summer til den daglige Omsætning imellem Mand og Mand, saa kunde denne Tingenes naturlige Gang, uden mindste politiske Indblanding, let virke ufordeelagtigen paa Statspapirernes Værd.

Det her Fremsatte har ikke mindste Hensyn til at hæve eller til at nedsætte Statspapirernes Værdie; dets Øjemed er ene at udbrede Lys over Tingene. Hvorvidt Indsenderen heri har været heldig overlades til den indsigtsfulde Læsers Bedømmelse.

Om Udbyttet af Prof. Rasks videnskabelige Reise.

(Slutning; see forr. No.)

I den anden Classe fortjener det Singalesiske, Ceylons levende Sprog, en særdeles Opmærksomhed; thi dette Sprogs Literatur frembyder ikke allene et stort Antal religiøse og historiske Skrifter, men den er ogsaa, ligesom Pali, for saavidt meget vigtigt, som det er ganske afhængigt af Hindus's og Bramanernes Sprog, saa at man i historiske Undersøgelser, formedelst samme, kan prøve Hindus's Paastande. I det syvende Bind af Asiatic Researches omtales i Slutningen af Hr. Joinvilles Afhandling: om Singalesernes Historie, Religion og Sæder, adskillige Bøger, der ere skrevne i Pali- og Singaleser-Sproget, 17 i Tallet, der for størstedelen ikke ere andet end Ordbøger og grammatiske Afhandlinger af ringe Værd. Prof. Rask har, som anført, medbragt 80 Manuskripter i disse Sprog, 30 i Pali- og 50 i Singaleser-sproget, og de bestaae for det meste af meget gamle Originalexemplarer, skrevne med udmærket Flid for disse Landes Templer, medens de nyere Afskrifter ere meget skjødesløse og fulde af Feil. Adskillige af de singalesiske Haandskrifter ere Oversættelser af oprindelige i Palisproget forfattede Skrifter. Mange ere skrevne i Candy, hvor de, den Gang Engellænderne indtoge Staden, vare bortkomne, andre i Amerapura, Hovedstaden i Ava, hvilket er saa meget mærkværdigere, som Europæerne ikke turde betræde denne Stad. I Henseende til disse Manuskripter er det afgjort, at de ere bragte til Ceylon ved en Buddhistisk Præst, der for adskillige Aar siden gjorde en literarisk Reise i den paa hiin Side Ganges liggende Deel af Indien, fortrinligen i det Øjemed, for igjen at tilveiebringe nogle Bøger, der vare komne bort under Portugisernes og Hollændernes Herredømme paa Ceylon. Denne Præst er siden gaaet over til Christendommen og har antaget Navnet Georg Nadoris de Silva.

De vigtigste Stykker af denne Deel af Samlingen ere følgende:

Det største Omfang har Jathakathakatha eller Historien om Buddahs 550 Menneskeblivelser, hvoraf kun den sidste har en historisk Grund, de øvrige indeholde kun Allegorier. Bogen er skreven i Palisproget. Det Exemplar, Prof. Rask besidder deraf, er skrevet for et Tempel og meget net. — Pansya-Panas-Jotaka-Pota er en singalesisk Oversættelse af det nysnævnte Værk i to store Foliobind. Det synes at i Asiatic Researches Texten og Oversættelsen ere blevne forvexlede; der hedder Bogen Giatake-Ahoovave, som ei er andet end det ved den singalesiske Udtale fordærvede Navn: Pali.

Prof. Rask har fremdeles medbragt meget smukke Exemplarer af 4 Bøger i Palisproget, der anføres i samme Værk, men efter en fordærvet singalesisk og lige falsk engelsk Udtale kaldes Digha-Nikayo, Agguttara-Nikayo, Samjutta-Nikayo el Sara-Sangaho. — Et Antal meget vigtige historiske Værker, blandt andre Maha-Wanso og Rasa-Wahini, begge i Palisproget. — Puja-Vulaya, en singalesisk religiøs Bog, der paa Ceylon staaer i stor Anseelse og i Asiatic Researches citeres under Titel af Poogia-Vallie. Raja-Valyii, ligeledes singalesisk, er maaskee Asiat. Research. Rapia-Ratuken. Men den skjønneste blandt alle er Kamma-Waka, der handler om Præsternes Indvielse. Den er skreven i Palisproget, men i Amerapura, med et særdeles Slags Birmanniske Characterer, som man maaskee kan ansee for den ældste Skrift i Palisproget. Den er ganske utroligt zirligt skreven paa de bredeste og smukkeste Palmblade, som gives. Disse ere fulde af Figurer og forgyldte Ziraker paa rød Grund. Bogstaverne ere sorte, og paa hvert Blad ere 5 Linier. Bogen bestaaer af

12 Blade, der ere sammenføjede med en Traad, og opbevares i to sort lakerede firkantede Gjemmer af Træ, der tjene istedetfor Bind. Det er den eneste Buddhisternes hellige Bog, som er skreven med dette Slags Characterer og det eneste Exemplar, man har seet i Europa, saafremt ikke maaskee Symes, der i sin Embassy to Ava taler derom, besidder eet. I den hele vestlige Deel af Indien kjender man kun to Exemplarer, der endnu befinde sig paa Ceylon, hvorfra den ovennævnte Reisende, Georg Nadoris de Silva har bragt samme, tilligemed et tredie, som nu udgjør en Deel af Prof. Rasks Samling. Den Bog synes altsaa at være een af de største literariske Sjeldenheder i Europa. (Efter en Artikel af Hr. Heiberg i Revue encyclopedique f. f. A. H. 55 og derfra i Hall. Liter. Zeit. No. 42 for Febr. d. A.)

Indenlandske Efterretninger.

Til den theologiske Embedsexamen i April d. A. indstillede sig 19 Studiosi theologiæ, af hvilke 1 erholdt Characteren Laudabilem et quidem egregie, 7 Laudabilem, 9 Haud illaudabilem og 2 Non contemnendum.

Til den fuldstændige juridiske Examen i April d. A. have meldt sig 10 Candidater, af hvilke 1 formedelst Sygdom maatte forlade den skriftlige Prøve og 3 udebleve fra den mundtlige. Af de øvrige 6 erholdt 4 Charakteren Laudabilem og 2 Haud illaudabilem.

I samme Qvartal have til den ufuldstændige juridiske Examen meldt sig 30, af hvilke 1 blev forkastet ved den skriftlige Prøve og af de øvrige 29 erholdt 24 Characteren Beqvem og 5 Ei ubeqvem.

I sidste April Qvartal bleve ved den fuldstændige juridiske Examen opgivne følgende Qvæstioner:

1. Num summa juris universalis lex lege morali continetur, an alio fundamento nititur?
2. Qvid per culpam sensu juridico intelligendum est, et qvatenus ad poenam imputari debet?

3. Hvorledes bestemmes efter Fortolkningens Synspunkter Betydningen af Ordet "Jord" i Lovens 1—24—12?
4. Qvasnam regulus tradit jus romanum qvoad illam accessionis speciem, qvæ specificatio vocatur? et num illæ qvoqve ad jus patrium applicari possunt?
5. Hvori differerer Kongelig og borgerlig Tynge i 3—6 2 fra hverandre? og hvilke Tynger kan henføres til enhver af disse?
6. Kan den Forkjøbsret, som 3—12—3 tilstaaer Herlighedseieren, tilkomme ham, naar Gaarden sælges ved offentlig Auction?
7. Gives der nogen almindelig Straf for Falsk?
8. Er en Part, hvis Paastand aldeles bliver taget til Følge i en afsagt Dom, altid berettiget til at erholde Processens Omkostninger godtgjorte af sin Vederpart?

De, som havde meldt sig til den ufuldstændige juridiske Examen bleve deelte i 2de Afdelinger. Den første af disse forelagdes følgende Qvæstioner til Udarbeidelse:

1. Hvem tilkommer, efter almindelige Retsgrundsætninger, Eiendomsretten over den i Jorden fundne Skat?
2. Hvad forstaaes ved den Ret, som Lovens 3—16—2 giver en Værge, at volde sin Myndlings Gods, hvis hun gifter sig imod hans Villie, og tilkommer denne Rettighed blot den fødte Værge?
3. Kan Børn, som ere avlede efter Voldtægt, arve deres Forældre uden Testament?
4. Kunne Interessentskabscontracter, som gaae ud paa de Contraherendes hele nærværende og tilkommende Formue, i Overeensstemmelse med vor Lovgivning, indgaaes?
5. Hvorledes straffes den, som forfalsker privat Mands Breve?
6. Kan en Part med Virkning fremsætte Exception imod en Dommer, paa Grund af dennes Venskab med Vederparten eller Fiendskab mod Excipienten?

De Qvæstioner, som den anden Afdeling maatte besvare, vare disse:

1. Hvilken Retsvirkning medfører Svig i Henseende til Contracter?

2. Med hvilken Slags Infamie straffer 3—17—24 den Værge, som søger ubillig Fordeel?
3. Kan man tillægge et efter den ene Ægtefælles Død optaget Tingsvidne om hvad denne ved Ægteskabets Indgaaelse har indført i Boet, eller siden efter erhvervet, den samme Kraft, som den i 5—2—20 omtalte Specification?
4. Hvori er Bodmerie forskjellig fra andre Pantecontracter?
5. Hvori adskille Røverie og Ran sig fra hverandre?
6. Bør Benægtelseseed paalægges i andre criminelle Tilfælde end de, som ere udtrykkelig benævnte i Lovgivningen?

Til den i April Maaned holdte philosophiske Examens første Afdeling vare 130 Studerende anmeldte, hvoraf 119 underkastede sig Examen.

Til den i samme Maaned holdte philosophiske Examens 2den Afdeling vare 14 anmeldte, hvoraf 7 erholdt Charakteren Laudabilem og 7 Haud illaudabilem.

I disse Dage er bleven færdig fra Pressen: Om den indbyrdes Undervisnings Fremgang i Danmark, første Hovedrapport, sluttet med 31 Dec. 1823, Extract af en allerunderdanigst Rapport af 3die Febr. 1824, af J. v. Abrahamson, Divisionsadjutant og Kaptain af Generaladjutantstaben, Kammerjunker, R. af D. 2c. 104 S. og Fortale VIII. S. Skriftet gjør os bekjendte med den indbyrdes Undervisnings heldige og raske Fremgang i Fædrenelandet, trods de Hindringer, den har mødt. Med Rette hedder det i Fortalen: "hvi skulde hos os, fremfor noget andet Sted, en god og almeennyttig Sag komme paa Bane og fremmes uden Modstand, Angreb og tildeels Nidanfald? Fordom, Misundelse, Frygt for det Nye, Frygt for Almueoplysning og stødt Forfængelighed, disse Dæmoner ere virksomme Arbeidere mod det Gode." "Imidlertid brød man", som det videre hedder, "Staven over den Indretning, man kun kjendte lidet eller intet til, udtænkte i Sneeseviis muelige Feil, den kunde have; muelige Vanskeligheder

og muelige Ulykker, den kunde medføre. Man skrev offentligen mod en practisk Sag, man kun havde saa liden og ene theoretisk Kjendskab til; man negtede, endog uden at Prøve var gjort her, Muligheden af de Fordele, der haabedes, og undsaae sig ikke ved, uden Hensyn til hvad andetsteds i saa herlige Frugter havde viist sig, at spaae Sagen det sletteste Udfald. Ja, man gik senere, da gode og herlige Erfaringer ikke kunde nægtes, et Skridt videre: man søgte at kaste Skygge paa den ny Læremaade, som om den lagde Hindringer i Veien for Religionsundervisningen." — Af nærværende Skrift erfarer hver Ven af den indbyrdes Undervisning, at den gode Sag endeligen har seiret over alle Fordomme og Vanskeligheder. Allerede det første Aar, efterat Hs. Majest. Kongens Resolution i Statsraadet var faldet, angaaende denne Undervisnings Indførelse i enhver Borger- og Almueskole, fra Tidsrummet Oct. 1822 til Udgangen af 1823, fandtes den i fuld Gang i 244 Skoler; i Begreb med at indføre den vare 35, og den ventedes indført i 228; tilsammen i 507 Skoler i Danmark, hvorved spares 23 Skoler med 23 Lærere og desuden i andre Skoler 19 Lærere, ialt 42 Lærere, hvilken Besparelse kan anslaaes til over 40,000 Rbd. eengang for alle, og meget over 10,000 Rbdlr. aarligen for Communerne. I Sorøe Amt allene f. Ex. spares ved denne Undervisnings Indførelse 3 Lærere og 17 Skoler, d. e. Capitalen af 17 Skoler med Lodder 2c., eller omtrent 34,000 Rbdlr. og Udgivterne aarligen til disse Skolers Vedligeholdelse, samt 20 Læreres Lønning eller omtrent 5—6000 Rbd.

I Neapel døde nyligen den navnkundige Martin Frederik Arendt, mærkværdig baade i literair og psychologisk Henseende. Født i Altona frequenterede han det derværende Kongelige Gymnasium, og gik derfra til Strasburg, hvor han især studerede Botaniken. Allerede 1796 kom han til Kjøbenhavn, hvor han i fire Maaneder var ansat ved den botaniske Hauge og paa samme Tid studerede de islandske Codices paa Universitetsbibliotheket. Aaret derpaa fik han Kongelig Understøttelse til at botanisere i Norge. Imidlertid stod hans Hu stedse mere til nordisk Old=

grandskning end til Botaniken. I ni Aar (fra 1797—1806) flakkede han omkring i Norge og levede iblandt og med Bønderne. Meest til Fods vandrede han omkring i alle tre nordiske Riger, og besøgte endog Frankrig og Italien. I en Række af 26 Aar har hans Liv været en næsten uafbrudt Vandring, og han syntes at sætte fortrinlig Priis paa at leve som en sand Cyniker. Liden af Væxt var han altid klædt i meget grovt Tøi, og lignede mere en fattig Haandværksmand end en udmærket Lærd. Paa sin Reise i Norge, hvor han især nød meget Godt hos Jernværkseier Jacob Aal paa Næs, aftegnede han mange af dette Riges Oldsager, og forærede dem siden til det Kongel. Haandbibliothek. Hans antiqvariske Kundskaber vare overordentlige og bekjendte overalt i Europa. Kun Skade, at de vare en Skat, som han for største Delen tog med sig i Graven; de trykte Afhandlinger fra hans Haand, som findes anførte i Professor Nyerups Forfatter-Lexicon, ere ubetydelige af Omfang.

De, som have faaet Tilladelse i forestaaende Sommer, at have Telte i Charlottenlund, have faaet den blandt andet paa det Vilkaar, at Beværtningen skal ophøre Kl. 11 om Aftenen, til hvilken Tid der skal ringes med en Klokke og Teltene skulle lukkes. Dette er en meget god Indretning, der forebygger mange Misbrug. End staaer tilbage at træffe en Foranstatning, hvorved den balstyrige Kjøren og Riden, hvorved Mennesker saa let tilsætte Liv og Førlighed, kunde forekommes. En alvorlig Befaling, at, især om Aftenen, Vognene skulle kjøre i Række, og ikke om Kap eller forbi hverandre o. s. v., synes bedst at kunne fremme denne Hensigt.

Odense.

I mange Aar har vor Bye ikke seet et talrigere Liigfølge end det, som i Fredags uindbudet havde indfundet sig, for at ledsage afdøde Borgemester, Etatsraad og Ridder Bendz til sit Hvilested paa Assistentskirkegaarden. Selv Hs. Høihed Prinds Gouvernøren hædrede den afdøde Embedsmand, ved naadigst i egen høie Person at bivaane Liigbegjængelsen, hvorved tillige Hs. Excellence Generalen med samtlige Regimentets Officerer, Stiftets og Byens Øvrighed, Geistligheden og andre Embedsmænd, Brandkorpsets Officerer, med flere Corporationer og endeel Honoratiores fra Byen og Landet vare mødte. Byens Repræsentanter satte Kisten i Ligvognen og bare den igjen herfra til Graven, hvor Ridderkorset af den Hensovedes yngste Søn blev overleveret Hs. Høihed Prindsen, som ved Modtagelsen behagede at yttre: "at han havde baaret det med Hæder." Efter Jordspaakastelsen holdt Stiftsprovsten, Hr. Paludan Müller, R. af D., en skjøn og passende Mindetale. — Fløiteniſten J. Wolfram, som den 3die Maj lod sig høre paa Raadhuussalen, indhøstede ogsaa her fortjent Bifald for sit henrivende Spil. — En ny Industriegreen er Beensamlingen blevet, og i lang Tid har man seet flere svingende Læs deraf kjøres til Canalen for at indskibes. — Paa et tilkjøbt Stykke Jord ved Odense Canal er i denne Tid af vor virksomme Kjøbmand N. Møller anlagt et Kalkbrænderie af de fortrinlige Farøer Kalksteen, der, som almindelig bekjendt, giver den bedste Kalk i Danmark. Entrepreneuren har herved gjort sig fortjent af Byen og Omegnen, da man nu her paa Stedet kan have et saa nødvendigt Materiale til nedsatte Priser, hvorfor Man maa haabe, at det og vil tillades ham, at losse og lade sine Produkter tæt ved Værket, istedetfor at seile samme forbi til Bassinet, og derfra transportere dem tilvogns næsten $\frac{1}{4}$ Miil tilbage, hvilket paa saa svære Varer som Kalksteen og Brænde vilde foraarsage betydelige Omkostninger.

Kjøbenhavns Børs, d. 7 Maj.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pCt. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) $93\frac{1}{2}$ a 94. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) $102\frac{3}{4}$ a 103 Rbd. r. S. eller $128\frac{3}{4}$ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. $95\frac{1}{2}$ a 96. Dito 4000 Bcomk. $94\frac{1}{2}$ a 95. — 6 pCt. norske Oblig. ved Hambro & Søn $105\frac{1}{2}$ a 106. — Norske Speciesfedler pr. 10 Spec. $16\frac{7}{8}$. — Svenske Sedler 58. — Asiatiske Actier 98.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 38.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 11 Maji 1824.

Om en Forbindelse mellem Elben og Østersøen.

(Indsendt.)

I det sidste Decennium af det henrundne Aarhundrede, da Handel og Skibsfart, ved den under Revolutionskrigen saa viseligen bevarede Neutralitet og ved de lykkelige Conjuncturer, som ydede alle Handelsstæder i Slesvig og Holsteen, og især dem, hvis eiendommelige Beliggenhed fortrinligen begunstigede Handelen, anseelige Fordele, blev Trangen til en Forbindelse mellem Nederelben og Østersøen, ved Hjelp af en Canal, paa det meest levende følt, for at skaffe de Vareforraad, der havdes, hurtig Befordring. Der blev derfor vor Regjering forelagt forskjellige Planer til nye Canalers Anlæg, hvilke alle havde til Hensigt en kortere, lettere, fordeelagtigere og mindre farlig Vei end de existerende.

I Begyndelsen af dette Aarhundrede, da Handel og Skibsfart, medens Elben og Weser af Engelland vare lukkede eller blokerede, maatte søge at underholde deres Forbindelse med det nordlige Tydskland paa andre Veie, blev en stor Deel af de Varer, der ellers gik paa Elben lige til Hamborg og Altona, sendte til Tønningen, Kiel og Lübeck, for at gaae fra disse Stæder videre til deres Bestemmelsesstæder, for størstedeel til Vogns. De dagligen til Kiel og Tønningen strømmende Varer kunde ikke alle bringes under Tag og befordres videre, af Mangel paa Pakhuse og Fragtvogne.

For desto hurtigere at blive af med Varerne og derved vinde Rum for de ny ankommende, og tillige for at undgaae den dyre Landtransport, betjente man sig af smaa Fartøier, der langs med den ditmarske Kyst seilede over de saakaldte Watter og saaledes kom ind i Elben. Men denne Wattefart forstyrredes snart af Engellænderne, i det de lige saa strængt blokerede Watterne, som Elben. Mange nødvendige Varer, f. Ex. Steenkul, der ikke kunde taale at bære Bekostningerne ved Landtransporten, bleve yderst sjeldne og kunde ikke mere blive en Gjenstand for Handel.

Dette opvakte vor Regjerings Opmærksomhed og da den var overbeviist om Nødvendigheden

af en hensigtsmæssig Forbindelse mellem Elben og Østersøen, blev der anordnet en Canalcommission, for at undersøge paa Stedet selv deels de allerede gjorte Planer, deels de, der i dette Øjemed i Fremtiden endnu skulde gjøres, og give Indberetning derom.

Den Gang blev gjort det Forslag: at bevirke denne Forbindelse ved en Canal, der fra Kiels Havn førte over Bordisholm i Stør. Men mødende ugunstige Tidsomstændigheder forhindrede desværre det gjorte Forslags virkelige Udførelse.

Da Handelen er afhængig af politiske Conjuncturer, saa maatte Spaniens Omvæltning, Italiens Occupation, Hansestædernes Undertrykkelse og deres derpaa følgende Forening med det store Keiserrige, ligesom og Hollands Indlemmelse deri, og overhoved det gigantiske Continentalsystem, yttre en betydelig Indflydelse paa Handelens Gang. Den østersøeske Handel, der tidligere blev dreven over Lübeck og Hamborg, havde imidlertid valgt Veien over Stettin og Magdeburg, som de vigtigste Samlepladser for østersøeske Producter i Tydskland, fordi Behovet af hine Producter for Tydskland til lettere Priis kunde faaes over Stettin, end over Lübeck og Hamborg.

Men da den almindeligt ødelæggende Continentalkrig, ved Nationernes forenede Kræfter, var endt, vaagnede atter den mercantilske Speculationsaand. Det paa rigtige Handelsgrundsætninger byggte Haab, igjen at faae eller tilegne sig den Søhandel, der havde trukket sig til Stettin og andre Stæder, ved at aabne en lettere og fordeelagtigere Vei, hvorpaa Speditionen hurtigere og med de samme Bekostninger kunde skee, foranledigede adskillige Planer til at forbinde Østersøen med Nederelben, enten ved en forbedret Indretning af de nuværende Veie, eller og ved en ny anlagt Vei til Vands.

Den Gang blev hiint, tidligere gjorte Forslag, at forbinde Østersøen med Elben, formedelst en Canal, der førte fra Kieler Havn over Bordisholm i Stør, gjentaget, og vor Regjering forelagt. Dette gunstigt optagne Forslag blev i Aaret 1819 overgivet Hr. Oberstlieutenant og Digeinspecteur v. Christensen, R. af D., til en nærmere Prøvelses Anstilling og Localundersøgelse, ligesom og dernæst, for at udkaste Planen til Udførelsen og Overslaget over Udgiverne. Ved den nivellitiske Undersøgelse maatte fortrinligen tages Hensyn til, om den foreslagne Barkecanal kunde faae en saadan Dybde, at de Skibe, der seilede gjennem Canalen til Holland og Bremen, kunde gaae uden Omlosning, da Nødvendigheden af Varernes Omlosning paa andre Skibe tilintetgjorde ganske Canalens Øjemed.

Denne nivellitiske Undersøgelse blev i Aaret 1822 tilendebragt og dens Resultat, tilligemed et Overslag over Omkostningerne, Regjeringen forelagt.

Uagtet det ikke kan nægtes, at i en Tidspunkt, hvor Samfærslen er levende og Handelen blomstrende, Anlægget af en Canal til Vareforraadenes Befordring, er hensigtsmæssigst, efterdi Fordelene deraf da lade sig med større Vished beregne, end naar Canalanlægget først skal give den standsende Handel nyt Liv, Handelsveiene en anden Retning, og tilveiebringe nye Næringsgrene: saa har dog den offentlige

Stemme, understøttet af de kraftigste Grunde, erklæret sig for, at en Canalforbindelse, som den foreslagne, ikke allene vilde have en betydelig Indflydelse paa Handelens Gang, men ogsaa igjen aabne de ved dens Standsning stoppede forskjellige Næringskilder, virksomt modarbeide den af samme Aarsag fremkomne Næringsløshed, og atter frembringe det Liv i Handelen, som alle længes efter. Allerede den Iver, hvormed vore handelskyndige og handelserfarne Naboer ponse paa en Forbindelse mellem Elben og Østersøen til deres Fordeel, taler lydeligst for Sagen, og giver os den bedste Paamindelse om, ikke at bortgive gediegent Guld for Glimmerguld.

Saaledes læse vi i Börsenhalle-Liste No. 3632, 1824, Wismar den 29 Marts: "Til Udførelsen af den gjentagne Gange yttrede Tanke om et Canalanlæg herfra til Schweriner Sø, for at forene Elben med Østersøen, er nyligen igjen, efter Foranledigelse fra Regjeringens Side, en Forening af herværende Kjøbmænd og Sagkyndige sammentraadt, for at raadslaae om Midlerne og Veiene hertil."

Indlysende er det, at dersom en anden lignende Forbindelse Sønden for os skulde opstaae, førend Kieler Canalen anlægges, saa vilde de gavnlige Frugter, der kunne ventes af den sidste, om ei ganske, saa dog for størstedeel, blive tilintetgjorte; thi kun en Forbindelse mellem Østersøen og Elben, formedelst en Canal, er istand til, at dække de med et saadant Anlæg forbundne Omkostninger, ved de Fordele, der kunne ventes. Handelen søger den hurtigste og billigste Vei til sine Varers Transport. Aabnes derfor en Seilads mellem Elben og Østersøen, formedelst en fra Wismar over Schweriner Sø i Elben løbende Canal, og skeer dette Anlæg tidligere end Kieler Canals, saa vil hiin directe Vandfart mellem Wismar og Elben ikke allene skille os ved Fordelene af denne Canal, men ogsaa skade vor nuværende Handel og desuden berøve Fædrenelandet for størstedelen Gevinsten af den holsteenske Canal.

Indenlandske Efterretninger.

I disse Dage er udkommen: Historiske og statistiske Efterretninger om det Kongel. octroierede Danske Asiatiske Compagnie, dets nuværende Stilling, dets Udsigter, forbundet med korte Efterretninger om de danske ostindiske Etablissementer, saavelsom om China og om fremmede Staters asiatiske Handel, samt de vigtigste Love og Anordninger, de danske ostindiske Besiddelser og den danske asiatiske Handel vedkommende, af Frederik Thaarup, Etatsraad. 1ste Hefte, 80 S. 8, med 4 Tabeller. — Forfatterens Navn, som Statistiker, er fuldkommen Borgen for, at dette Skrift er udarbeidet med al den Flid, Nøiagtighed og Omsorg, som et Værk af saadan Vigtighed fortjener. Af de tilføiede Tabeller sees, at fra Aaret 1732 til 1745 ere udgaaede 17 Skibe til China og 20 til Ostindien, hvis Ladningers Værd var i rede Penge og Varer: 3,973,474 Rd., og af hvis hjembragte Varer solgtes ved Auction: 7,470,761 Rd., udgik til Fremmede 6,166,432, og forblev i Landet, 1,304,329 Rd. Fra 1746 til 1771 udgik til China 40 Skibe, hvis Ladningers Værd i Penge og Varer var 15,693,597. Af deres hjembragte Varer solgtes ved Auction for 30,539,807 Rd.; heraf udgik til Fremmede for 24,456,681 og forblev i Landet 6,083,126 Rdlr. Fra 1772 til 1791 udgik til China 40 Skibe; til Ostindien: for Compagniet 41 og for Particuliære 78, tilsammen 159. Løn, Præmier, Kost beløb sig til 5,816,830 Rd., de udgaaede Ladninger 21,467,148 Rd., de hjemkomne

71,659,205 Rd., hvoraf udførtes til Fremmede for 59,472,893 Rd. og forblev i Landet for 12,186,312 Rdlr. — Man erfarer her paa den ene Side med Glæde af hvilken Vigtighed dette Compagnie har været for Landet, og paa den anden med Sorg, til hvilken Nullitet dets Handel er nedsjunken i nyere Tider, og hvorledes 4,800 Actier, der engang havde en Værdie af 10 Mill., nu ere neppe ½ Million værd.

Paa St. Croix døde nyligen i en blomstrende Alder Regjeringsraad v. Scholten. Endnu i sidstafvigte Efteraar havde han været her i Kjøbenhavn.

Ligesom der nyligen døde en Landkriger paa henved 99 Aar, saaledes døde i disse Dage en Søkriger af samme høie Alder, nemlig forhen værende Skibmand Niels Bertelsen Lynaae, født i Jylland 1725, der indtraadte i Tjenesten som Underofficier 1760. Han havde været tre Gange gift, og hans i April Maaned d. A. afdøde tredie Kone blev 83 Aar. Med alle tre Koner havde han havt 38 Børn.

I en Hauge i Mariboe blev nyligen opgravet en Sølvmynt, paa hvis ene Side et Brystbillede og den Omskrift: Christianus D. G. Elect. Rex Dacie, og paa den anden, et Vaaben med tre Løver og Omskrift: Moneta Nova Arhusiensis. (Denne Mynt er fra Christian den Tredie (1535) og findes i de fleste Myntsamlinger.)

Uhrmager-Interessentskabet i Rønne paa Bornholm har ladet bekjendtgjøre, at de Uhre, som der sælges til Kjøbmænd eller Skippere, langtfra ikke ere saa gode, som de, der blive stemplede, og hvorfor der ikke heller indestaaes for Arbeidets Godhed af Uhrmageren selv. Derimod anvendes al Flid paa de stemplede, da Interessentskabet har ved Kongelig Naade faaet et Forskud, hvorved de blive passende betalte. I Tilfælde, at Nogen kan føre grundet Klage over et stemplet Uhr, er han berettiget til at udsøge sig et andet i dets Sted paa Oplaget i Thotts Palais her i Staden. Interessentskabet bestaaer af N. Espersen, F. Sonne, W. F. Fog, H. P. Rønne, I. P. C. Bistup, C. Due, I. Biegrav. — Førend Krigen har denne Konstflidsgreen været saa betydelig paa Bornholm, at i Aaret 1806 udførtes derfra 885 Uhre, hvorved 14,160 Rdlr. regnedes at være fortjente. Under Krigen aftog denne Afsætning tilligemed Seiladsen, men med Fredens Tilbagevendelse hævede den sig igjen, og 1814 udførtes til udenrigske Stæder 215 Stueuhre, 19 Taffeluhre og 2 Secondubre; til indenrigske 27 Stueuhre, ialt 299. Hver Uhrmager forfærdiger 2 til 3 Uhre maanedligen eller 30—40 om Aaret. Den meest udmærkede er Niels Espersen, som forfærdiger Taffeluhre, der gaae 8 a 14 Dage, slaae Qvarteer, og tillige angive Tiden. Han har stedse fuldt op Arbeide.

I en Bedømmelse over Skriftet: De lave Kornpriser 2c., oversat af Kammerherre F. Hoppe, med Indledning og Anmærkninger af Conferenceraad Schlegel, i Literaturtidenden No. 16 for d. A., læses følgende interessante Betragtninger over den nuværende danske Kornhandel, især paa Norge:

"Da nu den politiske Forbindelse mellem Danmark og Norge er opløst, saa er derved indtruffen en stor Forandring i disse Landes Samhandel: Danmarks Korn- og Fedevare gaae nu ikke længere ind i Norge uden en Told, der vist er meget skadelig for Norge selv, som et kornarmt Land; Norske Producter: Jern, Tømmer, Fiskevare nyde ved Indførsel i Danmark ingen Gunst længere. Følgen deraf bliver, at den forhen saa gavnlige Forbindelse maa løsnes. Norge kjøber nu noget Korn i Østersøens Havne, og betaler det for det meste med Fiskevare. Danmark faaer nu meget Tømmer fra Finland og Preussen, og Jern fra Sverrig. Men man vil storlig feile, om man troede at den danske Kornhandel paa Norge allerede er forbi, eller at den kan nogensinde ophøre. Norge kan for det første ikke kjøbe meget Korn i Østersøen; det polske Korn er godt, men tillige dyrere end det mindre gode danske; for det andet, fordi Polen og Preussen ikke behøve norsk Tømmer, og erholde godt Jern og god Tiære fra Sverrig. Norge har

da ikke mange Producter at betale østersøesk Korn med, Nordlands Sild og nogle andre Fiskevare undtagne: Transitvare, Fabricata, Colonialvare, ostindiske og chinesiske Vare har Norge ikke at give til Bytte, da Engellændere, Amerikanere, Danske, Hamborgere o. fl. forsyne Østersøens Lande med alt saadant. Vor Kornhandel med Norge kan ikke ophøre inden Norge selv kan forsyne sig, men dette vil, alle Anstrængelser uagtede, vare længe, og saalænge Norge ikke kan det, kan dette Land ikke heller undvære Danmarks Korn; dette er en urokkelig Sandhed, som grunder sig paa Landenes Beliggenhed, og deres aldeles modsatte Productioner. Af Norges Beliggenhed udspringer en Aarsag mere til Kornhandel med Danmark, den nemlig: vil Norge forsyne sig ganske fra Østersøen, saa kunne Norges Indbyggere ofte vorde udsatte for Hungersnød. Er nemlig Trangen til Korn i Norge allerede tilstede i Efteraaret eller Vinteren, saa er Østersøen og tildels Kattegattet spærrede for Seiladsen, hvorimod det dog i de fleste Vintre er muligt fra Jylland af at fare paa Norge. Mangler Norge Korn om Foraaret, saa kan Tilførsel fra Østersøen let komme for sildig. Den Frygt, at Kornafsætning til Norge for Eftertiden vil ganske ophøre, er derfor neppe grundet; og at den endnu har Sted, sees af de mange Anmeldelser i de offentlige Blade om Danske Skibe med Korn, ankomne til norske Havne. Recensenten kan ellers ikke undlade at anmærke, at man sædvanlig afmaler Danmarks Kornafsætning til Norge, som uendelig vigtigere for Danmark end den virkelig er. Norges sædvanlige Trang til fremmed Korn beløb sig for en 20—40 Aar siden til 600,000 Tdr.; lad den nu kun være 500,000 Tdr. Heraf fik det nordenfjeldske fra Kasan, paa Dvinafloden over Archangel, en stor Deel, noget lidet fra Skaane, noget Byg fra Engelland, saa Norge vel aldrig ordentligviis har faaet over 400,000 Tønder fra Danmark om Aaret. Men disse 400,000 Tønder Korn, naar man regner, endog efter et slet Jordbrug, Trevangsbrugen, og kun 4 Tønder paa Tøndeland, kunne avles paa 150,000 Tønder Land, hvoraf $\frac{2}{3}$ besaaes med Korn, hvilket var da det hele Areal, som den Norske Kornafsætning holdt under-Dyrkning i Danmark, det er omtrent $\frac{1}{57}$ af hele Landet. Videre: de 400,000 Tønder Korn til den forrige norske Handel, ville komme frem, naar blot hver Landmand i Danmark og Hertugdømmene af hver dyrket Areal af 20 Tønder Lands Størrelse sælger blot een Tønde Korn til Norge. Endelig: er Danmark og Hertugdømmenes nærværende Kornudførsel som i Aaret fra October 1819 til November 1820, 1,156,000 Tønder af alle Slags (See: For Statistik og Historie 1ste D. S. 331; dog har Handels-Tidenden 85 for 1821 og 74 for 1822 en noget afvigende Beregning), saa udgjør de 400,000 Tdr. Korn, Norge fik fra Danmark, kun $\frac{4}{11}$ eller $\frac{1}{3}$ af Danmarks hele sælgelige Kornproduction. Vel er det ingenlunde uvigtigt for Danmark at vide en sikker Kiøber til $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{3}$ af sit aarlige Kornqvantum; men naar man saa ofte paastaaer, at Danmark har nu mistet al sin Kornafsætning, og at Norge var det eneste Land, der kjøbte Korn i Danmark, saa tager man meget Feil, hvilket var, hvad Recensenten vilde oplyse. Derimod er det nok muligt, og tillige ønskeligt, at Norges og Danmarks forandrede Stilling, vil tvinge de danske Landmænd til at forædle deres Korn. Saa meget mere er dette at ønske, som Danmark i sin Kornhandel med det vestlige og sydlige Europa slet ikke behøver at frygte for Concurrence med Polen. Thi danske Kornskibe kunne være i Holland, ja i Middelhavet, inden et Skib om Foraaret kan komme fra Danzig forbi Skagen. Alt beroer nu paa, om vore Kjøbmænd ville indskrænke sig til, blot at befatte sig med gode Kornvare; men uheldigviis er vor Handelsstand neppe kommen tilbage fra den Afvei, den lige fra Frederik den 5tes Tid har været paa, den at følge glimrende Handelsplaner mere end jevne og solide, saa at vore Kjøbmænd have snarere ført deres Handel end Landets (det rybergske Handelshuus i en hvis Periode undtagen), og de have derved kun lidet udrettet til Productionens Fremme, hvorved Landet kunde have vundet uberegnelig, istedenfor at vi nu, efter saa mange glimrende Handelsaar, ikke have synderlig tilbage end Bankeroterere, tomme Pakhuse og Havne fyldte med raadnende Skibe."

Blandede Efterretninger.

Oversigt over de Penge, der i indeværende Aar i Engelland skulle betales til fremmede Laan, der enten allerede ere contraherede, eller skulle contraheres:

Fransk	L. 10,000,000.
Hollandsk	2,000,000.
Colombia	4,000,000.
Brasiliansk	2,500,000.
Portugisisk	500,000.
Østerrigsk	500,000.
Peruviansk	2,000,000.
Buenos Ayres	1,000,000.
Mexicansk	2,500,000.
Dito (Ny)	500,000.
Spansk	5,000,000.
Mines	5,000,000.
Neapolitansk ..	2,000,000.
Græsk	500,000.
Pd. St.	38,000,000.

Hvoraf 13 Mill. L. skulle betales for allerede contraherede Laan, nemlig:

Græsk	L. 392,000.
Mexicansk	1,216,000.
Peruviansk	720,000.
Portugisisk	705,000.
Fransk	9,935,542.
Tilkommende Betalinger	L. 12,968,542.

"38 Mill. brittisk Capital, udraaber Lond. Chronicle, som i eet Aar skal sendes ud af Riget! Maa dette ikke udbrede en almindelig og alvorlig Foruroligelse i hele Nationen!" — Grandskeren kan ikke andet end studse ved at tænke over dette uhyre Penge-Afløb. Vist nok blive ikke alle de Obligationer, som for saadan Gjeld udstedes, i Engelland; de omspredes tildeels over hele Europa, hvor Penge findes og ønskes gjorte frugtbringende. Men den største Deel bliver dog i Engelland selv; thi hvilke uhyre Capitalister dette Land eier, sees allene deraf, at nyligen een af Londons første Pengemænd indfandt sig paa Banken, og samtykkede i, at 390,000 L. Stocks, som han eier, redu-

ceres fra 4 pC. til 3½. Det eneste Gode, der maaskee kan flyde af denne Pengeabsorbtion, er maaskee den, at Engelland i Fremtiden neppe vil see sig istand til, at kunne føre saa bekostelige Krige, som før, da det vil gaae det, som det nu gaaer Mexico og Peru, at de vel have Guldminer, men ingen Guld.

To Chinesere i Halle.

De to Chinesere A-Seng og A-Ho, som, understøttede af Kongen af Preussen, ere blevne anbragte i Halle, give et meget tro Malerie af hiin uhyre og høist mærkværdige Nation, de høre til. Angaaende deres tidligere Levnetsforhold og Anledningen til deres Reise til Europa, har man faaet følgende Oplysninger. Den ældste af begge, A-Seng, 31 Aar gammel, blev født i Hiang-Schan-Hian (eller, efter hans egen Udtale, Heong-San-Hin), en anseelig og meget næringsdrivende Stad paa Øen Makao (Chines. ow mun). Denne, i Havbugten af Canton liggende Øe, tilhører, som bekjendt, Portugiserne, under chinesisk Overherredømme, og regnes til Provindsen Quantong eller Canton. Han mistede sin Fader (Hang-Kong), en Præst og Tegner, tidligen, og blev fra nu af overladt til sin Moder, der, saa meget det stod i hendes Magt, sørgede for den unge A-Sengs Dannelse, og lod ham besøge hans Fødebyes offentlige Skole, hvor han erhvervede sig Kundskab om saa mange Characterer, som en dannet Chineser behøver at vide, for at betjene sig deraf i det selskabelige Liv, i Breve, og ved Læsningen af de meest gjængse Bøger, der ere skrevne i nyere Stiil. Fra Tid til anden besøgte han sin Faderbroder i Canton, der sammesteds var Overtoldcasserer, og som, ved sine lærde Kundskaber, havde opsvinget sig til en Kun-Fus (Mandarins Værdighed). Ved en tidligere Omgang med Europæere af alle Slags Nationer lærte den unge A-Seng snart at give Slip paa hint frastødende og tilbageholdne Væsen, som ellers characteriserer Chineserne. I sin Farbroders Huus, hvor de engelske Skibscapitainer maatte erlægge deres Afgivter, erhvervede han sig en maadelig Kundskab om det

engelske Sprog, og fik nu Lyst til at prøve sin Lykke langt borte. En Transport af hans Landsmænd havde allerede meldt sig som Matroser, og A-Seng, et opvakt Hoved, der i Indsigter overgik de andre, blev valgt til Tolk. Saaledes kom han først med et engelsk Skib til St. Helena, hvor han tilligemed endnu to andre Chinesere forestod Napoleons Kjøkken. Efter Napoleons Død begav A-Seng sig til Engelland, og traf der i det ostindiske Huus sammen med sin nuværende Fælle A-Ho. Denne, en Søn af en Silkehandler i Sfong-fu, de europæiske Skibes Ankerplads ved Canton, havde ligeledes paa et engelsk Skib, men langt sildigere end A-Seng, og som simpel Matros, forladt sit Fædreland. Begge gjorde i det ostindiske Huus Bekjendtskab med Hollænderen Lasthausen, der, under store Løvter, sluttede en Contract med dem, i Følge hvilken de hemmeligen skulde forlade det ostindiske Huus, seile med ham til Tydskland, og i de bekjendteste Stæder en Tid lang lade sig see for Penge.

A-Sengs videnskabelige Dannelse maa ikke vurderes saa høit, som det maaskee kunde forekomme den første, med det chinesiske Sprog ukyndige Tilhører. Han er intet meer og intet mindre end hvad Jesuiterne kaldte en Baccalaureus (Bachelier). Uden det fjerneste Begreb om Grammatik har han mekanisk indpræget sig en Skat af adskillige Tusinde Characterer, — og han har vel ogsaa læst de meest gjængse i Kun-Wa eller Mandarinstiil skrevne Bøger; men det er ogsaa hans hele Lærdom. Han tilstaaer selv, at han er ukyndig i Kun-Wa eller den høiere Stiil, hvori de ældste hellige Bøger ere forfattede, og at han ogsaa i almindelige Bøger maa overspringe mange vanskelige, meget complicerede Tegn. Kun med Møie kunde man give ham Begreb om Nøgler og en derefter indrettet Ordbog, og uagtet han nu heldigen veed at angive Nøglerne til saare mange Tegn, saa har han dog kun sin gode Dømmekraft og ingenlunde en planmæssig Underviisning at takke derfor. Endnu meget ubetydeligere ere A-Ho's Kundskaber, thvorvel denne ogsaa kjender temmelig mange Characterer efter Figuren. Men af de færreste veed han at angive Betydningen. Begge tale en Dialect af det Chinesiske, der er temmelig forskjellig fra Mandarinsproget, som tales ved Hoffet og blandt de Lærde.

Iøvrigt er at bemærke, at Grundcharacteren af al chinesisk Provindsial-Dialect, i Henseende til den grammatiske Bygning af de syntactiske Flexioner, Ordenes Censtavelses-Skikkelse, de forskjellige Betoningsmaader o. desl. er fuldkomment den samme. Saaledes er det bekjendt, at Chineserne ofte adskille ganske ligelydende Ord blot ved Tonen. Nu har Mandarinsproget f. Ex. Ordet eul med den Tone, som Europæerne kun meget vanskeligen kunne efterligne og som Chineserne kalde khin (ligesom den sig talende). Men med samme eul betegne de ogsaa Begrebet Ore, men saa faaer Ordet den klare Accent (chung, Ophøielse). Netop saaledes bære vore Chinesere fra Canton sig ad med den deres Dialect eiendommelige Stavelse ngi, som, efter Lyden, er hiin eul saa uanalog, og dog som den ovennævnte med første Accent faaer Betydningen: To, med sidste Betydningen: Ore. For at forfølge denne Bemærkning videre, forelagde man A-Seng endnu mange andre Tegn, som Mandarinerne udtrykke med eul, og til min Forundring anvender han paa alle ovenanførte Lyd ngi og altid nøiagtigen den samme Betoning, som Ordbogen angiver den. Det er vist nok troligt, at Mandarinsproget eller Kun-Wa (thi saavel Mandarinernes Bogstiil, som Pronunciation hedder Kun-Wa), foruden Forskjelligheden af Ordene ogsaa paa andre Finheder og skjønne Vendinger ere mere eiendommelig end andre Dialecter. Men dette har intet at gjøre med Sprogets indre Bygning. Det ene er ligesaa fattigt, simpel og barnligt, som det andet. Vore Chinesere kjende saare lidet til Kun-Was Udtale. De læse hver Bog i deres Dialect og beklage sig ofte i bittre Udtryk over de fornemme Chineseres kolde, ukjerlige, afvisende Adfærd mod Folket, og hvilke, ikke nøiede med at lade det sukke under det tungeste Tryk, ogsaa havde opfundet en egen Udtale for Characterne, for at betjene sig deraf i Conversationstonen, og saaledes stedse at gjøre Skillerummet tættere, der skiller dem fra menig

Mand. Mandarinernes dumme Selvnøisomhed og deres indgrote Had til alt det Udenlandske, der kunde blive skadeligt for deres Dynastie, har ogsaa aabenbart givet den hele Nation hint tilbageholdne Væsen, der saa udelukkende tilkommer den.

Alligevel synes det, at et stort Antal hemmelige Factioner, der, efter A=Sengs Forsikkring, allerede have udbredt sig over hele Riget, om kort eller lang Tid ville bevirke en velgjørende Revolution og ryste det saa tyranniske Dynastie i sine Grundstøtter. A=Seng siger at kjende en saadan, der allerede i Gouvernementet Canton tæller over 28,000 Medlemmer, hvilke tilkjendegive sig for hverandre ved alle Slags aftalte Tegn, f. Ex. ved Haandtryk, ved at tage Klæderne paa eller af. De betjene sig endog af en egen Bønformular, som hver Enkelt bærer paa et lidet Stykke Silketøi i Lommen, og hvis Characterer ere skrevne mellem hverandre, saa at det er hver Anden næsten umueligt at udgrandske deres Mening.

Af Religion ere begge Polytheister og have for hvert Element, hver Veirforandring, hvert Luftsyn, ja selv for hver Stand og Næringsvei en egen Skytsgud. Saaledes gives der Ild=, Vand=, Soldater=Guder o. s. v. Imidlertid ere disse dog kun blot Rigsembedsmænd hos en høieste og mægtigst Gud: Seng=Vong=Mau, der har sit Sæde i den høieste Himmelregion og derfra skuer i ørkesløs Ro ned paa Menneskenes Færd. Chinesernes indbildte Himmeldynastie er altsaa et tro Billed af det jordiske. Hver Chineser har sin Skytsgud af Træe eller Steen, og holder for dette Billed tre Gange om Dagen sin Andagt. Det var mig paafaldende, ikke at see dem forrette den ubetydeligste religiøse Ceremonie og fik til Svar, da jeg spurgte om Aarsagen: deres Guder vare i China, ikke i Tydskland. De indrømmede vel, at den Tydske ogsaa kunde have sine Skytsguder og Seng=Wong=Mau, uagtet disse i Magt og Herlighed stode dybt under Chinas Himmelfyrster. De troede ogsaa, at Verden var opfyldt med onde Genier, der uophørligen drillede og plagede Mennesket. Deres Begreber om Udødeligheden ere overordentlig ufuldkomne. Der venter den hedengangne Sjel kun et mørkt og glædeløs Opholdssted, og kun Mænd, som allerede i dette Liv have udmærket sig ved en høiere Aandskraft, er det tilladt at fare til Himmelen. Der, troe de, at nu Confusius og hans lærdeste Disciple boe, og alle chinesiske Keisere ogsaa komme hen. At der ved saadanne Begreber ikke kan være Tale om egentlig Gjengjeldelse efter Døden, falder af sig selv, hvorfor Chineserne ogsaa ansee en tidlig og pludselig Død for den Lastefuldes største Straf. Den f. Ex., der dræbes af Lynilden, gjelder i deres Øine uden Undtagelse for en Ryggesløs, paa hvilken Himlens Hevn frygteligen og exemplarisk har aabenbaret sig. A=Ho yttrede sin Forundring over, at i Tydskland saa faa Mennesker dræbes af Lynild, hvilket meget ofte finder Sted i China. Vi svarede ham skjemtende, at der i Tydskland vel maa gives gudfrygtigere og bedre Mennesker. Med stor Iver afbrød han os: "Du tager meget Feil. Dine Guder ere kun dorskere end vore!"

(Fortsættes.)

Paa Udstillingen i Louvre i Paris saae man nyligen en Carabin med syv Løb og en eneste Hane, der kan lades med 14 Kugler, som gaae løs paa eengang og, naar de fare ud, danne en Kreds af 8 Fod. Et saadant Værge er meget nyttigt paa Reiser.

Kjøbenhavns Børs, d. 11 Maj.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a visto 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 94. Nationalbank=Obligat. (af Laanet 4de Febr. 1820, uden Renter) 103 Rbdlr. r. S. eller 127¾ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 96. Dito 4000 Bcomk. = . — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 105. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16⅜. — Svenske Sedler 58. — Asiatiske Actier 95.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 39.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 15 Maji 1824.

Ferdinand Cortez eller Mexicos Erobring, af Klingemann.

Vi have nyligen seet dette Drama opføres paa det store Theater. Det er et Kraftstykke, der, for at bruge et nyt germanisk Udtryk, ganske "tiltaler" vort Theaterpublicum. Hvo, der vil behage den herskende Smag maa vælge dette Stykke til Mønster. Man seer deri ikke allene et Krigsskib sprænges i Luften ved en Fakkel, som kastes deri; en ung Qvinde paa Nippet at styrtes ned fra et høit Taarn, men ogsaa Tilberedelserne til en Menneskeoffringsfest, en Deel Caziker til den Ende allerede opstillede, og ved Offerstenen den begsort sminkede Menneskeslagter Topilzin, med en i det mindste halv Alen lang Kniv i Haanden, som han ret gotter sig ved at svinge frem og tilbage, beredt til at slagte sine Offere. Vist nok kommer det ikke til nogen virkelig Slagtning, som i adskillige andre Stykker, men et rødt Tæppe udbredes dog, og Overpræsten har Marina allerede fat i Haartoppen, for at slagte hende, og kun ved et Vidunder hindres han i sin Blodgjerning. Maaskee har Klingemann, af alt for stor Delicatesse, ikke villet lade en virkelig Slagtning foregaae paa Scenen; maaskee troede han og, at Theatrets Maskinerie ikke tillod det. Men hvor let havde det ikke været, at udføre Offringen paa udstoppede Figurer, og hvilket rasende Indtryk havde dette ikke kunnet gjort paa Tilskuere, som nu ere saa vante til den simple europæiske Menneskeslagtning! Overalt bør man haabe, at nyere Digtere, mere end hidtil har været Tilfældet, ville tage deres tragiske Emner af den Mexicanske Historie, hvor Menneskeslagtning spiller en saa vigtig Rolle. I vore almindelige Sørgespil slagtes i det Højeste et halvt Dosin, men i Mexico slagtede man ofte paa een Dag adskillige Tusinde, ja efter Nogles Paastand, som maaskee er overdreven, endog tyve Tusind. Endnu har ingen Digter benyttet sig af den herlige, ægte theatralske Situation, at fremstille den mexicanske Menneskeflaaningsfest, hvor Præsterne flaaede de til Offer bestemte Krigsfanger, og hang Skindet som en Kaabe paa deres Tempel-

tjenere, der, løbende omkring i Staden, sang og dansede uden for alle Huse, afpinte paa denne Maade Enhver en Tribut til Præsteskabet, og sloge den, som vægrede sig herved, med den blodige Flig i Ansigtet. Klingemann har nu brudt Isen. Han har viist Almeenheden, at Stof til Tragoedier ikke uophørligen bør søges i Grækenlands og Roms Aarbøger, eller i Nationalhistorierne, men der, hvorfra saa meget Sørgeligt i Aarhundreder er kommet — den ny Verden. Derfra have Staterne hentet deres Smedde-Guld og derfra bør ogsaa Tragikerne hente deres Drama-Guld. Cortez erobrede for den gamle Verden en ny og Klingemann erobrede igjen ved ham en ny Verdensdeel for Tragoedien. Det kommer nu an paa, om han veed at benytte sig af sin Erobring, thi ellers kan det let gaae ham i Konsten, som det gik Columbus i sin Tid, at en dramatisk Amerigo Vespuci vil tilegne sig Æren for hans Opdagelse. Kommer Benævnelsen Tragoedie ikke, som man længe har troet, af den Buk (Tragos), Grækerne slagtede, og hvilken gamle Buk, saaledes som Mülner paastaaer, philologisk er slagtet af Adelung, der har beviist, at tragisk er det samme som det tydske traurig, og altsaa Tragoedie, det samme som en Sørgesang, saa er dette endnu en Grund til at søge den egentlige Oprindelse til Sørgespil, ikke i Grækernes Bukkeoffring, men i Mexicanernes Menneskeslagtning: en virkelig "traurig" Handling, der ganske svarer til Aristoteles Hovedformaal for Tragoedien: Rædsels og Medlidenheds Opvækkelse.

Det er unægteligt, at Humaniteten i vore Dage har gjort overordentlige Fremskridt; men paa Theatret har den ikke yktret sin Indflydelse. Tvertimod synes den dramatiske Humanitet at staae i modsat Forhold til hiin. Den Dame, der vilde falde i Besvimelse ved at see den Kylling slagtes, som hun dog med største Appetit spiser, naar den kommer stegt paa Bordet, har ganske skiftet Natur, naar hun er traadt ind i Skuespilhuset. Hendes Bedstemoder kunde vel fælde Taarer ved en Emilias Udraab: "en Rose brukken førend Stormen afbladede den" — men den gode Datterdatter maa see en mexicansk Menneskeslagtning — en begsort Topilzin med sin halvalenlange Kniv, førend Taaren kan komme til at glindse i hendes skjønne Øje. Til Mexico altsaa, I Digtere! til Montezumas Hof, naar I haabe at gjøre Lykke i vore Dage!

Du willst Wahres mich lehren? Bemühe Dich nicht!
Nicht die Sache
Will ich durch Dich, ich will Dich durch die Sache
nur sehen.

Schiller.

Hr. Kammerjunker v. Warnstedt har i No. 30 af nyeste Skilderie af Kjøbenhavn taget til Gjenmæle imod en af mig indrykket Anke mod Forvaltningen af Føhrs Badeanstalt. Da hans foragtelige Betegnelse af min Person kunde nedsætte mig i Publicums Øine, og han desuden ei har afholdt sig fra Uqvemsord, saa vilde dette maaske retfærdiggjøre mig, om jeg lod mig forlede til lignende Overilelser. Imidlertid bør dette ei forrykke min Dom over Hr. Kammerjunkerens Stilling til Sagen, og endskjøndt jeg holder for, at hans Bemærkninger over Føhr kunde fortjene mange

Berigtigelser, saa vil jeg dog gjerne lade ham vederfares den Ret, at Badeinteressenterne ere ham Tak skyldige for hans Bestræbelser til Anstaltens Fremme, og at han ikke er Skyld i, om Øiemedet af denne Anstalt, der skal befindes, ligesaa lidet som dens muelige Nytte, af mig at være angrebet, forfeiles ved en gal Bestyrelse. Dette opfordrer mig til, endskjøndt fornærmet, ei at tilsidesætte den anstændige Tone mod en Mand, hvis Meninger man vel ei hylder, men hvis gode Hensigt man dog ingenlunde har miskjendt.

Allerede de første Linier af Hr. Kammerjunkerens Svar fornærme ved deres foragtelige Berørelse af min Person. Det skulde være mig let at nedslaae det Fornedrende i de valgte Udtryk, dersom ikke den sidste Linie af Hr. Kammerjunkerens Motto mindede mig om, at enhver Fremstillelse af sin egen Personlighed giver Skin af Svaghed, og derved først kunde erholde Betydning.

Men Hr. Kammerjunkeren har endvidere kaldet mine Bemærkninger over Anstalten libelartige. Da jeg vil troe, at Overilelse har forledet ham til at bruge dette Ord, saa indskrænker jeg mig til den Bemærkning, at mit Indrykkede, for at fortjene dette Navn, maatte være anonymt og indeholde Usandhed. Det kan altsaa allerede derfor ei benævnes saaledes, da jeg har vovet at sætte mit Navn derunder. Men er det Usandhed, da maa jeg jo være belavet paa at forsvare mig for Domstolen.

Ligesaa upassende finder jeg det Udtryk, at betegne det med skummel Roes. Kald det Spotroes, Roes paa Skrømt, eller giv det ethvert lignende Navn, jeg har Intet derimod. Men der er intet Mørkt eller Skummelt i den hele Opsats, da Enhver strax kan forstaae Meningen. Ei heller har jeg søgt at skjule Hensigten. Den, som benytter sig af skummel Roes, for at skade paa en skjult Maade, er en Skumler; men saaledes kan neppe Den kaldes, der, med sit Navns Underskrivt vover offentlig at angribe offentlige Handlinger.

Slutteligen er det mit uskrømtede Raad, at Hr. Kammerjunkeren bestemmer sig til, ei at tage mere Deel i de Stridigheder, som denne Sag kunde foraarsage, og fremfor Alt, at han for Fremtiden vogter sig for ethvert Angreb paa min Person, at han ei til sin Skade for seent skal blive vaer, at vi fægte med ulige Vaaben. Iøvrigt skal der i Hertugdømmene udkomme en Oversættelse af mit Indrykkede, i tydsk Tungemaal.

"Welches Mittel giebt es, das Wesen einer "Sache zu entdecken? — Indem Du ihre Materie und Form scharf unterscheidest."

"Mark Aurel."

Føhr, i April 1824.

C. F. W. Krebs,
Digeinspecteur af det slesvigske Ødistrict.

Indenlandske Efterretninger.

Til den theologiske Embedsexamen i April d. A. bleve følgende skriftlige Spørgsmaal opgivne:

I. Comparentur dogmata et *instituta* Donatistarum cum placitis et *ritibus* Anabaptistarum, ita ut tam similitudo quam diversitas utriusque sectæ inde appareat.

2. 2 Thessal. I, 6—12.

3. aut Psalmus XIImus, aut XCVIII.

4. Exposito nexu necessario inter firmiora pro existentia Dei argumenta, ostendatur, quomodo ex illis elici, eorumque recto usu probari possint attributa divina, sive metaphysica, sive spiritualia.

5. Quæritur, an et quatenus Jesus Christus suam institutionem ad opiniones vulgares accommodaverit?

6. Adumbretur virtutis christianæ notio, fundamentum, ambitus, atque peculiaris character.

Den 1ste Maj døde i Aarhuus forhenværende Told- og Consumptionscasserer i Randers, Justitsraad Ludvig Holberg, i en Alder af omtrent 77 Aar. Faderen havde været Forvalter hos vor udødelige Baron Holberg, som var Sønnens Gudfader og tillod at han opkaldtes efter ham. Baron Holberg skal ogsaa have bestemt ham i sit Testamente 30,000 Rdlr.; men da en Proces opstod mellem Gudfaderen og Forvalteren, og samme tabtes af den første ved Højesteret, saa casserede han Testamentet, og Gudsønnen gik nu Glip af sin Arv. Som Student ved Kjøbenhavns Universitet blev den Afdøde i sit 22de Aar Skuespiller ved det Kongelige Theater, men forlod, efter to Aars Forløb, igjen denne Bane. Han var, fra den Side betragtet, Patriarchen for alle vore Skuespillere, da han havde betraadt Brædderne for 55 Aar siden. Han spillede, blandt andre, Orosman i Zaire, den Stolte ꝛc. Som Toldcasserer i Aarhuus havde han meget at bestille med Anlægget af den skjønne Hauge Marienlyst. Han havde ogsaa opfundet et Slags oeconomiske Lys, som han kaldte Pindelys, og som han har beskrevet i Konstflids-Selskabets Journal. — Da den Hedengangne var syv Aar gammel ved Baron Holbergs Død (1754), saa kunde han endnu ret godt erindre Adskilligt af denne store Mands private Liv paa Sorøe, blandt andet, at han var saa ugeneert, at han i Slaaprok og Tøfler ofte red omkring paa en liden Hest, for at see til Bøndernes Arbeide i Marken.

Til Opførelse paa den Kongelige Skueplads i næste Saison er antagen Svend Grathe, af en Anonym (maaskee Forfatteren af Jutta?), og Johanne Grey, af St. St. Blicher.

I Landsbyen Ugerløse, ikke langt fra Holbek, opkom Løverdagen den 8de Maj en heftig Ild, hvorved Kroen og nogle Huse lagdes i Aske. Næstfølgende Tirsdag, den 11te Maj, udbrød en endnu heftigere Ild i Landsbyen Wallensbek, ved Flaskekroen, 2 Mile fra Kjøbenhavn, og greb saa hurtigt om sig, at Fogden Anders Hansens Gaard, hvor samme først opkom, Præstens og 7 andre Gaarde samt 8 Huse bleve et Offer for Luerne. Mærkeligt er det, at alle de Brandlidte vare beslægtede, og denne Ildebrand altsaa i egentlig Forstand var en sand Familieulykke.

I den paa Tydsk udgivne Dagbog over en Reise af F. Bøye gjennem Norge 1817, i Selskab med Lieutenant v. Wöldike, bekjendt af den herlige Samling af Fugle, han selv har skudt og udstoppet, udgivet af Dr. phil. H. Boie, roser Forfatteren særdeles meget den Gjæstfrihed, han mødte paa mange Steder i Norge, og den billige Behandling paa Gjæstgiverstederne. Da vi i Seyerstad, siger han, spurgte om, hvad vi havde at betale, førte os Konen i Huset hen til Vinduet, og sagde, i det hun pegede paa Havet, og de Marker, der omgave Gaarden: "Saalænge Jorden endnu giver os Korn og Havet Fisk, skal ingen Reisende kunne sige os paa, at vi have taget Penge imod af ham." — Mærkeligt, og et Bevis paa den i Norge endnu meget almindelige store Retskaffenhed, er det, at Husene ikke lukkes om Natten, og at Fremmede optages, uden at man engang spørger efter deres Navn eller Hensigter.

I de fleste protestantiske Lande har man een eller flere Gange om Aaret en anordnet Bod- og Bededag, der helligholdes, og hvortil nye Texter vælges. I Danmark blev 1580, i Anledning af Pesten, en aarlig tre Dages Bod- og Bedefest anordnet; fra Aarene 1673 til 1689

anordnedes ni Gange tre aarlige Bod- og Bededage. Men 1686 (d. 27 Marts) blev den nuværende ene aarlige (extraordinaire) Bededag, fjerde Fredag efter Paaske befalet. Dens Helligholdelse blev meget strængere paabuden end nogen anden Hviledag. Der skal, efter Anordningens Bydende, Aftenen i Forveien, Kl. 6, ringes med den største Klokke til hver Kirke, baade i Kjøbstæderne og paa Landet; alle Boder, Kjeldere og Kroer, hvor nogen Slags Varer eller Drik sælges, skulle da tillukkes og ingen videre Handel den Aften drives; alle Undersaatter skulle ædruelige, betimelige og skikkelige komme til Kirken, samt faste indtil alle Tjenesterne ere forrettede, og afholde sig fra alt Arbeide, Reiser (Posten allene undtagen), samt Spil, Leeg, Dobbel og anden verdslig Forfængelighed. Det forbydes strængeligen, i alle Ordinarier, Pensioner, Herberger og Vertshuse, Mad eller Drikke, førend al Gudstjeneste fuldkomment er forrettet, nogen i hvem det og være kan, at give eller skaffe, de Syge og Svage undtagne. Hvo sig herimod utilbørlig forholder, straffes, uden Persons Anseelse, som Kongel. Mandaters modvillige Overtræder. Hvormed hver Stads Øvrighed skal have tilbørlig Indseende og derover holde, saafremt de ikke af General-Fiscalen vil tiltales, om de herudi befindes forsømmelige. — Denne Anordning blev fornyet 1702 (11 April) og 1731 (10 April).

Blandede Efterretninger.

To Chinesere i Halle.

(Slutning; see forr. No.)

Der gives Folk i China, som gjøre sig en Haandtering af, at spaae Andre deres Skjebne, ja endog deres Død, og faae anseelige Summer derfor; til samme hørte ogsaa A-Sengs Fader. Han gjaldt for en Mand af overordentlig Skarpsindighed, og spaaede ethvert Lem af hans Familie, naar det skulde døe, hvilket ogsaa til fastsat Tid skal være indtruffen. A-Seng selv paastaaer, efter sin Faders Orakelsprog, at han maa døe i sit 63de Aar, og finder sig roligen i

sin Skjebne. Dog synes denne Idee ikke at være saa rodfæstet, at den kan beseire en øjeblikkelig Dødsangest.

A-Seng var upasselig og skulde lade sig aarelade; men intet kunde bevæge ham dertil. Han bortviste Saarlægen med Trudsel og fortalte siden, at han endnu tydeligen mindedes, at for nogle Aar siden adskillige Chinesere døde af Aareladning; derfor kunde han aldeles ikke beqvemme sig dertil.

Begge anvende megen Flid paa at lære det tydske Sprog; men en nøje og grundig Indsigt deri ville de aldrig opnaae. I den rigtige Udtale af samme hindrer deres Organ dem, hvilket nu eengang ikke egner sig til at frembringe den Mængde haarde Consonanter og de vanskelige Gutturaler. Næsten hvert tydsk Ord ende de paa sinesisk Viis med den sidste Stavelses Vocal, og ansee de sidste Consonanter for noget saare Undværligt. Endnu meget mindre kan man bibringe dem noget Begreb om grammaticalske Flexioner, da i deres Sprog ikke engang de enkelte Taledele, f. Ex. Substantiv og Verbum, ved Formen ere adskilte, og næsten Alt kun kommer an paa Stillingen af Ordene i Talen. Casus, Numeri, Personer, Tempora maa omskrives, og i Skikkelsen af det Ord selv, som de tilkomme, foregaaer ikke mindste Forandring. Til alting rystede de to Chinesere smilende med Hovedet, og "ak, meget vanskeligt!" er sædvanligen Resultatet.

Overhoved maa det være vor Bestræbelse, stedse at blive det chinesiske Sprog mægtigere, veiledet af Remusats fortræffelige Grammatik og derhos at benytte de to Chineseres Udtale, der kan give os Midlet i Hænde, til ret snart, ved mundtlig Underholdning i deres eget Sprog, at faae af dem ret mange interessante Sagkundskaber. Dette er Hovednytten, som deres Nærværelse kan yde os. I deres Nations Skribenter ere de kun for lidet bevandrede, at de f. Ex. ved Forklaringen af vanskelige og mørke Steder kunne være os til stor Hjelp, og dette kunne vi ene opnaae ved eget, anstrængt og utrætte-

ligt Studium, forenet med de bedste literariske Hjelpemidler, som vi ogsaa tildeels allerede ere i Besiddelse af.

Om Konstens nuværende Tilstand i Italien leverer Grev G. Orloff, i sit Forsøg til en Historie om Malerkonsten i Italien, interessante Beretninger. Den fuldkomneste nu levende Maler er der Camuccini. Mindre feilfri er Ridder Landi, Directeur for St. Lucas Academie. En stor nulevende Tegner er Mainardi fra Perugia; han ydede store Konstnere ofte Hjelp med sine Tegninger. Ridder Fidenza, i Rom, er en meget duelig Landskabsmaler; Bassi fra Bologne kommer ham nær. En gammel, men agtet, Maler er den i Revolutionstiden udvandrede Vicar fra Frankrig. — Bolognas Skole leverer faa nye Malere af stor Berømthed, naar undtages Fanzelli, der dannede sig i Venedig og fuldendte denne Dannelse i sin Fødeby Bologna. Meget stræng er nu Undervisningen i Florenz. Martellini er blot en stor Tegner. Monti fra Pistoia bliver skjødesløs. To rige Konstyndere tage sig meget af Konstnerne i Florenz, nemlig Storhertugen ved Forskjønnelsen af Poggio imperiale og Fyrst Borghese, der lader sit Pallads ombygge. Af Francisco Nenci er det herlige Loftmalerie i Capellet i Poggio imperiale, forestillende Marias Himmelfart. — Meget berømt i Rom er Florentineren Sabbatelli som Tegner. Hans Tegninger ere meget correcte og røbe nye lykkelige Ideer, men ofte mangler ham Smag og ofte ogsaa det sindige Valg af det Sømmelige. Siden 15 Aar har han været Professor ved Academiet i Mayland. Store Landskabsmalere har det af Naturen saa rigt udstyrede Florenz aldeles ikke. I det derværende Academie hellige 300 Elever sig Tegnekonsten, blandt hvilke 50 ogsaa syssel sætte sig med Malerie. Med Strænghed viser man nu de middelmaadige Talenter tilbage, for at bestemme sig til andre Fag. Det nuværende Academie omfatter ogsaa Musik, Declamation, Mekanik og Chemie, som syssel sætte et Par Hundrede Elever. Ene Academiet i Mayland vælger

til sine Malerier Emner af Nationalhistorien. Blandt de Fremmede, der længe have arbeidet i Florenz, beundrer man Franskmanden Fabre og hans Abels Død. Academiet tabte ugjerne Bossi, hvis Malerier ikke ere det, hans Tegninger ere. Den beskadigede Nadvere af da Vinci skulde copieres i Mosaik. Bossis Tegning var fortræffelig, men det af ham restaurerede Malerie maatte Raphael, der udførte Mosaiken, lade blive ubenyttet. Nu er den i Wien. Maleren Andrea Appiani fulgte efter Bossis Død. Hans Fresco-Malerier ere de bedste, og de heldigste Kuppelen i Choret af den hellige Marias Kirke, det prægtige Malerie for Palladset Busca og det smukke Plafond i Slottet Montza. Erkehertug Ferdinand og Napoleon agtede ham begge, og den sidste gav ham en god Løn. Udmærket er hans Frescomalerie i Palladset i Mayland, hvorpaa han endnu arbeidede 1813, da han blev rørt af et Slag. Indtil 1818 levede han næsten i Armod, da han mistede sin Løn og ikke mere kunde arbeide, og ene maatte leve af at sælge Udkast af Tegninger eller smaa Phantasier fra lykkeligere Dage. De tre nulevende Professorer ved Brera, Academiets Sæde, Ajoz, Palaggi og Strangeli i Mayland, ere der anseete Malere. Den første, en ung Mand, arbeider rask, og høie Gjenstande lykkes ham. Prof. Palaggi, i Livets fulde Kraft, er en meget duelig Frescomaler; men hans Portraiter ere uden Værd. Den maylandske Prof. Strangeli henfalder, som en Eleve af David, noget i den mancchinoso Stiil (den indbildte og ikke sand naturlige). — Gode Landskabsmalere ere i Mayland Casparo Gozzi, Bizzi og Ronzoni. — Miliaras Perspectivstykker i nederlandsk Stiil søges saa meget, at han kun kan forfærdige dem, der bestilles. Hans første Lærer var den første europæiske Decorationsmaler San Clerico, der stiftede sig en egen Skole og havde Perspectiven ganske i sin Magt; hans Tegning er reen, hans Farveblanding dristig, han overlæsser ikke sine Fremstillinger, og med faa lette Streger giver han hvad han vil give. Da hans Elever i Kjøbmændenes Casino i Mayland havde malet Platfondet ganske imod hans Ideer, lod han det Hele overstryge igjen, og skabte

dets Sted hurtigen det nu saa beundrede Mesterstykke. Han vil snart i 200 Plader lade fremstille sine Mesterværker mangfoldiggjorte. Hans Lærer i Coloriten var Boldrini fra Vicenza, der atter har istandsat mangt et gammelt beskadiget Malerie, og som lærte i Rom, men nu udøver Malerkonsten i Mayland. Hans Mesterstykke er en Ganymed. Den berømte Longhi ved Academiet i Mayland er tillige som Steenskjærer og Tegner stor, og har duelige Elever. Det prægtige Brera, Academiets Sæde, fordum et Jesuiterkloster, er fuldt af de herligste Malerier. Her hænger den hellige Jomfrues Bryllup af Raphael, som Longhi med Mesterhaand har copieret. (Fortsættes.)

Fransk Finantsoperation.

I de Deputeredes Kammer finder den ny Finantsplan, at nedsætte de franske Statsrenter fra 5 til 4 PC., ivrige Modstandere. Oppositionen siger: at hverken Staten eller de Private kunne vinde ved denne rystende Operation. Den første forøger sin Gjeld med $\frac{1}{4}$ Deel, ved at forandre 75 til 100; de sidste tabe $\frac{1}{4}$ Deel af deres Indtægter, ved at faae 4 istedet for 5 PC. Ministerialpartiet mener derimod, at det vilde være urimeligt, om Staten skulde vedblive at svare 5 PC., naar den kan faae Laan til 4 PC., og at Forøgelsen fra 75 til 100 kun er en Idee, og intet Virkeligt. Offentlige Blade have allerede ladet sig forlyde med, at Ideen vil finde Efterlign.lse i andre store Stater Hr. Baring, den engelske Banquier, var over for sex Uger siden reist til Paris, for at slutte en Overeenskomst, og baade han og Hr. Rothschild have paataget sig, at udbetale for den franske Regjering, alle de Capitaler, som Vedkommende ikke maatte ville lade blive staaende til 4 PC. Da Oppositionen i de Deputeredes Kammer paastod at ville see den angaaende hiin Operation sluttede Overenskomst, svarede Ministeren blandt andet, at det var vedkommende Contrahenters egen Fordeel, at faae Planen realiseret, og de havde forpligtet sig til at have til næstkommende 1ste October 370 Mill. i Beredskab, for at sætte

Regjeringen i Stand til at udbetale alle de Statscreditorer, som ikke maatte ville lade deres Penge blive staaende. I Følge de sidste Postefterretninger er, efter mange stormende Debatter, Forslaget dog omsider med Stemmeflerhed gaaet igjennem.

Denne Finantsoperation har frembragt en heel Revolution i Papirverdenen, og næsten alle muelige Statspapirer ere, som en Virkning deraf, stegne betydeligen i Prisen. Meningerne om denne Stigen ere deelte. Det ene Partie paastaaer, at den er meget reel grundet; de nægte vel ikke at Speculation ogsaa har Deel deri, men de antage, at naar den franske Finantsoperation finder Efterlignelse i andre Stater, saa ville Capitalisterne, der under Handelens nuværende Standsning og de svage Udsigter til dens Gjenoplivelse, ikke vide at gjøre Brug af deres Capitaler, dog nødsages til at følge Speculanterne og betale Torvepriserne. Det andet Partie nægter vel heller ikke, at Handelsstandsningen tvinger en stor Deel Capitalister til at sætte deres Penge i Statspapirer, men paastaae, at den nuværende raquetmæssige Stigen er intet mere og intet mindre end Luft — et Veddespil, som man under Krigen har havt saa mange af. Til Bevis paa, at det er Speculanter, store og smaa, der drive Værket, anføre de, at det især kun er 4 pC. Obligationer, som ere stegne saa meget, og at 5 og 6 pC. forholdsviis staae saa meget lavere, da Speculanterne ikke bryde sig om Renten, men om Capitalen, og troe, at f. Ex. Caperobligationer, der lyde paa 100 Rbd. Sølv og kunne kjøbes for 76 Rbdlr. S., lettere kunne stige, end andre Obligationer, hvis paalydende Sum er 100 og betales med 96, fordi de svare 5 pC. Ogsaa den pludseligt stegne Disconto og de mange tilsyne komne Vexler anføre de som Bevis for deres Paastand. De troe, at den mindste Rørelse i Handelen, som dog mueligen snart kan komme, vil bringe Statspapirerne ligesaa hurtigen til at falde, som de nu ere stegne.

Moritz Miller, Maj. i K. Würtemb. Tjeneste, har udgivet en interessant Fremstilling af den franske forenede Armees Feldttog mod Russerne 1812. Han siger, at Napoleon havde udkastet sin Operationsplan efter de tidligere, der ledte ham til Seir: i eet Feldttog, saaledes som det lykkedes ham med Østerrige og Preussen, at sætte sig i Besiddelse af Hovedstaden og nu foreskrive Freden. Han var ikke bleven overvunden af de russiske Vaaben, men af Hungeren og Climatet. — Smolensk burde have været Maalet for Napoleons Operation i dette Feldttog; han burde have besat Dwina og Dnieper og ladet sin Armee gaae i Vinterqvarteer. Den russiske Armee var da den franske næsten lig i Tal og i Mandskraft meget overlegen. Dertil kom endnu, at Tschitschakow var rykket med Moldauarmeen frem indtil i Nærheden af Volhyniens Grændser, og altsaa truede Ryggen. Men Napoleon begik her den samme Feil, som, for 100 Aar siden, drog den svenske Armees Undergang efter sig under Carl XII.: han fulgte den russiske Armee, og leverede ved Borodino hiint store Slag, hvori den franske Armee, trods sin svækkede Tilstand, vel vandt en tvetydig Seir, men tilsatte en stor Deel af sine Kræfter. Kutusow, der i Smolensk havde overtaget Overanførslen af den russiske Armee, overlod de Franske, uden at slaaes, tvertimod Benningsens Mening, Moskou, men hvis Besiddelse, efter den paafulgte store Brand, ikke forbedrede Bonapartes Stilling.

Den Vogn, hvori den skotske Dronning Marie 1503 holdt sit Indtog, og var den første Karet, man havde seet i Skotland, opbevares endnu i Slottet Rüthwen.

I Rusland findes nu ret udmærkede botaniske Hauger. Åbo, Casan, Cherkow, Cremecz (i Volhynien), Dorpat, Wilna, Warschau, Moskou har hver sin. Men den skjønneste blandt dem alle er den Paslowskiske Hauge ved Petersborg, som Keiserinde Maria Feodorowna har udstyret med fyrstelig Mildhed, og endnu bestandig med særdeles Deeltagelse pleier. Her finder man de sjeldneste af de sidste russiske Verdensomseilere fra de fierneste Egne medbragte Planter.

Johannes Schweizer har i sin saare underholdende, lærerige og 1823 i Leipzig af Kranich udgivne "Reise nach Nordamerika" meddeelt den læsende Verden S. 143 en Prøve af Tonen i de nordamericanske Tidender, i det han af den saakaldte "Redinger Postbud" afskriver følgende Linier, hvis Anvendelighed, eller Ikkeanvendelighed paa vor Verdensdeel Læserne selv ville behage at bestemme.

"Kjærlighed til Næsten. Meget "sjelden og ikke at finde paa Torvet."

"Credit. Uddød fra den Tid af, da saa "Mange svore sig ud af Gjeldsfængslerne."

"Venskab. Kræves tidt, men kan ei "kjøbes uden rede Penge."

"Bysladder. Kan for slet Intet haves "i Overflødighed."

"Løfter. Faaes for Spotkjøb."

"Hofmod. Torvet er overlæsset dermed."

"Dumhed. Gaaer overordenligen meget "isvang."

"Falske Eder. Stykket koster 25 Daler, "og endnu haves en god Slump i Forraad."

"Taknemmelighed. Reent og aldeles "af Moden."

"Godt Navn. Saare sjeldent; et Par "hundred Stykker ville finde god Afsætning til "en Priis af 500—800 Daler, ugeviis at bruge."

"Ærlighed. Af slet intet Værd."

"Kirkegjængere. Meget sjeldne meer "at finde."

"Kjærlighed. Kun hos Børn at opdage."

"Ægteskab. Næsten en Contrebandvare."

"Ledige gjængere. Som de gamle Continentalpenge, 75 for een eneste Flittig."

"Stærke Drikke. Rivende Afsætning."

"Arbeid. Meget hos Advocater og for "Domstolene."

"Embeder. Næsten alle dobbeltbesatte."

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Eenogtyvende Aargang. No. 40.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 18 Maji 1824.

Om Gasbelysning.

(Udtog af en Skrivelse.)

Blandt alle Opdagelser, der glæde Menneskene og frembringe betydelige Virkninger paa Konsterne og den huuslige Oeconomie, fortjener unægteligen den konstige Frembringelse og Erstatning af Lyset en vigtig Plads i Rækken af det forfinede Livs nyttige Konster.

Allerede i Slutningen af det 17de Aarhundrede blev af en tydsk Chemiker Becker uddraget Tjære og brændbar Gas af Steenkul. Men først sildigere, i Slutningen af det 18de Aarhundrede, og i Begyndelsen af det indeværende blev ved det Lebonsche Forsøg, men hvilket indskrænkede sig til Veddets Anvendelse til Distillation og Gasberedelse, vakt Opmærksomhed for denne Gjenstand. Men da den af Veddet uddragne Gas hverken ydede Lys af tilbørlig Klarhed, eller brændte uden besværlig Lugt, anstilledes i Engelland adskillige Forsøg til at anvende Gas af Steenkul til Stue- og Gadebelysning, og Hr. Ackermann var i London den første, der oplyste sit Bogtrykkerie, sit Varemagazin og sin Bolig med Gas af Steenkul. Men Gassen gav endnu stedse ved Brændingen en ilde Lugt fra sig. Dog siden den Tid, man har aldeles befriet Gassen fra den ilde Lugt, som den meer eller mindre ved Brændingen giver fra sig, er den stedse med mere stigende Interesse bleven udbredet. Ogsaa i Staden Kiel finder man i en Privatmands Huus, at, ved Hjelp af Steenkulgas, næsten i hvert Værelse kan haves et reent og behageligt Lys. Det brænder, uden at være forbundet med Fare, fordi det ikke, som et almindeligt Lys, kan falde eller give Gnister. Hver Flamme consumerer en halv Cubikfod i een Aften. Lysningens Styrke og tillige dens Billighed, naar den anvendes i det Store; de forskjellige Skikkelser, som Gaslysningen er istand til at danne; den store Lethed, hvormed den største Gasbelysning, ved at lukke en Hane, strax kan slukkes, og den ligesaa lette Antændelsesævne, Gassen har, naar man nærmer sig den med et Lys, egner Gasbelysningen til fordeelagtig Anvendelse i det practiske Liv.

Meget interessant var det mig paa min Reise over Kiel at tage det i et indskrænket Huus sandeligen meget compendiøst indrettede Distillationsapparat i Øjesyn. Den Ovn, hvori Retorten hedes, befinder sig i en liden Kjelder. Formedelst et Rør, som langs med Muren er anbragt i fri Luft og henledet til tredie Etage, bliver den brændbare Gas, som allerede i det første Kar, som Gassen stryger igjennem, for største Deel har affat de Tjæredele, der ere blandede deri. I en liden Stue i tredie Etage, hvor der stod en Dreierlade, thi Husets Ejer sysselsætter sig ogsaa, til sin egen Fornøjelse, med mekaniske Arbeiders Forfærdigelse, drager den afkjølede Gas sig to Gange gjennem Flydenheder, nemlig gjennem et Kar, der er fyldt med Vand, og gjennem kalkholdigt Vand, for at absorbere den kulsure Gas og Svovelvandstofgas. Formedelst et Rør, der gaaer ud af Overdelen af det Kar, hvori Kalken findes, træder nu den rensede Gas i Gassometret eller Gasgjemmet, der tjener til, ikke blot at opbevare Gasforraadet, men ogsaa til at vedligeholde et stadigt brændende Lys. Med det Rør, som gaaer ud af Gassometret, er ogsaa, næst Hanen, forbundet et Hovedledningsrør, af hvilket Gassen paa hiint Sted, formedelst lodrette horizontale, op og nedgaaende Rør, ledes hen, hvor den skal belyse.

Husets Eier har selv gjort Indretningen og Anlægget, ja, som han har forsikkret mig, endog forarbeidet selv meget med egen Haand.

Maatte man dog, især i Danmarks Hovedstad, efterligne dette Exempel og raadføre sig med denne Mand, der tilstrækkeligen har erhvervet sig theoretiske og practiske Kundskaber, i det han har gjort sig bekjendt med de Skrifter, der

ere udkomne angaaende denne Gjenstand og aldeles har gjort denne Indretning efter den Anvisning, Prechte allerede i Aaret 1817 har givet til Belysning med Steenkulsgas. Enhver, der besøger Staden Kiel, gjør jeg opmærksom herpaa. Den humane og meget interessante Eier af Huset, vil sikkert vise Enhver, der ønsker det, Indretningen.

Cabale og Cabal.

Disse to Ords Oprindelse er heel forskjellig. Det første kommer af det Ebraiske Cabala, Modtagelse, saasom Massora, Tradirio (S. Menage) og hvoraf der gaves tre Slags. I det Franske betegner Cabale figurlig et Partie, en Faction eller et Complot, hvoraf cabaler, cabalisere, spille en Cabale. — Men Ordet Cabal, som egentligen intet har at bestille med Cabale, er deels af engelsk, deels af nyere Oprindelse. Det er en Benævnelse, man har tillagt Carl II. skjændige Ministerium, der bestod af fem Personer: Clifford, Ashley, Buckingham, Arlington og Lauderdale; de første Bogstaver af hvis Navne i denne Orden gav Anledning til det Ogenavn, hvorved de bleve udmærkede.

Markeder og Messer.

Ordet Marked er omtrent det samme, som Tydskernes Messe. Den første Benævnelse kommer saavel i Dansk og Svensk, som i Engelsk (Market), upaatvivleligen af det latinske mercatus, da det i ældre Tider, efter Johnson skreves mercat. Derfra kommer den Talemaade: gjøre et

godt eller slet Marked (en god eller slet Handel). Engellænderne have endog Gjerningsordet to market, sælge eller kjøbe, kjøbslaae. — Det tydske Jahrmarkt er det samme som Messe, fordi der, ved Pillegrimsfarter til et Stæd, stimlede saa mange Mennesker sammen, at dette gav Anledning til, at ogsaa mange Kræmmere samledes der, hvorved Handel opstod. Naar disse Markeder holdtes i en stor Stad, som Magdeburg, Naumburg, Leipzig, saa kaldte man dem, fordi mange Folk i saadanne Stæder kunde finde Huus, Heer- eller Herrenmessen, da Dom- eller Chorherrerne i egen Person læste den store Messe, som paa den Dag maatte holdes. I Magdeburg blev paa Mauritius Dag allerede i det 11te Aarhundrede holdt store Heermesser; i Naumburg blev der læst Messe paa Peter Pauls Dag; der var da stor Valfart og derved opstod denne Messe.

I Videnskabers-Selskabets Ordbog hedder det under Messe, at det i det Tydske bruges undertiden for Marked ("fordi saadanne store Markeder holdes paa Kirkens Høitidsdag"). Denne Forklaring synes ikke at lede til et rigtigt Begreb. Det var ikke fordi saadanne store Markeder holdtes paa Kirkens Høitidsdage, men fordi Høitidsdagenes Sammenkomster gave Anledning til Handel; denne Handel eller det Marked (Messe), der blev holdt paa Torvene, havde aldeles intet at gjøre med den Messe, der paa en saadan Høitidsdag blev holdt i Kirken. Markedet var tilfældigt, uautoriseret og i Grunden en Misbrug.

Market kaldes ogsaa paa Gammeldansk Torvepladsen. Saaledes hedde 1446 Gammel Torv i Kjøbenhavn det gamle Market.

Det er Skade, at vore ældre Etymologer ofte have kjendt saa lidet til de nyere Sprog, især det Engelske; thi da havde de let fundet Lys paa mange Steder, hvor de, ene støttende sig paa deres oldnordiske Sprogkundskab, ofte maatte famle i Mørke og ledes i Vildrede. Saaledes findes — for kun at nævne et Exempel — i en Anmærkning til Kong Christian den Fjerdes Artikel for de Danske Krigsfolk ꝛc., indført i Ny Dansk Magazin 3 B. 6 H. S. 179, over Ordet Sutler en omstændelig Forklaring, og siges, at Edwarsen og efter ham Holberg i sin Bergens Beskrivelse urigtig har forklaret det som Skatter. Anmærkningens Forfatter forklarer det rigtigen med Marketender, men mener at det kommer af Suel eller Sul. Havde han kjendt noget mere til det Engelske, saa vilde han vidst, at Sutler er en almindelig Benævnelse paa Marketender; at dette Ord kommer af det Hollandske Soeteler og det Tydske Sudler (f. Ex. Sudelkoch), og altsaa, naar det endeligen skulde udledes af Dansk, maatte udledes af Søl ikke af Sul, hvilke to Begreber ere saa høist forskjellige.

De, der hade saa meget al Etymologie, og troe, at den leder sjeldent til noget fornuftigt Resultat, ville heraf see, at etymologiske Grandskninger langt fra ikke ere saa unyttige, som de, der bruge Ordene, saa at sige, af Vane og aldeles mekanisk, uden at forbinde noget klart Begreb dermed, i Almindelighed troe. Men det forstaaer sig — til at anstille grundige etymologiske Undersøgelser udfordres mere Tid, end de fleste Mennesker gide at anvende derpaa, og større Sprogkundskab, end de fleste saakaldte Sproggrandskere besidde.

Indenlandske Efterretninger.

Kjøbenhavn, den 17de Mai 1824.

Søndagen den 16de dennes, om Middagen Kl. 1, fuldbyrdedes i Frederiksberg Slotskirke Hds. Kongelige Høihed Prindsesse Wilhelmine Maries Confirmation. Deres Majestæter, Kongen og Dronningen, samtlige Kongehusets Prindser og Prindsesser, de Fornemste i Rangen af begge Kjøn og det herværende corps diplomatique vare Vidner til den hellige Handling. — Med Ynde, Anstand og ualmindelig Indsigt i Religionens Læresætninger besvarede Hds. Kongelige Høihed de Hende forelagte Spørgsmaal, og med dyb Følelse for denne høitidelige Handlings Vigtighed aflagde Hun sin Troesbekjendelse og sin hellige Forpligtelse. Alle Tilstedeværende følte sig henrevne af den meest inderlige Deeltagelse og forlode, efterat den rørende Handling var tilendebragt, Herrens Huus under de ivrigste og varmeste Bønner til Forsynet for Prindsessens, Hendes Kongelige Forældres og det hele Kongehuses Vel.

(St. T.)

Odense, den 12 Mai. I Dag er vor elskede Gouverneur, Hs. Høihed Prinds Christian Frederik, igjen reist tilbage til Hovedstaden. — Dagen før blev af Hs. Høihed holdt Special-Revue over den hele Borgervæbning, hvis Evolutioner udførtes saa vel, at Hs. Høihed derefter lod Stadshauptmanden med Ohrr. Capitainer og samtlige Officerer fremkalde, og bevidnede dem, tilligemed det samtlige Mandskab, sin Tilfredshed saavel med den udviste Færdighed under Øvelserne, som med Anskaffelsen af eensformige passende Uniformer for de Fleste, efter Hr. Stadshauptmandens Foranstaltning, hvorved det Hele har vundet i Orden og Præcision. Foruden de 2 egentlige Borgercompagnier, hver paa over 100 Mand, bestaaer anden Afdeling af det ridende Corps paa omtrent 50 Mand og de Unge Karles Corps paa omtrent 180 Md. Sidstmeldte Corpses Uniform udmærker sig ved en kort grøn Kjole med hvide Knapper, sort Krave og hvide Beenklæder,

samt sort Kaskjet. Af den nu mere fuldstændige og indstemte Musik blev samme Aften slaaet Tappenstreg paa Gaderne og derefter opført en behagelig Musik i Slotshaugen.

I Aalborg oprettes nu ogsaa en Sparecasse.

Blandede Efterretninger.

Om Konstens nuværende Tilstand i Italien.

(Slutning; see forr. No.)

Under Directeuren Grev Cicognara blomstrer nu Malerskolen i Venedig. Dens Museum har over 400 Malerier, til hvis værdige Opstilling Keiseren af Østerrige anviste 400,000 Fr. Blandt de 60 Elever ere mange Udlændinger, der studere her den saa berømte venetianske Colorit. Her hænger Titians herlige Himmelfart fra Franciscanerkirken. Overhoved stamme de fleste Stykker i dette Museum fra Klostere og Kirker. Denne Skole er Demins, som her studerede men uddannede sig i Rom. Han maler nu i Padua blandt andre for Greve Papahava Aspasias Historie. Hans Tegning har Grazie og Udførelsen i hans al fresco er fuldkommen; i Olie maler han ikke, men leverer skjønne Tegninger med Pen og Stift. — Letanzio fra Bergamo, som der er Professor, efterligner meget tro gamle Mesterværker af denne Skole, heldigst Giorgono. Men han tegner slettere end han colorerer og hans egne Opfindelser lykkes ham mindre end de, han copierer. — Venetianeren Schiavone er i en vis Henseende en født Maler, og leverer veltrufne Portraiter. Pellegrini, stedse Titians Efterligner, leverede som Mesterværk Messalinas Død, og portraiterede meget i Engelland og Portugal. — Man gjør meget af Borsaløs Prospect af Staden Venedig. Ved Siden af hine arbeider den beundrede Chelone. Roberti fra Bassano maler nu i Rom selv Prospecter af Rom.

I Turin er blot Biscara berømt; han er Directeur for det derværende Konstacademie. Rigere er nu Neapel end Turin paa store Malere. Directeur for Maleracademiet er der Angelini, hvis Portraiter især ere fuldkomne. Ogsaa Mattia er her en berømt Maler. Bergier fra Turin har i Slottet Caserta malet et fortræffelig, stort Platfond. Napolitaneren Saja leverer Meget. Prof. Camerano maler smagfulde Portraiter. Girgenti maler og portraiterer i Tusk. Neapolitanerne Celastini og Mattiolo levere fortræffelige Malerier. — Blandt de Levende glimrer her i en ganske eiendommelig Maneer Maleren Chappa. Han copierer med saadan Troskab alle Mesterværker, at man med Møie kan kjende Copierne fra Originalerne, naar de hænge sammen. Dette benytter den Snue sig af, og sælger stundom sine smukke Copier som Originaler. Al egen Opfindelse af denne i sit Fag store Maler er mindre end middelmaadig. — Philip Hackert, Kgl. neapolitansk Maler, har malet saare meget. Hans Landskaber ere udbredte overalt i Europa og ikke af lige Værd; thi han var gjerrig. For sin Konge malede han, efter Accord, og tog 6 Ducater for Qvadratfoden. For meget var det ikke, men den Gjerrige bedrog alligevel Kongen, i det han, især paa det Kgl. Lystslot Favorite, i Nærheden af Neapel, anlagde Luften i dobbelte og trefoldige Dimensioner, for at spare Tid. Hans Landskaber ere almindelige Prospecter af Egnen omkring Neapel eller af den Kgl. Park. Den franske Maler Denys, som døde i Neapel, malede mange Landskaber for Staden og Hoffet. Paa intet af dem savnedes en Ko; Grønsværen, som han gjorde til sit Hovedstudium, var høist botanisk, og deri var han altid correct. — Ogsaa Waller er død. Han havde sin Styrke i Udbrud af Vesuv. De ere almindeligen bekjendte og give et fortræffeligt Billed paa denne Vulcan og dens Ødelæggelser. — I det Hele, siger Forf., synker desværre her Smagen for Malerie blandt de rige Indfødte og Majoratsherrer. De ere overmætte af de Konstværker, som de arvede, og paa nye anvende de sjeldent nogen Bekostning. Saaledes klage Italiens Konstnere. Kun de mange Udlændinger sysselsætte endnu nogenlunde de store

Konstnere. Den berømte Billedhugger Masucci maatte stundom forfærdige Former for Knapfabrikerne, blot for at kunne leve.

Ved at skildre den indere Deel af Serailet kommer Jos. von Hammer i sit Værk Constantinopolis und Bosporos, örtlich und geschichtlich beschrieben, ogsaa til at tale om det Værelse, hvori den Keis. Skat gjemmes. I een af disse hvælvede Sale, siger han, seer man endnu fra Taverniers Tid Hylder med Carl V. Portrait og mange Bøger og Haandskrifter i forskjellige europæiske Sprog, som have deres Oprindelse fra det Bibliothek, der under Soliman, med Tilnavnet Lovgiveren, var en Deel af det Rov, Tyrkerne gjorde ved Ofens Erobring. Rygtet har længe forvexlet med disse Levninger af Mathias Corvins Bibliothek, der opbevares i det Keis. Skatkammer, Resterne af et Bibliothek, der hidrører fra de byzantinske Keiseres Tid, og som har skuffet mange Bibliomaners Haab, uagtet Sagen allerede var fuldkomment oplyst, endog efter de Undersøgelser, der i den Henseende ere blevne gjorte. Tre Geistlige have i forskjellige Tidspuncter foresat, som Hovedmaal for deres Reise til Constantinopel, at anstille Undersøgelser angaaende Bibliotheket i Serailet, uden aldeles at kunne opnaae deres Øjemed. Disse vare Abbed Sérvin, Abbed Toderini og Decanus Carlysle. Den første fik til Svar, at Bøgerne vare blevne brændte; den anden forskaffede sig en Catalog over det orientalske Bibliothek i Seraillet; den tredie endeligen, understøttet af den engelske Ambassadeur Lord Elgins Anseelse, kom til at see med egne Øine Værelset og det orientalske Bibliotheks Bøger, der hører til Mosteen Bostan Djamisi, som findes i Haugen, ved Portens Side. Det er naturligt, at han ikke fandt mindste Spor til noget græsk eller latinsk Haandskrift. I den Forudsætning, at der ikke kunde bygges hverken paa det Svar, Abbed Servin fik, at Levningerne af de græske Haandskrifter ere blevne brændte, eller paa den franske Ambassadeur Gerardins Beretning, at de, der vare tilovers af disse Bøger, ere i hans Tid blevne solgte i Pera, og, antagende, at der endnu i vore Dage maa

findes i Serailet Levninger af de græske Keiseres Bibliothek, vil det sikkerligen ikke være i det af Carlysle besøgte Haugebibliothek; det maa være i det Bibliothek, som findes i den inderste Deel af Harem (det vil sige Qvindernes Boliger) at det bør søges. Dette Bibliothek er de keiserlige Annalers udtrykkelige Vidnesbyrd, at de Bøger, som forhen have været adspredte i Serailet, ere blevne samlede og hensatte. Da dette Sted i de ottomanske Annaler, saa vigtige for Serailbibliothekets Historie, ikke har været de tre Reisende, jeg har omtalet, bekjendte, og paa Grund af deres Uvidenhed i det Sprog, hvori samme ere skrevne, har været dem ligesaa utilgjængelige, som Bibliotheket selv i det Indere af Serailet, saa vil jeg give her en bogstavelig Oversættelse. — Hammer anfører derpaa det Sted af Annalerne, hvori det hedder, at i Aaret af Hegire 1131 (1718 eft. C. F.) vilde Sultanen uddrage af Forglemmelsens Støv de utallige kostbare Bøger og skjønne Haandskrifter, samlede fra alle Kanter, siden det ottomanske Riges Stiftelse, og modtagne, deels som Foræringer, deels ved Kjøb, Bøger, som didtil have været indelukkede i det Keis. Skatkammers Inderste, befalende, at man skulde opføre i den inderste Gaard et Bibliothek, for at gjemme der Bøgerne. Den tyrkiske Forfatter angiver nøje den Plads, som denne Bogsamling optog, og beskriver Ceremonien ved dens Indvielse. — Dersom det, der er anført paa dette Sted, siger Hammer, er fuldkommen nøiagtigt, maa man opgive alt Haab om, nogensinde at finde i Serailbibliotheket noget græsk Haandskrift, da, efter Annalernes egne Udtryk, man kun opbevarer der Bøger, der ere kjøbte for Penge, eller modtagne som Foræringer, siden det ottomanske Keiserdømmes Stiftelse. Imidlertid er det ikke noksom godtgjort, at Bøger, som maatte findes ved Constantinopels Erobring, ei vare indbefattede deri, og i dette Tilfælde er endnu en Gnist af Haab tilbage, at faae engang derfra Manuskripter, som ere Levninger af de ungerske Kongers eller de græsk-constantinopolitanske Keiseres Bibliothek. Men dette var indskrænket til saa ubetydelige Ting i de byzantinske Keiseres Tid, formedelst Ildebrande og andre Tilfælde, at om man end antog, at det var ganske gaaet til Grunde i de ottomanske Keiseres Hænder, kan dette Tab ikke opvække meget stor Sorg. Det er med dette Bibliothek, som med det af Omar opbrændte i Alexandrien. Uforkastelige Vidnesbyrd af forskjellige arabiske Forfattere lade ingen Tvivl tilovers, at Omar ikke har ladet brænde, hvad han af Bøger fandt i Alexandrien, men at før ham Ildebrande og andre ulykkelige Hændelser havde tilintetgjort den største Deel af Ptolomæernes berømte Bibliothek.

Den af sine Romaner fordeelagtig bekjendte Justitscommissarius van der Velde er d. 6te f. M. død i Breslau af Vatersot, og ved hans Hedengang have de elegante Journaler og Tidsblade, ikke blot i Tydskland, men selv i Danmark, tabt en vigtig Støtte og Forsørger. I Svensk Litteratur-Tidning f. 1 April 1823 udlader en Konstdommer sig over denne Forfatter paa følgende Maade. "Blandt Tydsklands indenlandske Romanforfattere gjør i denne Tid van der Velde meest Opsigt. Ref. har foruden hans i Gräffs Journal paabegyndte Roman Arved Gyllenstierna, læst tre af hans sidste Romaner: Der Maltheser, der Lichtensteiner og die Wiedertäufer, udgjørende 8—9 Deel af denne Forfatters sämmtliche Wercke, hvilke allesammen i faa Aar ere udkomne. De første tre Bind indeholde die Erzstufen, det 4de Prinz Friedrich, de 5—7de die Eroberung von Mexico. De støtte sig alle paa en historisk Grund og røbe et, om ei grundigt, saa dog sindrigt, Studium af de Tider, som fremstilles. I Plan og Stiil savnes ikke Talent, men man mærker overalt i Behandlingen den Flygtighed, hvortil en Modeforfatter saa let forledes. — I No. 17 af samme Literatur-Tidende kaldes, i en Recension over Gräffs Journal, van der Veldes Arved Gyllenstierna en romantisk Beretning, som er udført i flygtige Contourer, men i en temmelig pikant Maneer. Den bar Udseende af, siger Rec., at staae paa historisk Grund. Skade er det derfor, at den ikke udholder nogen strængere Drøftelse. Allerede Helten Arved Gyllenstierna

har ei været til. Kongel. Raad, Greve Nils Gyllenstjerna, der opgives som hans Fader, havde ingen Søn. Forf. viser ellers, at han med Flid har studeret den svenske Historie og læst Beskrivelsen over Stokholm, hvor Scenen for det meste er henlagt. Alligevel kunde ei Arved Gyllenstjerna i Aaret 1718 ride forbi Gustaf 1stes Statue paa Ridderhuustorvet, da denne Billedstøtte blev opreist over et halvt Aarhundrede derefter. Forf. lader, om Rec. ikke bedrager sig (nei, han bedrager sig ikke, men den Gräffske Journal bedrager ham, ved at udelade Forfatterens Navn), til at være van der Velde, ikke uden Talent, men af alt for stor Flygtighed.

Den af sine Reiser i Africa saa berømte Giombattista Belzoni er nyligen død, efter Nogle i Landet Benin, efter Andre i Gato. Han var født i Padua, opdragen til Munk i Rom, hvor han, næsten imod sin Villie, ved Stadens Besættelse af de Franske, blev en Reisende. I Aaret 1806 kom han til Engelland, hvor han, da han var af en næsten kæmpeagtig Størrelse, fremtraadte som Herkules og Apol paa Skuepladsen, og giftede sig med en sand Skjoldmø, der siden, naar det kom an derpaa, indlod sig i Kamp med Araberne paa Pistoler. Her lagde han sig ogsaa med stor Iver efter Vandbygningskonsten. Derpaa gik han til Ægypten, hvor han opholdt sig fra 1815—19, vidste at forskaffe sig Paschaens Yndest, undersøgte med stor Anstrængelse Pyramiderne og andre Mindesmærker, og leverede ved sin Hjemkomst interessante Beskrivelser og Tegninger af sine Opdagelser. For et Par Aar siden havde han, kommende fra Petersborg, været her i Kjøbenhavn, efterat have tilbudet Rusland sine Konst- og Oldsager. Men formodentligen har han der ikke kunnet anbringe dem til den Priis, han ønskede.

I St. Menehould døde nyligen J. B. Drouet, bekjendt af Ludvig den Sextendes Anholdelse paa hans Flugt 1792. Udseet til et vigtigt Redskab i Skjebnens Haand var han uden Tvivl Revolutionens vigtigste Befordrer og Hovedaarsagen til de siden paafulgte store, blodige Begivenheder; thi var han ikke paa en Sidevei redet foran den ulykkelige Konge og havde siden ladet ham arrestere i Varennes, saa havde Tingene upaatvivleligen taget en ganske anden Vending. Evig mærkværdigt er det, at Drouet bragte Ludvig den Sextende fra Tronen og Ludvig den Attende paa Tronen; thi ligesom det var ham, der 1792, som Postmester i St. Menehould lod den første anholde og bringe tilbage til Paris, hvor han mistede Liv og Krone, saaledes var det ogsaa ham, der i Marts 1814 udbredte den halv sande Efterretning om, at de talrige Besætninger i de lothringske Fæstninger vilde falde den allierede Hær i Ryggen, og at i denne Provinds en alvorlig Krig af Partiegængere var organiseret, for at understøtte Besætningens Forehavende, hvilken Efterretning vildledte Napoleon, da han, efter Fægtningen ved Arcis, vilde igjen marschere mod Paris, i den Grad, at han befalede sin Hovedarmee at trække sig tilbage og derved gav de Allierede Leilighed til at rykke frem: en Omstændighed, der fremskyndte den Alvældiges Undergang.

I Aaret 1821 (d. 19 Nov.) befandt det russiske Skib Esson, af 150 Tønders Drægtighed, sig paa Hvalfangst, omtrent 500 geographiske Mile fra den patagonske Kyst, da det blev omringet af Hvalfiske, og een af dem, der hørte til det største Slags, gav det et saa voldsomt Stød med Halen, at Kjølen blev sønderslaaet. Hvalen holdt sig i nogen Tid nær Skibet, og anstrængte sig for at angribe det med Halen, og da den ikke kunde opnaae Øiemedet, vedblev den at svømme foran samme i en Afstand af en halv Werst; derpaa kom den pludseligen tilbage, og gav Forstavnen et saa voldsomt Stød, at Fartøiet stødtes tilbage, den Hurtighed uagtet, hvormed det gik for fulde Seil, og at denne baglænds Bevægelse var ligesaa heftig, som den, der drev det fremad. Vandet styrtede nu gjennem Cahytvinduerne ind i Skibet; alle de Mennesker, som befandt sig paa Dækket, faldt omkuld, og Skibet, som blev fuldt af Vand, kom til at ligge

paa den ene Side og kunde ikke reises, forend man havde kappet Masterne. Besætningen, som nu kun tænkte paa sin egen Redning, kastede sig i begge Chalouperne, hvori man bragte de faa Levnetsmidler, som man med stor Møie havde frelst fra Skibet, hvilket nu var synkefærdigt. En Maaned derefter, d. 21 Decbr., ankom disse Ulykkelige til Den Ducie, hvor de forbleve i otte Dage; men da de her aldeles ingen Levnetsmidler fandt, søgte de at naae det faste Land af Syd-America, men efterlode dog tre Reisefæller paa Den. Kort Tid derefter bleve de to Chalouper adskilte; den ene, hvorpaa der kun var ti Mand, mødte sexten Dage efter Skibbrudet et americansk Skib, som tog dem ombord. Det var først 90 Dage efter at have forladt Den Ducie, at den anden Chaloupe var saa heldig at møde et Skib; men der fandtes da i samme kun to Personer, Capitainen og en Skibsdreng. Hungeren havde sat dem i den skrækkelige Nødvendighed, at fortære hverandre. Otte Gange kastede de Lod, og otte Offere bleve fortærede af deres Kammerater. Skibsdrengen var allerede bestemt til at dræbes og spises, da han og Capitainen opdagede det Skib, der reddede dem. Et engelsk Skib, der seilede til Port Jackson i Nyholland, besøgte i Forbiseilingen Den Ducie. Kort efter at have løsnet et Canonskud kom tre Mand, som man havde efterladt der, ud af Skoven, Chaloupen blev udsendt for at afhente dem, og bragte dem ombord.

Det synes nu, som man i Europa begynder at pønse paa Midler til at gjenoplive Handelen, der længe har ligget paa det Yderste i de fleste Stater, naar undtages Engelland, hvor den, besynderligt nok, har naaet sin største Flor, medens man i adskillige andre Lande troer, blot at kunne ophjelpe den ovenfra ved dræbende Laugstvang og nedenfra ved intolerant Laugsnid. I Nederlandene danner der sig nu et Handelsselskab, hvortil der paa een Dag var tegnet 73 Mill. Gylden, hvoraf man dog kun kan modtage 12 Mill. Maaskee dette, naar Exemplet finder Efterlignelse i andre Lande, kan give Statspapirhandelen sit Banesaar.

I Eriksborg Kirke i Sverrig gjemmes et høist mærkværdigt Reliquieskriin. Det er af Egetræ, beklædt med ganske fiint valset Kobber, med Helgenbilleder og Indskrifter omkring Overdelen, hvori de der gjemte Helgenes Reliquier opregnes. Det er blevet beskrevet paa et halvt Ark i 4to, med tilhørende Kobberplader, af Assessor C. C. Montan. I Upsal Domkirke findes et gammelt Afladsskriin af næsten samme Beskaffenhed, af forgyldt emailleret Kobber med Figurer, som antages at være af Græsk-Byzantinsk Arbeide.

I Frankrig lever nu i Canton Oletto i Escaro en Kone, ved Navn Maria Bennet, der er født d. 26 Jan. 1714. Hun er endnu fuldkommen sund, og i Besiddelse af alle sine Sandser. Men — hvad der er endnu mærkeligere — i Nordamerica skal der leve et Ægtepar, der har været gift i 100 Aar.

I et lidet Skrift, om den nuværende Tilstand af Sukkerfabricationen i Tydskland, især med Hensyn til Runkel- og Sukkerroer rc., viser Forf., J. H. F. Lohmann, at 5000 Ctr. Runkelroer give 139 Ctr. 22½ Pd. Rørsukker, og lige saa megen Syrup med en reen Gevinst af 1322 Rdlr. 9 Gr. 4 Pf. i Gjennemsnit. I fire Aar ere i Althaldensleben forarbeidede 26265 Centner Runkelroer.

Kjøbenhavns Børs, d. 18 Maj.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a visto 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 97½ a 98. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4de Febr. 1820, uden Renter) 103 Rbdlr. r. S. eller 128¾ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 98½. Dito 4000 Bcomk. 98. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 105. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16⅔. — Svenske Sedler 58. — Asiatiske Actier 95.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 41.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 22 Maji 1824.

Skrivelse fra Degnen i Hummeltoft angaaende Konstudstillingen.

Hr. Udgiver!

Siden nu Konstudstillingen er lige saa offentlig som Komedien, og Enhver, som har betalt sin Billet, har Lov til at sige sin Mening reent ud, ja i Skuespilhuset endog at raabe bravo bravissimo og klappe, naar Stykket huer ham, og pibe, eller, i Mangel af en Pibe, fløite i Fingerne, naar det mishager ham, saa har jeg, der ærlig har betalt mine 24 Skilling, for at see Konstudstillingen, troet, ei heller at burde sætte mit Lys under Skjæppen, hvad enten man nu vil antage det for et stort Lumen eller for et simpelt critisk Skillingslys, hvoraf der gaaer en Snees paa et Pund, og som man i vore Dage finder hos alle critisk-æsthetiske Spekhøkere, baade af det Slags, der høre og ikke høre til en særegen Corporation. Tilgiv, Hr. Udgiver! dersom denne Periode skulde være lidt for lang og ved Læsningen gjøre Dem lidt stakaandet. Allerede fra den Tid af, jeg læste Cornelius, har jeg, efter min Præceptors idelige Paamindelser, vant mig til at skrive saa lange Perioder, at Pennen ofte løber, tropisk talt, løbsk med mig, og den halve Side er beskreven førend jeg har naaet Punctum. Derved bliver jeg rigtig nok stundom mindre forstaaelig for Læseren, men det sætter mig ogsaa istand til, at spille med Tanken, naar jeg først har fat i den, efter Behag, og vende og dreie den saa net, og indflette saa mange Parentheser og Antitheser, at Enhver maa tilstaae, at mine Perioder ere, om just ikke almeenfattelige, saa dog konstigt byggede, og at mine Tanker ere saa concentrerede, som Straalerne i et Brændeglas, der holdes for Solen. Desuden er Fattelighed just det, som røber det indskrænkede Hoved, thi de store Aanders første Særkjende er netop Ufattelighed, endskjønt dette endnu langt fra ikke beviser, at de ei selv, i det mindste under Udarbeidelsen, meget vel vide hvad de skrive, og mangen stor Skribent kan svare som Klopstok, da han blev anmodet om at forklare et vist ufatteligt Sted i hans Messias, den Gang han skrev det, vidste han meget vel hvad det skulde

betyde, men nu ikke. Dog jeg mærker, at mine Tanker allerede begynde at faae Koller og ville løbe løbsk med Pennen. Det var ikke om Stilen — det var om Konstudstillingen, jeg vilde skrive. Hvad nu min Konstsmag angaaer, da maa jeg sige Dem, at den ikke er bygget paa andet end min Konstfølelse, og jeg er saa meget gladere ved at kunne yttre den, som der gives saa mange Tilfælde i Verden, hvor man **tvinges** til at dømme imod sin Følelse; og bør man ikke prise sig lykkelig at man, i det mindste i Konstens Rige, kan være den, om hvem Folk sige: Il appelle un Chat, un Chat, et Rolet un frippon? — I hvor mange andre Tilfælde vilde man ikke skee en Ulykke, dersom man kaldte en Kat en Kat, og Rolet en Skjelm? Der gives Katte, der med deres lange og slemme Poter kradse Øinene ud paa Mange, og som man alligevel maa tale meget ærbødigen og forsigtigen om. Det er nu eengang Skik i de fleste Lande, at man hverken tør laste Skrædernes eller Børstenbindernes Arbeide, uden at nødes til at give det respective Laug en Æreserklæring eller dømmes for Misbrug af Trykkefriheden; men ingen kan blive mulcteret, om han end kaldte det største Konstværk et Fuskerarbeide; thi Konstnerne have hverken Oldermand eller Laugsskriver, der i paakommende Tilfælde kan paatale deres Ret.

Under mit Ophold i Kjøbenhavn har jeg udarbeidet en critisk Vurdering af de udstillede Konstværker, hvori jeg roser alle; thi Roes mishager Ingen, Daddel støder Alle; ved den første kjøber man sig Venner, ved den sidste Fjender, og da, efter den gamle Regel: een Fjende er for mange og tusinde Venner for faa, saa fandt

jeg det rigtigst, især i vore Dage, at følge den rosende Vei, thi derved kan jeg i det Høieste kun støde dem for Hovedet, der ikke faae Ros nok. Men en saadan Vrede sætter sig dog efterhaanden, da derimod den Harme, der opstaaer af et eeneste dadlende Ord, er en græsk Ild, der aldrig slukkes.

Hvad nu min Competence angaaer til at bedømme Konstsager, saa behøvedes der vel for en saadan mindst noget Beviis nu omstunder, da Folk fødes som Konstdommere, og den ringeste af alle Konster synes at være den Konst, at bedømme Konsten, men min personlige Stilling, som Skolemester og Kirkesanger paa Landet, sætter mig istand til, bedre end saa mangen Anden, at bedømme Konstværker. De historisk-mythologiske Malerier maa jeg, som en studeret Mand, der kjender den romersk-græske Gudeeller rettere Fabellære paa mine Fingre, bedst kunne tale om. Landskaber er noget, jeg kjender af Naturen, ei blot af Bøger. Dyrestykker høre just for mit Forum, da jeg selv lægger Heste til, og har baade Stude, Køer og Faar og Sviin. Blomster- og Kjøkkenstykker maa jo nok jeg kunne bedømme, der selv er Haugedyrker og har faaet Landhuusholdningsselskabets Præmie for et Haugeanlæg. Kirkebygninger, saavel indvendig og udvendig fra, kan ingen nøiere kjende end jeg, der, saa at sige, lever mere i, end uden for Kirken. Men uagtet al min indvortes Competence, saa indseer jeg dog ret vel, at Fordommen er imod mig. Mine Fjender ville strax raabe: hvad vil den Ludimagister, den Skolepedant, den Peer Degn give sig af med at være Konstdommer! Men jeg lader dem snakke og skraale saa længe de

vil; det gjøre Andre og befinde sig vel derved. Desuden har jeg nu foresat mig at skrive Noget, for dog eengang at vise Verden, at Degnen i Hummeltoft maaskee var skabt til noget Bedre, end til at være Skoleregent i et snart sammenstyrtende Skolehuus, hvor Oplysningen er saa stor, at den falder par force ind igjennem Tag og Vægge. Men en Mand i min Stilling har Ondt ved at udmærke sig ved Pennen i vore Dage. Hvad skal man skrive om? Pengevæsenet? De, som have Penge, gide intet læse, og de, som gide læse, have ingen Penge. Om Statsforbedringer? Staterne synes jo at have naaet al den Forbedring, de behøve; af Folk have de alle flere end de skjøtte om, af Sølv saa meget, at somme kunne tilbyde en Udbetaling af et Par Tusind Millioner, som om det var en Snees Daler. Om Krig? Vi have jo den evige Fred for Døren. Om Byrdsfortrin og Privilegier? Begge have jo aldrig blomstret skjønnere end netop nu. Om Oplysning? Alt er jo saa lyst og klart, at man ordentlig trænger til lidt Mysticisme og Jesuitisme, for at dæmpe det alt for blændende Lys. Hvad skal altsaa en stakkels Forfatter skrive om i en saa fuldkommen og raffineret Periode? Det eneste, der bliver tilbage for ham, naar han vil være juridisk og critisk sikker, ere Konstbedømmelser. Paa denne Mark staaer det ham endnu frit for, at tumle sig, og det er derfor ogsaa den, jeg har valgt mig. Mere næste Gang.

Deres hengivne

Rasmus Rasmussen.

Indenlandske Efterretninger.

I denne Tid foretages en Hovedreparation med Vandspringet paa Gammeltorv, og i dette Øjemed er det heel omkring blevet omgivet med et Plankeværk. Paa Foden læses udhuggen C IV. 1609. C IV. 1634. F IV. 1724. C VII 1783. Dette betyder, at Vandspringet er anlagt 1609 af Christian IV. og istandsat 1634 — 1724 — 1783. Det var oprindeligen en stor Brønd, som blev indvendig beklædt med hugne Stene og færsk Vand indledet deri. I en gammel haandskreven Dagbog hedder det under 16 Nov. 1609: "Posten paa Gammeltorv blev færdig." — Den Figur med et Barn i Haanden, hvoraf Vandet udspringer, forestiller Kjerligheden eller Barmhjertigheden, og er uden Tvivl fra Frederik den Fjerdes Tid; Jernrækværket blev først bekostet af samme Konge, men ved Forandringen 1783 kom et smukkere og smagfuldere i dets Sted. Endnu i N. Jonges Tid (1779) pleiede en Vægter at holde Vagt ved dette Rækværk.

Efter en Provindsialavis har i No. 39 af Skilderiet været anført, at til Opførelse paa det Kgl. Theater var antaget: Svend Grathe af en Unævnt og Johanne Grey af St. St. Blicher. Anmeld. kan i den Anledning fra paalidelig Haand forsikkre, at begge disse Stykker endnu ikke ere antagne.

Den i disse Dage paa det Kongel. Theater opførte ny Opera Alma, af Prof. Kruse, finder ingen god Modtagelse. Ved Opførelsen i Tirsdags Aftes lod endog nogle enkelte Piber sig høre, hvilket hos Mange opvakte billig Indignation, da hverken Stykket eller Musiken fortjener en saadan Behandling. Denne Opera, som hører til de saakaldte Tryllestykker, er rigtig nok for indviklet, for ei at sige uforstaaelig, og i Musiken findes, uagtet den er ret smukt sammensat, hverken noget egentligt Nyt eller Indtrykgjørende.

Det synes, som faste Eiendomme i Kjøbenhavn begynde at reise sig noget i Prisen og at

søges mere, end hidtil har været Tilfældet. Man anseer dette deels for en Virkning af Obligationernes Stigen, hvorved nu ingen høiere Rente end 5 pC. deraf kan udbringes, deels af Opsigelsen af 4 pC. Bankobligationer, hvis Beløb anslaaes til 700,000 Rbd., og hvilken betydelige Capital nu bliver ledig til Terminen. Hvad iøvrigt Eiendommenes Priis i Kjøbenhavn angaaer, da ere de i Almindelighed ikke saa lave, som man af de i Aviserne anmeldte Auctionspriser skulde formode, thi der anfører man sædvanligen kun den Priis, som Tilslaget er skeet til, men ikke de paa Eiendommen resterende Prioritets-Afdrag, Skatter, Renter o. s. v., som stundom ere meget betydelige. Ofte sælges ogsaa et Sted, første Prioritet uberegnet, uden at dette anmærkes i Aviserne.

I Anledning af Hendes Kongel. Høihed Prindsesse Wilhelmines Confirmation i Søndags var Frederiksberg Slotscapel paa det smagfuldeste decoreret.

I Torsdags Eftermiddags Kl. 5 opkom et stærkt Hagelveir, hvorved nogle Tordenskrald hørtes. Tordenen skal have slaaet ned i en Gaard i Glostrup, 1½ Mile fra Kjøbenhavn, hvorved Gaarden lagdes i Aske og tre Heste brændte. Mærkeligt er det, at det, uagtet denne Torden, var saa koldt i Luften, at man om Morgenen saae Rendestenene belagte med en Isskorpe.

En ret smuk Besætning til en Damekjole koster nu hos Modehandlerne i Kjøbenhavn 100 Rbdlr. og et Sæt ret smukke Fjedre til en Damehat ligesaa meget.

I Aalborg Avis læses en Takfigelse fra 20 af denne Byes Indbyggere til Hr. Stephansen for den Glæde, hvormed de have bivaanet den sidste Examen i hans Skole, ved at see den heldige Fremgang, deres Børn have gjort. Et saadant Exempel fortjener saa meget større Opmærksomhed, som i mange andre Skoler uden for Aalborg Forældre have mere Aarsag til at sørge end glædes ved Skoleexamens Overværelse.

Byfogden i Viborg har ladet bekjendtgjøre, at ingen Billard-, Vertshuus- eller Kroholder maa lade Gjæster hensidde hos sig længer end til Kl. 11 om Aftenen, Markedstiderne undtagne, og at de ikke maa tilstede Mennesker, som ere under 18 Aar, Adgang til deres Huse, med mindre de ere i Følge med deres Foresatte.

I Svendborg er i denne Tid opdaget et for 9 Aar siden, ved Giftblanding begaaet Mord. En Slagter var forlovet med en Enke, der havde et Barn paa 3 Aar. Deres forestaaende Ægteskab er lyst af Prædikestolen, og imidlertid kommer han i Bekjendtskab med et andet Fruentimmer, en givt Kone, og for at blive den Første qvit fatte de den ulyksalige Beslutning at forgive denne. Hendes Søn, som nu er 12 paa 13 Aar, maa have hørt noget ymte om hans Moders Dødsaarsag, og skal have bragt Øvrigheden paa Spor af Undersøgelse, og begge Forbrydere have allerede tilstaaet Gjerningen.

Viborg, d. 17 Maj. Det Steinerske Skuespillerselskab har en 5 Uger opholdt sig her og givet Forestillinger, der, uagtet de ikke meget talrig besøgtes hver Gang, som Pengevæsenets Aftagen byder Enhver, dog ikke hindrede det fra, med Konstflid at give endeel fortrinlige Stykker, hvoriblandt Christian den Fjerdes Dom, Jutta og Jøden Scheva, hvori den gamle Hr. Gørbing Franck mesterlig gav Schevas Rolle og fremsagde en saare snild riimfri Epilog i samme Aand, som hans ædle Rolle var. Flere gode Stykker, saasom: Schillers Røvere, Benjowskys Sammensværgelse, o. s. v., give de i de 2 næste Uger.

Hr. Friedrich Jerwitz, Theatermaler fra Leipzig, forevisер i denne Tid her i Kjøbenhavn et optisk-Panorama og Diaphanorama. Prospecterne bestaae af Slaget ved Leipzig; Staden Bern; Zürich; Vevay ved Genfersøen; Genf; Slottet Chillon ved Genfersøe; Visenay ved Genfersøe; Habsburg ved Vierwaldter Sø; det Indere af Lateran Kirken i Rom; en Bivouak

ved Leipzig 1815; St. Peterskirke i Rom; London med Blackfriarsbroen.

Vi have allerede i No. 37 af Skilderiet foreløbigen anmeldt M. F. Arendts Død. I Literaturtidenden No. 20 læses nu en udførlig Biographie af denne, baade i psychologisk og literarisk Henseende høist mærkværdige Mand. Da Skilderiet kommer, saavel i som uden for Danmark, i Kredse, hvor Literaturtidenden maaskee ikke altid læses, saa tillader man sig her at anføre denne Biographie, som intet Udtog taaler:

Den under Navn af vandrende Antiqvar bekjendte, Martin Friderich Arendt blev født omtrent 1769 i Altona, hvor han erholdt sin Dannelse i Gymnasiet. Efter at have studeret i Göttingen og siden i Strasborg, hvorfra han havde medbragt et Vidnesbyrd fra Prof. Herman om fortrinlige naturhistoriske Kundskaber, foretog han en Fodreise gjennem Frankerig, Schweitz, Tydskland og Italien fra 1794—1796. Paa denne Reise var han bleven bekjendt med en stor Deel af Europas Botanikere, og havde samlet Frø i Paris, Altorf, Bellinzoni, Wien og de fleste af Tydsklands berømte Hauger.

1797 i Januar blev han, efter Anbefaling fra Hs. Excellence Grev Reventlau, ansat som overcomplet Elev ved den botaniske Hauge i Kjøbenhavn; men i den practiske Haugedyrkning var han ukyndig, havde heller ikke megen Lyst dertil. Forkjerligheden for Oldgranskning yttrede sig allerede den Gang hos ham. I en skingrende Frost stod han hele Timer paa Universitetsbibliotheket foran Skabene, der gjemte de arnæmagnæanske Samlinger, for at besee det ene Haandskrift efter det andet. Kammerherre Suhm har fortalt, at Arendt var kommen til ham, for at udbede sig litterairisk Veiledning til at studere Nordens Oldsager og at han med Forundring havde hørt, at det unge Menneske havde læst alle de Værker, han nævnede ham. Om Foraaret erholdt Arendt kongelig Understøttelse til en Reise til Finmarken, for at indsamle levende Planter og Frø, samt for at indlægge større Planer til Haugens Herbarium. Han tilbragte en Vinter paa Alten, men ved sin Hjemkomst medbragte han hverken levende eller tørre Planter og kun ubetydeligt af Frø. Vel erklærede han, at denne første Reise til de nordligste Egne kun maatte betragtes som en Forberedelse til den større Reise, som han tilbød at foretage sig, men Vedkommende fandt ingen Anledning til at understøtte hans Andragende, hvorimod han erholdt et Gratiale.

Forsynet med dette begyndte han sine antiqvariske Vandringer i Norge, over hvilke indtil 1806 han selv har meddeelt en Udsigt i Millins Magazin encyclopædique *). For at undersøge Nordens oprindelige Tilstand var han fra Trondhjem vandret gjennem Nordlandene 1799—1800; kun lidet havde han paa denne Reise fundet af Runeskrifter, Manuskripter og Diplomer. Efter at have opholdt sig en Tid i Trondhjem og dens Omegn, var han vandret over Dovrefjeld til Bergen. I Guldbrandsdalen, Valders og Leerdalen havde han fundet de fleste Diplomer og adskillige Runemonumenter. 1802 kom han til Stavanger. Efter at have vandret en Tid langs Kysten drog han igjen ind i Landet til Thelemarken, hvor han fandt meget for Diplomatik og Runologi. 1803 tilbragte han i Aggershuusstift, hvor han begyndte paa en scandinavisk Grammatik. (En fransk Prospectus dertil findes blandt hans Papirer **). 1804 vandrede han gjennem Sverrig til Danmark, hvor han især opholdt sig i Jylland. Men da han nøiere vilde undersøge den Haraldinske Klippe, vendte han tilbage til Sverrig og derfra

---

*) 1808, vol. 6, pag. 95. Notice des voyages et des travaux pour l'antiquité, la Philologie et la litterature scandinave, entrepris en Norvege et en Suede depuis 1797 jusqu'a 1806 par M. T. Arendt d'Altona.

**) Uagtet at denne Grammatik aldrig er trykt, og neppe engang bleven færdig, citeres den dog som udkommet i Adelungs Mithridates 4 D. S. 379.

til Norge, hvor han reentegnede de Mindesmærker, han havde fundet. Han besad den Gang omtrent 100 Tegninger af antiqvariske Gjenstande, deriblandt vare 25 Runestene, hvoraf de 9 hidtil havde været ubekjendte. 1806 gik han til Sverrig og Upsala, men kom igjen samme Aar atter til Throndhjem.

Saavidt gaae hans egne Efterretninger. Han gjorde denne Reise med saare liden Omkostning, i det han indqvarterede sig hos Præster og Bønder. Mærkede han, at hans Ophold faldt besværligt, bekymrede han sig dog ikke derom, men blev, saalænge det lystede ham selv. Engang maatte en Præst, for at blive ham qvit, med Magt lade ham bringe i et Fartøi, og sætte over Fjorden. En Anden gik lempeligere til Værks; han lod midt om Vinteren Aabningen af hans Kakkelsovensrør mure til, og saaledes fik ham ved Røg gjort kjed af sit Ophold. Arendt var maadeholden i Mad og Drikke, men Cyniker i høieste Grad, og yttrede især sin Cynisme i Maaden, hvorpaa han omgikkes med det andet Kjøn. Blandt dem, som i Norge havde hjulpet ham med Penge, nævnede han især Kammerherre Berndt Anker og Videnskabernes Selskab i Throndhjem.

1806 kom han til Kjøbenhavn, og tilbød den arnamagnæanske Commission sin Tjeneste. Han erholdt Kormaks Saga til at bearbeide, men snart blev han uenig med Ephorerne, og vandrede til Sverrig, hvor Hofintendanten, Hr. P. Tham, modtog ham paa Dagsnes med megen Godhed. For at faae Thams cufiske Mønter beskrevne, gik han først med dem til Professor Tychsen i Rostok, siden til Paris. Paa denne Reise opholdt han sig 1807 i Schlesvig, og gav en Læsning af Runestenene paa Lovisenlund (See Jürgensens Udg. af Helvaders Chronik S. 44). Der fortælles, at han ved sin Ankomst til Paris mærkede, at han havde glemt Mønterne i Rostok, og nu vandrede Veien igjen tilbage for at hente dem. Den Gang bar han sit lange lyse Haar hængende løst ned af Ryggen, dog gemenligen skjult mellem Kjolen og Frakken. I Paris mistede han sit ene Øie, efter eget Sigende ved en

slet Cuur, da han laae syg af Gigt i Hôtel Dieu. Den berømte Millin tog vel imod ham, og betjente sig af ham til at forklare det Keiserlige Museums merovingiske og angelsaxiske Mønter. I Magazin encyclopedique for 1808 findes af ham, foruden den før omtalte Udsigt over hans norske Reiser, en kort Efterretning over Thams cufiske Mønter S. 211—13. Desuden skrev han en Afhandling paa et Par Blade under Titel Essay sur les pierres sepulcrales et les tesseres sacrées des anciens Slaves du Meklenbourg i Juli 1808. For nøiere at see Runeindskrifterne paa Løverne i Venedig vandrede til Italien 1809, men kom samme Aar igjen til Frankrig, hvor han forelagde det celtiske Academie en lille Afhandling: Remarques sur les Plateaux circulaires construits de cailloux, qui se trouvent au Nord de l'Europe den 16 Juni 1809. Over Brüssel gik han 1810 til Holsteen og Slesvig, hvor han fandt Understøttelse hos hans Durchlauchtighed Landgreve Carl af Hessen, der tillige medgav ham Anbefaling paa hans antiqvariske Vandringer gjennem Hertugdømmene 1810 og 1811, ved hvilken Leilighed han anden Gang var i Jellinge og aftegnede den bekjendte Runeindskrift sammesteds (Antiqvariske Annaler 4 B. 1 H. S. 108). Hans Færd paa denne Reise har Domherre Dr. Meyer i hans Darstellungen aus Nord-Deutschland, Hamburg 1816, skildret, just ikke med forskjønnende Farver, S. 256—260; thi at det er Arendt, som menes ved das gelehrte Ungeheuer, hvilket nogle Aar tilforn skulde have spøgt omkring i disse Egne til Besværlighed for Indvaanerne, kan ikke omtvivles. De der anførte Træk svare aldeles til Efterretningerne om Arendt fra Danmarks andre Provindser. 1812 kom han til Kjøbenhavn og indgav Ansøgning til Kongen om Hjelp til at kunne reise op til Norge, samt om Anbefaling til Selskabet for Norges Vel, for af det at kunne sættes i Virksomhed og saaledes fuldende sit Arbeide over Norges Oldsager. Han erholdt Understøttelse, og nedlagde ved denne Leilighed i det Kongelige Haandbibliothek et Bind, som indeholdt, foruden nogle almindelige Kobbere samt adskillige trykte Sager og Papirer, ham selv vedkommende (hvilke i denne Bio-

graphie, ifølge Hr. Justitsraad Weinvichs Godhed, ere blevne benyttede) de derhen nævnte Afskrifter af hans fransk-antiqvariske Afhandlinger og nogle korte Optegnelser, deels med Blæk, deels med Blyant, men især en Række Inskriptioner paa Runestene og Klokker. Paa mange af disse staaer dog ikke angivet hvorhen de høre. Udtrykkeligen havde han frabedt sig at Kjøbenhavns Oldforskere ikke, saalænge han levede, maatte tilstedes Adgang til hans Samlinger.

(Fortsættes.)

Blandede Efterretninger.

Et af de mærkværdigste Oldtidsminder i London er Tower. Vel er den ikke, som man pleier at antage, bygt af Julius Cæsar, men vist er det, at dens første Værker ere anlagte af Wilhelm Erobrer, under hans berømte Krigsbygmester Gundelf, Biskop af Rochester, omtrent 1080. Han opførte og befæstede den nu saakaldte White-Tower. Wilhelm II. og Henrik I., der bygte Westminster-Hall, fortsatte det begyndte Værk, den sidste især med megen Iver, til stor Utilfredshed for hans ved Bygningen stærkt plagede Undersaatter. Denne Konge benyttede den og allerede som Statsfængsel, og Ramulph Flambard, Biskop af Durham og Wilhelm I. første Raad, var den første, der blev indspærret her som Statsfange. Den kan i det Hele betragtes som et Sidestykke til den franske Bastille. Her gjemmes ogsaa den engelske Kronskat. Opsynsmanden over Kronjuvelerne førte, siden Henrik VIII., Titel af Master and treasurer of jewel house, der var meget hæderfuld og indbringende; thi samme besørgede ogsaa Indkjøbet af de fornødne Sølvkar, saavel for Hoffet, som for Gesandterne og de højere Statsembedsmænd, som fik deres Sølvtøi af Staten. Under Karl II. vilde en vis Oberst Blood og hans to Medhjelpere rane Kronjuvelerne, men ved et Sammenstød af Omstændigheder blev hans Plan tilintetgjort. Røveren havde den mageløse Frækhed, under det Paaskud, at ville see Juvelerne &c., om høi lys Dag, i Ledtog med de to andre Skjelmer, at betræde de Værelser, hvor de ellers vare opstillede, i den Hensigt, med Vold at frarive den daværende Opsynsmand, en 70aarig Olding, hine Kostbarheder. Neppe var Raden kommen til den store Krone, førend Blood og hans Følgesvende saarede den Gamle, der forsvarede sig tappert, og lagde ham et Knævel i Munden. Derpaa toge de Flugten med Kronen og et Scepter, da der reiste sig Allarm i Tower. Men, for at redde sig, kastede Blood det ene Stykke efter det andet fra sig, hvorved mange Juveler sprang af og kom bort. Men det bekjendte Sandsagn: de smaa Tyve hænger man, de store lader man gaae, gik ogsaa her i Opfyldelse. Blood, der havde gode Venner, blev ikke allene benaadet, men fik ogsaa en Pension af nogle 100 Pd., medens den stakkels saarede Olding fik en ussel Foræring af 9 eller 12 Pd. St. Siden dette forulykkede Forsøg ere de Forsigtigheds-regler trufne, hvormed nu Skatten forevises. Blandt de mange Kostbarheder, her findes, ere at bemærke: den efter Carl II. Befaling forfærdigede Rigskrone. Den vurderes, foruden den uskatteerlige raa Rubin, der er saa stor som en Valnød, for 1 Mill. Pd. St. En anden, hvori en Aquamarin, som allene taxeres for 100,000 Pd. St. Prindsen af Wales's Krone, der sættes hen for ham i Parlamentet, som et Tegn paa, at han endnu ikke er berettiget til at bære den, og et stort Guldkors, bedækket med Perler og Diamanter. Rigsæblet og Scepteret, som Eduard Bekjender (regierede 1042—1066) første Gang betjente sig af ved Kroningen. Rigsæblet (the Orb) er en Kugle af Guld, 6 Tommer i Gjennemsnit, besat med Rosetter af Diamanter og Perler. Ovenpaa er en meget skjøn Amethyst, som et $3\frac{1}{2}$ Tomme høit Guldkors tjener til Piedestal. Endeligen en Guldørn, hvoraf Halsen indbefatter den hellige Kroningsolie og den Guldskee, hvori Bispoppen ved Salvingen dypper samme. De øvrige Insignier og Kostbarheder bestaae af adskillige Sceptere, Sporer, Armbaand &c. Den hele Skat, hvoraf her kun er omregnet omtrent det Halve, vurderes for 3 Mill. Pd. St.

I det femtende Aarhundrede vare Rubiner

otte Gange høiere af Værdie end Diamanter, næst dem agtedes Smaragder meest, derpaa Saphyrer og til sidste Rang hørte Diamanter. Karfunkel kaldte man hver Steen, der lyser i Mørke.

Snedkeren Bonjour i Paris forfærdiger en Stuc, som han kalder stuc ligneux, hvormed han paa en skuffende Maade efterligner alle Træsorter, saavelsom Granit, Jaspis, Porphyr og andre Marmorarter. Den modstaaer Fugtning og Veirligets Indtryk og bruges til at belægge Mobler og beklæde Vægge. Den trækker sig saa stærkt ind i Træet, at den ikke mere kan stilles derfra. En Anden forfærdiger Steenpap (carton-pierre), der kan bruges til alle Slags architectoniske Zirater, Candalabre og til Afstøbninger af plastiske Konstværker. Den er billigere end Træ og varigere end Gibs. Opfindelsen er imidlertid ikke ny, men kun fornyet; thi i Louvres har man fundet Platfonds, forfærdigede for 180 Aar, og som ere prydede med Steenpap, der ikke have liidt mindste Beskadigelse. (Ordet Carton kommer egentligen af det Italienske Carte, Papir, altsaa Carton-pierre, Steenpapir. Det synes at være det samme som Papier maché, der tilberedes af Papirstrimler, som koges i Vand, stødes i en Morter, indtil de ere blevne et Slags Deig, hvorpaa de koges i en Opløsning af Gummi arabicum, for at gives Seihed. Af denne Materie ere de to skjønne Figurer i Kjøbenhavns Skuespilhuus: Melpomene og Thalia, der ved første Øiekast synes at være af Marmor, og som uden Tvivl ere ligesaa gamle som Theaterbygningen, nemlig 76 Aar.)

I en Afhandling "om Ligetallet af Kjønnene i Menneskeslægten, et Bidrag til Tingenes høiere Orden i Naturen, af Hufeland", viser den berømte Forfatter: at hos Dyrene, efter Reglen, Qvindekjønnet i Tal har en betydelig Overvægt over det mandlige. Hos Menneskeslægten viser ved Fødselen sig et lidet Overskud af det mandlige Kjøn over det qvindelige, omtrent i Forhold af 21 : 20, men hvilket Over-

skud allerede førend det 14de Aar ophæver sig igjen, og opretter en fuldkommen Lighed af Kjønnene. Dette bestemte Forhold er udbredt over hele Jorden og i alle Himmelegne det samme. Hos enkelte Familier vises der sig intet Spor deraf; hos adskillige Familier, der boe sammen, kommer det allerede frem igjen efter en Række af 10 til 15 Aar. Ved Masser af 10,000 Mennesker hvert Aar, ved Masser af 100,000 Mennesker hver Maaned, ved 10 Millioner hver Dag. Uligheden i de Fødtes mindre Tal hæves med Tiden, hos samtidige Fødsler ved Mængden, saa at tilsidst altid Grundforholdet fremkommer igjen. Til Grund ligger altsaa en Lov, der er bunden til Tid og Rum tillige; thi uden det sidste vilde den lige Fordeling af begge Kjøn, i hver Punkt af Jorden, blive umulig, og denne Lov ligger høiere end Jordphysikens Love, og vidner om en Tingenes høiere Orden i Naturen. Det barnlige Sind kalder det Forsyn. Ogsaa beviser det tillige Hensigtsmæssigheden af Monogamie og Ægteskabernes Hellighed.

Kjøbenhavns Børs, d. 21 Maj.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) $97\frac{1}{2}$ a 98. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 103 a $103\frac{1}{2}$ Rbd. r. S. eller 129 Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 98. Dito 4000 Bcomk. 97. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn $105\frac{1}{2}$. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. $16\frac{3}{4}$. — Svenske Sedler 58. — Asiatiske Actier 95 a 96.

Indfald.

En Dag, da man i Paris gav Alceste af Gluck, raabte en Tilskuer paa Parterret: "Ak, Jomfru le Vasseur, De sønderslider mine Øren!" Hans Nabo svarede: "ak, min Herre, hvilken Lykke, om det er for at give Dem andre."

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 42.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 25 Maji 1824.

Sommeren i Kjøbenhavn.

Vor Hovedstad forandrer, ligesom de fleste Residentser, ved Sommerens Nærmelse, ganske sin Skikkelse. Den lange nordiske Vinter, som i det mindste kan regnes for otte Maaneder, holder Alle indsluttede indenfor Stadens Volde, ligesom Bierne i en stor Kube, hver i sin Celle; men neppe smile Foraarssolens første Straaler, førend Enhver, som kun nogenlunde seer sig istand dertil, flyver ud af sin Celle og søger at suge Honning af de talløse Blomster, Sommeren medbringer. De Rige og alle de, der besidde Landeiendomme, tage ud paa Landet, og den, som selv ingen Eiendom besidder, søger i det mindste at leie sig et Par Værelser i en Omkreds af 1 eller 1½ Mile om Hovedstaden, for, naar han har Leilighed dertil, at nyde Landlivets Behageligheder. Anledning til et saadant Ophold paa Landet, hvortil endog Vesterbro og Frederiksberg regnes, finder man let. Krympede end Manden sig nok saa meget ved at rykke ud med de dertil fornødne Penge, saa maa han dog omsider beqvemme sig dertil, naar en Æskulap erklærer, at paa ingen bedre Maade Fruens Vapeurs, eller den lille Fritz's engelske Syge, eller Frøkenens Trangbrystighed kan cureres. Man bryder da op med hele Familien, trækker ud til een af Broerne eller Frederiksberg, lægger i Begyndelsen endog i Kakkelovnen, indsvøber sig ofte i Juni Maaned i Frakker og bedækker sig med Pilgrime, bestormes af Fremmede, som man ikke har seet eller hørt noget til hele Vinteren igjennem, og dette kalder man da at ligge paa Landet. Massen af Indbyggerne bliver naturligviis hjemme, deels fordi den ikke uden stor Vanskelighed kan i adskillige Dage, mindre i adskillige Uger, forlade Hjemmet, deels fordi den ubetydeligste Leilighed uden for Hovedstaden betales forholdsviis dyrere, end i samme. Ligesom mange Fornemme og Rige reise til Provindserne og til udenlandske Sundhedsbade, saaledes gjøre de Tilbageblevne Vandringer, til Vogns, Hest og Fods, til Kirsten Piils Kilde, hvori der, naar man vilde tage Indbildningen til Reisecammerat, maaskee stundom kunde findes ligesaa stor Lægekraft, som i

mange tydske, i alle Tidender udbasunede Sundhedsbrønde, og hvis mineralske Bestanddele maaskee ikke ere færre, end adskillige af hines. De, som enten Pengene ikke tillade at kjøre, eller Fødderne at gaae, eller som overalt mangle Tid og Lyst at vandre til Dyrehaugen og Charlottenlund, holde sig til Rosenborg Hauge, Volden og Frederiksberg Hauge. Naar Veiret om Søndagen er skjønt, seer Kjøbenhavn ud, som om dets Befolkning var uddød. Fleerheden af dem, som ikke ere komne ud til Dyrehaugen og andre, i det mindste en Miil fra Staden liggende, Steder, strømme ud til Frederiksberg Hauge, men selv denne er temmelig tom i den hele saakaldte Dyrehaugetid.

De egentlige Skuespil ophøre med Mai Maaned, og saa begjerlig man er efter dem om Vinteren, saa ligegyldig er man mod dem om Sommeren. Man har adskillige Gange forsøgt at give Sommerforestillinger, men med al den Anstrængelse, der gjordes, havdes dog sjeldent fuldt Huus. Udenlands besøges Skuespillet ligesaa vel om Sommeren, som om Vinteren; men i Kjøbenhavn ligner det en Kakkelovn, som man holder overordentligen af om Vinteren, men som man neppe gider see paa om Sommeren. Hvert Land har sin Skik.

Ligesom Skuespillet flye ogsaa Klubberne om Sommeren Hovedstaden. Med den første Lærke, der lader sig høre, med den første Viol, der lader sig see, bryde de op med Pik og Pak. I det halv vinterlige Veir begynder den heel sommerlige Conversation i Sommerværelserne.

Medens mange Hundrede af Hovedstadens Indbyggere ile med at komme uden for dens Volde, strømme Fremmede, især i de sidste Aar, hertil med Dampskibet, og søge hvad hine flye.

Hvor ganske anderledes maa det have seet ud i Kjøbenhavn om Sommeren for Hundrede Aar siden! Dyrehaugen eller Kirsten Piils Kilde synes endnu i Holbergs Tid ikke at have været andet end et Tilflugtssted for Overtroen, som tillagde denne Kilde, især i St. Hansdags Nat, en lægende Kraft; thi at Overtroen havde endnu 1656 ligesaa travel med de her i Landet værende simple Kilder, som Troen nu har det med mange udenlandske Sundhedskilder, sees af Arent Berntsens Ord fra hiint Aar, naar han taler om "den berymte Helena Kilde." "Hvor mange Krøcker af mange Wandføre Mennisker", siger han, "ere efterladte, som formedelst samme Kildis Vand, de enten have drukket af eller toet sig udi, skal være kommen til deres Helbred; hvorfore did og et stort tilløb aarlig i Synderlighed fra S. Hanses Afften indtil S. Lauritz Dag, da maaskee Vandet er befundet, største Kraft at have." Overtroen er et Ukrud, der sildigst udryddes hos Bonden, og som blomstrer frodigt hos ham, naar den i andre Stænder allerede med Roden er oprykket. Ogsaa den Overtro, aarligen at besøge Helenas Kilde, for der at efterlade sine Krykker, har aldeles vedligeholdt sig hos Landalmuen lige indtil vore Dage.

Frederiksberg Hauge blev først anlagt, tilligemed Slottet, af Kong Frederik den Fjerde, efter hans Hjemkomst fra hans Udenlandsreise, hvor han havde seet og fundet Smag i de italienske Sommerhuse i Frescati og andetsteds.

Før den Tid havde Kjøbenhavns Indbyggere ingen anden offentlig Hauge end Rosenborg Hauge, thi selv Voldene vare neppe den Gang i den Stand, at de kunde tjene til offentlige Spadsereveie. I Frederik den Tredies Tid synes Rosenborg Hauge endnu ikke at have været offentlig, thi Arent Berntsen siger blot, ved at omtale Slottet Rosenborg, "det ypperlige og store Lysthuus i hans Mayts. ypperlige og prægtige Have." Adelen tog om Sommeren ud paa sine Godser, og Borgerfolk lode sig nøje med at besøge de ved Vertshusene i og uden for Kjøbenhavn liggende Hauger.

Den Menneskeclasse, som Sommeren i Kjøbenhavn maa være meest velkommen for, ere Hyrekudskene. Kjøbenhavnernes Lyst at kjøre Lysttourer finder maaskee ikke i Europa sin Mage. Man kan, naar Veiret er ret smukt om Søndagen, søge og spørge længe efter en Hest eller en Vogn. Alt hvad der kun kan henregnes til denne Dyreart, lignede det end mere et Beenrad end et levende Væsen, har paa en saadan Dag sine Fødder udenfor Axelstads Volde, naar undtages de Heste, som maa holdes i Beredskab for Postvæsenet. Vognene ere allerede bestilte otte Dage forud, og de, som have leiet dem, ere saa uforanderlige i deres Beslutning, at de hverken skye Skylleregn, Lyn eller Torden. De maa ud, Hosbonde, Pige og Dreng, Oldinger og graahærdede Matroner, Frugtsommelige og diende Glutter, om de end skulde komme gjennemvaade hjem. En Parry opgiver heller sin Reise til Nordpolen, end Dyrehaugereisende deres Forsæt, at kjøre, naar Vognen eengang er bestilt. Var end Himlen bedækket med de sorteste Skyer, saa smigrer man sig dog med, at det nok vil drive over, og Kudskene, som sædvanligen ere ligesaa store Veirpropheter, som Professor Dittmar i Berlin, udtømme alle deres meteorologiske Kundskaber, for at forsikkre de Reisende, at det ikke har nogen Nød. Saaledes række Hyrekudske og Apothekere sig her broderligen Haanden, og mange hente deres Helsot paa en saadan Reise.

Hvad Kjøbenhavns Sommerluft angaaer, da ligner denne Stad, i saa Henseende, en smuk Pige med en ildelugtende Aande. De mange Lysestøberier, Slagterier, Garverier, og andre Indretninger af samme Slags, udbrede deres mephitiske Dunster til største Skade for Liv og Sundhed.

Assianterne.

Medens der i Europa hersker den dybeste Fred, gjenlyde Krigsraab fra Africas fjerne Kyster, og medens Britterne kalde sig Havets Beherskere, bekjæmpes og beseires deres Krigere i en anden Verdensdeel af sorte Barbarer, ikke blot sorte af Huud, men ogsaa af Hjerte. Assianterne, et vildt, men krigersk Folk, har, efter de nyeste Beretninger, anfaldt den brittiske General M'Carthys og slaaet ham. Uagtet Efterretningerne om dette Nederlag endnu ikke i alle Dele ere ganske bestemte, saa er det dog vist, at Engelland enten maa udruste en mægtig Expedition til Assanthee, eller ogsaa opgive deres Colonie paa Vestkysten af Africa. Vel bestaae Assianterne kun af en Million Mennesker; men en Sjettedeel, altsaa henved 200,000, ere Krigere. Da Assanthee ligger i den Egn, hvor Danmark har sine africanske Besiddelser, saa maa en Beretning om hiint Folk være danske Læsere i dette Dieblik dobbelt interressant.

Allerede for 64 Aar siden har L. F. Rømer i sin indholdsrige Bog: Tilforladelig Efterretning om Kysten Guinea, Kbh.

1760, peget paa, hvad der kan og hvad nu virkeligen omtrent sees at indtræffe. "Havde Europæerne", siger han (S. 228): "fra det første af, de kom der i Landet, deelt den Guineiske Kyst imellem sig, saa havde de havt noget mere Autoritet over de Sorte, end de nu have, og kunde have hindret mange Umenneskeligheder og Ødelæggelser, ved at nægte en Tyran at sælge ham Krudt og Flinter ꝛc.; men nu gaaer det ikke an; vil ikke een, saa vil en anden; ved Handelen er Fortjeneste, og Interesse gjør os Europæere til Medvidere med Mordere og Tyve ꝛc."

Engellændernes Gouverneur og Regjeringsraad paa Guldkysten have deres Hovedsæde i Fortet Cap Corso eller Cape-Coast, som ligger i Omkredsen af Kongeriget Fantee (Fanti). Længer ind i Landet boe Ashanterne (Assianterne). Allerede fra Begyndelsen af det attende Aarhundrede have Ashanterne været Europæerne bekjendte som et rigt og mægtigt Folk; men til Søkysten trængte de første Gang frem 1807 med en Krigshær; derpaa 1811 og 1816 ind i Fanteernes Land, ved hvilken Leilighed de, da hine sjeldent vovede at stille sig imod dem med koldt Blod, nedhuggede utallige Mennesker og slæbte mange Tusinde til det Indere, for at offre samme. Ved de Feider, som i de nyeste Tider førtes mellem Fanteerne og Assianterne led den brittiske Handel meget. Men ved en betydelig Pengeopoffrelse, det brittisk-africanske Comité gjorde paa Fanteernes Vegne, blev vel Freden, men kun ufuldstændigen, tilveiebragt. Regjeringen paa Cape-Coast-Castle udvirkede derfor hos Comitéen den Tilladelse, at maatte sende et Gesandtskab til Kongen af Ashantee, for at formaae ham ved Foræringer til end mere at begunstige den engelske Handel. Gesandtskabet afgik den 22 April 1817. I Spidsen for dette stod Gouverneuren over Acra, Frederik James, og til Medhjelp havde han T. E. Bodwich, der siden udgav en Beskrivelse over Reisen, med statistisk-geographiske Efterretninger om Ashantee og andre Dele af det indere Africa. Den 19de Maj holdt Gesandtskabet sit Indtog i Coomassie, Rigets Hovedstad. Et Tog af over 5000 Mennesker, for det meste Krigere, under en rædsom Støi af en krigersk Musik, nærmede sig dem, og uophørlige Flinteskud indhyllede Skaren i Taageskyer, medens Hovedsmændene lode gjøre Holdt, og i en af Krigere dannet Kreds hilsede de Ankommende med Danse. Engelske, Hollandske og Danske Flag bleve svingede i alle Retninger. Efterat Dansene havde varet en halv Time, tilstedede man de Ankommende, omgivne af Krigere og en talløs Folkestimmel, at gaae videre. Da Toget naaede det Kongelige Pallads, omtrent ½ eng. Miil fra Indgangen til Byen, blev atter gjort Holdt, og nu aabnede de et dobbelt Geleed, som Dragerne marscherede igjennem, for at nedlægge Foræringerne og den øvrige Bagage i det for Gesandtskabet bestemte Huus. Adskillige af de fornemste Fyrster, hver med et glimrende Følge og Musikchor, droge forbi. Derpaa indførtes de i et Huus, hvis Forside var aaben, for at oppebie Kongens nærmere Indbydelse, og førtes siden til Torvet, som var omtrent af 1 engelsk Miils Omfang. Langt fra glimrede Kongen, hans Vasaller og Lehnsfyrster, hver omgiven af et særdeles Følge. I alle Retninger saaes Zirater af massivt og straalende Guld. Over Hundrede Musikchorer begyndte ved Processionens Ankomst at opføre en vild Musik; over Hundrede store Solskjærme eller Baldachiner af skarlagens, gule og andre brogede Tøier, bevægedes op og ned af Dragerne. Pragten overgik i det Hele al Forestilling. Det overalt straalende Guld vidnede om, at her var dette Metals sande Hjem, og de med Knokler og Pandeskaller af dræbte Fiender behængte Trommer, hvilke Barbarer, man befandt sig iblandt. Den Mærkværdigste i Processionen var Skarpretteren, en Mand af uhyre Størrelse, der bar en massiv Guldøxe for paa Brystet, og foran hvem Henrettelsesskammelen, med størknet Blod, blev holdt i Veiret. Kongen saae ud til at være 38 Aar gammel; hans Udvortes røbede medfødt Værdighed og hans Manerer vare majestætiske. Han sad paa en lav Stol, rigt prydet med Guld, og holdt et Par Guld-Castagnetter, med hvilke han klappede, for at byde Taushed. Hele Antallet af Krigere i Processionen ansloges for 30,000. Næste Dag lod Kongen Gesandtskabet anmode om, at foredrage ham sit Hverv paa det offentlige Torv

i hele Folkets Paahør. Han modtog Gesandtskabet meget naadigt. Hr. James erklærede ved sin Tolk blandt andet, at Sendelsens Øiemed var Venskab og Handel, og til Bekræftelse beraabte han sig paa de medbragte Foræringer. Da Foræringerne bleve fremlagde for Kongen, yttrede han stor Glæde og Erkjendtlighed, sigende, at Engellænderne forstode at gjøre enhver Ting paa den rette Maade. De viste ham, sagde han fremdeles, at Engellænderne vare et stort Folk, og at han glædedes ved, at de vilde træde i Forbund med ham. Man erfarede snart efter ved Tolken, at Rigets Store troede, at de vare komne i ond Hensigt; men Kongen, som i en vis Henseende var af samme Mening, raadførte sig med Fetesherne, og disse overtydede ham om det Modsatte. Da man viste ham Anvendelsen af et Camera obscura, og en Teleskop, sagde han: "Engellænderne forstaae mere end Hollænderne og de Danske; sorte Mennesker forstaae intet." Men pludseligen viste Kongen Hr. James to Noter, skrevne af General-Gouverneuren paa Anmodning af Kongen over Annamaboe og Adokoo (i Riget Fantee), Overhoved for Braffoerne, hvorved de lovede Kongen af Ashantee 4 Ackies, ¼ Unze af deres Compagniers maanedlige Sold, som Underpant paa deres undersaatlige Pligt og paa Ophørelsen af alle Fjendtligheder. Han meente, at man kunde see deraf, at det var Generalgouverneurens særlige Mening, eller i det mindste foranlediget af ham. Han sagde, at Engellænderne vare komne for at bringe Skjændsel over ham; at de dog burde vide, at han med eget Krudt og Bly havde drevet Fanteerne lige hen under deres Forter, som nu ere hans, og at han kan gjøre lige saa meget for Engellænderne, som Fanteerne; at han kun behøvede at affende en Officeer, for at skaffe sig alle Fanteernes Hoveder, og at de blanke Mænd ville spille Gjæk med ham og forbinde sig med hine. Hr. James svarede, at han vidste intet af Sagen, og at Gouverneuren paa Cap-Coast maa have forhandlet den; at han kun var henfendt for at complimentere Kongen, og hvis denne fandt for Godt at medgive ham et Sendebud, vilde han vende tilbage og berette Gouverneuren Alt, hvad Kongen havde sagt. Denne svarede, at han havde troet, de vare komne for at ordne alle Anliggender, men at han nu saae, at de vare komne for at holde ham for Nar.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Prof. Brønsted befinder sig i denne Tid i Paris. De første ser Leveringer af hans længe ventede Værk, om adskillige Egne af Grækenland, ville med det første udkomme paa Tydsk, Engelsk og Fransk. Det skal indeholde mange vigtige Oplysninger angaaende Palæolographien, Numismatik og de tidlige Perioder af græsk Konst.

En Bonde i Balle, Aarhuus Stift, har nyligen, ved at grave under en stor Steen, for at synke den, fundet et Stykke af det fineste ublandet Guld, 27 Lod vægtigt, som han har indsendt til Commissionen for Oldsagers Opbevaring, der atter har sendt det til det Kgl. Rentekammer, hvorfra Finderen nu kan vente sig en Erstatning af Guldets Værdie. Egentligen er dette Stykke en destrueret Ring, thi i Oldtiden var det Brug, at bære store Ringe af Guld om Armen, Fødderne, Hovedet, ja endog om Livet. Naar Eieren da behøvede Penge, saa afhuggede han et Stykke af sin Ring, og solgte det. Det i Balle fundne Guldstykke viser aabenbart, at det hidrører fra en Hovedring, da det, uagtet det er sammentrykt, dog har beholdt den Side, hvor Bøilen er. Museet er ellers i Besiddelse af adskillige lignende Guldringe af forskjellig Størrelse.

(Slutningen af M. F. Arendts Biographie; see forr. No.)

I de følgende Aar kunne vi ikke, af Mangel paa tilstrækkelig Efterretning, med Nøiagtighed

efterspore vor Antiqars Vandringer. 1813 kom han til Aalborg i en Forfatning, som den usleste Tiggers. Adskillige af Byens Indvaanere opklædte ham og gave ham Penge, saa at han over Løkken kunde reise til Norge. I Schleswig-Holsteinische Provincialblätter for 1816 findes af ham en med megen Skjønsomhed og Sagkundskab forfattet Beskrivelse over Alteret i Cismar (oversat i Dagen s. A. No. 204, 5 og 6). Samme Aar kom han ved Sommerens Begyndelse atter til Aalborg for at begive sig til Norge, men var da i en bedre Forfatning, og fortalte, at han efter at have foretaget vidtløftige Reiser omkring i Europa, sidst var bleven understøttet af Hertugen af Oldenborg. Over Norge reiste han om Efteraaret til Stockholm, thi der findes i Almänna Journalen for dette Aar S. 273 en Bekjendtgjørelse af ham om nogle Arbeider, der ikke bleve udførte, og S. 281 en meget lovende Indbydelse til Forelæsninger over det nordiske Sprog, som aldrig kom i Stand. 1817 maae han, ifølge Klüvers norske Mindesmærker S. 2, have været i Throndhjem. 1818 udgav han i Linkjøping den 12 Nov. et Folioblad, der indeholdt en Sammenstilling af Runealphabeterne med Underskrift Arendt, norsk Antiqvaren. Flere anseelige Mænd foruden Tham, f. Ex. General v. Suchtelen, og Grev de la Gardie understøttede ham i Sverrig. Men længe kunde han ikke blive noget Sted. Han har selv fortalt, hvorledes han efter at have været nogen Tid i en fornem Mands Huus, en Dag blev liggende i Sengen, og da Husets Herre kom op til ham, for at spørge, hvad han feilede, holdt Arendt en Tale, hvori han foreholdt ham, at han ikke beviste ham den Agtelse, som de Fornemme skylde de Lærde, og at han vilde flytte Staven videre. Omtrent 1819 maa han have forladt Norden, thi i October og November 1819 forfattede Arendt en Beskrivelse over de vendiske Gudebilleder i Streliz, trykt i Minden 1820 paa et Ark, under Titel: Grossherzoglich-Strelizisches Georgium Nord-Slavischer Gottheiten und ihres Dienstes aus den Urbildern zu Beförderung näherer Untersuchung, dargestelt von M. P. Arendt, nordischem Alterthumsforscher aus Altona. Allein vom Verfasser zu erhalten. Fra Nordtydskland drog han mod Sønden, opholdt

sig en Tid i Bibliotheket ved St. Gallen og gjennemvandrede Spanien og Italien. Han behjalp sig saare kummerligen, laae sjelden i Seng, ofte under aaben Himmel. Undertiden modtog han Pengegaver, stundom afslog han dem. I Rom blev han ved flere Landsmænds Bidrag opklædt. Alt hvad han eiede, bar han paa sig. Af Klæder og Linned havde han kun lidt, desmere af Papirer og Tegninger, hvilke stak frem af alle Lommer. Sin største Skat gjemte han mellem sine Veste, hvoraf han bar adskillige, og erholdt derved Udseende at være meget før. Han har selv fortalt, at da denne hans Byrde paa en Reise til Paris blev ham for svær, havde han i en Steensætning i Nærheden af Bremen gjemt en heel Pakke mellem Stenene paa et Sted, ingen vidste. I Ungarn opholdt han sig hos Grev Wiczay, fra hvem han 1822 medbragte Breve til Kjøbenhavn. Denne, en Beskytter af Videnskaberne, havde foræret ham Poinsonerne til det celtiberiske Alphabet, han havde ladet skjære. Uagtet disses Metalvægt ikke var saa ringe, bar Arendt dem dog stedse omkring paa sig. I Kjøbenhavn laae han i en Kjelder, og ansløg selv sin Fortæring til otte Skilling om Dagen. Han opholdt sig kun kort i Hovedstaden, vandrede derimod nogen Tid omkring i adskillige danske Provindser til større Forundring end Behag for Landboerne. Ofte tilbragte han Nætterne i Høstakke. Til en hollandsk Præst, hvem han kun lidet kjendte, fortalte han ved Indtrædelsen i Huset, hvor længe han vilde blive, og at han forlangte trende Gange Grød om Dagen. Da en Gang Grøden var svedet, overfusede han Huusmoderen. En jydsk Herremand, der spurgte ham, hvo han var, svarede han, jeg er den lærde Antiqvar Arendt, og dersom De endnu ikke kjender mig, røber det De har havt en forsømt Opdragelse. I samme Aar har uden Tvivl Arendt skrevet Stykket om Völckerschafften Nordischen Stammes nach ihrer Heimath, Benennung und Verbreitung, udgivet i Dorovs Denckmähler alter Sprache und Kunst 1823, hvis Hypotheser dadles i Gött. Anz. 1824 No. 3.

De sidste Efterretninger om Arendt meddeler et Redacteuren nyligen ved Godhed tilstillet

Brev fra Udlandet, hvori det hedder: Tydske Blade melde følgende fra Venedig: "To Mile herfra døde, pludseligen rørt, som alle Beretninger sige, af et Nerveslag, den ved sin uhyre Lærdom, sine antiqvariske Undersøgelser og Skrifter, ikke mindre end ved sine videskabelige Fodreiser næsten over hele Europa berømte danske Lærde, M. F. Arendt. (Nu følger en kort Udsigt over hans Liv.) De virkelig beundringsværdige Kundskaber i alle Dele af den menneskelige Viden, som han besad, vakte hos enhver, der talte med ham, fortjent Beundring. I sine sidste Aar syssel satte han sig fortrinligen med Bogstavernes Urformer. De støbte Typer hertil bar han med sig. Da han tillige var slet klædt, reiste til Fods, havde Penge hos sig, kort tilforn havde været i Neapel, derpaa var reist til Spanien, og atter vendte tilbage til Neapel; opvakte dette hos nogle neapolitanske Øvrigheder Mistanke om, at han var Carbonari, Sekterer og Spion. Han blev indspærret i det for Statsforbrydere bestemte Fængsel, St. Francesco i Neapel, og udsat for adskillige Mishandlinger. Her fik han en frygtelig Leverforstoppelse, for hvilken han dog fuldkommen blev helbredet ved virksom og heldig Hjelp af sin Landsmand Dr. og Ridder A. von Schønberg. De udstandne Krænkelser have vel imidlertid ikke lidet bidraget til hans tidlige Død. Men hvad der gjorde hans Tab uerstatteligt for enhver Læge og Naturforsker er, at han havde samlet til 6 Octavbind, ikke blot antiqvariske, men og naturhistoriske Undersøgelser over Norge. Da han saa ofte havde bereist Norge, og ofte været i Egne, hvor intet Menneske, i det Mindste ingen Lærd nogensinde er bleven seet, saa havde man heraf kunnet vente noget Overordentligt."

Vist nok kan man ansee det for et videnskabeligt Tab, at en saa forunderlig Mand døde, forend hans store Reiser havde frembragt noget dertil svarende Udbytte. Imidlertid tvivler dog Redacteuren paa, at han nogensinde vilde have udgivet noget stort Værk. Han holdt mere af at flakke end at skrive, var en Hader af store Bøger og søgte at bringe alt til Tabeller eller til Resultater paa enkelte Blade. Han læste

ikke meget nyt og gjorde ikke Excerpter, da han stolede paa sin gode Hukommelse. Hans Videnskab og hans Reiser stode i uadskillelig Forbindelse, derfor forstod han det bedst, som Reiserne snarest kunde lære ham, at kjende Indskriptioner, Codices, Monumenter og Bygninger. Unægtelig forstod han mesterligen at opfatte Characteren af en gammel Indskrift, og blandede ikke det Tydelige med det mindre Tydelige. Hans Copier vare altid tro Fremstillinger af Originalen, og han havde en egen Maade ved vaadt Papir at tage Facsimiler af Klokkeinskriptioner og andre. Hans Forklaringer af Runeinskrifter var meget naturlige, hans Conjecturer ofte plausible, og han erkjendte Dunkelheder, hvor de fandtes. Naar han tog en gammel Codex i Haanden, opdagede han strax, hvad palæographisk Mærkelighed den kunde have. Af Monumenter interesserede især Middelalderens Bygninger ham, han kjendte nøie deres forskjellige Stil i forskjellige Lande til forskjellige Aldre. I Numismatiken var han fortroligst med de angelsaxiske, merovingiske og celtiberiske Mønter. I de naturhistoriske Videnskaber var han ikke skredet frem. Han kjendte saaledes kun lidet dette Aarhundredes Botanikere. Hans vidtløftige antiqvariske Reiser i de nordiske Riger have gavnet i dobbelt Henseende: deels derved, at en Deel forhen ubekjendte Monumenter ere blevne aftegnede, deels ved at ikke faa Steder Landboerne ere blevne gjorte opmærksomme paa slige Mindesmærkers Vigtighed, formedelst Arendts Enthusiasme. Denne var det som udgjorde det aandelige Princip i hans Liv, der begeistrede ham, og bragte ham til at betragte Europa som et antiqvarisk Cabinet, mellem hvis fjerntliggende Sjeldenheder han syslede, ligesom Opsynsmanden i en Samling. En umættelig og derfor ofte krænket Stolthed var uden Tvivl det, der tidligen gav Arendts Characteer en skjæv Retning, og som bevirkede, at han med sine ualmindelige Evner, sin Begeistring for Oldtiden, og sin sjeldne Kraft, blev istedet for en høiagtet Videnskabsmand kun til en omvandrende Antiqvar.

Blandede Efterretninger.

I Følge de Efterretninger, man i Januar Maaned havde fra den nu afdøde Belzoni, syntes han at have mødt lige saa mange Vanskeligheder, som alle hans Forgjængere, der vilde trænge ind i det Indere af Africa. Han tilskrev samme ikke Climatet eller Indbyggerne, men de engelske Handelsagenters Cabaler. Fra Cape-Coast-Castle paa Guldkysten under 5te B. G. meldte han, at han agtede at bane sig en Vei lige til Norden, paa hvilken Maade han haabede at naae Timbuktu.

De forenede Stater indbefatte, efter et americanskt Blad, ½ Million Elever; over 3000 Studenter, hvoriblandt kun 12 Medicinere, men 500 Theologer og 1000 Jurister. Fremdeles findes her: 10,000 Læger og 6000 Advocater, 9000 Kirker og Capeller og 5000 Geistlige. Antallet af Patenter til nyttige Opfindelser og Forbedringer i nyttige Konster og Videnskaber beløber sig til 4400. Aarligen trykkes for 2 til 3 Mill. Doll. Bøger, og 1000 Tidender. Paa Missisippi seile over 100 Dampskibe, der ere af over 14000 Tdr. Drægtighed. I Gjennemsnit seile americanske Skibe ⅓ Deel hurtigere end engelske. Staterne have 3000 Lovgivere (?); 200 trykte Bind Retsberetninger. Forholdet af Læger, der troe paa den gule Febers Smitsomhed, mod dem, der ikke troe paa den, er som 567 til 28.

Konsthandler Jacobi i Berlin eier en Samling af 1205 forskjellige billedlige Fremstillinger angaaende Dr. M. Luther. Den bestaaer af Kobbere, Træsnit, Jernstik og Steentryk fra det mindste indtil det største Format, samt adskillige ypperlige Originaltegninger. De ere inddeelte i følgende Afdelinger: 1) Portraiter i alle Stillinger, Størrelser og Sammensætninger, samt Titelblade med Luthers Billede. 2) Historiske Fremstillinger af Luthers Levnetshistorie. 3) Satiriske Blade for og imod Luther. 4) Luthers Grav- og andre Monumenter, Medailler, Haandskrifter. 5) Luthers Forældre, Kone, Børn, Slægtninger, andre Reformatorer og berømte

Samtidige af alle Stænder, der have erklæret sig for og imod Luther.

I Svensk Litteratur-Tidning No. 47 f. A. anføres som et Bevis paa en tydsk Recensents Kundskab om Sverrig, at i en Recension over E. M. Arendts Bog: Ein Wort über die Pflegung u. Erhaltung der Forsten und der Bauern, indført i Erg. Bl. zur Hall. All. Lit. Zeit. Febr. 1823 No. 14, beretter Rec., for at gjendrive Arendts i hans Tanker alt for fordeelagtige Beskrivelse over den svenske Bondestand, at i Skaane Bøndernes Livegenskab først er begyndt at ophøre, siden den nuværende Konge i denne Provinds har kjøbt Landeiendomme og paa dem forvandlet de Livegne til Arvefæstere.

Kjøbenhavns Børs, d. 25 Maj.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbmk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 96 a 97. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 103 a 103½ Rbd. r. S. eller 129 Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. = . Dito 4000 Bcomk. = . — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 105½. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16⅞. — Svenske Sedler 58. — Asiatiske Actier 95½.

---

* * *

Elevernes Arbeide i Institutet for Metalarbeidere, vil i Aar, ligesom almindelig, hvert andet Aar, blive offentlig udstilte, enten sidst i Septbr., eller først i October, til hvilken Udstilling saavel Institutets forhenværende Elever, som Andre, ligeledes kunne indsende noget Fortrinligt af deres Arbeide; dog maa samme være indsendt til først i Septbr. Institutet er paa store Kjøbmagergade No. 66, lige for Silkegaden.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 43.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 29 Maji 1824.

Panoramer og Diaphanoramer.

(I en Skrivelse til en Ven paa Landet.)

Hvor ofte, min Ven, tænker jeg ikke paa Dig, hver Gang jeg støder paa noget Mærkværdigt her i Hovedstaden! Hvor ofte ønsker jeg ikke at kunne see Dig ved min Side, for at dele med Dig mine Nydelser og mine Anskuelser; for at høre Dine Meninger om Gjenstande, som Du kjender bedre til end jeg! Ved hvert Skridt savner jeg Dit lærerige Selskab — altid falder det mig ind: Hvad mon Din Edvard vilde sige, dersom han saae det? og jeg føler mig kun halv tilfredsstillet. Kjøbenhavn har, med alle sine virkelige Ubehageligheder, for den iagttagende Aand ogsaa mange Behageligheder. Her forbigaaer næsten ingen Dag, hvor jo noget Mærkeligt er at see og høre. Aanden er her i uophørlig Virksomhed. Dens Lue mangler aldrig Tønder. Det kommer kun an paa at besidde Iagttagelsesævne nok til at opfatte det Mærkelige. Vist nok hendøse her de fleste Mennesker deres Dage i aandløs Hverdagsslendrian, den ene som et Perpetuum mobile, paa sit Værksted, den anden paa sit Contoir, den tredie i travel Orkesløshed, og have nok at bestille med at oplive den sløvede Aand ved pirrende Sandselighed. Men den tænkende og iagttagende Mand finder her altid en viid Tumleplads baade for Hoved og Hjerte. Den uophørlige Surren i den uhyre Bikube, hvor de arbeidende Bier flyve ud og ind, for at hente og bringe Næringsstof, maa naturligviis foranledige mange forskjellige Ideer, Optrin og Stridigheder i en Stad, der tæller over Hundrede Tusinde Indbyggere; der ligger ved to verdensberømte Have; der, saa at sige, er for Østersøen Nøglen til Nordsøen og for Nordsøen Nøglen til Østersøen; der knytter Baandet mellem Norden og Sønden; der den ene Dag seer paa sin Rhed et Skib fra China og den næste eet fra Grønland, og er Foreningspunkten for et vel lidet, men dog høist uddannet, Riges Cultur, Konst og Videnskabelighed. Jeg behøver kun at træde hen i mit Vindue, for at blive mangfoldige Gjenstande vaer, som man paa mange andre Stæder næsten aldrig, eller i det mindste sjeldent, har Leilighed til at lære at kjende. Kjøbenhavn bliver stedse mere og mere en

mærkværdig Stad, som andre Nationer ønske at see, og hvortil Dampskibet giver saa god og beqvem Leilighed. At udenlandske Konstnere og Virtuoser tye hertil, for her at forevise Producterne af deres Konst eller aflægge Prøver paa deres Talent, det erfarer Du idelig en af de offentlige Blade. Allerede have vi i en Tid af fire Aar hørt de store Tonekonstnere C. M. v. Weber, Drouet, Fürstenau, Romberg. Suhrs Panoramer vare i deres Slags ligesom Freys Verdenstheater et mærkværdigt Syn. Nu er ogsaa Hr. Theatermaler Friedrich Jerwitz fra Leipzig kommen hertil og forevise offentligen sine optiske Panoramer og Diaphanoramer.

Da der er ingen Udsigt til, min Ven, at at Du saa snart vil komme til Kjøbenhavn, saa beder jeg Dig at gjøre med mig en Tankereise did. Jeg skal være Din Cicerone, og, efter bedste Evne, vise Dig omkring.

Vi træde ind i et stort halvmørkt Værelse i Hotel du Nord. Paa hver Side ere Prospecterne anbragte. Du seer igjennem et Glas og her viser sig først for Dit Øie: Visney ved Genfersøen. Du synes paa eengang hentryllet til een af Schweiz's skjønneste Egne. Her har Du den herlige Udsigt til Genfersøen. I Baggrunden seer Du Montblanc, een af de høieste Alper i Savoyen, bedækket med evig Snee og 2450 Favne over Middelhavet. I Forgrunden qvæges Synet ved de herligste Grupper af Træer og Lunde. Bygningen paa Venstre er en skjøn Villa, paa Høire et Meierie. Bagved ligger Bredden af den Sø, om hvilken Matthisson siger:

"An deinen Ufern, wo, vom Winzerheerd
Bis zu des Burgpalastes Marmorhallen
Der Ueberfluß sein goldnes Füllhorn leert,
So weit der Freiheit Jubelhymnen schallen".

Landhuse, Villa'r og Slotte pryde Bjergets Fod.

Kun et Skridt videre og vi befinde os i Staden Zürich ved Limmat, der kommer fra den fiskerige, 5 Mile lange og 1 Miil brede Züricher Sø, med 1200 Huse og 11,000 Indbyggere. Ovenfor Zürich faaer Limmat Navn af Linz, nedenfor samme forener den sig med Sihl og bagved danne begge en stor Halvøe; hvor Indbyggernes meest yndede Spadserevei findes. Hvo kan tænke paa Zürich, uden tillige at mindes Frihedskæmperen Wilhelm Tell, og Salomo Geßner, den første tydske Digter, der viste, at ogsaa i hans Modersmaal theokritiske Idyller kunne skrives? Begge har Staden opreist Hæderstøtter.

Vi reise et Skridt længer frem. Habsburg ved Vierwaldstädter-Sø fremstiller sig for Dit Øie. Foran den speilklare Sø, hvorpaa et Fartøi for fulde Seil. I Middelgrunden staae nogle skjønne, af Aftensolen bestraalede Træer, som Du især maa lægge Mærke til, thi Træerne i disse Prospecter høre til det Fortrinligste. De ere malede med største Flid og dog med ukonstlet Natur Fiskerhytten ved Strandbredden tager sig ganske fortræffeligt ud, ligesaa det bagved liggende Huus. Ruinerne af Slottet Habsburg vække vemodssøde Erindringer.

"Trauernd denke ich, was, vor grauen Jahren,
Diese morschen Ueberreste waren:
Ein bethürmthes Schloß, voll Majestät,
Auf des Berges Felsenstirn erhöht!

Dort, wo um des Pfeilers dunkle Trümmer
Traurigflüsternd sich der Epheu schlingt,
Und der Abendröthe trüber Schimmer
Durch den öden Raum der Fenster blinkt,
Segneten vielleicht des Vaters Thränen
Einst den edelsten von Deutschlands Söhnen".

Denne gamle Borg skal være bygget 1027 af Bisskop Werner af Strasburg. Den har tilhørt de Habsburgske Grever, fra hvilke Rudolph, Stammefaderen til det nu regjerende østerrigske Huus, nedstammer. Nu er intet andet tilovers deraf end et svært Taarn med en Sidebygning, hvori en Høivægter boer, som herfra har en viid Udsigt. Bag ved denne Egn øiner Du Pilatusbjerget, eet af de berømteste i Schweiz, 4604 (efter Capellier 5786) franske Fod høit. Benævnelsen Pilatusbjerget skal, ved en urigtig Udtale, være fremkommen af Mons pileatus (Hatteb jerg), hvilket sidste Navn tillagdes Bjerget, fordi det ofte er bedækket med Skyer ligesom en Hat. Dette gav Overtroen Anledning til den Opdigtelse, at Pontius Pilatus havde begivet sig herhid af Samvittighedsnag og styrtet sig i Pilatussøen, som ligger paa den nordlige Side. (Fortsættes.)

Et Par Ord for Erindringsbogen.

P. Rosenwall fortæller i sine velskrevne "malerische Ansichten und Bemerkungen auf einer Reise durch Holland, die Rheinlande, Baden, die Schweiz und Würtemberg, anden Udgave, Mainz 1824, 1ste Deel, 8te Brev, Side 195—198, en ham mødt Tildragelse, der vel fortjener, til Anvendelse ved mulig Leilighed, en Plads i hver be-

tænksom Jordvandrers Erindringsbog. Reisebeskriveren er i Kölln, og vi ville nu høre ham selv tale.

"En deilig Morgen lokkede mig ud til Carthäuserhuset, hvor det andet udmærkede Standpunct i Nærheden af Staden findes. Det ligger ikke saa høit som Fæstningen Ehrenbreitenstein, men nyder en ikke mindre deilig Udsigt. Bjergets Omrids smelte blidere i hinanden, alle Fjernheder rykke tættere sammen; derimod træde alle Enkeltheder paa den rigt dyrkede Slette tydeligere frem, og Fæstningens ligeoverforliggende Ruiner tage sig saare malende ud herfra. Men, hvilken Barbar kunde være saa umenneskelig, at sætte Carthäusere hen paa dette prægtige Naturtheater! Kunde ikke det kaldes, at dynge Qvaler op over disse Ulykkelige indtil det Uudholdelige? Med Øiet stedse hæftet paa dette Paradiis, hvor maatte de Staklers saarede Hjerter bløde, naar de, bundne til alle Selvnægtelsers Marterpæl, saae ud over Guds herlige Skabning, der smiilte saa venligt til alle skabte Væsner og var tillukt for dem ene! Maatte ikke tantaliske Qvaler bemestre sig dem, i det de saae hen paa de rige, de overflødige Marker, der udbredede sig for deres Fødder, og nu betænkte: med hvilken en Fylde af Glæde Naturen signede saa mange af sine Børn, mens den gav dem kun Taarer og en Liigkiste? I det jeg tænkte derpaa, sank jeg hen i tungsindige Følelser, og Det, der fra først af var mig til Lyst, opløste sig i Veemod. En gammel, velklædt Mand satte sig ned hos mig og yttrede: "saa "sørgmodig ved Synet af disse Lystmarker?" Jeg gjorde ham bekjendt med de Følelser, der havde virket paa min Stemning, og udviklede

ham den Mening, jeg havde om hiin Ordens Medlemmer, disse, der eengang boede her. Han hørte paa mig med et blideligt Smiil og svarede dertil: "Hvad var da vel Mennesket, hvis "han hængte for meget af Indtrykkene udenfra "og ei besad Kraft nok, til at trøste sig over "Savnet af et Gode, der ei kan vorde ham til "Deel? Han, der bestemte os til at undvære, "han forlenede os og Evnen til at vorde lige-"gyldige ved denne Jords Glæder. Kun Den, "hvis vilde Krav viser Religionens Trøst fra "sig, kan fortvile ved Synet af et Held, han ei "kan opnaae. Ikke saa den Gudfrygtige, der "troer paa et Forsyn! Bliver end Banen til "Fryd ham tilluft herneden, og fører end hans "Bestemmelse ham ad tornefulde Veie, seer han "dog opad til; der aabner sig ham et Eden, "hvis Syn giver ham Mod til at bære Livets "Møie". Hykler! tænkte jeg; havde Du her baaret det broddede Livbælte og den af Haar gjorte Bodsklædning; var den mavre Closterkost bleven Din Næring, Liigkisten Dit Leiested, anderledes vilde Du da tale! Jeg sagde ham, da hans spørgende Øie syntes at æske mit Bifald: at Kraften til at kunne undvære lod sig ei nægte, naar kun man havde selv udøvet den; at det under den fulde Nydelse af alt, der er istand til at gjøre Livet glædeligt, var en let Sag, at tiltroe sig selv Mod og Standhaftighed; men at det var noget ganske Andet, naar Virkeligheden traad med alle sine Rædsler frem for os. "Idag", sagde han med rørt, men dog fast Stemme, "er det tolv Dage siden min "fromme, haabefulde Søn foer heden, den sidste "af Syv, dem alle Gud tog til sig; og min "Frelser gav mig Mod til at bære mine Tab!" Han trykte ved disse Ord min Haand og fjernede sig. O, hvor angrede jeg, at have saa urigtigt bedømt den Mand, der som en Helt baer den uhyrestore Smerte af syv elskede Børns Tab! Skamfuldhed ene holdt mig fra at ile efter ham og falde til hans det store Hjerte, der fortjente min Ærefrygt, da det ei gik under i disse Skjebnens Stormslag."

I Sandhed! denne gamle, blege, forsøgte Mands faa og simple Ord ere tifold meer værd, end den tykke og rødmossede Talers Timeforedrag over samme Emne vilde med al dets Veltalenhed nogensinde kunne være!

Assianterne.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Kongen vilde vide, hvor meget der var betalt til Fanteerne, og da Hr. James ikke kunde sige ham det, blev han meget opbragt, og de tilstedeværende Maurer af Indflydelse ophidsede ham endnu mere. Tilsidst sagde han: Jeg veed, at Engellænderne komme for at udspeide Landet og bedrage mig. De ønske Krig, de ønske Krig! Hr. James faldt ham ind i Talen: "Nei, vi ønske Handel!" — Kongen vedblev at sige at de beskjæmmede ham, ved at slutte Forbund med Fanteerne; at han i Morgen vilde lade sig bringe Hovederne af alle de Fanteer, der boe nær Forterne, og at han dertil blot behøver at sige et Ord; at den Hollandske Gouverneur ikke bedrog ham eller beskjæmmede ham, men sendte maanedligen 4 Unzer Guld, og at de Danske lige saa lidet beskjæmmede ham. "Engellændernes 4 Ackies maanedligen er intet for mig; jeg kan sende mine Feldtherrer mod dem; de ønske Krig." Ved disse Ord bed han sig af Raserie i Skjægget og foer op af sit Sæde, truende Engellænderne med opløftet Finger. "Havde en sort Mand bragt mig dette Budskab", tilføiede han: "saa havde jeg strax her for mine Øine ladet ham halshugge". Hr.

Bowdich tog nu Ordet, og erklærede, i en udførlig Tale, at Gesandtskabet var affendt, for at jevne alle Tvistigheder og at slutte et Forbund med Ashanterne. Hr. James var upasselig og ønskede snart at vende tilbage, men han og de to andre Embedsmænd vilde forblive hos Kongen, indtil de havde overtydet ham om, at Generalgouverneuren var hans oprigtige Ven og indtil de havde erholdt sammes Svar, som kunde give ham Troen i Hænderne. Denne Tale blev af Kongen meget naadigt optagen, og han rakte Bowdich Haanden. I en Raadsforsamling af Mauriske Fyrster og Statsmænd, der søgte at indtage Kongen mod Engellænderne, og hvori Gesandtskabslemmerne maatte møde, befalede man disse at sværge ved Coranen, at de ingen forræderske Anslag nærede eller Gift havde blandet i Kongens Drik; men de vilde ikke sværge ved andet end deres Bønnebog. Kongens Tolk mæglede Sagen saaledes, at de under Eden blot rørte tre Gange ved Coranen, da Maurerne havde forsikkret, at denne, hvis de svore falsk, vilde dræbe dem paa Stedet. To Timer efter aflagt Eed fik Engellænderne adskillige Foræringer af Kongen. Imidlertid lykkedes det dog endnu engang Engellændernes Fiender at vække Kongens Harme mod dem, i Anledning af Subsidiepengene. De bleve atter fremkaldte til et Slags Audients i den inderste Gaard af Kongens Pallads. Det Hele gik ud paa, at han fik for lidet, og da hans Embedsmænd saae ham vred, raabte de, at den Skam var for stor, sprang op, grebe til deres Sværde, og tilbøde sig at drage ud endnu samme Nat, dræbe alle Fanteerne og opbrænde alle Byer i Omegnen af Forterne. De trak derpaa med deres Følge og Musikchor forbi Kongen, kastede sig ned for ham og lod ham berøre deres Hoveder med sin Fod. Hver af dem svör at ville afmarschere endnu samme Nat; nogle pegede haanligen paa Engellændernes Hoveder og Øren. Den gamle Overgeneral, Apokow, kastede med Foragt den Kaarde, han havde revet ud af een af Engellændernes Skede, over Folkets Hoveder, igjen hen til ham. Ogsaa denne Gang søgte Hr. Bowdich igjen at formilde Kongen, ved atter, tilligemed de to andre Gesandtskabslemmer, Hutchinson og Tedlie, at gjøre Eed paa, at de intet Ondt havde

i Sinde og at de vare sendte af Kongen af Engelland og det africanske Compagnie, for at slutte en Pagt mellem Ashanterne og Engellænderne, fordi hine ere den største sorte og disse den største hvide Nation, og det er godt, at to store Folkeslag ere Venner. Dermed var Kongen meget vel tilfreds, og han lod nu Hr. James ogsaa sværge paa sin Kaarde.

(Fortsættes.)

Indenlandske Efterretninger.

Det var en Udflyttergaard paa Riisby Mark (see Skild. No. 41.), i Herstedvester Sogn, som Lynilden tændte den 20de d. M. omtrent Kl. 4. Ilden greb saa hastig om sig, at, de Tililendes Anstrængelse uagtet, ikke allene Gaardens Bygninger, men ogsaa en betydelig Deel af dens Ind- og Udbo lagdes i Aske. Eierens to Heste bleve dræbte af Lynet. Intet af Levnetsmidler blev reddet, og paa Gaard og Gods er 1000 Rbdlr. Gjeld.

I den Hempelske Avis læses følgende under: Indsendt. "Af Tidenderne No. 61 og 64 erfares, at der i den lærde Verden er opstaaet Tvist angaaende vor Landsmand, Hr. Professor Steffens. — Da alle slige Stridigheder, paa den Maade, de nu føres, let kunne lede til en ukjerlig Aand og Religionsforfølgelser, der have anrettet saa megen Elendighed i Verden, at Man med Rette maa sige: Vee den, som atter vil fornye dem! finder Anmelderen, som, tilligemed Hr. Grundtvig, var Hr. Steffens's Tilhører baade over Filosofie og Geognosie, passende at erklære: at Ingen kan nægte Hr. Steffens et henrivende Foredrag; men tillige troer han at have fundet ved modnere Overlæg, at de Mænd, som bivaanede Hr. Steffens's Forelæsninger for at bedømme dem, hvorpaa hans Ansættelse her beroede, have gjort sig høilig fortjente af Fædrelandet, eftersom Man allerede den Gang bemærkede aabenbar Hang hos St. til Katholicismen, saa det var at formode, at hans levende Fantasie, der var indtaget af Alt, hvad der vir-

rede paa Sandseligheden, hvorfor han ogsaa anpriseде den katholske Cultus, let vilde forlede ham til det skeete Skridt. — Hvilket snart kunde have farlig Indflydelse paa Ynglinge, som ei formaaede — for at beholde Hr. Professor Sibberns mildere Udtryk — "at fatte hans Ideefylde.„"

Blandede Efterretninger.

I Stockholm døde nyligen Brugspatron og Grosserer B. M. Biørkman, den rigeste blandt Sverrigs Handlende. Han efterlader $1\frac{1}{2}$ Mill. Rdlr. Svensk Banco (omtrent det samme, som i sin Tid Ladiges).

Regnskab for Bombebøssens 18de Qvartal.

(Oprettet 1819, den 11te August.) — (See No. 5 af Skilderiet for d. A.)

Ved Bombebøssens 16de Aabning i Directionens Overværelse, den 7de April sidstleden, fandtes i samme . . . . r. S. 47 Rbd. 70 ß. og S. o. T. 27 Rbd. = ß.

Ved denne Samling toges til Indtægt følgende til undertegnede Commandeur Sølling afleverede Summer:				
fra Hr. Dons, fra Selskabet Nordia, givet paa Kongens Fødselsdag	1 —	=	——	16 — 69
fra H., i Anledning af et til K. tabt Væddemaal, betræffende Mægler S's. Død	= —	=	——	10 — =
modtaget d. 26 Jan. d. A. 4 Piastre, omsatte til	= —	=	——	9 — 36
modtaget af Hr. Frontin, fra Damer i Helsingøer 1 Souvereign og Rbmk. 2, som ialt ere udbragte til	= —	=	——	11 — 60
samt som indkommen ved en i Helsingøer d. 21de Marts d. A. af Dhrr. Werschall, Zinck, Petersen og Bredal given Concert	24 —	76	——	100 — =
og 2 Shilling Sterling, som ere omverlede til . . .	= —	=	——	1 — 10
Ved denne Samling modtoges ogsaa Underretning om, at Fisker Peder Jensen i Espergjerde har skjænket Bombebøssen 1000 Rbdlr. rede Sølv, som strax kunde erholdes. Senere er og til os betalt berørte Gave med	1000 —	=		
I dette Aars 1ste Qvartal er endvidere indkommet: Beholdningen, efter Fradrag af Omkostninger, som haves af det, der er indkommet for Billetter til den af Selskabet for Musikens Udbredelse, d. 7de Marts sidstleden, paa Hoftheatret, til Bedste for Bombebøssen, opførte Concert	13 —	=	——	649 — 62
hvortil endnu kommer . . . . som Hendes Høihed Prindsesse Charlotte har havt den Naade, i samme Anledning at sende.	= —	=	——	15 — =

Ialt rede Sølv 1086 Rbd. 50 ß. og S. o. T. 840 Rbd. 45 ß.

Bombebøssen eier nu:

1. I Obligationer for Banklaanet af 4 Febr. 1820, à 5 pCt.	rede Sølv 2200	Rbd.	= ß.
2. I Deposito=, Finants=, Crediteasse=, Prise= og Canal=Obligationer, à 4 pCt.	Sølv 5063	—	39½
3. I Hofraad Meyers Legat, à 4 pCt.	— 2500	—	=
4. I Sparecassen, med Tillæg af oplagte Renter, à 4 pCt.	rede Sølv 3929	—	20
5. I Præmie=Obligationer for Laanet i Hamborg af 1819, à 5 pCt. . . . Mk. Bco. 2520.			
6. I en Obligation af Laanet i London, à 5 pCt. . . . —— 1400.			
7. I den af det oeconomiske Velfærdsselskab skjenkede Capital i Kgl. Obligationer à 4 pCt., til Beløb	Sølv 6225	—	=
Ialt Mk. Bco. 3920. r. S. og Sølv	19,917	Rbd.	59½ ß.

(Ovenstaaende Obligationer ere alle i Bankens Bevaring.)

Ved Concerten, d. 7 Marts sidstl., indkom for solgte Texter 70 Rbd. 51 ß. Sedler og Tegn, hvilke efter Bestemmelsen ere uddeelte blandt endeel i afvigte Vinter strandede Søefolk, for hvilken Uddeling vi have modtaget de Vedkommendes Tilstaaelser.

Directionen for Bombebøssen, den 10 Mai 1824.

Sølling. Langberg. Lütken. Schack. L. Larsen.
Duntzfelt. Palme. Rauberg. Møller.

*** *** *** *** *** ***

Endnu engang kan jeg have den Fornøielse at bekjendtgjøre for dem, som føle og have givet Beviis paa virksom Deeltagelse for den Stiftelse, hvis tiltagende Udvidelse er mit Livs Maal, de rigelige Bidrag, som ogsaa i indeværende Aars 1ste Qvartal ere indkomne. At Regnskabet herfor ikke tidligere er blevet forelagt Publicum, grunder sig derpaa, at den af Fiskeren Peder Jensen lovede Gave, som man ønskede at inddrage i samme, først nyligen er indkommen. Her følger nu, efter Sædvane, Undertegnedes enkelte Bemærkninger, hvoraf vil skjønnes, at dette Qvartals udmærkede Forøgelse beløber sig til ikke mindre end omtrent . . . . 3000 Rbdlr.

1. Fra den 84aarige Fisker Peder Jensen paa Espergjerde er indkommen en Gave af 1000 Rbdlr. i Specier, som udgjør i N. V. 1250 Rbdlr.

Hans Arvinger have lovet, efter hans Død at ville lægge deres Skjærv til.

2. Concerterne her og i Helsingøer 813 Rbdlr.

Denne betydelige Indtægt af disse to Concerter viser noksom, med hvilken Varme det Danske Publicum vedvarende føler for denne Stiftelses Fremvæxt.

3. I Bombebøssen forefandtes . 123 —

4. Ved Salg af Obligationer vundet omtrent . . . . 1000 —

5. For de 4 Piastre, som den 26de Jan. blev mig givet til Bombebøssen (see Directions=Regnskabet), siger jeg — Selam — Nabob.

6. Blandt Sølvet i Bombebøssen var 20 Sølvdalere, bragte af vor sikkre Mand paa Kongens Fødselsdag. Disse nedlagdes ved ham selv. Da samme Mand saa ofte tilforn har ofret, saa kom jeg nu paa Spor efter, at han sendes fra 2de gode Mænd, som jeg kjender, og veed, at de boe paa et Hjørne, men ville være ukjendte, og som ogsaa fra min Side skal holdes skjult. Jeg har nu kun det Ønske tilbage, engang under samme Betingelse at lære at kjende den sieldne Menneskeven, som i Aaret 1822, d. 16 Jan., lagde en Pose Sølvpenge hen til Bombebøssen og vilde gaae fra den, uden engang at ville modtage Bevis for Indholdet, men lod sig dog overtale til selv at nedlade hvad der var i, som ikke beløb sig til mindre, end de forhen ommeldte 250 gode gamle Rixorter.

For Gaverne (anførte i Directions-Regnskabet), fra Selskabet Nordia, hvoraf jeg har den Ære at være Medlem, fra Damer i Helsingøer, som jeg har den Ære at kjende, og som tilforn have distingveret dem med Gaver til Bombebøssen, samt fra Hr. H., aflægger jeg herved paa vore gamle Sømænds Vegne min Taksigelse. Fra de strandede Nødlidende, hvoriblandt 1 Capitain, 2 Styrmænd og 11 Mand, og ellers uden denne Hjelp forladte Sømænd (see Directions-Regnskabet) modtage de goddædige Givere disses ubeskrivelige Hjertens Tak.

I dette Qvartal ere anskaffede 12 opredte Senge, istedetfor de hidindtil laante, samt noget Boskab og Kjøkkentøi; ligeledes ere anskaffede til de sidste 6 Indkomne nye Klæder og Hatte til at bruge om Søn- og Helligdage. Kongens Malermester Larsen har gratis malet Sengene, og Hr. Justitsraad Kilde har givet 4 Tdr. Kartofler og desuden megen Kaal og Grønt til Mandskabet.

I Løbet af Qvartalet er den 68aarige gamle brave Baadsmand Marius Bruun død. Han (see Skilderiet No. 28 f. A.), som maatte gjøre en Fodreise i Fjor, i den haardeste Vintertid, fra Calais, hvor hans Skib forliste, og hertil, uden at sove i Seng eller faae varm Mad i 6 a 7 Uger. I den Afdødes Plads er indtaget den 60aarige Peter Olsen, fød i Jylland, faret herfra i N., S., Ø. og V. sin Levetid, og har havt farlige Forliis 3 Gange; den sidste, den værste, var i Vinter, tilligemed 14 Skibe, hvoraf han selv 4de af Bemandingen, 15 fra hans Skib, i en rasende Storm og Søe i December, efter 7 Timer flydende paa en Stump Vrag, bjergede Livet paa Jyllands Vesterkyst. Alle Skibene, mener han, forliste med Mand og Muus. 11 Togter har han gjort til Orlogs, og er altsaa qualificeret til Friboligen for sine øvrige Levedage, og er bleven, efter den indførte Skik, for det første antaget i 3de Prøvemaaneder.

Da man nu tør tænke paa at anskaffe en egen Bolig for denne Stiftelse, som helst skulde være beliggende i et Qvarteer, der er i Nærheden af Nyhavn, saa indbydes de, som maatte vide et saadant Locale, at opgive samme til Undertegnede.

Vaterskouts-Contoiret, ved Holmens Canal, No. 256, d. 25de Maj 1824.

P. N. Sølling.

Kjøbenhavns Børs, d. 28 Maj.

Cours. Hamb. 2 M. 244, a vista 247. Spec. 250. — Specier solgtes til 15 Rbdk. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 97 a 97½. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 103 a 103½ Rbd. r. S. eller 128¾ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 97½. Dito 4000 Bcomk. 96½. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 105½. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 17. — Svenske Sedler 58. — Asiatiske Actier 95½ a 96.

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Høecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Høecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 44.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 1 Juni 1824.

Panoramer og Diaphanoramer.

(Slutning; see forr. No.)

Vi forlade nu Zürich og begive os til Bern. Prospecten er tagen fra Ruinen Aegerten. Siden vi nu eengang ere her, ville vi gjøre os nøjere bekjendte med denne for sin Nydelighed og Reenlighed berømte Stad, i hvilken Henseende den kan tjene mange til Mønster. Den ligger ved Floden Aar, som den omflydes af paa tre Steder, og derfor danner en Halvøe. Igjennem alle Hovedgader findes steenlagte Canaler af adskillige Fods Dybde, i hvilke bestandigt færsk Vand flyder i saadan Overflødighed og med et saa stærkt Fald, at det om Natten lyder som ridslende Bække. Disse Canaler ere ikke allene ved opkommende Ildebrande af største Nytte, men de føre ogsaa alle Ureenligheder ind i Aar. For at fremme dette Øjemed have begge Halvdele af Gaderne, der skilles fra hverandre ved Canalerne, en Skraaning mod disse. I Bern er man altsaa fri for de ildelugtende Rendestene, der især paa varme Sommerdage gjøre Opholdet i de fleste store Stæder saa høist ubehageligt, hvor man tillige paa hvert Hjørne finder Uhumskhed, som kun Vanen gjør taalelig for Syn og Næse. Alle Hovedgader blive een eller flere Gange om Dagen feiede af de saakaldte Schellenwerker eller Fanger af begge Kjøn, der enten for Livstid eller paa visse Aar ere dømte til offentligt Arbeide. Disse Forbrydere bortrydde om Vinteren den besværlige Snee og Ureenlighed, og om Sommeren det ubehagelige Støv. Kun faa Stæder i Europa vaager man saaledes over den offentlige Reenlighed. Gaderne blive vel der ogsaa feiede, men ikke tidt nok og aldrig tilbørligen bespröitede med Vand. I Bern er denne Politieanstalt saa meget nødvendigere, som i Staden Bygningerne ere af lutter hvide Stene og Indbyggerne altsaa om Sommeren udsatte for stærk Hede. Alle Husene, nogle faa Sidegader undtagne, ere bygte siden Begyndelsen af det nittende Aarhundrede, massivt, og hinanden lige, ikke blot i Materialerne, men ogsaa i Bygningsmaade og Høide. De have alle fire Etager, og ere kun forskjellige fra hverandre ved den ulige Brede og Dybde, som imidlertid dog ikke forstyrrer Symmetrien. Paa den Erlachiske

og maaskee een eller to andre Bygninger nær, har Bern ingen Privathuse, der ligne Palæer, men heller ingen usle Rønner. Bernernes Vaaningshuse bebude en lykkelig Middelmaadighed og en større Lighed blandt Indbyggerne, end man ved nøjere Undersøgelse finder. Under alle Bygninger, naar undtages en enkelt Sidegade, ere Arcader, eller bedækkede Gange, hvori man om Sommeren finder Ly mod Solen og om Vinteren mod Snee og Regn. Hvor stor end Beqvemmeligheden af disse Arcader er, især for Fodgængere, saa have de ogsaa deres ufordeelagtige Sider; thi Stueetagen kan næsten aldrig beboes af Eierne og deres Tyende, fordi Værelserne ved Jorden ere for lave eller dog for mørke. De nederste Dele af Bygningerne ere derfor enten bortleiede til Haandværksfolk eller Kræmmere, og naar man altsaa spadserer i Arcaderne eller de saakaldte Laudern, saa har man paa den ene Side næsten en uafbrudt Række af Boder, hvori alle Slags Varer falholdes. Ogsaa taber Staden meget af sin Skjønhed ved disse Arcader, da man i Boderne selv hverken seer noget af den Bygning, hvori man befinder sig, eller af de ligeoverforværende, da man paa begge Sider kun bliver lave og mørke Boder vaer. Seer man derimod foran eller i Enden af en Gade ned ad begge Rader af Bygninger, saa opdager man to Rader uformelige Søiler, paa hvilke Husene hvile, og som neden til ere meget tykkere end oven til. Husenes Tal er 1062. Den har nu kun 12000 Indbyggere, men Büsching (1792) regnede 13000: et sjeldent Exempel i vore Dage, hvor Befolkningen næsten overalt i Europa har tiltaget saa betydeligen. — Vi staae nu ved Maalet af vor Schweizerreise, og have endnu kun at gjøre en liden Afstikker

til Slottet Chillon ved Genfersøen, hvortil dets ganske fortryllende Beliggenhed indbyder. Indtil Aaret 1733 var det Sædet for Landfogderne af Vevay, men fra den Tid af blev det forvandlet til et Tøihuus og Kornmagazin. Jeg maa bede Dig, Ven, ikke for hastig at drage Øjet bort fra den herlige Schweizernatur; thi det Syn, der strax frembyder sig, er af en ganske anden Art, og vil bringe Din Sjel til at gyse ligesaa meget, som den hidtil henrykkedes, ved at see Uskyldighedens Bolig midt blandt majestætiske Fjelde. Vi behøve kun at vende omkring, og vi staae lige ved Leipzigs Valplads, den 18de October 1813, om Eftermiddagen Kl. 2, eller den næstsidste Dag. Paa den samme Slætte, Du her seer, seirede Gustaf Adolf d. 7 Sept. 1631 over Tilly. Tiderne have forandret sig, men ikke Menneskene. De samme Lidenskaber som da, beherske dem endnu, skjøndt under andre Former. Men hvad var Slaget mellem Gustaf og Tilly mod det imellem Napoleon og de Allierede? Under de første faldt 8000 Mand, under de sidste 100,000. Den Fjeder, som har sat dette uhyre Uhrværk i Gang, er den lille Mand, som, iført en graa Frakke, sidder her foran paa en høi hvid Hest, omgiven af sine Marchaller. Han bød, og tusinde Ildsvælg udspye Død og Rædsel rundt omkring. Han forlader Elba, og alle Europas Folkeslag lige indtil Kirgisen i hans fjerne Ørk, maa stimle sammen, for at drive denne Eneste tilbage. Aldrig har noget Exil kostet Verden mere, end det til Klippeøen St. Helena. Endnu holder Murat stolt ved Napoleons Side, og formoder mindst, at han om en føje Tid vil blive skudt, ikke paa Valpladsen, men paa Retterstedet i det Land, som engang kaldte ham sin

Konge. At overskue alle de Grupper, som frembyde sig her, er umueligt. Øjet synes lige saa meget blændet af de kjæmpende og overalt fremrykkende Colonner, som Øret bedøvet af Canonernes Torden, der indhyller Luften i Røg. De langt fra brændende Landsbyer vække vor inderligste Deeltagelse. Dog,

"Hvor Krigstorden dæmper de Døendes Skrig,
Hvor Hingstene vrindske og trampe paa Lig,
Hvor Damp skjuler Solen med kulsorte Sky,
Derfra vil vi flye."

Heller ville vi tye til alle Templers Tempel, St. Petri Kirken i Rom, og beundre den menneskelige Storhed, ikke i sin Rædsomhed og Vildhed, men i sin Aandshøihed. Vi komme til ret beleilig Tid. Den nyvalgte Pave kommer os, under en prægtig Baldachin, i en høitidelig Procession, i Møde. Man betragter denne Kirke med Føie som den nyere Bygningskonsts Mesterværk. Carlo Fontano fortæller i sit Værk fra 1694, at den allerede da havde kostet over 47 Mill. romerske Scudi (henved 50 Mill. Specier); men, at der siden den Tid er sat store Summer derpaa, er bekjendt. Pave Pius VI. bekostede allene paa det vaticanske Sacristie, som han indviede 1784, 3 Mill. romerske Dalere. Denne Kjæmpekirkes Størrelse overgaaer al Forestilling. Længden med Murene og Forhallerne er 666 pariser Fod, dens Høide fra Gulvet til Hvælvingens Slutning 142 Fod, og dens indvendige Længde 575 Fod. Alting i Verden bliver kun ved Sammenligning stort eller smaat. Vil Du have en beskuelig Idee om St. Petri Kirke, saa maa Du sammenligne den med den største i Danmark, Roeskilde Domkirke. Denne er kun, Murene iberegnede, 140 Alen lang, 45 Alen bred, og fra Gulvet til

Hvælvingen 41 Alen høi. Indtil Kuppelen er saaledes St. Petri Kirke 11 Alen lavere end den Roeskildske Domkirke, men dens Længde er derimod det dobbelte.

Man forbauses ved at betragte de colossalske Marmorsøiler, tildeels prydede med fortræffelige Basreliefer, Mosaiken, Stuccaturen, Maleriet, Billedhuggerarbeidet, Forgyldningen, som her overalt findes, men fremfor Alt over Berninis og Michel Angelo's Konst. Mærkeligt nok er det, at den af Konstnere her beundrede og af Catholikerne tilbedte Billedstøtte af Apostelen Petrus, skal være Jupiter Capitolinus. Ved den store Port paa høire Haand sees Dronning Christinas prægtige Gravmæle, hun, som mod sin Villie er bleven begraven i denne Kirke. Men allerede i Biørnståhls Tid (1779), var hun glemt i Rom, medens hos alle den hellige Birgitte fra Sverrig endnu var i Erindring, fordi hendes Kirke mindede om hende. St. Petri Kirke udgjør i sig selv en liden Stad, og den, der vil beskue den med Nytte, behøver Uger, ja Maaneder dertil. Mueligen at Du, lige saa godt som saa mange Andre, engang kan komme til at gjøre en Udenlandsreise, og da vil Du faae at see in Folio, hvad Du nu seer her i Sedez. Vi forlade altsaa St. Petri Kirke, og begive os til den vel mindre, men i lige Grad mærkelige, St. Lateran Kirke. Vi see den, som Diaphanoram, oplyst. Den regnes for een af Roms syv Hovedkirker, og dens Bygning skal være begyndt af Constantin den Store paa den Plads, hvor fordum hans Pallads stod. Den skriver sig derfor "Moder og Hoved for alle Stæders og Landes Kirker", hvorfra St. Petri Kirke selv ikke er undtagen. Constantins Dri-

ginalbilledstøtte findes her. De tolv Apostler, som her sees, skal være græsk Arbeide, og de to lave Porphyrstole, af hvilke man betjener sig ved Pavevalget, være fundne i Caracallas Bade. Paverne i Rom have, som Biørnståhl bemærker, altid havt Travel med, at give hedenske Mindesmærker en nyere Betydning og Bestemmelse, og meest udmærkede sig i den Henseende Sixtus den Femte. — Men vi ville ikke længer opholde os i romerske Kirker, der, omgivne af en svunden Verdens Ruiner, kun i Anstrængelse, men ikke i Evne, kunne kappes med græsk Konst. Bernini kunde bygge en Kuppel, der forbauser Verden, men allerede længe har den, skjøndt neppe 300 Aar gammel, faaet Sprækker rundt omkring, og man har maattet støtte den med Jernlænker, Klamre og Kiler, for at forekomme dens Indstyrtning. Urokkede staaer derimod Statuerne fra en høiere Konstold, uopnaaete i Konststorhed; her kan man udraabe med Schiller:

"Himmlisch und unsterblich war das Feuer,
Das in Pindars stolzen Hymnen floß,
Niederströmte in Arions Leier
In den Stein des Phidias sich goß."

Hvad St. Petri Kirke er blandt Kirker, det er London, som nu viser sig for os, blandt Europas Hovedstæder. Den er en liden Verden i Verden. Prospecten er valgt fra en Kant af Staden, hvor Du seer den prægtige, men massive Blackfriar Bro lige for Dig. Denne Bro, som forbinder Southwark med City, gaaer over Themsen. Blackfriars Bro er bygt paa ni Buer, af hvilke den mellemste er 100 Fod viid. Den hele Længde er 955 Fod. Breden af Kjøreveien 28 Fod og af de to Fodveie 7 hver.

Broens Bygning blev begyndt 1760 og fuldendt 1768, og kostede L. 152,840. Den ligger næsten i lige Afstand, mellem Westminsters og Londons, og herfra seer Du St. Pauls Kirke i hele sin majestætiske Storhed. Galleriet omkring Blackfriars Bro er to Mand høi, og betager derfor dem, der gaae over samme, Udsigten paa Themsen. Southwark er den tredie Stadsdeel af London og optager mere Fladerum end City, men er langt fra ikke saa bebygget, som denne eller Westminster. Her findes endnu mange Tomter og øde Pladser. Det Mærkeligste her er Astley Theater og Kingsbench. St. Pauls Kirke ansees for den prægtigste protestantiske Kirke i Verden. Den er første Gang bygt 1086, efterat en Ildebrand havde ødelagt London. Man maa forbauses over, hvorledes det i hine Tider var muligt at tilveiebringe Pengene til saadanne Kjæmpeværkers Fuldførelse. Men Monarkerne lode sig ikke betale Told af de dertil fornødne Materialier og gave Tømmer dertil af de Kongelige Skove; Prælaterne ofrede en Deel af deres Indkomster, og hvad der indbragte mere end Alt, var Aflad og Syndsforladelse. Høialteret glimrede af Ædelstene og Guld, som vare givne til Kirken. Da Kong Johan af Frankrig levede som Fange i Engelland, forærede han fire Guldbækkener, og Gaverne, saavel ved indenlandske som udenlandske Fyrsters Begravelse, vare uskatteerlige. 1620 blev besluttet, at Kirken skulde istandsættes. 1633 Grundstenen lagt til den nuværende Bygning, som opførtes af den berømte Inigo Jones. Det er mærkeligt, at denne Kirke, der stod 35 Aar under Bygning, blev begyndt og fuldendt af een Architect og under een Prælat, Henrik Compton, Biskop af London, medens St. Peterskirken i

Rom var 135 Aar under Bygning, i 19 Pavers Regjeringstid, under 12 Architecter. Høiden af St. Pauls Kirke er 340, Længden 500 og største Brede 180 Fod. — Dog, vi have allerede for længe opholdt os i London, og det er Tid, vi begive os til Bivouaken i Lunden ved Leipzig. Ilden luer fra alle Kanter, og med Rette kan man her sige: "der Mond ist unsere Sonne." Udmattede og saarede Krigere have her leiret sig omkring Ilden. For at vise os Frugterne af Krigens Rædsler har Konstneren fremstillet i Forgrunden en saaret Officeer, som bliver forbunden.

Vor Tankereise, min Ven, er nu tilendebragt, og gid at den maatte have forskaffet Dig lige saa megen Glæde i Tankerne, som mig i Virkeligheden!

Miscelller.

Rochefoucaults Maxime: dans l'adversité de nos meilleurs amis, nous trouvons toujours quelque chose que ne nous deplait pas *), siger Lichtenberg, "klinger vist nok besynderligt, men den, som nægter Sandheden deraf, forstaaer den enten ikke, eller kjender ikke sig selv." — Jeg veed ikke, hvorledes Lichtenberg vil, at hiin Maxime skal forstaaes, men det veed jeg, at dersom den skulde forstaaes lige efter Ordene, var det ikke værdt at være Menneske. Dog, maaskee har Lucrez givet os den bedste Forklaring derover, naar han siger:

Suave, mari magno turbantibus aeqvore ventis
E terra magnum alterius spectare laborem.

*) I vore bedste Venners Gjenvordighed-findes altid noget, som ikke mishager os.

Non quia vexari quemquam est jucunda voluptas,
Sed quibus ipse malis careas quia cernere suave est.

(Behageligt er det, naar paa det vide Hav Stormene rase, at see fra Kysten et Skibs store Nød, ei fordi Andres Lidelser ere en morende Vellyst, men fordi det er behageligt at see, hvilken Elendighed man selv er befriet for.)

Den berømte Læge Cottugno i Neapel kaldte Rossini en Morder, thi han selv, sagde han, kjender fyrgetyve Exempler paa convulsiviske Tilfælde og Hjernesygdomme, som fiintfølende Fruentimmer havde faaet, blot ved at høre Hebræernes Bøn ved Gjennemgangen gjennem det røde Hav, i Operaen Moses. — Denne Bøn havde Rossini componeret i et eneste Qvarteer, medens Stykkets Forfatter, Digteren Totola, behøvede en Time til at skrive Texten.

Assianterne.

(Slutning; see forr. No.)

Gesandtskabet tilmeldte nu Generalgouverneuren J. H. Smith alt det, som var forefaldet, og Kongen lod medfølge en ved hans Tolk dicteret Skrivelse, hvori han takker for de tilsendte Foræringer og i en meget stortalende Tone beskrev sin Vælde, der, efter hans Forsikkring, var blandt de største paa Jorden; iøvrigt var han nu fuldkommen tilfreds og en formelig Tractat blev nu med Sai Tooloo Quamma, Konge af Ashantee, og Boitannich Quamma, Konge af Divaben rc., sluttet. Den bestod af 10 Artikler, hvori blandt andet fastsættes, at der skulde herske Fred og Samdrægtighed mellem de britiske Undersaatter i dette Land og Kongernes;

at en brittisk Embedsmand bestandigen skal opholde sig i Kongen af Ashantees Hovedstad, for at vedligeholde Samqvemmet med Generalgouverneuren. — Det, der i nyere Tider nok meest har opbragt Kongen af Ashantee mod Engellænderne, er uden Tvivl Slavehandelens Ophævelse. Slaver udgjør hans vigtigste Vareartikel, og naar denne ikke kan afsættes, er hans Handel tilintetgjort. De Ulykkelige, der altsaa nu undgaae Europæernes Slaverie, opoffres i Landet selv paa det umenneskeligste. For ikke at saare Læserens Følelse ville vi blot anføre, efter Rømer, at naar en fornem Konge døer, blive ikke allene Lemmerne brækkede paa den Afdødes Koner, men ogsaa paa hans Livslaver. Ved en Kong Frempungs Begravelse bleve 336 af hans Koner og over 3000 af hans Livslaver saaledes levende radbrækkede og medgivne ham i Graven. I denne Tilstand kunne de leve i otte Dage. De Krigsfanger, der før gjordes, bleve sædvanligt alle solgte som Slaver og indbragte mange Penge. — Markederne i det Indere af Landet ere altid opfyldte, da man, foruden at fange dem i Krig, i Almindelighed stjeler Slaverne, og altsaa har dem for godt Kjøb; de, man kjøber, betales ofte kun med en Kurvfuld Boseer. Da Slavehandel, siger Bowdich, er de Indfødte den mageligste og meest indbringende Handel, saa gjør den dem bibragte Tanke, at Engellænderne ere de eneste (hvor bliver Danmark af?), der modsatte sig den, i Landets Indere et Indtryk, der er deres Færdsel og Fremskridt til stor Skade. Derimod ansee de de Spanske, Hollandske og Americanerne for langt venskabeligere sindede imod dem. Paa en Strækning af 200 Mile, beboet af halv vilde Mennesker, maa der iøvrigt, især ved de idelige Krige, overalt altid være Overflødighed af Slaver.

Indenlandske Efterretninger.

I Løverdags Eftermiddag afreiste Deres Majestæter Kongen og Dronningen, og D. K. H. Kronprindsesse Caroline og Prindsesse Wilhelmine med Dampskibet Caledonia. Utallige af Hovedstadens Indbyggere vare i det heldigviis saare

skjønne Veir forsamlede paa Langelinie, og ledsagede det høie Herskabs Afreise med deres bedste og varmeste Ønsker. — Det fra Engelland forventede Dampskib er endnu ikke ankommet.

Sommerforestillingerne paa det Kgl. Theater begynde næstkommende Fredag d. 4de Juni med Schillers Kabale og Kjerlighed.

I Hamborg er nu truffen en Foranstaltning, at to af de derværende første Huse udstede, mod en billig Provision, Certificater paa danske Statspapirer, mod hvilke udenlandske Eiere af disse Papirer kunne hver Termin hæve Renterne hos samme. Obligationerne selv deponeres i Banken i Hamborg. Man anslaaer den Sum af danske Obligationer, der i denne Tid ere kjøbte for udenlandsk Regning, til 3 a 4 Millioner Rbd. Mange Capitaler ere derved blevne ledige, og det synes nu aldeles ikke mere vanskeligt at kunne faae Penge i faste Eiendomme her i Hovedstaden, især sikkre første Prioriteter.

Blandede Efterretninger.

Engelland har mistet sin genialeste, rigeste, men tillige særeste, Digter, og den græske Sag een af sine kraftigste og meest enthusiastiske Understøttere. Lord Byron er død d. 19 f. M. efter ti Dages Sygeleie af en rheumatisk Betændelsesfeber i Missolunghi. Efter en Befaling fra Fyrst Maurokordato blev paabudet, at hans Død skulde forkyndes med 37 Canonskud (Tallet af hans Leveaar), alle Retter, Collegier, Kramboder holdes lukkede i tre Dage, al Musik, Dans og offentlige Forlystelser ophøre ligesaa længe, i 21 Dage en almindelig Sorg anlægges, og i alle Kirker foranstaltes Sørgefester. — Lord George Gordon Byron var født i Skotland d. 22 Jan. 1788, og nedstammer fra en ældgammel adelig Familie. Han arvede den 1798 afdøde berømte Verdensomseiler Commodore Lord John Byrons Lordtitel og Rigdomme. Sine Ungdomsaar tilbragte han i Høilandene, hvor Ossian engang sang, og dette allene maatte give hans Characteer et romantisk Sving. Sine

Studeringer fuldendte han ved Universitetet i Cambridge. I sit 19de Aar udgav han sit første poetiske Forsøg: Fritimer (Hours of Idleness), som i Edinburgh Review blev strængt dadlet, og hvilket maaskee lagde den første Grund til hans Melancholie; thi uberegnelige ere unægteligen Virkningerne af den første offentlige Dom, en begyndende Digter møder. Vel raader Wessel, ikke at spidse Pen mod klog, mod taalelig Critik, men det unge Blod kan sjeldent følge en saadan Philosophie. Byron, ikke nedslaaet, men ægget ved hiin Recension, skrev derimod en bitter Satire English Bards and Scotch Reviewers, hvis overdrevne Hvashed han selv siden misbilligede. I Aaret 1809 leverede han Efterligninger af gamle og nyere Classiker med de hostrykte Originaldigte. Kun faa Digteres Liv har været saa poetisk, for ei at sige romantisk og eventyrligt, som hans. Allerede tidligen forelskede han sig i sin Formynders, en Retslærds Myndling, og Engellænderne have det Sagn, at en nær Beslægtet af hans Elskede havde ihjelskudt dennes Fader i en Duel. Hans Kjerlighed var saa gløende, som han selv har skildret den i sin Helt med de Ord:

"Kuldens Søn er og kold af Blod
Ei bør hans Elskov dette Navn;
Men min var lig en Lavaflod,
Der luer dybt i Ætnas Favn."

Formynderen syntes ikke at være de Forelskede imod, men Byrons Miss giftede sig med en Hr. I. M—ster, som hun tidligere havde elsket, og denne skuffede Kjerlighed virkede skrækkeligen paa en med saa levende Phantasie begavet Digter. Han kom i en Tilstand, som ikke var Raserie ulig, og maaskee for at redde sig ud deraf, styrtede han sig snart i de vildeste Udsvævelsers Strøm, snart i Musernes hulde Arme. Han var nu hos det smukke, men tillige svage Kjøn, ligesaa meget en Gjenstand for Kjerlighed, som for Medlidenhed, og han besøgte nu Selskaber og tog Deel i Skjemt og Spil. Men som hos de fleste Hypochondrister, varede denne muntre Stemning ikke længe, og neppe var han bleven myndig og havde faaet Sæde i Pairernes Huus, førend han forlod sit Fædreneland, fuld af Mismod og Menneskehad, og gjennemreiste Portugal, Spanien og Grækenland i Selskab med den siden saa bekjendte Politiker John Hobhouse. 1811 kom han tilbage til Engelland, og glimrede endnu mere i alle store Kredse end før. Trods hans Klumpfod skal en af haabeløs Kjerlighed til ham fortvivlet Dame, endog ved et Aftensmaaltid, have villet stikke sig ihjel med en Kniv i hans Overværelse. I denne Tidspunkt steg og hans Hæder som Digter. 1815 ægtede han Miss Milbank, en Dame, ligesaa udmærket ved Naturgaver, som ved Formue. Men allerede i det første Aar, efterat hun havde født ham en Datter, lod han sig skille fra hende, og digtede om denne Skilsmisse et rørende Farvel (Fare thee well). Fra nu af flakkede han næsten uophørligen omkring, uden at hans ustadige Aand kunde finde nogen Ro. Han drog igjennem Nederlandene, langs med Rhinen, igjennem Schweiz til Italien, og nedsatte sig omsider i Venedig, hvorfra han hver Morgen satte over til det faste Land og tumlede vilde Heste. 1818 veddede han om at svømme gjennem Hellespont, hvilket Vovestykke han udførte i fire Timer og tyve Minuter, med Svømmeburer paa. De Værker, han fra den Tid af leverede, udbredte hans Ry over hele Europa, men i Engelland selv fandt han de bittreste Modstandere. Man vilde endog opdage Gudsbespottelse i adskillige af hans Digte, saasom i Kain. Vist er det, at hans Arbeider bære et alt for stærkt Gjenskin af hans Personlighed, og at hans Melancholies og Menneskehads sorte Skyer svæve over dem alle. Beklageligt var det imidlertid, at en saa udmærket Aand skulde være en Boldt for Skjebnens besynderligste Luner, og at han saa aldeles savnede den indere Rolighed, uden hvilken ingen stor Genius kan opnaae sand Fuldkommenhed.

Mary Holderness giver i sit 1823 udkomne Værk om de crimske Tartarers Sæder og Skikke følgende Beskrivelse over Maaden, hvorpaa den saa bekjendte russiske Straf: Knut, fuldføres i Rusland. I Foraaret 1818, beretter hun, blev syv Tatarer, der befandtes skyldige i Ran og Mord, udøvede i Akmetchet, Theodosia, Kirtch og Port Patch, efter de russiske Love dømte til

at straffes med Knut i hver af disse Byer. Efterat de først havde liidt denne rædsomme Straf i Akmetchet, bleve de førte til Theodosia, stærkt belagte med Jern, og holdte i Fængsel indtil Executionsdagen. De bleve da bragte til Torvepladsen, hvor Tilskuere i Hobetal vare forsamlede, for at være Vidne til dette Optrin. Forbryderne bleve, een efter den anden, bundne til en udstaaende Pæl, som havde en Ring ovoentil, hvortil Hovedet befæstedes stærkt med et Reb, for at forhindre Misdæderne fra at skrige. Hænderne bleve fastbundne paa hver Side, og paa Gulvet vare to Ringe for Fødderne, der paa samme Maade vare fastgjorte. Ryggen blev derpaa blottet, og Plasteret eller Lappen, som, efter den foregaaende Knutning, var lagt paa, taget af. Den præstelige Tatar, ledsaget af en anden tatarisk Præst, nærmede sig først og oplæste høit de Forbrydelser, hvorfor de Skyldige bleve straffede og dernæst Dommen efter Loven. Det medtog henved en halv Time. Knutten var en meget svær Rem, saa tyk som et Haandled, og veiede tre til fire Pund. Snerten er af Skind, omtrent saa bred som et Linnedbaand; Skaftet er henved to Fod langt. Med dette Redskab nærmer nu Bøddelen sig og efter at have givet et Slag, gik han tilbage igjen til en Frastand af 60 Alen. Han vendte derpaa atter tilbage, og svingende sin Svøbe, gav han igjen et Hug, indtil det bestemte Antal Slag var givet, og indtil man omsider var vis paa, at den Ulykkelige var aldeles død. Ved hvert Slag sprang Blodet ud af Saaret, men den forhen nævnte Indretning gjorde det umueligt for ham at skrige. Hver af dem blev, naar hans Straf var fuldbyrdet, løsbunden, og, naar Plasteret igjen var lagt ham paa Ryggen, ført bort paa en Karre, indtil de alle vare bortførte, efterat have været Vidne til deres Kameraters Lidelser og udstaaet deres egen Straf. Een af dem døde, førend de forlode Theodosia, og af alle syv udholdt ikke een den i Dommen bestemte hele Straf.

I Stockholm er blandt Hundene udbrudt en Sygdom, der lader til at være meget alvorlig.

Tre af gale Hunde bidte Personer ere indbragte i det derværende Seraphimer-Lazareth, men deres Skjebne kan endnu ikke bestemmes. En Kudsk, der var bleven bidt i Ansigtet, og hvis Saar allerede var tillægt, er imidlertid død af Vandskræk. Ingen Dag gaaer forbi, uden at der bringes til Veterinair-Indretningen 3–4 syge Hunde. En Hest døde 24 Timer efter at den var bleven bidt. (Der er ingen Tvivl om, at vort virksomme Sundhedspolitie, skjøndt hidtil ingen Spor til saadan Sygdom har yttret sig i Kjøbenhavn, dog vil henvende saa meget større Opmærksomhed paa denne Gjenstand, som de varme Sommerdage nu nærme sig. I Stockholm har man offentliggjort et lidet Skrift om Kjendetegnene paa Vandskræk hos de vigtigste Huusdyr, og Exemplet fortjente Efterlignelse endog der, hvor Sygdommen ikke er udbrudt. Derved kunde mange Ulykker forebygges, da i Almindelighed Foranstaltninger mod hiint skrækkelige Onde ikke føies, førend adskillige Individer ere faldne som Offere.)

I London lever nu et Drengebarn paa 7 Aar, en Søn af en Musiklærer, der lover at blive en anden Mozart paa Claveer. De vanskeligste Stykker spiller han fra Bladet, og det, som formedelst hans for korte Fingre, er ham physisk umueligt, springer han let bort over, uden at forvirres, og begynder igjen, hvor det ophører.

Kjøbenhavns Børs, d. 1 Juni.

Cours. Hamb. 2 M. 237, a vista 240. Spec. 242. — Specier solgtes til 14 Rbmk. 8 ß. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 101½ a 103. Nationalbank-Obligat. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) = . Rbd. r. S. eller = Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. = . Dito 4000 Bcomk. = . — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn = . — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. = . — Svenske Sedler = . — Asiatiske Actier = .

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 45.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 5 Juni 1824.

Om Udgaven af den danske Riimkrønike.

(I Anledning af Opfordringen til en udvidet Subskription paa dette Værk, i Dagen No. 127.)

Ikke lettelig kunde en behageligere Opmuntring møde den, som har giort det danske Sprog og ders Litteratur til en Hovedgienstand for sine Studier og Arbeider, end det al Forventning overgaaende Bifald, som er blevet den nye Udgave af Riimkrøniken til Deel. Ligesom dette Bifald paa den ene Side viste, at uagtet de Klager, som tildeels ei uden Grund føres over Tidens uheldige Vilkaar for Litteraturen i Danmark, har den dog endnu Venner nok til at kunne haabe Understøttelse og virksom Deeltagelse i ethvert Tilfælde, hvor denne opfordres til at fremme et nationalt Foretagende; saaledes har det tillige overbeviist mig om, at skiøndt den glimrende Periode for Bogvæsenet i Danmark, hvorom det 18de Aarhundredes stolte Privat-Bibliotheker i Kiøbenhavn bar Vidne, er forbi, gives her dog endnu saamange Bogelskere, at selv det Slags literariske Foretagende, der fordre en meer end almindelig Interesse for dansk Nationallitteratur, om de skulle lykkes, ei tør mistvivle om et godt Udfald, naar de ikke overstige Landets Kræfter.

Et Foretagende af det sidste Slags er Udgaven af den gamle Riimkrønike. Med al den Interesse, denne Bog, som et ærværdigt Sprogmonument, har for den videnskabelige Elsker og Dyrker af Modersmaalet, for den i vor ældre Litteratur og dens Historie kyndige Grandsker, og for egentlige Bogelskere i Danmark (hvis sande Klenodie Udgaven af 1495 længe har været) er denne gamle Bog dog langt fra ikke af saadan Art og Indhold, at den for Ex. som Holbergs, nu et Aarhundrede gamle Digte og Skuespil, kunde siges at have en for danske Læsere af enhver Stand eller Folkeclasse lige tiltrækkende national Interesse. Den hører ganske og med Rette til vort Sprogs og vor Litteraturs Oldsager; og vi tør ei engang, med Hensyn til indvortes Fortrin, sætte den ved Siden af Vedels fordanskede Saxo, der, som Sprogmonument, har en classisk Værdi, som aldrig ganske kan forældes. Dette hindrer dog ikke, at Riimkrøniken i historisk Henseende (jeg mener nemlig for Sprogets og Litteraturens Historie) har en betydelig Værdi og Mærkværdighed, som upaatvivlelig bedst vil paaskjønnes, naar den aldeles uforandret og i sin oprindelige Skikkelse træder for Lyset. — Denne Værdi har jeg, uden at være indtaget af nogen blind og forgudende Enthusiasme, uden at see i Riimkrøniken fra 1480 med dens Eventyr, Skiemt og Paafund, en Bog, der var passende til 1824 at blive en almindelig historisk Læsebog for Folket, erkiendt ved dette ærværdige danske

Sprogværk, længe før det var kommen mig i Tanke, at besørge en ny Udgave af samme. Jeg tillader mig i den Anledning at afskrive følgende Stykke af en 1822 udarbeidet Forelæsning:

"Let forklarer man sig den Lykke, som "Riimkrøniken i Danmark har giort. Det var "det første Skrift i Modersmaalet, som i Sam"menhæng, med nogen Fuldstændighed, ja endog "paa en underholdende Maade, fortalte Landets "Historie; og var endog Fabel og Skiemt blan"det med de mere paalidelige Sagn, saa forstod "man dengang ikke at adskille begge. Den "poetiske Indklædning, det Nye i den rimede "Form, som man seer ogsaa i andre Lande, "Sverrige, England, Frankrige o. fl. har været "yndet og benyttet i Middelalderen til historisk "Fortælling, skaffede denne Krønike et endnu "større Publicum, end den vilde faaet, om den "havde været skrevet i Prosa. Naar man tæn"ker sig, hvad der ei blot er rimeligt, men "meget sandsynligt, at det var i denne Krønike, "det nyere danske Tungemaal første Gang be"nyttedes til et rimet Sprogværk af denne "Størrelse og af en saa almindelig Fattelighed, "kan man saare let forklare sig den Begierlighed, "hvormed det i Slutningen af 15de Aarhundre"de, da Gotfried af Ghemen valgte det til sin "Presses første danske Product, er modtaget "af Læsere af alle Folkeclasser.

"Riimkrøniken var i enhver Henseende en "sand Folkebog i det 15de og 16de Aarhun"drede, og dens Sprog og Tone, der udmærker "sig ved en ganske usøgt Simpelhed og Naive"tet, et Anstrøg af Jovialitet og Lune, som "tilhørte Nationen og Tidsalderne, og lige "indtil Holbergs Dage er bleven et charak"teristisk Træk i den eiendommelige eller natio"nale danske Poesie, passede fuldkommen til at "skaffe den Indgang hos alle Stænder. Høiere "poetisk Konst vil Ingen, efter det, som forhen "er bemærket om Culturens og Lærdommens "Tilstand i Danmark, søge i et saadant dansk "Skrift fra det 15de Aarhundrede, og mindst "i en rimet Krønike; men det kan ikke negtes

"Forfatteren, at den Idee, at indføre alle danske "Konger talende og selv fortællende deres Levnet, "Bedrifter og Egenskaber, er heldig nok, og tidt "giver denne Krønike en naiv og næsten komisk "Charakteer; f. Ex. naar en Konge selv fortæl"ler, at han har regieret slet, eller naar han "fortæller om sin egen Død og Begravelse. Af "egentlig poetisk Aand vil man kun finde faa "Spor i Riimkrøniken; men betænkes det, hvor "raat og udannet Sproget var til Poesie, og "hvor gienstridigt Stoffet og Formaalet er, kan "man ikke andet end erkiende en vis Sprogkraft "og et naturligt Talent hos Forfatteren, der "ogsaa giver sig tilkiende i den ukonstlede, tro"hiertige Tone, og i endeel, efter den Tids "Maade kort og fyndigt udtrykte moralske og "politiske Sententser, hvormed enhver Konges "Krønike begynder; hvorfor allerede Langebek "har sagt: "at Materien i denne Bog er ikke "ubehagelig at læse, for de mange artige Lær"domme og Ordsprog, Forfatteren her og der "blander ind." (Den videre Udvikling af Riimkrønikens linguistiske Egenheder og dens Interesse for Sproget og dets Historie, udelades paa dette Sted.)

"Men at Riimkrøniken, uagtet de her an"givne Fortienester i Formen, fra Begyndel"sen af det 17de Aarhundrede tabte sin Popu"laritet, og efter den Tid ikke mere blev oplagt, "er ogsaa ganske forklarligt. Fra denne Periode, "eller fra Vedels og Hvitfelds Tid, begyndte "man i Historien at arbeide med mere Lærdom "og Kritik. Vedels danske Saxo blev Almue"læsning; og Folket læste nu hellere i dennes "udførligere og mere underholdende Fortælling "Sagnene om Fortidens Konger og Helte, end "i den kortere og mere tørre Riimkrønike. "Hvitfeld, den første, der behandlede den "danske Historie fra et kritisk og politisk Stand"punkt, gav ikke blot Sagn om den mørke Old"tid, men en paa Actstykker grundet Fortælling "om senere Tiders Begivenheder. Hans Krø"nike afløste Vedels Saxo, og blev lige til "Holbergs Dage den Bog, hvori det danske "Folk søgte Kundskab om Fædrelandets Historie. "Saaledes, med den nye, paa Kildestudium byg-

"gede Behandling af denne Historie, med den "forandrede Smag, med den stedse tiltagende "Mængde af Bøger til Læsning baade for Menigmand og for de mere dannede Folkeclasser, "maatte den danske Riimkrønike komme i Forglemmelse — en Skiebne, som den har deelt "med lignende Værker hos alle andre Nationer."

At vække Bogen af denne Forglemmelse til opfrisket Erindring, eller med andre Ord, at give Sprogets og Litteraturens Venner i Danmark bedre Leilighed, end hidtil, til at giøre sig bekiendt med dette litterariske Oldtidsminde, var Hensigten af at besørge Riimkrønikens originale Udgave trykket paa ny; men ei var det Meningen, at en Bog, der kun som et saadant Oldtidsminde eller for den historiske og linguistiske Betragtning har Betydning, skulde kunne blive i vor Tid, hvad den var for Almuen i det 16de Aarhundrede. En moden og ædruelig Betragtning og Bedømmelse af Bogen vil lettelig skiønne, hvor lidt den i sin oprindelige Form kan være skikket til slig en Bestemmelse, og at, om man skulde finde det passende, i vor Tid at give Almuen en dansk Riimkrønike i Hænde, maatte denne skrives af ny.

Naar altsaa Udgaven af Riimkrøniken i dens oprindelige Form betragtedes som et egentlig litterarisk Foretagende, eller som et Gientryk af Texten fra 1495: saa kunne vi vel spørge Enhver, som er bekiendt med Boghandelens nærværende Tilstand i Danmark og med den Afsætning, som Værker af videnskabeligt og alvorligt Indhold, i vor Tid finde, om med nogen Rimelighed kunde ventes større Afsætning for en gammel dansk Bog fra det 15de Aarh., end af 150 til 200 Exemplarer? Vilde man spørge sig til Raads ved lignende Foretagender, saa er f. Ex. af Hr. Prof. Kolderup-Rosenvinges Udgave af den Siællandske Lov, der foruden dens Interesse som Sprogmonument, tillige er af særdeles Vigtighed for den studerende danske Lovkyndige, hidtil i 3 Aar ikke engang afsat 200 Exemplarer. Udgiveren ansaae derfor et Oplag af 200 Exempl. af Riimkrøniken for aldeles tilstrækkeligt og ventede neppe dette afsat, uden

ved Hielp af udenlandsk Subskription. Forlæggeren, der allene af Interesse for Sagen og uden ringeste Hensyn paa Fordeel indgik i min Plan, fandt endog dette Antal for stort, og nedsatte det til 160, fordi han med mig ønskede, at saavidt muligt ikke et eneste Exemplar af den nye Udgave af Riimkrøniken skulde være overflødigt eller gaae til Spilde ved at henligge som dødt Papir. Intet beviser bedre Sandheden heraf, end Forlæggerens Løfte i Planen, at nedsætte Prisen en Fierdedeel, hvis Subskription paa det fulde Antal Exemplarer opnaaedes inden Bogen udkom. Intet taler bedre for Rigtigheden af den valgte Fremgangsmaade ved et Foretagende af denne Art, hvor der maatte regnes, ikke paa Mængden af almindelige Boglæsere, men paa egentlige Litteraturvenner, end Udfaldet af Subskriptionen. Den i 3 Dage sluttede Subskription paa 160 Exemplarer beviste, at Mange have ilet med at tegne sig af den Grund, at det indskrænkede Oplag betryggede Bogen en Værdi og Varighed, som den ved et større aldrig havde faaet.

Udgiverens og Forlæggerens fælles Hensigt, at giøre det gamle Sprogmonument, der hidtil kun existerede som Manuskript, eller i een eller to trykte Exemplarer, tilgængeligt for et betydeligt Antal Sprog- og Litteraturvenner i Danmark, er saaledes aldeles opnaaet; og begges Ønske, at give Bogen for dens Kiøbere, hvis Understøttelse af dette Foretagende fortiente vor og alle Litteraturelskeres Erkiendtlighed, en blivende, eller endog med Tiden voxende Værdi: er ligeledes, endog over vor Forventning opfyldt. Enhver virkelig Kiender af Bogvæsenet vil uden al vidtløftig Forklaring forstaae det sidste, og lettelig indsee: at det ved enhver trykt Bog i vore eller i nyere Tider aldeles ikke kommer allene an paa Mængden af Exemplarer eller paa Oplagets Størrelse, men meget paa den materielle Værdi, som Bogen har, hvorlænge den i Litteraturen skal vedvare. Et Oplag af 150 Ex. af en Bog, der om 20 Aar ikke blot vedligeholder sin Udsalgspriis, men maaskee er i mere end den dobbelte Priis, er fuldkommen det samme, som et Oplag af 600 Ex. eller derover,

hvoraf kun Halvdelen afsættes, den anden Halvdeel henligger som Maculatur, og de solgte Exemplarer om et Aar eller to sælges paa Auctioner for halv Bogladepriis eller derunder.

☞ Uden videre at kunne indlade mig paa at udvikle: hvilke gyldige Grunde der have talt for den af Riimkrønikens Forlægger tagne Bestemmelse i Henseende til Oplagets Størrelse, da det Ovenanførte for enhver Kiender af Litteratur og Bogvæsen er tilstrækkeligt, og jeg for Andre ikke uden Vanskelighed og Vidtløftighed kunde giøre hine Grunde indlysende, maa jeg bede den ærede Forfatter af Opfordringen i Dagen No. 127 nøiere at overveie Tingen, og endnu engang at giennemlæse den paa Udgaven af Riimkrøniken udstedte Subskriptionsplan. Han vil da upaatvivlelig finde, at Hr. Thiele ikke uden paa en uforsvarlig Maade at bryde et offentligt Løfte og ikke uden at fornærme enhver Subskribent paa Bogen, kan fragaae de af ham lovede og indgaaede Betingelser, under hvilke det maa forudsættes, at Enhver har tegnet sig som Kiøber.

Den ærede Opfordrer i Dagen vil finde sig saameget mere overbeviist om Umuligheden i at vige fra et Løfte, som er giort et heelt Publicum, naar han betænker: at baade Forlægger og Udgiver frasige sig under nærværende Omstændigheder en ikke ubetydelig, under andre Omstændigheder billig og retmæssig Fordeel, og giøre det begge med den sandeste Fornøielse ved den glade Tanke: at et Foretagende, som behøvede ægte Nationalfølelse hos dets Underføttere, har fundet disse i Kiøbenhavn saa hurtigen og i et Antal over al rimelig Forventning. At saavel Forlægger som Udgiver nu arbeide uden ringeste pecuniair Godtgiørelse, ja at den første endog neppe vil see sine Udgifter dækkede, er aabenbart for enhver Sagkyndig. Saameget mere ere vi beføiede til at ønske og bede, at vor Hensigt med Riimkrønikens Udgivelse ikke maa miskiendes, eller, var det endog med den bedste Villie, gives en vrang Udtydning.

C. Molbech.

Næsby Hoved.

"Paa Næsbyehoveds Slotsbanke bliver i denne Tid, med Eierens Tilladelse, og under hans Overopsyn, anstillet Eftergravninger af nogle Mænd, som nære den Forventning, at der endnu kunde gjøres en Efterslæt af Fortids Minder og Sjeldenheder. Hidtil, efter 10 a 12 Dages Arbeide, er rigtignok ikke fundet synderligt, som kunde lønne antiqvariske Undersøgelser, dog vel endeel Kampesteen, hvis Værdie nogenlunde lønner Umagen; men de Gravende have nu begyndt at arbeide efter en mere hensigtssvarende Plan, nemlig at gjennemskjære Bankens Overflade i et ✕, hvorved de nødvendig maa støde paa det Lidet, der endnu muligen kunde findes af Mures og Taarnes Grundvolde. Blandt de Smaating, som ere fundne, og det tildeels i temmelig Dybde under Jordlinien, ere nogle Zirater af glindsende Metal, endeel Jernsager af Knive, Saxe, et Mundbid, nogle Ravperler, endeel Hjortetakker, Been og Tænder, Skelettet af et lille Dyrehoved af Gnavernes Slægt, gamle svære Tag- og Muursteen, een af disse glasseret ved Ilden, hvis Virkninger næsten overalt spores. Mellem de blottede Muurlevninger er det Eneste, som viser nogen bestemt Form, en steensat Runding, som en Brønd, men hverken af den Vidde eller Dybde, som kunde tænkes nødvendig ved et Slot, eller paa et Sted, der ligger saa høit over det omgivende Vands Overflade. Man skulde altsaa snarere holde den for et Opbevaringssted for Vand, der samledes fra Tagrenderne, eller til andet Spildevands Opsamling. — Findes her noget af Betydenhed, kan Publicum gjøre Regning paa, at deelagtiggjøres deri ved Hr. Professor Wedel-Simonsen, der allerede forlængst i sine interessante "Borgruiner" har viist sin Interesse for denne gamle Kongeborg, og søgt at vække Andres derfor."

Saavidt Efterretningen i offentlige Blade.

Næsby Hoved Slotsbanke er eet af de mærkværdigste Steder i Fyen. Borgen, som har staaet der, er vel forsvunden, men det øde-

lagte Voldsted sees dog endnu. I Oldtiden var denne Borg et Værn for Odense (Odins Ey), hvis Indløb den spærrede for vendiske Sørøveres Angreb, og laae dertil særdeles beqvemt paa den høje, af Søen omgivne Banke. Det er høist sandsynligt, at Kong Svend Grathe allerede 1154 forsamlede sine Magnater her, thi Saxo siger udtrykkeligen, at det skete paa det Kongelige Slot ved Byen (in Regia apud Othenas) altsaa i Næs= eller Næstby, formodentligen efter en i Nærheden af Staden da liggende Landsby. Dronning Margrete, Waldemars Datter, skal ofte og længe have opholdt sig paa Næsbyhoved, og 1389, i Begyndelsen af hendes Regjering, laante hun derpaa 9000 Mark Lybsk, som hun betalte førend Aarets Forløb. Samme Aar anmodede hun Biskop Peder af Roeskilde, at laane Kong Erik 10,000 Gylden paa dette Slot, men da Bispen undskyldte sig med, ikke at kunne undvære samme, lagde hun selv 4000 G. til, saa at Kongen med Bispen, som det i et gammelt Document hedder, nu havde 4000 Gylden i Slottet. Historien nævner forskjellige Høvidsmænd, det har havt i Tidsløbet fra 1402 til 1455, hvilken Tid det af og til har været pantsat til Adskillige. I sin største Flor var det nok 1493, da Kong Hans stundom holdt Møder der. Banken, hvorpaa den stod, indbefatter 7310 □ Alen, men dets Omfang, især den indere Slotsgaard, var rimeligviis indskrænket. Den ved Konst opkastede Jordforhøining paa Slotsbanken, rager endnu 16 Alen frem over hiins høieste Flade, men har formodentlig været dobbelt saa høi. Slottet havde to Etager, fire Fløje og et høit Taarn i hvert af disses Hjørne. Kong Hans yndede saa meget denne Borg, at den siden efter, som Sagnet fortæller, kaldtes Hans Borg, og hans Enkedronning, Christine, der fik det som Livgeding, opholdt sig der i adskillige Aar, indtil det af hende anlagte Claræ Kloster i Odense var blevet færdigt. Ogsaa Kong Frederik den Første opholdt sig der jevnligen. I Grevefeiden (1554) blev det ødelagt, men dog stod endnu 1593 Ringmuren, eet af Taarnene og en Deel af den øvrige Bygning. Efterhaanden kom det hele Terrain i Privates Hænder. 1764 tilkjøbte sig en Kjøbmand Østerup Slotsbanken, hvor Ungskov og Krat skjulede de levnede Ruiner og Ringmure, der ragede 1 Alen frem over Jorden. Han lod Ruinerne sløife og Banken forvandle til Pløieland. Ved Oprydning bleve adskillige Oldtidsminder fundne, af hvilke den senere Eier, Hr. Inspecteur Faaborg, indsendte de fleste til Nationalmuseet. Blandt disse findes en knælende Figur af støbt Kobber, et Kobbercrucifix, en trekantet Messingplade, hvori Hjorte og andre Dyr ere udskaarne, en Messingknap, som de, der brugtes som Zirat paa Kakkelovne, Stykkerne af en Kobberlaas, en gammeldags Spore og Hestesko, en Jernøxe af sjelden Façon, et lakeret Træskaft, en Muursteen med en harnisket Ridder en basrelief. Paa sin Tørvemose ved Tolderlund, der har hørt til Slottets Terrain, har Hr. Iversen fundet mange Slags Hestesko af den meest forskjellige Form, og ved Grøftgravning i sin yderste Tolderlunds Løkke 1793 en heel Deel smaa Canonkugler, af hvilke nogle vare æggeformige og indvendig hule, men saa opædte af Rust, at de henfaldt til Støv, naar man blot holdt dem i Haanden. Ogsaa fandtes ved Canalgravningen, mellem den fordums Borg og Ladegaard, adskillige Sværd, Kugler og andre Krigsredskaber, der antages for at hidrøre fra Beleiringen i Grevefeiden. 1770 tog Bankens projecterede Sløifning sin Begyndelse. Endeligen undergik, ved Canalgravningen 1793 til 1803, saavel Søen, som Markerne paa denne Side, en betydelig Forandring. (Jvf. Borgruinerne 1 H., ved Dr. og Prof. Wedel Simonsen, Kbh. 1813.)

Hr. Udgiver!

Det er altid interessant at see, hvorledes Forsynet bringer de meest skjulte Forbrydelser for Dagen, og formedelst det Afskrækkende, som en saadan Erfaring medfører, er det vigtigt, at saadanne Tilfælde faae Publicitet; men jo meer Forbrydelsen vidner om moralsk Fordærvelse, og jo mere de Omstændigheder, som foranledige Opdagelsen, synes tilfældige og ubetydelige,

desto vigtigere og interessantere er Bekjendtgjørelsen.

Af forskjellige Beretninger, Kjøbenhavns Skilderie har leveret Publicum, betræffende seent og tilfældig opdagede Forbrydelser, overtydes jeg om, at De, Hr. Udgiver, har den samme Anskuelse, og da jeg, fuldkommen bekjendt med Opdagelsen af den i Skilderiet No. 41 anmeldte Mordhistorie fra Fyen, seer, at den er Dem forebragt paa en Maade, der hverken tilfulde oplyser alt det Skammelige, der ligger i Mordernes Fremgangsmaade, eller den tilsyneladende ubetydelige Anledning til Opdagelsen, saa finder jeg mig derfor foranlediget til at meddele Dem denne Begivenhed, efter de mig bekjendte Acter i Sagen,

En Slagter, ved Navn Hans Jacob Jensen, ankom fra Tvede i Fyen til Helsingøer, den 21 Febr. d. A., og da han ikke var forsynet med lovligt Pas, fandtes i Besiddelse af et paabegyndt falsk Pas, samt vedgik, at have passeret Storebelt, uden at berøre Nyborg eller Corsøer, blev han arreteret, og vedkommende Øvrighed i Fyen anmodet om de fornødne Oplysninger. Dette foranledigede et Forhør i Fyen, under hvilket af forskjellige Personer imputeredes ham Hoer, Tyverie og Bedragerie, og hvorunder en Dreng, omtrent 15 Aar gammel, som han i flere Aar havde havt hos sig, yttrede, at hans Moder i 1815 var pludselig død, og at han tiltroede Hans Jacob Jensen at have ombragt hende ved Gift. At Hans Jacob Jensen havde været tilstede ved bemeldte Kones Dødsfald, blev oplyst; forskjellige Personer, som havde været tilstede ved den Afdøde, medens hun laae paa det sidste Sygeleie, forklarede ogsaa, at hun havde havt Brækninger og Diarrhe, og Nogle vidste, at Rygtet havde gaaet, hun var forgiftet, men andre Data vare ikke forhaanden.

Vedkommende Øvrighed i Fyen begjerede derpaa Arrestanten forhørt i Helsingøer, betræffende bemeldte Fruentimmers Død, og under

saaledes foranlediget Examination tilstod han for Helsingøers Politieret:

En Dagleier og hans Kone Karen Jacobsdatter havde leveret førstnævntes Søster Kirsten Andersdatter, medens hendes Mand, der var Huusmand, levede, noget Gods i Forvaring, som Karen Jacobsdatter, efter Huusmandens Død, der indtraf i Sommeren 1815, frygtede, skulde blive forkommet. Hun aftalte derfor med Hans Jacob Jensen, som hun i længere Tid havde levet paa en særdeles fortrolig Fod med, at han skulde frie til Kirsten; naar de vare blevne forlovede, faae Fæste paa hendes Huus, og derefter tage hende (Karen) ind i Huset, hvorpaa Kirsten skulde forgiftes, men Karen blive hos ham; hvilken Plan derpaa nøiagtigen blev udført.

Hans Jacob Jensen blev forlovet med Kirsten i Enghøsten, flyttede ind til hende, fik Fæste paa Huset, lod lyse for dem til Ægteskab, men tog derpaa Karen tilhuse, og et Par Dage derefter gav hun, i hans Overværelse og med hans Vidende, Kirsten noget Rottekrudt paa et Smørrebrød, hvorpaa denne, efterat have lidt forskrækkelige Smerter, døde, — jeg troer, d. 5te September 1815. Familien var tilstede ved Kirstens Begravelse, hendes Søn beholdt Hans Jacob Jensen hos sig, og aldrig yttredes, det han vidste, nogen Tvivl om, hvorledes hun var kommen af Dage.

Et saa overlagt og paa en saa afskyelig Maade indledet Mord, blev derpaa skjult i henved 9 Aar, indtil den Almægtige behagede, ved et Sammenstød af i sig selv ubetydelige Omstændigheder, at bringe det for Lyset.

Karen Jacobsdatter, som ikke kunde bringes til Bekjendelse i Fyen, medens Hans Jacob Jensen afgav sin Tilstaaelse i Helsingøer, skal, efterat være foreholdet hans Udsagn, ogsaa have bekjendt, at den medførte Sandhed, og begge vente nu deres Dom.

Maaskee ville det kunne interessere Flere, at kjende denne Begivenheds sande Sammen-

hæng, og ifald De, Hr. Udgiver, troer det samme, og ønsker at meddele den, kan De med Tryghed forlade Dem paa, at Intet er anført her, som jo er aldeles rigtigt.

Helsingøer, i Mai, 1824.

Joh. Holst,
Krigsassessor.

Indenlandske Efterretninger.

Det i Engelland for Hs. Majest. Kongen kjøbte smukke Dampskib, ankom i Gaar Middags Kl. 11 paa Kjøbenhavns Rehd.

Dampskibet Caledonia ankom i Gaar Aftes henimod Kl. 7 hertil fra Kiel.

Til Kjøbenhavn er i Sommer allerede ankommen 11 Skuder fra Finland med Brœder og Trœvarer.

Etatsraad og Ridder Jacob Henric Schow har ved Gavebrev af 20de Febr. 1822 paa Universitets-Bibliotheket oprettet et danskjuridisk Bibliothek. Catalogen over denne betydelige Samling er nu bleven trykt, og hvoraf erfares, at samme indbefatter 32 Folianter, 441 Qvarter (af hvilke Samlingen af academiske Disputatser, Programmer, Orationer og deslige ere henlagte i Kapseler i alphabetisk Orden efter Forfatternes Navne) og 852 Octaver (af hvilke Disputatser, Programmer ꝛc. paa samme Maade ere opbevarede). En saadan fuldstændig og med saa megen Flid sanket Samling af Alt, hvad der kun i nogen Henseende vedkommer dansk Retsvidenskab, kan ikke andet end være Hovedstadens Jurister i alle Grader høist velkommen. Den beqvemme Oversigt, man her har ved den trykte, videnskabeligt ordnede Fortegnelse, maa gjøre dem samme dobbelt velkommen. Samlingen indbefatter ogsaa adskillige høist sjeldne Bøger, f. Ex. dat Jutsche Low 1486, then Zelands Low, Køpenh. h. Gotfr. af Ghemen 1505 ꝛc.

Følgende Medlemmer af det Kongelige Theaterpersonale reise i Sommer fra Hovedstaden til Aarhuus, for der at give Forestillinger ved Hs. Majestæt Kongens allerhøieste Nærværelse: Skuespillerinderne Mad. Liebe, Eisen, Clemensen og Jomfrue Nissen, samt Dhrr. Enholm, Liebe, Hass, Zinck, Rosenkilde, Foersom, Winsløw og Eisen.

Man læste for kort siden i offentlige Blade, at en Sognefoged i Sjælland var funden myrdet i Nærheden af sin Gaard, uden at være plyndret. Det skal nu med denne gyselige Historie have følgende Sammenhæng: Sognefogden Christian Knudsen af Frølunde, i Taarnborg Sogn, blev mod Natten fra 9de til 10de Mai, da han kom fra Slagelse og havde naaet sin egen Lod, voldsom overfalden af tvende Bønderkarle, som med en Pleiel havde slaaet ham i Hovedet og siden knuste hans Brystbeen, derefter slæbt ham død en Fjerdingvei til en Tørvegrav, hvori der var 6 Alen Vand. Den 13de blev den ene af de mistænkte Gjerningsmænd ført til nærmeste Kjøbstæd. Men han vilde ikke bekjende, førend Man ved Eftersøgning fandt, paa Bunden af hans Seng, hans daglige Klæder, som vel vare vadskede, men ganske vaade og indvendig besudlede af Blod. Han foregav, at have hjulpen Mølleren i næste By at slagte Sviin, men da dette ved Efterspørgsel fandtes usandt, gik han omsider til Bekjendelse. Den 20de blev da den anden Karl fængslet, just som han stod og gravede Graven til den Myrdede. (Denne var kun 42 Aar gammel, velvoxen, havde tilforn været Møller og nu kjøbt sig en Bondegaard, havde en Kone yngre end han og en smuk Datter paa 19 Aar). Denne fulgte Faderen til sin Jordefærd den 20de, hvor Sognepræsten holdt en meget rørende skjøn Tale, som rørte Alle, kun ikke syntes at røre Datteren, der ogsaa ved Begravelsesgildet var uforsagt som Gjæsterne, indtil Politiet ankom for at hente hende fra Gildet. Dette Uhyre af en Datter skal siden have bekjendt: at hun 2 Gange, siden Fastelavn, havde forsøgt paa at forgive Faderen; men Karlenes Mord var sikkrere. Den 23de er Moderen ogsaa afhentet, som Man vil

sige har havt Venskab for den anden Karl. Datteren var forlovet med den første Paagrebne (som Faderen ikke vilde give sit Samtykke til) og skal være frugtsommelig ved ham.

Odense, d. 1 Juni. Igaar Morges Kl. 6 tiltraadte det fyenske Regiment lette Dragoner, under Hs. Excellence Generallieutenant Greve af Ahlefeldt Laurvigs Anførsel, Marschen herfra til Kantonnementet ved Aarhuus, ledsaget af Indvaanernes bedste Ønsker for den almeenelskede Chef og hele Regimentet.

Den 16de Maj afbrændte Lemvigs Veirmølle, hvorved en ved flere Uheld ulykkelig, talrig Familie blev gjort brødløs. Ilden opkom derved, at der blev pillet.

Kjøbenhavns Børs, d. 4 Juni.

Cours. Hamb. 2 M. 239, a vista 242. Spec. 244. — Specier solgtes til 14 Rbmk. 10ß. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 102. Nationalbank-Obligationer (af Laanet 4de Febr. 1820, uden Renter) 100 Rbd. r. S. eller 122 Rbdl. Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. = . Dito 4000 Bcomk. = . — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 105. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. $16\frac{3}{4}$. — Svenske Sedler 57. — Asiatiske Actier 95.

(Indsendt.)

Lord Byron.

Thinkst thou existence doth depend on time?
It doth: but actions are our epochs.

Lord Byron.

Child Harold er ei meer! Hvor Minder stolt sig hæve
Om Fortids Kjæmpedaad, om Konstens Morgenpragt,

Hvor Aand og Kraft fra Steen og Grav opleve,
Er Bretlands store Skjald som Liig alt lagt!
Hvo fulgte henrykt fra den tomme Daare-Vrimmel
Som Child, som Manfred vel den store Sjel,
Hvo sværmed med ham i hans Digterhimmel,
Og skjenker ham et Suk ei til Farvel?

Han er ei meer! — Nys stod han uforfærdet,
Blandt Vaabengnye hans Stjerne lyste Vei,
Hvor Aanden virker, viger modløs Sværdet,
Det tændte Blus med Gud! udslukkes ei!
— Med ham er det forbi! — Den store Britte segned
I Friheds Sag paa ædlest Skjalde-Viis;
O! held Dig da, at Du fra Striden blegned
Udi Dit eget kjere Paradiis!

Der hersker, har Du sagt, blandt Bjerge, Skov og Dale,
En evig Vaar; en Luft saa reen og blaae;
Der lod Din Muse Du begeistret tale,
Og lyttende Europa rundt Du saae!
Din Attraae stillet er; Din Higen opfyldt vorden;
Zuleikas *), Julias **), Leilas ***) Skjald er død!
O selv Du sang: "hvor lyk'lig end paa Jorden,
Langt bedre dog, hvis man var aldrig fød!"

Child Harold er ei meer! — hver Uroes-Længsel tier,
Og taus er vilde Kamp i varme Bryst!
Vi eje kun Din Harpes Melodier,
Din Hædersdaad, Din stærke Digter-Røst!
Vi eje kun Dit stolte, dyrebare Minde,
Som Friheds Helt i Sind, i Daad, i Skrift!
Det stander end, naar Aar og Secler svinde,
Udødeligt i Sang, som i Bedrift!

*) I the bride of Abydos.
) I Don Juan. *) I the Giaour.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Eenogtyvende Aargang. No. 46.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 8 Juni 1824.

Betragtninger over de franske Statsrenters Nedsættelse.

Det er et høist mærkværdigt Særsyn, at man i et Øieblik, da der næsten overalt i Europa klages over standset Handel paa den ene Side, seer paa den anden en saadan Pengeoverflødighed, at Udbetalingen af over 3 Milliarder Statsrenter i Frankrig tilbydes Creditorerne, som kun overlades Valget: enten at modtage samme eller lade deres Capitaler blive staaende til 4 pC., og at, efter offentlige Blades Forsikkring, de fleste andre Stater sandsynligviis ville følge dette Exempel.

Hverdagsmennesket glider med Lethed hen over denne Begivenhed. Hver tænkende Mand standser derved med største Alvor og finder Stof deri til mange vigtige Betragtninger.

Det har af Sagkyndige længe været forudseet, at alle de med stor Gjeld bebyrdede Stater, der ved Laan have seet sig nødsagede til at gyde Balsom i en 25aarig Krigs efterladte svære Saar, tidligen eller sildigen vilde have Vanskelighed ved at opfylde de tildeels trykkende Forpligtelser, hvorunder de fleste af disse Laan i critiske og Tillid manglende Tider bleve indgaaede. Da Europa maaskee neppe eiede en Tiendedeel af de Capitaler, der bleve laante i Sølv, saa maatte man tildeels ved Privates Credit den Gang hjelpe sig ud af Forlegenheden, og da Sølvmassen neppe er bleven større siden den Tid, saa er det naturligt, at Crediten atter maa hjelpe.

Det har i en udførlig Artikel i Moniteuren været erklæret, at Frankrig ikke seer sig istand til at betale 5 pC. Rente af sin Statsgjeld. Der maatte altsaa skee noget, for at lette Staten en Byrde, som ikke kunde bæres. Det beqvemmeste Middel hertil var at nedsætte Renten. Men hvorledes skulde dette skee? Nedsætte den ligefrem, uden at tilbyde Betaling, lod sig ikke gjøre, uden at opvække alt for stor Utilfredshed. Betalingen maatte altsaa tilbydes, men Staten eiede ikke de dertil fornødne Capitaler. Antager man det rigtig nok temmelig usandsynlige Tilfælde, at Credito-

rerne vilde være enige om at modtage den, saa kunde den Forlegenhed, man paa ny kom i, være større end den, man vilde hjelpe sig ud af. Men nu ere Tidsomstændighederne saaledes, at Capitalisterne for Øjeblikket ikke vide at anbringe deres Penge, da Maskinen, hvori disse ellers pleiede at virke, Handelen, er standset i sin Gang, og hvad der var en Ulykke paa den ene Side blev saaledes en Lykke paa den anden. Understøttet af betydelige Handelshuse med Penge og især Credit, kunde man derfor frit tilbyde Udbetalingen, thi man vidste forud, som ogsaa Ministeren meget rigtig anmærkede, at Ingen er saa taabelig at lade sig udbetale en Rente med 100, som han paa Børsen kan sælge for 103. De Banquierer, som paatage sig at udrede de Udbetalinger, der maatte forlanges, kunne gjøre det saa meget sikkrere, som de nøje kjende Conjuncturerne og Pengenes Uanvendelighed paa andre Maader i vore Dage. Desuden var det, der vovedes, om ogsaa, imod al Formodning, Conjuncturerne skulde forandre sig, for dem, som Private, ikke saa stort; thi sæt ogsaa de Tilfælde, at de, under paakommende uforudseete Forandringer, ikke saae sig istand til at tilveiebringe de Millioner, de havde lovet, saa har Erfaring noksom lært, hvad Handelshuse i deslige Tilfælde gjøre, og det kan ikke saa synderligt skade nogle Huses Credit, om de virkeligen, imod deres Løvte, ikke formaaede at rykke ud med et Par Tusind Millioner. Det var altsaa at forudsee, at Ministerne vilde seire, thi det er jo naturligt, at de fleste vilde give deres Stemme til en Foranstaltning, hvorved Staten besparer, i det mindste fra een Side, 28 Mill. Banqviererne, der have paataget sig Rembourssementet, have, som offentlige Blade

berette, allerede været underrettede om Operationen, sex Maaneder i Forveien, og derfor klogeligen opkjøbt 15 Mill. Renter til 95, som de nu ville overlade Regjeringen for 104, og altsaa, som en foreløbig Opmuntring, vundet henved $1\frac{1}{2}$ Million i en Haandevending. Man har i de Deputeredes Kammer stridt meget om Lovligheden af Statsrenternes Udbetaling. Det er vist, at det bør være enhver Creditor tilladt at betale sin Gjeld, naar han har forbeholdt sig det, om end Gjelden er opsigelig fra Debitors Side. Men hvor Creditor ikke har forbeholdt sig det; hvor Talen blot er om Renterne, ikke om Capitalen, forandrer Sagen sin Natur. Unægteligen gives der mangfoldige, som ret godt kunne taale Afkortelsen af 1 PC., især blandt dem, som ikke have betalt mere end den oprindelige Priis; men der gives ogsaa lige saa mange, fortrinligen blandt dem, der have kjøbt dem til Pari og derover, hvis hele Tilværelse beroer paa saadanne Renter, og som følgeligen, ved pludseligen at miste en Femtedeel af deres aarlige Indtægt, letteligen kunne komme i en uforudseet Forlegenhed. Og blev det endda i Fremtiden ved de 4 PC. Hvo indestaaer os for, at man om faa Aar ikke vil nedsætte de 4 til 3 PC.? I Engelland ere de jo allerede nedsatte til $3\frac{1}{2}$. Man indvende ikke, at for Krigen den almindelige Rentefod har været 4 PC. Deels var det kun Umyndiges og andre deslige Penge, der, for den fuldkomne Sikkerheds Skyld, bleve udsatte til saadan lav Rente, deels kunde man, i Almindelighed, ogsaa leve da lettere end nu, hvor alle Skatterne i de fleste Lande ere blevne saa meget forhøiede. For Krigsaarene kunde f. Ex. en tarvelig Familie leve af en Capital paa 12,000 Rdlr., der svarede 600 Rdlr. Rente; men

kan den ogsaa komme ud af det dermed nu? At der i Frankrig er Overflødighed af Capitaler, maa antages som afgjort; men Overflødigheden er dog ikke større, end at den projecterede Operation maa udføres tildeels med fremmed Hjelp, og at Discontoen, som en Følge af dette Project, strax er steget fra 2½ til 5, ja 8 PC.

28 Millioners Besparelse aarligen er tilvisse af største Vigtighed, og Ordsproget siger jo: hvad der er sparet er fortjent. Men der gives intet Ordsprog uden Undtagelse. Her kunde man maaskee sige: ikke Alt, hvad der er sparet, er fortjent; thi disse 28 Mill. anvendes dog paa andre Maader, og det bliver da et Spørgsmaal, om det Onde, et Derangement, som dette, i alle Capitalisternes Indkomster maa forvolde, ikke er større end det Gode, hiin Besparelse skal lade Andre tilflyde.

Der kan let indtræffe een af to Ting eller og begge paa eengang: nemlig en Forandring til Handelens Fordeel, hvorved de ledige Capitaler atter komme i Virksomhed, eller og en Pengeforlegenhed hos Staterne. Vist nok ansees begge Dele nu for en Umuelighed, men man har anseet saa meget i Verden for umueligt, som siden viste sig som mueligt.

Den pecuniære Kamp, der nu er opstaaet imellem Staterne og Capitalisterne, den lønlig Rancune, mange af dem maa føle ved den Tanke, at de, i Nødens Tid, hvor der blev lovet dem 5 PC., i Tillid til denne Rentes Uopsigelighed, hengave deres Capitaler, maaskee endog med Opoffrelser i andre Henseender, men at man nu, Tiderne ere Handelen og Capitalisten ugunstige, nedsætter Renten, benyttende sig af et Alternativ, hvoraf man nok veed kun det ene for Øieblikket kan vælges; denne Kamp, denne Rancune kan have uberegnelige Følger i Fremtiden. Maaskee den største Deel af Europas Capitaler derved efterhaanden og med Tidens Længde kunne gaae til de Lande, hvor høiere Renter svares, og mueligen endog til America, der ret vel kan bruge Europas Capitaler til 4 PC. Man har da forjaget Formuen ligesom forhen Handelen. Naar en Periode skulde indtræffe, hvor Capitalisterne finde andre Udveie for deres Capitaler, saa ville og maa de 4 PC. Statsrenter efterhaanden falde, og hvilke Følger vil da ikke allerede dette Fald have paa Individernes Skjebne i Almindelighed? Allerede har Mexico og Grækenland begyndt, rigtig nok i det Smaa, at gjøre Laan i Europa; men sæt, at den sydamericanske Republik opsvinger sig som den nordamericanske, eller Grækerne tilkjæmpe sig Uafhængighed og faae en betydelig Handel, som deres herlige Beliggenhed og store Handelsaand giver saa megen Leilighed til, hvorledes vil det da gaae de europæiske, fra Creditorernes Side uopsigelige, 4 PC. Statspapirer? Hvor skulle da Laan i Europa tages fra, naar den lave Rentefod har skilt det ved sine virkelige Capitaler, og de Handelshuse, hvis største Rigdomme nu ere Papirer, der betragtes som Sølv, med hines sjunkne Værdie, tillige have mistet en stor Deel af den Credit, der nu har saa stor og magisk en Kraft?

Paschaen af Aegypten.

(Af et Brev fra Cairo i the Times, 28 Nov. 1823.)

I Gaar blev Paschaen overgivet Diplomet som Æresmedlem af Selskabet i Frankfurt; det var blevet ham tilkjendt for den Beskyttelse, han

havde forundt adskillige af dets Medlemmer paa en Reise i Ægypten. Jeg var tilfældigviis tilstede ved Divanet, der blev holdt i Isbeki. Dette Diplom, der var stilet i det tydske Sprog, gav Anledning til et høist latterligt Optrin. — I første Øieblik ansaae Paschaen, der hverken kan skrive eller læse, det for et Firman fra den høje Port; han var overrasket og urolig. Men Boghos Jussaf forklarede ham, at det var skrevet i Nemtschi Sproget og indeholdt en Taksigelse fra Ulema's (Lærde) i en tydsk Stad, Frankfurt kaldet, for den Godhed, han havde viist to reisende Nemtschir. "Hiin Stads Ulemas, sagde han, kysse Støvet af Eders Fødder, og bede Eder, at lade det Lys, som omgiver Eders ophøjede Hoved, straale paa deres Selskab og tage dem under Eders mægtige Beskyttelses Vinger." — Denne smigrende Tale, endskjønt neppe i den Stiil, hvori Ulemaerne i Frankfurt vilde udtrykt sig, synes at behage Hs. Høihed. Han lagde Haanden paa sit Bryst. — Men det vanskeligste var endnu tilbage, nemlig at forklare ham, at han var bleven udnævnt til Medlem af et Selskab. Det tyrkiske Sprog har intet Ord for denne blot europæiske Idee, og Paschaen forstaaer intet andet, sit Modersmaal, Albanisk, undtaget. Efter mange Vidtløftigheder, Omsvøb og Omskrivninger lykkedes det Hr. Boghos, at gjøre den Forklaring: at Selskabet, til Bevis paa sin Agtelse og Taknemmelighed, havde optaget ham til Medlem eller Compagnon. — Ved disse Ord begyndte Paschaens Øine at tindre af Vrede, og han raabte med en Tordenrøst: "han vilde aldrig være mere Compagnon af noget Selskab. Hans Forbindelse med Herr Briggs og Comp. havde kostet ham over 500,000 Piastre, Sukker- og Rom-Compagniet betalte ham aldeles intet, kort, han var aldeles kjed af Forbindelser med Frankiske Kjøbmænd, der skylde ham 23 Mill. Piastre, hvilke han ansaae for tabte." I sit Raserie truede han endog Hr. Boghos med, at lade ham drukne i Nilen, fordi han havde understaaet sig, at foredrage ham Forslaget til en Handelsforbindelse, tvertimod hans Befaling. Den stakkels Dragoman stod som sønderknust, og vovede intet Ord til sit Forsvar; men Hr. Fernandez, Pambouc og Andre, der have Adgang til Paschaen, lagde sig i dette critiske Øieblik derimellem; dog varede det nogen Tid, førend han kunde bevæges til at laane Øre til deres Ord. Ærgrelsen havde paadraget ham en hysterisk Hikke; han havde længe ikke været saa opbragt. Men da Hs. Høih. var kommen til sig selv igjen, søgte Hr. Fernandez at gjøre ham det begribeligt, at Talen her ikke var om Forretninger; Ulemaerne i Frankfurt havde ingen andre Forretninger end Bøger og ingen Capital. — "Saa meget desto værre, svarede Paschaen, saa ere de Shahaftethis (Boghandlere), der drive deres Fag uden Penge, ligesom Frankerne i Cairo og Alexandrien." — "Nei, de ere ingen Shahaftethis, de ere Ulema'r, Kiatibs (Autorer), Læger, Filusufuss ꝛc." — "Vel, sagde han, men hvad skal jeg da gjøre i deres Selskab? Jeg er Pascha af tre Hestehaler." — "Intet, Eders Høihed, som sandsynligviis de fleste af dette Selskabs Medlemmer; ved Optagelsen i deres Samfund vilde disse Herrer kun bevise Eder deres Høiagtelse og Taknemmelighed." — "Det er en selsom Maade, bemærkede Paschaen, at hædre nogen paa, naar man lader ham sige eller skrive: I er værdig at være een af os!" — "Men det er saa Skik", sagde Divan Effendi (hans Secretair): "Eders Lyksalighed veed, at Frankerne have mange Vedtægter, der ere forskjellige fra vore og ofte endog latterlige. F. Ex. naar de ville hilse Nogen, blotte de Hovedet og skrabe med den høire Fod. Istedet for at hvile mageligen paa en Sopha, sætte de sig paa smaa Træstole, som om de skulde rages. De spise Pillao med Skeer og Kjødet med Tange. Men det latterligste er, at de ydmygen kysse deres Qvinder paa Haanden, der, istedet for Yashmak (Slør) bære Kurve af Straa paa Hovedet og at de komme i Caffeen Melk og Sukker. Ved de sidste Ord udbrød hele Selskabet i en lydelig Latter (Hs. Høihed undtagen). Blandt dem, der stode midt i Hallen hørte jeg adskillige udraabe, angaaende Caffeen med Melk og Sukker: Kiafirter! (Vantroe!).

Hs. Høiheds gode Lune var nu forsaavidt vendt tilbage, at han gjorde adskillige Spørgs-

maale angaaende Frankfurt, dets Beliggenhed, Afstand fra Cairo ɪc. "Siger mig dog, spurgte han blandt andet, hvem tilhører denne Stad, hvor der findes saa mange Lærde? Man har sagt mig, at der gives i Tydskland 49 Souverainer, deels Sultaner, deels Krabs (Konger) og Kirsuks (Hertuger)." Dette Spørgsmaal kunde for Øjeblikket Ingen besvare, da ingen af de Tilstedeværende havde tilforn hørt tale om Frankfurt; men de lovede Paschaen, at indhente Efterretninger derom. Mod Enden af Divanet blev Hs. Høih. saa oprømt, at han erklærede sig villig til at give hver af disse gode Ulemaer et Firman, hundrede Andrebs (Potter) Bønner fra Magazinerne i Boulac (en Forstad af Cairo) som Backisch (hos Tyrkerne en Forærinq for ydet Tjeneste — Drikkepenge); men da Hr. Imbro, der havde været i Paris, sagde ham, at de ikke spiste tyrkiske Bønner, saa svarede han: det gjorde ham Ondt, men, hvis de skulde komme til Cairo, vilde han lade hver af dem række en Kop Caffe og en tyrkisk Pibe.

Indenlandske Efterretninger.

Af de Stykker, som det Selskab af det Kgl. Theaterpersonales Medlemmer, der ommeldtes i forrige Numer, agter at opføre i Aarhuus, under Hs. Majest. Kongens allerhøieste Nærværelse i denne Stad, nævnes her: Syngespillene Jægerbruden, Præciosa, Azemia, Huuskjøbet, Skatten, Califen af Bagdad, To Ord eller Natten i Skoven, En Times Ægteskab, Chinafarerne, ɪc.; Lystspillene: Fugleskydningen, Soldaterne, Geert Westphaler, Kongen fra i Gaar, Epigrammet, ɪc.; Tragoedierne: Axel og Valborg, Emilie Galotti, ɪc. Af dette Repertoire sees, at Selskabet har gjort et heldigt Valg af interessante Stykker, ligesom det ogsaa uden tvivl vil være Skuespilyndere behageligt at lære at kjende den unge vakkre og meget lovende Sangerinde Mad. Clemensen, der i denne Saison har debuteret med fortjent Bifald paa det Kgl. Theater.

Det for Kongelig Regning i Engelland kjøbte Dampskib Kiel (forhen Eagle) har i disse Dage været offentligen at see. Fartøjet er noget bredere, men ikke fuldt saa langt som Caledonia. Indretningen, som i det Hele udmærker sig ved stor Smagfuldhed, er denne: Den Kongelige Suite har sin særskilte Cahyte, med Sophaer, overtrukne med rødt Morin og kantede med Gult, der kunne benyttes om Natten som Senge. Paa den ene Side er et smagfuldt lidet Cabinet for de af højeste Rang i Suiten. I Midten Conversationslocalet for det Kgl. Herskab, hvor Dørene af Mahognie med indlagte Speile og rigt besatte med Bronze. Paa hver Side ere de Kgl. Sovelocaler; Sengene behængte med blaae Gardiner. I hvert er anbragt Alt hvad der kan tjene til Beqvemmelighed, og i Servanten den berømte engelske Water-Closet, hvorved man strax kan faae Vand. Ved Trappen er et Drapperie, som kan trækkes for. For dette er der anbragt elegante Mahognietræes Dørre til H. M. Dronningens Cahyt. Lige for i samme er en Trone; ved Siden nydelige og beqvemme Standkøier af Mahognie. Under Tronen en Sopha og for samme et deiligt Toilette af Rosentræ, med alle muelige Indretninger baade til Sybord og Skriverbord. Paa den ene Side et lidet Locale med Servante og paa den anden en Retirade. I hvert Locale hænger en Lampe, og for hvert af de 8 Vinduer paa Siderne ere Jalousier og Gardiner. I de Kongel. Localer hænger Lamper af mat Glas, og Gulvene saavelsom Trapperne overalt belagte med smukke Gulvtæpper. Paa Dækket findes særdeles smagfulde Skeiletter med Messingbeslag, og et nyt Compashuus af Messing. Uden paa Fartøiet er rigt forgyldt Billedhuggerarbeide med det danske Vaaben til Gallion og Krone paa Siderne. Hele Indretningen er arrangeret af Lieutenant Bodenhoff, som har bragt Skibet hertil, og den gjør hans Smag megen Ære. Alle, som have seet Fartøjet, have ydet det Hele udeelt Bifald. Den langvarige Storm, som just indtraf da Skibet var underveis, har vel paa den ene Side forsinket dets Ankomst, men paa den anden ogsaa givet Leilighed til at vise, hvor meget Maskineriet, der er af en

forbedret Indretning, holdt Prøve. Iøvrigt bør det anmærkes, at dette er det første Dampskib, som er gaaet over Nordsøen forbi Skagen.

I afvigte Aar erholdt Faaborg en skjøn og vandrig Brønd paa Byens Torv, forsynet med en Egepumpe og gode Jernpomperedskaber. Bekostningen af denne Brønd, der skal have beløbet sig over 500 Rbd. Sedler, skulde have været ubredet af Borgerne, om ikke Hr. Kjøbmand J. C. Voigt, som Formand for Borgerrepræsentanterne, ædelmodig havde tilbuden sig at betale denne ikke ubetydelige Summa uden nogen Erstatning. Dette skjønne Træk fortjener at blive offentlig bekjendtgjort for at anspore Andre til lignende Opoffrelser. At Indretningen var et Gode for Byen, er en afgjort Sandhed, da den har kun sparsomt Vand, ikke engang det Fornødne til dagligt Brug, og endnu mindre i ulykkelig Ildebrandstilfælde.

Viborg, d. 31 Maj. I Onsdags, den 26de Maj, tildrog sig det Uheld paa den ny og med stor Bekostning af Hr. Stilling, forhen i Søndermølle, opførte Veirmølle her ved Byen, at en ny Steen ved Pilleværket om Eftermiddagen sprang i flere Stykker, da Stormen satte Værket i saa stærk Omdreining, at den sprang af Hede, slog et Stykke ud af Bygningen og fløi ud i Gaarden; det udkastede Stykke var meget stort og gjorde megen Skade paa Træværket. Man anslaaer Tabet for 4 til 500 Daler. Man seer heraf, hvor farligt det er, især i Storm, at lade Pilleværket med ny Steen gaae saa raskt, at Stenen bliver for meget hedet, som man troer, siden gjør den stærkere. Til Lykke kom dog intet Menneske derved til Skade. — Det Steinerske Skuespillerselskab agter nu at forlade Viborg, og besøge Skive, Nykjøbing og Thisted, og derfra ved Terminstiden komme her tilbage, for at give dramatiske Forestillinger. Dette Konstnersamfund er det eneste, som i en saa lang Række af Aar har bereist de danske Provindser og givet saa mange gode og nye Stykker. — Konstens Yndere og Kjendere forstaae bedst at vurdere dets Talenter.

Blandede Efterretninger.

Hamborg. I disse Dage har været en Auction her over Chinesiske Konstsager og Vare, hvoriblandt var 343 Stykker fortrinlig skjønne Oliemalerier, i elegante Rammer, der forestillede ostindiske Egne og Skikke. Saa var der og Chinesisk Sminke (der skal være den bedste af alle), 120 Halsbaand og Braceletter, ægte røde og sorte Granater, nogle endog 10 Lod vægtige, røde Amethyster, smukt i Skildpadde udskaarne runde Tobaksdaaser; Vifter, Skjerme o. s. v. Vigtigere end disse Overdaadsvare er derimod en Indbydelse fra et Selskab her i Staden til et Uldhandelsmagazin i det Store, hvor enhver Hamborger kan nedlægge sin Uld og faae Totrediedeel forud betalt, om forlanges, af hvad den taxeres for, af Selskabets Indspecteur og Mægler. Hvor Kjøbere fra Udlandet ere nødte til, paa langtfraliggende Magaziner og i snevre Rum at besee og vælge Ulden, der har denne Indretning store Fortrin, da Varene i rummeligt og lyst Pakhuus tage sig bedre ud end i andre. — Af Kundgjørelsen herom seer man: 1) At Uldpriserne variere fra 2 til 100 Lß. Pdt. 2) At Ulden i de sidste 25 Aar er forædlet i den Grad i Tydskland, at derfra nu aarlig sælges Uld for 30 til 40 Millioner Mark Banco, der forhandles i Hamborg og derfra sendes udenrigs. 3) I Aarene 1820, 21 og 22 beløb Indførselstolden af Uld sig i Engelland til 8½ Mill. Mark Banco, allene fra Tydskland. — Der indførtes i alle disse 3 Aar 46 Millioner Pund Uld; deraf leverede Tydskland de 25 Millioner og Spanien og de øvrige Lande kun 21 Millioner Pund. Ulden blev fra Hamborg ført til Holland, Frankrig, Sverrig og Danmark, og om faa Aar vil Nordamerica behøve betydelige Qvantiteter Uld. (Man seer heraf, hvor saare betydelig Uldafsætningen formerer sig og hvor fordeelagtig de engelske Fabriker forstaae at benytte andre Landes raa Producter, samt hvor meget et Land som Danmark, der især i Provindsen Jylland har saa store nu ubenyttede Hedestrækninger, vilde vinde ved Faareavlens regelmæssige Udvidelse, Racernes Forbedring og Skæferiers Anlæg paa de Egne, hvor nu den evige Lyng skræmmer Diet.

— Men, der hører Penge til Anlæg i det Store — og hvor ere de?) (Vib. Saml.)

I Altona er for kort siden død i det derværende Fængsel den berygtede Viehlmann, der, som Advocat Ratjens formeentlige Morder, for omtrent tre Aar siden blev arresteret, i sin fulde Ungdomskraft. Vel ham! han vilde desuden ikke i en Sag, hvor saa meget talte mod ham, nogensinde være kommen paa fri Fod; ved de franske Domstole var han allerede for $2\frac{1}{2}$ Aar siden bleven henrettet. I den Strid, som han har foranlediget mellem to Correspondenter, vover jeg ikke, af Mangel paa Sagkundskab, at indlade mig, men saa meget er vist, at i et lidet Skrift, der, i Anledning af hans Død, er udkommet, udtrykkeligen tales om et for ham opført eget Fængsel under Fangevogterens Bolig, i hvilket han dog imidlertid ikke var bleven henbragt. (Morgenbl. f. g. L., No. 35 f. d. A.)

I Stockholm udkom 1823 ialt 23 Tidender og periodiske Skrifter.

Thorwaldsen har nu fuldendt Modellen til Cardinal Consalvis Büste, der skal opstilles i den hellige Marcelluskirke. Konstneren har egentligen forfærdiget den efter en Maske, han havde taget af den Afdøde, som i levende Live aldrig vilde lade sig male. Een af Consalvi sidste Handlinger var det, at bestille hos Thorwaldsen et Mindesmærke for Pius VII. i St. Peterskirke, og for hvilket han skulde have 50,000 Fl. Modellen til dette skal nu ogsaa være færdigt. Cardinal Consalvi var en stor Opmuntrer af Konstnerne, men mere af Politik end sand Konstfølelse. Han sørgede for, at der altid gjordes noget ved Eftergravningerne og Studierne i Rom, hvorved han derved lokkede Reisende og Fremmede did, især i Aarene 1815—23, da Reisesygen blev saa almindelig.

I Paris gjør et nyt Lystspil Ecole de Veillards (Oldingernes Skole), overordentlig Lykke. Ikke blot Stykkets indvortes Værd, men ogsaa Forfatterens Personlighed bidrager meget dertil. Hans offentlig yttrede Frihedssind har gjort ham

Ministerne til Uvenner, men Publicum til Ven. Naar han leverer endnu nogle saadanne Stykker, saa er hans Lykke gjort, og han kan leve af sin Formue. Offentlige Blade paastaae, at en Boghandler har betalt ham 14,000 Fr. for Manuskriptet, men var det end det Halve, saa er det rimeligviis det høieste Honorar nogen Forlægger i Paris nogensinde har givet for et Theaterstykke.

Dupin, Medlem af Videnskabers Selskabet i Paris, har givet følgende beskuelige Overslag over Dampmaskinernes uhyre Kraft i Engelland. "Den store ægyptiske Pyramide udfordrede til sin Oprettelse Arbeidet af flere end 100,000 Mennesker i tyve Aar, og naar man paa ny vilde tage Stenene ud af deres Leie og optaarne dem til deres nuværende Høide, saa kunde det skee ved den forenede Kraft af Dampmaskinerne i Engelland, hvortil 36,000 Menneskers Anstrængelse var nødvendig, i atten Timer. Hr. Dupin regner derved altsaa: Indholdet af den store Pyramide udgjør 4,000,000 Kubik-Meter, hvis Vægt kan antages for 10,400,000 Tønder. Pyramidens Tyngdepunkt er 49 Meter høiere end Granitfladen, og naar man antager 11 Meter som Mellemdybden af Steenbrudet, saa udgjør den hele Høide 60 Meter, der, forøget med 10,400,000 Tønder, hævede 1 Meter høit, ere lig 624,000,000. Men de engelske Dampmaskiner i det Hele antages at være lig 320,000 Hestes Kraft, og naar de ere 24 Timer i Bevægelse, vilde de løfte 862,800,000 Tdr. 1 Meter høit, altsaa 647,100,000 Tdr. i 18 Timer.

Den største Samling af Bøger, trykte paa Pergament, findes i det Kongl. Bibliothek i Paris. Deres Tal beløber sig til omtrent 2700 i hele Europa, og af disse eier hiint Bibliothek, de i Følge Pariser Freden tilbagegivne fraregnede, 1467. Førend Reclamationen fandtes der 1689. Intet andet Bibliothek i og udenfor Frankrig eier over 64. Den rigeste Samling af den Art, Mac-Carthys, hvoraf det Kongel. Pariser Bibliothek tilkjøbte sig en Deel, besad 602. Til Mærkværdighederne hører den Gatterbergske 42 Linie Bibel og et Psaltarium fra 1457. En

fuldstændig Catalog over den Pariser Samling er udkommen 1822, st. 8, 5 Dele i 4 B.

I London er et Selskab, under Benævnelsen La Socie'é Minerva des Marchands Tailleurs Coupeurs, blevet oprettet af de første Skrædere i denne Stad, for at hævde eller rettere gjenoprette denne Haandterings fordums Agtværdighed. Der har, som det synes, været i Modens Rige en Tidlang klaget over, at visse Nyheder ere blevne indførte i Tilskjære-Konsten af Speculanter, der have kastet sig paa Faget, uden mindste Kundskab om de Arcana eller de første Elementer i den Konst at bedække det menneskelige Legeme med nogen Grad af Zirlighed. Denne Klage gav Anledning til dette Selskab. En Forsamling har allerede fundet Sted der. (Det vilde være at ønske, at et saadant Selskab ogsaa maatte blive oprettet i Kjøbenhavn. Maaskee mangen Kjole da vilde komme til at sidde bedre end den sidder nu.)

George Gordon Byron.

(1788 — 1824 — 36.)

"There is a tear for all, that die,
A mourner o'er the humblest grave;
But nations swell the funeral cry,
And Triumph weeps above the brave."

(Für jeden Todten gibt es eine Zähre,
Und einen Trauer an des Elends Gruft;
Der Völker Grablied tönt des Aedeln Ehre,
Und selbst der Sieg weiht ihm Cypressenduft.)

"Byron."

Hast Du sie gesprengt, der Erde Ketten,
Freier Geist in einer Sclavenzeit?
Solltest Du Dein Hellas nicht erretten,
Dem Du Leier, Schwert und Gold geweiht?
Ach! sie welkten schnell, die holden Blüthen,

Die der Hoffnung Sonnenblume trug!
Wo der Willkühr feile Knechte wüthen
Lenkt kein Genius der Thaten Flug.
Zwar entströmte Deinem Flammenherzen
Manche Gluth zum jungen Freiheitsherd:
Du vergaßest Deine eignen Schmerzen,
Und ergriffest, groß, der Menschheit Schwert.
Aber — langsam reifet alles Große,
Wo des Haders wilder Same schießt;
Wo, auf freier Ahnen Todtenmoose,
Tausendjähr'ge Unterjochung sprießt;
Wo entmenschte Sclavenbanden hausen,
Kaum entronnen ihrer Henker Wuth;
Wo der schnöden Staatskunst Wogen brausen,
Düsterroth von Unterdrückter Blut'. —
Doch — Dein Werk wird nimmer untergehen:
Was die Hora reift, erhält die Noth;
Strahlend wird der Name Byron stehen
In der Freiheit hellstem Morgenroth.
Mög' die Mode manchem Barden fröhnen,
Der die ferne Zukunft nicht erreicht!
Deine kühne Harfe wird noch tönen,
Wann, vergessen, längst Verläumdung schweigt.

Ruhe denn, im Glanze Deiner Thaten!
Dich wird segnen freier Zukunft Zeit,
Die Tyrannen, von der Stund' geweiht,
Brandmaal gibt, weil sie die Welt verrathen.

Blok Tøxen.

Kjøbenhavns Børs, d. 8 Juni.

Cours. Hamb. 2 M. 241, a vista 244. Spec. 246. — Specier solgtes til 14 Rbmk. 12 ß. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 103 a 104. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4de Febr. 1820, uden Renter) 100 Rbd. r. S. eller 123 Rbdl. Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. - . Dito 4000 Bcomk. - . — 6 pC. norske Oblig. ved Hambro & Søn 105 a 105½. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16¾. — Svenske Sedler 57. — Asiatiske Actier 95.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 47.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Løverdagen den 12 Juni 1824.

Mærkværdige Mynter, fundne i Sjælland.

I Mai Maaned 1822 fandt hændelsesviis ved Pløining en Bonde i Bonderup By, under Selsøe-Gods i Horns Herred i Sjælland, en Samling af gamle Mynter. Om samme har nu Prof. og Ridder Ramus meddeelt en særdeles interessant Beretning i det Skandinaviske Literaturselskabs Skrifter, 20de Bind. Stedet, hvor Skatten skjultes, var en ringe Forhøining med en maadelig, rimeligviis til Mærke sat, Steen over, hvilken Bonden i adskillige Aar havde ført sin Ploug omkring, men nu, efter Stenens Afvæltning, besluttede at bringe under Plougen. Strax ved Pløiningen sprang adskillige Mynter frem, og ved videre Gravning, til ikke meget over en Alens Dybde, fremkom den hele Skat, af henved 3 Pd. Vægt, i vel vedligeholdte Sølvmynter, uden at nogen Levning af disses yderligere Forvaring i Kar, Pose, eller andet Gjemsel derved fandtes. Under den 25 Juni tilstilledes det Kongelige Myntcabinet, igjennem Rentekammeret og Cabinettets Chef, et Antal af omtrent 1300 Sølvmynter, af Vægt 2 Pund 18¾ Lod, hvilke alle betaltes for den Kongel. Samling, imod at Sølvets Værdie godtgjordes Finderen. Mynterne ere engelske, tydske og danske, og især de engelske og danske af godt, overhoved omtrent 14 lødigt Sølv, meget faa 11—12 eller 12—13 lødigt. De ere alle af det Slags, som i Middelalderen kaldtes Denarier eller Pfenninge, Penninge; de danske og engelske meest lige af Størrelse, omtrent som vore gamle Sølv-Tostillinger, og deres Vægt i Almindelighed omtrent 1 Ort eller $\frac{1}{16}$ Lod. Antallet af de engelske Mynter er 90 Stykker, hvoriblandt 20 halve; af Kong Æthelred den 2den (973—1013) 1 heel og 2 halve Stykker; af Kong Harald Harefod (1035—40) 4 Stykker af bekjendt Præg; af Edvard Confessor (1001—66) 17 hele. Af tydske Keisere fandtes Mynter af Otto 1, 2, 3, som regjerede efter hverandre fra 936 til 1002, men som man ikke godt kan adskille; af Henrik 2, 3, 4, som regjerede de to første 1002—24, de to andre 1039—1106, hvis Mynter ligesaa vanskeligen kunne adskilles, og endeligen af Konrad

2, som regjerede 1024—39. De ere slagne i Cöln, Maynz, Andernach, Magdeburg og Strasburg, eller paa tvivlsomme og ulæselige Myntsteder. Af andre verdslig tydske Fyrster fandtes deels kun faa, deels vare de saa slet conserverede, at man med nogen Sikkerhed ikke har kunnet bestemme flere end omtrent en Snees Stykker at være saaledes. Disse ere af de Sachsiske Hertuger Bernhard 1, 2 (793—1062), af en Hertug Henrik af Bayern, af hvilke fire, 4, 5, 6, 7, regjerede efter hverandre (1005—1106), af en Grev Albert af Namur, hvoraf 2, Albert 1, 2, regjerede omtrent 1000, og af Staden Magdeburg. Af tydske geistlige Mynter, som kunde bestemmes, vare omtrent 50 fra Cöln, Trier, Speyer, Würtzburg, Utrecht, alle af Herrer, der have regjeret fra Tidsrummet mellem 924 til 1075. De danske Mynter beløbe sig til omtrent 850, og ere af Kongerne Knud den Store, Magnus den Gode og Svend Estridsen. Da der af ingen sildigere Konge fandtes her Mynter, saa mener Hr. Forf., at det med Rimelighed kan antages, at de ere nedlagte i Jorden i Svend Estridsens Tid, altsaa inden 1076. I Sammenligning med de fremmede ere alle de danske meget vel bevarede og meget lidt ved Brug afslidte. Blandt den store Mængde af Kong Magnus's og Svend Estridsens Mynter, som her fandtes samlede, var ikke en eneste af disse Kongers Runemynter. Forøvrigt forekommer deriblandt ingen Mynt, som, med noget Skin af Grund, kan henføres til ældre Tider end Knud den Stores. Af denne Konge fandtes 18 Stykker, hvoraf een er mærkelig, om ikke ved egentlig nyt Præg, saa dog derved, at den forener to Præg, som forhen ikke kjendtes samlede i een Mynt. Sex deriblandt vare i Præg og Udseende aldeles lige med de sædvanligste af Knuds Mynter, men Indskrifterne vare ganske ulæselige, dog vække de Formodning om, at være fremkomne i Danmark. Ingen af dem findes beskrevne i engelske Myntskrifter. Af Hartheknud, hvis Mynter overalt høre til de sjeldneste Danske, fandtes 3 skjønne og sikkre Stykker, og 10, som ansees for uvisse af denne Konge. De to sidste danske Konger, af hvilke her fandtes Mynter, ere Magnus den Gode og Svend Estridsen. Af den førstes Mynter fandtes 120 Stykker, hørende til en Classe, hvoraf kun faa forhen vare bekjendte, og Cabinettet selv kun eiede en eneste. Paa disse forekomme 30 forskjellige Myntmesteres Navne, alle, hvor Myntstedet tilføjes, fra Lund. Ikkun den Classe af Magnus's Mynter er ved denne Opdagelse bleven forøget. Blandt Mynter af Svend Estridsen var især een mærkelig ved et lidet paa Adversen tilføiet modsat Hoved, af hvilken en lidet forskjellig forhen var seet her, skjøndt ikke endnu udgivet. Af de af lige Præg, men med latinsk Skrift, sædvanlig ulæselig og for det meste bestaaende af Streger med enkelt indblandede Bogstaver, fandtes hele og halve, omtrent 300, af hvilke forhen kun meget faa vare bekjendte, og især to skjønne vel bevarede og forhen ukjendte, hørende til det Slags, med en siddende Christus paa Adv., uden Omskrift &c. 25 Stykker vare forhen aldeles ubekjendte. Af Svends Mynter med hele Figurer fandtes 55 Stykker hele og halve, hvoraf kun meget faa og enkelte vare bekjendte. Af de med to modvendt staaende Figurer paa Adv. og et dobbelt Kors &c. paa Rev. fundne 80 St., havde man her forhen slet ingen kjendt, og Præget vidstes kun af en Tegning

i Tillægget til Myntværket. Enkelt fandtes en Mynt med Indskrift af uvisse og utydelige Bogstaver, omgiven af forskjellige Zirater og Tegn o. s. v., som er mørk og uforklarlig, og en anden hidtil ubekjendt med en Bygning eller en Port af to aabne hvelvede Buer rc., som det synes Trappetrin, med Omskrift; Streger og Ringe paa Adv. rc. Endeligen af forhen ikke kjendte Mynter 17 af et Slags, 75 af et andet og 10 af et tredie Slags, som i større eller mindre Grad ere forskjellige.

Hvad Egnen, hvor Mynterne ere fundne, angaaer, da hører den fra den antiqvariske Side til de tidligst mærkværdigste Strækninger af Sjælland. Horns Herred kaldes saaledes, fordi det, som et Horn strækker sig ud i Vandet, og antages fordum at have hørt til det gamle Abrahamstrup (Jægerspriis), fra Oldtiden af et Sæde for danske Konger. Derom vidner Mariehøjen, den mærkværdige Monsehøi og Jettestue og mange andre Oldtidslevninger, som her findes. Paa Skulleløv Mark, ikke langt fra Selsø Sogn, ligger St. Olai Kilde, som paa St. Hansdag saa flittig besøges. Under Selsøe Sogn, i Roeskilde Fjord, laae det fordum saa berømte og rige Eskildkloster. Vandets Nærhed, som gav idelig Leilighed til at anfalde forbiseilende Skibe, gjorde det tillige nødvendigt, at befæste sig mod Fjendernes fjendtlige Overfald. Saafremt det skal antages, som i Afhandlingen yttres Formodning om, at mueligen en Abbed fra Eskildsø Kloster, under fjendtligt Overfald fra Søsiden, har nedgravet denne Skat, saa kan dette ikke være skeet i Svend Estridsens Tid; thi denne Konge døde 1074 og Eskildsø Kloster blev først stiftet 1137. (Pontopp. Annales, T. I. S. 361.)

Det fortjener at lægges Mærke til, at de fundne Mynter laae under en ringe Forhøining, bedækket med en maadelig Steen, og "uden nogen Levning af disses yderligere Forvaring i Kar, Pose eller andet Gjemsel." Dette giver Anledning til den Formodning, at Mynterne ere blevne henlagte her i en saadan Skynding, at man ikke fik Tid til at gjemme eller lægge dem i Noget, og at den, som nedgravede dem, maa have havt Medhjelpere i denne Handling, da det for eet Menneske nok var umueligt, at henvælte en saadan Steen. Da Mynterne vare engelske, tydske og danske, saa er det ikke usandsynligt, at de engang udgjorde en Klosterskat, samlet i forskjellige Lande, som Offere for Aflad rc., og betænker man, hvor sjeldent Sølv var i Norden for otte Hundrede Aar siden, saa var en Samling Sølvmynter af 3 Pd. allerede en anseelig Capital. Den Omstændighed, at de alle bestode af Denarier eller Pfenninge leder end mere paa hiin Formodning.

Iøvrigt er det beklageligt, at endnu flere, tildeels vigtige og nye Mynter have været blandt de Fundne, men som paa hemmelige Veie ere blevne det Kongelige Myntcabinet fravendte. For at forekomme saadanne Misbrug i Fremtiden vilde det være godt, aarligen fra Prækestolen, at gjøre Landalmuen bekjendt med Forordningen af 7de August 1752, der lover Godtgjørelse for gamle Mynter rc., som findes i Jorden, naar de indsendes til Rentekammeret, og bestemmer Straf, naar de fordølges.

J. M. C. Bagger.

†

I Krigens Tummel søger Helten Død,
Naar tusind' Mordsværd klirre for hans Øre;
Naar Pligten ham i Farens Time bød
Sit Værge kiækt for elskte Land at føre;
En himmelsk Skytsaand svæver om hans Fied,
Tit vinker ham til kierligt Hiem i Fred.

Og Ynglingen hvis Hu er stille Færd,
I Rolighedens Skiød kun Visdom søger,
For hvem ei blodig Laurbærkrands har Værd,
Hvis hulde Fredspaulun er kun hans Bøger;
Ham kalder Herren tidt i Livets Vaar,
Og Spiren visner før sin Høst den naaer.

Saa lyste Evighedens Morgenskiær
Alt for det fromme Støv her stille hviler,
Og Herren kaldte nys en Yngling kiær,
Hvis Minde trofast i vort Hierte smiler;
Ei drømte han i Rolighedens Skiød,
Alt om sin aarle, vemodsfulde Død.

Hvor tungt da, før en gammel Barndoms Ven,
Cypresse=Krandsen om den Grav at vinde,
Hvortil man bar en Legebroder hen,
Hvis ædle Hierte bliër hans bedste Minde;
Hvor tungt for Ven og Frænde dette Savn!
Kan de vel glemme deres Yndlings Navn?

Mens nedrig Smigrer tit ved Stormands Grav
Fremhykler Strømme kun af falske Taarer,
Og klager ved den Høies brudte Stav,
Som om det Tab oprigtigt Hiertet saarer;
Da græder Venskab her og Kiærlighed,
Og ønsker Dydens Søn; sov sødt i Fred.

Farvel! Du alle brave Hierters Ven!
Dig Seiers=Kronen vinker i det Høie;
En Himmel lyser der for Dig igien,
Der dobbelt yndig straaler mod Dit Øie;
Der naaer Du Kiærlighedens sikkre Havn,
Hvor Elskov glemme vil sit tunge Savn.

F. C. Krahl.

Indenlandske Efterretninger.

Den omstændeligere, og af sikkre Kilder øste, Beretning om Mordet paa Sognefogden i Frøelunde i Sjælland, er følgende:

"Sognefogden Christian Knudsen i Taarnborg Sogn, bosiddende i Byen Frøelunde, var givt og havde en Datter paa 18 Aar, ved Navn Maren, en Pige af et smukt og fordeelagtigt Udseende, og havde forresten ingen andre Folk i sin Gaard, uden en Tjenestepige og to Tjenestedrenge. Datteren havde forlovet sig med en Karl, ved Navn Niels Pedersen, som tjente der i Byen og var bleven besvangret ved ham. Faderen var meget imod denne Forbindelse og vilde ikke give sit Samtykke dertil; men forlangte, at Datteren skulde ægte en Møllersvend, som ogsaa blev udgivet for hendes virkelige Kjæreste. Da Datteren ingen Udvei saae til at faae den, som hun ønskede, saa besluttede hun sin Faders Død og formaaede bemeldte Niels Pedersen at medvirke dertil. Han forbandt sig med sit Søskendebarn, en eensom boende Hugger der i Byen og Ungkarl, ved Navn Peder Eliasen, som muligt gjorde sig Haab om at Christian Knudsens Kone vilde ægte ham, naar denne først var ryddet af Veien, og som desuden deeltog meget i Niels Pedersens og Christian Knudsens Datters Skjebne, imedens han ogsaa var i Uvenskab med Chr. Knudsen. — Den 9 Mai om Aftenen Kl. 9 var bemeldte Chr. Knudsen gaaet bort fra Slagelse, for at begive sig til sit Hjemsted; da han Kl. 12 om Natten ankom paa sin egen Jordlod, fik han Øie paa bemeldte Peder Eliasen og

Niels Pedersen, som passede ham op der. Han fik Mistanke, greb til en Tøirekølle og spurgte hvad de gjorde der? men i det samme slog Peder Eliasen til ham med en Pleiel, saa at han faldt bedøvet og stum ned til Jorden, og nu sloge de begge saalænge paa ham med Pleieler til han var fuldkommen død; de toge nu 8 Rbd. fra ham, hvorpaa de slæbte ham ½ Fjerdingvei over flere Mænds Lodder og kastede ham i en dyb Tørvegrav; underveis tabtes hans Uhr ud af Lommen. Efterat denne Ugjerning var skeet listede Morderne sig til den Afdødes Gaard, vækkede Datteren, som laae affides, og fortalte hende deres Udaad, som hun, skjøndt strax bestyrtset, bifaldt, som skeet efter hendes Begjæring og Ønske. — Da den Myrdedes Liig omsider blev fundet og vedkommende Øvrighedsperson befalede, at enhver voxen Mandsperson skulde møde med Støvler paa, under Paaskud af at probere deres Fødder i de Fodspor, som Man fandt i de pløiede Agre, hvorover den Myrdede var bleven bragt, mødte Peder Eliasen ogsaa og viiste sig udmærket fræk. Paa Grund af nogle mistænkelige Omstændigheder, blev han dog arresteret, og ved at undersøge hans Bopæl fandt Man blodige, skjøndt vaskede, Klæder i Halmen af hans Seng. Vel angav han, at de vare blevne blodige derved, at han havde hjulpet med at slagte Sviin i Halsebye; men da Man overbeviste ham om, at han den Tid ikke havde havt de Klæder paa, hvorimod dette netop var Tilfældet den Dag, som Mordet skeete om Natten, blev han bragt i Forlegenhed; men dog først efter 8 Dages daglige og tildeels natlige Forhør beqvemmede han sig til at gaae til Bekjendelse, og angav da tillige Niels Pedersen, der nu og blev bragt som Arrestant til Skjelskjør, og tilstod Alt, med Tilføiende, at Christian Knudsens Datter, med hvem han var forlovet, havde forført ham dertil og at hun tillige tre Gange havde gjort Forsøg paa at forgive sin Fader og at hun havde formaaet ham at hente Giften dertil. Man fandt ogsaa Rottekrudt i hans Kiste. — Datteren blev derpaa afhentet til Skjelskjør, under hvis Jurisdiction Sagen hørte: for at bevise sin Uskyldighed tog hun med sig Møllersvenden, som Faderen vilde at hun skulde ægte, og angav, at hun var frugtsommelig ved ham; uagtet hun havde efter Faderens Død bedet Moderen om hun maatte ægte Niels Pedersen, som denne havde afslaaet. Hun vilde aldeles ikke bekjende, hvorpaa hun blev konfronteret med Niels Pedersen, og da denne blev gjort opmærksom paa, at Pigens Kjerlighed til ham maatte være tvivlsom, da hun havde taget Møllersvenden med sig, som hun udgav for sin Kjæreste, saa kom han i Bevægelse derover, foer tilbage og spurgte hende: hvad har Du gjort? Hun kunde ikke udholde den Følelse, at Niels Pedersen skulde have Mistanke til hende, syntes at blive rørt og tilstod sin Forbrydelse. Denne blev nu opdaget i sin hele rædsomme Beskaffenhed. Engang havde hun i Moderens Fraværelse lavet Caffe og kom Gift i sin Faders Kop. Da han fandt den smagte ilde og spyttede den ud, kastede hun strax Caffeen bort og indbildte ham, at det kom af at Sukkeret havde lagt ved noget Victriol; men endnu samme Aften bagede hun Æbelskiver og kom Gift i den ene af dem, som hun fik sin Fader til at spise. Han blev meget syg deraf; men hun vidste at indbilde ham at det kom fra Caffen om Eftermiddagen. Moderen kom imidlertid hjem og fik Manden til at drikke Melk, som Datteren var meget imod og bebreidede Moderen at hun bestandig brugte sine Melkecure. Faderen kom sig vel noget, men blev dog altid svag siden den Tid. Hans Lidelser kunde ikke afholde den lastværdige Datter fra endnu tredie Gang at gjøre Forsøg paa at forgive ham i Theevand; men ogsaa denne smagte ham strax ilde, han drak den ikke og vilde at Moderen skulde smage derpaa, som Datteren dog vidste at forhindre. Faderen, som elskede sin eneste Datter, yttrede ei heller ved denne Leilighed nogen Mistanke imod hende, som han vidste havde tillavet Theevandet. Han yttrede derimod selv, at der maatte være kommet Soed af Skorstenen deri, og dette lod Datteren ogsaa blive muligt. — Moderen sidder vel ogsaa arresteret; men alle 3 Forbrydere ere enige om, at frikjende hende for Deeltagelse i denne gruelige og næsten mageløse Misgjerning. Imidlertid vedvarer Undersøgelsen med Hensyn til hende."

Aarhuus, d. 1 Juni. I Løverdags Aftes havde vi den Glæde, atter at see Hs. Høihed Prinds Frederik Ferdinand indtræffe hertil. Høistsamme havde været underveis fra Kallundborg i 36 Timer. Dagen efter var der Cour hos Hs. Høihed for Byens Honoratiores. Mandag Eftermiddag behagede Prindsen at bivaane Borgervæbningens Mønstring for Stiftsbefalingsmanden. — Samme Dag indtraf Generalqvarteermesteren, Hr. Generalmajor, Kammerherre v. Haffner, Storkors af Dannebrogen og D. M., hertil. — Allerede er her udkommet en Velkomstsang og Aarhusianernes Jubelqvad i Anledning af Hs. Majestæts forventede høie Ankomst.

Aarhuus, d. 4 Juni. Begge de commanderende Cavalleriegeneraler ved de forestaaende Troppemanoeuvrer, Hs. Durchl. Prinds Friederich Wilhelm af Hessen-Philipsthal, Commandeur for Livgarden til Hest, og Kammerherre, Generalmajor v. Fribøe, Chef for Husarregimentet, R. af D., ere, tilligemed flere høie Officerer, indtrufne hertil. Det Kgl. Skuespillerselskab fra Kjøbenhavn er ligeledes indtruffen hertil.

Haderslev, d. 4 Juni. I Dag ventes den elskede Landsfader hertil, og vil blive modtaget med megen Høitidelighed. I Morgen kommer han paa Reisen til Colding i Wohnsild Kirke, hvor Hs. Majestæt i høie Person vil lægge Grundstenen til Alteret og indmure en Sølvplade med Indskrift. De fleste af Provstiets Præster agte at bivaane Høitideligheden.

Odense. I nogle Dage have vi havt en sand Hundedags-Varme, især saa længe den brændende Sol er oppe, thi Nattekulden vedvarer endnu. — Forleden Dag indtraf det sørgelige Tilfælde, at en Fisker fra Stige, som var taget ud for at stange Aal i Fjorden, faldt ud af Baaden og druknede. Muligt er der paakommet ham Hovedsvimmel, hvoraf han undertiden var hjemsøgt. Han efterlader sig en Enke med 6 Børn. — Atter i Gaar druknede her i Canalen en Dreng, som, uden at kunne svømme, var uforsigtig nok til der at bade sig.

Indsidder Søren Rasmussen Møller fra Aarestrup Sogn paa Falster, har i Maribo foreviist en af ham selv opfunden, og, tildeels ved eget Arbeide forfærdiget, mekanisk Vogn, hvori tvende Personer beqvemmeligen have Plads. Hele Mekanismen bestaaer af 4 Hjul og en under de to midterste Maskinhjul anbragt Jernstang, hvorved den styres. Ved Omdreining sætter det øverste Maskinhjul det lige under værende i Gang, og de to ved Siderne gribe ind i Drevene paa Forhjulene. Opfinderen er en Mand paa nogle og 30 Aar, der ikke har lært noget Haandværk, og uformuende men nøisom; thi han forlangte kun 8 ß. for første Plads.

Under Slaget ved Leipzig, d. 19 October 1813 havde Napoleon sit Hovedqvarteer, fra Kl. 9 til 12 om Formiddagen, i den da nyligen opbygte Mølle i Landsbyen Lindenauer, paa Veien til Weissenfels, ¾ Mile fra Leipzig. Da de Allierede kom Napoleon i Ryggen, maatte han over Hals og Hoved forlade dette sit Hovedqvarteer. Møllens Eier, Hr. Resch, en Ven af Hr. Theatermaler Jerwitz, har ladet det Værelse, hvori den franske Keiser havde sit Qvarteer, blive i samme Stand, som da han forlod det, og de af ham efterladte Papirer fastnagle ved Bordet. Foruden disse Papirer glemte Napoleon i den store Hast ogsaa sin ene Handske, og denne har Mølleren ladet sig formaae til at overlade Hr. Jerwitz, som nu er i Besiddelse deraf og gjemmer den som en Reliqvie.

Mærkelig er altid den Handske, som paa en Dag, der afgjorde Europas Skjebne, bedækkede den Haand, hvori denne Skjebne en Tid lang laae. Efter Adskilliges Anmodning er Hr. Jerwitz villig til at vise Enhver, der tager hans Panoramer i Øjesyn, denne høist mærkværdige Handske.

Blandede Efterretninger.

En Hr. Hatton i Dunferline har et Bomuldsspinderi, der drives ved Muus. Maskinen,

som bruges dertil, er af samme Indretning, som de i Straffeanstalten indførte Møller, der sættes ved Træden i Bevægelse af Fanger. Den almindelige Muus maa her spinde, dreie og opvikle 100 til 120 Favne Traad dagligen. For at fuldføre dette Arbeide maa den dagligen gjennemløbe $10\frac{1}{2}$ engelske Mile ($3\frac{1}{2}$ danske), hvilket den gjør uden megen Anstrængelse. En almindelig Muus veier kun en halv Unze. For en half-penny Bygmeel er nok til at føde hver af disse smaa Spindere i fem Uger. I den Tid spinder den (10 Traade regnede for hver Dag) 3850 Traade af 25 Tommers Længde, d. e. henved 9 Længder efter Handelsbrug. Man betaler her Spinderskerne den sædvanlige Længde med en Denier. Paa denne Maade fortjener altsaa en Muus dagligen en Farthing eller 7 Shilling 6 Denierer (omtrent 2 Specier). Regner man til deres Underhold 6 Denierer, og til Maskinens Vedligeholdelse 1 Shilling, saa bliver aarligen 6 Shilling i reen Fordeel for hver Muus. — Eieren af denne Indretning agter at leie et nu tomt staaende Huus, 100 Fod langt, 50 bredt og lige saa høit, der kan rumme omtrent 10,000 Musemøller, og hvor der endnu stedse bliver Plads for Opsynsmændene og adskillige Hundrede Nysgjerrige. Regner man 200 Pd. St. for Leien og Forvaltningen, og 500 Pd. St. Renter af 10,000 Pd. St., der behøves til Maskinernes Bygning, saa bliver aarligen endnu en reen Fordeel af 2,300 Pd. St. — For det øvrige Europa er altsaa nu Udsigt til, ikke allene en stor Besparelse af Udgivter til Katte og Musefælder, der hidtil maatte udrydde Musene, men endog at faae sine Rotter og Muus, ligesom sine gamle Been, betalte med Sterling.

Jan van der Eyk, fra hvis Haand der paa det Kongelige Konstkammer findes et Portrait af Comtessa Jacoba af Holland, har længe været anseet for Oliemaleriets Opfinder. Men Dr. Wangen har i sit Skrift: Ueber Hubert og Johann van Eyk, Breslau 1822, godtgjort, at han ikke er Opfinderen deraf i strængeste Forstand; men han opfandt, at behandle Oliefarverne paa en Maade, hvorved de bleve ulige fortrinligere og fuldkomnere end det indtil hiin Tid brugelige Temperamalerie, hvorfor det ogsaa, efter et Aarhundredes Forløb, blev fortrængt fra hele Europa, og traadte i sammes Sted. Det var ogsaa ham, der først forlod Guldgrunden ved Luften og Baggrunden og saaledes blev Linieperspectivets Opfinder. Han antages at være født 1391 og død 1770, i det mindste er Aarstallet 1467 paa Danziger Maleriet afgjørende.

I forrige Aar udkom et Skrift under Titel: Schilderung einer enthusiasmirten Reise nach Griechenland im J. 1822, von F. A. Lessen, königl. preuss. Lieuten. &c. Forfatteren gik, som saa Mange, i det Haab til Grækenland, at kunne gavne der, og bestræber sig for at vise, at Grækerne ere det foragteligste Folk. Mange Opgivelser ere sikkerligen rigtige, f. Ex. Mangel paa Orden, Krigstugt, Penge; mange andre har Tiden gjendrevet. Grækerne skulle være komne til Storgrækenland blot fordi ingen tyrkisk Hær hidtil havde stillet sig i Marken der. Nu, hvilke vare da de Tyrker, der under Churschid Pascha trængte frem indtil Argos og indtil Larissa bleve tilbagedrevne? Lignende tomme, overdrevne, tildeels i en uædel Stiil skrevne Bemærkninger findes endnu i Mængde. (Jevnf. Leipz. Lit. Z. 271 f. A.)

Nordamericaneren John Watts Opfindelse af Sterotyper er ved Privilegium indført i den østerrigske Stat og sat i Forbindelse med Universitetet i Ofen. Hans Plader ere i Støbningmaneer, ikke præssede; Trykningen skeer ved Cylinderpræsser, hvorved den bliver renere og sortere. Med 100 Pd. god Skrift kunne 5000 Ark stereotyperes eller forfærdiges for 8° 8000 Plader, og formedelst Metalblandingens Haardhed regnes 200,000 Aftryk for hver Plade. Correcturer lader sig let frembringe, i det de urigtige Steder udskjæres og de rigtige Tegn i deres Sted indloddes. (Mere herom i A. Bittig von Flammenstern, die Stereotypen im oesterreicheschen Keiserstaate. Wien 1822.)

Det europæisk-brittiske Rige, som for en Menneskealder kun bestod af 14 Mill., tæller nu 18.

Hr. Royer Collard, Professor i den nyere Philosophies Historie ved Academiet i Paris, og Guizot, Professor sammesteds, tor, i Følge et Decret fra det Kongel. Pariser Opdragelsesraad, i de forestaaende Studieaar ikke læse over den nyere Historie.

Capitain Parry holder det aldeles ikke for usandsynligt, at der kan komme Sommere, hvor de Isstranker, som forrige Gang standsede hans Fart, ville brydes, og er i hvert Tilfælde af den Mening, at intet Land er i Veien.

Keiseren af Rusland har tegnet sig for 100 Exemplarer af Melchior Geopes Værk Nuovo Progetto delle scienze economiche. (Nyt Forslag til de oeconomiske Videnskaber.) Da Værket bestaaer af 8 Bind i Qvarto, saa bestod den oversendte Pakke af 800 Bind, for hvilke Hs. Majest. har anviist en Vexel paa 20,000 Fr.

Antallet af alle Aviser og Tidsskrifter, som for Tiden udkomme paa Jordkloden, antages at beløbe sig til 11,500, nemlig 3000 i Europa, 1500 i Asien, 750 i Afrika, og 6100 i Amerika. Dette samtlige Antal forudsætter 80 Millioner Læsere.

I den prægtige theologiske Samling, som Kronprindsen af Østerrig eier, befinder sig ikke mindre end 18,000 Modeller, hvoriblandt allene af vævede Bomuldstøier 1400, af Posamenteerarbeider 1600, af Silkestoffer henved 1200, af Jern- og Staalvarer over 700, af Pottemagerarbeider 450 og Glasarbeider over 800 Samlingen begynder med de raae Stoffe og slutter med de fuldendte Fabrikata, hvorved Produktionens Fremgangsmaade gjøres beskuelig. Særdeles Interesse vækker den i sit Slags eneste technisk-militairiske Samling af alle ved den østerrigske Armee indførte Vaabenarter. Det samtlige lette og svære Skyts, Munition, alle Arter af Vogne og Karrer, Pontons, Skibe og Pioniers, Ingenieurers Værktøi 2c. findes der med den strængeste Nøiagtighed udarbeidet efter en formindsket Maalestok.

Ved en Landsbye i det Bolognesiske faldt i de første Dage af Februar Maaned en Mængde Meteorstene med et usædvanligt Skrald ned fra Luften, den største vejede 12 Pund og er indleveret til Observatoriet i Bologna.

Ved Nedre-Orinoko ere Skildpaddeæg et eget og vigtigt Fødemiddel for Missionairer. Arrau-Skildpadden lægger dem ved Strandbredden om Natten, naar Vandet er lavest. Missionsmunkene, forhen Jesuiter, nu Franciscaner, vaage over, at ved Udgravningen ingen beskadiges. Men denne Høst aftager med hvert Aar. Af Æggene faaes en god Lampe- og Madolie, og af 200 en Flaske Olie. Hver Skildpadde lægger 100 til 116 Æg. Æggehøsten varer i tre Uger.

Kjøbenhavns Børs, d. 11 Juni.

Cours. Hamb. 2 M. 241, a visto 244. Spec. 246. — Specier solgtes til 14 Rbmk. 12 ß. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 98 a 99. Nationalbank-Obligat. (af Laanet 4de Febr. 1820, uden Renter) 100 Rbd. r. S. eller 123 Rbdl Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. - . Dito 4000 Bcomk. - . — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn - . — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16⅝. — Svenske Sedler 57. — Asiatiske Actier 95.

---

* * *

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 48.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 15 Juni 1824.

Lord Byrons Tanker om Grækerne og Tyrkerne.

(Vi have i No. 44 korteligen skildret den nyligen afdøde Lord Byron, som Menneske og Digter. Interessant er det, især i dette Øieblik, at høre, hvad han, endnu førend Grækeropstandens Udbrydelse (1809) har dømt saavel om Grækerne, for hvis Sag han i en vis Henseende blev et Offer, som om Tyrkerne, deres Undertrykkere. Hans Tanker om begge findes i Anmærkningerne til Childe Harold's Pilgrimage.)

"Blandt Levningerne af de tidligere Tidsalderes barbariske Politik ere Sporene af Trældom, der endnu finder Sted i forskjellige Lande, hvis Indbyggere, skjøndt ulige i Religion og Sæder, dog stemme næsten alle overeens i Undertrykkelse.

De Engelske have i det Mindste havt Medlidenhed med deres Negere, og en mindre bigot Regjering vil sandsynligviis engang befrie deres catholske Brødre, men allene Fremmedes Mellemkomst kan forskaffe Grækerne deres Frihed.

Om de gamle Grækere vide vi meer end nok; i det mindste anvende i Europa unge Mænd meget af deres Tid paa Studeringen af de græske Forfattere og græsk Historie, som vilde være nyttigere anvendt paa Randsagelsen af deres egen. De Nyere vise vi maaskee større Ligegyldighed end de fortjene; og medens Enhver, der gjør nogen Fordring paa Lærdom, henslider sin Ungdom, og ofte sin Alderdom, paa at studere de gamle athenienſiske Demagogers Sprog og deres Taler til Frihedens Tarv, overlades de virkelige eller antagne Efterkommere af disse Republicanere til deres Beherskeres nuværende Tyrannie, uagtet der kun behøves en ringe Anstrængelse til at befrie dem for deres Lænker.

At tale, som Grækerne selv gjøre, om deres Opsvingning til deres gamle Vælde, vilde være latterligt, da den øvrige Verden maatte give Slip paa sit Barbarie, førend den atter kunde hævde Grækernes Souverainetet; men der synes ikke at være nogen stor Hindring for, naar undtages Frankernes Dorskhed, at de kunde faae en gavnlig Uafhængighed, eller endog blive en

fri Stat med en egen Borgen — under Forbedring, være det sagt, thi mange og velunderrettede Mænd tvivle endog paa Muligheden af dette. Grækerne have aldrig tabt Haabet, uagtet de nu ere mere uenige i deres Mening i Henseende til deres sandsynlige Befriere. Religionen anbefaler Russerne; men de ere to Gange blevne forladte og skuffede af denne Magt, og den rædsomme Erfaring, de gjorde, efter Muskoviternes Hærjen i Morea, er aldrig bleven glemt. De Franske kunne de ikke lide; uagtet det øvrige Europas Underkuelse tilsidst vil medføre det græske Fastlands Befrielse. Øeboerne vente Hjelp af Engelland, efterdi de ganske nyligen have sat sig i Besiddelse af den joniske Republik, Corfu undtagen. Men alle, som lade sig see med Vaaben i Haanden, vil være dem velkomne; og naar de komme, saa være Himlen Ottomannerne naadig, de kunne ikke vente det af Giaours.

Men istedet for at anstille Betragtning over hvad de have været og speculere over hvad de kunde blive, lad os betragte dem som de ere.

Og her er det umueligt, at forene det Modsigende i Meningerne: nogle, og især de Handlende, nedsætte Grækerne med de haardeste Udtryk; Andre, i Almindelighed Reisende, omvende Tidsrummet i deres Lovtale, og kundgjøre meget curiøse Speculationer, podede paa deres gamle Forfatning, som ikke kan have nogen større Virkning paa deres nuværende Lod end Incaernes Tilværelse paa Perus fremtidige Skjebne.

En meget kløgtig Mand kalder dem de

Engelskes "naturlige Allierede"; en Anden, ikke mindre kløgtig, vil ikke tillade dem at være Allieret af Nogen, og nægter deres virkelige Nedstammen fra de gamle; en Tredie, endnu kløgtigere end begge, bygger et græsk Keiserdom paa en Russisk Grundvold, og virkeliggjør (paa Papir) alle Cathrina II. Chimærer. Angaaende Spørgsmaalet om deres Herkomst, hvad Magt ligger da paa, om Mainnoterne stamme i lige Linie fra Laconianerne, eller ei? eller om de nuværende Athenienſere ere vindskibelige, som Hymettus's Bier eller Græshopper, med hvilke de engang sammenlignede sig? Hvilken Engelskmand bryder sig om, enten han er af Dansk, Saxisk, Normannisk eller Trojansk Blod? og hvo, undtagen en Walliser, plages af det Ønske, at nedstamme af Caractacus?

De stakkels Grækere have ikke en saadan Overflødighed af dette Livs gode Ting, at endog deres Fordringer paa Oldtiden kunne blive en Gjenstand for Misundelse. Det er derfor meget grusomt med Hr. Thornton, at forstyrre dem i Besiddelsen af Alt, hvad Tiden har levnet dem; nemlig deres Herkomst, som de holde saa meget fastere ved, som den er det eneste, de kunne kalde deres eget. Det vilde være Umagen værd, at udgive samlede og sammenligne de Herrer Thorntons og Depauws, Etons og Sonninis Værker; Paradox paa den ene og Fordom paa den anden Side. Hr. Thornton troer selv at fortjene offentlig Tillid paa Grund af fjorten Aars Ophold i Pera; maaskee han fortjener den i Henseende til Tyrkerne, men dette kan ikke give større Oplysning om Grækenlands og dets Indbyggeres sande Forfatning. — Forf. gaaer nu her løs paa Thornton, og viser, hvor liden Til-

lid, hans Efterretninger fortjene. Sagen er, vedbliver Lorden, at vi desværre mangle Underretning om Grækerne, og især om deres Literatur, og at der ikke er nogen Sandsynlighed for, at vi ville blive bedre underrettede, indtil vort Samqvem bliver nøjere eller deres Uafhængighed befæstet; Reisendes Efterretninger ere ligesaalidet at forlade sig paa, som opbragte Factorers Skjældsord; men indtil noget mere kan faaes, maa vi lade os nøje med det Lidet, der kan hentes af deslige Kilder. — Dog, hvor feilfulde end disse maatte være, fortjene de dog at foretrækkes for Paradoxerne af Mænd, der løseligen have læst de Gamle og intet seet af de Nyere, saadanne som De Pauw. Lad os stole paa, at trods De Pauws Spaadomme og Thorntons Tvivl, er der grundet Haab om Befrielsen af en Stamme Mennesker, som, hvorledes end deres Religions og Politiks Vildfarelser ere, noksom have været straffede med tre og et halvt Aarhundredes Fangenskab.

Men uagtet Lorden er Grækernes enthusiastiske Talsmand, og siden har viist, at han ikke blot var det i Ord, men ogsaa i Daad, saa fordømmer han dog langtfra ikke Tyrkerne. "Ottomanerne, siger han, med alle deres Feil, ere ikke et Folk, der fortjener at foragtes. I det mindste Spanierne lige, staae de højere end Portugiserne. Dersom det er vanskeligt at sige hvad de ere, kunne vi i det mindste sige hvad de ikke ere; de ere ikke trædske; de ere ikke feige; de brænde ikke Kjettere; de ere ikke Snigmordere, heller ikke har nogen Fjende naaet deres Hovedstad. De tjene deres Sultan trofast, indtil han er uduelig til Regjeringen, og deres Gud hengivent uden Inqvisition. Bleve

de fordrevne fra St. Sophia i Morgen, og de Franske eller Russerne satte sig paa Tronen i deres Sted, vilde det blive et Spørgsmaal, om Europa vilde vinde eller tabe ved Byttet? Engelland vilde sikkerligen tabe.

I Henseende til den Uvidenhed, som de saa almindeligen, og ofte med Føje, anklages for, er det tvivlsomt, naar man undtager Frankrig og Engelland, i hvilken gavnlig Kundskabsgreen de overgaaes af andre Nationer. Er det i Livets almindelige Konster? I deres Manufacturer? Er en tyrkisk Sabel ringere end en fra Toledo? eller er en Tyrk slettere klædt, fødet og underviist end en Spanier? Er deres Paschas slettere opdragen end en Grande? eller en Effendi end en Ridder af St. Jago? Jeg troer ikke.

Jeg erindrer, at Mahmout, Ali Paschas Sønnesøn, spurgte om jeg eller min Reisefælle var Medlem af Over- eller Underhuset. Dette Spørgsmaal af en Dreng paa ti Aar viser, at hans Opdragelse ikke har været forsømt. Det er tvivlsomt, om en engelsk Dreng af samme Alder veed at gjøre Forskjel paa et Divan og et Collegium af Derwischer; men jeg er meget vis paa, at en Spanier veed det ikke. Hvorledes den lille Mahmout, saaledes som han har været ganske omgivet af tyrkiske Opdragere, har lært, at der var en saadan Ting til som et Parlament, vilde man uden Nytte gjette, med mindre vi forudsætte, at hans Lærere ikke indskrænkede hans Studier til Koranen.

I alle Moskeer er der oprettet Skoler, som meget regelmæssigen søges, og de Fattige undervises, uden at den tyrkiske Kirke udsættes for Fare. Jeg troer Systemet er endnu ikke

trykt (uagtet der gives noget, som kaldes tyrkisk Presse og Bøger, trykte angaaende Nizam Gedidbes nyeste militaire Indretning); heller ikke har jeg hørt enten Mufti eller Mollas havde bifaldt eller Caimacam og Tefterdar ere blevne urolige, af Frygt for at Turbanens kløgtige Ungdom skulde blive lært, ikke "at bede til Gud paa deres Viis". Ogsaa Grækerne — et Slags østerlandsk irlandske Papister — have deres eget Collegium i Maynooth — nei, i Haivali, hvor den Heterodoxe næsten nyder den samme Beskyttelse af den ottomanske som det catholske Collegium af den engelske Lovgivning. Hvo tør da paastaae, at Tyrkerne ere uvidende Bigotte, naar de saaledes lægge aldeles den samme Grad af Christenkjerlighed for Dagen, som taales i de meest lykkelige og orthodoxe af alle muelige Kongeriger? Men, uagtet de tilstede alt dette, ville de ikke tillade Grækerne at deeltage i deres Privilegier; nei, lad dem fægte i deres Kampe, og betale deres Haratch (Skatter), blive pryglede i denne Verden og fordømte i den anden. Og skal vi da befrie vore irlandske Heloter? Mahomed forbyde det! Vi ville da være slette Musselmænd og værre Christne; for Tiden forene vi det bedste af begge — jesuitisk Tro og noget ikke meget ringere end tyrkisk Tolerance".

Det islandske literære Selskab.

I Overeensstemmelse med Selskabets Love meddeles herved offentlig Forklaring over dets Foretagender og oekonomiske Forfatning, for Tidsløbet fra 30te Marts 1823 til Aarsdagen 1824.

I dette Aar har Selskabet udgivet: 1)

Den tredie Deel af Islands Aarbøger (Árbækur), ved Sysselmand John Espolin, som indbefatter Tidsrummet fra Aaret 1500 til 1541 — med tvende Forerindringer. 2) Andet Binds anden Afdeling af den geographiske Lærebog (Landaskipunarfrædi), forfattet ved Cadetlærer og Cand. Theol. Gunlog Oddsen (med et illumineret Kort over Europa). 3) Den 8de Aargang af Sagnablöd eller historiske Blade (redigerede, som hidindtil, af Professor Finn Magnusen), indeholdende en sammentrængt Udsigt over det forløbne Aars vigtigste Begivenheder, samt tillige Formandens Tale paa Selskabets sidstafvigte Stiftelsesdag og de originale Regnskaber for dets Pengesager og Forlagsværker m. m.

Tredie Binds tredie og sidste Afdeling af den ommeldte Geographie, samt fjerde Bind af Aarbøgerne ere allerede under Pressen, og ventes udgivne inden næste Foraar.

Hans Majest. Kongen har allernaadigst skjænket 100 Rbd. Sølv til Selskabets Kasse for dets afvigte Regnskabsaar. Desuden har det i samme Tidsrum atter seet sig betydeligen understøttet af dets sædvanlige Velgjørere, især af Hs. Excellence Geheime-Conferenzraad Johan Bülow til Sanderumgaard (med 60 Rbdlr.); Greve og Kammerherre A. W. Moltke til Bregentved, Deputeret i Rentekammeret m. m. (med 100 Rbdlr.); Grev Knuth, Committeret i samme Collegio (med 31 Rbdlr. 24 ß.), samt Etatsraad, Professor og Ridder Thorlacius (med 20 Rbdlr.). Som overordentlige Medlemmer have Følgende desuden bidraget: Lands-Over-, samt Hof- og Stads-Rets-Assessor Spandet 5 Rbdlr.; Overlærer Dr. Mühlertz 4 Rbdlr. 60 ß.; Cadetlærer og Cand. Theolog. Borring 8 Rbdlr. 52 ß., samt Lærer og Industriebestyrer Rasmussen, i Assens, 3 Rbdlr. 72 ß. De ordentlige Medlemmers Bidrag ere specificerede i de trykte Regnskaber.

Selskabets Indtægter, bestaaende af Medlemmernes Bidrag her og i Island, overordent-

lige Gaver, hvad der er indkommet ved Salg af dets Forlagsværker, samt Renter af dets Hovedstol i offentlige Obligationer m. m., have i det sidstafvigte Regnstabsaar beløbet ialt til 347 Rbdlr. 51 ß. Sølv, samt 993 Rbdlr. 40 ß. i Sedler og Tegn — hvorimod Udgifterne (som til Papir, Tryk og Indbinding for dets Forlagsværker m. m.) ialt have været 734 Rbdlr. 15 ß. i S. og T., foruden 166 Rbdlr. Sølv samt 103 Rbdlr. 72 ß. S. og T., hvorfor Rigsbankobligationer til Beløb af 300 Rbdlr. ere indkjøbte og Selskabets rentebærende Kapital saaledes formeret. — Selskabets Eiendom (Bøger og andre deslige Effekter fraregnede) var ved Regnskabsaarets Slutning: i Kongelige og Bank-Obligationer 2800 Rbdlr. Sølv og 800 Rbdlr. Sedler, som udgjør dets faste Fond, samt i Contanter 82 Rbdlr. 46⅔ ß. Sølv og 636 Rbdlr. 55 ß. S. og T., som anvendes til at afholde de Tid efter anden paakommende nødvendige Udgifter, især ved Forlagsværkernes Trykning og Indbinding m. m. Iøvrigt kunne vi henvise til de detaillerede Forklaringer, som indeholdes i de af Selskabets Casserer og Boghandlings-Commissionær til 29 Februar 1824 aflagte og i Trykken udgivne Regnskaber.

Med Hensyn til det i Selskabets fire sidste Aarsberetninger Anførte, angaaende Islands Stifts-Bibliothek i Reikevig, og de her dertil modtagne Gaver i Bøger, anmeldes endvidere disse, som paa ny ere modtagne fra forskjellige Velgjørere: Hans Excellence Geheime-Conferenzraad v. Bülow til Sanderumgaard 13 Bind nyudkomne interessante danske Bøger; Hr. Ober-Berghauptmand Brünnich de af han udgivne historiske Efterretninger om Norges Bjergværker, det Kongelige Danske Videnskabers Selskabs Skrifter, 1800 – 1812 (6 Bind), m. fl.; Lieutenant og Cand. jur. Rafn (en af Stiftelsens første og virksomste Befordrere) har paa ny givet 3 Bind (hvoriblandt Fortsættelsen af hans nordiske Kjæmpehistorier), og ellers vedblevet at virke til dens Fremme; Lieuten. og Bogtrykker Popp har givet adskillige af sine Forlagsværker m. fl. Her i Staden har endvidere Studios. Theolog. I.

Briem deels selv givet og deels indsamlet her og i Slagelse henved 100 Bind, hvoriblandt fra de Herrer Major Schleppegrell 17 Bind, Overlærer Qvistgaard 16, Lærer Lund 7, Studios. Theolog. Baumann 6, Nørdam 6, Thygesen 5, Bagger 2, Poulsen 1, Hansen 1, Studios. jur. Jantzen 3, Withusen 2, Studios. Philos. Olsen 2 Bind. — I Middelfart og dets Omegn er atter indsamlet af Hr. P. Iversen, Lærer ved Borgerskolen, som givne af de Herrer: Skolelærer Magofsky i Sandager 38 Bind, Apotheker og Dannebrogsmand Honoré i Fridericia 12 Bind; R. Jacobsen, Lærer ved Borgerskolen i Middelfart, 5; Skolelærer P. Hansen i Skellinge 5; en Unævnt 5; Lieutenant i Sø-Etaten M. Lindegaard 3; Pastor Høgh i Gamborg 2 Bind.

I afvigte Aar ere de Herrer Brødrene Jacob og Wilhelm Grimm i Cassel optagne til Selskabets Æresmedlemmer.

I Selskabets kjøbenhavnske Afdelings almindelige Forsamling den 30te Marts sidstafvigt, blev Professor Finn Magnusen paa ny valgt til Formand, Cand. Theolog. Hannes Stephensen til Casserer, samt Cadetinformator og Cand. Theolog. Gunlog Oddsen til Secretær. Endvidere bleve valgte: Professor Rasmus Rask til Vice-Formand, Cand. Jur. Lauritz Thorarensen til Vice-Casserer og Stud. Medic. Sæmund Brynjulvsen til Vice-Sekretær, samt tillige til at forvalte det herværende Oplag og Udsalg af Selskabets Forlagsskrifter. Dets Afdeling i Island bestyres, som hidindtil, af Stiftsprovst Arne Helgesen, som Formand, Land- og Byfoged Sigurd Thorgrimsen, som Casserer, og Lector Theologiæ ved den lærde Skole paa Bessested, John Johnsen, som Sekretær.

Det islandske literære Selskabs Afdeling i Kjøbenhavn, den 31te Mai 1824.

Indenlandske Efterretninger.

I Fredags havde man paa Kjøbenhavns Toldbod et ligesaa rædsomt som sjeldent Syn. En Brig, kommende fra Engelland og ladet med Hørfrø, havde faaet en betydelig Læk og vilde løbe ind her, for at sætte sig fast. Men da det kom uden for Langelinie, mellem Kalkbrænderiet og Citadellet, tog et Vindstød fat i det, hvorved Vandet styrtede saa stærkt derind, at det sank. Men Folkene bleve reddede. Overdelen af dette forulykkede Fartøi kan sees fra Toldboden.

Efterretningen om, at den første Artikel af Lovudkastet til en Rentenedsættelse i Pairernes Kammer ikke er bleven antaget, har i Fredags virket som et Tordenslag paa vort Papirtorv; Obligationer faldt strax 4 til 5 PC. Det er naturligt, at naar Statspapirer, som de franske, vedblive at svare 5 PC., maa det Project, at nedsætte i andre Stater Renten af Statspapirer til 4 PC., falde bort af sig selv. Allerede troede de fleste Papirspeculanter, saavel her som i Udlandet, at vore 4 PC. Obligationer vilde stige til 90 Rbdlr. Sølv; men dertil er for Djeblikket ingen Udsigt. Desuden staaer Discontoen allerede for høi til, at en saadan Stigen kan ventes. Det kommer nu ene an paa, om de, der have solgt deres Obligationer for en Priis af 80 til 100 Rbd. Sedler, kunne have Taalmodighed, hvilken her, som i de fleste Tilfælde paa Jorden, overvinder Alt. Det franske Rente-Nedsættelses-Project var iøvrigt for gigantisk, og allerede den Omstændighed, at det skulde udføres af adskillige Hoveder, — og saa mange Hoveder, saa mange Sind — maatte vække nogen Mistanke om, at det vilde bringes til Virkelighed. Slige Projecter lade sig vel udføre i det Mindre, men vanskeligere i det Store, især hos et Folk, hvor man endnu har saa megen Tale- og Trykkefrihed, som hos det Franske.

Blandede Efterretninger.

Napoleon tog Gift. Natten efterat Napoleon havde undertegnet Afsigelsesacten, blev Tausheden i Palladsets lange Corridor pludseligen afbrudt ved hyppig Frem- og Tilbagegaaen. Slotsbetjenterne løb op og ned ad Trappen; Lysene i de indere Cabinetter bleve tændte; Kammertjenerne vare oppe. Man bankede paa Doctor Yvans Dør; man vækkede Stormarskallen; man kaldte paa Hertugen af Vicenza; man løb for at hente den i Cancelliet boende Hertug af Bassano. Alle kom, og bleve efterhaanden indladte i Sovecabinettet. Forgjeves lurede Nysgjerrigheden. Den kunde kun høre Sukken og Stønnen, der kom fra Forcabinettet og udbredte sig i det tilstødende Gallerie. Pludseligen kom Doctor Yvan ud; han gik skyndsomst ned i Gaarden, besteg en ved Rækværket bunden Hest, og galloperede bort. Det tykkeste Mørke havde bedækket denne Nats Hemmelighed med sit Slør. Følgende fortælles derom. Under Tilbagetoget fra Moscou havde Napoleon forskaffet sig ved Dr. Yvan, hans Livlæge, det Middel, han vilde betjene sig af, for ei at falde i sine Fienders Hænder. Det bestod af en af Cabanis opgivet Composition, den samme, hvormed Condorcet dræbte sig i Fængslet. Han havde i hele Farens Tid baaret det i en Pung omkring Halsen, og siden omhyggeligen bevaret det i sin Necessair. I denne Nat syntes det Dieblik at være kommet, hvor han troede at burde tage sin Tilflugt til dette sidste Hjelpemiddel. Kammertjeneren, der laae bag den halv aabent staaende Dør, havde hørt ham staae op, seet ham opløse noget i et Glas Vand, drikke det og lægge sig igjen. Snart havde heftige Smerter aftvunget Napoleon Tilstaaelsen om sit nær forestaaende Endeligt. Nu havde han ladet kalde sin troeste Tjener; ogsaa Yvan var bleven kaldet. Men da denne erfarede hvad der var skeet, og hørte Napoleon beklage sig, at Giftens Virkning ikke var hurtig nok, saa blev han ganske forvirret og skyndte sig bort fra Fontainebleau. Man tilføier, at en lang Slummer havde indfundet sig, at efter en stærk Sveed Smerterne og de befrygtede Symptomer vare aldeles ophørte, enten fordi den tagne Do-

fis var utilstrækkelig, eller Tiden havde svækket sammes Gift *). Man siger, at Napoleon, forundret over endnu at leve, skal have grundet nogle Øieblik og derpaa sagt: "Gud vil det ei", og overladende sig Forsynet, som havde bevaret ham Livet, havde han vidst at finde sig i sin ny Bestemmelse. — Hvad der er foregaaet blev de indere Gemakkers Hemmelighed. Men hvorledes det end er, Napoleon reiste sig Morgenen den 13de og klædte sig paa som sædvanligen. Han vægrede sig ikke ved, at ratificere Tractaten, og undertegnede den **). (Af Baron Fains Memoirer.)

Napoleons Spaadom. Da Napoleons Store plagede ham saa meget, at han skulde frasige sig Tronen, sagde han til dem følgende prophetiske Ord: "I ville have Rolighed; I skal have den! Ak, I vide ikke, hvor megen Kummer og Fare vente eder paa det dunbløde Leie. Nogle Fredsaar, som I ville betale saa dyrt, ville bortrykke et større Antal af eder, end Krigen, selv den meest fortvivlede Krig, havde gjort ***). (Af samme.)

Machiavelli fortæller i sin florentinske Historie følgende Træk, der, som han siger, med Føie kan sættes ved Siden af de meest glimrende fra Oldtiden: Biagio fra Mailand var Commandant i en liden Bjergfæstning. Den var omringet af Fjender, og da han saae, at hver Udvei var ham afskaaren, kastede han Hø og Halm paa de Steder, der endnu ikke brændte, og ovenpaa disse sine to Børn, sigende til Fjenderne: tager disse Skatte, som Lykken har givet mig og I kunne berøve mig, som jeg elsker saa høit og hvori min Hæder og Navnkundighed bestaaer; jeg giver Eder dem ikke og har ei givet Eder dem, ikke heller have I frarøvet mig dem. Derpaa løb Fjenderne til, for at række ham Reb og Stiger til at redde sig. Men han tog ikke derimod, og vilde heller døe i Luerne end leve, frelst ved sit Fædrenelands Fjenders Hænder.

J. W. Pfaff har af den mægtigste af alle gamle Planeters Sammenkomst med Solen, da denne befandt sig i Væderens Tegn, villet i en egen Afhandling bevise Sandheden af de Gamles Paastand, at dette Tegn altid er bestemt for store Tings Fødsel eller Gjenfødsel, efterdi Napoleons Død paa St. Helena, Bevægelserne i Orienten ꝛc., netop indtraf samme Aar. Skriftets Recensent i Leipz. Literat. Zeit. siger, at N's Magt allerede aldeles var forsvunden sex Aar forud, og at siden 50 Aar neppe gaves eet Aar, der jo ved ligesaa mærkelig en Begivenhed viste sig en saadan Constellation værdig. Var vor Constellation, siger han, indtruffen 1789 eller 1790, saa havde man med største Ret sat den i Forbindelse med Udbrudet af Revolutionen; 1792 kunde den tilkjendegive Udbrudet eller Vigtigheden af den saa følgerige Krig; 1793, 1794 Revolutionens rædselfulde Tid; 1796 den Mægtiges første Fremtrædelse, hvis legemlige Død, efterat han længst var politisk død, Forf. finder saa vigtig; Aarene 1801, 1803, 1804, 1805, 1806, 1807, 1809, 1810, 1811, 1812, 1813, 1814, 1815 ere, som bekjendt, alle saa udmærkede, at Himmelen ikke vilde blive fri for Constellationer og truende Cometer; Dyrtiden 1816 o. s. v. Man seer altsaa tydeligt nok, at den, der søger Udtydninger, aldrig kan have Vanskelighed ved at finde dem; men at endnu altid den gamle Lubienitzky's Bemærk-

*) Mon den ikke med Forsæt har været saa svag lavet, paa det den ikke skulde virke?

**) Ogsaa Friedrich den Store af Preussen førte, som man forsikkrer, Gift med sig i alle sine Feldttoge. Han skrev engang til Marquis d'Argens: "Enten lader jeg mig begrave under mit Fædrenelands Ruiner, eller, hvis denne Trøst skulde synes for sød for Skjebnen, som forfølger mig, skal jeg nok vide at ende mine Ulykker, naar jeg ikke længer er istand til at bære dem."

***) Hvor ere, tilføier Forf. i en Anmærkning, i færre end syv Aar Berthier, Murat, Ney, Massena, Augereau, Lefevre, Brune, Serrurier, Kellermann, Perignon, Beurnonville, Clarke (Davoust) og saa mange andre komne hen?

ning bliver sand, at Konger og Fyrster fødes og døe, at Krig og Fred besluttes, ligesaa godt naar Cometer staae paa Himlen, som naar ingen staae der.

Om det formeentlige Slibrige, Uærbare og Plumpe i det Holbergske Lystspil har der hidtil været sagt saa meget og saa forskjelligt. Endnu ganske nyligen har det fundet en Forsvarer i Recensenten af den ny tydske Oversættelse af samme i Leipziger Literat. Zeitung. "Et jammerligt Decenz-Kræmmerie og Tugtighedspolitie, siger Rec., hiin af vore mundkydske Fruer og Jomfruer udkrammet (étalée), denne haandhævet af den kjere Skuespilcensur, uden al Sands for det sande Komiske, og begge understøttede af den moderne theekjedleagtige, elegante Theaterkritik i Toiletbladene, have paa vore Bræder paalagt den comiske Muse Fodangler og klinet ved dens Phantasies Vinger ikke blot "Vællingklumper", men ogsaa Fugleliim. Fra alle Loger præke de umorsomme Ansigter Ærbarhed og Kydskhed, dens Vittighed skal vælge sit Stof efter den kjedsommelige gode Tone i Velanstændighedens Kredse, og en tosset Spøg, naar den kun ikke overskrider den conventionelle Sømmeligheds Grændser, tilgives den tusinde Gange heller end et humoristisk Indfald over et partie honteuse af Sædeligheden eller Naturen. Under disse Fordringer slappes vore Lystspildigteres Mod, og Maalet for deres muelige Kjekhed bliver istedet for drastisk Vittighed en gøglespilagtig Absurditet. Holberg er, ligesom Moliere og Shakespeare, en duelig Læge for det syge Digtermod."

Kjøbenhavns Børs, d. 15 Juni.
Cours. Hamb. 2 M. 239, a vista 242. Spec. 244. — Specier solgtes til 14 Rbmk. 10 ß. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 94 a 95. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 100 a 100½ Rbd. r. S. eller 122 Rbdl. Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. = . Dito 4000 Bcomk. = . — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn = . — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16¾. — Svenske Sedler 57. — Asiatiske Actier 95.

I en Familiekreds
paa en
værdig Huusmoders Fødselsdag.

Mel. I Østen sølvblaa Dagen smiler o. s. v.

Snart svinde Livets Foraarsdage,
snart er os Høsten nær;
sødt, om vi da de Frugter smage,
som milde Dyder bær',
om Hjertet nyder blidt den Ro,
det fandt i stille Bo.

En huuslig Fest vi see forøge
de rene Glæders Tal;
thi ei forgjæves her vi søge,
Hvem Krandsen offres skal:
Hver bringer sine Blomster smaae,
de hvide, røde, blaae.

Dig, gode, hulde Dannequinde!
vi hilse med vort Qvad.
Modtag den simple Krands, vi binde,
og vær om Hjertet glad!
Sku Ven og Børn i Kredsen her,
som dyrebar Du er!

Dybt staaer i vore Hjerter skrevet,
Hvad Du var i Dit Hjem:
Du har for Dine Elskte levet,
Du elskes høit af dem.
Bær Krandsen om Dit Sølverhaar,
vær glad, som i Din Vaar!

J. Jetsmark.

Rettelser.
I No. 46, P. 725, Lin. 15, for: Derengement læs: Derangement — I No. 47, P. 751, L. 25, for: theologiske Samling (uagtet det staaer saaledes i Originalen, saa maa det upaatvivleligt nok læses) technologiske Samling

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Eenogtyvende Aargang. No. 49.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 19 Juni 1824.

Om Klædedragt.

Dr. Wagner, Kgl. Preuss. Physicus, har udgivet et Skrift om de skadelige Følger af for snævre Klæder, hvori han advarer unge Piger og deres Mødre, Lærde og Militaire, ja endog Landboere, paa det eftertrykkeligste, og søger i de alt for snævre Klæder Aarsagen til vor physiske og psychiske Krafts Hensvinden.

Ogsaa den alt for tynde Klædedragt fortjener, især i vort ustadige Clima, høiligen at lastes. Om de korte Veste, som nu igjen ere komne i Mode, sagde allerede Tode for 46 Aar siden, at de ei kunne bevare Underlivet mod Kulden og maa derfor ofte give Anledning til Mavepine, Bugløb o. a. Forkjølelse. At unge Børn, vedbliver han, hærdes ved lette og tynde Klæder, er priseligt, men at den, som har været vant til tykke Trøier, flosset Underfoer o. s. v., vil klæde sig som en gammel Cimbrer, er farligt; det kan man kalde exuere naturam. Om den snevre Klædedragt siger han, "at de Skjønne klædte sig som Amazoner og det blev en Ære, ikke at bramme med en Velsignelse, som enhver Mandinde kan undvære, der er istand til at holde en Amme. Det blev en Ære, at have Madam Pompadours Taille og Madam Pompadours Taille ligner en Lygtepæl." — Disse Lygtepæltailler ere nu igjen i største Mode, ligesom for et halvt Seculum siden. Det er en Ynk at see, hvorledes mangen trind Skjønhed søger at indsnerpe sin naturlige Fyldighed ved de moderne Snørlive, og det er ikke usandsynligt, at visse uheldbredelige Sygdomme ere en Følge af denne selvpaalagte Tortur. De vide Beenklæder, som nu ere saa almindelige i Brug, ere vel ikke opfundne for Sundhedens Skyld, men snarere for at skaffe Fabricanten større Afsætning, og, for at bruge Todes Udtryk, "at forvirre de Skjønnes Begreber om Kjæmpens Bygning"; men de medføre dog altid en gavnlig Virkning for Helbreden, og Hygæa lukker gierne et Øie for Forfængelighedens Daarligheder, naar hendes Hensigter ellers derved fremmes. Men man sige hvad man vil: Mandfolkene ere dog aldrig saa modesyge som Qvinderne; i det

mindste bringe de sjeldent deres Forfængelighed saa store Offere. Vel kan det ikke nægtes, at det smukke Kjøn i de sidste Tider er af Skade blevet klogt, og udsætter sig ikke mere saa meget for Forkjølelse og Sygdom, ved alt for tynd Klædedragt, som før. Men man sporer dog altid Inconseqvence i Damernes Klædedragt. De gaae om Vinteren hjemme i Stuen i Peltsstøvler, ligesom Laplænderinder; endog Børn vænne de tidligen til disse Varmeledere; men komme de paa Bal, i Concert eller paa Comoedien, saa er den halve Ryg blottet, og danner en stor Halvmaane. Vist nok falder det tungt at skjule Yndighederne af en hvid og skjær Hud for det speidende Øie, og det kan jo heller ikke nægtes, at en Hals, som Phidias havde valgt til Mønster, tager sig bedre ud, naar man, lig Svanen, frit kan kneise dermed. Men hvor dyrt maa en saadan Misbrug af Blottefriheden ikke ofte betales? Hvor mangen Skjønhed ligger ikke i Morgen paa Baaren, ene fordi hendes deilige Hals i Dag er en Gjenstand for Beundring? Og var det endda lutter Gratier, der saaledes bære de Yndigheder til Skue, som deres Bedstemødre saa omhyggeligen skjulede, saa kunde man maaskee lade det gaae hen. Men ofte seer man Skjønheder med saadanne udskaarne Rygge, der mere kunne være Gjenstande for en Winslows og Loders, end for en Phidias's og Thorwaldsens Studium. Saadanne Subjecter gjorde sikkerligen rigtigst i, ikke at blotte, hvad med saa stor Fordeel skjules; og vil man endeligen gjøre sig bekjendt med Osteologien, saa er det bedre at studere den i Walters Bog end paa levende Modeller, især paa Steder, der ere Glæden og Adspredelsen helligede.

Overeensstemmelse og Uovereensstemmelse.

Indsenderen heraf har, ved at læse Hunters i London 1823 udgivne Memoirs of a Captivity among the Indians of North America, from Childhood to the age of nineteen &c., fundet saa mangen en Anledning til at bemærke den store Forskjel, som naturligviis burde gives imellem os, de cultiverede Christne, der jo have baade Kirker og Præster, og hine vilde Indianere, hvilke jo ei have Saadant, at han ønsker at meddele Skilderiets Læsere nogle, enkelte af de Træk, hvoraf ellers Hunter leverer saa overhaands mange. Han afholder sig fra alle Noter og Anmærkninger; thi der er ikke Een iblandt Læserne, som jo hvert Øieblik vil af sig selv gjøre dem i Tusindviis. Det var ei heller godt Andet!

"Ungdommen indprentes Agtelse og "Ærefrygt for Alderdommen. Ynglingerne "tie altid i de Gamles Nærværelse; og det "Raad, der i en ligeaarig Mands Mund ikke "vilde ændses, æres som et Orakelsvar, "naar en Olding giver det."

"De offenlige Forsamlinger tør baade Yng"linger og Drenge bivaane; men Deel i Over"veielserne maae de ei tage, før de have naaet "Mandsalderen og udmærket sig. Var "end dette ikke Lov, vilde dog den Agtelse for "Alderen og den høiere Stilling i Li"vet, man fra Barnsbeen af indskjærper og "øver, virke dertil som meest afgjort Vane".

"Indianerne ere meget ivrige i, at bevare "de Mænds Minde, der have opfyldt

"deres Pligt mod Fædrelandet. Stundom indgraves i glatbarkede Træer, eller blødere Steenarter udmærkede Mænds mærkeligste Handlinger, og selv ei Slægtninger og Venner alene, men endog Fremmede læse det med Deeltagelse". —

"Den store Aand er, efter deres Mening, alfor ophøiet, til at kunne være den umiddelbare Ophavsmand til det Onde; og, uagtet sine Børns Forseelser, vedbliver han at sende dem alle de Velsignelser, de nyde. Ved barnlig og oprigtig Tilbedelse erkjende de Beviserne paa hans faderlige Huld og bede ham om Alt, hvad de trænge til, som og takke ham for hvert et modtaget Gode".

"Aldrende Indianere især, men og ellers Alle, der ansees for gode og vise, lade sjeldent nogen Dag gaae forbi, uden at de jo nedbede sig en Velsignelse af Livets Giver, eller bringe ham deres Tak, stundom med lydelig Stemme, oftest i den hjertelige Andagts tause Sprog. Dette skeer især, efterat de have stillet deres Tørst ved en Kilde, men er paa ingen Maade indskrænket til særegne Omstændigheder, eller bundet til visse Steder". —

"Hos alle Stammer, Forfatteren besøgte, var Overbeviisningen om et tilkommende Liv, tilkommende Belønninger og Straffe herskende. Troen paa Ansvarlighed for den store Aand gjør Indianerne sædvanligviis til samvittighedsfulde og sværmeriske Tilhængere af alle deres Læremeninger; og det er en mærkværdig Omstændighed, at man finder hos dem hverken Kulde

og Ligegyldighed, eller Hykleri med Hensyn til de hellige Ting, uden undertiden hos ubetænksomme unge Mennesker, nogle Propheter, eller Præster og hos alle Troldmænd. Denne Adfærd reiser sig hos de fleste Indianere af den faste Overbeviisning om, at de Mennesker, der i dette Liv have bestræbt sig for at handle godt og dydigt, skulle i det tilkommende Liv nyde en evig Lyksalighed, atter komme i den store Aands fulde Yndest, og i hans umiddelbare Nærhed fryde sig ved hans Raad og Beskjærmelse, da derimod de Andre, som have handlet anderledes, berede sig ufeilbarligen hisset Trængsel og Lidelser." —

"Forfatteren fandt Troesmeningerne og Gudsdyrkelsesmaaden i det Hele kun lidet forskjellige hos de flere Stammer, han lærte at kjende. Blandt dem alle fandtes imidlertid og enkelte Mennesker, der forkastede Læremeningerne og den sædvanlige Gudstjeneste. Til Saadanne regnede han ogsaa Høvedsmanden for den store Osage, Clermont ved Navn, der ved flere Leiligheder yttrede: at alle gode Handlinger belønnedes, alle onde straffedes af den store Aand; de enkelte onde Handlinger, som Mennesker, der ellers i det Hele taget førte et retskaffent Liv, begik, bleve Aarsager til den Trængsel, de døiede, men deres Forseelser vilde dog omsider vorde dem tilgivne. Anderledes vilde det forholde sig med de Mennesker, der i det Hele taget havde ført et slet Liv; thi i dette Liv maatte de friste større Lidelser og Trængsel, end de Gode, og i det tilkommende Liv maatte de vente samme Skjebne, siden det da ei stod længer i deres Magt

"at forbedre sig og vorde værdige til en lykkeligere Tilstand." —

"Det er hos Indianerne en herskende Mening: at Bebreidelserne indvortes og den Elendighed, der begge ledsage en slet Opførsel, ere altid større, end den Fornøielse, der er forenet med at begaae onde Handlinger; og dette ene, sige de, er — fraregnet endog den Pligt, at gjøre sig tækkelig for den store Aand — allerede en tilstrækkelig Bevæggrund til gode Handlinger. Denne Beskuelsesmaade følge Indianerne som allerofteſt i Livet, og det ei saa meget af egennyttige Hensigter, som af Grundsætning." —

"Gode og onde Egenskaber ansees for arvelige; men man troer tillige, at ved en vedbørlig Behandling kunne saadanne Feil aldeles hæves. Skammen rammer i saa Fald Mødrene, der beskyldes for at have forsømt deres Pligt i den første Opdragelse. Indianerne, der ere gode Jagttagere, sige: at den Kone, som elsker sit Fædreland og sit Kald, og som altsaa opfylder sin Pligt, kan aldrig blive Moder til en slet Indianer." —

"Intet Folk hænger med større Begeistring ved sit Hjem, end Indianerne. Hvert Folk er inddeelt i Familier, der i alle Livsforhold kappes om Prisen for Ypperlighed, og denne hæderlige Kappesyge besjeler alle Familiens Lemmer. For ingen Indianer har Døden noget Skrækſomt, kun den gavner Fædrelandet." —

"For gamle Slægtninger sørges især med den største Omhyggelighed; og

en Indianer, der i den Henseende paadrog sig Forsømmelse, var udsat for almeen Foragt. Sjeldent finder og saadan Pligtforsømmelse Sted; altid kun der — hvor de Blankes Laster have allerede smittet." —

"Høvedsmænd og Alle, der bestræbe sig for at forfremmes, gjøre sig yndede ved Uegennyttighed og Fattigdom. Ere de saa heldige, at vinde en anseelig Forfremmelse, høste deres meest fortjente Tilhængere al Fordelen deraf; thi de sætte selv deres Stolthed i, at være de fattigste i Hoben." —

"Fruentimrene besøge hinanden hyppigt, forblive længe sammen og komme sjeldent i nogen egen Hensigt, hvorfor og deres Underholding er ved slige Leiligheder almindeligere og muntrere. Deres Samtaler gaae gjerne ud paa Dagens Tildragelser og, naar de ere afhandlede, paa Genstande, der fængsle Opmærksomheden, vække Nysgjerrighed og tjene til at opflamme de unge Krigslærlinger, paa hvis Opdragelse deres Omhu stedse synes henvendt. Ofte stride de indbyrdes om, hvem af dem der vel har den kjekkeste Mand, eller hvis Sønner der paa Jagten, eller i Krigen have viist sig modigst, udmærket sig som de hurtigste Løbere, bedst taalt Møie og Sult. Tidt rose de sig af at forstaae, hvorledes det bedste Brød bages, det bedste Korn avles. Deres, som deres Mænds Samtaler have sædvanligviis kun Tilstedeværende til Genstand; og, tales der dog om Fraværende, da er det om Saadanne, som nyligen have mistet Venner, eller forresten lidt

"et Uheld, der bringer til at yttre Deelta-"gelse. At bagtale, eller gjennem-"hegle Fraværende ansees for den af-"skyeligste af alle Laster". —

"Selv slette Mennesker foragte "Bagtaleren, medens de Agtværdige "pege med Fingre ad ham og skye ham "som en giftig Slange". —

"Ingen turde nogensinde vove "paa, at tale Ondt om et agtet og ædelt "Menneske. Bagtalelse, denne alle smaae og "skadelystne Sjeles foragteligste Last, er selv "under Fruentimrenes Værdighed, "medens Mændene have endnu høiere Begreber "om Sædelighed". —

"Sjeldent brydes Overeenskommelser; men, "skeer det dog, er aldrig Talen om tvingende "Forholdsregler. Alle Indretninger af den "Natur ere Indianere fremmede; og, naar man "fortæller dem, at Skyldnere sættes fast "hos de Blanke, mene de, at, hvis Hævnelyst "ei blander sig med i Spillet, maa Bevæggrun-"den dertil være heelt vidunderlig". —

"Kan en Indianer ei opfylde sin For-"pligtelse, fordi han har været syg, eller "haft Vanheld med sig paa Jagten, maner "hans Creditor ham ikke, nævner end ei i "hans Nærværelse sin egen Trang, "men det venskabelige Forhold imel-"lem begge vedbliver, som om Intet "var forefaldet. Dog, har Mangel paa "Evne til at kunne betale sin Grund i Skyld-"nerens Dovenskab, eller i hans Umaade-"lighed; vil han ei betale, skjøndt han kan;

"anvender han Midlerne dertil til noget ganske "Andet, da straffes han haardere, end med Fæng-"sel, i det hans Venner forlade ham, "han ansees for en lumpen Indianer, "og Creditoren vilde troe at vanære "sig selv, om han længer hen modtog "af en saadan Karl sin billige For-"dring. Tilfælde af den Art ere imidlertid "meget sjeldne". —

"Utaknemmelighed skiller Den, "der gjør sig skyldig i samme, ved hans gode "Navn og Rygte. Denne Forbrydelse "og Feigheden skildres af Mødre og Ol-"dinger i deres Formaninger til Ungdommen "med rædselfuldere Farver, end nogen "anden Last. Undertiden straffes den endog "med Døden." —

Læserne ville tilstaae mig: at, er det Sandhed, hvad Hunter fortæller, og det bærer hans hele Fortælling umiskjendelige Præg af, da er selv det Lidet blot, jeg nu har meddeelt, saa overhaands rigt paa Betragtninger, at Bladets hele Aargang kunde ei rumme dem alle.

A. B. C.

Indenlandske Efterretninger.

Den 5te Juni behagede det H. M. Kongen, at lægge Grundstenen til Alteret i Wonsild Kirke, som Allerhøistsamme har tilladt at maatte bære Hans Navn og kaldes Frederikskirken. Wonsild ligger i Sognet af samme Navn, under Hadersleb Amt, og findes ogsaa skreven Wonsiedel og Wodenskulde, sandsynligviis af Odin. Egnen er i det Hele mærkværdig. I Nærheden ligger det i Kæmpeviserne forekommende Dalby (Dalbysogn). Om den gamle Kirke i Wonsild

fortjener at bemærkes, at den har været indviet til St. Anna; at Klokken er given 1588 af Ove Juel og Frue Taae til Seiie Sogne Kirke, og Kalken 1656 af Sognefogden Christen Pedersen; at Prækestolen er opsat 1615. Iøvrigt var Indbyggernes Tal i Pontoppidans Tid 460.

I Dag, d. 19 Juni, holder Universitetet sin aarlige Høitidelighed, i Anledning af Rectoratets Omskiftelse. Hr. Dr. og Prof. M. H. Bornemann nedlægger dette Embede, og Hr. Dr. og Prof. Med. O. L. Bang bliver hans Eftermand. Den fratrædende Rectors Tale handler om den menneskelige Aands Frihed. Indbydelsesskriftet er forfattet af Hr. Etatsraad, Prof. og Dr. B. Thorlacius, Ridder. Ved denne Leilighed tildeles de forhen tilkjendte Præmier for videnskabelige Afhandlinger følgende: i Lovkyndigheden: Henrik Herz, Studiosus juris; i Medicinen: F. C. F. H. Gundelach-Møller og F. P. Larpent, Cand. Chirurg.; i Mathematiken: C. F. Rottbøll Oluffsen, Cand. Philos.; i Æsthetiken T. G. Repp, Cand. Philos. Handlingen foregaaer i Regentskirken.

Coursen vedbliver at dale, og Sølvet maa sælges under noteret Cours, da kun faa Kjøbere findes. Aarsagen dertil synes at ligge deri, at næsten alle Renter betales i denne Termin med rede Sølv, og at mange af dem, som i den senere Tid have solgt Obligationer, lade deres Sedler ligge, hvorved en temporair Seddelmangel er opstaaet.

Hr. Jerwitz agter om kort Tid at ombytte de nu udstillede Panoramer og Diaphanoramer med nye, og ønsker at de, det attraae endnu at tage hine i Øjesyn, maatte beære ham med deres Besøg i disse Dage.

Dampskibet Caledonia skal have 28 Hestes Kraft, det Kongelige (Kiel) 48, og det ny, som snart ventes hertil, 60.

Den Brig, som nyligen sank uden for Langelinie, kom egentligen fra Østersøen og skulde gaae til Engelland. Skaden fik den paa Falsterbo Rev.

Blandede Efterretninger.

Den Kgl. Kobbersamling i Paris.

Det Kongelige Pariser-Bibliotheks Kobbersamling er uden Tvivl een af de kostbareste om ei den kostbareste i Verden. Fra Begyndelsen af var den ubetydelig, men efterhaanden blev den fra en liden Bæk til en stor Flod. Den første Kobbersamler i Frankrig var Maugis, Abbed i St. Ambroise i Slutningen af Ludvig XIIIdes Regjering. De bedste Stykker af hans Samling kom, efter hans Død, i Delormes Eie, og dennes Samlings bedste Dele kjøbtes for 1000 Ld'or af Abbed Marolles, der meget forøgede den. Colbert lod 1667 kjøbe Marollets Cabinet for det Kgl. Bibliothek, der fortrinligen ved Goignières's Samling (1711), Beringhens (1731), Marchal d'Uxelles's (1753) og Begons (1770), ligesom og ved den kundskabrige Hugo Adrian Jolys uafbrudte Opmærksomhed, som 1752 til 1792 var Cabinettets Forstander, blev forøget og bragt til sin nuværende store Høide. I Aaret 1783 blev den, efter det Heinekinske System, ordnet i tolv Classer, men den siden den Tid skete Forøgelse gjorde en sildigere Anordning nødvendig, hvorved det Heinekinske System vel ligeledes blev lagt til Grund, men blev udvidet til 24 Classer med 118 Underafdelinger. Dette System, der svarer til de fleersidige Synspunkter, under hvilke man kan bruge en saadan Samling paa en fortrinlig Maade, er fuldstændigen opgivet i Notice des estampes exposées à la bibliotheque du Roi &c., Paris 1823, og kan tjene til en beqvem Ledetraad ved egen Anordning. Cabinettet indbefatter nu 1200,000 Blade i 6000 Bind og Portefeuiller. Af hver Classe blive adskillige fortrinlige Mærkværdigheder i hiint Skrift kort antydede. Alle Classer ere saa rigt udstyrede, at naar undtages Dresden og Hertug Albert af Sachsen-Teschens Cabinet, maaskee ingen anden Samling kan sammenlignes dermed, og det Indenlandske findes i en Fuldstændighed, der opvækker Beundring. 207 ere, som særdeles Mærkværdigheder, i Glas og Ramme og udstillede til offentlig Beskuelse. Af Sjeldenheder

findes her: det berømte Træsnit af den hellige Christoph med Aarstallet 1423 (hvis Ægthed imidlertid underkastes Tvivl i Dibdins tour. II. 143—145, da Aftrykket i det mindste bestemt er af en anden Plade end det af den ægte, som Lord Spencer eier); det hidtil eneste Blad af Finiguerra, forestillende den hellige Jomfrues Kroning; af den ubekjendte Mester fra 1466 findes 8 Blade, og deriblandt eet, den hellige Jomfru med det lille Barn Jesus og den hellige Catharina. Ringe Konstfortjeneste, men dobbelt Nationalinteresse har et Blad af den ældste franske Kobberstikker, Jean Duvet, hvorpaa Henrich II. og Diana befinde sig, af hvilken sidste de nuværende franske og engelske Konst- og Bogvenner gjøre saare meget, paa Grund af hendes Kjerlighed til Konst og Literatur.

Ved Byen Marieburg, ved Floden Nogat, i Vestpreussen, ligger det gamle befæstede Slot af samme Navn, anlagt førend Byen selv. Den hele uhyre Bygning bestaaer egentligen af tre Slotte: Høi- og Middelslottet, som ere befæstede for sig, og Forborgen, som er adskilt derfra ved Volde og Grave. Men alle tre have igjen ydere Befæstninger, og Høislottet kunde saaledes kun bestormes og tages, naar Fjenden var kommen over en femfold Befæstning. Høislottet, den ældste Deel, er bleven færdig 1276; Middelslottet opstod der nogle faa Aar i sildigere, da den tydske Ordens Høimester-Sæde blev forflyttet herhid, og et nyt stort Rum blev nu Forborgen. Endnu sildigere blev den østlige Fløi af Høislottet forlænget, og der Graven, et Fattigcapel og en Slotskirke anlagt. I Aaret 1803 udgav den preussiske Hofbygningsinspecteur Fr. Gilly et af 19 Blade bestaaende Kobberværk om dette mærkværdige Slot, og 1823 Büsching en historisk Beskrivelse derover. Forfatteren fører os gjennem alle Gemakkerne omkring i denne Ridderborg. Man kommer strax ind i en Korsgang, der løber omkring den fiirkantede Bygnings Gaardplads; man seer den gamle Capitelsahl, hvor engang Væggene vare prydede med Høimesternes Billeder, og derunder

deres Navne og Riimskrifter; i Slotscapellet ere alle Zirater og Figurer af brændt Leer; Slotskirken bestaaer kun af et Chor, hvis Hvælving hviler paa Consoler, smykkede med Statuer. Paa den østlige Side af Høislottet staaer et colossalt Mariebillede af ophøiet Musivarbeide, og af 25 Fods Høide i en indvendig forgyldt og uden til blaa, med Stjerner besaaet, Niche. Intet Land i Verden og ingen Tidsalder skal kunne opvise Mage til saadan Mosaik. Mellemslottet er den vigtigste Deel af Bygningen. Det Hele danner en Qvadrat, hvis nordlige og østlige Sider for størstedelen allerede ere ødelagte eller ombygte; thi hvad der endnu lader sig istandsætte, stræber man stedse mere at give sin oprindelige Skikkelse. — I Aaret 1822, da Kronprindsen af Preussen befandt sig paa Marienburg, fandt her en mærkelig Fest Sted. Det var første Gang, efter 360 Aars Forløb, at en tydsk Fyrste atter gav Taffel i den saakaldte store Ramler (uden Tvivl den fordums Spisesahl ved høitidelige Leiligheder, da Skænkebordet og Bænkene rundt omkring endnu findes der).

I et interessant Stykke om Nordmanden Resen, Brigadeer i Peter den Stores Tjeneste, som læses i Dagen, forekommer adskillige Gange det Ord Ulk i fordeelagtig Betydning. Men det bør erindres, at Ulk nok aldrig kan bruges, uden i ufordeelagtig Forstand, da dette Ogenavn paa en Matros nok er taget efter den norske Benævnelse paa Fisken Piscatorius, som ogsaa kaldes Bredflab. Det er naturligt, at man hos et søfarende Folk har optaget mangt et Fiskenavn, som Ogenavn paa visse Mennesker. F. Ex. Torsk, Flynder o. fl.

I Kjelderen under Raadhuset i Bremen findes en Viin fra 1624, Rosen kaldet, fordi den ligger i en med en Rose betegnet Afdeling af Kjelderen. En Mand, som maa have megen Tid tilovers, har beregnet, at hver Flaske af

denne Viin har kostet, naar man regner 200 Aars Renter og det, der i samme Tid er svundet, Staden 2 Mill. tydske Dalere. Regner man 8 Glasse paa hver Flaske, saa kan man i hvert Drag nedsvlle 340,476 Dalere. En anden har beregnet hver Draabe af denne Viin til 2,720 Rdlr. (Kan en Flaske og en Draabe Viin blive saa kostbar med Tiden, hvad kan da Engellands Nationalgjeld blive til om 200 Aar?)

I Paris findes nu 520 Uhrfabriker. Deres Udgivt beløbe sig aarligen til 16,306,356 Fr. 50 Cent. og deres Indtægt til 19,765,000 Fr. Antallet af de almindelige Uhre, som forfærdiges der, er 80,000, og af Sølvuhrene 40,000; Penduluhrene 15,000.

Kjøbenhavns Børs, d. 18 Juni.
Cours. Hamb. 2 M. 237, a visto 240. Spec. 242. — Specier solgtes til 14 Rbmk 8 ß. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 95. Nationalbank=Obligat. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 100 à 100½ Rbd. r. S. eller 121½ Rbd. Sedler pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 97½. Dito 4000 Bcomk. 97½. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 105. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16. — Svenske Sedler 57. — Asiatiske Actier 94.

---

* * *

Af dette Blad udkomme ugentlig to Numere. I Følge Kgl. allernaadigst Tilladelse, forsendes det med Brevposterne, og kan bestilles paa alle Postcontoirer. Her i Staden modtages Subskriptionen hos Bogtrykker Höecke, i store Helliggeiststrædet No. 144. Enkelte Numere overlades ikke.

†

Ved
Prof. Jacob Badens Enkes,
Fru S. L. C. Badens,
fød Klenows,
Grav,
den 11te Juni 1824.

Ei mig Skjebnen fordum vilde unde
takkende at stande ved Din Mages Grav.
Mon jeg, med de Mange, glemme kunde
Hvad hin lærde Hædersmand til Aanden gav?
Glemme, at Han var Høiskolens sande Pryd;
Modersmaalets anden Skaber, Svadas Fryd?

Hviler da Hans tro Medvandrerinde,
træt af Dage, ei i denne Grav?
Ak! — fornyer Du, i Døden, ei Hans Minde,
som forlængst nedlagde alt sin Vandrestav?
Kalder Du mig ei til her, med Tak, at dvæle
for Din Badens Lædskedrik til tørstig' Sjele.

Han, som, Tiden trods, bød Lyset brænde
for hver, efter Straalerne, begjerlig Aand;
Han, som vil det atter hist gjentænde,
hvor henveires Støvets, Mørkets Baand;
Han forener nu, i Lysets klare Rige,
Mand og Qvinde, ved det ene lykkelige.

Dog, herneden bliver Aandens Grøde,
virkende paa Samtid, som paa Eftertid.
Fred da med de aanderige Døde!
Hæder over Deres sjeldne, ægte Vid!
Romersprogets tro Fortolker aldrig glemmes!
Grandisons Fuldenderindes Minde gjemmes!

H. C. M.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Eenogtyvende Aargang. No. 50.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Tirsdagen den 22 Juni 1824.

(Indsendt.)

Fra Holsteen.

Det kan ikke være Regjeringen og Publicum ligegyldigt at vide, hvorledes Censuren i Holsteen forvaltes. Censorens Kald er Tillidens, og Censorens Instruction kan, efter sin Natur, ikke være saa bestemt, som Forskrifterne for Embedsmænd i det militaire eller juridiske Fag. Derfor kan det let indtræffe, at Censuren i Provindserne af eet og samme Land af forskjellige Censorer paa forskjellig Maade haandhæves. Et i hvert Tilfælde mærkværdigt Factum, der sandsynligviis maa tilskrives denne Aarsag, er det, at den i Altona udkommende Avis langt fra ikke skrives saa frit, som de i Kjøbenhavn trykte Blade. Mercuren, den eneste Tidende, der udkommer i Hertugdømmerne, indeholder sjeldent andre indenlandske Efterretninger end de, den har taget af Statstidenden. Men det vilde dog sikkerligen ikke allene være det Kgl. Slesvig-Holsteen-Lauenborgske Cancellie, men ogsaa de andre højere Autoriteter i Kjøbenhavn vigtigt, igjennem et offentligt Blad bestandigen at underrettes om Hertugdømmernes indere Liv, da Embedsmændenes Efterretninger uundgaaeligen ofte maa være eensidige. Men hvilke Vanskeligheder Censuren gjør Mercuren, derpaa kan blandt andet den Kjendsgjerning tjene til Bevis, at følgende Ord ere blevne udstrøgne. "Det er ikke vovet at haabe, at Told- og Postvæsenets Bryderier (Plackereyen), der gjør den Fremmede det besværligt, at besøge vort Norden, ville ophøre." — (Da Manuskriptet er forblevet i Altona, saa gjentages Ordene efter Hukommelsen. Det maa bemærkes, at Ordet Plackereyen er det ved Netterne reciperede terminus technicus til at betegne de ved Told- og Postvæsenet foraarsagede Bebyrdelser, der ikke hidrøre af nogen ond Hensigt, men af Mangel paa Conduite og af urigtig Anvendelse af Forskrifter, som ei passe til Tiden.) Om det her i denne korte Skrivelse er Stedet, at yttre et vigtigt Ønske, veed jeg ikke, men det vil dog nok være tilladt, at lade Ønsket blive lydeligt:

At efter allerhøjeste Befaling,

en Commission maatte vorde nedsat, for at undersøge og gjøre Forslag til, hvorledes al Reisen mellem Kjøbenhavn og Altona kunde lettes, i Særdeleshed, hvorledes en Postkaret fra Altona til Kiel er at indrette.

Imellem Paris, Lyon, Bordeaux og alle Hovedgrændsestæderne mellem London og Edinburgh, Berlin og Breslau, Petersborg og Moskou er i nyere Tider den agende Post saa forbedret, at man reiser ulige bedre og hurtigere end tilforn. Kjøbenhavn og Altona, de to største Stæder i Landet, ligge paa de meest modsatte Grændser, og det er vist i højeste Grad Umagen værd, at lette Communicationen mellem begge og derved mellem alle Landets Dele. Befordringen mellem Kjøbenhavn og Kiel er ved Dampbaaden, der gjør den menneskelige Forstand Ære, bragt til højeste Fuldkommenhed. Men Reiseleiligheden fra Kiel til Hamborg er endnu i samme ufuldkomne, ja, man tør vel sige, barbariske, Tilstand, som for 100 Aar siden. Der er ikke det mindste derved blevet forbedret. For at motivere ovennævnte Ønske angaaende en Commission og Anken over Bryderier være det tilladt at anføre følgende Kjendsgjerninger:

1. Toldvæsenet. I Langenfelde fordres at den Reisende skal underskrive en Forsikkring, at Kofferten ikke indbefatter andet end brugte Klæder og Lintøi. Denne Formalitet er meget upassende. Den, som fører et Stykke Sæbe, en Børste med sig, forledes allerede til at sige en Usandhed. Men efterat man har underskrevet, forlanges Nøglen, og Controlleuren undersøger, trods den høitidelige Forsikkring. Denne Indretning finder hverken paa

den østerrigske eller russiske Grændse Sted. Mellem Privatpersoner vilde en saadan Fremfærd, en saadan Ikkeagten af det givne Ord være den største Fornærmelse. Det er ikke at undres over, naar den Reisende finder sig stødt herover. Men har han end udholdt Ildprøven i Langenfelde, saa kommer han ikke desto mindre Toldvæsenet i Kiel og Kjøbenhavn i besværlig Berørelse.

2. Naar en Herre eller Dame, der ikke medbringer nogen Vogn, kommer med Dampbaaden til Kiel, saa tør de ikke betjene sig af nogen anden Vogn end den, Posten leverer. Men Posten har ikke en eneste beqvem i Fjædre hængende Vogn. Kun, som Undtagelse fra Regelen er det, mod Sygdomsattest, den Reisende tilladt, at leje hos Privatfolk en i Fjædre hængende Vogn. Denne Indskrænkning finder man, efter de Klager, man har hørt af mange Reisende, intetandetsteds i Verden.

3. Postvæsenet. Midt i Landet, mellem Kiel og Kjøbenhavn, maa alle Slags Reisende, høje og lave Embedsmænd, ja jeg troer endog Militairpersoner i Uniform, have Pas. Den Kongel. Danske Minister *** maatte i forrige Aar for sig og sin Familie og Domestiker tage Passe med Signalements. "Ministerens Frue ernærer sig ved sin Mand."

4. Veien fra Kiel til Hamborg er omtrent som i de halvbeboede vestlige Stater af Nordamerica; Steenblokke, Sand, foddybt Vand, Alting findes paa den saakaldte Landevei, saa man neppe kan troe at være i et civiliseret Land.

At yttre det Haab, at disse Ufuldkommenheder ville ophøre; at Befordringen mellem Kiøbenhavn og Altona maatte blive lettet, har den Altonaer Censur ikke villet tillade.

Bidrag til den menneskelige Forstands Forvildelse.

I.

I Prof. Nyerups Udsigt over Hexeprocesserne i Norden (Skandin. Litt. Selsk. Skrifter 20de Bind), findes følgende Hexeproces. Ditlew Kønigs Hustrue Magdalena, anklagede Andreas Brehmer, i Pretz, den 26 Oct. 1681 for, at han havde ladet sig forlyde med, hvorlunde han ved hendes Copulation, den 12te Septbr., just da hun udtalte Ordet Ja, havde lukket en Laas i og derhos yttret, at det vilde hindre hendes Mand, i at have legemlig Omgang med hende, hvilket Udsagn hendes Mand ogsaa bekræftede. Denne var Broder til Brehmers afdøde Kone, og mellem begge Svogere ingen god Forstaaelse. Brehmer forklarede, at han havde overværet Kønigs Vielse, men da der var en Mand, som vilde leje hans Huus, havde han skyndt sig hjem og forefandt der de Fremmede, han havde forladt, da han gik fra Gildehuset. Da disse havde en Dudelsack gjorde man sig lystig. Han viste dem en brækket Laas, som han havde hos sig, den han efter sin Hjemkomst havde fundet paa Kakkelovnen, og sagde derhos, at han nok havde hørt, at naar man under Copulationen lukkede en Laas, saa fik de, som bleve viede, ingen Børn, og derfor havde han ved Copulationen lukket den i. Men alt dette havde han kun sagt for Spøg og af overgiven

Munterhed. Retten udnævnte nu tre Jordemødre, som skulde visitere den nygifte Kone, og de erklærede, at de ingen Naturfeil kunde mærke hos hende. Men da Magdalena vedblev, at hun var forhexet, saa udnævnte Retten til Brehmers Actor Borgermester Fuchs fra Kiel, og til hans Defensor Mag. Wette, som begge her fandt Leilighed til at lægge deres store Erudition for Dagen. Den turde ikke skride til Tortur, førend den havde indhentet et Responsum fra det juridiske Facultet i Kiel, og efter sammes Erklæring blev den arme Brehmer lagt paa Pinebænken med Hænderne bundne bag paa Ryggen og Fødderne snørede fast til en Stige; han fik de spanske Støvler paa Benene og Tommelskruer satte paa. Saaledes pintes han en halv Times Tid, men han vedblev at paastaae, at han ved Laasens Lukkelse ikke havde sagt et eneste Ord, og at han ingen anden Laas havde havt, end den, han fremlagte i Retten. Man tog nu i Betænkning, at affige nogen Dom i saa tvivlsom en Sag, førend man atter havde indhentet et Responsum fra Kiels Facultet, og dette gik da ud paa Synderens Halshuggelse; men da det medicinske Facultet havde erklæret, at uagtet det ikke kjendte noget Middel mod de Nygiftes Tilfælde, kunde det dog nok tænkes mueligt, at der kunde raades Bod derpaa, voterede endelig Juristerne, at han skulde pidskes ud af Byen, hvilken Dom fuldbyrdedes, efterat han havde afgivet en edelig Forsikkring, aldrig selv eller ved Andre at hævne sig over Nogen hvilken som helst, i Anledning af den lidte Fængselsstraf, og at han for evig Tid vilde rømme Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen.

2.

Nogen Tid førend Bogtrykkerkonstens Opfindelse begyndte man i Spanien at ødelægge literariske Værker. De illiterate Spaniere saae med særdeles Velbehag den gjentagne Opbrændelse af ebraiske og arabiske Manuskripter, medens Klerkene glædedes ved Udrøddelsen af saadanne Værker, græske, latinske eller castillianske, der godtgjorde Tilværelsen af andre virkelige Videnskaber uden for Skoletheologien. Det Bibliothek, der tilhørte Henrik af Aragon, Greve af Villena, en med den Kongelige Familie beslægtet Adelsmand, blev brændt 1434, som indeholdende Kilderne til det Slags Kundskab, der udsatte dets Besidder for Beskyldningen for Troldom. I Aaret 1490 bleve mange Tusinde ebraiske Bibeler, og et ikke mindre Antal Bøger af samme Slags, som de, der brændtes ved Villenas Død, ligeledes tilintetgjorte paa Grund af en lignende Beskyldning for Hexerie.

Folke.

(See Saxos 4de Bog og Mallings 8. og 9. Handlinger, Pag. 369.)

Kong Attisle rænkefuld
Førte Spiir i Gothers Rige,
Meente, Ingen var hans Lige,
Blændet saa af Kronens Guld.
Uden Grund han Sværdet drog,
Selvroes lød fra egen Læbe;
Lumsk han monne sig bestræbe,
For han trædsk sin Fiende vog.

Samme Tid i Anglers Land
Frovin var paa Herresæde;

Værdig monne han beklæde
Dannerkongens Stol for sand.
Tvende Sønner fostred han
Vig og Kette vel at mærke,
Raske, muntre, store, stærke,
Lød de Herrebud paa Stand.

Frovins Herre, Vermund, sad *)
Stout paa Danmarks Kongetrone,
Bar i Fred sin gyldne Krone,
Nød sin Mandom froe og glad.
Lurens høje Brag og Larm
Var fast gangen ham af Minde,
Da Attisle fik i Sinde:
"Frovin føle skal min Harm!"

Derpaa ned til Danmarks Vang
Gothen drog med Snekker mange;
Valgene var' ikke trange,
Rask man Sværd i Kredsen svang.
Men af Rotas Spyd berørt
Segned Frovin uforfærdet,
Tabte først i Døden Sværdet,
Blev til Odins Sale ført.

Vermund skjænked nu paa Stand
Frovins Sønner Herskerstaven,
Faderen gik jo i Graven
Som en ægte Dannemand.
Men Attisle sligt fortrød,
Væbned derfor Gothlands Skare,
Bød i Leding atter fare,
Og besvoer de Sønners Død.

---

*) Vermund, Søn af Viglet, var Dannerkonge, Frovin Statholder i Slesvig. Vermunds Søn, Uffe hiin Spage, har Prof. Oehlenschläger besjunget.

Da nu Vig og Kette saae
Faren over dem at svæve,
Lod' de Hjelp hos Vermund kræve,
Bød en Helt didhen at gaae.
Folke — saadan Helten heed —
Iled over Mark og Fjorde,
Traf just Kongen over Borde,
Hvor han Skjemt og Morskab leed.

"Herre!" — saa lød Folkes Ord —
"Glade Tidender jeg bringer!
"Hører, Kæmper, som omringer
"Dannerkongens Egebord:
"Gothers Drot hidkommer nu,
"For at vi i dette Stævne
"Drabeligen kunne hævne
"Frovins Fald saa gram i Hu!"

"Vakkre Kæmpe! raske Svend!"
— Hørtes Vermund nu at tale —
"Sæt dig, Tørsten at husvale!
"Sæt dig, som din Konges Ven!
"Vist du ikke Stunder fik
"Til dig underveis at pleje;
"Lad mit Bord dit Savn opveje!
"Styrk dig med en Lædskedrik!"

"Herre!" — svared Folke nu —
"Tak for Æren, du mig byder;
"Naar Attisles Død os fryder
"Vil jeg komme den ihu.
"Nu jeg ile maa igjen,
"Frovins Sønner kan ei vente;
"Hjelp jeg lovede at hente;
"Herre! lad os bringe den!"

Da stod Kongen op fra Bænk,
Greb Guldbægeret hiint røde,

Bød ham det med Læben møde
Og det gjemme som en Skjænk.
Folke stod saa tankefuld
Over Kongens blide Tale,
Og hvert Træk sig monne male
Dybt i Bægrets røde Guld.

Djervelig han hæved nu
Røsten over Kæmpeskaren:
"Før jeg flygte skal fra Faren
"Lover jeg saa fast i Hu,
"At jeg skal med freidigt Mod,
"Som jeg dette Bæger tømmer,
"Hvori Miødens Perle svømmer,
"Lædske mig paa eget Blod!"

Luren gjaldred høit i Skye;
Cimbrers Afkom Gothers mødte;
Sværd og Skjold haardt sammenstødte,
Høit paa Val lød Vaabengnye.
Fremmest stedse Folke stred;
Mod Attisle mon han hige,
Som ved Flugten maatte vige
Døden hist ved Eid'rens Bred.

Stille blev det nu paa Val.
Kæmperne dem søgte Hvile.
Hisset Odin saaes at smile
Fra sin høje Disasahl.
Vermund som en Fader gik
Mellem sine mange Brave
Over brudte Vandringsstave,
Da saa skjønt et Syn han fik:

Folke laae paa Valen stor,
Saaret — træt af Kampens Møje
Smægtende han monne bøje
Hovedet mod blodig Jord.

Der, hvor han saa mandig slog
Lod han Blod af Saaret bryde
Og i Kæmpehjelmen flyde.
Dermed Tørsten han forjog.

Heel forundret uden Ord
Dannerkongen monne stande;
Han tilfulde maatte sande:
Danskes Trofasthed er stor!
Folke fandt det slet og ret
At man Liv for Løvte vover,
Svared: — Danen Intet lover,
Uden troe han holder det.

P. E. Becker.

Miscellerer.

"Kongen af Portugal", fortæller Chamfort, "befandt sig med Dronningen i Belem, for at være Vidne til en Tyrefægtning, samme Dag, da Lissabons Jordskjelv indtraf. Denne Omstændighed reddede dem, og det er en afgjort Sag, som adskillige da i Portugal værende Franske have bekræftet for mig, at Kongen aldrig har erfaret denne Ødelæggelse i hele sit frygtelige Omfang. Man fortalte ham først om adskillige indstyrtede Huse, siden om adskillige Kirker, der havde havt samme Skjebne, og da han aldrig kom igjen til Lissabon, saa kan man paastaae, at han var det eneste Menneske i Europa, der intet rigtigt Begreb havde om en Ødelæggelse, der fandt Sted en Miil fra ham".

Forvandler man denne Kjendsgierning til et Billed, og tænker sig ved Jordskjelvet Despotismen og ved Lissabon Folket, saa vil man finde, at det er gaaet en ringere Fyrste og mangt

et Folk ligesaa. Medens Herskeren befandt sig ved en Dyrefægtning, rasede Despotismens Jordskjelv i hele sin Rædsomhed. Sjeldent erfarede de Regjerende, endog med den bedste Villie, at lade Enhver af deres Undersaatter vederfares Ret og Skjæl, Smaadespoternes jordrystende Ødelæggelser. Man forstod at foregøgle dem Alting i et saa forførisk Lys, at de sjeldent eller aldrig fik noget rigtigt Begreb om Tingenes sande Sammenhæng. Da de aldrig kom blandt Folket, saa kjendte de ikke dets sande Forfatning, uden af de Beskrivelser, deres Omgivelser gjorde dem derover. Stundom vare de derfor selv de Eneste i Riget, som ikke havde noget rigtigt Begreb om de Ødelæggelser, hvoraf det hjemsøgtes.

Rasmus Langeland er et ved Wessels Digt til Hr. Jens Baggesen især bekjendt Navn, der i Henseende til Berømthed bruges som Modsætning til det Baggesenske, i det Digteren lunefuldt siger:

"Ved salig Rasmus Langeland,
Som ikke var Poet, derfor maaskee ei Prakker,
Ved store Belt og Smakker
Udmærkedes kun for Korsøer."

Om denne Hr. Rasmus Langeland, som ene har sin Landsmandskab med Baggesen at takke for denne Forevigelse, men som iøvrigt kun de færreste af den nu levende Slægt kjender, findes nogle Oplysninger i Provst Beyers Topographie over Egitzlesmagle Sogn ꝛc. Han fortæller deri, at Gaarden Basnæs i Sjælland, efterat den ved en 1758 opkommen Ildebrand var afbrændt, og Eieren, Grev Wedel-Jarlsberg,

ikke vilde lade den opbygge igjen, blev nedbrudt, og Alt, hvad Ilden havde skaanet, hvoriblandt store Menneskefigurer af Steen, en Mængde Jern, Metal, Kobber rc., solgt ved offentlig Auction. En stor Deel heraf blev kjøbt af Kjøbmand Rasmus Langeland, som opbygte den store og ypperlige Gaard i Corsøer, hvor endnu disse prægtige Billeder fra Basnæs sees indmurede til Gaden og pryde Façaden.

Een af de meest uudgrandskelige Egenskaber hos Sjelen er Hukommelsen — dette Aandens ubegribelige Caleidoskop, som viser os Millioner Gjenstande under de forskjelligste Skikkelser, og hvis Forraadskammer er, som Tid og Rum, uden Grændser. Hvoraf kommer det, at denne guddommelige Egenskab, der, efter Behag, aabner os Phantasiens vide Tryllerige, stundom er saa svag, at det Bekjendteste ikke vil falde os ind? Stundom er det os med al vor Anstrængelse ikke mueligt, at erindre et Navn, vi have hørt tusinde Gange nævne, ved hvilken Leilighed man da pleier at sige, for ret at sandseliggjøre det: "Det ligger mig paa Tungen." Jeg kjendte en Missionair fra Grønland, der laae syg paa Hospitalet, og som bad mig laane ham Biographien af den saa almindelig bekjendte store Mand, men — hvis Navn det var ham umueligt at erindre. Jeg opregnede ham de største franske Helte, som da vare i Omtale; men bestandig raabte han: nei! nei! Endeligen kom han selv paa Navnet — Bonaparte. Jeg nævnte ham ikke dette Navn, fordi jeg antog det for en Umulighed, at Nogen ikke skulde kunne erindre det.

Indenlandske Efterretninger.

Løverdagen d. 19de Juni foretoges i Regentskirken det aarlige Rectorskifte ved Kjøbenhavns Universitet, da Hr. Professor, Doctor Juris M. H. Bornemann nedlagde Rectoratet, og Hr. Professor, Doctor Medicinæ O. L. Bang modtog samme. Den fratrædende Rectors Tale handlede om den menneskelige Sjels Frihed. Førend sin Fratrædelse overleverede han de Herrer Henrik Herz, Studiosus juris, Isaac Peter Larpent, Candidatus medicinæ, og Christian Friis Rottbøll Olufsen, Cand. Philosophiæ, de af dem for academiske Priisafhandlinger vundne Guldmedailler; den første for en juridisk, den anden for en medicinsk, den tredie for en mathematisk Afhandling (de Herrer F. C. F. H. Gundelach-Møller, Cand. Chirurg., nu Reservechirurg ved det chirurgiske Academie, og Thorleifr Gudmundsen Repp, Candid. Philosophiæ, som havde vundet de samme Præmier, den første for sin medicinske, den anden for sin æsthetiske Priisafhandling, men vare forhindrede fra at møde, have privat modtaget de dem tilkjendte Belønninger). Høitideligheden endtes med Bønner for Kongen, Kongehuset og Fædrelandet.

De graa Mandshatte, som nu igjen ere saa meget i Brug, har Prof. Tode allerede anbefalet for henved et halvt Seculum siden, som gavnlige for Sundheden og især for Hovedet, baade i Betragtning af deres Lethed og mindre Varme. Denne erfarne Læge mener, at mangen Hovedpine og Ørhed, mangen unøden Sveed, ja mangen betydelig Fare for alle dem, som ere Solens Hede underkastede, derved visseligen vilde forekommes.

Det er et glædeligt Bevis paa Haugedyrkningens store Fremskridt i Sjælland, at nu ikke blot haves Kjøkkenurter i langt større Overflødighed end før, men at endog Blomstertræer, som Levkøier rc., der tilforn betaltes dyrt og for Sjeldenhedens Skyld kun kjøbtes af Formuende, nu falholdes paa Torvene, ja kjøres

omkring paa Vogne i Gaderne og raabes med. Meget hertil har Landhuusholdningsselskabet bidraget ved sine Opmuntringer til Haugedyrkningens Udbredelse.

Hr. Daniel Guldberg, Capitain, Grosserer og Tømmerhandler, har nu etableret en Tømmerhandel paa hans Tømmerplads Litr. C & D udenfor Stadens Vesterport. Man seer med Glæde, at den hidtil desværre ved det engelske Angreb saa nedtrykte Handel, begynder at leve op igjen, og Brædestablerne igjen kneise paa de Pladser, som i sytten Aar vare øde og tomme. Mærkeligt er det, at denne Mand træder rask frem igjen, efter gjentagne Gange ved store Ulykker at have været ødelagt, og kjert maa dette være enhver Borgerven paa en Tid, da saa mange af vore store Handelshuse have maattet bukke under for Krigen og Conjuncturerne, uden at kunne reise sig igjen. Dobbelt mærkeligt er det, at Capit. Guldberg har den Lykke og Fortjeneste, at etablere denne Tømmerhandel i det just nu for Kjøbenhavns Børs indtræffende Jubelaar.

Odense, d. 18 Juni. Længe har man formodet, at en af de i Aaret 1820 for falske Bankosedlers Forfærdigelse dømte Forbrydere, Niels Nielsen Møller eller Hesbjerghuus, som undveeg kort efter Dommens Afsigelse, skulde opholde sig paa Landet her i Fyen, og vel endog fortsætte sit utilladelige Haandværk. Ved en Persons Anholdelse i Flensborg er det lykkedes den aarvaagne Politiemester sammesteds, Hr. Kraus, at komme paa Spor efter hans Opholdssted, og veiledet herved, er han nu opdaget og i Onsdags atter indbragt til Arresten her i Odense. Uagtet der et Par Aftener før af den udstilte Vagt blev skudt skarpt efter ham, hvorved han fik nogle Hagl i Haanden og Laaret, undløb han, og vovede ved den paafølgende nye Anholdelse endnu et Forsøg paa at springe fra Vagten igjennem Vinduet, hvilket ogsaa nær var lykkedes. Endnu 3 Andre ere hæftede og flere Medskyldige ventes at blive opdagede. —

Her hjemsøges vi ogsaa nu af Tørken, hvorved Græsset og Haugevæxter henvisne. I et Par Dage har Regnen hængt over Hovederne, men kan ikke komme ned for Blæst og Kulde.

Kjøbenhavn, den 21de Juni.

Af den i Overeensstemmelse med det Kongelige aabne Brev af 6te April 1818 til Qvartals-Coursens Bestemmelse anordnede bestandige Committee er den Cours, hvorefter Rigsbanksedler i Juli, August og September Maaneder 1824 skulle modtages i alle de Sølvbetalinger, der, efter allerhøistbemeldte aabne Brev, kunne afgjøres med Rigsbanksedler, bestemt til 237½ mod 100 Species eller 200 Rbdlr. Sølv, saa at 1 Rbdlr. Sølv i alle foranførte Tilfælde kan betales med 1 Rbdlr. 18 ß. i Rigsbanksedler og Tegn.

Kjøbenhavns Børs, d. 22 Juni.

Cours. Hamb. 2 M. 239, a vista 242. Spec. 244. — Specier solgtes til 14 Rbmk. 10ß. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 99 a 100. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 100½ a 101 Rbd. r. S. eller 123 Rbdl. Sedler pr. 100 Rbdl. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 97½. Dito 4000 Bcomk. 97½. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 105½. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16⅛. — Svenske Sedler 56½. — Asiatiske Actier = .

* * *

En indfødt Italiener, der tillige forstaaer Dansk og Tydsk, tilbyder sig at give grundig Underviisning i det italienske Sprog for en billig Betaling. Hr. Conditor Pedrin, paa Nytorv No. 89, meddeler nøjere Underretning.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.
Eenogtyvende Aargang. No. 51.
Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.
Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.
Løverdagen den 26 Juni 1824.

Upartiske Tanker
om
Forholdet imellem Huusbond og Fæster,
eller
Hvorledes kan Ubillighed ved Fæsteaccorders Indgaaelse forebygges, og Bondens Kaar lindres, uden Skade for Proprietairen?

Amico Plato, amico Socrates, sed magis amica veritas.

Paa en Tid, man saa ofte priser Bondestandens Kaar, og det med Grund, med Hensyn til Bondens underordnede Tilstand i ældre Tider, da Vornedretten, Stavnsbaandet og en ubegrændset Hoveriepligt nedbøiede hans Nakke dybt under Aaget, synes det ikke upassende, at gjøre de Mange, der staae i den urigtige Formening, og saa tidt beraabe sig paa, at Bonden i vore Tider er en lige saa fri Mand, som enhver anden Borger i Staten, opmærksomme paa, hvor lidet denne Forestilling stemmer overeens med det, Erfaringen dagligen lærer i denne Henseende, og at Fæstebonden, i Forhold til sit Herskab, hvad enten man betragter dette Forhold før eller efter Fæstecontractens Indgaaelse, ingenlunde er den aldeles frie og af sin Medcontrahent uafhængige Mand, som man med Rette kunde ønske, at Lovene altid, ved Forbunds Oprettelse, forudsatte.

Forholdet imellem Herskab og Fæstebonde ved Jordegodserne i Danmark er i mange Henseender ulovbestemt, eller ikke nøiagtig nok fastsat, ja saa prekairt, at man i adskillige Tilfælde ikke engang kan spørge nogen given Lovbestemmelse tilraads, men maa overlade Alt til Sædvanen, der altid grunder sig paa den mægtigere Parts, Herskabets, Forgodtbefindende. Christian 5tes danske Lovs 3—13, i Almindelighed, viser noksom, hvor indskrænket den Fæstebonden tilstaaede Brugsret er, og samme Capitels 1ste, 7de, 9de, 10de, og 15de §§. godtgjøre ligeledes, at Bondens Stilling til Godseieren er, ikke som en Contrahents til sin Medcontrahent i Almindelighed, men aldeles underordnet og i meget ubestemt,

Man bemærke blot, at Bonden, selv i Lovene, kaldes Herskabets Tjener, og at ham er paalagt Hørighed og Lydighed imod Husbonden, og spørge saa, om man kan kalde hiin, i Forhold til denne, en fri og uafhængig Mand? Man seer ellers heraf, at der er et fleerdobbelt juridisk Forhold imellem Godseieren og Fæstebonden, hvori denne bliver at betragte snart som Tyende eller Tjener, snart som simpel Leier af Jorden og Bygningen, og snart som en Undersaat, over hvem Husbonden, i Egenskab af Øvrighed, i visse Tilfælde, har at befale. Den authentiske Forklaring, Forordningen af 8de Juni 1787, §. 16, indeholder, om den Hørighed og Lydighed, Fæstebonden i Almindelighed skylder Godseieren, angiver selv disse forskjellige Synspuncter, fra hvilke Bonden maa betragtes.

Vi see nu denne simple Almuesmand optræde som Contrahent med den rige og mægtige, eller i det mindste anseeligere, Godseier, hvem hiin stedse har været vant til at erkjende for sin høie Foresatte, betræffende en Bondegaards Fæste. Der ventileres sjelden længe ved en saadan Forening; thi Godseieren forelægger gjerne Vedkommende Fæstevilkaarene, saaledes som han selv har fundet for godt, at affatte dem, og disse blive næsten aldrig modererede eller forandrede efter den Fæstendes billige Ønske. Godseieren har stundom ikke Taalmodighed nok, til at høre paa Indvendinger og Modsigelser, hvilke, hvor grundede de end kunne være, dog komme ikkun fra en Bondes og Undergivens Mund. Det hypochondriske Herskab er ikke, i slige Tilfælde, den eftergivende Part, efterdi det har Erfaring nok for sig, at, omendskjøndt flere fornuftige Folk bortkyses ved, og ikke kunne eller ville indlade sig paa, de meest opskruede

Fæstevilkaar, tilsidst dog kommer en Nar, der bider paa Krogen, og betænker ei, at han derved bereder sig og Familie de usleste Kaar, de af et trykkende Fæste, hvilket sædvanligviis ender med Udsættelse og Bettelstav. — Der bliver altsaa i Almindelighed intet andet tilovers for den, der attraaer at blive Besidder af en Fæstegaard, end enten at antage Fæsteløftet som det er, eller ogsaa aldeles at opgive det søgte Fæste. Man betænke derimod den Fæstesøgendes muelige Forlegenhed for Huusly til sig og Familie, og for en bestemt Levevei i disse næringsmagre Tider; at Agerdyrkningen i vort Fædreneland frembyder Opholdet for den talrigste Klasse af Undersaatterne, for Almueklassen nemlig, forsaavidt ikke Nogen af denne har lært Konster eller Haandværker, eller Enkelte have lagt Vind paa Studeringer; og at Concurrencen til Fæstestederne desaarsag er meget betydelig. Man lægge endvidere Mærke til det ved Fæsteindretningen hyppigst forekommende Tilfælde, at en gammel Fader, eller Moderen som Enke, ønsker, i levende Live, at overdrage Fæsteretten til en Søn eller Svigerson, for at kunne henleve sine sidste Dage i Ro, og hvor naturligt det er, at saavel Forældre som Børn nære den ivrigste Attraa efter, at disse maa forblive ved Fødestedet, hvor de billigen kunne vente, at høste nogen Frugt af hines Arbeidsomhed og sure Sveed. Iøvrigt er det klart, at det ligeledes i høi Grad maa interessere gamle Forældre, at nyde deres Underholdning og Pleie i Alderdommen af Børnenes egen Haand fremfor af Fremmedes. Disse Aarsager finde, i mere eller mindre Grad, Sted, fornemmeligen i den nuværende Tidsalder, da mange Bondergaarde, ved Udskiftning og Udflytning, have modtaget saa betydelige Forbedringer af den vindski-

delige Fæster, medens andre, formedelst mindre Virksomhed, mindre Stræbsomhed, maaskee ogsaa mindre Evne hos Besidderne, staae paa et langt lavere Trin af Cultur, hvilket naturligviis maa medføre, at den voxne Søn, der i flere Aar var sin Faders eller Moders Medhjelp ved Gaarddriften, og selv lagde kraftigst Haand paa de tunge Arbeider til Gaards og Grunds Forbedring — maaskee med saa megen mere Lyst, som han derhos nærede det Haab, engang selv at blive Fæster af Gaarden — langt heller ønsker Fæste paa Fødestedet, end paa Naboens eller en anden Gaard af lige Størrelse og Godhed, der desuagtet kan have en langt ringere absolut eller relativ Værd for ham.

Disse Motiver friste derfor Mange, saavel Gamle som Unge, til at indgaae Fæsteakkorder paa de meest overspændte og haarde Vilkaar for Fæsteren, blot for at kunne see deres saa yderst billige Ønske opfyldt, at Besiddelsen af Fødegaarden maa gaae over fra Forældre til Børn eller andre Nærpaarørende; og denne Bondens stærke Forkjerlighed til Fødestedet og dets Omegn, saavelsom det ovenfor omhandlede Øvrigheds- og Husbondsforhold, i hvilket Godseieren oftest staaer til sin Medcontrahent, medfører, at Fæsteakkorder i Almindelighed ere langt mindre frie fra Fæsternes end fra Proprietairernes Side.

Det er sandt, at adskillige retsindede og kloge Godseiere stedse følge det Princip, at lade Fæstestederne forblive i de samme Familiers Besiddelse, Mand efter Mand, naar ingen betænkelig Grund haves til at forkaste det Subject, der sikterer sig som ny attraaende Fæster, uden at benytte sig af Leiligheden, til at forelægge denne, der ofte endog viser at være forhippet paa at erholde Fæstecontract, uforholdsmæssige og haarde Vilkaar. Paa de Kongelige og offentlige Stiftelsers Godser, hvor de humaneste Grundsætninger, i Hensyn til Fæsteindretningen følges, ere Bøndergaardene saaledes i Grunden at betragte som smaae Stamhuse for Bondefamilierne, og yderst sjeldent har man der Exempel paa, at Besiddelsen er gaaet over til Fremmede, hvilket da altid skeer af skjellige Aarsager. De nyde derfor, skjøndt ikkun Fæstere, de væsentligste Fordele af Arvefæste. — Det kan, som meldt, ei heller nægtes, at der paa adskillige private Jordegodser forholdes omtrent paa lige Maade, der nemlig, hvor Godset er i veltænkende og uegennyttige Eieres Hænder, som tillige ere fornuftige nok til at indsee, at denne Fremgangsmaade er den i Tidens Længde fordeelagtigste for dem selv og efterkommende Eiere. Men en stor Deel Proprietairer tænke, eller idetmindste handle ei saaledes. Mange af disse have i de senere Aar tilforhandlet sig Godserne i dyre Domme; Indkomsterne kunne nu langtfra ikke svare til Renterne af de derfor givne Capitaler; de indsee selv, eller høre andre fortælle sig, at enkelte Beboere, der sidde i en Art Velstand, fordi de have tilfæstet sig Stederne for en rum Tid, maaskee for 40 til 50 Aar siden, og længe før Udskiftningen foretoges, nu, med Hensyn til de derved vundne Fordele, og formedelst senere Grundforbedringer, kunde taale, at yde større Landgilde og bære flere Byrder, end Fæstebrevene paalægge dem; endeligen ere Bønderne fremmede for deres saakaldte Herre og Husbond; denne har derfor ingen medfødt Godhed for hine, hvilken Stamherren, der fra Barnsbeen har kjendt de Individuer, over hvilke han,

i en modnere Alder, kommer til at byde som Herskab, ofte maa føle; — ja disse Bønder, disse fremmede Physiognomier, opvække stundom en ubehagelig Erindring om det dyrtkjøbte Gods, og betragtes af dets Eier, maaskee af denne Aarsag, med Ugunst. Alt dette har vistnok bidraget Sit til at formere den Begjerlighedsaand, der synes at have bemægtiget sig mange Godseiere i de nærværende Tider, i det de, naar en Gaard, der hidtil ydede en, efter dens Leilighed og Tidens Tilstand før Udskiftningsperioden, bestemt Afgift, vorder fæsteledig, ikke troe at kunne faae nok i Indfæstning og aarlig Indtægt, og i det de, istedetfor at betinge sig en passende Indfæstningssum og forhøiet aarlig Landgilde, i Betragtning af dens Forbedring ved Udskiftning og Udsløtning, eller i andre Maader, sædvanligen langt overskride Maadeholdet; ja man har endog i vore Dage Exempel paa, at et Sted, Gaard eller Huus, har været kostbarere at erhverve til Fæste end et andet, af lige Størrelse og Godhed, til Eiendom. Disse Mennesker tabe, i deres Higen efter Fordele, reent af Sigte, at deres Eiendom af Fæstebøndergods er og maa være indskrænket; de forregne sig slemt, naar de troe, at deres Formue i Jordegods kan afkaste en Fordeel i netto Provenu af 8—10 eller flere Procent, som allene den speculerende Kjøbmand kan haabe af sine for saa mange Farer udsatte Capitaler; de glemme aldeles, at der paa Fæstebonden hviler mange andre onera, end de til Herskabet; at Staten og communale Indretninger nemlig kræve mangfoldige Præstationer og Pengebidrag af Bonden, uden Hensyn til hans Fæsteforpligtelser, saasom: Kongereiser, Veiarbeide, Sneekastning, Vagthold, Udgifter og Ydelser til Præst, Degn, Skolelærer, Gjordemoder, Fattigvæsen, Vgt og Arbeider ved Kirker og Skoler, med mange flere Byrder, der vilde blive for vidtløftige at opregne her. Bonden har ogsaa Folkeløn at udrede, og mange Udgifter for Jern, Kul, Tjære, Salt, Hamp og flere Handelsvare, at bestride, og bør han og hans Familie ikke selv kunne leve som frie og lykkelige Mennesker? Bør han ikke kunne erhverve noget for sig selv? Selv Trællene havde jo deres peculium. — Sandeligen! Man maa prise Bonden for den Konst, at kunne præstere alt dette af en Bondegaards Drift; man maa beundre hans Sparsomhed, hans Tarvelighed, hans Undværen og Nøisomhed, og ønske ham noget blidere Kaar end de nærværende.

Der gives imidlertid mange Grader af Ubillighed hos Proprietairer i denne Henseende. Men naar man seer Godseiere, der i denne Vindesygens Tid ere saa umættelige, at de ei allene see paa, at indkassere den høist mulige Indfæstningssum, men ogsaa iøvrigt paa mange Maader, at underkaste Fæsteren de haardeste Betingelser, der medføre aarlige Byrder, som de selv maa indsee, at den Fæstende ingenlunde kan udholde at bære, men som tidlig eller sildig maa have til Følge, at Godseieren, formedelst de af Fæsteren paadragne Restancer og Mangler af Fæstepligtens Opfyldelse, seer sig, ved Hjelp af Anordningernes almindelige Bestemmelser og sin Haardhjertethed, istand til, at sætte ham ud af Gaardens Besiddelse, og tiltale ham til Fæstes Forbrydelse, for paa ny at kunne bortfæste Gaarden til en Anden, imod en betydelig Capitals Erlæggelse, og paa samme urimelige Vilkaar i det Hele — da maa

man vel med Rette ansee et saadant Forhold fra Proprietairernes Side for Udsuerie og en sand Landeplage.

(Fortsættes.)

Blandinger.

Aandsfraværelse, Distraithed, tilkjendegiver et Svaghoved, der er kun istand til at rumme og pleie een Tanke ad Gangen. Aandsnærværelse derimod peger paa et stærkt og velordnet Hoved. De Fortællinger, man har nok af om hine Svaghoveder, ere, naar det gaaer høit, til at lee af for eet Dieblik; men sande Træk af Aandsnærværelse ere opløftende, ere for Længden.

Da Sverriges Gustav 1ste i Aaret 1520 flygtede for de Danske til Dalekarlien, opholdt han sig hos Bonden Sven Elfsson i Landsbyen Isala. Ogsaa der satte man efter ham, og det blev en Livssag at huse og hæle Flygtningen. Allerede træder der Speidere ind i Bondens Bagerse, hvor Gustav staaer ved Ovnen og varmer sig; men Svens Kone, der just er ifærd med at bage Brød, lægger Mærke til, hvorledes de Danskes Oien ere stift hæftede paa den fremmede unge Mand. Forbittret griber hun Brødskyderen, hvormed hun satte Brødet i Ovnen, slaaer løs paa ham og raaber: "Hvad "staaer Din Lømmel her og gaber paa de Frem-"mede for? har Du aldrig seet Folk før? Ud "med Dig i Loen!" Og Gustav gik ud i Loen og tærskede.

Der gives Ingen, som tager itvil, hvorledes de Stores slette Mynstre fordærve de

Ringere. Desto behageligere er det at erfare, naar det Modsatte stundom er Tilfældet, og Hines gode Mynstre forbedre Disse. Hvad der lykkedes hos eet Folk kunde maaskee ogsaa lykkes hos et andet; og et stort Oiemed er altid et Forsøg værdt.

I Westmanland i Sverrige lever i Hellefors — siger Schubert i sin saare lærerige Reise durch Schweden u. s. w. 1817, 18 og 20 — den høist agtværdige Familie Heykensköld. Luxus havde taget en saadan Overhaand i Egnen, at Frøken Charlotte Heykenskøld besluttede, i Forening med flere agtbare Koner og Piger, at sætte den Grændser. De oprettede i det Oiemed et Samfund indbyrdes, hvis Hensigt var: at indføre en egen simpel Folkedragt for Qvindekjønnet. Stifterinderne mødte selv først saaledes klædte i Kirken; Dragten behagede, udbreedte sig meer og meer i Hellefors, snart ogsaa i Nabosognene, og selv i Byen Philippstad begyndte flere fornemme Damer at anlægge den. Den bestaaer i en blaa, med tre Rader røde, uldne, smale Baand besat Kjole, hvidt Skjørt, hvidt Liv og et rødt- og hvidt uldent Livbaand med Sølvspænde i Skikkelse af to udad til aabne Halvmaaner, samt en hvid staaende Halskrave, hvilken sidste dog ei bruges almindeligt af Bonderfruentimmer. Lige til Sølvspændet maa Alt være selvgjort Arbeid; og Den, der forfærdiger sig den fineste og netteste Dragt, faaer, efter en Beslutning af den af nogle af Menighedens Koner bestaaende Undersøgelsescommission, et Sølvspænde til Forœring af Frøkenens egen Haand. Denne Folkedragt er tillige en Hædersdragt; thi den Brud, der har forskjertset

sin Brudekrands, tør ei ved sin Vielse i Kirken lade sig see i samme Dragt. Til Hovedbedækkelse tjener en Straahat, eller og man gaaer med Haaret bart, opstukket under en simpel Hornkam. Dernæst er en lignende Sørgedragt af selvvævet sort Tøi ogsaa fastsat.

I Carlstad i Sverrige fandt Schubert et Arbeids- og Forbedrings-Huus af en i Eet og Andet efterlignelsesværdig Indretning. Det optog dovne og genstridige Fattige og Dagdrivere, og det havde alt forbedret flere virkeligen. Intet Barn under 14 Aar kom derind. Før en Fattig blev dømt til at komme der, maatte han advares. Den, der første Gang kommer derind, forbliver der kun 6 Maaneder; sendes han anden Gang did, er Tiden eet heelt Aar. Forbliver ogsaa dette andet Ophold uden Nytte for ham, skaffes han Plads i Kronens Spindehuus. Forbedringshusets eneste Straf bestaaer i eensomt Fængsel, hvortil genstridige, liderlige Personer dømmes for kortere, eller længere Tid, uden at de selv erfare, hvor længe. De sidde der i fuldeste Eensomhed, uden Lys, uden Arbeid, ganske overladte til Eftertanken og Angeren, see intet andet Menneske, end Vagtmesteren, der bringer dem Maden; deres Drikke er Vand. Personen, der anden Gang bringes derind, gaaer ufortøvet, for det første paa fire Uger, i dette eensomme Fængsel. Enhver af de Øvrige faaer hver Dag sit visse Arbeid foresat; for Hvad han arbeider derover gives ham Betaling; de saaledes fortjente Penge gjemmes til ham til hans Løsladelse. Dagligen, tidligt og sildigt, holder Vagtmesteren Bøn; og om Helligdagene forelæses en Prædiken. Ingen Fremmede indlades i Huset; men derimod have alle Geistlige, der maatte ønske at virke paa de forhærdede Hjerter, gjerne Adgang, og Directionen søger selv at formaae værdige Geistlige dertil. Der sørges omhyggeligen for sund Føde; men stærke Drikke nyder Ingen. En egen Læge er ansat ved Stiftelsen.

A. B. C.

S. T. Hr. Pastor H. C. Tønnesen, til Herfølge og Sædder-Menigheder!

Ap. Gjern. 3, 22, 19.

Den alvorlige, blide, kjerlige, i enhver Henseende agtværdige Lærers Minde lever endnu iblandt os til Velsignelse — ja! det lever dobbelt i en værdig, blid og kjerlig Søns Ankomst til os, og nærværende hæderlige Virkekreds iblandt os. Hvad Deres trofaste salige Fader, ædle Hr. Tønnesen! var os alle, og mig, som Lærer, Raadgiver og uforglemmelig Velynder, staaer dybt indprentet i mit og Fleres Hjerter; thi — Han — den Trofaste, talte Sandheds blide Sprog af sit Hjertes Fylde, og det gik ogsaa til Hjertet — ja! Han drog Alle til sig, ved sin alvorlige Blidhed, og Ingen forlod ham utrøstet eller raadvild. Hans skjønne Characteer fortjente samme Høiagtelse og Velvillie af enhver iblandt os, som hine ædle Tilhørere i Landsbyen Gagny i Frankerig ydede deres saa kjere Lærer: Oldingen L. (Fallesens Maanedsskrift, Juli 1808, Side 39), derfor dvæler jeg,

og vel Flere med mig, undertiden ved hiin Gravhøi, som gjemmer Støvet af vores elskede Tønnesen, og en stille Veemodstaare rinder ned over vore Kinder, naar vi tænke os den elskede Lærers Værd og hans saa tidlige Bortgang! Men — nu takke vi ogsaa paaskjønsom Guds urandsagelige Visdom, som gav os i hans Sted vor ædle religiøse Lærefader, Jesu egen hellige Læres og den sande Christendoms nidkjere Talsmand, Menighedernes efterfølgelsesværdige Mønster, H. H. Hr. Amtsprovst Bøgh, og den værdige Hr. Tønnesen, vor salige Lærefaders ædle Søn og ægte Mønster! De ville opfylde iblandt os fremdeles de hellige Pligter, som den uforglemmelige ædle Lærer og Fader fordum saa tro og saa virksom opfyldte. Velsignet være hans Minde! Velsignet hver den, som efter ham forkyndte vore Menigheder Jesu Sandheds salige Lære, og tro efterfulgte den! Velsignet være Menighedernes nuværende trofaste Lærere i Kirker og Skoler, og Evangelii Velsignelse til Salighed udbrede sig fremdeles ved deres virksomme trohjertede Formaninger og Arbeide i Herrens Navn, over os alle og over vore Børn.

L.

Indenlandske Efterretninger.

Det Dampskib, der, ifølge Bekjendtgjørelset i de offentlige Tidender, er bestemt til at fare mellem Kjøbenhavn og Lübeck, og foruden Passagerer kan medtage alle Slags stort Gods, som Equipager, Varer o. s. v., ankom i Tirsdags paa Kjøbenhavns Rhed. Det er rummeligt og har en smuk indrettet Kahyt. Maskineriet i samme skal være særdeles massivt. Det har to Master med Takkelage og Seil.

Gaarden No. 28 paa Hjørnet af store Kjøbmager- og Kronprindsensgaden her i Staden, tilhørende afg. Justitsraadinde Rosteds Stervbo, forsikkret i Brandcassen for 20,500 Rbdlr. Sølv, solgtes i Tirsdags ved 4de Auction for 26,200 Rbd. rede Sølv til Cancellieraad Groth, Eier af det militaire og Waisenhuus-Apotheket.

Odense, den 22de Juni. I Søndags ved Middagstid indtraf det brave fyenske Dragonregiment tilbage hertil fra Manøvren ved Aarhuus. Glæden over igjen at see vor gamle Garnison, havde lokket en stor Deel Indvaanere det imøde paa Veien, og ved Bulbroe hilsede endeel af disse tilhest Regimentet velkommen, hvilket besvaredes med et Hurra for Odense Borgere. Paa Vesterbroe var reist en Æresport af Grønt, hvorigjennem Indmarschen skeete. Efter Indbydelse af et Borgerselskab havde den elskede Regimentschef med samtlige Officerer den Godhed at deeltage i et paa Postgaarden foranstaltet Middagsmaaltid, der krydredes med fælleds Munterhed, og hvor de hjerteligste Skaaler udbragtes for Hs. Majestæt Kongen, Hs. Exell. Generalen, de Herrer Officerer og hele Regimentet, Odense Bye, dens Borgervæbning rc. Til samme Tid modtog Mandskabet en liden Forfriskning i Provstegaarden, og Alle kappedes om at udtrykke den indbyrdes Harmonie, som saa meget forhøier Borgersamfundets Værd. Borgercorpset, som i de afvigte Uger har besat Vagten, er atter i Dag afløst af de Militaire. — I Bovense Sogn ved Nyborg har en fattig Huusmand i denne Tid gjennemgravet en Høi; udenom i Høien opgravedes endeel Menneskebeen, men i Midten laae en fuldstændig Beenrad i en steensat Begravelse. Man fandt en Offerkniv, der brækkedes ved Stenenes Nedstyrtning. Kniven er af guult Metal, der synes hverken at være Guld eller Kobber; paa begge Sider har den været belagt med en Staalæg, der var forrustet. Desuden fandtes nogle smaa Stykker Røgelse i Graven. — Den velsignede Regn, som vi i disse Dage have faaet, har atter oplivet Udsigterne til et frugtbart Aar.

I Hr. Hempels Avis No. 88 d. A. læses følgende: (Indsendt.) Meget foreges Klagerne over Aftagelse i mange Næringsveie ved Baand, der gjør det vansteligt for den Erhvervende at slaae sig igjennem. Hertil synes at kunne henregnes de mange Broe- og Fyrpenge ved store Belts Færgesteder. Saaledes maa en Reisende med det høist nødvendige Reisetøi betale for at gaae over med Børten 60 ß. i Broepenge og 20 ß. i Fyrpenge, alligevel der seiles om Dagen paa en Tid intet Fyr brænder. Af andet Gods betales i samme Forhold, f. Ex. for en Hest 48 ß. og for en Koe 37 ß. i ovennævnte Afgivter. Naar disse betydelige Udgivter lægges til Fragten, vil enhver indsee, at Omkostningerne ofte sluge den Handlendes og Fabrikantens Fortjeneste. Længe har man ventet Lettelse heri, desaarsag vover man at spørge: Tør Reisende og Handlende nogensinde haabe Nedsættelse i disse besværlige Afgivter?

Blandede Efterretninger.

Canoners Affyring ved Damp. Perkins, hvis Forbedringer af Dampmaskinens Bygning ere vel bekjendte, har bragt en Konstgreen til Fuldkommenhed, som der maaskee vil være forskjellig Mening om — den: at ødelægge vort Kjøn paa en hurtigere Maade. De af ham anstillede Forsøg over Dampens Udvidelseskraft, i Henseende til dens Anvendelse paa Dampmaskinen, har naturligviis ledet ham paa Undersøgelsen af dens Anvendelse i mange andre Konstdele, hvor stor mekanisk Kraft udkrævedes, og blandt andet paa den, at affyre Canoner. Hans Apparat dertil er følgende: En Kobberpibe af to Tommers Diameter forbindes paa den ene Ydrekant med det til den Perkinske forbedrede Maskine hørende Damp-Reservoir, og paa den anden med et Kammer, dannet af Metal-Sidestykker; i dette indskrues et Geværløb saa fast, at det bliver fuldkommen lufttæt (og to andre forbindes derved) og udvides i en horizontal Retning. Fra Kammerets Overdeel fremstaae to Piber eller Tuber, omtrent 15 Tommer af tilstrækkeligt Diameter, gjennem hvilke Musketkuglerne kunne passere frit, til Canonens Ladning eller Affyren. Naar Dampen er bragt paa Apparatet, behøves intet mere end at løfte den korte Hævert af en glidende Klap, saa affyrer Dampen i Kamret Kuglen med større Kraft, end almindeligt Krudt. Kuglen bliver, naar den afskydes mod en Jernplade, ganske fladtrykt. Apparatet er istand til at affyre 100 Kugler hvert Minut. (Efter Lond. Chronicle.)

Kjøbenhavns Børs, d. 25 Juni.

Cours. Hamb. 2 M. 237, a vista 240. Spec. 242. — Specier solgtes til 14 Rbmk. $8\frac{1}{2}$ ß. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) $98\frac{1}{2}$. Nationalbank-Obligat. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) $100\frac{1}{2}$ a 101 Rbd. r. S ell. 122 a $122\frac{1}{2}$ Rbd. Sedl. pr. 100 Rbd. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. $97\frac{1}{2}$. Dito 4000 Bcomk. $97\frac{1}{2}$. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn $105\frac{1}{2}$. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16. — Svenske Sedler 56. — Asiatiske Actier -.

Epigrammer.

(Efter Voss.)

Til en god Ven.

Du taler altid Ondt om mig,
Og jeg hos Alle Godt om dig;
Dog tro'r man dig saa lidt som mig.

Praxiteles's Aphrodite.

Nøgen har Paris mig kun og Anchises skuet, og Adonis,
Disse Tre; dog, hvor saae mig Praxiteles da?

Gravskrift.

Mig umyndige Stakkel bortrykked' du, gjerrige Død, alt?
Hvi saa gesvindt! Er ei alle dig sikkerste Rov?

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Höecke.

Nyeste
Skilderie af Kjøbenhavn.

Eenogtyvende Aargang. No. 52.

Udgivet, redigeret og forlagt af S. Soldin.

Forsendes, i Følge Kongel. allernaadigst Tilladelse, med Brevposterne.

Tirsdagen den 29 Juni 1824.

Udsigterne for den periodiske Literatur.

Endog de meest affagte Fjender af al Offentlighed kunne ikke nægte, at paa det Trin, Culturen i vore Dage staaer, ingen velorganiseret Stat saa let kan undvære de offentlige Organer, man kalder Tidsblade. De ere et aandigt Baand mellem Staten og Borgerne, og mellem disse indbyrdes. Deres Vigtighed føles vel ikke altid lige meget. De ligne Fyrtaarne, som om Dagen og naar Solen skinner, ere overflødige, men som man først i Nattens Mørke og naar Orkaner rase føler Trang til. Men et Tidsblad, der skal nyde offentlig Tillid, grundfæstes ikke saa let. Det er en Eeg, hvis Vært kræver mange Aar. Der udfordres særdeles sammenstødende, heldige Omstændigheder til at skaffe det Almeentillid, og Erfaringen har noksom lært, at kun saare faa opnaae en saadan Lykke. Det er af de Planter, hvoraf neppe een kommer op naar ti saaes.

Europas Forfatning i Almindelighed synes i dette Øjeblik ikke at være af den Natur, at det synderlig kan trænge til saadanne offentlige Organer. Hovedmaalet antages for at være opnaaet. Fleerheden af Menneskene ere betagne af en sød Lethargie, og Sjelen føler hos Mange ikke mere Interesse for andet end Alt, hvad der behageligen kan befordre denne Aandsdvale. I en saadan Periode maa rigtig nok selv de meest accrediterede Blade spille en meget ørkesløs Rolle, og deres Udgivere kunne sige, med Niels Juul, da han, efter endt Krig, blev med Kulde modtagen i Forgemakket: "jeg mærker nok, man behøver Niels ikke mere!"

Det er altsaa muеligt, at Tingene i Verden ere komne til den Punkt, hvor hine aandige Fyrtaarne virkeligen ere overflødige, og hvo gider vel spilde Kul paa et Fyr, naar Solen straaler i sin fulde Middagsglands; naar kun faa Skibe beseile det skjærfulde Hav, naar selv disse faa intet Lys synes at behøve; naar endnu ovenikjøbet den fattige Almue, for at faae tilslængt en Skilling, i tusinde Qvaser og Baade, lade stige Raquetter for de Enkelte, som beseile Farvandet? I saa Fald gjør man maaskee bedst

t, jo før jo heller, at lade Fyrkaarnene om just ikke slukke, saa dog skjøtte sig som de kunne bedst. — Dog, det er ikke hver Dag Solskin. Der kan komme Tider, hvor man atter behøver Lys paa Havet; men hvor Taarnet er faldet sammen og Kræfterne til igjen at opbygge det mangle. Vi ville ikke forfølge dette Billede videre. Det er vist, at de bedre blandt vore Tidsskrifter ere i denne Tid paa Veie, om just ei at gaae under, saa dog at svækkes saaledes, at deres Udgiveres Mod maa nedtrykkes, ligesom Midlerne til at give dem Interesse fra Publicums Side betages dem. Vi ville, naar disse Omstændigheder vedblive, om føje Tid have en Overflødighed af Tidsblade, men midt i denne Overflødighed neppe et eneste almeen-accrediteret og almeenlæst. At dette maa være til stor Skade for Enhver, der ønsker at skaffe en eller anden Mening, af Vigtighed for det Offentlige, eller endog blot for sin egen Person, en passende og tilstrækkelig Publicitet, derom kan der, blandt Forstandige, neppe være noget Spørgsmaal, og man vil først komme til at føle Savnet, naar det maaskee ikke er meer til at oprette. — Vist nok har Danmark i dette Øjeblik flere Tidsskrifter, end det har habt i sine meest blomstrende Dage, skjøndt Afsætningen paa literaire Producter nok aldrig har været maadeligere end nu, og overhoved de literariske Indskrænkninger altid staae øverst paa den oeconomiserende Liste i hvert Huus. Men netop dette er Aarsagen, hvorfor de Gamle saa meget snarere ville gaae under. Naar Efteraarsstormene begynde at rase, falde de modneste Frugter allerførst.

Alt dette være sagt, uden i fierneste Hensende at ville gjøre den nuværende Læseverden

nogen Bebreidelse. Tiderne ere virkeligen af den Natur, at mange Mennesker, der forhen gjorde sig en Ære og Glæde af at understøtte og vedligeholde et hæderligt periodisk Institut, nu see sig nødsagede til at indskrænke sig. Mange Andre, som Tidsomstændighederne have tilskyllet Guldet, have saa liden Sands for al Aandsvirksomhed, at de i deres Troskyldighed mene, ikke at kunne forøde deres Penge slettere, end ved at anvende dem paa trykte Sager, som man i hver Klub, paa hvert Tracteursted kan, om just ikke læse, saa dog gjennemløbe, for intet. De have intet Begreb om, at Foretagender, der udkræve saa mange forenede Kraftanstrængelser, umueligt kunne bestaae uden Manges forenede Understøttelse. Det vilde ogsaa være ubilligt, at gjøre saadanne Fordringer i en Tidsalder, hvor Ringeagten for Aandsdannelse, naar den ikke ligefrem leder til et Levebrød, er saa stor, at en Mand skal have skjældt sin Søn for en Ødeland, fordi han havde subskriberet paa en meget nyttig Bog, og tilraabt ham: du kan jo heller slænge dine Penge ud paa Gaden, end give dem hen for Sligt! Selv den i vore Dage saa overhaandtagende Luxus er Bogafsætningens Banesaar; thi hvilken Mand kan vel have Penge tilovers til Skrifter, naar ved enhver Leilighed Overdaads-Idolet maa bringes saa mange Tvangsoffere?

Upartiske Tanker om Forholdet imellem Huusbond og Fæster, o. s. v.

(Fortsættelse; see forr. No.)

Man læste nyligen i de offentlige Tidender et Huusmands-Fæstebrev in extenso, der rigtig

nok indeholdt saa haarde Betingelser, at en nøiagtig Opfyldelse af samme vilde udkræve Fæsterens hele Tid og alle hans Kræfter til Herskabets Tjeneste, og hvis Indhold var affattet saaledes, at man kunde sætte Fæsteren, naar undtages, at Livs- og Dødsretten nu mangler Herskabet, nærved i Classe med Forfædrenes Trælle.

Indsenderen kjender Godser, hvor de samme Grundsætninger, med Hensyn til Fæsterne, hyldes, som der, hvorfra hiint uværdige Document maa have sit Udspring, og hvis Besiddere, efter deres medfødte Arrogants, deres Forestillingsmaade og Indskrænkethed, betragte deres Godsers Fæstere næsten som Ting, eller dog kun som Skabninger i menneskelig Skikkelse, der ere til for deres Skyld, og som saadanne, der have det høie Herskabs Naade at takke for Alt hvad de ere, have og nyde; og han kan ikke undlade, som et Sidestykke til hiint forommeldte Huusmands-Fæstebrev, at meddele det Offentlige de Vilkaar, der af et Herskab nylig skulle være forelagte en gammel og udlevet Fæsters eneste hjemmeværende Søn til Antagelse, endog med den ufromme Yttring, at, saafremt de ei strax antoges, maatte han ikke vente, efter Faderens Død, at blive Besidder af Fødegaarden, eller foretrækkes en Fremmed, i hvilken Udladelse aabenbar ligger en ussel men hevnfuld Trudsel, der saa meget desto sikkrere lader sig forklare, naar man veed, at den Fæstesøgende i en Tid af en halv Snees Aar havde tragtet efter at erholde Fæste, og dertil havde baade Evne og Villie til at betale større Indfæstning, og udrede højere Landgilde, end en Fremmed, blot, som meldt, for at kunne opnaae sit ivrige Ønske, at forblive

paa Fødestedet, men var for klog til at gaae i Snaren.

For Bortfæstelsen af en Bondegaard paa omtrent 40 Tdr. Land, langt fra Kjøbstæden, har man nemlig fundet Vilkaar, som disse: at Fæsteren skal udrede ikke allene alle Kongelige Skatter og Commune-Afgifter af Gaarden, men endogsaa Bankrenten, Brandskat, med videre, intet undtagen, og uden mindste Godtgjørelse fra Herskabets Side; at han ligeledes forretter fuldt Hoverie til Hovedgaarden; at han betaler Indfæstning med henved 900 Rbdlr.; at han yder i aarlig Landgilde 12 Tønder Korn af Rug, Byg og Havre, foruden adskillige Smaaredselsspecies af Gjæs, Lam, m. v., samt i Penge 4 Sølvspecier, med endnu endeel flere Betingelser, hvoraf nogle ganske lovstridige, forbi de gaae ud paa Hoveriets Forøgelse, andre saa stridende mod al Ret og Billighed, at Indsenderen holder det for at være en Art Scandal, at omtale disse offentligen, endskjøndt han veed, at flere Gaarde virkeligen ere blevne bortfæstede paa disse eller meget lignende Vilkaar.

Reducerer man nu, i ommeldte Tilfælde, den aarlige Afgift, eller andre betingede Præstationer, til Capital, efter den almindelige Rentefods Forhold, og lægger samme til Indfæstningen, udkommer en Sum, der er 2 a 3 Gange større end den Capital, hvorfor man i de senere Aar har seet Eiendomme af lige Størrelse og Godhed, kjøbes og sælges ved offentlige Auctioner til fuldkommen Arv og Eie. Det er imidlertid notorisk, at man, forsaavidt den nuværende lave Priis paa Landets Producter allene maa ansees som Grunden til Landgodsernes sjunkne Værd, med fuld Sikkerhed kan parallelisere

Fæsterettens med Eiendomsbesiddelsens Værdie, og det sees altsaa ikke, paa hvilken Grund Fæstebønder allene skulle være udsatte for at erhverve deres Fæstesteder mod en Valuta eller aarlige Afgifter, som om vi endnu levede i hine for Landmændene gyldne Tider, og dyrere, end man i Almindelighed kan tilkjøbe sig Eiendomsretten, hvis absolute Værd dog langt maa overstige en Fæsters Ret.

En vis Godseier skal have antaget en anden Maalelestok for sine Indtægter af hver Bondegaard, han i senere Tider bortfæster, og betinger sig som en ufravigelig Regel, en aarlig Landgilde af 4 Tønder Korn af hver Tønde Hartkorn; men jeg overlader til enhver, i Landbruget kyndig Mand, at bedømme, om en Fæster i Almindelighed, ved Siden af andre sædvanlige Byrder og Forpligtelser, kan taale at udrede saa høi Landgilde, og om man ikke med Føie kan paastaae, at den Proprietair, der saaledes handler, i egentlig Forstand aagrer med sit Pund.

Det er saaledes mærkværdigt, hvorledes Fæstegaarde kunne bortaccorderes under saa høist byrdefulde Vilkaar for Fæsteren, paa samme Tid som Gaarde af lige Beskaffenhed, som meldt, afhændes ved Auctioner til Arv og Eie for en langt ringere Valuta, eller dertil svarende aarlig Afgift, og dette Phænomen lader sig allene forklare af, deels den Omstændighed, at Børn pleie at have Hang til at vedblive Forældrenes Næringsdrift, hvorfor en ung og rask Bondesøn, der er opvoxen ved Gaarddriften, ikke gjerne modtager et mindre Jordbrug som Huusmand, eller bestemmer sig til at leve som Indsidder, deels ogsaa af den naturlige Forkjerlighed, den attraaende Fæster mangengang nærer til Fødestedet og dets Omegn

— stundom en isoleret Øe — hvor hans Forfædre levede, og i deres snevre Kreds virkede, og hvor de fleste af hans endnu levende Slægt og Venner ere bosatte; thi Ingen skulde dog vel være saa gammeldags i Troen, at indbilde sig, at slige Følelser ikke kunne finde Ingang til Bondens som til Adelsmandens Hjerte? — Vel har Indsenderen engang hørt en høiadelig, men rigtignok derhos dumstolt Herremand spørge: Ja, kan vel en Bonde have sande Følelser? men man maa dog, til Ære for hiin Stand, og for den menneskelige Fornufts Seier over gamle indgroede Fordomme, tilstaae, at saaledes kunne ikkun Faa iblandt denne Stand tænke, og neppe lader det sig engang antage, at Nogen kan være saa stor Idiot, at tænke saaledes, da hiin Yttring snarere maa antages at have været Udbruddet af en uædel Stolthed, end af sand Overbeviisning.

Ifølge det Ovenanførte, formenes det at være indlysende, at billige og veltænkende Godseiere kunne bidrage saare meget til hele Familiers og Slægters Lyksalighed og Held blandt Bondestanden paa deres Landbesiddelser. Derfor seer man og paa de Kongelige og offentlige Stiftelsers Godser, saavelsom og paa de private Forbedegodser, hvor et maadeholdende og stadigt Princip, med Hensyn til Fæsteafgifterne, følges, Bøndergaardenes, ja endog Husenes Besiddelse at følge de samme Familier, ligesom Lehn og Stamhuse; man seer Bønderne paa de samlede Godser næsten samtligen beslægtede med hinanden, hvilket Baand i mange Tilfælde, hvor Hjelp og Understøttelser i Livets forskjellige Forhold behøves, og hvor god Forstaaelse med Medborgere i Almindelighed, og Naboer, samt Bye- og Sognemænd i Særdeleshed, er af megen Vigtig-

hed, kan have saa mange velgjørende Følger for Samfundet, eller dog den Deel deraf, hvortil den talrige Almueklasse hører, denne producerende Deel af Menneskeheden, Betingelsen for al borgerlig og selskabelig Existents; man seer endeligen paa denne Maade en Velstand, Orden og Sædelighed fremmes iblandt Bondestanden, hvilke Goder stedse maa blive at ansee som Marven eller de vigtigste Safter i Statslegemet. Det Modsatte heraf skulde hiin Indretning have bevirket, som man for et Par Aar siden saae at være Gjenstanden for et Project, indført i den oeconomiske Correspondent, hvilket gik ud paa, at tillade frie Forpagtninger af Bøndergaarde, istedetfor den Forpligtelse, der nu paaligger Proprietairerne, at bortfæste dem, da enhver Sagkyndig allerede ved første Diekast let indseer, at, ved et saaledes omflakkende Liv iblandt Agerdyrkerne, og ved deres Usikkerhed om et blivende Sted, megen Gavnelyst og Virksomhed vilde qvæles, Moraliteten hos mange Individuer fordærves, og Armoden blive almindelig. Efterat nogle Stemmer havde yttret sig djervt imod dette Forslag, hørte man heller intet mere til dets første uheldige Forsvarere, der sikkert vare Jordegodseiere og vildledede, formedelst egen timelig Interesse, til at fremsætte et saa umodent Forslag offentligen.

Er det nu, som Indsenderen troer, af det Foregaaende at have godtgjort, vist, at Bondergaardene i Almindelighed have Affectionsværdie for Fæsternes Børn, eller andre Paarørende, hvem Besidderen, naar han bliver gammel, eller affældig, eller udygtig til at forestaae Gaarden, ønsker at afstaae Fæsteretten til, synes det temmelig haardt for Familien, at den i dette Tilfælde aldeles skal underkastes Herskabets Vilkaarlighed, i Henseende til Fæstecontracten; thi det staaer jo til Herskabet, efter den nærværende Indretning, at forlange den Indfæstningssum og den aarlige Afgift, det lyster. Haardt er det sandeligen og, at en Fæstebonde skal være den eneste Statsborger, der ikke kan gjøre vis Regning paa, at hans ved Møie og Besvær sammensparede Capital, kommer ham og Arvinger tilgode, men saa ofte maa see den, blot fordi han er i Besiddelse af samme, gaae i den ikke sjelden graadige Godseiers Lomme, til en Indfæstning for eet af sine Børn, o. s. f. Men endnu tungere er det for den unge, ukyndige Enke, der befinder sig i den Nødvendighed, at indgaae nyt Egteskab, for at kunne blive ved Gaarden, naar den Mand eller Ungkarl, med hvem hun agter at gifte sig, ikke kan komme til en rimelig Akkord om Fæstet med Godseieren. I disse Tilfælde nemlig, vide visse Proprietairer ret godt, at benytte sig af deres immer speidende og nøiagtige Kjendskab til Vedkommendes Formueforfatning, samt disses Forlegenhed og Trang; af blot Vindesyge at opskrue Betingelserne, som forhen meldt, og saaledes, som Ordsproget lyder, at sætte den Fæsteattraaende Kniven paa Struben. Men det indtræffer ogsaa, og det ikke saa sjelden, at Proprietairen har en forudfattet Mening imod den Person, der foreslaaes eller sisterer sig som ny Fæstesøgende, ikke saaledes, at Udsættelsen grundede sig paa virkelig Udygtighed hos Fæsteren, til at forestaae en Gaards Drift (thi saadanne lovlige Aarsager maatte altid berettige Godseieren til at nægte Fæstes Meddelelse), men den saa ofte af Personligheder og Harme imod en Bondefamilie fremavlede Chikane hos Godseieren, hvilken her har

Leilighed at vise sig i al sin Styrke, naar Gaardens Besiddelse gaaer tabt for Familien og overdrages en Fremmed, eller naar en Enke maa opgive sit inderlige Ønske, at ægte den Mand, hun haaber at blive meest lykkelig med.

Det sees imidlertid tydeligen, at Lovgiveren med Omhyggelighed har villet sørge for, at gjøre Bondens Kaar saa taalelige som mueligt. Dette vise saavel Christian den 5tes Lovbog, som de senere under Statsmænd og hæderlige Bøndervenner, som Bernstorff, Reventlov o. Fl. emanerede Anordninger. Saaledes indeholde 3—13—12, 14, 16 og flere Artikler for Bonden velgjørende Bestemmelser, sigtende til at forebygge aabenbare Forurettelser af Husbonden; men Lovens velgjørende Hensigt forfeiledes, som i saa mange Tilfælde, ogsaa her. Husbondens Myndighed straktes nemlig i sin Tid alt for vidt, hvortil især det dengang ubestemte Hoverie gav Anledning, og Bonden var udsat for at lide megen vilkaarlig Behandling af Husbonden og hans Betjente, som paa egen Haand dicterede Straffe med Fængsel, Halsjern, Træhest, o. s. v., indtil endelig Forordningen af 8de Junii 1787 forbød Husbonden denne selvtagne Myndighed. Ja, man har de meest oprørende Sagn om Bondens umenneskelige Behandling af cannibalske Husbonder paa hine Tider, hvoraf som Exempel kan tjene, at en Bonde, i en vis Herregaards Hestestald, skal være bleven fastsurret til en Spiltovsstotte, og med Herrens egen Haand pidsket, indtil han opgav Aanden.

Det er mærkeligt, at det i norske Lovs 3—14—21 indeholdte Bud: "Ingen Fordbrot maa understaae sig at øve nagen Gevalt imod sine Tjenere", ikke har fundet Plads i den danske Lovbog,

hvori Husbondens Forgribelse imod sine Bønder ikke er omhandlet i den tilsvarende 3—13, der egentligen handler om Fæstebondens Pligter og Rettigheder, men derimod i 6—5—10 berører Husbondens Forseelse imod Bonden i ganske almindelige Udtrykke. Formeentligen har Lovgiveren af politiske Grunde givet hiin Bestemmelse for Norge, og af samme Aarsager udeladt samme af danske Lov; men dette bliver dog altid, især med Hensyn til Bestemmelserne i 3—13—16, et Beviis for, at Husbondens Magt og Bøndernes Underkuelse i Danmark, til sin Tid var overordentlig stor, hvilken Lovgiveren fandt ikkun successive at burde indskrænke. Her bliver det vel ei uvigtigt at bemærke: at norske Lov er yngre end den danske, og af denne Aarsag kan have faaet de Tillæg og Forbedringer, den ældre Lov i samme Materie manglede.

(Fortsættes.)

Hvorledes Julen høitideligholdes i Sverrige.

Et Uddrag af "F. W. von Schuberts Reise durch Schweden u. s. w. in den Jahren 1817, 1818 und 1820"; 3die Bind, S. 388—397.

I alle christelige Lande høitideligholdes Frelserens Fødselsfest som en Taknemmeligheds og Glædes Fest; men i mange blot kirkeligt, i andre ogsaa huusligt, og det med Skikke af alle Arter, der tildeels nedstamme fra Hedenskabet og leve, kun omdannede, gjennem Christendommens Aand; thi allerede hedenske Folkeslag høitideligholdt den Tid, da den længste Nat var overstanden, og det natlige Mulm meer og meer maatte vige for Lyset. Hvor mangfoldige imidlertid end Juleskikkene maatte være

mellem de forskjellige Folkeslag, bære de dog alle Præget af Glæde, reen, uformørket Glæde; alt Mismod skal flye, og Glæden ene throne i Hjerterne. Saa vilde den gamle, skjønne Tid, hvem Udspringet til, eller Omdannelsen af Juleskikkene udelukkende tilhører; den nye Tid har vel formørket, eller formindsket, eller endog udslettet den venlige Sædvane, men intetsteds forøget, renset, skabt den paa ny igjen. Derfor maae vi ønske det Land tillykke, hvor den gamle Skik endnu er bibeholdt uformørket. Og det er, meer end noget andet Sted, Tilfældet i Sverrige. Ikke uden Morskab vil altsaa vel en kort Skildring blive, der viser, hvorledes man endnu den Dag idag høitideligholder Juletiden der, deels paa Landet, deels i Byerne.

Allevegne gaaer den fra den 24 December til den 6te, eller 13de Januar. I stille og i lydelig Glæde henleves disse Dage. Længe forud ruster man sig ud dertil; og det Bedste, Huset formaaer, spares til disse Dage. Ja! i de nordlige Provindser vil selv man ei i Julen savne den skjønnere Aarstids Frugter og sænker, i det Øiemed, Kar, fyldte med Jordbær, ned i de dybeste Brønde, for atter at tage dem frem til Juul og kunne fortære deres velbevarede Indhold. Ogsaa Tyendet har det i de Glædesdage bedre, end ellers hele Aaret; det bespises fra Herskabets eget Bord, eller vedergvæges dog ved et bedre Maaltid, og maae da Juleretterne ikke mangle; selve Qvæget føres hele Juletiden igjennem bedre, end almindeligviis.

Flere Dages Forberedelser gaae forud for Glædestiden; jo nærmere mod Juul, des virksommere finder man Alle i Husene; der bages, brændes, brygges — thi selv den Fattige vil ei savne det bedste Øl, det stærke Øl —; der skures, gjøres reent og pyntes, især den 23de December; alt Brænde kløves, man behøver i Festtiden, og ret egenligen til Juleaften kun det fedeste Fyrretræ, det man samler sammen hele Aaret igjennem og lægger hen til Juleaften; ja! i Nordland kløver man paa den Dag Brænde for hele Aaret. Den 23de December hænger man og de Tapeter op, som Julen igjennem smykke Væggene i alle Bønderhuse; disse Tapeter ere deels af Lærred, gjennemvævede med allehaande Forestillinger og Billeder, der have Hensyn paa Festen, deels af Papiir, med lignende Afbildinger af Jesu Fødsels og Barndoms Historie, Englerne og Hyrderne, Maria med Jesubarnet i Krybben, de tilbedende Vise o. s. v. Selve Vinduerne, selve Boskabet, ja! den Kjedel, hvori Julegrøden koges, pyntes ud med Fryndser, alt som man det bedst formaaer. Man ophænger og Klædninger i Værelserne og paa Væggene; i hver, blot nogenlunde velhavende Bondefamilie faaer hvert Lem af Familien til Juul et nyt Klædemon; ogsaa pleier man at trække Stolene over med Hvidt.

Den 24de om Morgenen begynder alt den bedre Beværtning; det smaahuggede Brænde bæres ind i Huset; Huusmoderen sætter den største Kjedel, hun har, paa Ilden og kommer deri alt det Suul, der er bestemt for hele Festen, især for Helligdagene; om denne Kjedel samler sig til Middag hele Huusfolket og holder sit Middagsmaaltid, i det man dypper Brød i det ovenpaa svømmende Fedt; anden Middagsmad gives ikke. Alle tage nu deres Høitidsklæder paa, hvis ei dette er alt skeet om Formiddagen; Gulvet i Værelserne belægges med Halm, og Julebordet dækkes.

Paa nogle Steder begynder Festen Kl. 12 om Middagen; men sædvanligviis Kl. 3, eller 4, med det indbrydende Tusmørke, da Høitidsklokken ogsaa lyder fra Kirketaarnet af. Nu ligger alt Arbeid; man forsamler sig om den luende Caminild; Ølkanden gaaer omkring, og man opbygger sig ved at betragte Afbildingerne paa Juletapeterne; hver Fremmed, der træder ind fra det Øieblik af, at Festen er begyndt, maa nødvendigviis nyde Noget; han vilde ellers tage Freden bort med sig af den lykkelige Krebs. Gjæstevenskabet, denne det svenske Folks herlige Dyd, har i den glade Juletid naaet sin høieste Spidse.

Snart sætter man sig ned om det festligsmykkede Bord. I store Kar frembæres det paa

Ilden lavede Kjød, dernæst Skinke, Ludefisk, den omtalede søde Julegrød, bestrøet med Rosiner og med et Hul i Midten, hvori smeltet Smør findes til Dyppelse ved Grøden, endvidere en Pyramide, der, een til halvanden Alen høi, dannes af flere, lavviis over hinanden lagte, flade, tynde Brødarter, af en stor Ost, Kringler og øverst Æbler; paa nogle Steder staaer der for hver Gjæst en Hob mangedannede Brødkager, der forestille forskjellige Dyr; Brændeviinsflasken og Ølkanden ere ei glemte; ogsaa Nødder bæres frem. Ved Siden af Bordet hænger der ned fra Loftet en af Straa flættet, fiinudpyntet Krone. Mangearmede Lys — hvert Barn faaer sit — oplyse Bordet. Under munter Spøg holder man det fælleds Maaltid; og aldeles Ingen maa smage Julegrøden, der ei forud har gjort sig fortjent dertil ved at fremsige et Riim; derved fremkomme da mange morende Indfald, skjøndt de forekommende Rimerier sjeldent ere nye. Efter fuldendt Maaltid synger man Julesange og læser Julebønner *); derpaa tænder man det store Julelys, som ikke maa slukkes hele Natten igjennem; hvorpaa da hele Familien lægger sig til at sove paa det i Værelset udbredede Halm, hvis ei en alfor stor Afstand udkræver, at man bryder op strax. Efter nogle Timers Hvile begiver man sig paa Veien til Christmessen, efterat man har holdt Frokost af Levningerne fra igaar; selve Koner og Børn smage nu de stærke Drikke. Fra Christmessen, der begynder Kl. 5, eller sildigere, og endnu er brugelig i de fleste svenske og finlandske Landskaber, bliver Ingen ude. Forenede drage hele Landsbyer til Kirke, tilhest og tilfods, med Fakler, om det ei er Maaneskin. Kirken er gjerne, paa Menighedens Bekostning, rigeligen oplyst; desuden fører Enhver et lidet Vorlys med sig, som han sætter paa sin Bænk fast i en Stage, og hvoraf han gjerne tager en Stump med hjem, som om det nu var indviet. Ud af alle Ansigter lyser der Glæde; det er, ret som

*) Paa nogle Steder, f. Ex. i Skaane, synge de fattige Børn i Landsbyerne Juleaften for Dørene og faae derfor Smaagaver.

man frydede sig over at sees igjen siden sidste Christmesse.

Til Christmessen knytter sig Formiddags-, eller Hoved-Gudstjenesten. Begge Tjenester pleie at være tilende Kl. 8; da iler Alt ud af Kirken og saa hurtigt muligt hjem. Den, der kommer først tilbyes, løsner, som Seierstegn, et Skud og bliver, efter Folkemeningen, ogsaa Den, der næste Aar faaer først afhøstet. Efter nydt Frokost gaaer den øvrige Deel af Dagen hen i Spøg og Glæde, som og i Andagtsøvelser, eller uden Huset med Leeg paa Isen; man "kjører Ring", i det man lader en til en Pæl befæstet Slæde løbe rundt; man dandser, brydes, glider paa Isen o. s. v.; er der ingen Iis, fornøier man sig paa anden Maade i den frie Luft; thi Den, der idag er rask og munter, forbliver saa hele Aaret igjennem. Ingen lægger sig til at sove, med mindre Brændevinen tvinger ham dertil mod hans Villie. Men hverken gives, eller modtages Besøg første Juledag; man anseer det end meer for skjændigt, at være den Dag i en Andens Huus.

(Slutningen følger.)

Kjøbenhavns Børs, d. 29 Juni.

Cours. Hamb. 2 M. 233, a visto 236. Spec. 238. — Specier solgtes til 14 Rbmk 4 ß. Disconto 5 pC. — 4 pCt. Kongl. Obligat. (uden Renter) 96 a 96½. Nationalbank-Oblig. (af Laanet 4 Febr. 1820, uden Renter) 100½ a 101 Rbd. r. S. eller 120 Rbdlr. Sedler pr. 100 Rbdlr. r. S. Hamborger Laan af 1819: 3000 Bcomk. 97½. Dito 4000 Bcomk. 97½. — 6 pC. norske Obligat. ved Hambro & Søn 105. — Norske Speciessedler pr. 10 Spec. 16. — Svenske Sedler = . — Asiatiske Actier 94.

---

* * *

En indfødt Italiener, der tillige forstaaer Dansk og Tydsk, tilbyder sig at give grundig Underviisning i det italienske Sprog for en billig Betaling. Hr. Conditor Pedrin, paa Nytorv No. 89, meddeler nøjere Underretning.

Kjøbenhavn. Trykt hos J. H. Høecke.